

ઈસ્લામ તથા મેડિકલ સાયન્સની રોશનીમાં
અસંખ્ય ગુનાહોનું નિવારણ....

ગુનાહોનો ઈલાજ

❁ લેખક ❁

હકીમ મુહમ્મદ અસ્લમ શાહીન ફાદરી (પાક)

❁ અનુવાદક ❁

મૌલાના મુફ્તી મુહમ્મદશાકિર પટેલ
મિસ્બાહી (લેસ્ટર, યુ.કે.)

પ્રકાશક

અંજુમને રઆએ મુસ્તફા-દયાદરા

GRWB/059/Bharuch/02

C/o. ફયૂઝાને રઆ મંઝિલ, મા.પો. દયાદરા,
તા. જિ. ભરૂચ, પિન. ૩૯૨૦૨૦,

ફોન : (૦૨૬૪૨) ૨૮૦૦૧૧, મો. ૯૪૨૭૪ ૬૪૪૧૧

Web. : www.barkatekhwaja.net

Email : anjuman2006@hotmail.com

નોનરની ઇન્ટ
Mob. 9427464411

હદિયો
₹ 150/-

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

સર્વ હક્ક પ્રકાશકને સ્વાધિન

- કિતાબનું નામ : ગુનાહોનો ઈલાજ
સંપાદક : હકીમ મુહમ્મદ અસ્લમ શાહીન ફાદરી (પાક)
ગુજરાતી અનુવાદ : મૌલાના મુફતી મુહમ્મદશાકિર પટેલ મિસ્બાહી
(લેસ્ટર, યુ.કે.)
પેજીસ : ૩૫૬ કિંમત : રૂ. ૧૫૦/-
કંપોઝિંગ : સાદિક યાકૂબ પટેલ દયાદરવી
મુઝમ્મિલ ઈલ્યાસ પટેલ ઈબરવી
પુસ્તક રીડિંગ : પટેલ શબ્બીર અલી રઝવી દયાદરવી
આવૃત્તિ : પ્રથમ ★ નકલ : ૩૫૦૦
પ્રકાશન નં. : ૨૩૬
પ્રકાશન વર્ષ : ૧૩ ઝિલ ૬૪૪, હિ.સ. ૧૪૩૮
અંગ્રેજી તા. ૫ સપ્ટેમ્બર, મંગળવાર
પ્રાપ્તિસ્થાન : અંજુમને રઝાએ મુસ્તફા-દયાદરા
C/o. ફયઝાને રઝા મંજિલ, મુ.પો. દયાદરા,
તાલુકા & જિલ્લા : ભરૂચ પિન. ૩૬૨૦૨૦

 :: પ્રકાશક ::

અંજુમને રઝાએ મુસ્તફા-દયાદરા

GRWB/059/Bharuch/02 C/o. ફયઝાને રઝાએ મુસ્તફા,
મુ.પો. દયાદરા, તાલુકા & જિલ્લા : ભરૂચ પિન. ૩૬૨૦૨૦,
ફોન : (૦૨૬૪૨) ૨૮૦૦૧૧ (ઓફિસ), મો. ૯૪૨૭૪ ૬૪૪૧૧

પ્રકાશકના બે બોલ....	10	ટીકા ટીપ્પણનો ઈલાજ	46
(પ્રથમ વિભાગ)		બેસબરી તથા તેના પર કંટ્રોલ	47
આપણી અસલ બીમારી		હઠ (જીદ) અને તેનો ઈલાજ	49
અને તેનો ઈલાજ	11	જીદનો ઈલાજ	50
ગુસ્સો અને તેની તબાહકારીઓ	11	જીદ (હઠ)નું પરિણામ	50
ગુસ્સાને રોકવાની ફઝીલત	12	કોઈના વિશે બુરું વિચારવા પર બ્રેક !	50
ગુસ્સાનો ઈલાજ	14	ગીબત શું છે ?	51
ગુસ્સાનાં શારીરિક નુકસાનો	15	ગીબતનો ઈલાજ	52
હસદ શું છે ?	16	બદન (શરીર)ની ગીબત	55
હસદ (ઈર્ષ્યા)નો ઈલાજ	17	અપ્લાક (સંસ્કાર)ની ગીબત	56
હસદ (ઈર્ષ્યા)નો અમલી ઈલાજ	18	કૃત્યની ગીબત	56
લાલચ અને તેનો ઈલાજ	19	પહેરવેશની ગીબત	56
લાલચનો ઈલાજ	20	ગીબતથી બચવાનો અજોડ નુસ્ખો	56
કંજૂસી અને તેનો ઈલાજ	23	ગીબત ક્યા લોકો માટે જાઈઝ છે ?!	56
બુખ્લ (કંજૂસી)નો ઈલાજ	24	જીભની તેર આફતો	56
ઘમંડ અને તેનો ઈલાજ	27	જીભની પ્રથમ આફત	57
તકબ્બુરનો ઈલાજ	28	જીભની બીજી આફત	58
રિયાકારી અને તેનો ઈલાજ	30	જીભની ત્રીજી આફત	60
રિયાકારીનો ઈલાજ	31	જીભની ચોથી આફત	60
પૂદ પસંદી અને તેનો ઈલાજ	32	જીભની પાંચમી આફત	61
પૂદ પસંદીનો ઈલાજ	33	જીભની છઠ્ઠી આફત	62
જાહોજલાલની તલબ અને તેનો ઈલાજ	36	જીભની સાતમી આફત	63
દુનિયાની મહોબ્બત અને તેનો ઈલાજ	38	જીભની આઠમી આફત	64
તારીફ (પ્રશંસા) પસંદી અને તેનો ઈલાજ	43	જીભની નવમી આફત	65
આ બીમારીનો ઈલાજ	43	જીભની દસમી આફત	66

જીભની અગ્યારમી આફત	68	આખા શરીર સંબંધિત ગુનાહ	93
જીભની બારમી આફત	69	સગીરા (નાના) ગુનાહો	93
જીભની તેરમી આફત	72	લોકો તૌબા શા માટે નથી કરતા ?!	95
સાચુ બોલવાના શારીરિક ફાયદા	73	તૌબાના પ્રકાર	98
ગાળનું વૈજ્ઞાનિક દષ્ટિએ નુકસાન	74	દિલની તૌબા	98
બદ્ અપ્લાફી અને તેનો ઈલાજ	74	જીભની તૌબા	98
બદ્ અપ્લાફીનો ઈલાજ	76	આંખની તૌબા	99
ગફલત અને તેનો ઈલાજ	78	કાનની તૌબા	99
ગફલતનો ઈલાજ	79	હાથની તૌબા	100
લાંબી ઉમ્મીદોનાં કારણો અને તેનો ઈલાજ	80	પગોની તૌબા	100
માણસની ત્રીસ (૩૦) ભૂલો	82	તૌબા કરનારાઓથી અલ્લાહની મહોબ્બત	100
ગુનાહોના રૂહાની ઈલાજ	83	સાચી તૌબાની શરતો	101
ગુનાહોના દુનિયવી નુકસાનો	84	ગુનાહનો સ્વીકાર	101
ગુનાહોના મેડિકલી નુકસાનો	85	નફ્સની બીમારીઓ અને તેનો ઈલાજ	103
ગુનાહોનો કામચાબ ઈલાજ	88	નફ્સની સફાઈના બનાવો	109
રૂહાની ગિઝા તથા દવા	89	શૈતાનથી બચવાની તદબીર	112
ગુનાહના પ્રકારો	91	(બીજો વિભાગ)	
એતેકાદી કબીરા ગુનાહ	91	ઈલ્મે દીનનું મહત્વ	115
વાણીમય (ફૌલી) કબીરા ગુનાહ	92	એક ગલતફહમીનું નિવારણ	116
પ્રેક્ટિકલ (ફેઅલી) ગુનાહ	92	અઝાનના સમયે વાતોમાં લાગેલા રહેવું કેવું ?!	118
પેટથી સંબંધિત ગુનાહ	92	અઝાનના જવાબની ફઝીલત	119
ગુપ્તાંગ સંબંધિત ગુનાહ	92	અઝાન પહેલાં દુરૂદ પઢવા વિશે	119
હાથોથી સંબંધિત ગુનાહ	93	પ્યારા નબી ﷺ નામ મુબારક સાંભળીને	121
પગો સંબંધિત ગુનાહ	93	નામ મુબારક સાંભળી અંગૂઠા ચૂમવા વિશે	121

દુરુદને બદલે સલ્અમ વગેરે લખવું કેવું? 123	ચોરી કરવાનો અંજામ 148
વુઝૂમાં વિના કારણે વધુ પાણીનો ઉપયોગ 125	હરામ કમાણીનાં કેટલાંક દષ્ટાંતો 149
મસ્જિદમાં દુનિયવી વાતો કરવી 127	સંગ્રહખોરીનો અંજામ 150
મસ્જિદમાં જરૂરી વાતો કરવી 127	લોકો હરામ શા માટે ખાય છે 151
એક ઈબ્રતનાક રિવાયત 130	ભીખ માગવી કેવું? 153
નાનાં બાળકોને મસ્જિદમાં લાવવાં 131	જૂગાર રમવું કેવું? 154
બેનમાઝીનો ભયાનક અંજામ! 132	ઘોકાબાજી કરવું કેવું? 155
કુબ્રમાં બેનમાઝીના અઝાબ માટે ગંજો અજગર! 134	અમાનતમાં ખયાનત કરવી કેવી? 156
ઝાનિયા ખૂની સ્ત્રી કરતાંય બેનમાઝી બદ્દતર 135	વાદાખિલાફી પર કન્ટ્રોલ 157
અંધ રહેવું પસંદ કર્યું પણ નમાઝ ન છોડી! 136	ગેસ્ત્રીથી જન્મતમાં જવાનો સરળ માર્ગ! 159
જમાઅત માટે આવી બેકરારી ક્યાં જોવા મળે? 136	મગફેરતમાં રુકાવટનો અમલ 159
નમાઝ ત્યજનાર માટે જહન્નમના અઝાબો 137	અદાવત તથા કીનાનું મેડિકલ રીતે નુકસાન 161
નમાઝ પઢવાના દુનિયવી ઉપરવી ફાયદા 138	જાલિમનો ઈબ્રતનાક અંજામ 161
રમઝાનના રોઝા ન રાખવાનો ભયાનક અંજામ 139	ચકલી તથા જાનદાર પર જુલ્મનો અંજામ! 162
ઝકાત ન આપનારાઓનો અંજામ 141	મુફલિસ કોણ? 163
લાંચ તથા વ્યાજ ખાવાનો અંજામ 142	કોઈની જમીન પર નાજાઈઝ કબજો કરવાની સજા! 164
મુડદુ ઉઠીને બેઠું થઈ ગયું! 143	જાદૂની બુરાઈ 164
કુબ્રના ભડકા તથા ધૂમાડાઓ 143	ખૂનીની ભયાનક સજા! 165
લાંચિયા ઓફિસરનો ભયાનક અંજામ! 144	ગર્ભ પડાવનારાઓ તથા અન્ય ખૂનીઓ સાવધાન! 166
ઓછું તોલવાનો અને ભેળસેળનો ખતરનાક અંજામ 146	કોઈના પર આક્ષેપ લગાડવો કેવો? 167
	ખુદકુશી કરવાની સજા! 167
	(ત્રીજો વિભાગ)
	મા બાપને સતાવવાનો ભયાનક અંજામ 169

મા બાપને સતાવવાનો ધ્રુજાવી દેનાર અંજામ !	169	ખયાલી પુલાવ તથા મનેચ્છાઓનો ઈલાજ	200
મા બાપની ફર્માબરદારીના		મ્યૂઝિક રૂહાની ગિઝા કે સજા ?	201
દુનિયવી ફાયદા	169	આવારગીથી કેવી રીતે બચવું ?	206
મા બાપની નાફર્માનીનું દુનિયવી નુકસાન	172	ફિલ્મ જોવાનાં નુકસાનો	209
ત્રણ નેકીઓના દુનિયવી ફાયદા	173	બેપર્દગીની તબાહકારીઓ	212
મોટા ભાઈનો એહતેરામ પિતા બરાબર	176	પચાસ સાઈઠ સાપો !	214
જરૂરતથી વધુ મકાનો બનાવવાં કેવાં ?	176	બદનિગાહી અને તેનો ઈલાજ	218
પડોશીને તકલીફ આપવા પર કન્ટ્રોલ	177	બે ભાઈઓનો બુરો ખાત્મો	220
કોઈનું દિલ દુઃખવવું કેવું ?	177	બદનિગાહીનો ઈલાજ	221
નોકર સાથે બુરો વર્તાવ કરવા પર કન્ટ્રોલ	180	ઓલાદની તર્બિયતનો તરીકો	223
જાનવર પર સખ્તી કરવાની મનાઈ	181	હસ્ત મૈથુન અને તેનાથી બચવાનો તરીકો	230
ફૂતરાની દયા ખાવા પર બદ્દયલન		લવાતતની તબાહકારીઓ	231
સ્ત્રીની બખ્શિશ	183	સહાબાના યુગનો બનાવ	233
(ચોથો વિભાગ)		બે પુરૂષોને એક સાથે સૂવું	233
અમુક બુરી રસમો	186	આ બદ્દકૃત્યથી બચવાની તદબીરો	335
શાદીમાં દહેજ આપવા વિશે	188	સમલિંગી સંબંધોના મેડિકલ નુકસાનો	237
તહેવારોની રસમો	189	જવાનીની હિફાઝત	238
મહિનાઓ તથા દિવસોની નહૂસત	192	ઝિનાકારીનો ઈબ્રતનાક અંજામ	241
મુહર્રમની રસમો વિશે	193	બેઈજજતીભરી સજાઓ	242
મુહર્રમમાં શું કરવું જોઈએ ?	194	તડપતી લાશ !	243
ફાતિહા	196	હરામકારીના માટે બની	
મુહર્રમનો ખીચડો	196	ઠનીને નીકળનારાઓની સજા	245
શબે બરાતનો હલ્વો	196	ઝિનાના સબબો પર કન્ટ્રોલ	246
બુરી સોહબતથી બચો	197	ઝિનાના ફિત્નાથી બચવા માટે	246
ફઘ્રમાં નેક પડોસીની બરકત !	199	ઝિનાથી બચવાનો અંજામ	247

પુશ્પબુદ્ધાર માણસ	247	બીમારીઓનું દબાય રહેવું	258
(પાંચમો વિભાગ)		નશાકારક ચીજો અને	
નશાકારક ચીજોનાં નુકસાનો	251	ચામડીની બીમારીઓ	258
ઈસ્લામમાં નશાની બુરાઈ	252	ગરદન પર અસર	258
લોકો નશાના આદી શા માટે બને છે ?	253	નશો અને અપૂર્ણ અવલાદ	258
કારોબારી પરેશાનીઓ	253	દષ્ટિમાં કમજોરી	258
બુરી સોસાયટી	254	ઘરની બર્બાદી	258
સેક્સ સંબંધી કારણો	254	નશો અને ચોરી	258
પ્રતિકૂળ સંજોગો અને દિમાગી		જવાનનીની મૌત અને નશો	259
પરેશાનીઓ	254	તંબાકુ પીવાની ભયાનક અસરો	259
ફેશન તથા શોખ પૂરતુ સેવન	255	સિગરેટ પીવાનો ઇતિહાસ	260
ખાત્રી કરવાની ટેવ	255	સિગરેટમાં દસ ઝહેર	260
મા બાપની ગફલત	255	સિગરેટ છોડવાનો તરીકો	360
માનવ અંગો પર નશાની અસરો	256	શરાબનાં નુકસાનો	263
શ્વાસની બીમારી	256	પેટની બીમારી અને શરાબ	264
પેટની બીમારીઓ અને નશાકારક ચીજો	256	આંતરડાંની બીમારીઓ અને શરાબ	264
દિમાગી બીમારીઓ અને		હૃદય રોગ અને શરાબ	265
નશાકારક ચીજો	257	કીડનીઓ પર શરાબની અસર	265
નસોની બીમારીઓ અને		હાર્ટની બીમારી અને શરાબ	266
નશાકારક ચીજો	257	નસોનું તંત્ર અને શરાબ	267
દિલની બીમારીઓ અને		શરાબી સામાજિક અસરો	268
નશાકારક ચીજો	257	હેરોઈનની તબાહી	269
નશાકારક ચીજો અને		અફીણની ભયાનક અસરો	270
શરીરની કમજોરી	257	હશીશના નુકસાનો	271
ટક્કરની શક્તિમાં કમી	257	અમુક ડોક્ટરી દવાઓ	272
		ચાય પીવાનાં નુકસાનો	273

(છકો વિભાગ)			
મૌતની સકરાત	275	જન્મતની ફાટકો	296
ફૂલનું ધમકાવવું !	276	જન્મતના બાગો	296
ફૂલનો વર્તાવ	278	જન્મતની નહેરો	297
ફૂલની કસૌટી	281	જન્મતનાં ઝરણાં	297
ફૂલમતનું મેદાન	282	જન્મતમાં ખાણાઓ	297
પુલસિરાત શું છે ?	284	જન્મતીઓના તાજ	298
દોઝખ અને દોઝખનીઓની હાલતો	286	જન્મતની હૂરો	298
દોઝખની ઊંડાઈ	286	જન્મતના તપ્તા	299
દોઝખની દીવાલો	286	જન્મતમાં પત્નીઓની અધિકતા	300
દોઝખના દરવાજા	287	જન્મતી મર્દની મર્દાનગી	300
દોઝખની આગ	287	જન્મતીઓની ઉમરો	301
દોઝખના અઝાબનો અંદાજો	288	પત્નીઓ તથા ખાદિમો	301
દોઝખના સાપ તથા વિછીઓ	288	જન્મતનાં બજારો	301
દોઝખીઓનો ખોરાક	289	જન્મતમાં ખુદા તઆલાનો દીદાર	301
દોઝખીને જકડવાની સાંકળો	291	ઈસ્લામી આદાબ	303
દોઝખીઓનાં આંસૂં	291	દાઢી વધારવી	303
ચિંતનની પળ	292	દાઢી રાખવાના મેડિકલી ફાઈદા	306
હઝરત અલી <small>કરમ الله وجهه الکریم</small> ના		ઉગાડે માથે ન ફરો	307
ઈમાન તથા યકીનની મજબૂતી	292	મૂંછો કતરાવવી	308
		મેડિકલી નુકસાનો	308
(સાતમો વિભાગ)		મિસ્વાક કરવું	309
જન્મતના નઝારા	294	મેડિકલી નુકસાનો	309
જન્મત ક્યાં છે ?	295	નખો કાપવા	310
જન્મતો કેટલી છે ?	395	મેડિકલી નુકસાન	310
જન્મતની મંઝિલો	296	નાકમાં પાણી ચઢાવવું	310
જન્મતી ઈમારતો	296	આંગળીઓ બેડકાંને ધોવું	311

બગલના વાળો ઉખેડવા	311	લિબાસના આદાબ	327
ઈસ્તિંજા (જાજરુ, પેશાબ) કરવો	311	મુલાકાતના નિયમો	328
ડૂંટી નીચેના વાળોને મૂંડવું	312	અયાદતના આદાબ	330
ખત્ના કરાવવું	312	ખુશી મનાવવાના નિયમો	331
ખાવાના આદાબ	312	મસ્જિદના આદાબ	333
ખાવાથી પહેલાંના નિયમો	312	દાંખત્ય જીવનના નિયમો	334
ખાવા પર બેસવાનો તરીકો	314	તંદુરસ્તીના આદાબ	337
ખાવા દરમ્યાનના નિયમો	314	સફાઈ તથા તહારતના નિયમો	339
ખાધા પછીના અહકામ	315	પેશાબથી ન બચનારાઓની સજા	340
પીવાના નિયમો	316	ગુસ્લ કરવાનો તરીકો	341
પીવાનો તરીકો	316	ગુસ્લનો તરીકો	341
ક્યારે પાણી પીવું મના છે ?	317	ગુસ્લમાં ત્રણ ફર્જો છે	342
પસંદીદા ખોરાકો	317	કુલ્લી કરવી	342
નાપસંદીદા ખોરાકો	318	નાકમાં પાણી ચઢાવવું	343
મેજબાનીના આદાબ	318	સર્વ જાહેરી શરીર પર પાણી વહાવવું	343
મહેમાનીના આદાબ	319	પુરૂષ તથા સ્ત્રી માટે બંનેવના	
સૂવાના આદાબ	319	ગુસ્લની ૨૧ કાળજીઓ	343
સૂવાથી પહેલાંના આદાબ	320	સ્ત્રીઓ માટે સાત સાવધાનીઓ	344
બિસ્તર મુબારક પાસે મૌજૂદ ચીજો	320	ઝખ્મની પટ્ટી	344
આરામ કરવાનો તરીકો	321	વહેતા પાણીમાં ગુસ્લનો તરીકો	345
સરકાર ﷺ કેવું સૂવાથી મના કર્યું ?	321	ફુવારાની સાવધાનીઓ	345
વાતચીતના આદાબ	322	અમુક કુફી વાક્યો	346
મજલિસના આદાબ	323	ફોટો ખેંચવાની બુરાઈ	350
ચાલવાના આદાબ	324	કૃસમ અને તેનો કફ્ફારો	351
સફર (પ્રવાસ)ના નિયમો	326	બેથેની (ટેન્શન) અને તેનો ઈલાજ	352

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نَحْمَدُهُ وَنُصَلِّي عَلَى رَسُولِهِ الْكَرِيمِ

الْصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ الْصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ
الْصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَبِيبَ اللَّهِ الْصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نُورَ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْكَ وَسَلَّمَ

(પ્રથમ વિભાગ)

★ આપણી અસલ બીમારી અને તેનો ઈલાજ ★

આપણી અસલ બીમારી ગુનાહ છે અને ગુનાહોને છોડવા તથા તેનાથી તૌબા કરવી એ તેનો ઈલાજ છે. આ કિતાબ લખવાનો મકસદ એ છે કે આપણે આપણી રૂહાની બીમારીઓને સમજીએ પછી તેને દૂર કરીએ જેથી રૂહાની અને ઈમાની સલામતી મળી જાય. આવો ! આપણે સૌ મળી પોતાનું નિરીક્ષણ કરીએ અને પોતાના ભીતરની તપાસ કરીએ કે તેમાં કયા કયા ગુનાહોએ માળો બાંધેલો છે, અને કઈ કઈ બુરી વાતો આપણામાં છુપાયેલી છીએ જેના કારણે આપણે અલ્લાહની રજા અને તેની રહમતથી દૂર રહી ગયા છીએ. જેથી, જરૂરી છે કે આપણી ખરાબ આદતો દૂર થાય અને તેના બદલામાં સારી આદતો પૈદા થાય, આપણે ગુનાહોથી તૌબા કરીએ અને અલ્લાહને રાજી કરનારાં કામોમાં લાગી જઈએ જેથી દુનિયા અને આખિરત બંનેમાં કામ્યાબી હાંસલ થાય.

જે રીતે આ એક ફિતરતી કાનૂન છે કે ઝહેર ખાવાથી ઈન્સાનનું શરીર મુઠ્ઠા થઈ જાય છે એ જ રીતે આ પણ ફિતરતનો કાનૂન છે કે ગુનાહ કરવાથી માણસની રૂહાનિયત ખતમ થઈ જાય છે. અને જે રીતે તબિયતની હિફાઝત ન કરવાથી માણસ બીમાર થઈ જાય છે એ જ રીતે નફ્સને પાક ન રાખવાના કારણે માણસ

ગુનાહોનો મરીઝ (બીમાર) બની જાય છે જેનો ઈલાજ કરવો માત્ર ખૂબ જ જરૂરી જ નહીં પણ દીનના ફર્જોમાં સામેલ છે.

★ ગુસ્સો અને તેની તબાહકારીઓ ★

પોતાના જઝબાની સખ્તી (લાગણીના આવેશ)ને જાહેર કરવાનું નામ ગુસ્સો છે. ગુસ્સો એ કાબૂ બહારની વસ્તુ છે અને દરેક ઈન્સાનમાં કુદરતી રીતે મૌજૂદ હોય છે. લોકોમાં જે એવું મશહૂર છે કે "ગુસ્સો હરામ છે" આ વાત બિલકુલ ખોટી છે. અમુક સમયે ગુસ્સો જરૂરી પણ છે દા.ત. જેહાદ કરતા સમયે ગુસ્સો નહીં આવે તો અલ્લાહના દુશ્મનોથી કઈ રીતે લડાઈ કરશો ?!

ટૂંકમાં એ કે મોકા વિના અને વાત વાત પર ગુસ્સો આવવો એ ખૂબ જ ખતરનાક છે. ઘણીવાર માણસ ગુસ્સામાં આવી દુનિયાનાં ઘણા ખરાં બનેલાં કામો બગાડી નાખે છે. અને અમુક સમયે ગુસ્સાની હાલતમાં ખુદાની નાશુકરી અને કુફ્રની વાતો સુધી બકવા માંડે છે અને પોતાના ઈમાનની દૌલતને ગારત તથા બરબાદ કરી નાખે છે. ઘણીવાર દંગો ફસાદ, બે ભાઈઓ વચ્ચે દુશ્મની, પતિ પત્નીમાં તલાક, અંદરો અંદર દુશ્મની અને કતલ તથા ખૂનામરકીનું કારણ ગુસ્સો જ હોય છે. જ્યારે કોઈના પર ગુસ્સો આવે અને માર ઘાડ તથા તોડ ફોડ કરવાનો ઈરાદો થાય તો પોતે પોતાને એ રીતે સમજાવો કે જે રીતે મને બીજા લોકો પર કુદરત હાંસલ છે એથી ઘણીયે વધુ કુદરત મારા પર અલ્લાહ તઆલાની છે, જો ગુસ્સામાં કોઈના દિલને ઠેસ પહોંચાડી, અને કોઈનો હક્ક માર્યો તો કયામતના દિવસે અલ્લાહના ગઝબથી કઈ રીતે બચી શકીશ ?!

"તમ્બીહુલ ગાફિલીન"માં છે કે હઝરત સૈયેદેના વહબ ઈબ્ને મુનબ્બા رضي الله عنه ફમ્રવે છે કે બની ઈસ્રાઈલમાં એક બુઝુર્ગ હતા. એકવાર તેઓ કોઈ જગ્યાએ તશરીફ લઈ ગયા, રસ્તામાં એક વખતે અચાનક પત્થરની એક ચટ્ટાન ઉપરથી તેમના માથા તરફ આવવા લાગી તો તેમણે અલ્લાહનું ઝિક્ક શરૂ કરી દીધું તો તે દૂર થઈ ગઈ. પછી ખૌફનાક સિંહ, ફાડી નાંખવાવાળાં જાનવરો જાહેર થવાં લાગ્યાં પણ તે બુઝુર્ગ ગભરાયા નહીં અને અલ્લાહ તઆલાના ઝિક્કમાં લાગેલા રહ્યા, જ્યારે તેઓ નમાઝમાં મશગૂલ થયા તો એક સાપ તેમના પગોએ

વિંટળાઈ ગયો પછી આખા બદન પર ફરતો ફરતો માથા સુધી પહોંચી ગયો. જ્યારે તે સજદાનો ઈરાદો ફર્માવતા તો તે સાપ તેમના મોઢે વિંટાઈ જતો, જ્યારે તેઓ સજદા માટે માથું ઝુકાવતા તો તે કોળીયો બનાવવા માટે તૈયાર રહેતો, પરંતુ તે બુઝુર્ગ તેને હટાવી સજદો કરવામાં કામ્યાબ થઈ જતા. જ્યારે નમાઝથી ફારિગ થયા તો શૈતાન જાહેર થઈ સામે આવી ગયો અને કહેવા લાગ્યો કે આપની સાથે આ બધાં કૃત્યો મેં જ કર્યા છે ! આપ ઘણા હિમ્મતવાળા છો અને હું તમારાથી ઘણો જ પ્રભાવિત થયો છું માટે મેં નક્કી કરી લીધું છે કે હું તમને કદી નહીં બેહકાવું, મેહરબાની કરી આપ મારી સાથે દોસ્તી ફર્માવી લો ! તે ઈસ્રાઈલી બુઝુર્ગે શૈતાનના આ હુમલાને પણ નિષ્ફળ બનાવતાં ફર્માવ્યું કે હરગિઝ હું તારી સાથે દોસ્તી નહીં કરું ! પછી શૈતાને કહ્યું, સારું ચાલો ! તમારા એહલો અયાલ (બાલ બચ્યાં)ની હાલત મને પૂછી લો કે તમારા પછી તેમના પર કેવી ગુઝરશે ? તો તેમણે ફર્માવ્યું કે મને તારાથી પૂછવાની જરૂર નથી ! પછી શૈતાને કહ્યું કે, ચાલો ! એ તો પૂછી લો કે હું લોકોને કઈ રીતે બેહકાવું છું ? તો તે બુઝુર્ગે ફર્માવ્યું કે ચાલ ! એ વસ્તુ બતાવી દે. (કે લોકોને કઈ રીતે બેહકાવે છે ?) તો શૈતાને કહ્યું કે (મારી પાસે) ત્રણ જાળો છે : (૧) બખીલી (૨) ગુસ્સો (૩) નશો. પછી પોતાના ત્રણેય હથિયારોની સ્પષ્ટતા કરતાં તે બોલ્યો કે જ્યારે કોઈના પર બખીલીની જાળ ફેંકું છું તો તે માલ (દોલત)ની જાળમાં ફસાઈને રહી જાય છે, તેનું દિમાગ એ રીતે બનાવું છું કે જો ! તારી પાસે માલ થોડોક જ છે માટે તું ખૂબ દિલ લગાવી મહેનત કર, પૈસા થશે તો કામ લાગશે. ધીરે ધીરે તે હલાલ તથા હરામની તમીઝ (ફરક) ભૂલી જાય છે, ત્યાં સુધી કે જરૂરી વસ્તુઓમાં પણ પૈસા ખર્ચ કરવાનું છોડી દે છે અને બીજા લોકોના માલ તરફ તે (માણસ) ખેંચાવા લાગે છે. અને આ રીતે માલની જાળમાં ફસાઈ તે નેકીઓથી દૂર થઈ ગુનાહોની ચુંગાલમાં ફસાઈ જાય છે. (પછી કહ્યું કે) જ્યારે કોઈના પર ગુસ્સાની જાળ નાખું છું તો જે રીતે બાળકો દડાને ફેંકે છે અને ઉછાળે છે એ જ રીતે તે ગુસ્સાવાળા માણસને શૈતાનોની જમાઅતમાં તે દડાની જેમ ઉછાળું અને ફેંકું છું. ગુસ્સાવાળો માણસ ઈલ્મ તથા અમલના કેટલાયે ઊંચા દરજ્જા પર હોય અથવા તેની દુઆઓ રદ ન કરવામાં આવતી હોય અને ભલે પોતાની

દુઆઓથી મુદ્દાઓને જીવંત કરતો હોય પણ હું તેનાથી નિરાશ નથી થતો, મને ઉમ્મીદ હોય છે કે ખરેખર ક્યારેક તો આ ગુસ્સામાં બેકાબૂ થઈ કોઈ એવો શબ્દ બકી કાઢશે જેના કારણે તેની આખિરત તબાહ થઈ જશે. અને રહ્યો "નશો" તો મારી આ જાળનો શિકાર શરાબી (દારૂડીયો) છે. તેને તો હું બકરીની જેમ કાન પકડી જે બુરાઈ તરફ ચાહું છું ખેંચીને લઈ જાઉં છું !

પ્યારા ભાઈઓ ! આ બુઝુર્ગની વાતમાં શૈતાને એ પણ દર્શાવ્યું કે ગુસ્સાવાળો માણસ શૈતાનના હાથમાં એ રીતે હોય છે જે રીતે બાળકોના હાથમાં દડો હોય છે. માટે ગુસ્સાનો ઈલાજ અને તેના પર કાબૂ જરૂરી છે કારણ કે ગુસ્સાના કારણે શૈતાન બધા જ અમલો બરબાદ કરાવી શકે છે.

★ ગુસ્સાને રોકવાની ફઝીલત ★

હદીષ શરીફમાં છે કે જે માણસ પોતાના ગુસ્સાને રોકી લે છે, કયામતના દિવસે અલ્લાહ તઆલા તેનાથી પોતાનો અઝાબ રોકી લેશે. (મિશકાત શરીફ)

અબૂ દાઉદની હદીષમાં છે કે જેણે ગુસ્સાને પી લીધો (રોકી લીધો) જ્યારે કે તે ગુસ્સાને કરવાની તાકાત ધરાવતો હતો, તો અલ્લાહ તઆલા કયામતના દિવસે તેને બધી જ મખ્લૂકની સામે બોલાવશે અને તેને અધિકાર આપશે કે જે હૂરને ચાહે લઈ લે.

જામેએ સગીરમાં છે કે જે માણસે ગુસ્સાની તાકાત રાખવા છતાં ગુસ્સાને રોકી લીધો તો અલ્લાહ તઆલા તેના દિલને સુકૂન તથા ઈમાનથી ભરી આપશે. મતલબ કે કોઈના તરફથી કોઈ તકલીફ પહોંચી અને ગુસ્સો આવ્યો અને એ બદલો પણ લઈ શકતો હતો પણ માત્ર અલ્લાહ તઆલાની રજાને ખાતર ગુસ્સો પી ગયો અને તે માણસની ભૂલ માફ કરી દીધી તો અલ્લાહ તઆલા તે માણસને દિલી સુકૂન (ચૈન) અતા ફર્માવશે અને તેના દિલને ઈમાની નૂરથી ભરી આપશે. આથી માલૂમ થયું કે અમુક વાર ગુસ્સો આવવો ફાયદાકારક પણ છે જ્યારે કે તેને રોકી લેવું નસીબ થાય. લોકો બયાન કરે છે કે એક માણસની પત્નીએ ખાવામાં મીઠું વધારે નાખી દીધું તો તેને ગુસ્સો તો ઘણો આવ્યો પણ તે ગુસ્સો પી ગયો અને તેણીની ભૂલ માફ કરી દીધી. તેના મૃત્યુ પછી કોઈ માણસે

તેને ખ્વાબમાં જોયો અને તેને પૂછ્યું કે અલ્લાહ તઆલા એ તારી સાથે કેવો વર્તાવ કર્યો ? તો તેણે જવાબ આપ્યો કે ગુનાહોની અધિકતાના કારણે અઝાબ થવાનો જ હતો કે અલ્લાહ તઆલાએ ફર્માવ્યું કે મારી બંદીએ શાકમાં મીઠું વધારે નાખી દીધું હતું અને તે તેણીની ભૂલ માફ કરી દીધી. જા ! આજે તેના બદલામાં હું પણ તને માફ કરું છું. (સુબ્હાનલ્લાહ !)

અહયાઉલ ઉલૂમમાં છે કે એક માણસ દુઆ માંગી રહ્યો હતો, હે અલ્લાહ ! મારી પાસે સદકો તથા ખૈરાત કરવા માટે કોઈ માલ નથી પણ માત્ર આટલું જ છે કે જે માણસ મારી બે ઈજજતી કરે તેને મેં માફ કરી દીધું. તો અલ્લાહના પ્યારા મહબૂબ ﷺ પર વહી નાઝિલ થઈ કે મારા આ બંદાને મેં બખ્શી દીધો. (સુબ્હાનલ્લાહ !)

★ ગુસ્સાનો ઈલાજ ★

જ્યારે ગુસ્સો આવે તો આમાંથી કોઈપણ ઈલાજ કરી લે અને જરૂર લાગતાં બધા જ ઈલાજ કરી લે : (૧) અઊમુ બિલ્લાહિ મિનશયતાનિર્જુમ પઢી લે. (૨) લાહૈલ વલા કુવ્વત ઈલ્લા બિલ્લાહ પઢી લે. (૩) વુઝૂ કરી લે. (૪) ઊભો હોય તો બેસી જાય અને બેઠો હોય તો સૂઈ જાય. (૫) જેના પર ગુસ્સો આવતો હોય તેની સામેથી હટી જાય. (૬) પાણી પી લે. (૭) ચુપ થઈ જાય.

★ ગુસ્સાનાં શારીરિક નુકસાનો ★

સાયકોલાજિસ્ટોએ ગુસ્સા વિશે જે તેહફીફ કરી છે તેનો ખુલાસો ટૂંકમાં વર્ણવવામાં આવે છે. ગુસ્સો સમાજની તે મોટી બુરાઈઓમાંથી છે જેના કારણે માણસની જાતી અને તામીરી ઉચ્ચતાનો અંત આવે છે માણસ હમેશાં એવા સંજોગોમાં રહે છે કે જેના કારણે તેના અંગો અને અક્કલ ખેંચાતી રહે છે, તેની યાદશક્તિમાં પણ ઘણી મોટી અસર પડે છે, ગુસ્સો ઝહેરનો અસર ધરાવે છે અને લોહીમાં ઝહેરના અંશો પેદા કરે છે જેના કારણે ચહેરાની રોનક ખતમ થઈ જાય છે, આંખો અને હોઠની તાજગી ચાલી

જાય છે, ગુસ્સો પાચન તંત્ર અને અંગોના હલન ચલનને બુરી રીતે નુકસાન પહોંચાડે છે તથા કિરદારમાં નકારાત્મકતા અને ફસાદી અસરો પેદા કરે છે. સોશ્યલોજીસ્ટોનું કહેવું છે કે પતિ કે પત્ની ગુસ્સાવાળાં હોય તો તેમના ઘરમાં સુકૂન નથી રહેતું તથા તેની અસર બાળકો પર પડે છે જેના કારણે બાળકો આપસમાં પ્યાર મહોબ્બતથી રહેવાના બદલે લડતાં ઝગડતાં રહે છે, પછી ગુસ્સો આખા સમાજમાં અજંપો પેદા કરી દે છે. (સુન્નત ઔર ઉન્કી બરકત)

ડેવીક યુનિવર્સિટી અમેરિકાના એક વૈજ્ઞાનિક ડૉ. રેડ ફોર્ડબી વિલીયમ્ઝની દ્રષ્ટિએ ગુસ્સો અને જલન ધરાવનાર માણસો જલ્દી મૃત્યુ પામે છે. તેમના કહેવા અનુસાર ગુસ્સાથી માણસના દિલને તે જ નુકસાન પહોંચે છે જે તંબાકુ ખાવા તથા હાઈ બ્લડ પ્રેશરથી થાય છે. અમેરિકન હાર્ટ એસોશિએશન થકી વૈજ્ઞાનિક નિષ્ણાંતોના સેમીનારમાં તકરીર કરતાં તેમણે બતાવ્યું કે ઘણા લોકો વખત પહેલાં માત્ર ગુસ્સા અને કીનાના કારણે મૃત્યુ પામે છે. ગુસ્સો અને કીનો દિલી દુઃખાવાના ઘણા કારણોમાંથી એક કારણ છે. એ જ રીતે લાલચમાં ભેરવાયેલ બેચેન અને બેસબરા માણસો પણ હદથી વધુ તમન્નાઓ અને આરઝૂઓના હાથે પોતાની જિંદગીના દીવાને હોલવી નાખે છે.

નિષ્ણાંતોએ ગુસ્સાવાળા, બેચેન અને જરૂરતથી વધુ તમન્નાઓ ધરાવનારા માણસોને "અ" કક્ષામાં અને નરમ સ્વભાવવાળા, સબર તથા શુક્ર કરવાવાળા લોકોને "બ" કક્ષામાં ગણ્યા છે. તેઓ હવે એ ફેંસલા પર પહોંચ્યા છે કે "અ" કક્ષાના માણસો મોટા ભાગે દિલની બીમારીઓમાં સપડાયેલ રહે છે અને તેઓને કોલેસ્ટ્રોલની અધિકતા, સિગરેટ અને હાઈ બ્લડ પ્રેશરના જેમ જ હાર્ટ એટેકનો ખતરો લાગેલો રહે છે. (સુન્નતે નબવી અને જદીદ સાઈન્સ)

★ હસદ શું છે ? ★

કોઈને ખાતો પીતો અથવા ફલતો ફુલતો જોઈ દિલ જલવું અને તેની નેઅમતોના ખતમ થવાની તમન્ના કરવી આવી ખરાબ ધારણાનું નામ હસદ છે. હસદ એટલા માટે મોટો ગુનોહ છે કે હસદ કરવાવાળો અલ્લાહ તઆલા

પર વાંધો ઉઠાવે છે કે ફલાણાને આ નેઅમત આપવી યોગ્ય નથી ! તેને આવી નેઅમત કેમ મળી (એ તો મને મળવી જોઈએ) ! હસદ કરવા માટે આટલી સમજા પૂરતી છે કે તે પોતે પોતાના હસદની આગમાં સળગતો રહે છે અને તેને ચૈન તથા સુકૂન નથી મળતું. અલ્લાહ તઆલાએ કુર્આને મજ્જદમાં પોતાના હબીબ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم ને હુકમ આપ્યો કે આપ હસદ કરવાવાળાના હસદથી પનાહ માંગતા રહેશો.

આપણા પ્યારા નબી صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم એ ઈર્શાદ ફર્માવ્યો કે, હસદ નેકીઓને એ રીતે ખાઈ જાય છે જે રીતે આગ લાકડીઓને ખાઈ જાય છે. (અહયાઉલ ઉલૂમ)

અને આપણા નબી صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم એ ફર્માવ્યું કે હે લોકો ! એક બીજા પર હસદ ન કરો અને એક બીજાથી સંબંધ ન તોડો. (દુનિયવી કારણસર, પણ દીની કારણ દા.ત. વહાબી કે કોઈ બદ્અકીદાવાળાથી સંબંધ તોડો તો સવાબ મળશે.)

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને બિસ્ર رضی اللہ عنہما થી રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم એ ફર્માવ્યું કે હસદ કરવાવાળા, યુગલી કરવાવાળા અને નજૂમી (જયોતિષો) આ લોકોથી મને અને આ લોકોને મારાથી કોઈ સંબંધ નથી. (કન્ઝુલ ઉમ્માલ)

હસદ (ઈર્ષા)નો ઈલાજ

હઝરત ઈમામ મુહમ્મદ ગિઝાલી رحمۃ اللہ علیہ એ ફર્માવ્યું કે હસદ દિલની બીમારીઓમાંથી ઘણી જ મોટી બીમારી છે અને તેનો ઈલાજ એ છે કે હસદ કરવાવાળો ઠંડા દિલથી એ વિચારે કે મારા હસદ કરવાથી હરગિઝ ! હરગિઝ ! કોઈની દૌલત અને નેઅમત બર્બાદ નથી થઈ શકતી અને હું જેના પર હસદ કરી રહ્યો છું તેનું મારા હસદ કરવાથી કાંઈ પણ બગડવાનું નથી બલકે મારા હસદનું નુકસાન દીન અને દુનિયામાં મને જ થશે કેમ કે હું ફોગટમાં દિલની જલનમાં મુબ્તલા છું, અને હર પળે હસદની આગમાં સળગતો રહું છું અને મારી નેકીઓ બરબાદ થઈ રહી છે, અને હું જેના પર હસદ કરી રહ્યો છું તેને કયામતના દિવસે મારી નેકીઓ મળી જશે. પછી એ પણ વિચારે કે હું જેના પર

હસદ કરું છું તેને આ નેઅમતો અલ્લાહ તઆલાએ અતા ફર્માવી છે અને હું તેના પર નારાજ થઈ હસદની આગમાં સળગી રહ્યો છું તો હું અલ્લાહના કામ પર વાંધો ઉઠાવી રહ્યો છું તથા મારા દીન અને દુનિયાને બરબાદ કરી રહ્યો છું. આટલું વિચારી પછી પોતાના દિલમાં એ ખયાલ જમાવે છે કે અલ્લાહ તઆલા હકીમ તથા અલીમ છે, જે માણસ જે વસ્તુનો લાયક હોય છે અલ્લાહ તઆલા તેને તે જ વસ્તુ આપે છે. હું જેના પર હસદ કરી રહ્યો છું તે નેઅમતોનો અહ્લ હતો એટલે અલ્લાહ તઆલાએ તેને નેઅમતો અતા ફર્માવી અને હું લાયક ન હતો એટલે મને ન આપી. આ રીતે હસદની બીમારી દિલમાંથી નીકળી જશે અને હસદ કરવાવાળાને હસદની જલનથી છૂટકારો મળી જશે. (અહયાઉલ ઉલૂમ, ભાગ-૩ પૃષ્ઠ-૧૯૬)

★ હસદ (ઈર્ષા)નો અમલી ઈલાજ ★

હસદ પર કા'બૂ પામવાનો અમલી ઈલાજ એ છે કે હસદનાં કારણોને પોતાના દિલથી દૂર કરી દેવાં જોઈએ. તેનાં કારણોમાં દુશ્મની, ઘમંડ, મર્તબા અને માલની મહોબ્બત વગેરેનો જ તો સમાવેશ થાય છે માટે આ વસ્તુઓને દિલથી ખૂબ જ ઈબાદત અને રિયાઝત વડે ઉખેડી ફેંકવું જ તેનો ઈલાજ છે, ત્યાં સુધી કે હસદનું નામો નિશાન બાકી ન રહે. તો પણ જો કોઈ દિવસ હસદ પેદા થવા લાગે તો આપે પ્રેક્ટિકલી પોતાની ઈચ્છા અને ખ્વાહિશના વિરૂધ્ધ કામ કરવું દા.ત. હસદનો તકાઝો એ છે કે સામે વાળાને બુરું ભલું કહેવામાં આવે તો (તેવા સમયે) તમારે તેનાથી ઉલ્ટુ કરી અને તેની પ્રશંસા કરવી જોઈએ. એ જ રીતે જો હસદનો તકાઝો હોય કે ઘમંડ અને તકબ્બુર કર ! તો આપે તેનું ઉલ્ટું એટલે કે આજિઝી અને નમ્રતા ઈખ્તિયાર કરવી જોઈએ. એ જ રીતે જો તેની ઈચ્છા એ હોય કે મેહસૂદ (જેનાથી હસદ હોય)ની નેઅમતને ખતમ કરવા માટે તેના દુશ્મન બની જાવ ! તો (તેવા સમયે) નફ્સનો વિરોધ કરી તેની સાથે દોસ્તી તથા મહોબ્બતને પ્રદર્શિત કરવામાં આવે. અને બીજો એક ઈલાજ એ પણ છે કે મેહસૂદ (જેનાથી હસદ કરવામાં આવે)ની ગેરહાજરીમાં લોકો વચ્ચે તેના કિરદારના વખાણ કરવાં જોઈએ જેથી તે (મેહસૂદ) જ્યારે સાંભળે તો તેને ખુશી

તથા મસરત થાય અને તેની આ ખુશી અને મસરતની અસર તેના દિલ પર ખરેખર પડશે અને તેની દુશ્મની અને અદાવતનો સિલસિલો યકીનન ખતમ થઈ જશે. જેમ કે સૂરએ સજદહુ, આયત-૩૪ માં ઈશાદ ફર્માવવામાં આવ્યો, "(હે લોકો!) સારા વર્તનથી બુરાઈને ટાળી આપો, કારણ કે તમે અને તમારો દુશ્મન (સદ્વર્તનથી) એવા થઈ જશો જેમ કે દોસ્ત (સાથી) છો!"

યાદ રાખો ! આવા સમયે શૈતાન ઘણો જ ઉશ્કેરવાની કોશિશ કરશે કે જુઓ ! જો તમે તેની સામે તેના વખાણ તથા પ્રસંશા કરી આજીજી કરશો તો ડરપોક (બુઝદિલ) માનવામાં આવશો ! તમારી ઈજજત શું બાકી રહેશે ?! વગેરે પરંતુ સારાંશ એ કે આ દવા ઘણી જ ફાયદામંદ રહેશે પણ છે જરા કડવી ! જો સબર અને હિંમત સાથે પી લેશો તો દીનો દુનિયાની નજાત આ કડવાશને સહન કરી લેવામાં જ છે.

લાલચ અને તેનો ઈલાજ

દરેક દુનિયવી વસ્તુ ખાસ કરી જરૂરતથી વધુ માલ અને દૌલત પ્રાપ્ત કરવાની તમન્નાને લાલચ કહેવામાં આવે છે. આ ઘણી જ બુરી અને ખોટી આદત છે. લાલચ માણસને ઘણી જ મુસીબતોમાં સપડાવી દે છે કારણ કે લાલચી માણસને કોઈ પણ ઠેકાણે સંતોષ નથી મળતો અને લાલચ અસંખ્ય ગુનાહોની જડ છે. ટૂંકમાં એ કે માણસે જોઈએ કે જે રિઝૂક અને ધન દૌલત અલ્લાહ તઆલાએ આપી છે તેના પર રાજી થઈ કનાઅત (સંતોષ) કરી લેવું જોઈએ. બીજાની દૌલત તથા નેઅમત જોઈને પોતે પણ તેને મેળવવાના ચક્કરમાં ગુમ રહેવું અને સારી તથા ખોટી દરેક પ્રકારની યુક્તિઓમાં રાત દિવસ લાગેલા રહેવું, આને જ લાલચ તથા ઈર્ષા કહેવામાં આવે છે.

જેમ કે હદીષ શરીફમાં છે કે જો કોઈ માણસ પાસે બે મેદાન ભરીને સોનુ હશે તો પણ તે ત્રીજુ મેદાન માંગશે. અને આદમની ઔલાદના પેટને કબરની માટી સિવાય કોઈ પણ વસ્તુ ભરી નહીં શકે. અને જે માણસ તેનાથી તૌબા કરશે તો અલ્લાહ તઆલા તેની તૌબા કબૂલ ફર્માવી લેશે.

(મિશકાત શરીફ)

હઝરત અનસ رضي الله عنه થી રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ صلى الله تعالى عليه وسلم એ ઈર્શાદ ફર્માવ્યો કે માણસ ઘરડો થઈ જાય છે પણ તેની બે વસ્તુઓ જવાન રહે છે, એક માલની લાલચ અને બીજી ઉમરની લાલચ. (બુખારી શરીફ)

હઝરત અબૂ ઉમામા رضي الله عنه થી રિવાયત છે કે સરકાર صلى الله تعالى عليه وسلم એ ઈર્શાદ ફર્માવ્યો કે કયામતના દિવસે સૌથી બદ્દતર તે માણસ હશે જેણે બીજાની દુનિયા ખાતર પોતાની આકેબત (આખિરત) બર્બાદ કરી. (ઈબ્ને માજ)

★ લાલચનો ઈલાજ ★

આ દિલી બીમારીનો ઈલાજ સબર તથા કનાઅત (થોડામાં રાજી)ની દવાથી કરવો જોઈએ, એટલે કે બંદાને જે કાંઈ પણ અલ્લાહ તરફથી મળી જાય તેના પર રાજી થઈ અલ્લાહનો શુક્ર અદા કરે. અને આ અકીદા પર મજબૂતીથી જામી જાય કે માણસ જ્યારે માંના પેટમાં રહે છે ત્યારે ફરિશ્તા ખુદાના હુકમથી તેની ચાર ચીજો લખી દે છે, માણસની વય (ઉમર), રોજી, નેક નસીબી, બદ્દનસીબી, અને આ જ માણસની લખાયેલ તકદીર છે. લાખ ફાંફાં મારો પરંતુ તે જ મળવાનું છે જે તકદીરમાં લખાયેલ છે. તો પછી આ સમજી અલ્લાહની અતા પર રાજી થઈ જાવ તથા આમ કહી લાલચના મજબૂત કિલ્લાને તોડી નાખો કે જે મારી તકદીરમાં હતું તે મને મળ્યું અને જે મારી તકદીરમાં હશે તે ભવિષ્યમાં મને મળશે. અને જો થોડી કમીના કારણે દિલમાં તકલીફ હોય અને નફ્સ આમ તેમ લપકે તો સબર કરી લો, તો આ રીતે ધીમે ધીમે દિલમાં કનાઅત (જે મળે તેમાં સંતોષ)નું નૂર ચમકી ઉઠશે અને લાલચ તથા ઈર્ષાનું અંધારું વાદળ દૂર થઈ જશે.

લાલચનો આ ઈલાજ વધુ પાંચ વસ્તુઓ પર આધારિત છે : પ્રથમ વસ્તુ અમલ છે તેનો મતલબ એ કે માણસ પોતાના ખર્ચને ઘટાડી ઓછામાં ઓછી હદ સુધી લઈ આવે, ઉચ્ચ તથા હમેશાં મુર્ગા મુસલ્લમ પક્વાનોના બદલે સાદા ઉપહારને વધુ લેવો જોઈએ. અને ખૂબ જ કિંમતી તથા ભડકીલા કપડાંના બદલે સાદો લિબાસ પહેરે. કારણ કે આ પ્રકારની (સાદી) વસ્તુઓ વગર લાલચે પણ સહૂલતથી મળી શકે છે,

સરકાર દો આલમ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم નું ફર્માને આલીશાન છે, કે માણસની નજાત (છૂટકારો) ત્રણ વસ્તુઓમાં છે : પ્રથમ એ કે જાહેરી તથા આંત્રિક રીતે અલ્લાહથી ડરતો રહે, બીજી એ કે માલદાર હોય કે ગરીબ ખર્ચ કરવામાં મધ્યમ માર્ગ રાખે. ત્રીજી એ કે ખુશી હોય કે ગમ દરેક હાલતમાં ઈન્સાફને હાથમાંથી ન જવા દે. વધુ ઈર્શાદ ફર્માવ્યો કે જે માણસ (ખર્ચમાં) મધ્યમ ચાલ ચાલે (માપ રાખે) તેને અલ્લાહ તઆલા બેનિયાઝ કરી દે છે અને જે બેહિસાબ ખર્ચ કરે છે તેને લોકોનો મોહતાજ બનાવી દે છે. અને ફર્માવ્યું કે ખર્ચ કરતી વેળા સોચી વિચારી અને ધીરજથી કામ લે કારણ કે આ વિચારવું અડધી રોજી સમાન છે.

લાલચનો બીજો ઈલાજ એ છે કે જ્યારે એક દિવસ માટે થઈ રહે એટલો માલ મળી આવે તો આવતા દિવસ માટે ફિકર કરવાની કોઈ જરૂર નથી હોતી કારણ કે એ શૈતાન તરફથી હોય છે જે ભવિષ્યમાં હેરાન કરવા માટે કોશિશ કરતો હોય છે અને માણસને એવો મશ્વરો આપે છે કે ચાલ ! કાલ માટે અત્યારથી જ કોશિશ કરવા માંડ ! ટૂંકમાં એ કે શૈતાન આવતી કાલની મુફલિસીથી બીવડાવી આજથી જ મુશ્કેલીમાં મૂકવા માંગે છે પછી બંદાની બેવકૂફી જોઈ શૈતાન પોતે જ પોતાના દિલમાં હસે છે કે લો ! જુઓ ! કાલનો દિવસ જોવા મળશે કે નહીં ?! તેનું તો ભાન નથી પણ તેના માટે આજથી જ ઘાયલ છે !

સારાંશ એ કે માણસ એ હકીકતથી ખૂબ જ આગહ રહે કે રોઝીનું મળવું લાલચ તથા ઈર્ષા પર આધારિત નથી એ તો પહેલેથી જ મુકદ્દર થઈ ચૂકી છે જે કોઈ પણ રીતે મળવાની જ છે.

તાજદારે રિસાલત صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم એ એક વાર હઝરત ઈબ્ને મસ્ઉદ رضی اللہ عنہ ને માયૂસ તથા ઉદાસ જોયા તો ઈર્શાદ ફર્માવ્યો કે દિલ પર ગમનો ભાર આ રીતે કેમ નાખો છો ?! તમારા માટે જે કાંઈ લખવામાં આવ્યું છે તે કોઈ પણ રીતે તમને મળશે. (કીમીયાએ સઆદત)

હઝરત અબૂ સુફિયાન رضی اللہ عنہ ફર્માવે છે કે પરહેઝગાર બનો કારણ કે આજ સુધી કોઈપણ પરહેઝગારને ભૂખે મરતો નથી જોયો. ખુદ

અલ્લાહ તઆલાએ ફર્માવ્યું કે પરહેઝગારોને ત્યાંથી રોઝી પહોંચાડવામાં આવે છે જ્યાં તેમનો વહેમ પણ નથી હોતો.

ત્રીજી એ વાત ખૂબ સારી રીતે દિમાગમાં બેસાડી દેવી જોઈએ કે જો માણસ લાલચ ન કરી સબર કરશે તો શક્ય છે કે એ તેને ખોટું તો લાગશે પરંતુ ઝલીલ તથા રુસ્વા (બેઈજજત) નહીં થાય, પણ જો લાલચ કરશે અને સબર નહીં કરે તો મુશ્કેલીઓ ઉઠાવવાની સાથો સાથ ઝલીલ અને રુસ્વા પણ થશે અને લાલચના કારણે લોકોનાં ટોણાંઓનો પણ શિકાર થશે અને પછી આખિરતના અઝાબનો પણ ખતરો રહેશે. એથી ઉલ્ટું જો સબર કરશે તો બદલા તથા સવાબનો હક્કદાર રહેશે અને લોકોમાં પણ મોહતરમ રહેશે અને વખાણવામાં આવશે.

લાલચનો ચોથો ઈલાજ એ છે કે માણસ ઠંડા દિલે વિચારે કે તેની લાલચ શાના માટે છે ? જો ખાવા પીવા માટે છે તો ગધેડા અને બળદ વગેરે એથી કેટલાયે ઘણા વધુ પેટ ભરવાના આદી હોય છે, જો શાનો શૌકત માટે (હસદ) હોય તો આમાં ઘણીય ગૈર કૌમો અગ્રેસર જોવામાં આવે છે. મતલબ કે દરેક બુરા કાર્ય માટે વિવિધ દાખલાઓ ઘણીય બુરી વસ્તુઓમાં જોવા મળશે. પણ જો લાલચથી દૂર રહે અને થોડા પર સબર કરવાનું શીખી લે તો તેને આ પ્રકારના ઘણાં દાખલા અંબિયાએ કિરામ عليهم السلام અને ઔલિયાએ કિરામ رضوان الله تعالى عليهم أجمعين માં જોવા મળી શકશે.

પાંચમો ઈલાજ એ છે કે માણસ એ વિચારે કે વધુ માલ કેટલી મોટી મુસીબત અને મુશ્કેલી છે કે (માલ) તેની અધિકતા અને વધારો જેવી રીતે દુનિયામાં મુશ્કેલીનું કારણ બને છે તેવી જ રીતે આખિરતમાં પણ તેનો હિસાબ આપવો ભારે પડશે. કારણ કે ગરીબ (માલદારથી) પાંચસો વર્ષ પહેલાં જન્મતમાં પહોંચી જશે. ટૂંકમાં એ કે આપણા માટે બેહતર એ છે કે આપણે આપણાથી નીચામાં નીચા લોકો તરફ નજર રાખવી જોઈએ જેથી શુક્ર ગુઝારી તરફ તબિયત માઈલ થાય. અમીરો તરફ આંખો ફાડી ફાડી જોવાની જરૂર નથી. આપણા પ્યારા આકા صلوات الله عليه એ ઈર્શાદ ફર્માવ્યો કે હમેશાં પોતાનાથી ઓછી દૌલતવાળાને જુઓ કારણ કે શૈતાન ઉશ્કેરવાની કોશિશમાં લાગેલો રહે છે, કે

જો ફલાણા લોકો તારાથી વધુ માલદાર છે ! તેઓએ શું પાંખો પહેરેલી છે ?! અને કનાઅત (થોડામાં સખ્ર) માટે તું જ બાકી રહી ગયો ?! અને જ્યારે માણસ પરહેઝગારી તરફ માઈલ થાય છે તો શૈતાન તેને બેહકાવે છે કે શું તું મોટો પરહેઝગાર થઈ ગયો છે ? ફલાણો મોટો આલિમ હોવા છતાં આટલો પરહેઝગાર નથી ! એમાં તો આવી આવી બુરાઈઓ છે ! તો જો તે બખ્શાઈ ગયો તો તું પણ બખ્શાઈ જઈશ. માટે હવે પરહેઝગારીની તને શું પડી છે ? વગેરે.

ધ્યારા વાંચકો ! યાદ રાખો, શૈતાનનું તો કામ જ એ છે કે દુનિયવી મામલામાં હમેશાં તમારી સામે તે લોકોને લાવશે જે તમારાથી (દુનિયામાં) ઉચ્ચ દરજ્જાના માલિક હશે, જેથી તમે લાલચ અને હસદમાં સપડાયેલા રહો અને દીની મામલામાં એવા લોકોનો નમૂનો લાવશે જેઓ તમારાથી પણ ઘટીયા અને કમજોર હશે જેથી તમે (દીની મામલામાં) બિલકુલ જ ગાફિલ થઈ જાવ. જ્યારે કે અસલ વસ્તુ આથી ઘણી જ ઉલટી છે, એટલે કે દીની મામલામાં આપણે બુઝુર્ગાને દીન પર નજર રાખવી જોઈએ જેઓ આપણાથી ઘણાં બુલંદ મર્તબાવાળા થઈ ગયા છે જેથી આપણને આપણા કૃત્યો અને સુસ્તીથી આગાહી મળતી રહે. અને દુનિયાવી મામલામાં આપણે ફકીરો અને ગરીબોને ધ્યાનમાં રાખવા જોઈએ જેથી તેમની મુફલિસી જોઈને અલ્લાહ તઆલાનો શુક્ર અદા કરવાની તૌફીક મળે.

કંજૂસી અને તેનો ઈલાજ

કંજૂસી ઘણી જ મનહૂસ આદત છે. માલ તથા આધારો હોવા છતાં પણ જરૂરત પ્રમાણે ખર્ચ ન કરવો બુખ્લ (કંજૂસી) છે. બુખાલત (કંજૂસી) ઘણી મોટી અખ્લાકી બુરાઈ છે કારણ કે તેનાથી બીજી ઘણીયે બુરાઈઓ જન્મે છે, દુશ્મની, અદાવત, બદ્દહિયાનત, તંગ નઝરી વગેરે (સંક્રચિત દ્રષ્ટિ) જેવી બુરાઈઓ આનાથી જ પૈદા થાય છે અને ખાસ કરી જે હક્કો તેના પર (બખીલ પર) અદા કરવા જરૂરી હોય છે તેને પણ અદા નથી કરતો અને દૌલતને જમા કરી રાખે છે.

કયામતના દિવસે આ જ દૌલત તેના માટે અઝાબનું કારણ બનશે. કારણ કે અલ્લાહ તઆલાનો ઈર્શાદ છે : "જે લોકો અલ્લાહની આપેલ દૌલતમાં બુખ્લ (કંજૂસી) કરે છે તે હરગિઝ પોતાના માટે સારું ન સમજે, નજીકમાં તેમના ગળામાં તોક પહેરાવવામાં આવશે તે વસ્તુથી જે તેઓએ બુખાલત (કંજૂસી) વડે એકઠી કરી હશે." (આલે ઈમરાન)

બખીલ માણસ વિવિધ બીમારીઓમાં સપડાયેલો રહે છે. ઘણુ બધુ હોવા છતાં જરૂર પ્રમાણે તેને ખર્ચ કરવાનું નસીબ નથી થતું આથી કોઈપણ માણસ તેને ઝલીલ અને બેઈજજત જાણે છે.

હઝરત અબૂહુરૈરહ્ રઝી અલ્લહે સ્વી થી રિવાયત છે રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ઈર્શાદ ફર્માવ્યો કે સખી (સખાવત કરનાર) અલ્લાહથી નજીક છે, જન્નતથી નજીક છે અને લોકોથી નજીક છે, જહન્નમથી દૂર છે. જ્યારે બખીલ અલ્લાહથી દૂર, જન્નતથી દૂર, લોકોથી દૂર છે અને જહન્નમથી નજીક છે. અને ખરેખર જાહિલ (અજ્ઞાન) સખી અલ્લાહ તઆલાને પરહેઝગાર બખીલ (કંજૂસ) કરતાં વધુ પ્યારો છે. (મિશકાત શરીફ)

હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ રઝી અલ્લહે સ્વી થી રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફર્માવ્યું કે જ્યારે બંદાઓ સવાર કરે છે તો બે ફરિશતા નાઝિલ થાય છે જેમાંથી એક કહે છે કે, હે અલ્લાહ ! તારા રાહમાં ખર્ચ કરનારને તેનો બદલો અતા ફર્માવ. અને બીજો કહે છે કે, હે અલ્લાહ ! બખીલ (કંજૂસ)ના માલને ખતમ ફર્માવ. (બુખારી શરીફ)

હઝરત અબૂબક સિદીક રઝી અલ્લહે સ્વી થી રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફર્માવ્યું કે, મક્કાર (ઘોડા બાઝ), બખીલ (કંજૂસ) અને એહસાન જતાવનારો જન્નતમાં દાખલ નહીં થાય.

★ બુખ્લ (કંજૂસી)નો ઈલાજ ★

હઝરત ઈમામ મુહમ્મદ ગિઝાલી રઝી અલ્લહે સ્વી એ ફર્માવ્યું કે કંજૂસી એક એવી બીમારી છે જેનો ઈલાજ ઘણો જ મુશ્કેલ છે. ખાસ કરી ઘરડા માણસ જ્યારે બખીલ થઈ જાય તો લગભગ લાઈલાજ બની જાય છે. કંજૂસીનું કારણ

માલની મહબ્બત છે તો જ્યાં સુધી દિલમાંથી માલની મહબ્બત દૂર નહીં થાય ત્યાં સુધી કંજૂસીની બીમારી નીકળી નથી શકતી. છતાં આ સિવાય બે ઈલાજો ઘણા જ કામચાલ અને કાર્યમય છે : **પ્રથમ ઈલાજ** એ કે માણસ એ વિચારે કે માલનો મક્સદ શું છે ? અને હું શા માટે પૈદા કરવામાં આવ્યો છું ? અને મારે દુનિયામાં માલ જમા કરવાની સાથે સાથે આખિરતની જિંદગી માટે પણ કંઈક બજાનો જમા કરવો જોઈએ. જ્યારે આ બચાલ દિલમાં જામી જશે તો દુનિયાના ખતમ થવાનું અને આખેરતની જિંદગીનું ધ્યાન પૈદા થશે અને થોડાક જ સમયમાં દિલમાં એવું નૂર પૈદા થશે કે દુનિયા અને તેની માલમત્તાથી બે તવજજુહી અને નફરત પૈદા થવા લાગશે પછી બખીલી અને કંજૂસીની બીમારી આપો આપ રફૂચકર થઈ જશે તથા સખાવત એ રીતે પૈદા થઈ જશે કે અલ્લાહની રાહમાં માલ ખર્ચ કરતાં તેને લિજજત પ્રાપ્ત થશે. **બીજો ઈલાજ** એ કે બખીલો તથા સખી લોકોની હિકાયતો (કિસ્સા) વાંચે અને આલિમોથી આ પ્રકારના કિસ્સા સાંભળતો રહે કે બખીલોનો અંજામ કેટલો બુરો છે અને સખી લોકો માટે કેટલો સારો બદલો છે. તો આ પ્રકારના કિસ્સા અને હિકાયતો વાંચતાં વાંચતાં તથા સાંભળતાં બખીલી (કંજૂસી)થી નફરત અને સખાવતથી મહોબ્બત પૈદા થઈ જશે અને ધીમે ધીમે કંજૂસીની બીમારી ખતમ થઈ જશે. (અહયાઉલ ઉલૂમ)

વધુ એનો ઈલાજ એ છે કે ખ્વાહિશો (મોટી મોટી તમન્નાઓ)ની મહોબ્બત માણસને બખીલી તરફ ઘકેલવા લાગે છે. અને આનો ઈલાજ કનાઅત (મોટી તમન્નાઓ ન કરી થોડા પર રાજી રહેવું)થી થઈ શકે છે. માટે મોટી મોટી ખ્વાહિશો પર સબરથી કામ લે અને તેમને છોડી દે જેથી માલ તથા દૌલતથી બેનિયાઝી પ્રાપ્ત થાય. અને જ્યાં સુધી લાંબી લાંબી ઉમરની તમન્નાઓનો સવાલ છે તો તેનો ઈલાજ એ છે કે પોતાના માટેનો ખ્યાલ પોતાના દિમાગમાં રાખે અને બીજા લોકોના મૃત્યુ વિશે વિચારે કે કઈ રીતે તેના દોસ્તો અને સાથે બેસનારા જોત જોતામાં આ દુનિયાથી ચાલ્યા ગયા અને તેમની તમન્નાઓ અને કંજૂસીએ તેઓને મૌતથી ન બચાવ્યા તથા અફસોસ અને અરમાનો સિવાય કશુંયે પોતાની સાથે લઈ જવાનું નસીબ ન થયું, સગા સંબંધીઓએ બે ચાર વાતોમાં જ તેમનો માલ વહેંચી નાખ્યો. જ્યાં સુધી ઔલાદ માટે બેસહારા અને મોહતાજ થવાની

ફિકરનો સવાલ છે તો તેનો ઈલાજ આ પ્રકારની વિચાર શક્તિથી કરે કે પોતે પણ અલ્લાહ પર ભરોસો કરે અને ઔલાદને પણ તેની શિખામણ આપે કે જે પૈદા કરનાર રજૂાકે આપણને પેદા કર્યા છે તે રોજી પણ આપશે અને જો તકદીરમાં મોહતાજી અને મુફ્લીસી જ લખેલી છે તો તેની બુખાલત અને ફિકર ઔલાદને માલદાર નહીં બનાવી શકે. અને આ તો ઘણીવાર જોવામાં આવે છે કે અમુક લોકોએ વારસામાં કાંઈ પણ ન મેળવ્યું પણ જોત જોતામાં તે ઘણા મોટા માલદાર બની ગયા. એથી વિરુદ્ધ એવું પણ જોવામાં આવ્યું છે કે અમુક લોકોએ વારસામાં ઘણીયે માલ મિલકત મેળવી પણ બેવકૂફી અને ફુજૂલ ખર્ચીના કારણે તેઓ મુફ્લિસ અને કંગાળ થઈ ગયા. સારાંશમાં એ કે જો ઔલાદ ગુનેહગાર અને નાફર્માન હોઈ તો તેમનું કંગાળ હોવું સારું છે જેથી માલો દૌલત તેમને વધુ ગુનાહોમાં ન નાખી દે.

વધુ એ કે બખીલે એ વિચારવું જોઈએ કે કંજૂસીનો શું ફાયદો ?! જે દોઝખમાં પહોંચાડી દે અને તેની ઈબાદત આખિરતમાં તેના કોઈ કામ ન આવે. અને પોતે જ પોતાની જાતને સવાલ કરે કે શું માલો દૌલતનો આ જ ફાયદો કે અલ્લાહની નારાજગીનું કારણ બની મને જહન્નમમાં પહોંચાડે ?! પછી વિચારે કે દુનિયામાં કંજૂસ માટે કેટલી મોટી બેઈજજતી અને રુસ્વાઈ છે કે લોકો તેઓને નફરત તથા તુચ્છ નજરે જુએ છે બલકે તેઓને ઈન્સાનિયતના દુશ્મન ગણે છે. પછી પોતાને એ રૂપમાં જુએ કે હું પણ કંજૂસ થાશ તો મારી સાથે પણ આ જ પ્રકારનું વર્તન થશે, આ જ રીતે લોકો નફરત કરશે તથા લોકો મને પણ બેહયા અને કમીનો જાણશે તથા સમજશે.

આ (ઉપરોક્ત) કામો પર ગૌરો ફિક પછી જો કંજૂસીના કીટાણુઓ ના'બૂદ થઈ જાય અને દિલમાં માલને ખર્ચ કરવા તથા સખાવત કરવાનો જઝબો પેદા થવા લાગે તો તુરત જ અમલ કરવા લાગી જવું જોઈએ અને માલ ખર્ચ કરવાની શરૂઆત કરી દેવી જોઈએ.

ઘમંડ અને તેનો ઈલાજ

આ શૈતાની આદત ઘણી જ બુરી અને એવી તબાહ કરનાર છે કે જેને અપનાવનાર માણસ દુનિયા તથા આખિરતમાં ઝલીલ તથા રુસ્વા થઈ જાય છે. તકબ્બુર (ઘમંડ)નો અર્થ એ છે કે બીજા લોકોને હકીર (નીચ) સમજી પોતાની જાતને સૌથી મોટી અને ઉચ્ચ તસવ્વુર કરવી (સમજવી). આ જ જઝબો શૈતાન મલગીનના દિલમાં પૈદા થયો હતો કે જ્યારે અલ્લાહ તઆલાએ ફરિશ્તાઓને હુકમ કર્યો કે આદમ عليه السلام સામે સજદો કરો તો તમામ ફરિશ્તાઓએ સજદો કર્યો કારણ કે તેઓ તકબ્બુરની નહૂસતથી પાક હતા પણ શૈતાનમાં તકબ્બુર સમાયેલ હતું, તેણે સીનો તાણી કહ્યું કે હું હઝરત આદમ عليه السلام થી બેહતર છું, તે મને આગથી અને આદમને માટીથી પૈદા કર્યા છે. તે મલગીને હઝરત આદમને પોતાનાથી હકીર (નીચા) સમજ્યા અને (ઘમંડના કારણે) સજદો ન કર્યો. માટે યાદ રાખો કે જે માણસમાં ઘમંડ જેવી શૈતાની આદત પૈદા થઈ જાય છે તેનો તે જ અંજામ થશે જે શૈતાનનો થયો. તે બંને જહાનમાં ખુદાએ કહ્યું છે જે જબ્બારની ફિટકારથી ઝલીલ તથા રુસ્વા થઈ ગયો.

યાદ રાખો કે ઘમંડ અલ્લાહ તઆલાને ઘણો જ નાપસંદ છે અને આ ઘણો જ મોટો ગુનો છે. હદીષ શરીફમાં છે : જે માણસના દિલમાં રાઈના દાણા બરાબર પણ ઈમાન હશે તો જહન્નમમાં દાખલ નહીં થાય. અને જે માણસમાં રાઈના દાણા બરાબર ઘમંડ હશે તે માણસ જન્નતમાં દાખલ નહીં થાય. (મિશકાત, પૃષ્ઠ-૪૩૩, ભાગ-૨)

એક બીજી હદીષ શરીફમાં આવ્યું છે કે મૈદાને મેહશરમાં ઘમંડ કરવાવાળાઓને એ રીતે લાવવામાં આવશે કે તેમની શકલો તો માણસો જેવી હશે પણ તેમનું કદ કીડીઓ બરાબર હશે અને આ લોકોને ઘસેડીને જહન્નમ તરફ લાવવામાં આવશે અને તેના કેદખાનામાં તેઓને કેદ કરી દેવામાં આવશે જેનું નામ નુલસ (નાઉમ્મીદી) છે. અને તેઓને એવી આગમાં સળગાવવામાં આવશે જે બધી જ આગોને સળગાવી દેશે, જેનું નામ "નારે લાનીયાર" છે. અને તેઓ (ઘમંડીઓ)ને જહન્નમનું પીપ (પરુ) પીવડાવવામાં આવશે. (મિશકાત શરીફ, ભાગ-૬, પૃષ્ઠ-૪૩૩)

પ્યારા વાંચક ભાઈઓ ! તથા પ્યારી માઓ અને બહેનો ! કાન ખોલી સાંભળી લો કે આપણને જે ખાવા, પીવા, ચાલ ચલન અને મકાન, સામાન, તૌર તરીકો, માલો દૌલત દરેક વસ્તુમાં આપણે પોતાને બધાથી વધુ સારા સમજીએ છીએ અને બીજા લોકોને પોતાનાથી નીચ સમજીએ છીએ, એ જ રીતે અમુક ઈલાદત કરવાવાળા તથા ઈલમવાળા ઈલાદત તથા ઈલમ (ખાણકારી)માં પોતાને બધાથી ઉચ્ચ અને બીજાને નીચ ગણી સીનો કુલાવે છે, આ જ ઘમંડ છે ! ખુદાના વાસ્તે આ શૈતાની આદતને છોડો અને આજીજી તથા ઝુકવાની આદત રાખો એટલે કે બીજાને દરેક વસ્તુમાં પોતાનાથી ઉચ્ચ અને પોતાને નીચ સમજો. હદીષ શરીફમાં છે કે જે માણસ અલ્લાહ તઆલા માટે (અલ્લાહની રજા માટે) તવાઝોઅ અને ઈન્કેસારી કરશે (ઝુકશે) તો અલ્લાહ તઆલા તેને બુલંદ ફર્માવી દેશે, તે બંદો પોતાને નીચો સમજશે પણ અલ્લાહ તઆલા બધા જ ઈન્સાનોની નિગાહમાં તેને અઝમતવાળો બનાવી દેશે. અને જે માણસ ઘમંડ અને તકબ્બુર કરશે અલ્લાહ તઆલા તેને પસ્ત (નીચો) ફર્માવી દેશે, તે પોતાને ઉચ્ચ સમજશે પણ અલ્લાહ તઆલા તેને બધા જ ઈન્સાનોની નજરમાં ઝલીલ (બેઈજજત) બનાવી દેશે.

★ તકબ્બુરનો ઈલાજ ★

ગુરૂર તથા ઘમંડનો ઈલાજ એ છે કે મિસ્કીનો તથા ગરીબોની સોહબતમાં રહેવા લાગે અને લોકોની સેવા કરે તથા તવાઝોઅ અને ઈન્કેસારી (પોતાને તુચ્છ જાણવું) અપનાવે, સલામમાં પહેલ કરે અને પોતાના દિલમાં એ નક્કી કરી લે કે દરેક મુસલમાનની તા'ઝીમ કરીશ, ભલે તેનાં કપડાં ગમે એટલાં મેલાં કેમ ન હોઈ તેને પોતાના બરાબર બેસાડીશ. હરદમ પોતાના દિલમાં સુસ્તી તથા કમતરીનો ખયાલ જમાવે અને ખુદાએ પાકનો શુક અદા કરે કે મને તેણે જેવું આપ્યું અને મને જેવો બનાવ્યો એ બિલકુલ ઠીક છે, જો તે (અલ્લાહ) ઈચ્છત અથવા અત્યારે પણ ચાહે તો સારા જહાનથી બદ્દતર બનાવી શકે છે. અને દિલમાં એ પણ ખયાલ રાખે કે અલ્લાહ સૌથી મોટો બુલંદ (ઉચ્ચ) છે અને ખુદાએ તઆલા સિવાય કોઈ પણ કિબ્રીયાઈ (ગર્વ)ને પાત્ર નથી. હું નીચ,

રુસ્વા અને હલકો આદમી છું. આ હકીકત જાણવા માટે સૂરએ અબસ, આયત ૧૭ થી ૨૨ તથા સૂરએ દહર, આયત ૧ ને વારંવાર પઢયા કરે. અને ઘમંડ માણસને જે કાંઈ પણ કહે તેના વિરુદ્ધમાં જ કામ કરે. ઘમંડ માત્ર શકલથી જ નહીં પણ પહેરવેશ, ઝબાન, આંખ, ઉઠવા, બેસવા મતલબ કે દરેક હલન ચલનથી જાહેર થઈ શકે છે. માટે કોશિશ તથા મહેનતથી તેને દૂર કરવું જરૂરી છે જેથી કોઈ પણ રીતે એ બાકી ન રહે અને આજીજી તથા નરમી માણસની તબિઅત તથા ફિતરતની (પ્રકૃતિની) ખૂબી બની જાય.

તકબ્બુરના ઘણાં ઘણાં ઘણાં છે જેમાંથી અમુકનું વર્ણન કરીએ છીએ : દા.ત. ઘમંડીનો એક ખાસ અંદાજ એ હોય છે કે જ્યાં સુધી કોઈ સાથે ચાલવાવાળું ન હોય ત્યાં સુધી તે કોઈ પણ ઠેકાણે નહીં જાય, જાણે એકલું ચાલવું તેની તૌહીન હોય. હઝરત હસન બસરી رحمة الله عليه સાથે ઉપરોક્ત ખયાલ રાખી કોઈ ચાલવા લાગતો તો આપ આમ ન કરવા દેતા અને કહેતા કે આ રીતે દિલ પોતાની જગ્યાએ કાયમ નથી રહેતું. (એટલે કે ઘમંડી થઈ જાય છે.)

હઝરત અબૂ દરદા رضي الله عنه નું ફર્માન છે કે ચાલતી વેળા જેટલા માણસો તને ઘેરી રાખે છે એટલો જ વધુ ફાસલો (દૂરી) તારા અને ખુદા તઆલા દરમ્યાન વધતો જાય છે.

સરકારે મદીના صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم જ્યારે ચાલતા તો ઘણાં ઘણાં સહાબાને પોતાની આગળ ચાલવા દેતા. ઘમંડીની નિશાનીઓમાંથી એ પણ છે કે તે ઈચ્છે છે કે લોકો તેની સાથે બાઅદબ ઊભા રહે અને તે બેસી રહે. હુઝૂર અકરમ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم ને એ ઘણું જ નાપસંદ હતું કે કોઈ ઉભો રહીને આપની તા'ઝીમ કરે. હઝરત અલી کرم اللہ تعالیٰ وجہہ الکریم ફર્માવે છે કે જો કોઈ દોઝખીને જોવો હોય તો તેને જુએ જે બેઠો હોય અને લોકો તેની સામે ઊભા હોય. એક નિશાની એ પણ છે કે ઘમંડી કોઈની મુલાકાત માટે નથી જતો. ઘમંડીની એક નિશાની એ પણ છે કે તે કોઈ મિસ્કીનને પોતાની પાસે બેસાડવું નાપસંદ કરે છે. પણ તાજદારે રિસાલત صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم (આથી વિરુદ્ધ) પોતાનો દસ્તે મુબારક જ્યારે કોઈ ફકીરના હાથમાં આપતા તો પોતે પાછો ન ખેંચતા અને આમ જ

રહેવા દેતા જ્યાં સુધી કે તે પોતે ન છોડી દેતો. પ્યારા આકા صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم બીમારો, ખુજલીવાળા અને ગરીબો સાથે જમવા બેસતા જેઓથી બીજા લોકો દૂર રહેતા હતા.

રિયાકારી (દેખાડો) અને તેનો ઈલાજ

અમુક સ્ત્રી તથા પુરુષોને આ ખરાબ આદત હોય છે કે તેઓ દીન કે દુનિયાનું જે પણ કામ કરે છે તે પ્રચાર, નામ કમાવવા તથા દેખાડો કરવા માટે કરે છે. આ બુરી આદતનું નામ રિયાકારી (બાહ્ય આડંબર) છે. આ સખત ગુનાહની વાત છે કારણ કે નેક કામોમાં ઈખ્લાસનું હોવું જરૂરી છે એટલે કે દરેક નેક કામ અલ્લાહની રજા અને ખુશનુદી મેળવવા કરવામાં આવે. પણ જો કોઈ નેક અમલના ઝરીયા જાતી તથા નફ્સની ઈચ્છા હોય તો તે નેક કામ રિયાકારીનું શિકાર થઈ જાય છે અને અસલ મક્સદથી દૂર થઈ જાય છે અને આ ગુનાહે કબીરા છે, અલ્લાહ તઆલાએ એને બિલકુલ નાપસંદ ફર્માવ્યો છે અને એને શૈતાની અમલ કહેવામાં આવ્યો છે.

જેમ કે સૂરએ નિસાઅમાં ઈર્શાદ છે, "અને જે લોકો પોતાના માલને લોકોને દેખાડવા માટે ખર્ચ કરે છે અને અલ્લાહ પર તથા કયામત પર ઈમાન નથી લાવતા અને જેમનો દોસ્ત શૈતાન થયો તો શૈતાન કેટલો બુરો સાથી છે."

હદીષ શરીફમાં છે કે કયામતના દિવસે અલ્લાહનો મુનાદી રિયાકારોને મેદાને મેહશરમાં આ રીતે પુકારશે કે, હે બદ્કાર ! હે બદ્અહદ ! (વાયદા ખિલાફી કરનાર) હે રિયાકાર ! તારા અમલ ગારત થઈ ગયા અને તારો બદલો તથા સવાબ બર્બાદ થઈ ગયો ! તું અલ્લાહના દરબારથી નીકળી જા અને તે માણસથી પોતાનો સવાબ માંગ જેના માટે તે અમલ કર્યો હતો ! (અહ્યાઉલ્ ઉલૂમ, ભાગ-૩, પૃષ્ઠ-૨૯૪)

એ જ રીતે બીજી હદીષમાં છે કે જે અમલમાં જરા બરાબર પણ રિયાકારી (દેખાડા)નો અંશ હોય તેને અલ્લાહ તઆલા કબૂલ નથી ફર્માવતો. અને રસૂલુલ્લાહ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم એ આ પણ ઈર્શાદ ફર્માવ્યો કે જહન્નમમાં એવી વાદી છે

જેને અલ્લાહ તઆલાએ રિયાકારી (દેખાડો) કરવાવાળાઓ માટે તૈયાર ફર્માવી છે. (અહયાઉલ ઉલૂમ)

★ રિયાકારીનો ઈલાજ ★

આ બીમારી ઘણી જ ખતરનાક છે, તેનો ઈલાજ દીનના ફર્જોમાંથી ગણવામાં આવે છે કારણ કે આ એવી જાલિમ બીમારી છે જે દિલની દરેક બીમારીઓમાં રચેલી વસેલી રહે છે, તેને દૂર કરવું ઘણુ જ સખત છે. તેનો ઈલાજ અમલી રીતે એ છે કે એ હકીકત આદમી પર જાહેર છે કે તેનું દરેક કામ લિજજત મેળવવા માટે હોય છે માટે લિજજતની તમન્ના હોવા છતાં જ્યારે તને એ જાણ થઈ જાય કે બેશક ! આ દુનિયામાં તો લિજજત મળવાની જ છે પણ આખેરતમાં આ નુકસાનની ભરપાઈ તેની તાકાતથી બહાર હશે અને તેનો અઝાબ એટલો સખત હશે કે તેને વેઠવું પણ તેની તાકાતથી બહાર છે તો પછી લિજજતો (દુનિયવી) છોડવી તેના માટે ઘણી જ આસાન થઈ જશે. દા.ત. કોઈ માણસ મધનો ઘણો જ શોખીન છે, લાલચની હદ સુધી તેની તરફ લલચાયેલો છે પણ મધ આપતાંની સાથે જ તેને બતાવી દેવામાં આવ્યું કે આમાં ઝહેર પણ મિલાવવામાં આવ્યું છે ! તો તે માણસ શોખ તથા લિજજત હોવા છતાં તેને છોડી દેશે.

અમલી ઈલાજ એ છે કે પોતાના ગુનાહો અને લગઝિશોને જે રીતે છુપાવે છે એ જ રીતે પોતાની ઈબાદતો અને ઈતાઅતોને પણ છુપાવી રાખે. શરૂઆતમાં આ વાત થોડી સખત લાગે છે પણ લગાતાર કોશિશ પછી આસાન પણ થઈ જાય છે, કારણ કે મુનાજાત અને ઈખ્લાસની એક લિજજત હોય છે અને જ્યારે એ મળી જાય છે તો બીજી કોઈ લિજજતની તમન્ના જ નથી રહેતી. ત્યારે તે એવા મકામ પર પહોંચી જાય છે કે લોકો તેને જુએ છે તો જોતા જ રહી જાય છે. તેનું દિલ લોકો તરફ માઈલ જ નથી થતું બલકે તેઓથી બિલકુલ બેખબર થઈ જાય છે.

બીજુ મુકામ તસ્કીને રિયા (રિયાકારી ખતમ કરવા)નું છે. એટલે કે જ્યારે રિયા દિલમાં પૈદા થવા લાગે તો તરત જ તેને દૂર કરવામાં આવે કારણ કે ભલેને તમારું દિલ લોકોની પ્રશંસાથી દૂર કેમ ન હોય અને તમારા અમલ માત્ર

અલ્લાહની રજા ખાતર કેમ ન હોય પણ શૈતાન પોતાના કામમાં લાગેલો રહે છે અને ઈબાદત દરમ્યાન રિયા (દેખાવ)નો ખયાલ નાખતો રહે છે. જેમાંથી પહેલો ખયાલ તો એ પૈદા કરે છે કે (હે ઈબાદત કરનાર !) તારી ઈબાદતનો હાલ તો લોકોને માલૂમ થઈ ગયો જ છે. આ જ પ્રકારનો બીજો એક ખયાલ એ પૈદા થાય છે અને દિલમાં એ વસ્તુ પૈદા થાય છે કે લોકો તેને કદર તથા ઈજ્જતની નજરે જુએ. ત્રીજું એ કે દિલ એ વાતની તેહકીક કરવા ઈચ્છે છે કે શું ખરેખર હું લોકોમાં મકબૂલ છું ? અને મારી ઈજ્જત તથા કદર તેમના દિલમાં ઘર બનાવી ચૂકી છે ?? તો આપણી કોશિશ એ હોવી જોઈએ કે પહેલો ખયાલ જ નજીક ન આવવા પામે અને આદમી પોતાની જાતને કહે કે મને એ વાતની શું ફિકર કે લોકો મારી ઈબાદતને જુએ છે કે નહીં ?? જ્યારે મારો પરવરદિગાર જે દરેક વસ્તુને જાણે છે તેને (મારી ઈબાદતની) ખબર છે ! તો માત્ર તેનું જાણવું મારા માટે કાફી છે. અને બીજો ખયાલ જે લોકોમાં મકબૂલિયત વિશે છે તે પૈદા થાય તો પણ ઉપરોક્ત વર્ણન કરવામાં આવેલ શબ્દોને દોહરાવે અને ખયાલ કરે કે જો લોકોમાં મારી મકબૂલિયત પણ થઈ જાય તો અલ્લાહ તઆલાના ગઝબ સામે તેનો શું ફાયદો ? એટલે કે પોતાના ખયાલ (દેખાડો)નું આ વાતથી વજન કરે જેથી માત્ર ખયાલથી જ નફરત પેદા થઈ જાય.

ખૂદ પસંદી અને તેનો ઈલાજ

નબી કરીમ ﷺ એ ઈર્શાદ ફર્માવ્યો કે ત્રણ વસ્તુઓ હલાકતનાં કારણ છે : (૧) બખીલી (૨) લાલચ (૩) ઘમંડ અને ખૂદ પસંદી (હું કાંઈક છું !). અને ફર્માવ્યું કે તમે ગુનાહથી બચ્યા તો પણ એક એવી વસ્તુમાં સપડાશો જે ખરેખર ગુનાહથી પણ બદ્દતર છે આનું નામ ખૂદ પસંદી અને ખૂદ નુમાઈ છે. (કીમીયાએ સઆદત)

હઝરત ઈબ્ને મસ્ઉદ رضي الله عنه ફર્માવે છે કે હલાકત બે વસ્તુઓમાં છુપાયેલી છે, ખૂદ પસંદી અને નાઉમ્મીદી. ખૂદ પસંદી તે બલા છે જેનાથી ઘણીયે આફતો જન્મ લે છે અને આ બલામાં સપડાયેલ માણસની આદત હોય

છે કે પોતાને સૌથી સારો ગણે છે. બીજું એ કે તેને પોતાના ગુનાહ યાદ જ નથી આવતા અને કોઈ યાદ પણ આવી જાય તો તેના ઈલાજ તરફ ધ્યાન નથી આપતો અને સમજે છે કે આપણી તો બખ્શિશ થઈ જ ગઈ છે ! ઈબાદતમાં શુક્ર ગુઝારીને ફૂઝૂલ (બેકાર) ગણે છે ન તો તેને એનું ધ્યાન રહે છે કે જો ઈબાદત કબૂલ થાય તો બરકતો મળે છે પણ કબૂલ ન થવાના સંજોગોમાં મોટી આફતો પણ છે. ન તો તેને આ વસ્તુની જાણકારીનો શોખ હોય છે. આ રીતે ખુદાનો ખોફ તેના દિલમાં બાકી નથી રહેતો અને તે પોતાને તેનાથી મેહફૂઝ ગણે છે ત્યાં સુધી કે કોઈ વાત તેની ઈચ્છા વિરૂદ્ધ હોય તો તેને સાંભળવા તૈયાર નથી થતો, ભલે તે વાત તેના મિત્રએ કહી હોય. કોઈની શિખામણ પર ધ્યાન નથી આપતો, તો આ રીતે બીજાનું ભલે કાંઈ બગડે કે ન બગડે પણ તેવો માણસ જરૂર પોતે અધુરો અને તેનો ઈલ્મ (જાણકારી) પણ અધુરો રહી જાય છે, જે ઝિલ્લતથી પણ બદ્તર છે. યાદ રાખો કે અલ્લાહ તઆલા જેને કોઈ નેઅમત અતા ફર્માવે છે, દા.ત. ઈલ્મની નેઅમત, ઈબાદતની તૌફીક અથવા આ પ્રકારની કોઈ નેઅમત તો બંદાએ તેનો શુક્ર અદા કરવો જોઈએ અને ખોફ રાખવો જોઈએ કે ક્યાંક આ નેઅમત તેની કોઈ ભૂલના કારણે પાછી લઈ લેવામાં ન આવે ! આવો માણસ ખૂદ પસંદ નથી થઈ શકતો. પણ જો ખોફ પણ ન રાખે અને ખુશ પણ હોય, વળી આ ખયાલથી ખુશ હોય કે આ નેઅમત તેને પોતાની મેહનતથી મળેલી છે અને (તેની મેહનતના આધારે) તેને મળવી જ જોઈતી હતી. અને એ હકીકતથી બે ખબર થઈ જાય છે કે એ નેઅમત માત્ર અલ્લાહની ઈનાયતનો નતીજો છે જેમાં તેના પોતાના કોઈ અમલની દખલ નથી. અને જો આ રીતે તેના દિલમાં અલ્લાહનો ખોફ બાકી ન રહે તો આ બુરી સિફતો (દુર્ગુણો) અને તેની ખુશી ખૂદ પસંદી કહેવામાં આવશે.

★ ખૂદ પસંદીનો ઈલાજ ★

જો કોઈ માણસ રાત દિવસ ઈલ્મ પ્રાપ્તિ અને ઈબાદતમાં લાગેલો રહે છે તથા તેના પર નાઝ કરે છે અને કહે છે કે હું પોતે જ કરું છું અને આ બધું મારી કુદરત તથા તાકાતના કારણે થઈ રહ્યું છે ! તો શું તે (દા'વો કરનાર)ને ખબર છે

કે આ કુદરત, અંગોમાં તાકત, નિયત તથા ઈરાદો જે આ કામમાં ભાગ ભજવી રહ્યાં છે તે ક્યાંથી આવ્યાં છે ?! અને તેમને લાવવાવાળો કોણ છે ? બસ ! આ તો બધું અલ્લાહ તઆલાનું ખાસ ઈનામ છે અને તારી ખૂદ પસંદી તારી જેહાલત (અભણતા)ના કારણે છે. તારા હાથમાં રાખેલું જ શું છે ?! તારે તો અલ્લાહ તઆલાના આ ફૂલો કરમ પર શુક અદા કરવો જોઈએ, નહીં તો ઘણાં લોકો એવા છે જેઓને અલ્લાહ તઆલાએ બેખબર છોડી બુરી ઈચ્છાઓમાં રહેવા દીધા અને તારા પર ખાસ ઈનાયત તથા રહમત કરી તારામાં નેક કામોની સમજ પૈદા કરી તથા પોતાની સામે ઝુકવાનો શરફ અતા કર્યો.

એ જ રીતે તમે કહો કે મને ઈબાદતની તૌફીક એટલા માટે આપવામાં આવી કે હું પરવરદિગારને મહબૂબ રાખું છું. તો હું કહીશ કે મહોબ્બત અને દોસ્તીને પૈદા કરવાવાળો કોણ છે ?! આના જવાબમાં જો તમે કહો કે હું અલ્લાહની મા'રેફત (ઓળખ)માં કામચાબ થઈ ગયો પછી તેના જમાલનો મુશાહિદો (દીદાર) પણ મળી ગયો કારણ કે મેં તેને ઓળખી લીધો. તો અમે તમને પૂછીશું કે, આ જમાલનો દીદાર અને મા'રેફત (ઓળખ) અતા કરનાર કોણ હતું ?! તો જ્યારે બધું જ તે (માલિક)ના તરફથી છે તો પછી ખૂદ પસંદી અને તાજજૂબ પણ તેની તરફ જ મનસૂબ કરવામાં આવે તથા દરેક વસ્તુને તેના ભરોસા, ઈનાયત તથા કરમ પર રાખવામાં આવે. તેણે જ તને પૈદા કર્યો અને આ ખૂબીઓ પણ તારામાં પૈદા કરી, કુદરત તથા ઈરાદાથી તને નવાઝ્યો, નહીં તો તું શું છે ?! અને તારી ઔકાત શું છે ? (કીમીયાએ સઆદત)

ટૂંકમાં એ કે જે માણસ તૌહીદને તેની અસલ હકીકતના રંગમાં ઓળખી લે છે તે ખૂદ પસંદીનો શિકાર નથી થઈ શકતો. અમુક વાર એ પણ બને છે, દા.ત. કોઈ ગરીબ અક્કલવાળો એ વાત પર તાજજૂબ કરવા લાગે છે કે હે અલ્લાહ ! જાહિલ (નાદાન) ને તો તું ઘણો માલ અને દૌલત આપી રહ્યો છે જ્યારે કે હું પોતાની અક્કલમંદી ધરાવતો હોવા છતાં તે (નેઅમત)થી મેહરૂમ છું ! પણ આ અક્કલ તથા સમજવાળો માણસ એ વાત ભૂલી જાય છે કે અક્કલથી વધુ સારી કોઈ નેઅમત નથી. જે નેઅમત (અક્કલ) તને મળી છે તે પણ અલ્લાહ

તઆલાની જ આપેલ છે અને જો અક્કલ તથા દૌલત બંને નેઅમતો માત્ર તને જ આપી દેવામાં આવત તો આ ઈન્સાફ ન ગણાત. અને મજાની વાત તો એ છે કે જો વાંધો ઉઠાવનાર અક્કલમંદને કહેવામાં આવે કે ચાલ ! તું પોતાની અક્કલને તેની દૌલતથી બદલી લે ! એટલે કે પોતાની અક્કલ જાહિલ માલદારને આપી દે અને તેના બદલામાં તેનો માલ લઈ લે. તો ખરેખર તે આના પર રાજી નહીં થાય. એ જ પ્રમાણે જો કોઈ ખૂબસૂરત સ્ત્રી કોઈ બદ્સૂરત તથા બુરી શક્કલવાળી સ્ત્રીને કિંમતી ઘરેણાં તથા ખૂબસૂરત કપડાંમાં બની સંવરેલી જુએ અને કહે કે આ તો ખરી હિકમત (ફિલોસોફી) કે નેઅમત તો બદ્સૂરતને અતા કરવામાં આવે જેને તે (નેઅમત) સારી પણ ન લાગે ! અને એટલું પણ જાણવાની કોશિશ ન કરે કે આ હુસ્નો જમાલ અને ખૂબસૂરતી જે તને આપવામાં આવી છે તે તેણીનાં ઘરેણાં અને કપડાંથી ઘણાં ઘણાં દરજા બેહતર છે. અને જો આ બંને વસ્તુઓ હુસ્ન અને સામાન તેણીને જ આપવામાં આવે તો આ ઈન્સાફથી ઘણું જ દૂર રહી જાત.

હજરત ઐયૂબ عليه السلام એ ખુદાએ તઆલાની બારગાહમાં અર્જ કરી કે, હે પરવરદિગાર ! જ્યારે તેં મને મુસીબતમાં મુખ્તિલા કર્યો તો મેં સબ્ર કરી તેને બરદાશત કર્યું અને બેસબ્રીને પોતાની પાસે ભટકવા પણ ન દીધી. તે જ સમયે બગલાની જેમ કંઈક ઉઠ્યું અને તેનાથી દસ હજાર અવાજો પર આધારિત એક નિદા આવી કે (હે ઐયૂબ !) તે સબ્ર તારી પાસે ક્યાંથી આવી ?! તેને અતા કરનાર કોણ હતું ?! હજરત ઐયૂબ عليه السلام તરત જ આ ઈશારો સમજી ગયા અને પોતાના માથે માટી નાખી અર્જ કરી કે, હે અલ્લાહ ! એ તો તારો જ ફઝ્લ તથા કરમ હતો કે હું તેને બદાશત કરવાને લાયક બની શક્યો. આ જ કારણ હતું કે સહાબાએ કિરામ ફર્માવતા હતા કે કાશ ! અમે માટીના કણો હોત અથવા કાંઈ પણ ન હોત.

માલૂમ પડ્યું કે જે માણસ હકીકત જાણી લે છે તે અલ્લાહના ખૌફના કારણે ક્યારેય ખૂદ પસંદીમાં ગિરફતાર નથી થતો.

જાહોજલાલની તલબ અને તેનો ઈલાજ

માલનો મકસદ કોઈ વસ્તુને પોતાની મિલ્કિયત બનાવવી અને જાહનો મતલબ દિલોને પોતાની મિલ્કિયત બનાવવી છે જેથી લોકો તેના તાબેદાર તથા ફર્માબરદાર રહે. આ દુનિયામાં કેટલાયે લોકો એવા હતા જેઓ માત્ર એટલા માટે હલાક થયા કે તેઓ ઉચ્ચ દરજ્જા અને શાનો શૌકતના ઈચ્છુક તથા લોકોથી પોતાની પ્રશંસા સાંભળવાના ખ્વાહિશમંદ રહેતા હતા. અને જ્યારે આ આદત તેમનામાં ઘર કરી ગઈ તો તેઓ દીની રાહ (ધાર્મિક પથ)થી ભટકી ગયા, મુનાફિકતે ડેરા નાખી દીધા અને બુરા અપ્લાકે તેમના દિલોને ગુમરાહ કરી દીધા અને તેમનો કિરદાર બદ્ખુલ્કીથી લપેટાઈ તબાહ થઈ ગયો તથા અંદરો અંદર લડાઈ ઝગડા અને દુશ્મનીએ માથું ઉઠાવ્યું અને તેઓની આખી જિંદગી ગુનાહોનો બદ્તરીન નમૂનો બની ગઈ. સરકારે મદીના صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم એ ફર્માવ્યું કે માલ તથા મર્તબાની મહોબ્બત જ્યારે દિલમાં ઘર કરી જાય છે જે રીતે પાણીવાળી જમીનમાં ખૂબ જ ઘાસ ઉગી નીકળે છે. વળી ફર્માવ્યું કે, બે ભૂખા વરૂઓ બકરીઓના ટોળામાં ઘુસ મારી એટલી તબાહી નથી મચાવતા જેટલી માલ તથા મર્તબાની મહોબ્બત મુસલમાનના દિલને વેરાન કરી દે છે. (કીમીયાએ સઆદત)

યાદ રાખો કે શાન તથા મર્તબાની મહોબ્બત જો દિલ પર ગાલિબ આવી જાય તો એ દિલના બીમાર હોવાની સાબિતી છે. અને એનો ઈલાજ ખૂબ જ જરૂરી છે કારણ કે જે રીતે માલની મહોબ્બત, મુનાફિકપણું, રિયાકારી (દેખાવો), જૂઠ, મકર, દગો, દુશ્મની અને લડાઈ ઝગડામાં મુખ્તિલા કરી દે છે એ જ રીતે જાહ (મર્તબા)ની મહોબ્બત પણ આ બુરાઈઓમાં મુખ્તિલા કરી દે છે. જે માણસના દિલમાં માલ તથા મર્તબાની મહોબ્બત તથા ઈચ્છા જરૂરત પૂરતી હોય જેનો મકસદ દીનની સલામતી હોય અને વધુની ઈચ્છા તેના દિલમાં ન હોય તો આવા દિલને બીમાર નહીં કહેવામાં આવે.

પરંતુ એવા લોકો પણ હોય છે કે જેઓને મર્તબાથી એટલી મહોબ્બત

હોય છે કે તેમની સોચવા તથા વિચારવાની બધી જ ક્ષમતા (કેપેસિટી) લોકોના ખયાલો અને વિચારો જાણવામાં જ ખર્ચ થતી હોય છે. તેઓ એ જ ધુનમાં રહે છે કે તેને જાણ થઈ જાય કે લોકો તેને કેટલી ઈજ્જતથી જુએ છે અને તેના વિશે લોકોનું શું કહેવું છે, લોકોમાં તેના પ્રત્યે કેવી અકીદત છે તથા તેને સરદારી અને કયાદત (આગેવાની)ના લાયક સમજે છે ?

તો જ્યાં સુધી આના ઈલ્મી ઈલાજનો સવાલ છે તો યાદ રાખો કે જાહ (મર્તબો)નો તા'લ્લુક લોકોના દિલોથી છે જે હમેશાં ઘણાં જલ્દી બદલાય જાય છે અને ફરી જાય છે અને દરિયાના મોજાની જેમ ક્યારેક આમ તો ક્યારેક તેમ ફરી જાય છે. વળી તે ઈજ્જત અને મર્તબાથી કમજોર અને નાપાયદાર બીજી તો કઈ વસ્તુ હોઈ શકે કે જેની બુનિયાદ અમુક લોકોના દિલો પર રાખવામાં આવી હોય ? તેઓ આજે તો તમારી સરદારી તથા આગેવાનીનો દમ ભરી રહ્યા છે તો આવતી કાલે બીજાની પ્રશંસા કરશે અને તેને આગેવાન બનાવવા ઈચ્છશે અને તેની ઈજ્જત કરવા લાગશે. ખાસ કરી તે માણસનો મર્તબો તથા ઈજ્જત તો ઘણા જ કમજોર છે જે તેને સરદારી (આગેવાની)ના કારણે મળેલ છે. કારણ કે આગેવાનને બરખાસ્ત કરવાનો ખતરો હમેશાં હોય જ છે. અને તે કોઈ પણ સમયે બરખાસ્ત થઈ રુસ્વા તથા ઝલીલ થઈ શકે છે, આ રીતે મર્તબા તથા ઈજ્જતનો લાલચી દુનિયામાં પણ દિમાગી અઝાબમાં સપડાયેલ રહે છે, આખિરતમાં પણ ઝલીલ તથા રુસ્વા થાય છે કારણ કે દુનિયામાં મર્તબો મેળવવાની કોશિશ સિવાય કોઈ નેક કામ કર્યું જ નથી અને નેક કામથી ગાફિલ રહ્યો હતો. પણ તે માણસ જેને સંપૂર્ણપણે બસીરતની નેઅમત મયસ્સર હોય તે આ હકીકતને મેળવી લે છે (જાણી લે છે) કે જો દુનિયાભરની હુકૂમત પણ તેને મળી જાય, પૂર્વથી પશ્ચિમ સુધીની સરદારી મેળવી લે ત્યાં સુધી કે લોકો પણ તેના આગળ પાછળ ચાલે તો પણ તેમાં ખુશ થવાની કોઈ વાત નથી કારણ કે જ્યારે મોત આવશે તો આ બધું તેને ભેટ ચટી જશે, ન તો હું પોતે બાકી રહીશ, અને ન તો ઈજ્જત મર્તબાનું નામો નિશાન બાકી રહેશે. બીજો ઈલાજનો અમલ એ છે કે જે જગ્યાએ તેને મર્તબો

મળે તે જગાને જ ત્યજી દે અને કોઈ એવી જગાએ ચાલ્યો જાય કે કોઈ તેને જાણતું ઓળખતું ન હોઈ, આ કામિલ ઈલાજ છે જે પોતે કરવામાં આવે.

દુનિયાની મહોબ્બત અને તેનો ઈલાજ

તાજદારે મદીના صلواته على سيدنا محمد નું ગૈબની ખબર આપતું ફર્માન છે, મારી ઉમ્મત પર ટૂંક સમયમાં એવો જમાનો આવવાનો છે કે તેઓ પાંચ (૫)થી મહોબ્બત રાખશે અને પાંચ (૫)ને ભૂલી જશે :-

- ૦૧. દુનિયાથી મહોબ્બત રાખશે અને આખિરતને ભૂલી જશે.
- ૦૨. માલથી મહોબ્બત રાખશે તથા હિસાબને ભૂલી જશે.
- ૦૩. મખ્લૂક (લોકો)થી મહોબ્બત રાખશે અને ખાલિક (પૈદા કરનાર)ને ભૂલી જશે.
- ૦૪. ગુનાહોથી મહોબ્બત રાખશે અને તોબાને ભૂલી જશે.
- ૦૫. મહેલો એટલે કે આલીશાન મકાનોથી મહોબ્બત રાખશે અને કબ્રસ્તાનને ભૂલી જશે.

ખરેખર આજે આવા જ હાલાત જોવામાં આવી રહ્યા છે કે દુનિયાથી મહોબ્બત હોવાનો તો દરેક માણસ દમ ભરે છે પણ આખિરતની મહોબ્બત જોવા નથી મળતી. દરેક માણસ દુનિયાના ભવિષ્યને ચમકાવવાની કોશિશ કરી રહ્યો છે, દરેક એ જ ફિકરમાં છે કે જેટલી બની શકે એટલી દૌલત એકઠી કરી લઈએ, જેટલી બની શકે એટલા ટાઈટલો લઈ લઈએ, જેટલા બની શકે એટલા પ્લોટ મેળવી લઈએ !

જ્યારે કે બનવું એ જોઈતું હતું કે દુનિયાની સાથો સાથ આખિરતની તો વધુ તૈયારી કરવામાં આવે. પણ આપણે તો દુનિયાની રંગીનીઓમાં એ રીતે ખોવાયેલા છીએ કે આપણને નમાઝ, રોઝાની પરવા ન રહી, આખિરત અને કબ્ર તો બિલકુલ ભૂલાવી દીધી છે, આહ ! ટૂંક સમયમાં જ આપણા 150ની માળા તૂટી જશે અને આપણા નાઝ નખરા ઉઠાવનારા આપણને પોતાના

ખભાઓ પર ઉઠાવી વિરાન કબ્રસ્તાન તરફ ચાલી નીકળશે. આહ ! આપણી બધી જ તમ્મનાઓ ધૂળમાં મળી જશે, આપણી ખૂન પસીનાની કમાઈ ન તો સાથે આવશે અને ન તો આપણને કોઈ કામ લાગશે.

એક વાર હઝરત ઈસા عليه السلام પોતાના હવારીઓ સાથે કોઈ જગ્યાએ તશરીફ લઈ જઈ રહ્યા હતા તે દરમ્યાન આપ એક વસ્તી પાસેથી પસાર થયા અને જોયું કે બધા જ વસ્તીવાળા મૃત (મરેલા) પડ્યા છે તો આપે હવારીઓ (સાથીઓ)ને કહ્યું કે આ બધા જે મૃત પડ્યા છે તે અલ્લાહના ગઝબના કારણે છે, નહીં તો આ લોકો કબરમાં દફન હોત. હવારીઓએ અર્જ કરી કે, હે રૂહુલ્લાહ ! અમે તેમના મૃત્યુનું કારણ જાણવા ઈચ્છીએ છીએ. તો અલ્લાહના પ્યારા નબી عليه السلام એક ટેકરી પર તશરીફ લઈ ગયા અને મોટા અવાજે પુકાર્યું કે હે શહેરવાળાઓ ! તો તે મુઠ્ઠાઓમાંથી એક જેણે જવાબ આપ્યો, યા રૂહુલ્લાહ ! અમે રાત્રે ભલે આરામથી સૂતા હતા પણ સવારમાં પોતાને જહન્નમની ઉંડાઈમાં જોયા. આપે ઈર્શાદ ફર્માવ્યું કે તેનું શું કારણ ? તો તેણે અર્જ કરી કે અમને દુનિયાથી બેહદ મહોબ્બત હતી. આપે ફર્માવ્યું કે દુનિયાથી તમારી મહોબ્બત કેવા પ્રકારની હતી ?! તેણે અર્જ કરી કે, એ રૂહુલ્લાહ ! દુનિયાથી અમારી મહોબ્બત એ પ્રમાણે હતી કે જેમ કે એક બાળકને પોતાની માં સાથે પ્યાર હોય છે કે જ્યારે અમને દુનિયા મળી જતી તો ફૂલ્યા ન સમાતા અને જ્યારે કોઈ દુનિયવી નુકસાન થઈ જતું તો ઉદાસી અને ગમગીની છવાઈ જતી. હઝરત ઈસા عليه السلام એ ફર્માવ્યું કે, શું કારણ છે કે માત્ર તું જ બોલે છે અને બીજાં કોઈ જવાબ નથી આપતું ?! તો તેણે અર્જ કરી કે તેઓના મોઢામાં આગની લગામ નાખવામાં આવી છે. તો તેમણે ફર્માવ્યું કે તું કેમ બોલી શકે છે ? તો તેણે અર્જ કરી કે, હુઝૂર! હું તેઓના વચમાં રહેતો જરૂર હતો પણ તેઓમાંથી ન હતો યા'ની મને દુનિયાથી મહોબ્બત ન હતી પણ જ્યારે અઝાબ ઉતર્યો તો હું તેમની સાથે જ હતો કારણ કે મારી તેમની સાથે દોસ્તી હતી માટે હું પણ અઝાબમાં સપડાઈ ગયો અને અત્યારે હું દોઝબના કિનારે ઉભો છું અને નથી જાણતો કે મારા માટે નજાતની કોઈ રાહ નીકળશે કે નહીં ? કે પછી મને પણ ઘકેલી દેવામાં આવશે !

મુહતરમ પ્યારા વાંચકો ! વિચાર કરવાની જગ્યા છે, આપણે જોયું કે દુનિયાની મહોબ્બતમાં ગિરફતાર રહેવાવાળાઓના મોઢામાં આગની લગામ નાખી દેવામાં આવી અને તેઓ અલ્લાહ તઆલાના કહરના શિકાર થઈ ગયા. તો આપણે પણ વિચારીએ કે ક્યાંક આપણે પણ દુનિયાની મહોબ્બતમાં ગિરફતાર થયેલાઓમાંથી તો નથી ?! એવું તો નથી કે આપણા પર પણ દુનિયાની મહોબ્બતે કબજો જમાવેલો છે ? ક્યાંક આપણે પણ તે લોકોની જેમ દુનિયાની મહોબ્બતમાં સપડાયેલ નથી જેમ કે બાળક પોતાના મા બાપ સાથે મહોબ્બત કરે છે. તથા એવું તો નથી કે દુનિયાની મહોબ્બત એટલી હદે આપણામાં છે કે દુનિયાનું થોડું પણ નુકસાન થઈ જાય તો આપણી ઊંઘ ઉડી જાય છે ? અને મામૂલી ફાયદો થાય છે તો આપણે ફૂલ્યા નથી સમાતા ? આમ તો નથી કે દુનિયાના મામૂલી ફાયદા માટે આપણે ગુનાહોમાં લાગી જઈએ છીએ ? દુનિયા મેળવવા માટે લાંચ પણ લઈ રહ્યા હોય અને વ્યાજનો કારોબાર પણ કરતા હોય ? આજ દુનિયા મેળવવા માટે જૂઠું પણ બોલતા હોય, વાદા ખિલાફી પણ કરતા હોય, લોકોને ધોકો આપી લૂંટમાર પણ કરતા હોય અને માલ એકઠો કરતા હોય ?

પ્યારા વાંચકો ! દુનિયાની મહોબ્બત માણસને ક્યાંયનો નથી છોડતી. આથી હદીષે પાકમાં ઈર્શાદ છે કે દુનિયાની મહોબ્બત બધા જ ગુનાહો, ખતાઓ અને નાફર્માનીઓની જડ તથા બુનિયાદ છે અને જે ખરેખર દુનિયાની મહોબ્બતમાં ફસાય છે તે વિવિધ પ્રકારના ગુનાહો કરતો રહે છે ત્યાં સુધી કે માલો દોલત ખાતર માણસ ખૂન ખરાબો પણ કરી નાખે છે.

એક કાફલો હજજ માટે જઈ રહ્યો હતો, સફર દરમિયાન એક હાજી સાહબનો ઈન્તેકાલ થઈ જાય છે. જંગલ હતું તેમાં લોકોએ એક મજૂર શોધી તેના પાસેથી પાવડો લઈ કબર ખોદી અને તેમને દફન કર્યા. જ્યારે લોકો દફન કરી ફારિગ થયા તો તે પાવડો ભૂલથી કબરમાં રહી ગયો માટે લોકોએ ફરી માટી હટાવવા માંડી. જ્યારે સિલો હટાવી તો લોકોની ચીસો નીકળી ગઈ કારણ કે તે પાવડામાં તેના હાથ પગ જકડાયેલા હતા અને તે પાવડો ફૂંડાની જેમ બની ગયો હતો,

લોકો એકદમ ગભરાઈ ગયા અને જલ્દી જલ્દી માટી નાખી દીધી. આ વાક્યો (કિસ્સો) શરહુસ્સુદૂરમાં છે. જ્યારે તે લોકો હજજના સફરથી પરત આવ્યા તો તે હાજી સાહબના ઘરે પણ ખબર પહોંચાડી. કોઈએ હાલની તેહકીક માટે તેની પત્નીને પૂછ્યું કે તેનો શું એવો અમલ હતો જેના કારણે અમે આ રીતે જોયું ? તો તેની પત્નીએ રડતાં રડતાં કહ્યું કે એક વાર મારા પતિએ એક માલદાર માણસ સાથે સફર કર્યો અને મોકો મળતાં તેને કતલ કરી તેના માલ પર કબ્જો કરી લીધો પછી એ લૂંટેલા માલથી ઝકાત તથા ખૈરાત વગેરે આપતો હતો.

તો આપણે જોયું કે લૂંટેલા માલથી ન હજજ કામ આવી અને ન તો ઝકાત કામ આવી પણ તેની કબરમાં અઝાબ શરૂ થઈ ગયો. ઘણીવાર આ પ્રકારના અઝાબ બતલાવવામાં આવે છે જેથી લોકો બોધ મેળવે. સારાંશ એ કે મુકદરવાળાઓના મુકદરમાં બોધ હોય છે તો તેઓ આ પ્રકારના કિસ્સાઓ સાંભળી તૌબા કરી લે છે અને જેમના મુકદરમાં તૌબા નથી તે ભાત ભાતના બહાનાં બનાવતા રહે છે કે આ કઈ રીતે થઈ શકે છે ? પેલું કઈ રીતે થઈ શકે છે ? તો આ બધું મૃત્યુ પછી માલૂમ થશે.

પ્યારા વાંચકો ! બહરહાલ આપણે ખૂબ ખૂબ ખોફ રાખવો જોઈએ કારણ કે માણસ દુનિયાવી મામલામાં દુનિયાની મહોબ્બતના ખાડામાં ઊંડે ઉતરતો જ જાય છે તેને યાદ પણ નથી રહેતું કે મારે મરવાનું છે. માટે તે પોતાની પ્રોપર્ટી વધારવાની ફિકરમાં હોય છે અને દુનિયામાં ઉચ્ચ દરજ્જો મેળવવાની ફિકરમાં હોય છે પરંતુ અચાનક જ મૌત તેને આવી પકડી લે છે.

એક માણસે સ્વપ્ન જોયું કે તે એક જંગલમાં ચાલી રહ્યો છે એવામાં તેને પાછળથી આહટ મહસૂસ થઈ, પાછળ ફરી જોયું, તો એક સિંહ ખૂબ જ બીહામણો તેની તરાપમાં આવી રહ્યો છે, તે માણસ ગભરાઈને દોડવા લાગ્યો તો સિંહ પણ પાછળ પાછળ દોડ્યો, તેવામાં એક ઊંડો ખાડો આડે આવી ગયો, તેણે જાન બચાવવા માટે ખાડામાં જોયું તો તેમાં એક ઘણો જ મોટો સાપ મોહું ખોલી બેઠો હતો. હવે તે ખૂબ જ ગભરાઈ ગયો કે કરે તો શું કરે ?! આગળ ખતરનાક સાપ છે તો પાછળ બીહામણો સિંહ ! તેવામાં તેને એક ઝાડ નજરે

આવ્યું તો તે તેની ડાળી પર ચઢી ગયો પણ ત્યાં એક નવી મુસીબત ઉભી થઈ ગઈ કે બે સફેદ કાળા ઉંદર તે ડાળીની જડને કાતરી રહ્યા છે. હવે તે ગભરાયો કે ટૂંકમાં જ આ ઉંદર કાતરી નાખશે અને હું પડી જઈશ પછી સિંહ અને સાપનો લુકમો બની જઈશ ! તે આ ફિક્કમાં જ હતો અને તેની નજર શહદ (મધ)ના પૂડા પર પડી અને તે શહદ (મધ) પીવા લાગ્યો. પછી તો મધની લિજ્જતમાં એવો ગુમ થઈ ગયો કે ન તો સિંહ અને સાપની ફિક્ક રહી અને ન તો ઉંદરની ! અચાનક ડાળ જડથી કપાઈ ગઈ અને તે (માણસ) ઘડામથી નીચે પડ્યો તો સિંહ તેના પર તૂટી પડ્યો અને તેને ચીરી ફાડી ખાડામાં નાખી દીધો પછી સાપ તેને ગળી ગયો. (આ સ્વપ્ન જોયા પછી) તે (માણસ)ની આંખ ખુલી ગઈ.

વહાલા વાંચકો ! ઉપરોક્ત સ્વપ્નમાં જંગલથી મુરાદ દુનિયા છે અને બીહામણો સિંહ મૌત છે જે પાછળ લાગેલું છે અને ખાડો કબર છે તથા સાપ બુરા અમલો છે જે કબરમાં ડંખ મારશે. બંને ઉંદર રાત અને દિવસ છે અને તે ડાળ જિંદગી છે જેને ઉંદરો કાતરી રહ્યા હતા અને મધપૂડો દુનિયાની ખતમ થનાર લિજ્જતો છે જેમાં મશગૂલ થઈ માણસ સિંહ (મૌત) ખાડો (કબર), સાપ (આમાલની સજા) તથા સફેદ અને કાળા ઉંદર (રાત, દિવસ)ને ભૂલી જાય છે પણ તે બંને ઉંદર (રાત, દિવસ) ભેગા મળી તેની ડાળી (જિંદગી)ને કાતરતા રહે છે જ્યારે તેની મુદ્દત પૂરી થાય છે તો તે મૌતનો શિકાર થઈ જાય છે.

તો પ્યારા ભાઈઓ તથા બહેનો ! ખરેખર માણસ દુનિયાની મહોબ્બતમાં એટલો મસ્ત થઈ ગાફિલ થઈ ગયો છે કે તેને મૌત તથા કબરની જરા પણ પરવા નથી.

જગા જી લગાને કી દુન્યા નહીં હૈ

યે ઈબ્રત કી જા હૈ તમાશા નહીં હૈ

આપણા પ્યારા આકા صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم એ ફર્માવ્યું કે કયામતમાં અમુક લોકો એવા પણ હશે જેમના આમાલ તિહામાના પહાડો બરાબર હશે તેઓને દોઝખમાં મોકલી દેવામાં આવશે. લોકોએ અર્જ કરી કે, શું યા રસૂલલ્લાહ ! صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم તેઓ નમાઝી પણ હશે ? તો ઈર્શાદ ફર્માવ્યો કે, હા ! નમાઝ પઢવાવાળા, રોઝા

રાખવાવાળા, રાતો જાગી ઈબાદત કરવાવાળા પણ દુનિયા પર પડેલા (ખોવાયેલા) હશે.

વધુમાં ઈર્શાદ ફર્માવ્યો કે જે કોઈ દુનિયાથી મહોબ્બત કરે છે તે આખિરતનું નુકસાન કરે છે અને જે આખિરતથી મહોબ્બત કરે છે તે દુનિયાનું નુકસાન કરે છે માટે નાપાયેદાર અને ફાની (ખતમ થનાર) વસ્તુ પર બાકી રહેવાવાળી વસ્તુને પસંદ કરો.

તિર્મિઝી શરીફની હદીષ છે કે બે ભૂખ્યા વરૂઓ બકરીઓમાં છોડી દેવામાં આવે તો એટલું નુકસાન નથી કરતા જેટલું કે ઈ-સાનની દોલત તથા માલની મહોબ્બત તેના દીનમાં ફસાદ નાખે છે. (ફેલાવે છે.)

તારીફ (પ્રશંસા) પસંદી અને તેનો ઈલાજ

અમુક સ્ત્રીઓ તથા પુરૂષો આ ખરાબ બીમારીમાં સપડાયેલ છે કે જે માણસ તેમના મોઢે તેમની પ્રશંસા કરી દે છે તો તેઓ તેનાથી ખુશ થઈ જાય છે અને જે માણસ તેમની ખામીઓ કાઢે તેના પર ખૂબ જ ગુસ્સે થઈ જાય છે. માણસની આ આદત ઘણી જ ખરાબ છે. પોતાની પ્રશંસાને પસંદ કરવી અને ટીકા કરવા પર નારાજ થઈ જવું એ મોટી મોટી ગુમરાહીઓ અને ગુનાહોની જડ છે.

★ આ બીમારીનો ઈલાજ ★

પ્રશંસા પસંદ કરવાવાળાએ ખૂબ જ વિચારવું જોઈએ કે જે ખૂબીઓ પ્રશંસકે વર્ણન કરી છે, શું તે ખરી છે? અને ખરેખર મારામાં (તે ખૂબીઓ) હાજર છે, દા.ત. તેણે આપણને પરહેઝગાર કહ્યો તો શું ખરેખર આમ જ છે? (યા'ની આપણે પરહેઝગાર છીએ?) જો સાચે જ આ ખૂબી તમારામાં હોય તો પરવરદિગારનો શુક્ર અદા કરો કે તેણે ઈબાદત કરવાની તૌફીક અતા ફર્માવી અને હરગિઝ પોતાની આ ખૂબી પર ખુશ થઈ ફૂલી ન જાવ. કારણ કે પોતાની પ્રશંસા પર ફૂલી જવાવાળો માણસ ખુદાએ પાક અને તેના હબીબ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم ને પસંદ નથી. પોતાની થોડી પણ પ્રશંસા ન સાંભળવી જોઈએ કારણ કે ખાત્માનો

ખૌંફ પણ સાથે લાગેલ છે કોને ખબર કે ક્યારે અને કઈ રીતે ખાત્મો થશે ? તો પછી જે વસ્તુની ખબર જ ન હોઈ તેના ખતમ થવામાં કઈ રીતે યકીન ન કરાય ? અને જેને ખબર જ નથી કે મારું ઠેકાણુ જન્મત છે કે જહન્નમ તેણે તો હર દમ અલ્લાહ તઆલાની બેનિયાઝીથી ખૌંફ રાખવો જોઈએ. બીજી વાત એ કે તમને ખબર છે કે પ્રશંસક મારા વિશે ખોટું કહી રહ્યો છે, મારામાં તે ખૂબી છે જ નથી છતાં પણ તમે તેની પ્રશંસાથી ખુશ થતા હોય તો આ તમારી ખુલ્લી બેવકૂફી છે. (કે જ્યારે તમારામાં તે ખૂબી છે જ નથી તો ખુશ થઈ શું ફાયદો મળશે ?)

કમકિસ્મતીથી વર્તમાનકાળમાં પોતાની પ્રશંસા સાંભળવાવાળા તથા પ્રશંસા ઈચ્છુકો ઘણાય જોવા મળે છે અને પોતાની જૂઠી તથા બેબુનિયાદ કરામતો સાંભળી ખૂબ ખૂબ ઈનામો આપે છે. હદીષ શરીફમાં ઈર્શાદ છે કે જે માણસ લોકોની પ્રશંસા હદથી વધીને કરશે તો કયામતના દિવસે તેની જબાન હદથી વધુ લાંબી કરી દેવામાં કરી દેવામાં આવશે ત્યાં સુધી કે તે (પોતાની જબાનને) પોતાના પગ નીચે ચગદતો હશે. તમે જલ્સા તથા ઉર્સોના પોસ્ટરો જરૂર જોયાં હશે. અમુકમાં તો એટલી વધુ અતિશયોક્તિ હોય છે કે અલ્લાહની પનાહ ! જે લોકો ઈલ્મની હકીકતથી પણ આશના ન હોય તેમને ગિઝાલીએ ઝમાં, મુહદિષે દૌરાં, અલ્લામા વ ફહુલામા વગેરે... કોણ જાણે કેવા કેવા ટાઈટલો આપવામાં આવે છે. જેની આખી જિંદગી ફાસિક તથા ફાજિરપણામાં પસાર થઈ રહી હોય, યૂરોપિયન કટ દાઢી, હુકકો, સિગરેટ બલ્કે નશીલી વસ્તુઓથી પણ પરહેઝ ન કરવાવાળાને હકીકતના સમંદર, સૈયદુલ ઔલિયા, ગૌષુલવરા, ફખ્રુલ આરિફીન જેવા ઉચ્ચ ટાઈટલોથી પુકારવામાં આવે છે. આમ કરવાવાળા લોકો મુજરિમ છે. હા ! મુરીદ પોતાના પીરની પ્રશંસા અકીદતમંદી સાથે કરે જો શરીઅતના પાબંદ હોય તો અને સમજે કે મારા શૈખ બે મિસ્લ છે. વળી એટલી પણ પ્રશંસા ન કરે કે સહાબાએ કિરામ رَضَوَانَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ અને અંબિયા عَلَيْهِمُ السَّلَام થી પણ વધારી દે અને પીર સાહબ પોતાની પ્રશંસા સાંભળી રોકવાને બદલે ખુશ થાય છે !

એક માણસ નથી D.S.P. કે S.P. કે થાનેદાર તેને D.S.P. કહેવામાં આવે અથવા તે ખૂદ કહેવડાવે તો પોલીસ (ખાતા) ડિપાર્ટમેન્ટમાં તે મુજરિમ

ગણાશે. એ જ રીતે એક બે નમાઝી, સુન્નત છોડનારને તથા હરામ કામમાં પડનારને અબદાલ અને ગૌષ તથા વલી કહેવામાં આવે તે તસલ્વુફના ખાતામાં પણ મુજરિમ ગણાશે. ઝિયાદ બિન અસ્લમ رضي الله عليه નું ફર્માન છે કે જે માણસ પોતાની તારીફ (પ્રશંસા) સાંભળી રહ્યો હોય ત્યાં તરત જ શૈતાન પહોંચી જાય છે અને તેને બેહકાવી મગરૂર (ઘમંડી) કરી દે છે. પણ ખુલૂસ નિયત રાખનાર માણસ તથા ખુદાનો ખૌફ રાખનાર પોતાની પ્રશંસા સાંભળી, ખૂબ જ આજીજી તથા ઈન્કેસારી જાહેર કરે છે. જેમ કે ઘણાં બહુ ઝુર્ગાને દીનના આ પ્રકારના કિસ્સા વાંચવા તથા સાંભળવામાં આવ્યા છે. યાદ રાખો કે પોતાની મુઝમ્મત (ટીકા ટીપ્પણ)ને ના પસંદ કરવી તથા પ્રશંસાને સારી સમજવી હરામ નથી જ્યારે કે સાંભળવાવાળો કોઈ પ્રકારના ફિત્ના તથા બુરાઈમાં ન સપડાય, અને આ ઘણું જ મુશ્કેલ કામ છે. જ્યારે આ વસ્તુ ગલ્બો કરી લે છે તો માણસ એવા એવા કૃત્યો કરી નાખે છે જે પાકીઝગી તથા સભ્યતાથી ઘણા જ દૂર હોય છે. નહીં તો લોકોના દિલ રાખવાં તથા તેમની સાથે નર્મી અને મહોબ્બતથી વર્તન કરવું હરામ નથી જ્યારે કે એ માત્ર નામ કમાવવા તથા રિયાકારી (દેખાડવા) માટે ન હોય અને ખરો હાલ તો અલ્લાહ તઆલા જ જાણે છે. અને જ્યાં આ પ્રકારની આફતો ન હોય ત્યાં પ્રશંસા કરવાની મનાઈ નથી. જેમ કે સરકારે મદીના صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم એ ફર્માવ્યું કે આખી દુનિયાવાળાઓનું ઈમાન એક પલ્લામાં રાખવામાં આવે અને હઝરત અબૂબક સિદીક رضي الله عنه નું ઈમાન એક પલ્લામાં રાખવામાં આવે તો હઝરત અબૂબક સિદીક رضي الله عنه નું પલ્લુ ભારે રહેશે. (આ હદીષે પાકમાં હઝરત અબૂબક સિદીક رضي الله عنه ની પ્રશંસા કરવામાં આવી છે.) વધુમાં ફર્માવ્યું કે જો અલ્લાહ તઆલા મારા બાદ કોઈ નબી મોકલત તો તે ઉમર رضي الله عنه હોત. અને ફર્માવ્યું કે સૌ પ્રથમ જન્મતનો દરવાજો હું ખોલીશ પણ ફખ્ર (ઘમંડ)થી નથી કહેતો. પ્યારા વાંચકો ! આપણા નબી ફખ્રુલ અવ્વલીન વલ આખિરીન હોવા છતાં ઈન્કેસારી (આજીજી) ફર્માવી રહ્યા છે !

એક બુઝુર્ગ رضي الله عليه ફર્માવે છે ખુદાનો શુક છે કે ગુનાહમાં બદબૂ (ગંધ) નથી, નહીં ! આપણા એટલા ગુનાહો છે જેમની દુર્ગંધના કારણે કોઈ આપણા

નજીક ન આવત. આ મહાન બુઝુર્ગની આજીજી હતી. એક મુહદ્દિષ સાહબથી પૂછવામાં આવ્યું કે આપ બુઝુર્ગ છો. મુહદ્દિષ તથા મુફ્ફિસ્સર પણ છો પણ આપની કરામત જોવામાં ન આવી ! તો આપે ફર્માવ્યું કે એથી વધુ મોટી કઈ કરામત હશે કે સવારથી સાંજ સુધી ગુનાહ કરું છું છતાંય ડૂબાડી (ગર્ક) કરી દેવામાં નથી આવતો. અલ્લાહુ અકબર ! આટલા મોટા મુહદ્દિષ અને મુફ્ફિસ્સરની આજીજી તો જુઓ !

★ ટીકા ટીપ્પણનો ઈલાજ ★

તો વાત ચાલી રહી હતી પ્રશંસા પસંદીની. હવે મઝમ્મત (ટીકા ટીપ્પણ)નો ઈલાજ પણ જુઓ. યાદ રાખો કે કોઈ પણ વાત કહેવાવાળો કંઈક કહે છે તો તેના ત્રણ પ્રકાર જરૂર હોય છે : (૧) જો કોઈએ સાચું કહ્યું અને શક્ત (નરમી)થી કહ્યું તો આપણે તેના એહસાનમંદ તથા શુકગુઝાર થવું જોઈએ, કે તેણે આપણને આપણી ખામી (ભૂલ)થી સાવચેત કર્યા. તો આપણે તેનાથી મોટું ફેરવવાના બદલે ભૂલની ઈસ્લાહ તરફ ધ્યાન આપવું જોઈએ, ન કે તેનું બુરું માનીએ. અને જો ખામી દીન વિશે હોય તે તો સાપની જેમ છે કારણ કે તે આખિરતમાં હલાકીનું કારણ (સબબ) બનશે. અને ઘણીવાર આ દુનિયામાં પણ આપણી ખામીઓથી સાવચેતી આપણા ભલા માટે જ હોય છે. (૨) જો આપણી ખામી કાઢવાવાળાએ જૂઠું કહ્યું અને તે ખામી તમારામાં નથી તો પણ ગુસ્સામાં આવવાના બદલે વિચારવું જોઈએ કે હું ખામીઓથી (જેનો આરોપ લગાડવામાં આવ્યો છે) તેનાથી પાક છું તો શું થયું ? આ સિવાયના ઘણાં ઐબો અને ખામીઓ મારામાં છે જે તેને (સાવચેત કરનારને) ખબર નથી. માટે આ સંજોગોમાં પણ અલ્લાહનો શુક અદા કરવો જોઈએ કે તેણે તે ખામીઓ પર પદો ઢાંકેલો છે અને તેને તારા એબોથી આગાહ ન કર્યો. અને એ પણ તો છે કે તે માણસે તારી ઐબ જોઈ કરી (ખામીઓ શોધી) પોતાની તમામ નેકીઓ તને ભેટમાં આપી દીધી ! કારણ કે હદીષ શરીફમાં છે કે (લોકોની) ખામીઓ શોધનારની નેકીઓ તે માણસના હિસાબમાં લખી દેવામાં આવે છે જેના તે ઐબ (ખામીઓ) શોધતો હતો. અને આ વાત પણ યાદ રાખવી જોઈએ કે જો તે માણસ તારી જૂઠી ટીકાના બદલે જૂઠી પ્રશંસા કરત તો તે તારા કત્લ (ખૂન) કરવા બરાબર

હોત. તો પછી શું તને તારા કત્લ પર ખુશી થાય ? અને મફતમાં બીજાની નેકીઓ તને મળે તેનાથી તું નાખુશ થાય ? આવી વાત તો ફક્ત તે જ માણસ કરી શકે છે જે માત્ર આમાલના જાહેરને જ નિહાળતો હોય અને હકીકત તથા બદલાથી તેને કોઈ તાલ્લુક ન હોય અને આ જ વિચારવાની તે કળા છે જે અકલમંદ માણસને બેવકૂફથી અલગ કરી દે છે તથા આ જ તો ફરક છે જેના કારણે બેવકૂફ તથા અકલવાળાનો તફાવત જાણવા મળે છે. કારણ કે અકલમંદ તો દરેક વસ્તુની હકીકત સમજવાની કોશિશ કરે છે અને જાહેરી (ઉપરી) શકલની તેને કોઈ ફિકર નથી હોતી. ટૂંકમાં ખુલાસો એ કે જ્યાં સુધી લાલચની ઉમ્મીદ લોકોથી તોડી નાખવામાં ન આવે ત્યાં સુધી આ બીમારીનું દિલથી દૂર થવું શક્ય નથી.

બેસબરી (અધીરાઈ) તથા તેના પર કંટ્રોલ

ધ્યારા દીની ભાઈઓ તથા બહેનો અને વહાલા વાંચકો ! આ દુનિયામાં તકલીફ તથા રાહત, ખુશી તથા નાખુશીનો ચોલી દામનની જેમ સાથ છે. આ દુનિયામાં દરેક માણસનો તકલીફ તથા આરામ બંને સાથે જરૂર પાલો પડશે. માટે માણસ પર જરૂરી છે કે કોઈ નેઅમત તથા રાહત મળે તો અલ્લાહનો શુક્ર અદા કરે અને જ્યારે તકલીફ તથા રંજ પહોંચે તો સબર કરે. સબરની આદત ઘણી જ સારી છે. કહેવત જાણીતી છે કે સબરનું ફળ હમેશાં મીઠું હોય છે. માટે દરેક સ્ત્રી તથા પુરુષ પર જરૂરી છે કે સબરનું દામન કોઈ પણ સંજોગોમાં ન છોડે. કોઈ તકલીફ અને કોઈ મુશ્કેલી પહોંચે તો જબાનથી તેના શિકવા શિકાયત ન કરે અને ન તો મુશ્કેલીથી ગભરાઈને આમ તેમ ભટકતો, નાસતો ફરે કે આમ કરવું બેસબરી છે.

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને અબ્બાસ رضي الله عنه થી રિવાયત છે કે જે માણસ પર કોઈ મુસીબત આવે અને તે સંપૂર્ણપણે સબર કરે તો તે જરૂર જન્નતમાં દાખલ થશે. કોઈએ પૂછ્યું કે સબ્રે જમીલ શું છે ? તો ફર્માવ્યું કે સખત ગમના કારણે આંખો ખુલી રહી જાય અને અલ્લાહના ખૌફના કારણે મોઢું (જબાન) બંધ રહે. (તઝકરતુલ્ વાઈઝીન)

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને અબ્બાસ رضي الله عنه ફર્માવે છે કે સબરના ચાર પ્રકાર છે : (૧) ઈબાદત (બંદગી)ના સમયે સબર કરવી (૨) ગુનાહથી દૂર રહેવામાં સબર કરવી (૩) મુસીબત ઉતરવા પર સબર કરવી (૪) બલા પર સબર કરવી. (તઝકરતુલ્ વાઈઝીન)

પ્યારા વાંચકો ! આજે આપણી હાલત કેટલી બદ્દથી બદતર થઈ રહી છે. આપણે તો બિલકુલ મામૂલી તકલીફ પણ બદ્દાશિત કરવાની કોશિશ નથી કરતા. એટલે કે આસાનીથી સવાબ મળી રહ્યો હોય તો પણ તેને છોડી દઈએ છીએ. આપણને કદમ કદમ પર સબરનો સવાબ કમાવવાનો મોકો મળે છે. દા.ત. (૧) રસ્તામાં પડેલ કેળાની છાલના કારણે પગ લપસી પડ્યો અથવા ઠોકર લાગી ગઈ તો શિકવા કરવા તથા બીજાને સંભળાવવાના બદલે સબર કરે તો સવાબ મળશે. જાહેર છે કે એલફેલ બકવાથી ન તો ઝખમ સાજુ થશે અને ન તો સવાબ મળશે બલકે નુકસાન જ નુકસાન થશે. (૨) રસ્તે ચાલતાં કોઈનો ધક્કો લાગી ગયો તો તેનાથી ઉલઝવાના બદલે સબર કરી લેવામાં આવે. (૩) કોઈ ગાડીથી ટકરાઈ ગઈ (૪) ગાડી ચલાવનારે કોઈ ઉલ્ટી સીધી વાત કહી દીધી (૫) આપણે રસ્તે ચાલી રહ્યા હતા, સડક પર ટ્રાફિક જામ થઈ ગઈ, સખત ગરમી પણ છે, હોર્નની અવાજથી કાન ફાટી રહ્યા છે તો આવા સમયે લોકો ખૂબ બબડે છે, ગાળો ભાંડે છે, જ્યારે કે આમ કરવાથી ટ્રાફિક ખાલી નથી થઈ જતી. જો આવા સમયે આપણે ખામોશ (ચૂપ) રહીએ તો સબર કરવાનો સવાબ મળી જાય છે. (૬) કોઈએ બુમો પાડી (૭) પથ્થર માર્યો (૮) કટાક્ષ કર્યો (૯) ઘરમાં પણ ભાઈ બહેનોએ મજાક ઉડાવ્યો (૧૦) પડોશીએ સારું વર્તન ન કર્યું અથવા કોઈ જુલ્મ કર્યો (૧૧) મસ્જિદમાં પગરખાં ચોરી થઈ ગયાં (૧૨) ખીસ્સુ કપાઈ ગયું (૧૩) કોઈએ કચરુ નાખી દીધું (૧૪) કોઈએ (વાત દરમ્યાન) આપણી વાત કાપી નાખી (૧૫) આપે અલ્લાહ અને તેના રસૂલ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم ના ફર્માન બયાન કર્યા તો કોઈએ તેના પર વગર કામના વાંધા ઉઠાવ્યા અને બયાનની કળાની મજાક ઉડાવી (૧૬) કોઈને ત્યાં મેહમાન ગયા અને તેણે ચાય પાણીનું ન પૂછ્યું (૧૭) સુન્નત તરીકા મુજબ ખાય પી રહ્યા હતા અને કોઈએ કટાક્ષ

કર્યો. (૧૮) ઘરમાં હતા અને લાઈટ ચાલી ગઈ (૧૯) પાણી બંધ થઈ ગયું (૨૦) મકાનના માલિકે ભાડામાં વધારો કર્યો. (૨૧) બસ વગેરેની ભીડ ભાડમાં કોઈએ આપના પગ પર પગ રાખી દીધો. (૨૨) કોઈ સીગરેટ પી રહ્યું હતું અથવા કોઈ પ્રકારની દુર્ગંધથી તકલીફ પહોંચી (૨૩) પોતાની ગાડી વગેરેમાં કોઈ નુકસાન થઈ ગયું. (૨૪) કોઈ વસ્તુ તૂટી ગઈ (૨૫) રસ્તામાં કાદવ વગેરેના કારણે મુશ્કેલીમાં પડી ગયા (૨૬) ખાવા વગેરેમાં મીઠું, મરચું વધારે થઈ ગયું (૨૭) કોઈ કડવી વસ્તુ મોઢામાં આવી ગઈ (૨૮) ખાવા ગરમ ન મળ્યું જ્યારે ગરમ ખાવાની ઈચ્છા હતી (૨૯) ઠંડુ પાણી પીવાની ઈચ્છા હતી પણ સાદુ પાણી મળ્યું (૩૦) ચાચ, પાન, વગેરેની ઈચ્છા હતી પણ ન મળ્યું જેના કારણે તબિયત બેચેન થઈ (૩૧) ખરીદ વેચાણ દરમ્યાન અગમ્ય બનાવ બન્યો (૩૨) કારોબાર ઓછો થયો (૩૩) કોઈએ દગો કર્યો (૩૪) કોઈ થૂક્યું અને તે આપણી ઉપર આવી ગયું (૩૫) કોઈએ અજાણતામાં સખત વાતો કહી દીધી વગેરે.... આ પ્રકારના બનાવો રોજિંદા જીવનમાં આવતા રહે છે. આવા પ્રસંગે બે સબરા લોકો બબડતા રહે છે, ગાળો બકે છે પણ તેનાથી શું ફાયદો ?! જે થવાનું હતું તે થઈ ગયું ! બબડવા તથા બેસબરી જાહેર કરવાથી તકલીફ તથા મુશ્કેલી તો દૂર નથી થવાની. તો પછી સબર કરી બદલામાં નેકીઓનો ખજાનો કેમ ન મેળવી લેવામાં આવે ?

હઠ (જુદ) અને તેનો ઈલાજ

પોતાની કોઈ વાત પર એ રીતે અડી જવું કે કોઈ લાખ સમજાવે પણ કોઈની વાત તથા ભલામણ ન સ્વીકારે એ બુરી આદતનું નામ જુદ (હઠ) છે. આ એટલા પ્રમાણમાં ખરાબ તથા મનહૂસ આદત છે કે માણસની દુનિયા તથા આખરતને તબાહ તથા બર્બાદ કરી નાખે છે. એવા માણસને દુનિયામાં સર્વ લોકો "જુદી" અને હઠધર્મ કહેવા લાગે છે, તેમજ કોઈ પણ તેને મોઢું આપવા તેમજ બોલાવવા તૈયાર નથી થતું. આ જ તે બબીષ આદત હતી જેણે અબૂજહલને જહન્નમમાં ધકેલી દીધો કે આપણા પ્યારા રસૂલ ﷺ અને મુસલમાનોએ

તેને સૈંકડો વાર સમજાવ્યો તેમજ તેણે ચાંદના ટુકડા થવાનો તથા કાંકરીઓના કલ્મા પઢવાનો મો'જિઓ પણ જોઈ લીધો છતાં પણ પોતાની જીદ પર અડી રહ્યો અને ઈમાન ન લાવ્યો.

★ જીદનો ઈલાજ ★

કુર્આન તથા હદીષમાં આ હુકમ છે કે દરેક મુસલમાન પુરૂષ તથા સ્ત્રી પર લાઝિમ છે કે પોતાના બુઝુર્ગો તથા નિખાલસ મિત્રોનો મશવરો જરૂર માની લે અને મુસલમાનોની ખર્ષઝ સિફારશોને કબૂલ કરીને પોતાની રાય તથા પોતાની વાતને ત્યજી દે અને હક્ક જાહેર થઈ ગયા પછી કદી પણ પોતાની રાય તથા પોતાની વાત પર જીદ કરીને અડેલો ન રહે. ઘણા માણસો ખાસ કરીને ઔરતો આ બુરી આદતમાં સંડોવાયેલી છે. ખુદાને ખાતર એ સૌએ જોઈએ કે એ બુરી આદતને છોડીને બંને જહાનની સઆદતો (નેકબખ્તીઓ)થી માલામાલ થાય.

★ જીદ (હઠ)નું પરિણામ ★

હઝરત શૈખ અબૂ સઈદ ફર્માવે છે કે અમારા ગામમાં એક શખ્સ રહેતો હતો. એક માણસે તેનો ઘોડો મારી નાખ્યો. તેણે કહ્યું કે તમે મારી પાસેથી ઘોડાનો બદલો તથા કિંમત લઈ લો. તેણે કહ્યું કે મારે કિંમતની જરૂર નથી, મારે તો મારો ઘોડો જ જોઈએ ! જેથી લડાઈ ઝઘડો શરૂ થઈ ગયો. એ ઝઘડો બંનેના કબીલાઓમાં લડાઈનું રૂપ ધારણ કરી ગયો તેના કારણે કેટલાયે માણસો કતલ થઈ ગયા, કેટલીયે ઔરતો વિધવા થઈ ગઈ, બાળકો યતીમ થઈ ગયાં, ઘરબાર વેરાન થઈ ગયાં, અને આ સર્વ મામલો કેવળ એક માણસની જીદના કારણે થયું !

કોઈના વિશે બુરું વિચારવા (બદ્દુમાની) પર બ્રેક !

ઘણાયે લોકોની એ આદત હોય છે કે જ્યાં બે માણસોને ખાનગીમાં વાતચીત કરતાં જોયા તો તરત જ તેઓને એવા બુરા વિચાર આવે છે કે નક્કી આ મારા જ વિશે વાત કરી રહ્યા છે, અને મારા વિરૂધ્ધ કોઈ કાવતરુ ઘડી રહ્યા છે. એ જ રીતે

સ્ત્રીઓ જ્યારે પોતાના પતિને સારાં કપડાં પહેરી ક્યાંક જતાં જુએ છે અથવા પતિને કોઈ સ્ત્રી વિશે કાંઈક કહેતાં સાંભળે છે તો તરત જ તેણી વિચારવા લાગે છે કે નક્કી મારા પતિને ફલાણી સાથે કાંઈક સાંઠગાંઠ છે. આ જ પ્રમાણે આદમીઓનો પણ એ જ હાલ છે કે જો તેઓની પત્ની સાસરીયામાં થોડો સમય રોકાઈ ગયા અથવા તેઓના સગા સંબંધીઓ સાથે વાતચીત કરી અને તેમને સન્માન આપ્યું તો તેઓને એવા ખરાબ વિચાર આવે છે કે મારી પત્ની ફલાણા માણસ સાથે મહોબ્બત કરે છે, નક્કી કંઈક છે ! અને આવા બુરા વિચારો દિમાગમાં રાખી ફિક્કમાં રહે છે અને રાત દિવસ ખયાલી ખીચડીઓ પકવતો રહે છે. અને ક્યારેક તો રાઈનો પહાડ અને ફાંસનો વાંસ બનાવી દે છે.

ધ્યારા ભાઈઓ તથા બહેનો ! યાદ રાખો ! આ પ્રકારનું ખરાબ વિચારવું ઘણી જ ખરાબ આદત છે અને ઘણો જ મોટો ગુનો છે. કુર્આને પાકમાં અલ્લાહ તઆલાએ ઈર્શાદ ફર્માવ્યો, ઈલાજ (અર્થાત) : બહુગુમાન કરવાથી બચો ! કારણ કે કેટલાક ગુમાનો ગુનો છે.

માટે કોઈપણ વાતમાં જ્યાં સુધી સ્પષ્ટપણે યકીન ન થઈ જાય ત્યાં સુધી કોઈ ફેસલો કરશો નહીં.

ગીબત શું છે ?

કોઈ માણસને તેની ગેરહાજરીમાં બુરું ભલું કહેવું અથવા તેની પીઠ પાછળ (અજાણતામાં) તેની ઐબો બયાન કરવી એ જ ગીબત છે. જેમ કે એક હદીષ શરીફમાં છે કે રસૂલુલ્લાહ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم એ સહાબાએ કિરામને ફર્માવ્યું, શું તમે લોકો જાણો છો કે ગીબત શું છે ? તો સહાબાએ અર્ઝ કરી, અલ્લાહ અને તેના રસૂલ વધુ જાણે છે. તો હુઝૂર صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم એ ઈર્શાદ ફર્માવ્યો કે પોતાના ભાઈની એવી વાતો બયાન કરવી જેને તે નાપસંદ કરે છે એ જ ગીબત છે. તો સહાબાએ કિરામ عزرو جمل وصلى الله عليه وسلم એ અર્ઝ કરી કે, યા રસૂલુલ્લાહ ! صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم જો અમારા દીની ભાઈમાં ખરેખર તે બુરી વાતો હોય તો ? તો સરકાર صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم એ ઈર્શાદ

ફર્માવ્યો કે તમારા ભાઈમાં ખરેખર તે વાતો હોય ત્યારે જ તો તમે ગીબત કરનાર ગણાશો. અને જો તેમાં એ વાતો ન હોય અને તમે પોતાના તરફથી ઘડીને કહેશો ત્યારે તો તમે આક્ષેપ લગાડનાર કહેવાશો ! જે એક બીજો ગુનાહે કબીરા છે જેને કરનાર દોઝખનું બળતણ બનશે. (મિશકાત, બાબો હિફઝિલ્લિસાન, પંજ-૪૧૨)

સરકારે દો આલમ عليه السلام નો આ પણ ઈર્શાદ છે કે મે'રાજની રાત્રે મેં અમુક લોકોને એ હાલમાં જોયા કે તેઓ જહન્નમમાં પોતાના નખો વડે પોતાના મોઢાં છોલી રહ્યા હતા. મેં જિબ્રિલ عليه السلام થી પૂછ્યું કે આ કોણ છે ?! તો તેમણે જવાબ આપ્યો કે આ તે લોકો છે જે દુનિયામાં લોકોની ગીબત કરતા હતા તથા બેઈજજતી કરતા હતા. (અહયાઉલ ઉલૂમ)

યાદ રાખશો કે પીઠ પાછળ કોઈની એવી વાત કહેવી જે તેને પસંદ ન હોય તે ગીબત કહેવાય છે ભલે તેનો જાહેરમાં એબ હોય કે ખાનગીમાં, તેની પેદાઈશી એબ હોય કે તેની પોતાની પૈદા કરેલ હોય. તેનાં કામો તથા કથનો, ચાલ ચલન તેના કુટુંબની બોલચાલ વગેરે કોઈ પણ વસ્તુનો એબ કાઢવો અને ટોણા મારવાં આ બધું જ ગીબત કહેવામાં આવે છે. માટે આ ગીબતના ગુનાહથી બચવું દરેક મુસલમાન સ્ત્રી તથા પુરૂષ બધા જ માટે ખૂબ જ જરૂરી છે. કુર્આને મજીદમાં અલ્લાહ તઆલાએ ઈર્શાદ ફર્માવ્યો છે :-

"અને એક બીજાની ગીબત ન કરો, શું તમારામાંથી કોઈ પસંદ કરશે કે પોતાના મુરદાર ભાઈનો ગોશત ખાય ?!" (સૂરએ હુજુરાત) મતલબ કે ગીબત એટલો સખત ગુનોહ છે કે જાણે પોતાના મરેલા ભાઈનું માંસ ખાવું, તો જે રીતે આપણે પોતાના મૃત ભાઈનું માંસ ખાવું કોઈ પણ રીતે પસંદ નથી કરી શકતા એ જ રીતે હરગિઝ ! હરગિઝ ! કોઈની ગીબત ન કરો !

★ ગીબતનો ઈલાજ ★

ગીબત દિલની બીમારીઓમાંથી એક ખતરનાક બીમારી છે. જેનો ઈલાજ કરવો ફર્જ છે. ગીબતની આદત ધરાવતા માણસે કોઈની ગીબતને પોતાના પર પારખી જોવી જોઈએ. જો તે જ બુરાઈ તેને પોતાનામાં દેખાય તો વિચારે કે આ જ રીતે બીજો પણ માજૂર અને મજબૂર હશે જેમ કે તે પોતે છે. અને જો તેને

પોતાની જાતમાં એબ ન મળે તો પછી એ સમજે કે પોતાના એબથી બેબબર થઈ જવું એ જાતે જ એક મોટો એબ છે બલકે બધા જ એબોથી વધીને છે. અને જો સાચે જ તમારામાં એબ ન હોઈ તો પછી માત્ર બીજાની ગીબત કરી પોતાને એબદાર બનાવવાની શું જરૂર છે ?! તમારે તો અલ્લાહનો શુક્ર અદા કરવો જોઈએ કે તેણે એબોથી દૂર રાખ્યા અને બીજામાં જો એબ છે તો પણ વિચારે કે માણસ બુરાઈઓનું પુતળુ છે. આપણે શરઈ હદોની પાબંદી સારી રીતે નથી કરી શક્તા ભલે સગીરા ગુનાહો કર્યા હોઈ તો બીજાના એબોને જાહેર કરી લોકો સામે બયાન કરવા કેટલું બુરું કહેવાય ! અલ્લાહની પનાહ ! જો આજ ગુનાહના કારણે જહન્નમમાં ધકેલી દેવામાં આવશે તો શું થશે ?!

કીમીયાએ સઆદતમાં ઈમામ મુહમ્મદ ગિઝાલી رحمة الله عليه એ ગીબતના આઠ (૮) કારણોનું વર્ણન કર્યું છે જેના પર ધ્યાન આપવું જોઈએ કે લોકો ગીબત શા માટે કરે છે જેથી અસલ બીમારીને જડથી કાઢી નાખવામાં આવે.

પહેલું કારણ તો એ છે કે બની શકે છે કે કોઈ પર ગુસ્સો આવી જાય અને તેની ગીબત શરૂ કરી દીધી તો એ ભૂલવું ન જોઈએ કે શું માત્ર ગુસ્સાના કારણે પોતાને દોઝખમાં ઝોંકી દેવો જરૂરી છે ?! બીજાને ભલે કોઈ નુકસાન થાય કે ન થાય પણ ગીબત કરી પોતાનું આમાલનામું સિયાહ થઈ ગયું ! વળી પોતાની નેકીઓ પણ તેને આપી દીધી. કાશ ! ગુસ્સાના સમયે માફીનો સહારો લીધો હોત તો ગીબતથી પણ બચી જાત અને આ ફઝીલત પણ મળત કે જે કોઈ ગુસ્સાની હાલતમાં માફ કરશે તો ક્યામતના દિવસે અલ્લાહ તઆલા તેને ફર્માવશે કે જન્નતની દૂરોમાંથી તને પસંદ હોઈ તે લઈ લે.

બીજું કારણ એ છે કે ગીબતના સહારે કોઈ માણસની હિમાયત અને ટેકેદારી કરવી હોય. એનો ઈલાજ એ છે કે આ હકીકતથી આગાહ રહેવું જોઈએ કે બીજાની રજા અને ખુશી માટે અલ્લાહની નારાઝગી વહોરી લેવી કેટલી મોટી અભણતા તથા બેવકૂફી છે ! ટૂંકમાં એ કે જે વાતમાં અલ્લાહની રજા હોય તેના માટે લોકોનો વિરોધ તથા ક્રોધનો પણ સામનો કરવો પડે તો પરવાહ ન કરવી જોઈએ.

ત્રીજું કારણ એ કે કોઈ માણસ પોતાની પ્રશંસા કરવા ઈચ્છે છે, સામાન્ય વાત છે કે પ્રશંસા માટે તેનું કોઈ મોટું કારનામું અથવા પરહેઝગારી જરૂરી છે પણ પોતાનો સિક્કો જમાવવા કોઈપણ વસ્તુ ન મળતાં તે બીજાના ઐબો ગણવા બેસી જાય છે જેથી તેની અઝમત લોકોના દિલોમાં બેસી જાય. દા.ત. આમ કહે કે ફલાણો માણસ કાંઈ નથી જાણતો ! (મતલબ હું વધુ જાણું છું) તો આવા માણસે વિચારવું જોઈએ કે બુદ્ધિશાળી તો આવી વાત માનશે નહીં અને લોકો તેને જ અભણ અને જાહિલ સમજશે. અને જો કોઈ કમઅક્કલ અને અભણ તેનો ચાહક બની પણ જાય તો તેણે વિચારવું જોઈએ કે પોતાને અલ્લાહની બારગાહમાં ગુનેહગાર બનાવી કોઈ બેવકૂફને પોતાનો અકીદતમંદ બનાવી લીધો તો પણ તેનો શું ફાયદો ?!

ચોથું કારણ રશક અને હસદ હોઈ શકે છે. એટલે કે કોઈની પાસે ઈલ્મની સાથે સાથે માલ અને દૌલત પણ છે અને લોકો તેના પ્રત્યે ઘણો જ સારો વિચાર ધરાવે છે અને હસદ કરનારને આ જરા પણ નથી ગમતું અને તેની ખામીઓ અને ઐબો હુંઢવા લાગે જેથી તેની સાથે ટકરાવ કરી ઝઘડો કરી શકે. જ્યારે કે હકીકતમાં આ પોતાની સાથે જ ઝઘડો છે કે દુનિયા તથા આખેરતમાં હસદ તથા ગીબતના અઝાબની તૈયારી કરી રહ્યો છે.

પાંચમું કારણ કોઈનો ઠટ્ટા કરી તેને અપમાનિત કરવાની કોશિશ કરવી. પણ જે માણસ બીજાની મશકરી કરી તેને અપમાનિત કરવાની કોશિશ તો કરી રહ્યો છે પણ તે એ વાત ભૂલી જાય છે કે તેના આ કૃત્યથી બીજો માણસ ભલે અપમાનિત થાય કે ન થાય પણ તે પોતે અલ્લાહની બારગાહમાં રુસ્વા થઈ રહ્યો છે કે જ્યારે કયામતના દિવસે તે માણસ પોતાના ગુનાહોનો બોજ ઠટ્ટા ઉડાવનાર પર મૂકી આપશે અને તેને ગર્વેડાની જેમ દોઝખ તરફ હાંકી લઈ જશે તે સમયે તેના અપમાન અને રુસ્વાઈ પર લોકો કેવાં હસશે ?! તે સમયે તેને બીજાના ઠટ્ટા ઉડાવવાનો સાચો અર્થ ખબર પડશે.

છઠ્ઠું કારણ એ કે દા.ત. કોઈ માણસના ગુનાહો પર સખત ગુસ્સો આવી જાય અથવા તે માણસના ગુનાહ કરવા પર આશ્ચર્ય થાય અને આ જ ક્રોધ કે

આશ્ચર્યના કારણે તે માણસનું નામ લઈને પોકારવા લાગે કે જુઓ ફલાણા માણસે કેવો ગુનોહ કર્યો છે ! જેના કારણે બેબબરને પણ તેના વિશે જાણ થઈ જાય. જ્યારે કે આમ કરવાથી ગુનાહોથી નફરતનો સવાબ નહીં મળે જેથી આવા સમયે નામ લેવાના બદલે માત્ર તાજજુબ તથા નફરત જાહેર કરવું પૂરતું છે.

સાતમું કારણ એ પણ થઈ શકે છે કે કોઈ માણસે ગુનોહ કર્યો અને આ સાંભળનાર માટે ખૂબ જ અફસોસનું કારણ બન્યું. જેમ કે દીનદારોની આદત હોય છે અને કોઈના ગુનાહ કરવાથી તેઓને દિલી દુઃખ પણ થાય છે પણ હમદર્દી જાહેર કરતાં તે (દીનદાર માણસ) તેનું (ગુનાહ કરનારનું) નામ પણ લેતો રહે છે, અને ગફલતના કારણે ભૂલી જાય છે કે આ રીતે નામ લેવું ગીબત છે અને શૈતાને હસદના કારણે આ નામ તેના મુખે ચઢાવ્યું છે. કારણ કે જ્યારે શૈતાને જોયું કે આ હમદર્દીને બદલે તેને સવાબ મળશે તો કેમ ન એને ગીબતમાં સાંકળી લેવામાં આવે જેથી તેને સવાબ ન મળે.

આઠમું કારણ એ પણ બની શકે છે કે કોઈ કોઈને બદ્દહિયાનતીના આરોપમાં પકડી લઈએ અને તે પોતાના છૂટકારા માટે બીજા પર આરોપ લગાડવા લાગે. તેને જે સજા થશે તે તો થશે જ પણ તેણે બીજા પર આરોપ ન લગાડવો જોઈએ અને એવા વિચારો પણ ન કરવા જોઈએ કે માત્ર હું જ આવાં કામો કરું છું ? ફલાણો પણ આવાં કામો કરે છે ! તો આ સ્પષ્ટ બેવકૂફી ગણાશે. કારણ કે બીજાને જોઈ ગુનાહોમાં લાગી જવું પછી આ પ્રકારના વિચારો કરવા બેકાર છે. ટૂંકમાં એ કે ગુનાહોની તરફદારી કરવી બેવકૂફી છે પછી તેમાં હીલા બહાનાં કરવાં પણ ખોટું છે. એક તો ખોટું કામ કર્યું બીજા આ રીતે ગીબત કરી, માટે આવી વાતોથી પણ બચવું જોઈએ.

★ બદન (શરીર)ની ગીબત ★

એ રીતે કહેવામાં આવે કે આ કેટલો લાંબો છે, કાળા ઘુમાડાની જેમ છે, બીલાડી જેમ આંખોવાળો છે, હાથીની આંખોવાળો છે. એ જ રીતે એક આંખવાળા માણસને તેની પીઠ પાછળ કાણો કહેવું વગેરે બધી શરીરની ગીબત છે.

★ અપ્લાક (સંસ્કાર)ની ગીબત ★

દા.ત. આ રીતે કહે કે બુરી આદતવાળો છે, ઘમંડી છે, બકવાસ કરનાર છે, બુઝદિલ અને નકામો છે વગેરે.

★ કૃત્યની ગીબત ★

બેનમાઝી છે, રુકૂઅ, સજદા પણ બરાબર નથી, કુર્આન પણ નથી પઢી શકતો, મેલાં કપડાવાળો છે, દેખાડવા માટે બધાં કામો કરે છે વગેરે.

★ પહેરવેશની ગીબત ★

ફકીરો જેમ ખુલ્લા ચોલા રાખે છે, ખૂબ જ ભડકીલાં કપડાં પહેરે છે વગેરે, મતલબ કે સાંભળનારને જે પણ વાત બુરી લાગે તે વાતને તેની પીઠ પાછળ કહેવી ગીબત છે. એકવાર હઝરત અબૂબક સિદીક رضي الله عنه અને હઝરત ઉમર رضي الله عنه હુઝૂર સાથે ક્યાંક તશરીફ લઈ જઈ રહ્યા હતા, તેમાંથી એક જણે ફર્માવ્યું કે ફલાણો માણસ ખૂબ જ સૂએ છે. ત્યાર પછી તેમણે જમવા માટે હુઝૂર صلى الله تعالى عليه وسلم થી શાક માંગ્યું તો સરકાર صلى الله تعالى عليه وسلم એ ફર્માવ્યું કે શાક તો તમે ખાઈ ચૂક્યા છો ! તેમણે આશ્ચર્યમાં પૂછ્યું કે, સરકાર ! صلى الله تعالى عليه وسلم અમને તો ખબર જ નથી ! તો સરકાર صلى الله تعالى عليه وسلم એ ફર્માવ્યું કે તમારામાંથી એક જણે ગીબત કરી અને બીજાએ સાંભળી.

★ ગીબતથી બચવાનો અજોડ નુસ્ખો ★

સૈયેદના શૈખ અબ્દુલ હકક મુહદિષ દહેલવી رحمة الله عليه "જઝબુલ કુલૂબ"માં નકલ ફર્માવે છે કે તાજદારે મદીના صلى الله تعالى عليه وسلم નું ફર્માને આલીશાન છે, જ્યારે કોઈ મજલિસમાં બેસો અને "બિસ્મિલ્લાહિર્રહ્માનિર્રહીમ વ સલ્લલ્લાહુ અલા મુહમ્મદિન" કહો તો અલ્લાહ તઆલા તમારા પર એક ફરિશતો લગાડી આપશે જે તમને ગીબતથી દૂર રાખશે. અને જ્યારે મજલિસથી ઉઠો તો પણ આ જ પ્રમાણે પઢો તો તે લોકોને તમારી ગીબત તથા બુરાઈથી દૂર રાખશે.

★ ગીબત કયા લોકો માટે ખર્ષ છે ?! ★

- ★ મઝલૂમનું હાકેમ સમક્ષ જાલિમના સખત ઐબો બયાન કરવા જેથી તેને ઈન્સાફ મળી શકે.
- ★ મુફતી સામે ફત્વો લેવા માટે કોઈના ઐબો બયાન કરવા.
- ★ મુસલમાનોને દગા ફસાદથી બચાવવા કોઈના ઐબ બયાન કરવા.
- ★ જે માણસ જાહેર ફિસ્કો ફુજૂર અને વિવિધ ગુનાહોમાં સપડાયેલ હોય દા.ત. ચોર, ડાકુ, ખયાનત કરનાર, વ્યભિચારી આવા લોકોના ઐબો લોકો સમક્ષ બયાન કરવા જેથી તેમના ધોકાથી લોકો બચી શકે.
- ★ કોઈ માણસની ઓળખ માટે તેના કુખ્યાત ઐબને તેના નામ સાથે બયાન કરવા.
- ★ કોઈ માણસને બુરાઈથી વંચિત રાખવા પ્રભાવશાળી હસ્તી સામે તેના ઐબો અને બુરાઈઓ બયાન કરવી જેથી તેના રુઆબ અને પ્રભાવના કારણે તે માણસને રોકી શકાય.

જીભની તેર આફતો

જીભ જોવામાં માત્ર માંસની એક બોટી જ છે પણ હકીકતમાં વિશ્વની દરેક વસ્તુ પર તેને ઈખ્તિયાર હાંસલ છે. અને દુનિયા જ શું તે સિવાય પણ ઘણી વસ્તુઓ પર તેને ઈખ્તિયાર પ્રાપ્ત છે જે એક સ્પષ્ટ હકીકત છે. જીભ આખા શરીર પર એ જ રીતે હુકૂમત કરે છે જે રીતે દિલ ઓર્ડર ચલાવે છે. વળી દિલથી તેનો બેવડો રિશતો એ છે કે જેવી રીતે જીભ દિલની દરેક ખૂબીઓ અને વિચારોને શબ્દોનો પહેરવેશ પેહરાવે છે તેવી જ રીતે વિવિધ સંજોગોમાં નક્શા અને નિશાનીઓ તેના સુધી પહોંચાડે છે. દા.ત. જ્યારે કોઈ માણસ આહો ફુગાં કરે છે તો આ શબ્દોથી દિલમાં એક એવી કૈફિયત જન્મ લે છે જેને નરમી તથા જલન કહેવામાં આવે છે, એ જ રીતે જ્યારે જીભથી ખુશી અને પ્રસન્નતાના શબ્દો નીકળે છે તો દિલમાં મસ્તી અને ખુશીની અસરો ઉપજે છે. મતલબ કે જે

પ્રકારના શબ્દો અને કથનો જીભથી નીકળે છે તે જ પ્રમાણેની કૈફિયત અને હાલત દિલમાં પૈદા થાય છે. જબાનથી નીકળનાર શબ્દો ખરાબ હોઈ તો દિલમાં બુરાઈનું અંધારું છવાઈ જાય છે પણ જો હક્ક કલ્મો તેની જીભેથી નીકળે છે તો દિલમાં પ્રકાશ પ્રસરી જાય છે માટે આપણે આપણી જીભનો ઉપયોગ સોચી વિચારી કરવો જોઈએ.

ઈમામ મુહમ્મદ ગિઝાલી رحمۃ اللہ علیہ ફર્માવે છે કે વાતો ચાર પ્રકારની હોય છે :-

૧. તે વાતો જેના કરવાથી માત્ર નુકસાન જ થાય છે.
૨. તે વાતો જેના કરવાથી લાભ પણ હોય છે અને નુકસાન પણ.
૩. તે વાતો જે નફા અને નુકસાન બંનેથી ખાલી હોય.
૪. તે વાતો જેમાં ફાયદા જ ફાયદા છે. માટે માલૂમ થયું કે ત્રણ ચતુર્થાંસ (૩/૪) વાતો એવી છે જેનાથી દૂર રહેવું સારું છે અને માત્ર એક ચતુર્થાંસ (૧/૪) વાતો એવી છે જે ફાયદાકારક છે.

આગામી લખાણમાં જબાનની વિવિધ આફતોનું વિસ્તારપૂર્વક વર્ણન કરવામાં આવી રહ્યું છે :-

★ જીભની પ્રથમ આફત ★

આ તે વાતો છે જે બેકાર હોવાની સાથે કોઈ માટે આફત પણ બની શકે છે. દા.ત. તમે કોઈને પ્રશ્ન કર્યો કે ક્યાંથી આવો છો અથવા ક્યાં જઈ રહ્યા છો ? બની શકે છે કે જેને તમે સવાલ કર્યો છે તે કોઈ કારણસર સાચો ઉત્તર આપવાથી પરહેઝ કરી જૂઠું બોલ્યો અથવા મજબૂર હોવાના કારણે સાચો જવાબ ન આપ્યો તો તે બીયારો ગુનાહે કબીરામાં સપડાયો જેનો સબબ અને ઝરીયો તમે બન્યા.

હિકાયત : લુકમાન હકીમ એક વાર ઘણા દિવસો સુધી રોજ હઝરત દાઉદ عليه السلام ની મજલિસમાં આવતા રહ્યા અને દાઉદ عليه السلام આ સમયગાળામાં એક જિરહ (બખ્તર) બનાવતા રહેતા. લુકમાન હકીમે ઘણી વાર પૂછવા ચાહ્યું કે આ શું બનાવો છો ? પણ ચૂપ રહી જતા ત્યાં સુધી કે જિરહ બની ગઈ.

હઝરત દાઉદ عليه السلام એ તેને પહેરી ફર્માવ્યું કે, હે લુકમાન ! જંગ માટે આ કેટલો સારો પોશાક છે ! તો લુકમાન હકીમે જાણી લીધું કે આ તે જ વસ્તુ છે જેની જાણકારી માટે ઘણીવાર ઈરાદો કર્યો અને ચૂપ રહ્યો. અને ફર્માવ્યું કે ખામોશી (ચૂપ રહેવું)નું બીજું નામ અક્લમંદી (બુદ્ધિશાળી હોવું) છે. (કીમીયાએ સઆદત)

અફસોસ ! સદ્ અફસોસ ! કે આજ કાલ વગર કામના સવાલો અને નકામી વાતોની વબા ઘણી જ ફેલાયેલી છે. દા.ત. આ ગાડી કેટલામાં ખરીદી ? ક્યા વરસનું મોડલ છે ? ફલાણી જગ્યાએ મોસમ કેવો છે ? યાર મોંઘવારી ઘણી જ વધુ છે ! આજ કાલ તો ખૂબ જ ઠંડી છે ? વગેરે..... સામાન્ય રીતે ઉપરોક્ત વાતો અને આ જ પ્રકારની બીજી ઘણી વાતો નકામી બોલવામાં આવે છે. અમુક એ પ્રકારના ફાલતુ પ્રશ્નો પણ હોય છે જેના કારણે સામેવાળી વ્યક્તિને મુરવ્વતમાં (અલ્લાહની પનાહ !) જૂઠનો સહારો લેવો પડે છે. દા.ત. જે માણસ મુસાફરી કરીને આવ્યો હોય તેને પ્રશ્ન કરવો કે સફરમાં તમને તકલીફ તો નથી થઈ ? સ્પષ્ટ છે કે જવાબ ના માં મળશે. જ્યારે કે હદીષ શરીફમાં છે : "સફર અઝાબનો ટુકડો છે." સામાન્ય વાત છે કે મુસાફરી ગમે તેમ મુસાફરી જ છે જેમાં મુશ્કેલી આવવી જ રહી. એ જ રીતે, અમારા ઘરનું ખાણું પસંદ આવ્યું ? અમારું ઘર તમને ગમ્યું ? મેં અત્યારે જે તકરીર કરી તે તમને કેવી લાગી ? કોઈને પ્રશ્ન કરવામાં આવે કે મેં નઅત શરીફ પઢી તેમાં મારો સ્વર કેવો લાગ્યો ? વગેરે... આ પ્રકારના પ્રશ્નોમાં સામાન્યતઃ મુરવ્વતમાં જૂઠો જ ઉત્તર આપવો પડે છે ! અમુક લોકો તો ઘણા જ વિચિત્ર હોય છે, વાત વાતમાં ટેકો મેળવતા રહે છે. કેમ ભાઈ ! બરાબર છે ને ! હું ખોટું તો નથી કહેતો ?! તમારો શું ખયાલ છે ? હવે ભલે તેની વાત બિલકુલ માનવા જોગ ન હોય પણ મુરવ્વતમાં હા માં હા મિલાવી ઘણીયેવાર જૂઠુ બોલી ગુનાહે કબીરા કરવો પડે છે. આવા વાતોડિયા લોકોથી કોસો દૂર રહેવામાં જ ભલાઈ છે જેથી તેમની વાતોમાં હા માં હા મિલાવવું જહન્નમમાં ન પહોંચાડી આપે ! એટલે સુધી પણ જોવામાં આવ્યું છે કે આવા વાતોડિયા લોકો અમુકવાર ગુમરાહી બલ્કે કુફી વાતો બકી આદત મુજબ ટેકો

મેળવવા માટે કેમ ભાઈ બરાબર કહ્યું ને ! કહી સામેવાળાથી હા માં હા ભરાવી અમુકવાર તેનું પણ ઈમાન બર્બાદ કરાવી દે છે. કારણ કે હોશો હવાસની હાલતમાં કુફરને ટેકો આપવો પણ કુફર છે.

ઈમામ મુહમ્મદ ગિઝાલી رحمۃ اللہ علیہ કીમીયાએ સઆદતમાં ફર્માવે છે કે જે વાત એક શબ્દમાં સંપૂર્ણ થઈ જાય તેને બે ત્રણ શબ્દોમાં પૂરી કરે તો બીજો અને ત્રીજો શબ્દ નકામો અને વબાલ છે. વળી અમુક લોકો પોતે તો નકામો બકવાસ કરનાર હોય છે પણ બીજાને પણ બે બે વાર બોલવા મજબૂર કરે છે. તમે પણ મારી આ વાત પર ચિંતન મનન કરી લો કેમ કે બની શકે છે કે અજાણતામાં તમે પણ આવી જ ભૂલ કરતા હોય. દા.ત. કોઈ માણસે ઝેંદને કંઈક કહ્યું તો તેણે સમજી લેવા છતાં ચોંકવાના અંદાજમાં બોલી પડે છે, "શું ?!" જો ઝેંદ સંસ્કારિક શીખામણથી પણ વંચિત હશે તો શું ના બદલે હૈં ?! હું ?! કરશે. જેના ઉત્તરમાં માણસે ફુઝૂલમાં પોતાની વાત દોહરાવવી પડે છે.

★ જીભની બીજી આફત ★

બીજી આફત જૂઠ તથા ગુનાહમાં દાખલ છે એટલે કે પોતાના શોખ અને મતલબની વાતો સંભળાવી ગર્વ અનુભવવો, અથવા આ જ પ્રકારની અદબ વિરુદ્ધની વાતો અને બેકાર કહાનીઓ તથા લતીફા (જોકસ) સંભળાવવા જેથી લોકો ખૂબ ઠટ્ટા મારી હસે, આવા લોકો નીચે આપેલ હદીષે પાકથી બોધપાઠ મેળવે : સરકારે મદીના صلی اللہ علیہ وسلم નું ફર્માન છે કે બંદો જ્યારે માત્ર લોકોને હંસાવવા માટે વાતો કરે છે તો તેના કારણે દોઝખની એટલી ઊંડાઈમાં પડી જાય છે જે આસ્માન તથા જમીનના અંતરથી વધુ છે. અને જીભથી થતું નુકસાન પગોથી થતા નુકસાનથી ઘણું જ અધિક છે.

★ જીભની ત્રીજી આફત ★

એવી વાત કરવી જેમાં વિખવાદ હતો અને એ રીતે કરવી જે લડાઈ ઝઘડાનું કારણ બની એક ફિત્નાનું સ્વરૂપ ઘારણ કરી લે છે. આવા માણસને બીજાની વાત રદ કરવાની આદત હોય છે, કોઈ ગમે તેમ વાત કહે આ માણસનો એક

જવાબ હોય છે કે તારી વાત ખોટી છે, જેનો મતલબ એ કે તું બેવકૂફ અને અજ્ઞાન છે, હું ચાલાક અને અક્કલવાળો છું. ટૂંકમાં એ કે સામેવાળાને નીચો બતલાવવો તેનો મકસદ હોઈ છે. સાચી વાત એ છે કે આ તબાહ કરનાર કુટેવોને મજબૂત કરે છે કારણ કે તે માણસમાં બે વસ્તુઓ પ્રવેશ કરી ગઈ છે એક તો ઘમંડ અને બીજી જંગલીપણ, આ બંને વાતો માણસને તબાહ તથા બરબાદ કરી દે છે. રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ઈર્શાદ ફર્માવ્યો, જે માણસ વાતો દરમ્યાન વિના કારણે વિરોધ નથી કરતો અને ઝઘડાથી બચવા માટે જૂઠ નથી બોલતો તેના માટે બહિશ્તમાં ઘર બનાવવામાં આવે છે. (કીમીયાએ સઆદત)

એ પણ યાદ રાખશો કે કોઈની વાત પર ટીકા ટીપ્પણ કરવી, ભૂલો કાઢવી, કોઈની ખામીઓ કાઢવી અને ખરાબીઓ બયાન કરવી જેથી તે અફસોસમાં પડે અને હલકો પડે, આ પણ હરામ છે, કારણ કે આવી વાતોથી તેને દુઃખ થાય છે. ધાર્મિક કામમાં લડાઈ ઝઘડો કરવાને "જદલ" કહેવામાં આવે છે અને આ બુરી વસ્તુ છે. હા ! શિખામણના સ્વરે એકાંતમાં સમજાવી દેવામાં આવે તો કાંઈ વાધો નથી, અને એ પણ તેવા સમયે જ્યારે કે ખાત્રી હોય કે તે માની જશે, નહીં તો ચૂપ રહેવું ઘણું જ સારું છે.

ઈમામ મુહમ્મદ ગિઝાલી رحمۃ اللہ علیہ એ ફર્માવ્યું છે કે જે કૌમ ગુમરાહ થાય છે તે જદલ (ધર્મની વાતોમાં લડાઈ ઝઘડો કરવા)ને કારણે જ થાય છે.

એક ઠેકાણે જલ્સામાં ઉલ્માએ કિરામનો મુનાઝરો થયો જેમાં એક મોલ્વી સાહબ ચક નૂર મુહમ્મદના સાથે હતા, તેમના મુકાબલામાં ત્રણ આલિમો હતા, ત્રણ દિવસ પછી પણ કોઈ ફેસલો ન થયો તો મજલિસના સદરે મોલ્વી સાહબને પૂછ્યું કે ભાઈ ! મામલો શું છે ?! તેણે જવાબ આપ્યો કે સાચા તો આ ત્રણ જ છે પણ મેં મારી ફિલોસોફિકલ દલીલોથી તેમને ઘેરી રાખ્યા છે, તેઓ મને હંમેશ યાદ રાખશે. આવા જ મુનાઝરા તો ગુમરાહીનું કારણ બને છે જ્યાં માત્ર પોતાના મુકાબિલને નાજાઈઝ દલીલો વડે જૂઠો સાબિત કરવાનો જ હેતુ હોય છે.

★ જીભની ચોથી આફત ★

ચોથી આફત એ છે કે માલ (ધન) વિશે ઝઘડો કરવો ભલે કાઝીની

અદાલતમાં હોય અથવા કચેરી (કોર્ટ)માં અથવા ફોજદારી કે પંચાયતી રીતે હોય. આ પણ ઘણી જ મોટી આફત છે. સરકારે દો આલમ ﷺ એ ઈર્શાદ ફર્માવ્યો, જ્યારે કોઈ અભણ અજ્ઞાન કોઈથી તકરાર (બોલા બોલી) કરે છે તો જ્યાં સુધી તે આ લડાઈને છોડતો નથી ત્યાં સુધી અલ્લાહની નારાજગીમાં રહે છે. એક બુઝુર્ગ ફર્માવે છે કે માલ, જમીન અને મકાનના ઝઘડામાં પડવાથી વધુ બદ્દતર કોઈ જ વસ્તુ નથી કારણ કે દિલને ખરાબ કરનાર, ધાર્મિક ભાઈચારગીને ખતમ કરનાર આ જ વસ્તુ છે. આમાં ભલે બીજું કંઈ ન હોય પણ સામેવાળા સાથે હસતા મુખે તો વાત કરવામાં નથી જ આવતી, અને વાત ભલેને સાચી હોય પણ સામેવાળાને તકલીફ તો થાય જ છે અને ખરાબ વાતો કરવામાં આવી તો તે હલાકતનું કારણ બનશે.

★ જીભની પાંચમી આફત ★

જીભની પાંચમી આફત બિભત્સવાણી, બદ્દતબાની, ગાળ ગલોચ, ફુઝૂલ વાતો તથા મઝાક વગેરે.

હુઝૂર તાજદારે મદીના ﷺ એ ફર્માવ્યું, "તે વ્યક્તિ પર જન્મત હરામ છે જે બિભત્સવાણી તથા બેહચાઈની વાતથી કામ લે છે."

અમુક લોકો એવા પણ હશે કે જ્યારે તેમને દોઝખમાં લઈ જવામાં આવશે તો તેમના મોઢેથી એવી સખત બદબૂ તથા વાસ નીકળીને દોઝખમાં ફેલાઈ જશે કે ખૂદ દોઝખીઓ ચીસો પાડી ઉઠશે અને પૂછશે કે આ કોણ લોકો છે ? ત્યારે તેમને બતાવવામાં આવશે કે આ તે બદ્દખત લોકો છે જેઓ ગંદી વાણીથી કામ લેતા હતા અને એવા સ્થળે જવા માટે પણ આતુર રહેતા હતા જ્યાં બદ્દતબાની તથા ગાળ ગલોચ થતી રહેતી હતી. ઉપરોક્ત હદીષે પાકથી બેશરમીની વાતો કરવાવાળા, ડ્રામાઓના શોબિનો, વી.સી.આર પર બિભત્સ ફિલ્મો જોનારા, સીનેમા ઘરોમાં જનારા (હવે તો ટી.વી. વાળાં લગભગ દરેક ઘરો સીનેમા ઘરો જ છે !), ફિલ્મી ગીતો ગણગણનારા બોધ ગ્રહણ કરે અને યાદ રાખે ! હઝરત ઈબ્રાહીમ ઈબ્ને મુનીર رحمة الله عليه કહે છે કે, "બિભત્સવાણી, બેહચાઈની વાતો કરવાવાળા કયામતના દિવસે ફૂતરાની શકલમાં આવશે." (કીમીયાએ સઆદત)

તાજદારે રિસાલત ﷺ એ ફર્માવ્યું છે, "જે કોઈના માંભાપને ગાળ આપે છે અને જવાબમાં પોતાનાં માંભાપના માટે ગાળ સાંભળે છે, તો જાણે તે પોતે જ પોતાનાં માં ભાપને ગાળ આપવા સમાન છે."

યાદ રાખશો ! સંભોગની વાત તો પોતાની પત્ની સાથે પણ ઈશારા થકી ઈન્ડાયરેક્ટ રીતે કરવી જોઈએ, નહીં તો તે પણ બિભત્સપણાના વર્તુળમાં આવી જશે. અને યાદ રાખશો ! ઔરતનું નામ પણ સાફ સાફ ન લેવું જોઈએ, બલકે તબીબ માટે પણ જરૂરી છે કે જો કોઈને એવી બીમારી છે જેનું નામ લેવાથી તે શર્મિદો થશે તો ઈશારાની ભાષામાં જ કામ લેવું જોઈએ, અને ઉખેડી ઉખેડીને વાત કરવી, સ્ત્રીને ગર્ભાશયની બીમારી છે તો વારંવાર પૂછવું કે ક્યારે વધારે થાય છે ક્યારે ઓછું થાય છે વગેરે વગેરે, આ માત્રા કાઢવા નથી પણ લજ્જત હાંસલ કરવાના માટે બિભત્સ વાણીમાંથી છે. એવું કરવાથી બચવું જોઈએ કેમ કે આ વાતચીતના નિયમની વિરૂધ્ધ છે.

★ જીભની છટ્ટી આફત ★

લઅનત કરવી કે લઅનત મોકલવી છે. યાદ રાખશો ! કોઈ વ્યક્તિ પર લઅનત (ફિટકાર વરસાવવો) ખૂબ જ બુરુ કાર્ય છે, બલકે લઅનત કોઈ માનવ પર હોય કે જાનવર પર બદ્દતર કૃત્ય છે. એટલા માટે તાજદારે રિસાલત ﷺ એ ફર્માવ્યું, "મો'મિન કોઈના ઉપર લઅનત નથી કરતો."

રિવાયતમાં છે, એકવાર એક ઔરત હુઝૂર ﷺ ના સફરના સાથીઓમાં શરીક હતી, તેણીએ માર્ગમાં ઊંટ પર લઅનત કરી. સરકાર ﷺ એ હુકમ કર્યો, આ ઊંટ પરથી સવારી અને બોજ ઉતારીને કાફલાથી બહાર કરી દો ! કેમ કે આ મલઉન (જેના પર લઅનત કરવામાં આવી) છે, અને પ્યારા આકા ﷺ એ બેહદ નારાજગી દર્શાવી. હઝરત અબૂ દાઉદ رضي الله عنه ફર્માવે છે, જે શખ્સ જમીન અથવા કોઈ ચીજ પર લા'નત કરે છે તો તે જવાબમાં કહે છે કે, લા'નત થાય તેના પર જે મારાથી અધિક ગુનેહગાર છે. ઈમામ ગિઝાલી رحمته الله عليه એ કીમીયાએ સઆદતમાં ફર્માવ્યું છે કે, વ્યક્તિગત રીતે કદી લા'નત ન કરવી જોઈએ, સામુહિક રીતે કરી શકે છે. એટલે કે લા'નત થાય જાલિમો

પર, ફાસિકો પર વગેરે વગેરે. અથવા જેના પર શરીરને લા'નત કરવી જોઈએ ઠરાવી અથવા તે વ્યક્તિ પર જેનો ખાત્મો કુફ પર થયો હોય, જેમ કે ફિરઝાન તથા અબૂ જહલ વગેરે. ખાસ કરીને જીવતો માણસ ચાહે તે ગમે તેવો ગુનેહગાર કેમ ન હોય પણ કદાપિ તેના પર લા'નત ન કરવી જોઈએ કેમ કે શક્ય છે કે તે મૃત્યુ પહેલાં તૌબા કરી લે.

★ જીભની સાતમી આફત ★

બિભ્તસ શેઅર તથા શાઈરી જે ફિલ્મમાં તેમજ ડ્રામાઓની મેહફિલોમાં સંભળાવવામાં આવે છે અને જૂઠા કિસ્સા કહાનીઓ તથા રમૂજી ટુચકાઓ વગેરે અથવા અતિશયોક્તિભર્યા શેઅરો પણ અસભ્ય વાણીમાં દાખલ છે. મુશાયરાઓમાં મહબૂબના રંગ રૂપની અશક્ય બલ્કે તદ્દન અશક્ય હદ સુધી જૂથી પ્રશંસાઓ થતી હોય છે.

૧. ફુઝૂલ ચર્યા કિરામન કાતિબીન (અમલો નોંધનારા ફરિશ્તાઓ)એ લખવી પડે છે, જેથી માણસે જોઈએ કે તેમનાથી શરમ કરે અને ફુઝૂલ વાતો લખવાની તેમને તકલીફ ન આપે.

૨. બીજુ કારણ એ છે કે એ સારી વાત નથી કે નિરર્થક તથા કઠંગી વાતોથી ભરેલું આમાલનામુ રબ તઆલા ۞ ના સમક્ષ રજૂ થાય ! એના કારણે ફુઝૂલ વાતોથી બચવું જોઈએ.

૩. ત્રીજુ કારણ એ છે કે બંદાને કિયામતના દિવસે કહેવામાં આવશે કે તારા આમાલનામાને અલ્લાહ તઆલા સમક્ષ તમામ મખ્લૂકની રૂબરૂ વાંચી સંભળાવ ! તે વખતે કિયામતની ભયાનક તકલીફો તેની સામે હશે. માણસ તરસની તકલીફથી પીડાતો હશે, શરીર પર કપડુ નહીં હોય, ભૂખથી કમર બેવડ વળી ગઈ હશે, જન્નતમાં પ્રવેશવાથી રોકી દેવામાં આવ્યો હશે અને દરેક પ્રકારની રાહત તેના પર બંધ કરી દેવામાં આવી હશે. એવા સંજોગોમાં પોતાના એવા આમાલાનામાનું વાંચન કરવું જે નિરર્થક તથા કઠંગી વાતોથી ભરપુર હોય એ કેટલા અંશે તકલીફદાયક ચીજ હશે ?!

૪. ચોથુ કારણ એ છે કે બંદાને ફુઝૂલ તથા નિરર્થક વાતો માટે ખખડાવવામાં

આવશે અને શરમિંદો કરવામાં આવશે, અને બંદા પાસે તેનો કોઈ જવાબ હશે નહીં અને અલ્લાહ તઆલા સમક્ષ શરમના કારણે માણસ પાણી પાણી થઈ જશે.

★ જીભની આઠમી આફત ★

જીભની આઠમી આફત ઠટ્ટા મશકરી છે, એ પણ બિભત્સ વાણીમાં ગણત્રી પામે છે. સરકાર ﷺ એ ઠટ્ટા મશકરીથી પોતાના ઉમ્મતીઓને મના ફર્માવ્યું છે, અલ્બત્ત ખુશમિજાજી જાઈજ છે, તે પણ ધંધાદારી રૂપે ન હોય અને સત્યથી ખાલી ન હોય. વળી ઠટ્ટા કરવાથી હાસ્ય તથા અક્રુહાસ્યો ઉદ્ભવ પામે છે કે જે સારાં નથી. હદીષે પાકમાં એવું દર્શાવેલ છે કે "અધિક હસવાથી દિલ મુદા થઈ જાય છે." બલકે હસવાના બદલે રડવું સારું છે અતા સલ્લમી رحمة الله عليه ચાલીસ વરસો સુધી એક દિવસ પણ ન હસ્યા.

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضي الله عنهما ફર્માવે છે કે, "જે શખ્સથી ગુનાહ થઈ જાય તે તેના પર શરમ અનુભવી શરમિંદો બની તૌબા કરવાને બદલે ઉલ્ટો હસે તો તેનું ઠેકાણુ કેવળ અને કેવળ જહન્નમ હશે, જેમાં રડતો જ રહેશે."

અમીરુલ મોમિનીન ઉમર ઈબ્ને અબ્દુલઅઝીઝ رضي الله عنه એ ફર્માવ્યું, "આપસમાં ઠટ્ટા મશકરી ન કર્યા કરો ! કે આ રીતે હસી મજાકમાં જ દિલોમાં નફરત બેસી જાય છે અને બુરાં કાર્યોનો પાયો દિલોમાં રચાઈ જાય છે."

હઝરત ઉમર رضي الله عنه ફર્માવે છે, "જે શખ્સ કોઈની સાથે મજાક કરે છે તે તેની નજરેથી પડી જાય છે."

★ જીભની નવમી આફત ★

કોઈની ઉડાડવી છે, એટલે કે કોઈની વાતો પર હસવું, તેના વાણી તથા વર્તનની નકલ ઉતારવી જેથી અન્ય લોકો પણ હશે, અને તે માણસની મજાક ઉડાડવી. આ વસ્તુ બે પ્રકારથી ખાલી નથી કે ક્યાં તો તે શખ્સને દુઃખ થવાનો સબબ થશે કે જે હરામ છે અને બીજું કે એ ફુજૂલ વાણી છે.

અલ્લાહ તઆલાનો ઈર્શાદ છે :-

(અર્થ) : "ન પુરૂષોએ પુરૂષો પર હસવું જોઈએ, શું અજબ છે કે જેના પર હસો છો તે એ હસનારાઓ કરતાં ખુદાની નજીક બેહતર હોય !" (સૂરઅહુજુરાત, આ. ૧૧)

મતલબ એ છે કે કોઈની મજાક ન ઉડાવો અને ન કોઈને તુચ્છકારની નજરે જુઓ કે શક્ય છે અલ્લાહ ﷻ ને ત્યાં તે જ અધિક મકબૂલ હોય. જે લોકો અન્યો પર મજાકો કરવાના આદી છે અને વાત વાતમાં લોકોની ઠેકડી ઉડાવે છે, તો ક્રિયામતના દિવસે તેઓની ઠેકડી એ રીતે ઉડાડવામાં આવશે કે જન્મતનો એક દરવાજા ખોલીને તેમને દેખાડવામાં આવશે અને અંદર પ્રવેશવાની ઈજાઝત પણ મળી જશે. પણ જ્યારે તેઓ અંદર પ્રવેશ કરવા જશે તો અચાનક દરવાજા બંધ થઈ જશે અને તેમને રોકી દેવામાં આવશે. પછી જ્યારે પાછા વળશે તો બીજો દરવાજો ખોલીને તેમને કહેવામાં આવશે કે આ તરફ આવો ! તમારો દરવાજો અસલમાં અહીં હતો ! જ્યારે તેઓ ફરીથી આવશે અને લલચામણી નજરે જોશે અને અંદર દાખલ થવા માટે દોડશે તો ફરી રોકી દેવામાં આવશે ! વારંવાર બોલાવીને તેમને રોકવામાં હકીકતમાં તેમને નીચા પાડવાનો મકસદ હશે. ત્યારે તેમને પોતે કરેલ ઠટ્ટા યાદ આવશે જે તેઓ અન્ય લોકો સાથે કરતા હતા. આજકાલ ઠેકડી ઉડાવવી, ઠટ્ટો કરવો મુસલમાનોમાં ખૂબ જ સામાન્ય થઈ ગયું છે. ખુદા તઆલા આપણને બચવાની તૌફીક આપે.

★ જીભની દસમી આફત ★

આ આફત ખૂબ જ ખતરનાક તથા તબાહ કરનારી છે, એટલે કે જૂઠો વાયદો કરવો અથવા જૂઠું બયાન આપવું. હુઝૂર સૈયદે આલમ ﷺ નું ફર્માન છે કે, "ત્રણ વાતો એવી છે કે તેમાંની એક પણ કોઈનામાં હોય તો તે મુનાફિક છે ભલે તે ગાઝી, હાજી, નમાઝી કેમ ન હોય ! દરેક વાત જૂઠી કહે, વાયદો પૂરો ન કરે, અમાનતમાં ખયાનત કરે."

વાદા ખિલાફી (વચનભંગ) બુરા અમલોમાંથી બદ્દતરીન અમલ છે. બદ્દકિસ્મતીથી આજકાલ એ રિવાજ જ બની ગયો છે અને આજકાલના વાયદાઓ પર ભરોસો કરવો પણ મુશ્કેલ થઈ ગયો છે. ખાસ કરીને અમુક ટેલર, મોચી

વગેરે તો હજારો વાયદા કરે છે અને ઓફિસોના કલાર્કોની તો વાત જ ન કરો ! જો કે સૌ એવા નથી પણ મોટા ભાગે જોવામાં આવ્યું છે કે લોકોને ટાળવા માટે જૂઠા વાયદા કરતા રહે છે, છેવટે મજબૂર થઈને માણસ બેસી જાય છે. જે માણસ જીભનો પુખ્તા નથી તેણે વિચાર કરવો જોઈએ કે વાયદો એ એક પ્રકારનું કરજ હોય છે જેના વિરૂદ્ધ વર્તન હરગિઝ ન કરવું જોઈએ. અલ્લાહ તઆલાએ એના અનુસંધાનમાં હઝરત ઈસ્માઈલ عليه السلام ની પ્રશંસા કરતાં ફર્માવ્યું કે, "નિ:શંક ! તેઓ વાયદાના ઘણા સાચા છે." (સૂ. મરયમ-૫૪)

હઝરત અલી عليه السلام થી રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ عليه السلام એ ફર્માવ્યું કે, "જે મુસલમાન વચનભંગ (વાદા ખિલાફી) કરે તેના પર અલ્લાહ عليه السلام તથા ફરિશ્તાઓ અને તમામ માણસોની લખનત છે, અને ન તેનો કોઈ ફર્મ કબૂલ થશે ન નફલ." (બુખારી શરીફ)

પ્યારા ઈસ્લામી ભાઈઓ ! વાયદો કર્યા પછી તેને પૂરો કરવો ઈસ્લામની અખ્લાકી તા'લીમાત (Training of Discipline)નું અનિવાર્ય અંગ છે, કેમ કે ઈસ્લામી દૃષ્ટિએ એ કાર્યને જરૂરી ઠરાવ્યું છે કે જે વ્યક્તિની સાથે વાયદો કરવામાં આવે તેને પૂરો કરવામાં આવે, એવું કરવાથી ભાઈચારામાં વધારો થાય છે. અને વચનભંગથી નફરતો ઉદ્ભવે છે કેમ કે વચનભંગ પણ એક પ્રકારનું જૂઠાણુ છે અને કબીરા ગુનાહમાં સામેલ છે. એટલા માટે એનાથી બચવું અત્યંત જરૂરી છે. જ્યારે ઈન્સાન વાયદો કરે તો સાથે સો ઈન્શાઅલ્લાહ ! જરૂરથી કહે, કેમ કે અલ્લાહ عليه السلام ની તૌફીક તથા મરજીના વિના કોઈ શખ્સ વાયદો પૂરો નથી કરી શકતો.

રિવાયતોમાં આવ્યું છે કે, હઝરત ઈસ્માઈલ عليه السلام એ એક વ્યક્તિને વાયદો કર્યો કે ફલાણા સ્થળે મુલાકાત થશે. અને પછી પૂરા વીસ દિવસ સુધી તે શખ્સનો ત્યાં ઈન્તેઝાર કરતા રહ્યા જેથી કરીને વચનભંગ ન થવા પામે. એ જ રીતે તાજદારે મદીના عليه السلام એ એક વ્યક્તિને વાયદો કર્યો પણ તે વાયદો કરીને ભૂલી જ ગયો અને આપ عليه السلام ત્રણ દિવસ સુધી ત્યાં રાહ જોતા રહ્યા. જ્યારે તે આવ્યો તો આપ عليه السلام એ તેને કેવળ એટલું જ કહ્યું કે હું ત્રણ દિવસથી અહીં રાહ જોઈ રહ્યો છું !

★ જીભની અગ્યારમી આફત ★

જૂઠું બોલવું તથા જૂઠી વાત સાંભળવી : આ એવી આફત છે જે ગુનાહો કબીરામાં ગણાય છે. આ એવી ખરાબ તથા બુરી આદત છે જેનું દુનિયા તથા દીનમાં કોઈ ઠેકાણું નથી. જૂઠો માણસ દરેક જગ્યાએ બેઈજજત થાય છે, દરેક મજલિસ તથા માણસ સામે બેઈજજત થાય છે, તેનો કોઈ જ ભરોસો નથી રહેતો. આ એટલો મોટો ગુનોહ છે જેના વિશે અલ્લાહ તઆલાએ કુર્આને મુકદ્દસમાં ઈર્શાદ ફર્માવ્યો કે **જૂઠું બોલનાર લોકો પર અલ્લાહની લા'નત છે.** બીજી ઘણીયે આયતો તથા હદીષોમાં જૂઠની બુરાઈઓનું વર્ણન છે. માટે દરેક મુસલમાન સ્ત્રી તથા પુરૂષ પર ફર્જ છે કે આ ગુનાહથી જિંદગીભર બચતા રહે. ઘણાયે માં બાપ બાળકોને યુપ કરવા માટે કહે છે કે સૂઈ જા ! નહીં તો બીલાડી આવશે ! જ્યારે કે ઘરમાં બીલાડી નથી હોતી પણ માત્ર બાળકને યુપ કરવા માટે આવું જૂઠું બોલવામાં આવે છે. આ પ્રકારની વાતો બોલી માં બાપ ગુનાહો કબીરા કરતા રહે છે અને આ પ્રકારની વાતોને જૂઠ નથી સમજતા. જ્યારે કે તે દરેક વાત જે હકીકત વિરૂધ્ધ હોઈ તે જૂઠ છે અને દરેક જૂઠી વાત હરામ છે ભલે તે બાળકને કહો કે મોટા માણસને કહો અથવા પ્રાણીને કહો, દરેક હરામ છે.

હઝરત ઈબ્ને ઉમર رضي الله عنه થી રિવાયત છે કે સરકારે દો આલમ عليه السلام એ ફર્માવ્યું કે જ્યારે બંદો જૂઠું બોલે છે તો તેની દુર્ગંધના કારણે ફરિશ્તા તેનાથી એક માઈલ દૂર ચાલ્યા જાય છે.

યાદ રાખો કે જૂઠ રોજીનું દુશ્મન છે. ખાસ કરી ઘણાયે વ્યાપારી તથા દુકાનદાર ખૂબ જ જૂઠું બોલે છે, ખુદાની કસમ ! આ સોદામાં મને કાંઈ નથી મળ્યું, આ વસ્તુ મેં આટલામાં ખરીદી છે, આ ભેંસ આટલું દૂધ આપે છે, વગેરે.... એ જ પ્રમાણે લોકોને હસાવવા અમુક પ્રવચન કરવાવાળા જૂઠા કિસ્સા તથા મનઘડત બયાન કરે છે. રિવાયતમાં આવ્યું છે કે હુઝૂર عليه السلام એ ફર્માવ્યું કે મેં ઘણી જ અજીબ વસ્તુ જોઈ, સામે બે માણસ છે જેમાં એક બેઠો છે અને બીજો ઊભો છે, ઊભેલ માણસ બેઠેલ માણસના મોઢામાં વાંકું હથિયાર નાખી ખેંચે છે જેના કારણે બેઠેલ માણસના ગાલ

ફાટી જાય છે અને આ જ રીતે ઝઘડો કરતો રહે છે. તો મેં પૂછ્યું કે આનું કારણ શું છે ? તો તેણે જવાબ આપ્યો કે આ માણસને જૂઠું બોલવાની આદત હતી. અને આ સિલસિલો કયામત સુધી ચાલતો રહેશે.

શરીરતે માણસને ત્રણ ઠેકાણે જૂઠું બોલવાની રજા આપી છે : કાફિર અથવા જાલિમથી પોતાની જાન બચાવવા માટે, બીજું તે સમયે જ્યારે એક મુસલમાન બે મુસલમાન ભાઈઓ વચ્ચે સુલહ કરાવી રહ્યો હોય તો બની શકે ત્યાં સુધી એક બીજા તરફથી સારી વાત કહે, ત્રીજું જ્યારે કોઈ માણસની બે પત્નીઓ હોય અને બંનેને કહે કે મને વધુ પ્રેમ તારી સાથે જ છે.

★ જીભની બારમી આફત ★

પોતાની જબાનથી યુગલી કરવી એટલે કે એક મુસલમાનભાઈને બીજાથી દુશ્મની કરાવવી.

મિન્હાજુલ આબિદીનમાં છે :-

હઝરત ફુઝૈલ બિન અયાઝ એકવાર પોતાના વિદ્યાર્થીના સકરાંતના સમયે તેની પાસે તશરીફ લઈ ગયા અને તેની પાસે બેસી સૂરએ યાસીનની તિલાવત કરવા લાગ્યા તો તેણે કહ્યું કે સૂરએ યાસીન પઢવાનું બંધ કરી દો. પછી આપે તેને કલ્માની તલ્કીન કરી તો તેણે કહ્યું કે હું હરગિઝ આ કલમો નહીં પઢું, હું આનાથી બેઝાર છું ! બસ આ જ શબ્દો પર તે મૃત્યુ પામ્યો. હઝરત ફુઝૈલને પોતાના વિદ્યાર્થીના આવા બુરા ખાતમાનો સખત સદમો તથા દુઃખ થયું અને ચાલીસ (૪૦) દિવસ સુધી પોતાના ઘરમાં બેસી રડતા રહ્યા. ચાલીસ દિવસ પછી આપે સ્વપ્ન જોયું કે ફરિશ્તા તેને જહન્નમ તરફ ખેંચી રહ્યા છે. તો આપે સવાલ કર્યો કે કયા કારણે અલ્લાહ તઆલાએ તારી મઅરેફત છીનવી લીધી ? તો તેણે જવાબ આપ્યો કે ત્રણ કારણના લીધે :-

(૧) યુગલી (૨) હસદ (૩) એક બીમારીથી છૂટકારો મેળવવા ડોક્ટરના કહેવા અનુસાર હું દર વરસે દારૂનું એક ગ્લાસ પીતો હતો.

પ્યારા વાંચકો ! દિલમાં અલ્લાહનો ખૌફ પૈદા કરો અને અલ્લાહની બારગાહમાં તૌબા કરો. યુગલી, હસદ તથા દારૂ પીવાના કારણે એક વલીએ

કામિલનો વિદ્યાર્થી બુરી મૌતથી જહન્નમમાં પહોંચ્યો, આજે તો યુગલી એટલી હદે ફેલાયેલી છે કે માણસને ખબર પણ નથી હોતી કે હું યુગલી કરી રહ્યો છું. એટલે કે કોઈની વાત સાંભળી બીજાને એ રીતે કહેવી કે બંનેમાં વિખવાદ તથા લડાઈ થાય. દા.ત. એક માણસે બીજા વિશે કહ્યું કે ફલાણો ઘણી કુટેવવાળો છે અને આ વાત સાંભળી તમે તે માણસને કહી દીધી કે ફલાણો તારા વિશે આ રીતે કહી રહ્યો હતો, તો તમે યુગલી કરી. અફસોસ ! કે આ બીમારી ઘણી જ ફેલાયેલ છે જેના કારણે કેટલાંયે ઘરો ઉજ્જડ થઈ જાય છે બલકે આખો સમાજ આ બીમારીના કારણે તબાહીના ખાડામાં જઈ રહ્યો છે.

"રૂહુલ બયાન"માં છે કે કયામતના દિવસે યુગલખોર વાંદરાની શક્કલમાં ઉઠાવવામાં આવશે. હદીષે પાક છે કે યુગલખોર જન્નતમાં નહીં જાય. માટે આપણે યુગલીથી બચવાની સંપૂર્ણ કોશિશ કરવી જોઈએ.

અહયાઉલ ઉલૂમમાં આ હદીષે પાક પણ નકલ કરવામાં આવી છે કે તમારામાં અલ્લાહને નાપસંદ તે માણસો છે જે આમ તેમ વાતો ફેલાવી મુસલમાન ભાઈઓમાં વિખવાદ અને ફાટકૂટ પેદા કરે છે. બીજી એક હદીષમાં છે કે યુગલખોરને આખેરત પહેલાં તેની કબરમાં જ અઝાબ દેવામાં આવશે. (અહયાઉલ ઉલૂમ, ભાગ-૩, પૃષ્ઠ-૧૫૫)

પ્યારા વાંચક ભાઈઓ તથા બહેનો ! કોઈની વાત સાંભળો તો સમજો કે આપ તેના અમાનતદાર બની ગયા, જો બીજા સુધી આ વાત પહોંચાડવામાં દીન તથા દુનિયાનો ફાયદો હોય તો જરૂર આ વાત ખૂબ ફેલાવો પણ જો વાતને ફેલાવવામાં વિખવાદ તથા લડાઈની શંકા હોય તો ખબરદાર કદાપિ તે વાતને ફેલાવી યુગલખોરીનો ગુનો વ્હોરશો નહીં. નહીં તો આનો વબાલ દુનિયામાં પણ આવશે કે દુનિયામાં લોકોની નજરમાં બેઈજજત તથા બેવકાર થઈ જશો અને આખેરતમાં પણ જહન્નમમાં નાખવામાં આવશે.

નોંધ : જે વ્યક્તિને કોઈ બીજો માણસ એટલે કે યુગલખોર કહે કે ફલાણા માણસે તારા વિશે આમ કહ્યું અથવા તારા વિરુદ્ધ આવું કામ કરી રહ્યો છે, તો સાંભળનાર માણસે છ (૬) વસ્તુ પર અમલ કરવો જોઈએ :-

સૌ પ્રથમ એ કે તરત જ તેનું યકીન ન કરી લે કારણ કે જે કાંઈ તેને ખબર પડી છે તે યુગલી છે અને બતાવનાર યુગલખોરનું ફાસિક હોવું પણ જરૂરી છે અને અલ્લાહનું ફર્માન છે કે ફાસિકની વાત ન સાંભળો.

બીજું એ કે યુગલી કરનારને ગુનાહથી દૂર રહેવાની શિખામણ આપે.

ત્રીજું એ તેને અલ્લાહ માટે દુશ્મન સમજે કારણ કે યુગલખોરની દુશ્મની ફરાઈઝમાંથી છે.

ચોથું એ કે બીજા વિશે બુરા ખયાલો ન રાખે કારણ કે એ હરામ છે.

પાંચમું એ કે ખોજ ખબરમાં ન પડે એનાથી આપણને રોકવામાં આવ્યા છે.

છઠ્ઠું એ કે વાત પોતાની જાત માટે પસંદ ન હોય તેને બીજા માટે પણ પસંદ ન કરે અને તેની યુગલી વિશે પણ બીજા લોકોને ન કહે. (કીમીયાએ સઆદત)

રિવાયત : એક માણસને એવા બુદ્ધિશાળીની ખોજ હતી જે એના સાત સવાલોના જવાબ આપે છેવટે સાતસો (૭૦૦) માઈલે એક બુદ્ધિશાળી માણસ તેને મળ્યો તો તેણે સવાલ કર્યા અને પેલા માણસે જવાબ આપ્યા જે નીચે મુજબ છે :-

સવાલ : આસમાનથી વધુ ફેલાયેલ શું છે ?

જવાબ : અલ્લાહની રહમત.

સવાલ : જમીનથી વધુ વજનદાર શું છે ?

જવાબ : બેગુનાહ પર આરોપ લગાડવો.

સવાલ : પથ્થરથી વધુ સખત કઈ વસ્તુ છે ?

જવાબ : કાફિરનું દિલ.

સવાલ : આગથી વધુ ગરમ કઈ વસ્તુ છે ?

જવાબ : હસદની આગ સખત ગરમ છે.

સવાલ : ઝમહરીર (આસ્માનથી પહેલાં એક ઠંડો તબક્કો)થી ઠંડી ચીજ કઈ છે ?

જવાબ : સગાં સંબંધીઓની મદદ ન કરનાર.

સવાલ : દરિયાથી વધુ તવંગર કઈ વસ્તુ છે ?

જવાબ : સખર કરનારનું દિલ વધુ તવંગર છે.

સવાલ : યતીમથી વધુ દુઃખી કોણ છે ?

જવાબ : યુગલી કરનાર માણસ.

હિકાયત એક માણસ પોતાના બુદ્ધિશાળી મિત્રને મળવા આવ્યો અને આવતાં જ કહ્યું કે ફલાણો માણસ તારા વિશે આમ કહી રહ્યો છે. તે બુદ્ધિશાળી માણસે કહ્યું કે અફસોસ ! મારી પાસે આવતાં જ તું ત્રણ બયાનતો કરી બેઠો ! :-

પ્રથમ તે મારા ભાઈને મારા દિલથી દૂર કર્યો.

બીજું મારું દિલ બિલકુલ ખાલી હતું તેને વિના કારણે એક ફુજૂલ કામમાં નાખ્યું.

ત્રીજું ખૂદ પોતાને મારી નજરોમાં નીચો કરી દીધો કે મેં તને ફાસિક તથા આરોપ લગાડનાર સમજી લીધો.

એકવાર ખલીફા સુલૈમાન બિન માલિકને એક માણસે પૂછ્યું, તે મારા વિશે કંઈ કહ્યું છે ? તેણે જવાબ આપ્યો કે મેં કંઈ નથી કહ્યું. તો ખલીફાએ કહ્યું કે ઈન્સાફપ્રિય, ભરોસાપાત્ર માણસે કહ્યું છે. તે સમયે ઈમામ ઝૈદી પણ ત્યાં હતા તેમણે કહ્યું, હે અમીરુલ મો'મિનન ! યુગલખોર માણસ ઈન્સાફ પસંદ અને ભરોસાપાત્ર કઈ રીતે બની શકે છે ?! તો ખલીફાએ કહ્યું, જાઓ ! સલામત રહો !

ખ્વાજા હસન બસરી رحمۃ اللہ علیہ ફર્માવે છે કે જે માણસ તારી પાસે લોકોના ઐબો જાહેર કરે છે તે ખરેખર લોકો સમક્ષ તારી કમીઓ પણ બયાન કરતો હશે, એવો માણસ સજાને પાત્ર છે.

હઝરત મુસ્અબ ઈબને ઝુબૈર رحمۃ اللہ علیہ ફર્માવે છે : યુગલી કરનાર કરતાં યુગલી સાંભળનાર મોટો મુજરિમ છે.

★ જીભની તેરમી આફત ★

દોગલાપણું એટલે બે મિત્રો વચ્ચે બે રુખી વાત કરી બંનેને અલગ કરી દેવા. મતલબ એ કે એક વ્યક્તિને કહે કે ફલાણો તારો વિરોધી છે અને બીજી તરફ બીજી માણસને કહે કે ફલાણો માણસ તારો વિરોધી છે, આ રીતે બે રુખી વાત કરી બે મિત્રો વચ્ચે લડાઈ ઝઘડો અને વિખવાદ ઉભો કરવો અમુક લોકોની આદત

હોય છે. જો એક માણસ સામે તમારી પ્રશંસા કરી તો થોડીવાર પછી બીજા માણસ સામે બુરાઈ કરવા લાગશે. આ આદત યુગલખોરીથી પણ બદ્દતર છે.

પ્યારા નબી ﷺ એ ફર્માવ્યું : જે માણસ દુનિયામાં દોગલો હશે કયામતના દિવસે તેને આગની બે જીભો હશે. (અબૂ દાઉદ)

હઝરત અમ્મારથી રિવાયત છે કે પ્યારા નબી ﷺ એ ફર્માવ્યું : જે દુનિયામાં દોગલો હશે કયામતમાં તેની આગની જબાન હશે. (દારમી)

કુર્આને પાકમાં આ પ્રકારના માણસને શૈતાન કહેવામાં આવ્યો છે.

સાયુ બોલવાના શારીરિક ફાયદા

સાયુ બોલવાથી માણસનું સ્વાસ્થ્ય તથા દિમાગી તાકાત સારી થાય છે. આ વસ્તુનો ઉલ્લેખ "નોર્થ ટ્રોપી"ના નામે ઈંગ્લેન્ડમાં પ્રસારિત થનાર રિપોર્ટમાં કરવામાં આવ્યો, તેમાં એ પણ કહેવામાં આવ્યું કે જૂઠું બોલનાર માણસનું સ્વાસ્થ્ય અસ્વચ્છ રહે છે ખાસ કરી જૂઠું બોલનાર સ્ત્રીઓને બેખવાબી (ઉંઘ ન આવવી)ની બીમારી થઈ જાય છે. ઉપરોક્ત રિપોર્ટ મુજબ હકીકતોને ખોલનાર, કડવું સત્ય બોલવાથી બદન તથા દિમાગની શક્તિમાં વૃદ્ધિ થાય છે અને જૂઠું બોલનાર સ્ત્રીઓ હકીકતોને છુપાવી વિવિધ દિમાગી તનાવની શિકાર થઈ જાય છે. તેણીઓને પોતાના જૂઠને સાબિત કરવા નજરો જમાવી વાત કરવાની આદત હોય છે.

માહિરોના અનુસાર જૂઠું બોલવાથી સ્ત્રીના સ્વાસ્થ્યની સાથોસાથ તેની ખૂબસૂરતી પર પણ ખરાબ અસરો પડે છે. રિપોર્ટ અનુસાર ફ્રાન્સ, ઈંગ્લેન્ડ અને જર્મનીની સ્ત્રીઓ સૌથી વધુ જૂઠું બોલે છે જ્યારે કે અમેરિકન સ્ત્રીઓ જૂઠું તથા સત્ય બંને મિલાવી બોલે છે. (પેરાસાયકોલોજીના કરિશ્મા)

ગાળનું વૈજ્ઞાનિક દષ્ટિએ નુકસાન

ગાળ (અપશબ્દ)થી નફરત ફેલાય છે અને અસલમાં ગાળ એ નકારાત્મક કિરણોની શક્તિ છે અને જાહેર છે કે તે નકારાત્મક અસરો જ પેદા કરશે. દરેક શબ્દ ઈથરમાં એક ખાસ સ્વરૂપ ધારણ કરી લે છે. દા.ત. નફરતનો શબ્દ એટલા પ્રમાણમાં ભયાનક સ્વરૂપમાં બદલાય જાય છે કે યૂરોપના એક મશહૂર વિધ્વાન લેડબટેર પોતાના પુસ્તકમાં લખે છે કે એકવાર મેં એ સ્વરૂપ જોઈ લીધું અને ત્યારબાદ મને એ શબ્દનો ઉપયોગ કરવાની કદી હિંમત ન થઈ. એક મામૂલી સરખી ગાળ એ અમુક શબ્દોનો સમૂહ છે પરંતુ મોઢેથી નીકળતાં જ જેને આપવામાં આવી તેના તન બદનમાં આગ લગાડી દે છે ! આ આગ ક્યાંથી આવે છે, શબ્દોથી. અને એ શબ્દોમાં આગ તે સીના તથા દિલમાં હોય છે જેમાંથી ગાળ નીકળે છે અને તે આગ ગાળ થકી બીજાની અંદર ચાલી જાય છે.

લેડબટેર કહે છે કે, હું કહીશ કે કદી ગાળ ન આપો કેમ કે એ તમારા ચહેરાને વિકૃત કરી નાખશે અને લોહીમાં હેસ્ટામીનનો વધારો થઈ જાય છે જેનાથી મગજના કોશો ખૂબ જ અસર પામે છે અને માણસ અસંખ્ય જોખમી બીમારીઓમાં સપડાઈ જાય છે.

ઈસ્લામે આપણને સદીઓ પહેલાં મના કરી આપ્યું અને અર્વાચીન ડોક્ટરોએ તેને સંશોધન પછી હવે મના કર્યું !

બદ્અપ્લાકી અને તેનો ઈલાજ

બદ્અપ્લાક (ખરાબ વર્તણૂંકવાળો) હદીષના હુકમ હેઠળ બદ્અખત તથા બદ્અનસીબ છે. જેમ કે તાજદારે મદીના સુરે કલ્બો સીના ﷺ ની ખિદમતે બાબરકતમાં અર્જ કરવામાં આવી, યા રસૂલલ્લાહ ! બદ્અખતી શું છે ? આપ ﷺ એ ઈર્શાદ ફર્માવ્યો, **બદ્અપ્લાકી.**

મુકાશિફતુલ કુલૂબમાં એ હદીષ નકલ છે કે તાજદારે રિસાલત ﷺ એ ઈર્શાદ ફર્માવ્યો, બદ્અપ્લાકી અમલને એવી રીતે ખરાબ (બર્બાદ) કરી નાખે છે

જેવી રીતે સિરકો મધને ખરાબ કરી નાખે છે. હઝરત સૈયદના અબૂ હુરૈરહ રَضِيَ اللهُ عَنْهُ થી રિવાયત છે કે એક શખ્સે અર્ઝ કરી, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ ફલાણી સ્ત્રીના વિશે ઝિક્ક કરવામાં આવે છે કે નમાઝ તથા રોઝા તથા સદકો પુષ્કળ કરે છે, જો કે એ વાત પણ છે કે તેણી પોતાની જાભ વડે પડોશીઓને તકલીફ પણ પહોંચાડે છે ! ફર્માવ્યું, તેણી જહન્નમમાં છે ! તેમણે અર્ઝ કરી, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ ફલાણી સ્ત્રીના વિશે કહેવામાં આવે છે કે તેના રોઝા તથા નમાઝ અને સદકામાં કમી છે (એટલે નફ્લોમાં), તેણી પનીરના ટુકડા સદકા કરે છે અને અને પોતાની જાભ વડે પડોશીઓને તકલીફ નથી આપતી. ફર્માવ્યું, તેણી જન્નતમાં છે.

આ હદીષે પાકથી તે મોટેરાઓ સબક હાંસલ કરે જેઓ વાત વાતમાં લોકોને ખબડાવી નાખે છે બલકે મઆઝલ્લાહ ! મસ્જિદમાં પણ જોર જોરથી લોકોને ધમકાવતા રહે છે. ક્યાંક એવું ન બને કે લોકોનાં દિલોને ઠેસ પહોંચાડવાના કારણે આખેરત બર્બાદ ન થઈ જાય અને તમામ ઈબાદત તથા રિયાઝત અહીં તેવી ને તેવી રહી જાય.

યાદ રાખશો ! હુસ્ને અખ્લાક (સદ્વર્તન) અલ્લાહ ﷻ ની તરફથી ઘણુ જ મોટુ ઈનામ છે. જેમ કે એક પ્રસંગે કેટલાક લોકોએ સરકાર ﷺ ને અર્ઝ કરી, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ સૌથી બેહતરીન ચીજ જે ઈન્સાનને આપવામાં આવે છે તે શું છે ? તો ફર્માવ્યું, "સારા અખ્લાક !" (મિશકાત શરીફ)

હઝરત સૈયદના અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને મુબારક રَضِيَ اللهُ عَنْهُ હુસ્ને અખ્લાક (સદ્વર્તાવ)ની વ્યાખ્યા દર્શાવતાં ફર્માવે છે : હસમુખો સ્વભાવ, અલ્લાહ ﷻ ની રાહમાં ખર્ચ કરવો અને કોઈને તકલીફ ન આપવાનું નામ "હુસ્ને અખ્લાક" છે. બુઝુર્ગાને દીન قَدْ سَتَّ اسْرَارَهُمْ નો અખ્લાક સરકાર ﷺ ના પ્રતિબિંબ સમાન હતો. તેમનું અંગત ભલે ગમે તેટલુ નુકસાન થઈ જાય પણ એ હઝરાત ઉફ સુદ્દાં ન કરતા, બલકે જેના થકી તેમને નુકસાન પહોંચી જાય તો ઘણી વેળા તે નુકસાન પહોંચાડનારાઓ પર પણ ઈનામો ઈકરામની વર્ષા કરી દેતા. જેમ કે હઝરત સૈયદના અહનફ ઈબ્ને કેસ રَضِيَ اللهُ عَنْهُ ને કોઈએ પૂછ્યું કે આપે અખ્લાક કોની પાસેથી શીખ્યા ? ઈર્શાદ ફર્માવ્યો, હઝરત સૈયદના કેસ ઈબ્ને આસિમ રَضِيَ اللهُ عَنْهُ થી. ફરી પ્રશ્ન થયો કે, તેમના અખ્લાક કેટલી હદે પહોંચી ચૂક્યા હતા ?

ઈર્શાદ ફર્માવ્યો, એકવાર તેઓ પોતાના ઘરમાં બેઠા હતા. એવામાં તેમની બાંદી સીખ લઈને આવી જેના પર શેકેલા ગોશતનો મોટો ટુકડો હતો. સીખ તેના હાથથી પડી ગઈ અને હઝરત કેસના પુત્રને વાગી જેનાથી બાળક મૃત્યુ પામ્યો. તો બાંદી ગભરાઈ ગઈ. આપ ﷺ એ ફર્માવ્યું, તારે ડરવું ન જોઈએ ! તું અલ્લાહ ﷻ ના માટે આઝાદ છે.

સુબ્હાનલ્લાહ ! કુર્બાન જાવ ! હુસ્ને અખ્લાકની મેઅરાજ એને જ તો કહે છે કે બાંદીની લાપરવાહીથી બાળક મૃત્યુ પામ્યો તો પણ ખૂનનો કેસ લાગુ કરવાને બદલે બાંદીને આઝાદ કરી દીધી ! અલ્લાહુ અકબર ! પણ આહ ! જો આજે આપણો નોકર એકાદ રૂપિયાની કિંમતનો પ્યાલો પણ જો ભૂલથી ફોડી નાખે તો આપણે તેના પર વરસી જ પડીએ અને ગાળોની બૌદ્ધાર કરી દઈએ, અને જો અધિક ગુસ્સો આવી જાય તો એકાદ ઝાપટ મારવાથી પણ ન ચૂકીએ. કુર્બાન જાવ આપણા બુઝુર્ગોના હુસ્ને અખ્લાક (સદ્વર્તાવ) પર કે યકીનન ! તેમના ઉચ્ચ અખ્લાકના તુફેલ તો આજે ચોતરફ ઈસ્લામનો ગુલશન લહલહતો જોવા મળે છે. ખુદા તઆલા આપણને પણ અખ્લાકની દૌલતથી માલામાલ ફર્માવે. (આમીન)

★ બદઅખ્લાકીનો ઈલાજ ★

જે માણસ કુટેવો તથા બુરા વર્તનથી છૂટકારો ઈચ્છતો હોય તો તેનો એક માત્ર ઈલાજ તથા તરીકો એ છે કે કુટેવો તેને જે વસ્તુ તરફ આકર્ષે તે માણસ હમેશાં તેની વિરૂધ્ધ કાર્ય કરે કારણ કે કુટેવો તથા બુરી ઈચ્છાઓનો તોડ એ જ છે કે તેનો વિરોધ કરવામાં આવે અને દરેક વસ્તુને તેના વિરોધાર્થી વડે જ પારખી શકાય છે. દા.ત. બીમારી ગરમીના કારણે થઈ હોય તેને ઠંડી વસ્તુના ઉપયોગથી જ દૂર કરી શકાય છે એ જ રીતે તે દરેક સ્વભાવિક બુરાઈ જે ક્રોધના કારણે જન્મી હોય તેનો ઈલાજ અને દવા સબર તથા સહનશીલતા જ છે અને જે બીમારી ઘમંડના કારણે જન્મી હોઈ તેનો ઈલાજ આજીજી તથા નરમી છે, બખીલીના કારણે જે બીમારી પેદા થઈ હોય તેની દવા તથા ઈલાજ સખાવત છે. અને બધી જ ટેવો આ જ પ્રમાણે હોય છે એટલે કે જે માણસ સારા કાર્યની આદત બનાવે છે

તેના અપ્લાક પણ સારા હોય છે. શરીઅતે જે નેક કામોનો હુકમ કર્યો છે તેનું પણ આ જ કારણ છે કે દિલોથી બુરાઈ ખતમ કરવામાં આવે અને કોઈ પણ આદત ભલે ને તે બળપૂર્વક ઈખ્તિયાર કરવામાં આવે પછી તે સામાન્ય આદત બની જાય છે. જે રીતે બાળક શરૂઆતમાં મદ્રસે જવામાં કતરાય છે પરંતુ જો લગાતાર તેને મોકલતા રહો તો પછી તે બાળકની આદત બની જાય છે અને ખોફ દૂર થઈ જાય છે, બલકે જેમ જેમ મોટો થાય છે તેમ તેમ ઈલ્મ સાથે તેનો રિશતો મજબૂત થતો જાય છે અને ઈલ્મ પ્રત્યે એટલો લગાવ થઈ જાય છે કે વાંચન વિના તેને ચૈન નથી મળતું. જેમ કે જે લોકો કબુતરબાજી, શતરંજ અથવા જૂગારની આદત ધરાવતા હોય છે ધીમે ધીમે આ આદત તેમની ફિતરત તથા તબિયત બની જાય છે અને દુનિયાભરની રાહતોની કોઈ જ હૈસિયત નથી હોતી. અમુક સ્ત્રીઓને માટી ખાવાની આદત હોય છે તો તે વિના તેણીઓને સબર નથી વળતી, ભલે ગમે એટલી મોટી બીમારીમાં સપડાવવાનો ખતરો હોય, મતલબ કે જે વસ્તુ તબિયત વિરૂધ્ધ અને મુખાલિફ હોય છે તેની આદત પડી જતાં તે તબિયત મુજબ થઈ જાય છે અને તે જ વસ્તુ તેને સારી લાગે છે ભલે તેનાથી નુકસાન થવાનો ખતરો હોય. એ જ રીતે તે માણસ જેને શરીઅત અને અલ્લાહની ફર્માબરદારી નહીં પણ બીજી વસ્તુઓ સાથે લગાવ તથા મહોબ્બત હોય છે. તે એક બીમાર દિલનો માલિક છે અને જે રીતે બીમાર બદનને હલાકીનો ખતરો હોય છે એ જ રીતે બીમાર દિલને માટે પણ આખેરતમાં હલાકીનો ખતરો રહે છે. અને જે રીતે બીમારી માટે તંદુરસ્તીની ઉમ્મીદ ત્યાં સુધી ન રાખી શકાય જ્યાં સુધી ડોક્ટરના કહેવા અનુસાર ન કરે અને સખત કડવી દવા ન પીએ. એ જ રીતે દિલની બીમારીથી ત્યાં સુધી છૂટકારો નથી મળી શકતો જ્યાં સુધી પોતાના નફ્સનો વિરોધ ન કરે અને અને સાહિબે શરીઅતના હુકમ મુજબ અને તેના તકાજા મુજબ ન ચાલે કારણ કે લોકોના દિલોના તબીબ સાહિબે શરીઅત صلى الله عليه وسلم છે.

યાદ રાખો કે બદનના ઈલાજ અને દિલના ઈલાજનો રસ્તો અલગ અલગ નહીં પણ એક જ છે. અને જે રીતે ગરમીનો ઈલાજ ઠંડીથી અને ઠંડીનો ગરમીથી

કરીએ છીએ એ જ રીતે ઘમંડી માણસનો ઈલાજ એ છે કે તે આજીજી અને નરમી અપનાવે અને બદ્ અપ્લાકી હકીકતમાં ઘમંડની પેદાવાર છે.

ગફલત અને તેનો ઈલાજ

દુનિયાની દરેક નેઅમતમાં હદથી વધુ મગ્ન થવું ગફલતનું કારણ છે. જે દુનિયાની નેઅમતથી દિલ લગાડે છે તે ગફલતમાં પડી જાય છે. અલ્લાહ તઆલા સૂરએ મુનાફિકૂનની આયત નંબર ૯માં ઈર્શાદ ફર્માવે છે : "અય ઈમાનવાળાઓ ! તમારો માલ, તમારી ઔલાદ અને કોઈ પણ વસ્તુ તમને અલ્લાહની યાદથી ગાફિલ ન કરે. અને જે આ રીતે કરે તે જ લોકો નુકસાનમાં છે."

આ આયતે મુકદ્સાથી તે લોકોએ બોધ મેળવવો જોઈએ કે જેમને નમાઝ રોઝાની તલ્કીન કરવામાં આવે છે તો તેઓ કહે છે કે જનાબ ! અમે તો પોતાની રોજીની ફિકમાં લાગેલા રહીએ છીએ, રોજી કમાવવી અને બાળકોને ખવડાવવું પણ ઈબાદત છે ! ખરેખર આવી વાતો ગફલતના કારણે જ થાય છે. હુજ્જતુલ ઈસ્લામ ઈમામ મુહમ્મદ ગઝાલી عليه السلام મકાશિફતુલ કુલૂબમાં નકલ ફર્માવે છે કે હઝરત સૈયદુના યાકૂબ عليه السلام અને મલકુલ મૌત હઝરત ઈઝરાઈલ عليه السلام માં દોસ્તી હતી. એકવાર હઝરત ઈઝરાઈલ عليه السلام તશરીફ લાવ્યા તો યાકૂબ عليه السلام એ કહ્યું કે મારી મુલાકાત માટે આવ્યા છો કે મારી રૂહ કબ્જ કરવા માટે આવ્યા છો ? તેમણે કહ્યું કે મુલાકાત માટે. હઝરત યાકૂબ عليه السلام ફર્માવ્યું કે મારા મૃત્યુ પહેલાં મારા માટે કાસિદ (ખબર આપનાર)ને મોકલી આપશો મલકુલ મૌત عليه السلام એ ફર્માવ્યું કે હું બે અથવા ત્રણ કાસિદ મોકલી આપીશ. જ્યારે મલકુલ મૌત તેમની રૂહ કબ્જે કરવા આવ્યા ત્યારે યાકૂબ عليه السلام એ ફર્માવ્યું કે પેલા ત્રણ કાસિદનું શું થયું ?! તો મલકુલ મૌતે કહ્યું કે કાળા પછી સફેદ વાળ અને તાકાત પછી કમજોરી, સીધી કમર પછી કમરનું વાંકી વળવું, હે યાકૂબ ! મૌત પહેલાં ઈન્સાન તરફ મારા આ ત્રણ કાસિદ છે.

માલૂમ થયું કે મૌત આવતા પહેલાં મલકુલ મૌત પોતાના કાસિદ મોકલે છે. ઉપર વર્ણન કરવામાં આવેલ કાસિદો સિવાય પણ બીજા કાસિદોનો ઉલ્લેખ

હદીષમાં જોવા મળે છે. આથી બીમારી, કાનો તથા આંખોમાં ખરાબી એટલે કે સાંભળવા તથા જોવામાં મુશ્કેલી. આપણામાંથી ઘણાએ લોકો એવા છે જેમની પાસે મલકુલ મૌતના કાસિદ આવી ચૂક્યા છે પરંતુ આપણા પર ગફલત એવી સવાર છે કે જ્યારે કાળા વાળ સફેદ થાય છે તો લોકો પોતાને એ રીતે દિલાસો આપે છે કે આ તો નઝલા (શરદી)ના કારણે સફેદ થયા છે ! એ જ રીતે બીમારી જે મૌતના કાસિદ છે તેમાં પણ સંપૂર્ણપણે ગફલત વર્તવામાં આવી રહી છે.

યાદ રાખશો ! એવું ન થાય કે મૌત અચાનક જ પ્રકાશિત ઝગારા મારતા ઓરડામાંથી ઉઠાવીને અને સ્પોંઝના આરામદાયક ખૂબસૂરત પલંગ પરથી ઉઠાવી કીડા મકોડાથી ભરેલ અંધારી કબરની કોટડીમાં સૂવડાવી દે અને તમે ભૂમ બરાડા તથા ફરિયાદ કરતા રહો કે હે અલ્લાહ ! બસ, દુનિયામાં એકવાર ફરી મોકલી આપ ! હવે હું કદીયે ગફલત નહીં કરું. હવે પછતાવા અને માથુ ફોડવાથી કોઈ ફાયદો નહીં થાય. માટે હજુ તો મોકો છે જલ્દી જલ્દી પોતાના ગુનાહોથી તૌબા કરી લો અને ભવિષ્યમાં સલાતો સુન્નત મુજબ પોતાની જિંદગી ગુજારવાની નિયત કરી લો. યાદ રાખો ! જે માણસ જાણીબુજી એક નમાઝ છોડી દે છે તેણે એક કિતાબ રોનકુલ મજિલસની એક રિવાયત મુજબ બે કરોડ ઈઠયાસી લાખ વર્ષ જહન્નમની આગમાં સળગવું પડશે. જે કોઈ રમઝાનનો એક રોઝો કોઈ શરઈ કારણ વગર કઝા કરશે તો તેને નવ લાખ વરસ દોઝખની આગમાં સળગવું પડશે.

★ ગફલતનો ઈલાજ ★

ગફલત એક એવી બીમારી છે જેનો ઈલાજ બીમાર (ગાફિલ)ના હાથમાં નથી હોતો અને જ્યારે કે ગાફિલ માણસને પોતાની ગફલતની ખબર જ ન હોય તો બીમારીના ઈલાજ માટે કોઈને કહી પણ નહીં શકે. ટૂંકમાં એ કે આવા ગાફિલોનો ઈલાજ ઓલમાએ કિરામના હાથમાં છે. જેમ કે બાળકોને સમજદાર થતાં જ માં બાપ અને ઉસ્તાદની કોશિશોથી વંચિત અને ગાફિલ રાખવામાં નથી આવતાં એ જ પ્રમાણે બા અમલ ઉલ્માની નસીહતો અને તકરીરો માણસને ગાફિલ થવાથી બચાવે છે અને તેઓને યુસ્ત તથા બેદાર રાખે છે.

પરંતુ અફસોસની વાત એ છે કે આપણા જમાનામાં આવા બા અમલ નસીહત કરનાર ઉલમાની અછત છે જેથી કરી ગફલતની બીમારી ખૂબ જ વધી રહી છે અને લોકો ગફલતની જાળમાં ફસાઈ ગયા છે. અમુક બયાન કરનારાઓ કહે પણ છે છતાં તેમની વાતોનો લોકોના દિલો પર કોઈ જ અસર નથી પડતો.

અલ્લાહ તઆલા આપણા સૌને ગફલતની બીમારીથી બચાવે. (આમીન)

લાંબી ઉમ્મીદોનાં કારણો અને તેનો ઈલાજ

હઝરત ઈમામ મુહમ્મદ ગિઝાલી عَلَيْهِ الرَّحْمَةُ وَالرِّضْوَانُ ફર્માવે છે કે જે માણસ લાંબી જિંદગીની ઉમ્મીદો પોતાના દિલમાં રાખે છે તેના બે કારણો હોય છે : પ્રથમ કારણ જહાલત (અજ્ઞાનતા) અને નાદાની છે અને બીજું કારણ દુનિયાની મહોબ્બત અને લાલસા. જ્યારે તેના પર દુનિયાની મહોબ્બત ગાલિબ (કબ્જો જમાવી લે) થઈ જાય છે, તો તે મૌતને પોતાનો દુશ્મન ઠરાવવા લાગે છે કારણ કે મૌત તેની ઈચ્છા વિરુદ્ધ છે અને જે વસ્તુ માણસની તબિયત તથા ઈચ્છા વિરુદ્ધ હોય છે તો માણસ તેનાથી દૂર રહે છે બલકે તેને પસંદ પણ નથી કરતો અને પોતે પોતાની જાતને ધોકો આપી વિવિધ પ્રકારના હરીયાળા બાગોનાં સપના દેખડતો રહે છે. તે વસ્તુઓની લાલસામાં રહે છે જે તેની ઈચ્છા તથા મરજી મુજબની હોય છે. તે પોતાના દિલમાં વિચારતો રહે છે કે માલ, દૌલત, ઔલાદ, પત્ની અને દુનિયાનો આરામ હમેશાં કાયમ રહેશે અને મૌત તેની ઈચ્છા વિરુદ્ધ હોય છે જેથી તેને ભૂલાવી દે છે અને યાદ કરવું તો ઘણું જ દૂર રહ્યું ! જો ક્યારેક ભૂલથી પણ યાદ આવી જાય તો તેને જાણીબુઝી દૂર કરવાની કોશિશ કરે છે અને પોતાના દિલને તસલ્લી આપે છે કે અરે તું કેવા ખયાલોમાં ખોવાયેલ છે ?! હજૂતો મુદ્દતો પડી છે ! તૌબા કરી લઈશું અને મૌતની તૈયારી પણ કરી લઈશું ! અત્યારે એશ કરવાની દિવસો છે ! થોડું ઘડપણ આવે એટલે અલ્લાહ ! અલ્લાહ ! કરીશું. વગેરે અને જ્યારે ઘડપણ આવે છે તો વિચારે છે કે હજૂ આ મકાન બની જાય તો જરા ફુરસદમાં અલ્લાહની યાદ કરીશું ! બસ, આજ રીતે મોડું કરતો જાય છે અને એકમાંથી દસ (૧૦) કામો નીકળે છે.

ટૂંકમાં એ કે તે નાદાનને એટલી પણ ખબર નથી પડતી કે દુનિયાના કામોથી વળી ફરસદ મળી શકે છે ? જ્યાં સુધી પોતે તેમને છોડી દેવામાં ન આવે. ઘણી વાર તો દુનિયાનાં કામો મૃત્યુ સુધી પીછો કરતાં રહે છે.

જ્યાં સુધી નાદાનીનો સવાલ છે તો માણસ પોતાની જવાની પર હદથી વધુ ભરોસો કરી લે છે, સમજે છે કે મૃત્યુનો સમય જ નહીં આવે. જ્યારે કે વૃદ્ધ થતા પહેલાં મૃત્યુ થવું કાંઈ અશક્ય વાત નથી. અરે ! શું કેટલાયે જવાનો પોતાની જવાનીમાં જ મૌતનો લુકમો નથી બની ગયા ?! શું લાખો બાળકો પોતાના બાળ પણમાં જ મૌતના મુખમાં નથી પહોંચી ગયાં ? વળી શહેરોમાં તો વૃદ્ધ ઘણા જ ઓછી સંખ્યામાં દેખાય છે.

માણસની બીજી નાદાની એ હોય છે કે જ્યારે માણસ તંદુરસ્ત અને ખૂબ જ તાકતવર હોય છે તો આકસ્મિક મૌતને ખૂબ જ દૂર બલ્કે અશક્ય ગણે છે. અને તેને એ ખબર નથી કે આકસ્મિક મૃત્યુ ઓછી સંખ્યામાં જોવા મળે છે, પણ આકસ્મિક બીમારી તો ખૂબ જ વધુ લોકોમાં જોઈ શકાય છે. અને બીમારીના કારણે મૃત્યુ કોઈ અશક્ય વસ્તુ નથી. ટૂંકમાં એ કે મૌતને તડકાની જેમ સમજવું જોઈએ જે આંખોની સામે રહે છે, મૃત્યુને છાંયડો ન સમજો જે તમારી પાછળ રહે, પણ મૃત્યુ તડકાની જેમ તમારી આગળ આગળ રહે છે. આ રીતે તેને યાદ રાખી તેની સખ્તીઓમાંથી બચી શકાય છે.

ઈલાજ : લાંબી ઉમ્મીદોમાં ઈલાજ એ જ છે કે તેના ઉપજવાનાં જે કારણો છે તેને જ નષ્ટ કરી દેવામાં આવે અને તેનાં કારણો આપણે બયાન કરી ચૂક્યા છીએ. જેથી દુનિયાની મહોબ્બતનો ઈલાજ એ રીતે કરે જે "ઉચ્ચ હોદ્દાની મોહ"ના બયાનમાં ગુજરી ચૂક્યું છે. ટૂંકમાં એ કે જે માણસ દુનિયાની હકીકતથી માહિતગાર થઈ જાય છે તે દુનિયાથી મહોબ્બત કરી જ નથી શક્તો, કારણ કે તેને એ વાતની ખબર થઈ જાય છે કે દુનિયાની લજજતો માત્ર અમુક જ દિવસોની છે અને મૌતના હાથે તેની હલાકત નક્કી જ છે. અને જે માણસ દુનિયાની થોડાક દિવસોની જિંદગીને આખેરતની અસીમ જિંદગીથી કમ્પેર કરી હકીકતથી માહિતગાર થઈ જાય તો તેના પર સ્પષ્ટ થઈ જાય છે કે દુનિયાના ખાતર આખેરતને વેચી નાખવી ખરેખર મોટી મૂર્ખતા છે.

હઝરત અલી رضي الله عنه નું ફર્માન છે : લોકો નિદ્રામાં છે અને મૌત તેમને જગાડી દેશે. માટે બુદ્ધિમાન તે માણસ છે જે મૃત્યુ પહેલાં જ જાગી જાય ન કે મૃત્યુ પછી, કારણ કે મૃત્યુ પછી માણસ જાગશે તો કાંઈ પણ નહીં કરી શકે.

બીજું એ કે જેહાલત (અજ્ઞાનતા)નો ઈલાજ ધાર્મિક જ્ઞાનથી જ શક્ય છે. માણસે આ વિશે એટલું જરૂર ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે મૌત માણસના કબ્જામાં નથી. તે (મૌત) જ્યારે ઈચ્છશે અચાનક તેને આવરી લેશે. આ રીતે જુવાની અને દુનિયાની દૌલત પર ભરોસો કરવો પોતે એક મોટી બેવકૂફી જણાશે.

માણસની ત્રીસ (૩૦) ભૂલો

- (૧) એ ખયાલમાં મગ્ન રહેવું કે જવાની તથા તંદુરસ્તી હમેશાં રહેશે.
- (૨) મુસીબતમાં ભૂમાભૂમ અને બેસબ્રીનું પ્રદર્શન કરવું. (૩) પોતાને સૌથી બુદ્ધિમાન સમજવું. (૪) દુશ્મનને હકીર (બેઈજજત, હલકો) સમજવો. (૫) બીમારીને મામૂલી સમજી શરૂમાં ઈલાજ ન કરાવવો. (૬) પોતાની રાય (મશવેરા) પર કામ કરવું અને બીજાનો મશવેરો હુકરાવી દેવો. (૭) વારંવાર કોઈની ચકાસણી પછી પણ તેના ઘોકામાં આવી જવું. (૮) બેકારીમાં ખુશ રહી રોઝાની તલાશ ન કરવી. (૯) પોતાના દિલની વાત બીજાને બતાવી તેને ભેદ રાખવા માટે કહેવું. (૧૦) આવકથી વધુ ખર્ચ કરવો. (૧૧) લોકોના દુઃખમાં ભેગા ન થવું અને પછી તેમની મદદની આશા રાખવી. (૧૨) એક બે મુલાકાતમાં જ કોઈ માણસના સારા કે બુરા હોવા વિશે ફેંસલો કરી લેવો. (૧૩) માં બાપની ચાકરી ન કરવી અને પોતાની ઔલાદથી ચાકરીની આશા રાખવી. (૧૪) કોઈ કામને આમ વિચારી અધૂરું છોડી દેવું કે ફરી કોઈ વાર પૂરું કરીશું. (૧૫) લોકો સાથે ખરાબ વર્તાવ કરી તેમના પોતાના પ્રત્યે સદ્વર્તાવની તમન્ના રાખવી. (૧૬) ગાફિલોની સોહબતમાં ઉઠવું, બેસવું. (૧૭) કોઈ સારા કામ માટે કહે તો ધ્યાન ન આપવું. (૧૮) પોતે હરામ, હલાલનો ખયાલ ન રાખવો અને બીજાને આ વિશે તા'લીમ આપવી. (૧૯) જૂઠી કસમ ખાયને કે જૂઠું બોલી પોતાના વ્યાપારને તરક્કી આપવી. (૨૦) ઈલ્મે દીન અને દીનની એહમિયતને

અવગણવી. (૨૧) પોતાને અન્યોથી ઉચ્ચ સમજવું. (૨૨) ફકીરો અને સાઈલોને પોતાના દરવાજાથી ધક્કા દઈ ભગાડવા. (૨૩) જરૂરતથી વધુ વાતો કરવી. (૨૪) પોતાના પડોશીઓ સાથે ભગાડ રાખવો. (૨૫) બાદશાહો તથા અમીરોની દોસ્તી પર ભરોસો કરવો. (૨૬) વિના કારણે કોઈના આંતરિક કામોમાં દખલ કરવી. (૨૭) પોતાની ઔલાદની તર્બિયત ઈસ્લામી કાનૂન મુજબ ન કરી તેમને ટી.વી., વીસીઆર સોપવું. (૨૮) ત્રણ દિવસથી વધુ કોઈનું મેહમાન બનવું. (૨૯) પોતાના ઘરની આંતરિક બાબતો બીજા સામે કહેવી. (૩૦) દરેક માણસ સામે પોતાના દુઃખ દર્દનો ઉલ્લેખ કરવો.

ગુનાહોના રૂહાની ઈલાજ

તંબીહુરિજાલમાં બુઝુર્ગોનાં કથનો નફલ થયેલ છે કે ગુનાહ કરવામાં દસ નુકસાન છે :

૧. જ્યારે કોઈ બંદો બદી અથવા ગુનોહ કરે છે તો તેના દિલ પર એક કાળો ઘબ્બો પડી જાય છે, ત્યાં સુધી કે એ રીતે સતત ગુનાહોથી તેનું દિલ તદ્દન કાળુ તથા અંધારું થઈ જાય છે, પછી નેક કામોની તરફ તેનું આકર્ષણ ખત્મ થઈ જાય છે. અને આ કેટલું મહાન રૂહાની નુકસાન છે.
૨. બીજું એ કે ગુનાહને કારણે પોતાના પરવરદિગાર ﷺને નારાજ કરે છે જેને દરેક વખતે તેના પર કુદરત હાંસલ છે.
૩. એવા શખ્સને ખુશ કરે છે જે ખુદાની નજીક સૌથી વિશેષ ઝલીલ અને નફરતને પાત્ર છે, એટલે કે શૈતાનને કે જે એનો પણ દુશ્મન છે અને ખુદાનો પણ.
૪. અતિશય સારા સ્થાન એટલે જન્નતથી દૂર ફૈકાય જાય છે.
૫. ઘણા જ બુરા સ્થાન એટલે દોઝખની નજીક થઈ જાય છે.
૬. તેણે એવા માણસ પર જુલ્મ કર્યો જે એને સૌથી વધુ પ્યારો હતો, એટલે કે પોતાની જાત પર.

૭. પોતે પોતાને તેણે નાપાક કરી લીધો જ્યારે કે ખુદા તઆલાએ તેને પાક તથા સાફ પેદા કર્યો હતો.
૮. પોતાના એવા સાથીઓને તકલીફ પહોંચાડી જેઓ તેને કદી તકલીફ નથી આપતા, એટલે કે તે ફરિશ્તા જે તેના મુહાફિઝ છે.
૯. પોતાની ગુનેહગારી પર જમીન તથા આસમાન, દિવસ તથા રાતને ગવાહ બનાવ્યા અને તેમને તકલીફ પહોંચાડી.
૧૦. પ્યારા મુસ્તફા ﷺની રૂહ મુબારકને ગમગીન કરી તેમજ તે સર્વ મખ્લૂકાત ચાહે ઈ-સાન હોય કે ગૈર ઈ-સાનની ખયાનત કરી. ઈ-સાનોની ખયાનત એ છે કે જો કોઈ મામલામાં તેની ગવાહી લેવાની જરૂરત પડે તો ગુનાહોના કારણે તેની ગવાહી કબૂલ કરવામાં નહીં આવે. અને અન્ય મખ્લૂકાતની ખયાનત એ છે કે માણસનાં કાળાં કરતૂતોના કારણે સર્વ મખ્લૂક પર આસ્માનની વર્ષા બંધ થઈ જાય છે.

જેથી દરેક ઈ-સાને બુરી આદતો તથા ગુનાહોથી બચવું જોઈએ, કેમ કે ગુનાહ કરવાથી પોતાની જ જાન પર જુલ્મ કરવું છે. લોકોમાં એ આદત મોટાભાગે જોવા મળે છે કે તેઓ નેક કામ પણ કરી લે છે અને પછી ગુનાહ પણ સાથે સાથે કરતા ચાલે છે, જેમ કે લોકો કહે છે કે નમાઝ એની જગાએ અને ફિલ્મ એની જગાએ ! પરંતું નમાઝ ફાયમ કરવાનો મતલબ એ છે કે ગુનાહોને અમલી જિંદગીથી ત્યજી દેવામાં આવે.

ગુનાહોના દુનિયાવી નુકસાનો

બુરી આદતો અને ગુનાહોથી આખેરતનું નુકસાન તથા જહન્નમના અઝાબની સજાઓ તથા કબ્રમાં જાત જાતના અઝાબોમાં સપડાવું, એને તો દરેક શખ્સ જાણે છે, પણ યાદ રાખો ! ગુનાહોની નહૂસતથી માણસને દુનિયામાં પણ જાત જાતનાં નુકસાનો પહોંચતાં રહે છે, જેમાંથી અમુક આ પ્રમાણે છે :

(૧) રોજીમાંથી બરકત ઉઠીને ઓછી થઈ જાય છે. (૨) દિલમાં અને અમુકવાર સર્વ શરીરમાં અચાનક કમજોરી તથા સુસ્તી પેદા થઈને તંદુરસ્તીનું

બગડવું. (૩) લોકોની નજરોમાં બેઈજજત થવું. (૪) બુદ્ધિમાં કમી પેદા થવી. (૫) ઈબાદતથી વંચિત થઈ જવું. (૬) દરેક સમયે દિલનું પરેશાન રહેવું. (૭) ખેતરો તથા બાગોની ઉપજમાં કમી આવી જવી. (૮) નેઅમતોનું છીનવાઈ જવું. (૯) અચાનક લાઈલાજ બીમારીઓમાં સપડાવું. (૧૦) અલ્લાહ તઆલા તથા તેના ફરિશ્તાઓની લઅનતમાં સપડાવું. (૧૧) ચહેરાથી ઈમાનના નૂરના નીકળી જવાથી ચહેરાનું બેરોનક થઈ જવું (૧૨) શર્મો હયાનું ચાલ્યા જવું. (૧૩) બલાઓના હુજૂમને ભેટવું. (૧૪) ઉમરનું ઘટી જવું. (૧૫) ચો તરફથી ઝિલ્લતો, બેઈજજતીઓ તથા નિષ્ફળતાઓની ભીડ થવી. (૧૬) મરતી વખતે કલમાનું જારી ન થવું.... વગેરે.

રિવાયતમાં છે કે એક શખ્સે હઝરત આઈશા رضي الله عنها થી ઘરતીકંપનો સબબ પૂછ્યો તો તેમણે ફર્માવ્યું કે લોકો ઝિનાને મુબાહ કામની જેમ બેબાકી (ઘટાઈની) સાથે કરવા માંડે છે, દારૂ પીએ છે, વાજાં ત્રાસાં વગાડે છે, તો અલ્લાહ તઆલાને તેનાથી ગૈરત આવે છે જેથી જમીનને હુકમ થાય છે કે હલાવી નાખ ! (ઈબ્ને અબી દુ-યા)

ગુનાહોના મેડિકલી નુકસાનો

અર્વાચીન સંશોધનોથી એ વાત સાબિત થઈ ચૂકી છે કે ગુનાહથી પરેશાની, અજંપો તથા માનસિક બીમારીઓ પેદા થઈ જાય છે. અસલમાં લોહીમાં હસ્ટામીનનો વધારો થઈ જાય છે જેનાથી બ્રેઈન સીલ ખૂબ જ પ્રમાણમાં અસર પામે છે અને માણસ અસંખ્ય જીવલેણ બીમારીઓમાં સપડાય જાય છે. અમુક ગુનાહોની નહૂસતની અસરો વહમી (માનસિક) બીમારીઓના રૂપમાં સામે આવે છે અને અમુક શારીરિક બીમારીઓના રૂપમાં, અને અમુક ગુનાહોની નહૂસતથી શરીરમાં દર્દ, થાક તથા બેચેની મહસૂસ થાય છે. શરીરનાં અંગો ખેંચાવા માંડે છે અને દિમાગ ભારે ભારે થઈ જાય છે અને હાથ પગોમાં કમજોરી આવી જાય છે. ગુનાહોના કારણે ડર, ગભરાહટ, નિરાશા, ચિડીયાપણુ તથા ભયાનક સ્વપ્નાં વગેરે આવવા લાગે છે અને હજમ શક્તિ ખરાબ થઈ જાય છે

અને ઊંઘ ઓછી આવે છે. રંગ પીળો પડી જાય છે, દ્રષ્ટિ કમજોર થઈ જાય છે, ચક્કર આવવા લાગે છે અને થોડુક સરખું કામ કરવામાં દિગ્ગમ થાકી જાય છે, વાંચવા લખવા દિલ નથી ચાહતું. અમુક સમયે જાતિય (સેક્સને અનુરૂપ) કમજોરી તથા નર્વસનેસ ઘેરી વળે છે, પછી ડોકટરો તથા હકીમોના ચક્કરોમાં ફસાઈને ખિસ્સાનો સફાયો પણ થઈ જાય છે.

ગુનાહની અસરો ચહેરાઓ પર જાહેર થાય છે. જ્યારે માણસ ગુનોહ કરે છે તો તેનું દિલ તદ્દન કાળુ થઈ જાય છે, પછી દિલની કાળાશ માણસના ચહેરા પર જાહેર થાય છે, અને ગુનાહોની કાળાશ અને ચહેરાની કાળાશ સમાજના એવા લોકોના ચહેરા પર સરળતાથી જોવા મળે છે જે લોકો ઈશ્કો મહુબ્બત તથા નફ્સાની જઝબાત તથા બિભત્સ કામોના શિકાર બનેલા હોય છે. તેમની આંખોની આસપાસ કુડાળાં મોટાભાગે જાહેર થઈ જાય છે, અને ટેલીવિઝન તથા ફિલ્મબીનીની અસરો પણ ઘણી છે. આંખો પર જ્યારે ગુનેહગારીની અસરો જાહેર થઈ જાય છે તો ચહેરાનો બાકી હિસ્સો પણ અસરો ગ્રહણ કરે છે અને માણસના માથા પર કાળાશ જાહેર થવી શરૂ થઈ જાય છે. અને જેમ જેમ માણસ ગુનાહોથી અધિક ખરડાતો જાય છે તેમ તેમ તેના ચહેરા પર કાળાશ સ્પષ્ટ જાહેર થઈ જાય છે. ખાસ કરીને જૂઠ બોલવાથી તથા ઘોકો આપવાથી, ઝિના કરવા તથા હરામ ખાવા, અપ્રમાણિકતા કરવાથી અને ગીબત કરનારાઓના ચહેરા પર આ અસરો ખૂબ જ જાહેર થાય છે.

અલ્લાહ ﷻના નેક બંદાઓના ચહેરા આ સિયાહીથી તદ્દન પાક હોય છે અને તેમના ચહેરાઓએથી અલ્લાહ ﷻની રહમતનું નૂર જાહેર થાય છે અને જો તેમને ગુનેહગારોમાં ઉભા કરી દેવામાં આવે તો તે અલગ તરી આવી છે. તે પીર જેણે કેવળ જાહેરી પવિત્રતાનો પોશાક ઓઢી રાખ્યો હોય અને રૂહાનિયત તેની પાસે ન હોય તેના ચહેરા ઉપર પણ આમ દુનિયાદારોની જેમ ગુનાહોની સિયાહી જોવા મળે છે. ગુનોહ કરનાર ભલે ગમે તેટલો ખૂબસૂરત કેમ ન હોય પણ તેના ચહેરા પર કદી નૂરાની રોનક નજર નથી આવતી.

ગુનોહ દિલમાં બુઝદિલી પણ પેદા કરે છે અને ગુનોહ કરનારા હફીફી શક્તિથી ખાલી હોય છે. ગુનોહ કરવાવાળા જાહેરી રીતે ઘણી દિલેરીનું કાર્ય

કરતા હોય પણ તે સર્વ કાંઈ શૈતાનના ઉશ્કેરવાથી થાય છે પણ અલ્લાહ ﷻ ના નેક બંદાઓના મુકાબલામાં તેમને રાહે હક્ક પર મજબૂતી પ્રાપ્ત નથી થતી. કેમ કે મજબૂતીનો સઘળો દારોમદાર નેક કામ કરવા, ગુનાહોથી બચવા, ઈબાદતમાં ખૂબ અધિકતા કરવામાં અને નિયતને ઠીક રાખવા પર છે. પણ એનાથી ઉલ્ટુ નેક કામોથી દૂર ભાગવામાં, બુરા કામો પર જામી રહેવામાં દરેક સમયે ગુનાહોમાં વ્યસ્ત રહેવાના કારણે માણસનું દિલ કમજોર પડી જાય છે.

દિલની કમજોરી શરીરના બીજા અંગો પર અસર કરે છે જેના પરિણામે ગુનાહથી માણસમાં હોસલો તથા હિંમત ઘટી જાય છે. બહાદુરી તથા દિલેરી દૂર ભાગે છે, નિરાશા તથા ડરપોકપણુ આવી જાય છે. પરંતુ ગુનાહથી બચનારા નેક લોકોનું દિલ મજબૂત હોય છે, એમનામાં ખૂબ જ હિંમત તથા હોસલો હોય છે, તેમના ઈરાદા પથ્થરની ચટ્ટાનો જેવા હોય છે. સહાબાએ કિરામ رضوان الله تعالى عليهم اجمعين, બુઝુર્ગાને દીન, સૂફિયાએ એઝામ رضوان الله تعالى عليهم اجمعين, શારીરિક રીતે આમ લોકો જેવા જ હતા, બલકે અમુક સંજોગોમાં તેમનાથી ઘણા જ દૂબળા પાતળા તથા અશક્ત હોતા હતા. તેમનામાં ઈમાની કુવ્વત તથા ગુનાહથી બચવાના સબબે એટલી દિલેરી તથા હોસલો હતો કે તેમણે મોટી મોટી સલ્તનતોના તખ્તા ઉલટાવી દીધા, મહાન મહાન જાલિમોની સામે કલ્મએ હક્ક સંભળાવ્યો. તેમની કામયાબીનું રાઝ કેવળ એ જ હતું કે એ લોકો ગુનાહથી બચ્યા અને અલ્લાહ ﷻ અને તેના રસૂલ صلى الله عليه وسلم ની ઈતાઅત તથા ફર્માબરદારીમાં પોતાની જિંદગી બસર કરતા રહ્યા.

પરંતું આહ ! આજે મુસલમાન ફૌમ દિવસ રાત અસંખ્ય ગુનાહોમાં સપડાયેલી છે અને માનવતાને હણનાર જુલ્મોમાં ડૂબેલી છે, જેથી આપણે જોઈએ કે નાફર્માની તથા સરકશીને છોડીને મુત્તફી તથા પરહેઝગાર બનીએ. કેમ કે અલ્લાહના બંદા હમેશાં બહાદુર તથા ગૈરતવાળા હોય છે.

ગુનાહોનો કામચાલ ઈલાજ

તઝકેરતુલ ઔલિયામાં છે કે એક શખ્સ હઝરત સૈયેદેના ઈબ્રાહીમ ઈબને અદ્દુમ رحمة الله عليهની ખિદમતમાં હાજર થયો અને અર્ઝ કરી, હે હઝરત ! હું ગુનાહોનો મરીઝ (બીમાર) છું, મેં મારા ઉપર ઘણા જુલ્મો કર્યા છે, મારા માટે કોઈ ઈલાજ તજવીઝ ફર્માવો જેથી હું ગુનાહો અને બુરી આદતોથી સાજો થાઉં. આપ رحمة الله عليهએ ફર્માવ્યું કે જો તું મારી પાસેથી છ નુસ્ખા પ્રાપ્ત કરીને તેને તારા ઈલાજમાં લાવીશ તો જરૂર શિક્ષા પામીશ અને એના પછી પણ તું કદી બીમાર નહીં થઈ શકે.

૧. આપ رحمة الله عليه એ ફર્માવ્યું કે પહેલો નુસ્ખો એ છે કે, જ્યારે તું ગુનોહ કરે તો ખુદા ﷻનું રિઝ્ક (રોજી) ન ખા. તેણે અર્ઝ કરી, જ્યારે રોજી આપનાર જ તે છે તો પછી બીજે ક્યાંથી રોજી લાવીશ ?! આપ رحمة الله عليهએ ફર્માવ્યું, "એ વાત સારી નથી કે જેની રોજી ખાય તેની જ નાફર્માની કરે."
૨. બીજો તારા માટે નુસ્ખો એ છે, જો તું ગુનોહ કરવા ચાહે છે તો અલ્લાહ ﷻની જમીનથી બહાર નીકળી જા ! તે શખ્સે અર્ઝ કરી કે, પૂર્વ, પશ્ચિમ, ઉત્તર, દક્ષિણ સૌનો માલિક અલ્લાહ છે તો છેવટે હું ક્યાં જઈ શકું છું ?! આપ رحمة الله عليهએ ફર્માવ્યું, એ વાત સારી નથી કે તું તેના મુલકમાં રહે અને પછી તેની નાફર્માની પણ કરે.
૩. ત્રીજો નુસ્ખો આપે તેના માટે એ તજવીઝ ફર્માવ્યો કે, જ્યારે તું ગુનોહ કરવા ચાહે તો એવી જગાએ જઈને કર જ્યાં તને ખુદા ન જોઈ શકે. તે શખ્સે જવાબ આપ્યો કે અલ્લાહ તઆલા તો દરેક જગાએ મૌજૂદ છે, જોઈ રહ્યો છે, તે તો દિલની છુપી વાતોને પણ જાણે છે ! આપ رحمة الله عليهએ ફર્માવ્યું, એ વાત સારી નથી કે તું તેને હાઝિર તથા નાઝિર પણ જાણે અને પછી બેઘડક ગુનાહ પણ કરે.
૪. ચોથો નુસ્ખો આપે એના માટે એ બતાવ્યો કે જ્યારે મલકુલ મૌત عليه السلام તારી રૂહ કાઢવા આવે તો તું તેમને કહી દે જે કે મને તૌબા કરવાની મોહલત

આપો ! તો તે માણસે કહ્યું કે, હે હઝરત ! તે મારી વાત કઈ રીતે સ્વીકારશે, જ્યારે કે મૌતનો એક સમય નિશ્ચિત છે ! આપ رحمة الله عليه એ ફર્માવ્યું, જ્યારે તને એ અધિકાર નથી કે તૌબાના માટે મોહલત પ્રાપ્ત કરી શકે તો અત્યારે આ સમયને ગનીમત કેમ નથી જાણતો અને મલકુલ મૌતના આવતાં પહેલાં તૌબા કેમ નથી કરી લેતો ?

૫. પાંચમો ઈલાજ જે આપે ફર્માવ્યો કે, જ્યારે તારી પાસે કબરમાં મુન્કર નકીર આવે તો તેમને તારી પાસેથી ભગાડી દે જે. તેણે અર્જ કરી કે, વળી મારામાં એટલી શક્તિ ક્યાં છે ! આપ رحمة الله عليه એ ફર્માવ્યું, જો તારી પાસે એ શક્તિ નથી તો એ સવાલોના જવાબો આપવા માટે અત્યારથી એની તૈયારી કેમ નથી કરી લેતો ?!

૬. છઠ્ઠો ઈલાજ આપે એ તજવીઝ ફર્માવ્યો કે, જ્યારે કુયામતના દિવસે હુકમ થશે કે ગુનેહગારોને દોઝખની તરફ લઈ જાવ ! તે વખતે તું અકડાઈ જજે કે હું નથી જતો ! તેણે અર્જ કરી, હુઝૂર ! મારા કહેવાથી શું થવાનું છે ! તેઓ (ફરિશતા) મને જબરદસ્તી લઈ જશે.

આપ رحمة الله عليه એ ફર્માવ્યું, જો આ વાત છે તો તું ગુનાહોથી દૂર કેમ નથી થતો ? તે શખ્સ પર આપના આ નૂરાની નુસ્ખાઓની એટલા પ્રમાણમાં અસર થઈ કે તે ચોધાર આંસૂંએ રડવા લાગ્યો અને તે જ વખતે સાચા દિલથી તૌબા કરી અને મરતા દમ સુધી તેના પર કાયમ રહ્યો. (સુબ્હાનલ્લાહ !)

રૂહાની ગિઝા તથા દવા

જે રીતે શારીરિક પોષણ માટે ગિઝા (ખોરાક)ની જરૂરત છે અને જો શરીરને ખોરાક પૂરો પાડવામાં ન આવે તો એ કમજોર થઈને છેવટે મરી પરવાડે છે, એવી જ રીતે ઈબાદત એ રૂહની ગિઝા (ખોરાક) છે જેનાથી પાકી મળે છે તથા તેનું પોષણ થાય છે, તેના સિવાય રૂહાની જિંદગીનું બાકી રહેવું શક્ય જ નથી.

જેવી રીતે નુકસાનકર્તા તથા ખામીયુક્ત ખોરાક વડે શારીરિક બીમારીઓ જન્મ પામે છે એવી જ રીતે ગુનાહો તથા બુરાઈઓથી માણસ રૂહાની

બીમારીઓમાં સપડાઈ જાય છે.

રૂહાની મરીઝ (બીમાર)ના દિલમાં ઈબાદત તથા નેક કામોની ઈચ્છા પેદા જ નથી થતી, જેવી રીતે સખત તાવમાં ઉમદાથી ઉમદા ભોજનોને પણ બીમારનું દિલ ખાવા રૂચી નથી કરતું તથા કેટલીકવાર ઉબકા (ગભરામણ) થવાનો ભય પેસી જાય છે. અને આ નફરતનો સબબ આંત્રિક બીમારી છે એમાં ભોજનનો વાંક નથી, કેમ કે ભોજન તો એ જ પ્રમાણે સ્વાદિષ્ટ છે જેવું પહેલાં હતું. એ જ પ્રમાણે રૂહાની બીમારીઓના કારણે ઈબાદતમાં દિલ નથી લાગતું. વર્તમાનકાળમાં શારીરિક બીમારોની સરખામણીમાં રૂહાની બીમારો પુષ્કળ પ્રમાણમાં જોવા મળે છે.

ઈબાદત એ ખોરાક (ગિઝા) પણ છે અને રૂહાની બીમારીઓની દવા પણ છે, અને માનવના સર્જનનો ખાસ મકસદ પણ છે. જેમ કે કુર્આન મજીદમાં ઈર્શાદ થાય છે :-

مِمَّنْ جِئْنَاكَ يَا رَبِّهِ وَالْإِنْسِ وَالْإِنْسِ الْأَلْبَسُودُونَ -
જ બનાવ્યા છે કે મારી ઈબાદત કરે. (પારા-૨૭, રુકૂઅ-૨, કન્ઝુલ ઈમાન)

فَلْ مَا يَعْبُؤُكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ -
મારા રબને ત્યાં, જો તમે તેને ન પૂજો." (પારા-૧૯, રુકૂઅ-૪, કન્ઝુલ ઈમાન)

જાણવા મળ્યું કે આપણે બંદાઓ પર અલ્લાહ ﷻની બંદગી લાઝિમ (અનિવાર્ય) છે, આપણને બંદગી માટે જ પેદા કરવામાં આવ્યા છે. જો બંદગી કરીશું તો દુનિયામાં, કબરમાં, હશરમાં, દરેક ઠેકાણે ઈજ્જત પામીશું, નહીં તો બંને જહાનમાં બેઈજ્જતી, બેકદરી, ઝિલ્લત તથા અપમાનના સિવાય કંઈ હાથ આવશે નહીં.

ઈંદગી આમદ બરાએ બંદગી ઈંદગી બેબંદગી શર્મિંદગી

ગુનાહના પ્રકારો

કબીરા (મોટા) ગુનાહના માટે જાણવું દરેક શખ્સના માટે જરૂરી છે. સામાન્ય માણસોમાં કબીરા તથા સગીરા (નાના) ગુનાહોમાં તફાવત કરવું થોડું મુશ્કેલ કામ છે. અને કબીરા ગુનાહોથી તૌબા કરવામાં આવે તો ઘણા સગીરા ગુનાહ અલ્લાહ ﷻ માફ ફર્માવી આપે છે. કબીરા ગુનાહોના નીચે પ્રમાણે પ્રકારો છે :-

૧. એતેકાદી (માન્યતાને લગતા) કબીરા ગુનાહ : પ્રથમ પ્રકારના એતેકાદી ગુનાહે કબીરા તે છે જેનો સંબંધ માણસના અકીદાઓથી છે અને અકીદાઓનું કેન્દ્ર માનવ દિલ છે. જો માનવીના દિલમાં અલ્લાહ ﷻની જાતને મઅૂબૂદ (ઈબાદતને લાયક, પૂજ્ય) ન માનવાનો અકીદો હોય અથવા અલ્લાહ ﷻની સિફતોનો ઈન્કાર હોય અથવા જાત તથા સિફતોમાં કોઈ અન્યને શરીક ઠરાવવાનો માદો હોય તો એ સૌથી મહાન ગુનોહ છે જેને કુફ્ર તથા શિર્ક કહેવામાં આવે છે. અલ્લાહ તઆલાની રહમતથી નિરાશ થવું અથવા અલ્લાહ ﷻના અઝાબનો ઈન્કાર કરવો અથવા આખેરતના હિસાબ કિતાબનો ઈન્કાર કરતાં પોતે જ કહેવું કે હું તો બખ્શાયેલો છું, તૌહીદ (અલ્લાહ એક હોવાની માન્યતા) પછી ફરિશતા, નબુવ્વત, રિસાલત, જન્નત, દોઝખ, કિયામતનો દિવસ, મોત, બદલો તથા સજાની હકીકતના બારામાં દિલથી યકીન કાયમ ન કરવું અથવા શંકા ઉપસ્થિત કરવી કબીરા ગુનોહ છે. માટે એતેકાદી લેહાઝથી અકીદા સંબંધી ગુનાહોથી બચવું અનિવાર્ય છે, જેથી આપણા એતેકાદ (અકીદાઓ, માન્યતાઓ)માં એવા શંકામય ખયાલોને સ્થાન ન આપવું જોઈએ જેના કારણે માણસ થકી એતેકાદી ગુનાહો થવાનો ભય રહે.

૨. વાણીમય (ફૌલી) કબીરા ગુનાહ : અકીદાઓ પછી તે ગુનાહ છે જેનો સંબંધ માણસની વાણીથી છે. માણસની જીભેથી જો એવા શબ્દો નીકળે જેને અલ્લાહ તઆલાએ ન કાઢવાનો હુકમ આપ્યો છે તો ગુનાહે કબીરા થઈ જશે. બોલવાની શક્તિ એટલે કે જીભ વડે બોલવાની શક્તિ એક અણમોલ નેઅમત છે અને એ જ નેઅમતની બિના પર હઝરતે ઈન્સાન (માનવી) અન્ય

મખ્લૂકાતથી બુલંદ તથા ઉચ્ચતર છે, જેથી માનવની એ ફરજ બને છે કે માનવી પોતાની જીભથી એવી વાતચીત ન કરે જેના પર અલ્લાહ ﷻ એ પ્રતિબંધ મૂક્યો છે, અને ગુનોહ ઠરાવેલ છે. બલકે માણસના જિમ્મે અનિવાર્ય ઠરે છે કે તે પોતાની જીભનો અલ્લાહ ﷻ ની કાયમ કરેલી હદોમાં ઉપયોગ કરે. જેથી એવા ગુનાહો જે માણસની બોલવાની શક્તિથી સંબંધિત હોય તેને ફૌલી (વાણીમય) ગુનાહ કહેવાય છે.

જીભના સંબંધે ફૌલી ગુનાહોમાં સૌથી મોટો ફૌલી ગુનોહ જૂહુ બોલવું છે જેને અલ્લાહ તઆલાએ તદ્દન નાપસંદ ફર્માવેલ છે. જૂહુ એવો ગુનોહ છે જે માનવ ઈજ્જત પર એક કાળો ઘબ્બો છે. જે ફૌમમાં જૂહુની આદત હોય તેનો પાયો ખોખરો થઈ જાય છે. જૂહુને બદલે સત્ય બોલવું માણસની ફરજ છે જે ન કેવળ ગુનાહથી બચાવે છે બલકે સવાબનો હક્કદાર પણ ઠરાવે છે. જૂહી ગવાહી આપવી અને સાચી ગવાહીને છુપાવવી, જૂહી ફસમો ખાવી, ગીબત કરવી, યુગલી ખાવી, ગાળ આપવી, વાયદા ખિલાફી (વચન ભંગ), જાદૂ કરવો અથવા કોઈના પર આક્ષેપ લગાડવો સૌ ફૌલી (વાણીના) ગુનાહોથી સંબંધ ધરાવે છે.

પ્રેક્ટિકલ (ફેઅલી) ગુનાહ : આ તે કબીરા ગુનોહ છે જેનો સંબંધ માનવીના અમલી કાર્ય (પ્રેક્ટિકલી અમલ)થી છે. કુર્આન તથા સુન્નતે એની ટીકા (બુરાઈ વર્ણન) કરી છે અને એનાથી બચવાની તાકીદ કરી છે. એમાં એવો ગુનોહ છે જેનો સંબંધ માણસના વિવિધ અંગો સાથે છે જેના થકી એ ગુનાહો અસ્તિત્વમાં આવે છે. એ ગુનાહ નીચે પ્રમાણે છે :—

પેટથી સંબંધિત ગુનાહ : આ તે ગુનોહ છે જેનો સંબંધ એવી ચીજોને ખાવાથી છે જેને શરીરઅતે મના કરેલ છે, દા.ત. દારૂ પીવું, એમાં દરેક નશાકારક ચીજો સામેલ છે. યતીમનો માલ જુલ્મથી હજમ કરી જવો, વ્યાજ ખાવું, જૂગારનો માલ ખાવો... વગેરે.

ગુપ્તાંગ સંબંધિત ગુનાહ : આ તે ગુનોહ છે જેનો સંબંધ નફ્સાની ખ્વાહિશાત (વાસના)થી છે, એમાં ઝિના (વ્યભિચાર), લવાતત (સૃષ્ટિ વિરૂદ્ધ કૃત્ય) અથવા અન્ય કોઈ અપ્રાકૃતિક ચીજથી સંભોગ કરવો એ એમાં સામેલ છે.

હાથોથી સંબંધિત ગુનાહ : હાથો વડે થનારા ગુનાહોમાં ખૂન, ચોરી, ડાકૂગીરી (ઘાડ), લાંચ લેવી, ઓછું તોલવું, ભેળસેળ કરવી, બેઈમાની તથા ખયાનત (અપ્રમાણિકતા) સામેલ છે.

પગો સંબંધિત ગુનાહ : કાફિરોના મુકાબલામાં જંગના મેદાનથી પીઠ ફેરવીને નાસી છૂટવું, એટલે કે એ હાલતમાં ભાગી જાય કે એક મુસલમાન બે કાફિરોના મુકાબલાથી, દસ મુસલમાન વીસ કાફિરોના મુકાબલાથી. એનો મતલબ એ છે કે કાફિરોની સંખ્યા લડાઈના મુકાબલામાં બમણાથી અધિક હોય તો ભાગી જવું કબીરા ગુનોહ નથી.

આખા શરીર સંબંધિત ગુનાહ : મા બાપની નાફર્માની કરવી, તેમના હક્કો અદા ન કરવા, જો ભૂખ્યાં હોય તો તેમને ખાવા ન આપવું, અને ભલુ બુરૂ કહીને તકલીફ આપવી, જો કોઈ ચીજ માંગે તો શક્તિ હોવા છતાં ઈન્કાર કરવો.

સગીરા (નાના) ગુનાહો

સગીરા ગુનાહો અસંખ્ય છે અને એની કોઈ નિશ્ચિત સંખ્યા નથી. શરીઅતના સમર્થન હેઠળ તથા જાણકારી થકી તેની ઓળખ કરવામાં આવે છે. અને શરીઅતનો મક્સદ પણ કેવળ એ જ છે કે ઈન્સાન ગુનાહોને ત્યજીને અલ્લાહ તઆલા પ્રતિ ધ્યાનિત રહે. દરેક તે મના કૃત્ય જે બુરાઈ તથા ખરાબીના વર્તુળમાં આવતુ હોય અને ઈસ્લામી શરીઅતમાં તેનાથી બચવાનો હુકમ હોય તે સગીરા ગુનોહ છે. આ એક સ્પષ્ટ હકીકત છે કે તમામ કબીરા ગુનાહો સિવાય જેટલા પણ ગુનાહો છે તે સગીરા છે.

ચાહે ગુનાહે સગીરા હોય કે કબીરા બંનેવ પ્રકારના ગુનાહથી બચવું અનિવાર્ય છે, કેમ કે કોને ખબર કે કયો ગુનોહ આપણી પકડનો સબબ બની જાય અને આપણે અલ્લાહ ﷻ ના કહેર તથા ગઝબનો શિકાર બની જઈએ. જેથી આપણે દરેક ગુનાહમાં પડવાથી ખૂબ ખૂબ ડરવું જોઈએ. જો ખુદા ન કરે ને કોઈ ગુનોહ થઈ જાય તો તુરત જ સાચી તૌબા કરીને અલ્લાહ ﷻ ની

બારગાહમાં માફી માંગવી જોઈએ. સામાન્ય સગીરા ગુનાહ આ પ્રમાણે છે : કોઈ નામહરમ સ્ત્રીને ઈરાદાપૂર્વક જોવી, અમરદ (દાઢી મૂંછ ફૂટી ન હોય તેવા કિશોર)ને વાસનાની દષ્ટિએ જોવો, તેમને કીસ કરવી, તેની સાથે સૂવું પણ સંભોગ ન કરવો, ગીતો, વાજિંત્રો સાંભળવું, ફિલ્મ જોવી, બિભત્સ સાહિત્યનો અભ્યાસ કરવો, નગ્નતાને ઉત્તેજન આપવું, કોઈને બુરુ ભલું કહેવું, વિના વાંકે મારવું, જાનવરને તકલીફ આપવી, વગેરે સૌ સગીરા ગુનાહો છે.

ચેતવણી : યાદ રાખશો સગીરા ગુનાહ સતત કરવાથી માણસ કબીરા ગુનાહમાં પડી જાય છે, જેથી કોઈ ગુનાહને પણ કદાપિ મામૂલી ન સમજવો જોઈએ. કેમ કે કેટલીકવાર એવું બને છે કે એક ગુનાહને માણસ તુરુહ (મામૂલી) નાનો સમજે છે પણ અલ્લાહ ﷻ ને ત્યાં તે મોટો હોય છે, અને કેટલીક વાર બંદો તેને મોટો જાણે છે પણ અલ્લાહ ﷻ ને ત્યાં નાનો હોય છે. સારાંશ કે મામૂલી સરખા ગુનાહને પણ મોટો સમજવો એ જોડે ખુદા તથા ઈમાનની સલામતીના કારણે હોય છે, અને આ જઝબો ગુનાહના અંધકારથી દિલને બચાવવામાં મદદરૂપ પુરવાર થાય છે. એનાથી ઉલ્ટુ ગુનાહને હકીર તથા મામૂલી સમજવાનું કારણ એ હોય છે કે દિલને ગુનાહની સાથે લગાવ પેદા થઈ ચૂક્યો હોય છે. અને આ દલીલ એ બાબત દર્શાવે છે કે દિલને ગુનાહની સાથે નિકટનો સંબંધ છે અને બંનેની આપસમાં નિસ્બત મજબૂત થઈ ચૂકી છે, એટલા માટે કે દરેક કાર્યને સંબંધ તો દિલથી જ છે, અને જે ચીજની તાષીરને દિલ કબૂલ કરે તેનું પરિણામ તેના પ્રમાણે બહાર આવીને રહે છે. જેથી જો દિલને ગુનાહ જ પ્રિય હોય તો તે ગુનાહમાં પડવાથી આનંદ અનુભવે છે. અમુક નાદાન લોકો ખૂબ જ ખૂશીપૂર્વક અને હસી હસીને ગુનાહોમાં પડે છે તેમના માટે આ રિવાયત બોધપાઠ ગ્રહણ કરવા જેવી છે, નબી કરીમ ﷺ એ ફર્માવ્યું કે, “જે કોઈ હસી હસીને ગુનોહ કરે છે તે રડતો રડતો દોઝખમાં જશે.”

લોકો તૌબા શા માટે નથી કરતા ?!

જે લોકો તૌબા નથી કરતા તેઓ વિચારે અને એ વસ્તુ વિશે માહિતી મેળવે કે તે કઈ વસ્તુ છે જે તેમને ગુનાહો તરફ ખેંચી રહી છે અને તૌબા તરફ તેમનું ધ્યાન પણ નથી જતું ? યાદ રાખો ! આ પાંચ કારણો છે જે આવા લોકોને કમનસીબીનો સામાન પૂરો પાડી રહ્યાં છે અને સાથોસાથ તેમના ઉપાય મૌજૂદ પણ છે (વાત માત્ર અમલ કરવાની છે)

પ્રથમ કારણ : એ કે આખિરત પર એમનું ઈમાન નથી અથવા તો એના વિશે શંકામાં છે.

બીજું કારણ : એ કે અથવા તો શેહવતો અને ઈચ્છાઓએ તેને એ રીતે દબાવી રાખ્યા છે કે ગુનાહો છોડવાની તાકાત જવાબ આપી ચૂકી છે, દુનિયાની લિજ્જતો તેના નફ્સ પર એ રીતે છવાઈ ગઈ છે કે આખિરતનો ખૌફ અને ખતરો રુખ્સત થઈ ગયો છે.

ત્રીજું કારણ : એ કે લોકો વિચારે છે કે આખિરત વિશે તો માત્ર વાયદા કરવામાં આવ્યા છે અને દુનિયા તો અત્યારે હાજર છે, અને માણસનું ધ્યાન સામાન્ય રીતે હાજર વસ્તુ પર હોય છે, આવનાર વસ્તુની ચિંતા ઓછી હોય છે. વળી દુનિયા નજરો સમક્ષ છે અને આખેરત નજરોથી ઓજલ છે.

ચોથું કારણ : એ કે મો'મિન તૌબા કરવાનો ઈરાદો હમેશાં રાખે છે પણ સુસ્તી તથા લેટ કરે છે. અને આમ કહેતો રહે છે કે કાલે તૌબા કરી લઈશ, આટલી ઈચ્છા પૂરી કરી લઉં.

હઝારોં ખ્વાહિશોં એસી કે હર ખ્વાહિશ પે દમ નિકલે

બહોત નિકલે મેરે અરમાં લેકિન ફિર ભી કમ નિકલે

પાંચમું કારણ : માણસ વિચારે છે કે શું ગુનાહ ખરેખર જહન્નમમાં લઈ જશે ?! અલ્લાહ તઆલા તેની રહમતથી બખ્શી શકે છે, આ તેની રહીમી અને કરીમી છે. આથી જ તો જ્યારે કોઈ ઈચ્છા ઉભરાય છે તો તેને રોકવાને

બદલે કહે છે, અલ્લાહ માફ કરનાર છે જ્યાં આટલા ગુનાહ માફ કર્યા ત્યાં આ ગુનોહ પણ માફ કરી દેશે !! આ રીતે નેકીના બદલે ગુનાહ કરી રહમત તથા મગફેરતની લાલચમાં રહે છે.

ઈલાજ : જ્યાં સુધી પ્રથમ કારણની વાત છે કે આખેરત પર ઈમાન ન રાખવું, તો એ સ્પષ્ટ છે. પણ તે માણસ જે આખેરતને ઉધાર અને દુનિયાને નકદ ગણે છે, દુનિયા સાથે લાગેલો રહે છે અને આખિરત માત્ર એટલા માટે ભૂલાવી રહ્યો છે કે નજરોથી અદૃશ્ય છે અને આંખોથી દૂર છે. તો તેના વિશે અમે કહેશું અને એ જ તેનો ઈલાજ પણ છે કે જે વસ્તુ (આખેરત) આવનાર છે તે આવી ગઈ છે માત્ર એટલી જ વાર છે કે તેની આંખો બંધ થાય, આ જગતથી પોતે જ અદૃશ્ય થઈ જાય અને તેનું ઉધાર નકદમાં બદલાય જાય ! અને બની શકે કે મૌત આજે અને અત્યારે જ આવી જાય, આ ઉધાર આજે જ નકદમાં બદલાય જાય અને જે દુનિયાને નકદ સમજી હતી તે એક ખ્યાલ તથા સ્વપ્ન જ રહી જાય.

બીજા કારણનો ઈલાજ એ છે જે માણસ નફ્સની ઈચ્છાઓ ટાળી નથી શકતો તો તેણે વિચારવું જોઈએ કે દુનિયામાં જેને જરાયે તે સહન નથી કરી શકતો, તો દોઝખની આગ કઈ રીતે સહન કરી શકશે, જન્નતની નેઅમતો કઈ રીતે પોતનાથી દૂર જોઈ શકશે, જે માણસ દુનિયાની હલકી નેઅમતો નથી છોડી શકતો તે જન્નતની નેઅમતો કઈ રીતે છોડી શકશે અને તે સમયે તેનો શું હાલ હશે જ્યારે ગુનાહના કારણે જન્નતથી દૂર જહન્નમમાં નાખવામાં આવશે.

આ વાત પણ વિચારવી જોઈએ કે બીમારીની હાલતમાં ઠંડુ પાણી મોટી નેઅમત સમાન છે અને તે ખૂબ જ સારું લાગે છે પણ જો કોઈ ડોક્ટર કહી દે આ પાણી હાનિકારક છે તો માણસ પોતાની ઈચ્છા હોવા છતાં તેને છોડી દે છે કારણ કે આ રીતે તેને શિક્ષા હોવાની આશા હોય છે. તો પછી અલ્લાહ અને તેના પ્યારા રસૂલના ફર્માન મુજબ દુનિયાવી ઈચ્છાઓને છોડવી એથી અધિક જરૂરી નથી ? જ્યારે કે એનાથી હમેશાંના (આખેરતમાં) એશ અને આરામની પાકી ખાતરી કરી શકાય છે.

જે માણસ તૌબા કરવામાં મોડુ કરી રહ્યો હોય તેણે વિચારવું જોઈએ કે તે કયા ભરમમાં છે ?! આજના બદલે આવતી કાલની ફિકરમાં કેમ છે ?! શક્ય છે કે કાલનો દિવસ તે ન જોઈ શકે અને આજે જ મૌતનો પયગામ આવી પહોંચે ! માટે જ તો હદીષ શરીફમાં આવ્યું છે કે દોઝખમાં મદદ માંગનાર વધુ લોકો તે હશે જેમણે તૌબા કરવામાં વાર લગાડી હશે.

પાંચમા કારણનો ઈલાજ એ છે કે જે માણસ માત્ર પોતાની મુસલમાની પર ભરોસો કરી બેઠો છે અને સમજે કે હું મો'મિન છું, મને શું ખૌફ ! અલ્લાહ તઆલા માફ ફર્માવી આપશે ! તો એવા માણસને અમે કહેશું કે જો માફી ન મળે, અને જો માફી ન મળી ? તો આ મૂર્ખામીભર્યા ભરોસે ઈબાદત છોડતો રહે અને ઈમાનનું ઝાડ કમજોર થઈ જાય અને મૌતના સમયે સકરાતની એક જ આંધી એને મૂળમાંથી ઉખેડી નાખે. કારણ કે ઈમાનનું ઝાડ જે શક્તિ મેળવે છે તે ઈબાદતના પાણીથી મેળવે છે અને ઈબાદતના પાણીથી જ તેનો ઉછેર થાય છે, ઈબાદતના પાણીથી જ તે મજબૂત થાય છે, જો તેને ઈબાદતનું પાણી આપવામાં ન આવે તો તેનું કમજોર થઈ જવું એક કુદરતી વસ્તુ છે બલકે જે માણસના ગુનાહ વધારે અને ઈબાદત ઓછી હોય તો તેનું ઈમાન તે બીમાર માણસની જેમ છે જેની બીમારી હાનિકારક બની ચૂકી છે અને એને પળે પળ તેની તબાહીનાં લક્ષણો સ્પષ્ટ થતાં જાય છે. અને જો આવો માણસ પોતાના કમજોર ઈમાનને આભિરતમાં લઈ જાય તો પણ શું ફાયદો ?! બની શકે કે રબ તઆલા પોતાની રહમતો વડે તેના ઈમાનના કમજોર હોવા છતાં તેને બક્ષી આપે, પણ એ વસ્તુ પણ શક્ય છે કે અલ્લાહ તઆલા તેને માફ ન કરે ! અને તેની સખત પકડ કરી અઝાબમાં સપડાવી દે ! કારણ કે પોતાના ગુનાહો તથા કમજોર ઈમાનના કારણે તમે અલ્લાહની રહમત મેળવવાનો દા'વો તો નહીં કરી શકો ! માટે ઈબાદત છોડવી અને બેદરકારી તથા નાફર્માનીને પોતાની આદત બનાવવી ખરેખર મૂર્ખાઈ છે.

તૌબાના પ્રકાર

હઝરત ફરીદુદ્દીન મસ્ઊદ ગંજે શકર عَلَيْهِ الرَّحْمَةُ وَالرَّحْوَانُ ફર્માવે છે કે તૌબા છ પ્રકારની હોય છે : પ્રથમ દિલની તૌબા, બીજી જીભની તૌબા, ત્રીજી કાનની, ચોથી હાથની, પાંચમી પગની અને છઠ્ઠી નફ્સની તૌબા.

દિલની તૌબા : આપ ફરીદુદ્દીન عَلَيْهِ الرَّحْمَةُ وَالرَّحْوَانُ ફર્માવે છે કે જ્યાં સુધી દિલથી સ્વીકારી પોતાની જીભથી તૌબા નહીં કરો ત્યાં સુધી તૌબા દુરુસ્ત નહીં થાય. કારણ કે જ્યાં સુધી કોઈ માણસ દિલને દુનિયા તથા તેની લિજ્જતો અને બેહૂદા વાતોની ગંદકીથી પાક નહીં કરે અને સાચે જ આ બધી વસ્તુઓથી તૌબા નહીં કરે ત્યાં સુધી તેની તૌબા કબૂલ નહીં થાય. જેમ કે કુર્આને પાકમાં ઈર્શાદ છે, "હે ઈમાનવાળાઓ ! તૌબા કરવામાં જલ્દી કરો ! અને જ્યારે તૌબા કરી લો તો હર પળે પોતાના પરવરદિગાર તરફ વળેલા રહો એટલે કે સાચી તૌબા કરો."

અને સાચી તૌબાનો મતલબ દિલની તૌબા છે, જ્યારે દિલને તમે બુરાઈઓથી પાક કરી લીધું તો આ સાચી તૌબા ગણાશે અને તમે પરહેઝગારોમાં ગણાશો, જેમ કે હદીષે પાકમાં ઈર્શાદ છે : "તૌબા કરનાર એવો છે જાણે તેણે ગુનાહ કર્યો જ નથી." આ જ કારણે પરહેઝગાર તથા તૌબા કરનાર માણસ એક જ દર્જામાં આવે છે. અને અસલ તૌબા દિલની છે ભલે ને જીભથી ૧૦૦ વાર તૌબા તૌબા કરતા રહો પણ જ્યાં સુધી દિલ એનો સ્વીકાર નહીં કરે ત્યાં સુધી તૌબા કબૂલ નહીં થાય.

જીભની તૌબા : જીભની તૌબા એ છે કે દરેક અયોગ્ય વાતોથી પોતાની જીભને દૂર રાખે. ફાલતુ તથા બેહૂદા વાતથીત અને અપશબ્દોથી તૌબા કરે, બીજો તરીકો એ છે કે વુઝૂ કરી બે રકાત નફ્લ નમાઝ પઢે અને કિબ્લા તરફ મોઢું કરી બેસી જાય અને અલ્લાહ તઆલાની બારગાહમાં અર્ઝ કરે, હે અલ્લાહ ! મારી આ જીભને બુરી વાતો બોલવાથી દૂર રાખ અને એની તૌબા કબૂલ ફર્માવ, ત્યાર પછી તેના પર અડગ રહે.

અને જીભ કેવળ અને કેવળ નેક અને જાઈઝ વાતોના માટે જ હરકતમાં આવે. દા.ત. જીભ વડે કુર્આને પાકની તિલાવત કરો, ઝિક તથા દુરૂદનો વિદ કરો, નઅત શરીફ પઢો, સારી સારી તથા પ્યારી પ્યારી દીનદારીવાળી વાતો કરો.

આંખની તૌબા : આંખની તૌબા એ છે કે વુઝૂ વગેરે કરીને બે રકાત નફ્લ અદા કર્યા બાદ દુઆ કરે કે, યા અલ્લાહ! ﷻ હું એ તમામ અયોગ્ય તથા હરામ ચીજોથી તૌબા કરું છું જેને જોવાથી તું નારાજ થાય છે, જેમ કે પરાઈ (નામહરમ) સ્ત્રીઓ, ફિલ્મો, ડ્રામા વગેરે. ત્યારબાદ આંખોને હમેશાં માટે તમામ હરામ તથા નાજાઈઝ બાબતોથી બચાવીને રાખે અને આંખો ઉઠે તો કેવળ અને કેવળ જાઈઝ બાબતોની તરફ જ ઉઠે. આંખો વડે મસ્જિદોને જુઓ, કુર્આન મજીદ જુઓ, મઝારાતે ઔલિયાની ઝિયારત કરો, નેક બંદાઓના દીદાર કરો. અલ્લાહ ﷻ દેખાડે તો કાબા મુઅઝ્ઝમાના અન્વાર જુઓ, મક્કા મુકર્રમાની મહકી મહકી ગલીઓની ઝિયારત કરો. સોનેરી જાળીઓના અન્વાર જુઓ, જન્નતની પ્યારી પ્યારી ક્યારીની બહાર જુઓ, મહેકતા મહેકતા મદીનાનાં દરો દીવાર જુઓ, લીલા લીલા ગુંબદ તથા મીનાર જુઓ, મીઠા મીઠા મદીનાનાં સહરા તથા ગુલઝાર જુઓ, માં બાપને પ્યાર તથા મહોબ્બતનની નજરે જુઓ કે મુસ્લિમ શરીફમાં છે કે જે ઔલાદ માં બાપને મહોબ્બતથી જોશે તે મકબૂલ હજજનો સવાબ પામશે. દિવસમાં સો વખત જુએ તો સો વાર હજજનો સવાબ પામશે. તેમના આજ્ઞાપાલન તથા ખિદમતગુઝારનો એનાથી કેટલાય અધિક સવાબ છે.

કાનની તૌબા : કાનની તૌબા એ છે કે તમામ નાજાઈઝ તથા બેહૂદા વાતોથી સાચા દિલથી અલ્લાહ ﷻ ની બારગાહમાં તૌબા પછી હમેશાં માટે તેમનાથી બચવાનો નિશ્ચય કરે. ત્યારબાદ કેવળ અને કેવળ જાઈઝ વાતો સાંભળે. દા.ત. કાનો વડે તિલાવત તથા નઅત સાંભળે, અઝાન તથા ઈકામત સાંભળે, સાંભળીને જવાબ આપે, કિરાઅત સાંભળે સારી સારી વાતો સાંભળે. ઢોલ, વાજાં, ત્રાંસાં તથા મ્યૂઝિક કદી પણ ન સાંભળે, ગીતો તથા ગાયનો તથા ઉલ્ટા સીધા જોકસ, કોઈની ગીબત

તથા યુગલી વગેરે ન સાંભળે, કોઈની અયબો સાંભળવાથી બચે. હદીષે પાકમાં આવે છે, "જે કોઈની અયબ સાંભળે છે તેના કાનોમાં પીગાળેલું સીસું નાખવામાં આવશે."

હાથની તૌબા : હાથોની તૌબા એ છે કે તમામ નાજાઈઝ તથા હરામ બાબતોથી સાચી તૌબા કરે. દા.ત. કોઈના ઉપર જુલ્મની રીતે હાથ ઉઠયો હોય, લાંચ રુશ્વત, ચોરી ચકારી, ભેળસેળ, તાશ તથા પતંગબાજી વગેરે એમાં સામેલ છે, તેનાથી હમેશાંના માટે તૌબા કરીને સુરક્ષિત રહ્યા કરે. જ્યારે પણ હાથ ઉઠે તો કેવળ નેક કામોના માટે ઉઠે. દા.ત. કુર્આન મજીદને સ્પર્શે, બની શકે તો હાથો વડે કોઈ અંધજનને લઈને ચાલે કે કદમ કદમ પર એક ગુલામ આઝાદ કરવાનો સવાબ મળશે. નેક લોકોથી મુસાફા કરે, શક્ય હોય તો કોઈ યતીમના માથા પર હેતપૂર્વક હાથ ફેરવે કે હાથની નીચે જેટલા વાળ આવશે દરેક વાળના બદલામાં એક એક નેકી મળશે.

પગોની તૌબા : પગોની તૌબા એ છે કે અત્યાર સુધી જ્યાં જ્યાં બુરાં કામોને માટે પગો ઉઠતા હતા તે નાજાઈઝ કામો તથા જગાઓ પર જવાથી સાચા દિલથી તૌબા કરે અને ભવિષ્યના માટે પગો ઉઠે તો કેવળ નેક તથા જાઈઝ કામોના માટે ઉઠે. દા.ત. પગો ચાલે તો મસ્જિદની તરફ ચાલે, નેક સોહબતોની તરફ ચાલે, કોઈની મદદના માટે ચાલે, કાશ ! મક્કા મદીનાની તરફ ચાલે, તવાફ તથા સઈમાં ચાલે. કદી પણ સીનેમા ઘરની તરફ ન ચાલે, નાટ્યઘરની તરફ ન ચાલે, બુરા દોસ્તોની મજલિસોની તરફ ન ચાલે, શતરંજ, તાશ વગેરેની તરફ ન ચાલે.

તૌબા કરનારાઓથી અલ્લાહની મહોબ્બત

અલ્લાહ ﷻ ને પોતાના બંદાઓથી ખાસ પ્યાર છે, જો તેઓ ગલતી કરીને તૌબા કરી લે તો તે તેમની સાથે મહોબ્બત કરે છે. કેમ કે ઈશાદે બારી તઆલા છે : "બેશક ! અલ્લાહ તૌબા કરનારાઓથી મહોબ્બત રાખે છે અને પાક રહેનારાઓને પસંદ કરે છે." (સૂ. બકરહ-૨૨૨)

અલ્લાહ તઆલા પોતાના બંદાઓ પર મહેરબાન છે કે તે ગુનાહો કર્યા બાદ તેનાથી માફી માંગે તો તે માફ કરી આપે છે અને વળી એવા લોકોથી પ્યાર પણ કરવા લાગી જાય છે કે તેઓ ગુનાહોને ત્યજીને મારા તરફ પલટી આવ્યા છે. હવે જરા વિચારો કે જેને અલ્લાહ તઆલાની મહોબ્બત પ્રાપ્ત થઈ જાય તો તે કેટલો ખુશનસીબ હશે કે કાઈનાતની સૌથી મહાન તાકાત તેની સાથે મહોબ્બત કરે છે. જેથી જે માનવો ગુનાહોમાં લથ પથ હોય તેમના માટે અલ્લાહ ﷻને ખુશ કરવાનો કેવળ તૌબાનો જ માર્ગ છે. જ્યારે ગુનેહગારો તૌબા કરશે તો અલ્લાહ ﷻ તેમનાથી ખુશ થશે અને તેમને પોતાની રહમતોના ખજાનાઓથી દીન તથા દુનિયામાં માલામાલ કરી આપશે.

જેથી મોકાને કિંમતી જાણીને ગનીમત સમજીને સમય બર્બાદ ન કરવો જોઈએ અને તૌબા કરીને અલ્લાહ ﷻને રાજી કરી લેવા જોઈએ.

એક સ્થળે રસૂલે અકરમ ﷺએ ઈર્શાદ ફર્માવ્યો જેના રાવી અનસ ઈબ્ને માલિક رضي الله عنه છે કે બેશક ! અલ્લાહ ﷻ પોતાના બંદાઓની તૌબા પર એનાથી પણ અધિક ખુશ થાય છે જેટલી ખુશી તમારામાંથી કોઈ મુસાફરને પોતાનું તે ઊંટ મળી જવાથી થાય છે જેના પર ઉજ્જડ રણમાં સફર કરી રહ્યો હોય અને એના પર એના ખાવા પીવાનો સામાન બાંધેલો હોય અને તે ઊંટ તેના હાથોએથી છૂટીને ભાગી જાય અને તે તેને શોધતાં શોધતાં નિરાશ થઈ જાય અને એ જ નિશાની હાલતમાં તે કોઈ ઝાડના છાંયડે મૌતની રાહ જોતાં સૂઈ જાય અને પછી આંખ ખુલતાં એ જ હાલતમાં અયાનક ઊંટને પાસે ઉભેલું જુએ અને તેની લગામ પકડે અને પછી ખુશીના આવેશમાં તેની જીભ તેના કાબૂમાં ન રહે અને ખુદા તઆલાનો શુક્ર અદા કરવાના માટે કહેવા લાગે કે, "હે અલ્લાહ ! ﷻ હું તારો રબ છું અને તું મારો બંદો છે !" (ઉલ્ટુ બોલી જાય !) સારાંશ કે જેટલી ખુશી તેને પોતાનું ઊંટ મેળવીને થાય છે, તો અલ્લાહ તઆલાને મો'મિન બંદાની તૌબાથી એનાથી પણ વિશેષ ખુશી થાય છે.

તૌબા માણસને બેગુનાહ કરી આપે છે જાણે કે માણસે કોઈ ગુનોહ કર્યો જ ન હતો, અને તૌબા એવો બનાવી આપે છે જાણે હમણાં માંના પેટથી પેદા થયો છે.

સારાંશ કે જે માણસને પોતાના ગુનોહ પર શર્મિદગીનો એહસાસ થઈ જાય અને તે અલ્લાહ ﷻની હુઝૂર સાચા દિલથી તૌબા કરે તો તે તેની તૌબા કબૂલ કરનારો છે અને જેઓ તૌબાની પ્રતિ વળે છે તેમની રોજી તથા નેકીઓમાં વધારો થાય છે.

સાચી તૌબાની શરતો

★ ગુનાહનો સ્વીકાર ★

ગુનાહનો સ્વીકાર એ તૌબાની પાયાની શરત છે કેમ કે એ શખ્સ કોઈ ગુનાહની કબૂલાત નહીં કરે તો એ તૌબા કઈ રીતે કરી શકશે, કારણ કે "બુખારી તથા મુસ્લિમ"ની રિવાયતમાં છે, "હઝરત આઈશા رضي الله عنها, થી રિવાયત છે કે બેશક ! બંદો ગુનાહનો સ્વીકાર કરે અને પછી તૌબા કરે તો અલ્લાહ ﷻ તેની તૌબા કબૂલ ફર્માવે છે." આ હદીષે પાકથી જાણવા મળ્યું કે ગુનાહનો ઈક્રાર (સ્વીકાર) મહત્વની ચીજ છે અને હકીકતમાં સ્વીકાર પછી જ તૌબાની તૌફીક થાય છે. જે લોકો ગુનાહને ગુનોહ જ નથી સમજતા અથવા ગુનોહ કરીને એવું નથી માનતા કે અમે ગુનોહ કર્યો છે તેઓ પ્રતિ ધ્યાન નથી કરી શકતા. અને એ શૈતાનની મોટી કામચાબી છે કે ગુનાહ કરાવે અને પછી ગુનાહનો સ્વીકાર ન કરવા દે અને હીલા બહાનાં બનાવીને તૌબાથી દૂર રાખે. સારાંશ કે ખુશનસીબ લોકો ખુદા તઆલની બારગાહમાં ગુનાહનો સ્વીકાર કરીને તૌબા તથા અસ્તગફારમાં મશ્ગૂલ થઈ જાય છે અને એ જ સાલેહીન (નેક લોકો)નો માર્ગ છે.

બીજી શર્ત એ છે કે ગુનાહોથી તદ્દન દૂર થઈ જાય અને તેને ત્યજી દે અને તદ્દન ત્યજી દે. પછી દરેક ઘડીએ ગુનાહોથી બચતો રહે અને ભવિષ્યમાં ગુનાહ ન કરવાનો પાકો નિશ્ચય કરે અને ફરીથી ગુનાહ ન કરવાનો અલ્લાહ ﷻની સાથે વાયદો કરે અને તૌફીક માંગે અને ઈરાદો કરે કે ભવિષ્યમાં ગુનાહના બારામાં વિચારશે પણ નહીં અને અલ્લાહ ﷻ તથા તેના પ્યારા હબીબ عليه السلامની ફર્માબરદારીમાં મશ્ગૂલ થઈને જીવન પસાર કરે. નેકીના કામોની પ્રતિ સુસ્તી, આળસથી કામ ન લે અને નેકીમાં સતત સક્રિય બની જાય ભલે તેના ગુનાહની લિજજત તેને વારંવાર તંગ કરે પણ એના પ્રતિ ધ્યાન ન કરે.

જે ગુનાહો થઈ ચૂક્યા હોય તેના માટે અલ્લાહ ﷻની સમક્ષ માફી માંગે અને પોતાના કરતૂતો પર શરમિંદો બને. માણસથી ગુનાહ બે પ્રકારના ઉપસ્થિત થાય છે : એક તો તે ગુનાહ જે હુકૂલ્લાહથી સંબંધ ધરાવે છે તે ફર્જોમાં ગણવામાં આવે છે, દા.ત. નમાઝ, રોઝા, ઝકાત, હજજ. તેને અદા કરવા લાઝિમ છે. તેની અદાયગીનો મતલબ એ છે કે બાલિગ થયા બાદ જે ફર્જોને ત્યજી દીધા અને જે વાજિબોને છોડ્યા તેનો અંદાજો કરીને કઝા રૂપે અદાયગી કરવામાં આવે.

એ ઉપરાંત જો કોઈ મુસલમાનની હક્કતલફી થઈ (હક્ક માર્યો) હોય અથવા કોઈ દુઃખ પહોંચાડ્યું હોય, એવા સંજોગોમાં અલ્લાહ ﷻની બારગાહમાં તૌબા કર્યા બાદ તથા માફી માંગ્યા બાદ તે વ્યક્તિ પાસે પણ માફી માંગવી જરૂરી છે જેની સાથે જુલ્મ કે બળ પ્રયોગ કર્યો હોય અથવા જેનો હક્ક મારવામાં આવ્યો હોય.

નફ્સની બીમારીઓ અને તેનો ઈલાજ

માણસનો સૌથી મોટો દુશ્મન તેનો નફ્સ છે જે દરેક માનવીમાં સમાયેલો છે એ બુરાઈની પ્રતિ વાળે છે અને નેકીઓમાં સુસ્તી અપાવે છે. માણસને તેને ઠીક કરવા તથા તેની સફાઈ કરવા તથા ઈબાદતો માટે તૈયાર કરવા તથા વાસનાઓથી રોકવાનો હુકમ થયો છે. જો માણસ પોતાના નફ્સનો ઘેરાવ ન કરે તો તે નાફર્માન થઈ જાય છે અને નસીહત સાંભળવાથી પણ દૂર ભાગે છે.

યાદ રાખશો કે નફ્સના સાત અયબો છે :-

(૧) ખૂદ પસંદી (૨) ગર્વ (૩) રિયાકારી (૪) ગુસ્સો (૫) ઈર્ષા (૬) માલની મહોબ્બત (૭) મોટાઈની તલબ.

અને દોઝખના દરવાજા પણ સાત છે, જે આ સાત અયબોને પોતાની અંદરથી કાઢી નાખે તેના માટે ઈન્શાઅલ્લાહ ! ﷻ દોઝખના સાતેવ દરવાજા બંધ કરી દેવામાં આવશે.

જેમ કે હદીષે પાકમાં ઈર્શાદ છે :-

(અર્થ) "શાણો (બુદ્ધિજીવી) પુરૂષ તે છે જેણે પોતાના નફસને તાબે કર્યો અને આખેરતના માટે નેક અમલો કર્યા. અને મૂર્ખ તે છે જે પોતાના નફસની ઈરછાઓને તાબે થયો અને અલ્લાહ તઆલાથી આરજૂઓની તમન્ના કરી."

જેથી માણસે જોઈએ કે પોતાના નફસની પકડ કરતો રહે અને કહે કે તું નથી જાણતો કે જન્નત અને દોઝખ તારી સામે છે અને તું નજીકમાં જ એમાંથી એકમાં જઈશ, પછી તું ખુશ થાય છે ?! અને નાશવંત ચીજોમાં મશગૂલ શા માટે રહે છે ? જ્યારે કે તારી પાસેથી દરેક ચીજનો હિસાબ લેવામાં આવશે. કદાચ આજે કે કાલે કે પરમ દહાડે તને મૌતે આવીને દબાવી લે. શું તું એ નથી જાણતો કે જ્યારે મૌત આવે છે તો એકાએક આવી ચઢે છે ન કોઈ વાયદો ન કોઈ એલચી ન પયગામ આવે છે, અને ન એના બારામાં એ ખબર છે કે ગરમીમાં આવે કે ઠંડીમાં, ન એની એવી ખબર છે કે દિવસે આવશે કે રાતમાં, અથવા બાળપણમાં ન આવે ને જવાનીમાં આવે બલકે દરેક સ્વાસમાં અચાનક મૌત આવવાની શક્યતા છે. હે નફસ ! મૌત તો એટલી નજીક છે અને તું એની તૈયારી નથી કરતો ! આ આયત પર વિચારણા કરીનેય નથી સમજતો !

اقْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ مُّعْرِضُونَ

"લોકોનો હિસાબ નજીક (છે) અને તેમણે ગફલતમાં મોઢું ફેરવેલું છે."

(સૂરઅ અંબિયા-૧)

હઝરત ઈબ્રાહીમ તમીમી رحمته الله عليه નું ફર્માન છે, હું મને પોતાને એવું સમજ્યો કે જન્નતમાં છું, એનાં ફળો ખાઈ રહ્યો છું, અને નહેરોથી પાણી પી રહ્યો છું, હુરોથી મુઆનિકા કરી રહ્યો છું. પછી મેં મને પોતાને એવો સમજ્યો કે દોઝખમાં છું, તેનું કાંટાઓવાળુ થોર ખાઈ રહ્યો છું, તેનું પીપ પી રહ્યો છું, બેડીઓ અને જંઝીરોમાં જકડાયેલો છું. ત્યારબાદ મેં મારા નફસને કહ્યું, બતાવ ! શું ઈરછે છે ?! નફસે કહ્યું, ચાહું છું કે દુનિયામાં મને મોકલી દેવામાં આવે જેથી નેક અમલો કરું. મેં કહ્યું, તારી માંગણી પૂરી થઈ ! (એટલે કે દુનિયામાં છે) લે ! હવે નેક અમલો કર ! (મુકાશફતુલ કુલૂબ)

હઝરત ઉમર رضي الله عنه ના બારામાં આવ્યું છે કે જ્યારે રાત આવતી તો આપ

પોતાના પગો પર કોરડા મારતા અને પોતાની જાતને કહેતા, તે આજે શો અમલ કર્યો છે ?!

રિવાયતમાં છે કે હુઝૂરે અકરમ નૂરે મુજસ્સમ عليه السلامની બારગાહમાં એક માણસ હાજર થયો અને અર્ઝ કરી, યા રસૂલલ્લાહ ! عليه السلام મને નસીહત ફર્માવો ! ફર્માવ્યું, શું તું નસીહતનો તલબગાર છે ! તેણે જવાબમાં હા પાડી. ફર્માવ્યું, જ્યારે તું કોઈ વાતનો ઈરાદો કરે તો એના પરિણામને વિચારી લે, જો સારું જણાય તો કરી નાખ અને જો અંજામ બુરો જણાય તો રોકાઈ જા. હે નફ્સ ખુદા ﷻની નાફર્માની પર હિંમત ન કર ! કેમ કે તે તને જોઈ રહ્યો છે. જો એવો એતેકાદ (માન્યતા) છે કે તે તને નથી જોઈ શકતો, ત્યારે તો તું મહાન કાફિર છે ! અને જો અલ્લાહ ﷻ જુએ છે એવું સમજીને નાફર્માની કરે છે ત્યારે તો તું સખત બે હયા છે અથવા તો એવું વિચારે છે કે અલ્લાહ ﷻ કરીમ છે, તેને કોઈની ઈબાદતની હાજત નથી, જેને ચાહે બખ્શી આપે, જેને ચાહે ન બખ્શે ! તો હે નફ્સ ! તું એવું જાણે છે કે ખુદા તઆલા આખેરતમાં જ કરીમ છે દુનિયામાં નહીં !! જો બંને દુનિયામાં કરીમ છે તો દુનિયાનાં કામો માટે તેના કરીમ હોવા વિશેનું યકીન કેમ નથી રાખતો ?! જ્યારે કોઈ તારો દુશ્મન તને તકલીફ આપે છે તો તેનાથી બચવાના માટે દરેક માણસ પાસે મશ્વરો લે છે, અને તેનાથી ધૂટકારા માટે જાત જાતના રસ્તા ખોળે છે તે વખતે અલ્લાહના કરમ પર યકીન ક્યાં જતુ રહે છે ?! અને જે કામ રૂપિયા પૈસા વિના નથી થતું તે વખતે તું દરેક માણસનો મોહતાજ બને છે, કેમ નથી કહેતો કે અલ્લાહ કરીમ પોતાના ગયબી ખજાનાથી અથવા કોઈના હાથે મોકલી આપશે અને હાથ પગ હલાવ્યા વિના જ મળી જશે. હે નફ્સ ! આ સર્વ તારા જૂદા દાવા છે એટલા માટે કે તું જીભ વડે ઈમાનનો દાવો કરે છે પણ નિફાકની અસર તારા પર જાહેર છે.

જુઓ પરવરદિગાર શું ફર્માવી રહ્યો છે : "અમે નથી કોઈ જાનદાર જમીન પર પણ અલ્લાહ તઆલાના જિમ્મે છે તેની રોજી." (સૂરઅ હુદ-૧૨)

અને આખેરતના બારામાં ઈર્શાદ થાય છે : "અને દરેક ઈન્સાનને તે જ કાંઈ મળશે જેના માટે એણે કોશિશ કરી." (સૂરઅ નજમ-૨૭)

આ બંને આયતોથી માલૂમ થાય છે કે કેવળ દુનિયામાં કામોની કફાલત (નિભાવ) અલ્લાહ ﷻ એ પોતાના જિમ્મે લઈ રાખી છે અને આખેરતની માણસની કમાણી પર અવલંબિત રાખી છે. પણ માણસ પોતાના કર્મોથી એવો લાગે છે કે જે ચીજોનો ખુદા તઆલા જિમ્મેદાર છે તે ચીજો પર તો વાદળોની જેમ વરસે છે અને આખેરતને ખુદા પર છોડી આપે છે ! અને એનાથી તે તદ્દન મુખ ફેરવેલ છે, આ ઈમાનની નિશાની નથી. જો જીભથી કેવળ કલ્મો પઢવાથી ઈમાન મુકમ્મલ થાત તો મુનાફિકો દોઝખના સૌથી નીચલા તબકામાં શા માટે જાત ? હે નફ્સ ! શું તું હિસાબના દિવસ (ફયામત) પર ઈમાન નથી ધરાવતો ?!

જુઓ સૂરએ અબસની આયત ૧૭થી ૨૨માં ઈર્શાદ છે : "ગારત (બર્ખાદ) થાય ઈન્સાન, તે કેટલો ફરામોશ (ભૂલનાર) છે, કઈ ચીજ વડે અલ્લાહે તેને પેદા કર્યો ? એક ટીપા વડે તેને પેદા કર્યો, પછી તેની દરેક ચીજ અંદાજથી બનાવી. પછી જિંદગીનો માર્ગ તેના માટે સરળ કરી આપ્યો પછી તેને મૌત આપી અને તેને કબ્રમાં પહોંચાડી આપ્યો, પછી જ્યારે ચાહશે તેને ફરીવાર જીવંત કરશે."

તો શું તું એને જૂદું સમજે છે કે જ્યારે તે ચાહશે તને મૃત્યુ બાદ ઉઠાડીને બેઠો કરી આપશે ?! જો તું સાચુ જાણે છે તો પછી તેના હુકમોથી ગાફિલ શા માટે છે ?

જો ધારો કે કોઈ ડોક્ટર વગેરે તને કાંઈક કહી આપે કે તારી બીમારીમાં ફલાણુ ખાણુ નુકસાનકર્તા છે, પછી તે ખાણુ તારા અન્ય સર્વ ખાણાઓ કરતાં સ્વાદિષ્ટ હોય, મનભાવતુ હોય તેમ છતાં પણ તું સબ્ર કરીશ અને તેને સ્પર્શ કરીશ નહીં. હવે અમે પૂછીએ છીએ કે જે નબી કરીમ ﷺ નો તું ઉમ્મતી છે તેમનું ફર્માન અને ખુદા તઆલાનું ફર્માન તારી નજીક એટલું પણ નથી કે એક ડોક્ટરના કથનના બરાબર હોય ?! કે એની તારા પર અસર થાય છે પરંતુ અલ્લાહ ﷻ અને તેના રસૂલ ﷺ ના હુકમોની તારા પર કોઈ અસર થતી નથી !

અફ્સોસ ! સેંકડો અફ્સોસ ! હે નફ્સ ! આ કામ બુદ્ધિશાળીઓનું નથી. જો તારો આ હાલ ચોપગાંઓ સમક્ષ ખોલી દેવામાં આવે તો તેઓ તારા પર

અને તારી અક્કલ પર જરૂર આશ્ચર્ય કરે. હે કમબખ્ત ! જો તું આખેરત પર ઈમાન ધરાવે છે તો પછી ક્યા કારણે અમલમાં સુસ્તી કરે છે ? મૌત તો તારા ઘાટમાં લાગેલી છે, કદાચ આ જ આજનો દિવસ તારો અંતિમ દિવસ હોય, અથવા તું ઈન્તેઝારમાં હોય કે જ્યારે નફ્સનો વિરોધ કરવાનું મુશ્કેલ નહીં હોય ત્યારે ઈબાદત શરૂ કરીશ, યાદ રાખ કે એવો દિવસ ખુદાએ પેદા કર્યો છે ન કરશે ! જન્મ તો નફ્સ પર કઠીન લાગતી વાતો અને નેક અમલથી જ મળશે. વિચાર તો ખરો કે દરરોજ તું વાયદો કરે છે કે એને કાલે કરીશ, અને કાલ કાલ કરતાં દરેક કાલ આજ બની જાય છે. કદાચ તું એ બહાનું આગળ ધરે કે હું એટલી તકલીફ નથી ઉઠાવી શકતો, લિજજતો અને વાસનાઓનો લાલચુ છું અને તકલીફ તથા મુશ્કેલી પર સબ્ર નથી કરી શકતો, તો એ વાત પણ તારી પ્રથમ કક્ષાની મૂર્ખાઈ છે કે આજે તું દુનિયામાં નફ્સની વિરુદ્ધ થોડી સરખી તકલીફ નહીં વેઠે તો યાદ રાખ ! જો ખુદા ન ખ્વાસ્તા કબ્ર તથા આખેરતમાં અલ્લાહ ﷻનો અઝાબ શરૂ થઈ ગયો તો તે કેવી રીતે સહન કરીશ.

હે નફ્સ ! દુનિયાની જિંદગી પર ઘમંડ ન કર, અને તારો સમય ન વેડફ, કેમ કે થોડાક ગણત્રીના ાસો તને મળ્યા છે, તારી જિંદગી બરફ જેમ સતત ઘટતી જઈ રહી છે જેથી બીમાર થવાથી પહેલાં તંદુરસ્તીને, વ્યસ્તતાથી પહેલાં ફુરસદની પળોને તથા મુફલિસીથી પહેલાં તવંગરીને તથા ઘડપણથી પહેલાં જવાનીને અને મૌતથી પહેલાં જિંદગીને ગનીમત (કિંમતી) જાણ ! તું આટલો બધો સવાબ તથા અઝાબ અને કયામતની હાલતોથી ગાફેલ કેમ છે ? શું તું દુનિયાની લિજજતોને ત્યજી નથી શકતો ?! કે એનું દષ્ટાંત તો એ પ્રકારનું છે કે કોઈ શખ્સને બાદશાહ પોતાના મહેલની સૈર કરવા અને બીજા દરવાજે થઈને નીકળી જવાનો હુકમ કરે અને તે શખ્સ કોઈ ખૂબસૂરત ચીજને જોઈને ત્યાં ગુમ થઈ જાય અને તેનો નીકળવાનો જીવ ન ચાહે, અને બાદશાહના હુકમ અને આવવા જવાને ભૂલી જાય. અને છેવટે હુકમપૂર્વક કાઢી મૂકવામાં આવે, તો બતાવો કે આવો શખ્સ બુદ્ધિશાળી ગણાશે કે અક્કલનો દુશ્મન ?! એ જ પ્રમાણે દુનિયા માલિકુલ મલૂકનું ઘર છે અને તમને ઈજાઝત કેવળ એમાં થઈને પસાર થવાની જ આપવામાં આવી છે અને જેટલી ચીજો આ દુનિયામાં છે તું એમાંથી પસાર થનારો છે.

હે નફ્સ ! તું આગળ થઈ ગયેલા લોકોનો હાલ નથી જોતો કે તેઓ પોતાનાં

આલીશાન મકાનો, જમીનો તથા મુલકોને છોડીને ચાલ્યા ગયા અને એવી એવી ઉમ્મીદો કરતા હતા કે જેના સુધી પહોંચી ન શક્યા અને મૌતે તેમને મણો માટી નીચે સૂવડાવીને રાખી દીધા. અને એ કામ તારું શાણપણભર્યું નથી જ્યારથી તું પોતાની માંના પેટથી નીકળ્યો છે તે દિવસથી તું તારી ઉમરની દીવાલ ફેંકતો ચાલ્યો જઈ રહ્યો છે અને માલની વૃદ્ધિ થતાં ખુશ થાય છે અને ઉમર ઘટવાનો ગમ નથી કરતો. જો ઉમર ઘટી ગઈ અને માલ વધ્યો તો એવા માલથી તને શો ફાયદો ?!

હે કમબખ્ત ! તું આખેરતથી દિલ ચુરાવે છે અને તે તારા તરફ દોડીને આવી રહી છે અને તું દુનિયાની તરફ સંપૂર્ણપણે ધ્યાનિત છે અને તે તારાથી મોટું ફેરવી રહી છે !

હે નફ્સ ! તું ઘણો જ નાફર્માન તથા બેવકૂફ છે ! કે ન દુનિયા પણ મળી ન દિન પણ મળ્યો. હવે એવું સમજ કે મૌત તદ્દન નજીક આવી ગઈ છે, જે કાંઈ કરવું હોય તે હવે જલ્દી કર, નહીં તો તારા તરફથી ન કોઈ નમાઝ પઢશે, ન રોઝા રાખશે અને ન ઈબાદત કરશે. હવે તું ખુદા તઆલાને રાજી કરી લે અને ગુનાહોભરી જિંદગીને છોડીને તૌબા કરનાર બન ! તું નથી જાણતો કે મૌત તારા વાયદાની જગા છે અને કબ્ર તારું ઘર છે અને કૃયામતનો ખૌફ તારી પાછળ લાગેલો છે.

હે કમબખ્ત ! તને જરાય શરમ નથી આવતી કે જાહેરને તો લોકોના વાસ્તે સજાવે છે અને બાતિન (અંતર)માં ગુનાહ કરીને ખુદાને નારાજ કરે છે ! લોકોની શરમ છે અને ખાલિક થી નથી ! શું તે તને લોકોની સરખામણીએ ઓછો જુએ છે ?! લોકોને તું નેકીની તરફ બોલાવે છે અને પોતે બુરાં કામો કરે છે, અન્યોને યાદ અપાવે છે અને ખૂદ તે પાક ઝાતને ભૂલી ચૂકેલો છે શૈતાનની તરફ નથી જોતો કે તેણે બે લાખ વરસ સુધી ઈબાદત કરી અને અંતે એક નાફર્માનીના સબબે તેનો અંજામ શું થયો ? ! તું આટલી ખતાઓ છતાં પણ દુનિયાને આબાદ કરે છે, છેવટે શું તું આ દુનિયાને છોડીશ નહીં ?! કબ્રસ્તાનવાળાઓનો હાલ કેમ નથી જોતો જેમણે ઘણો જ માલ જમા કર્યો હતો અને મજબૂત મકાનો બનાવ્યાં હતાં અને મોટી મોટી ઉમ્મીદો રાખતા હતા પણ સર્વેના અરમાન ખાકમાં મળીને રહી ગયા ! અને શું તને તેમના હાલથી બોધ નથી મળતો !

પ્યારા ભાઈઓ ! હકીકતમાં આ દુનિયાની મજાઓ સ્વપ્ન સમાન છે. જે બંદો દુનિયાની રંગીનીઓમાં ખોવાયેલો છે તે યકીનન ! ગફલતની નિદ્રામાં સૂતેલો છે. પણ મૃત્યુ આવતાં તે જાગી ઉઠશે. યાદ રાખશો ! નફ્સે અમ્મારા બંદાના હક્કમાં ઈબ્લીસથી મોટો દુશ્મન છે, ઈબ્લીસ એના થકી માણસ પર પકડ જમાવીને બુરાઈ તરફ દોરી જાય છે અને નેકીનાં કામોથી દૂર રાખે છે.

જેથી નફ્સ જે ચીજનો ઈચ્છુક રહે તેનાથી વિરુદ્ધ કરવું જોઈએ. પોતાના નફ્સના ધોકામાં ન આવવું જોઈએ. સામાન્યતઃ ખ્વાહિશો તથા લિજજતોથી દૂર રાખવું તેનો ઘેરાવ છે.

નફ્સને મારવા તથા તેનો ઘેરાવ કરવાના સંબંધે એ પ્રશ્ન ઉદ્ભવે છે કે જો નફ્સ ખત્મ થઈ જાય તો બંદાઓના હક્કો અને દુનિયાવી વ્યવસ્થાતંત્ર કેમ કરીને ચાલશે ? તો તેનું સરળ દષ્ટાંત એ છે કે જેવી રીતે હકીમો શંખ, હળતાલ (ઝેરીલી ધાતુ), કંકુ અથવા ચાંદી વગેરે મારે છે અને તેનામાં ગરમીની અસર પેદા કરે છે કે તેની નુકસાનકારક અસરો ખત્મ થઈને તિર્યાકપણુ કબૂલ કરી લે, જ્યારે કે પહેલાં તેની ઝહેરી અસરો માણસના જીવ માટે અસરકર્તા થઈ શક્તી હતી પણ હવે બુટ્ટીઓના પાણીમાં વાટીને તેને આગથી તપાવીને તેની ઝેરીલી અસરો ખત્મ થઈને અકસીરી ખૂબી પેદા થઈ જાય છે અને થોડાક ખોરાકોથી જ કમજોરોને ફાયદો થાય છે. તદ્ઉપરાંત અન્ય બીમારીઓમાં પણ તિર્યાક સાબિત થાય છે.

એ જ પ્રમાણે નફ્સની ઝેરીલી ખરાબવૃત્તિઓ ઝિક તથા અઝકારની બુટ્ટીઓ થી કામિલ મુર્શિદ શરીઅતની આગમાં મારે છે અને તેના અંદર ઉમદા ગુણો આવી જાય છે. હવે એ જ માણસ થોડાક દિવસો પહેલાં જંગલીપણાનો નમૂનો હતો તે જ હવે હુસ્ને અપ્લાક (સદ્ગુણો)નો નમૂનો બની ગયો અને નમાઝ, રોઝા તથા અન્ય ઈબાદતોમાં રાત દિવસ લાગેલો છે.

★ નફ્સની સફાઈના બનાવો ★

જુઓ ! આપણા બુઝુર્ગાને દીન કઈ રીતે નફ્સ વિરુદ્ધ જેહાદ કરે છે ? આમ જ તેમને વિલાયત તથા બુઝુર્ગી નથી મળી ! ખરેખર જેણે પોતાના નફ્સને

ઓળખ્યો તેણે પોતાના રબને ઓળખ્યો.

હઝરત સુહેલ ઈબને અબ્દુલ્લાહ رضي الله عنه વિશે બયાન કરવામાં આવ્યું છે કે આપ પંદર દિવસમાં માત્ર એક જ વાર જમતા હતા, જ્યારે રમઝાનનો મહીનો આવતો તે સેહરી તથા ઈફતારીમાં માત્ર એક જ લુકમો ખાતા અને ઘણીવાર સિત્તેર (૭૦) દિવસો સુધી ખાતા જ નહીં. જો તેઓ ખાતા તો કમજોર થઈ જતા અને જ્યારે ફાકા કરતા તો આપ તંદુરસ્ત રહેતા. (મુકાશફતુલ કુલૂબ)

હઝરત સિરી رحمة الله عليه થી મરવી છે કે મેં હઝરત જુબાની પાસે સત્તુ (મીઠો ચણાનો આટો) જોયો જેનાથી તેઓ પોતાની ભૂખ દૂર કરતા હતા. મેં કહ્યું કે આપ ખાવા તથા બીજી વસ્તુ કેમ નથી ખાતા ? આપે ફર્માવ્યું કે બીજા ખાવાને ચાવવામાં તથા સત્તુને ખાવા દરમિયાન મેં ૮૦ તરબીહોનો ફરક જાણ્યો છે. (મુકાશફતુલ કુલૂબ)

હઝરત યહ્યા ઈબને ઝકરિયા عليه السلام વિશે બયાન કરવામાં આવ્યું છે કે એકવાર આપે જવની રોટલી પેટ ભરી ખાઈ લીધી, તે રાતે આપથી ઈબાદત ન થઈ શકી. તો અલ્લાહ તઆલાએ આપના તરફ વહી ફર્માવી કે, "શું તમને મારા ઘરથી બેહતર ઘર મળી ગયું છે ?! અથવા મારાથી બેહતર પડોશ મળી ગયા છે ? મારી ઈજજત તથા જલાલની કસમ ! જો તમે જન્નત પર એક નજર કરો અને પછી જહન્નમને જુઓ તો અશ્રુઓના બદલે લોહીનાં આંસૂં ટપકાવશો, અને કપડાના બદલે લોખંડ પહેરવા લાગશો." (મુકાશફતુલ કુલૂબ)

હઝરત અહમદ ખઝરવિયહ رحمة الله عليه પોતાના નફ્સ સાથે ઘણુ જ સખત વલણ રાખતા. આથી એકવાર લોકો જેહાદ માટે રવાના થયા તો આપના નફ્સે પણ જેહાદનો આગ્રહ કર્યો. આપને માલૂમ થયું કે નફ્સનું કામ ઈબાદત તરફ માઈલ કરવું નથી માટે નફ્સ એમ કોઈ ધોકો આપવા ઈચ્છે છે, અને બની શકે કે તેનો મફ્સદ સફર દરમિયાન રોઝા ન રાખવા પડે, રાત્રે ઈબાદતથી છૂટી મળી જાય અને લોકો સાથે તાલમેલનો મોકો મળી જશે. પરંતુ નફ્સે આ બધી વાતોથી ઈન્કાર કર્યો અને કહ્યું કે આમાંથી કોઈ જ વાત નથી. તો આપે અલ્લાહની બારગાહમાં દુઆ કરી કે હે પરવરદિગાર ! નફ્સના ધોકાથી મને બચાવ ! તો

અલ્લાહ તઆલાએ નફ્સના ઘોંકા તથા તેના ફરેબને ખુલ્લો કર્યો કે નફ્સે વિચાર્યું કે આજ સુધી મારી કોઈ જ ઈચ્છા પૂરી નથી થઈ માટે હું જેહાદમાં જઈ શહીદ થઈ જાઉં અને દરેક પ્રકારના બંધનોથી મુક્ત થઈ જાઉં. આ સાંભળી તે દિવસથી આપ નફ્સ પર વધુ સખ્તી કરવા લાગ્યા. (તઝકિરતુલ અવલિયા)

હઝરત ઝુન્નૂન મિસ્રી رحمة الله عليهની આખી જિંદગી પોતાના નફ્સ સાથે જેહાદમાં પસાર થઈ. આપનું કહેવું હતું કે નફ્સ સાથે સુલેહ કરનાર માણસ કદી અલ્લાહનો દોસ્ત નથી થઈ શકતો. સામાન્ય માણસો જેમ આપને પણ સારા સારા ભોજનોની ઈચ્છા હતી પણ કદી તે ઈચ્છા પૂરી ન કરી. આપ ફર્માવે છે કે એકવાર ઈદના દિવસે મારા નફ્સે ઈચ્છા કરી કે આજે કોઈ સરસ જમણ હોવું જ જોઈએ ! તો આપે પોતાના નફ્સને ફર્માવ્યું કે જો તું બે રકાતમાં આખુ કુર્આન ખતમ કરી લે તો તારી વાત હું માની લઈશ ! નફ્સે આપની શરત મંજૂર કરી. કુર્આન શરીફ ખતમ કર્યા પછી જ્યારે આપ મજાના ખાવા સામે બેઠા તો પહેલા જ લુકમામાં પોતાનો હાથ ખેંચી લીધો અને નમાઝ માટે ઉભા થઈ ગયા. જ્યારે લોકોએ આમ કરવાનું કારણ પૂછ્યું તો આપે ફર્માવ્યું કે મારા પ્રથમ લુકમા પર નફ્સે કહ્યું કે આજે દસ વરસ પછી તારી ઈચ્છા પૂરી થઈ રહી છે ! જેથી મેં લુકમો છોડી નફ્સને જવાબ આપ્યો કે તારી ઈચ્છા કદીયે પૂરી નહીં થાય ! પણ તે જ સમયે એક માણસ ઉમદા ખાણાની દેગ લઈ આપની બારગાહમાં આવ્યો કે હું ઘણો જ ગરીબ તથા બાલ બચ્ચાંવાળો છું પણ સવાર સવારમાં ઈદના કારણે મેં સારુ ખાવા તૈયાર કરાવ્યું અને સૂઈ ગયો તો ખ્વાબમાં અલ્લાહના પ્યારા નબી صلى الله عليه وسلم તશરીફ લાવ્યા અને ઈર્શાદ ફર્માવ્યો કે જો તું મેદાને મેહશરમાં મને મળવાની ઈચ્છા રાખતો હોય તો આ ખાવા ઝુન્નૂન મિસ્રીને આપી આવ અને તેમને મારો આ પયગામ પહોંચાડી આપ કે માત્ર હાલ પૂરતી જ તમારા નફ્સથી સુલહ કરી બે લુકમા ચાખી લો. તાજદારે રિસાલત صلى الله عليه وسلمનું ફર્માન સાંભળી દસ વરસ દરમિયાન પ્રથમ વાર મેં સારુ ખાવા ચાખી લીધું. (તઝકિરતુલ ઓલિયા)

હઝરત સૈયદુના જુનેદ બગદાદી رحمة الله عليه ફર્માવે છે કે ઈબ્નુલ કરીબી رضي الله عنه ફર્માવે છે કે એકવાર મને એહતેલામ થઈ ગયો તો મેં ઈરાદો કર્યો કે તે

સમયે જ ગુસલ કરી લઉં. સખત ઠંડીની રાત હતી, નફ્સે સુસ્તી કરી અને સલાહ આપી કે હજુ ઘણી રાત બાકી છે, એટલી જલ્દી પણ શું છે ! સવારમાં ઉઠી આરામથી ગુસલ કરી લે જે. તો મેં નફ્સને સજા આપવા માટે કૃસમ ખાધી, કે તે જ સમયે કપડાં સહિત ગુસલ કરીશ, અને ગુસલ પછી કપડાં નીચોવીશ નહીં અને તેને પોતાના બદન પર જ સુકાવીશ ! અને મેં એવું જ કર્યું.

પ્યારા વાંચકો ! જોયું તમે ! આપણા બુઝુર્ગો નફ્સની ચાલથી બચવા માટે કેવી કેવી મુસીબતોમાં જીવતા હતા. ખરેખર અલ્લાહના કામમાં જે ઠીલ કરે તેવા સરકશ (નાફર્માન) નફ્સની આ જ સજા છે. (કીમિયાએ સઆદત)

અલ્લાહ તઆલા આપણને સૌને પણ આપણા બુઝુર્ગો જેમ નફ્સ વિરુદ્ધ જેહાદ કરવાની તૌફીક અતા ફર્માવે. (આમીન)

શૈતાનથી બચવાની તદબીર (ઉપાય)

શૈતાન રબ તઆલાથી દૂર, દરેક ભલાઈ તથા જન્નતથી દૂર અને જહન્નમથી ઘણો જ નજીક છે. શૈતાન માણસનો હંમેશા માટે દુશ્મન છે માટે અલ્લાહ તઆલાએ આપણને તેનાથી પનાહ માંગવાનો હુકમ કર્યો છે. શૈતાન ખરેખર બુરાઈની જડ તથા એક સિફતી શક્તિ છે. જે રીતે રહમાની તાકાત દુનિયામાં દરેક જગાએ મૌજૂદ છે એ જ રીતે શૈતાની તાકાત પણ દુનિયામાં દરેક જગાએ મૌજૂદ છે અને આ તાકાત ઈન્સાનને ગુમરાહ કરવામાં લાગેલી છે. હમેશાં ઈન્સાનિયત પર પોતાની શૈતાનિયતની જાળ નાખે છે કારણ કે તે ઈચ્છે છે કે ખુદાની મખ્લૂક પોતાના રબની તાબેદારી તથા આજ્ઞાપાલન ન કરે. ઈન્સાનના ઈમાનને બેકાર તથા બરાબાદ કરવું તેનો મૂળ હેતુ છે.

જે કલમા તથા શબ્દોથી શૈતાન સાથે જંગ કરી શકાય છે તે અલ્લાહ તઆલાનું ઝિક છે.

હદીષે કુદ્સીમાં અલ્લાહના પ્યારા રસૂલ ﷺ નું ફર્માન છે કે, "લાઈલાહ ઈલ્લાહ મારો કિલ્લો છે જે માણસ આ કલમો કહેશે તે મારા કિલ્લામાં દાખલ થઈ જશે અને જે મારા કિલ્લામાં દાખલ થશે તે અઝાબથી બચી જશે."

"અઊઝુબિલ્લાહ" પઢવાથી પણ પાંચ ફાયદા થાય છે : (૧) દીન પર મજબૂતી (૨) શૈતાનના ધોકાથી બચાવ (૩) અલ્લાહની પનાહનો મજબૂત કિલ્લો તથા અલ્લાહનો કુર્બ. (૪) સિદ્દીકો, શહીદો, સાલિહીન તથા અંબિયા સાથે સલામતીના મકામ સુધી પહોંચ (૫) જમીન તથા આસમાનના માલિકની મદદ મળે છે. (ગુન્યતુત્તાલિબીન)

અમુક કિતાબોમાં આવ્યું છે કે જ્યારે શૈતાન લઈને અલ્લાહની બારગાહમાં અર્ઝ કરી કે હું તારા બંદાઓને આગળ, પાછળ, અને ડાબે, જમણેથી આવી બેહકાવીશ, તો અલ્લાહ તઆલાએ ઈર્શાદ ફર્માવ્યો કે મને મારી ઈજ્જત તથા જલાલની કસમ! મારા બંદાઓને હુકમ આપીશ કે તારા પંજાથી બચાવ માટે મારી પનાહની દરખાસ્ત કરે તો હું મારી હિદાયત વડે જમણી બાજુથી, મારી ઈનાયત વડે ડાબી બાજુથી, મારી હિફાઝત વડે તેમની પાછળથી અને મારી મદદ વડે તેમની સામેથી તેઓની હિફાઝત કરીશ. હે મલકીન! તારું બેહકાવવું તેઓને કોઈ જ નુકસાન નહીં પહોંચાડી શકે.

અમુક હદીષોમાં આવ્યું છે કે જે માણસ એકવાર અલ્લાહની પનાહ માંગે છે તો અલ્લાહ તઆલા દિવસભર તેની હિફાઝત ફર્માવે છે અને એ પણ ફર્માવ્યું કે અલ્લાહની પનાહ માંગી ગુનાહોના દરવાજાને તાળુ લગાડી દો અને બિસ્મિલ્લાહ પઢી ફર્માબરદારી તથા બંદગીના દરવાજા ખોલી કાઢો.

રિવાયતમાં આવ્યું છે કે મો'મિનને ગુમરાહ કરવા માટે ઈબ્લીસ દરરોજ ૩૬૦ લશ્કર મોકલે છે. જ્યારે મો'મિન અલ્લાહની પનાહ માંગે છે તો રબ તઆલા ૩૬૦ વાર તેના તરફ પોતાની રહમતવાળી નજર ફર્માવે છે અને દરેક નજરમાં શૈતાનનું એક લશ્કર તબાહ થઈ જાય છે.

ટૂંકમાં એ કે જે વસ્તુની શૈતાનને બીક છે અને તે દૂર ભાગે છે એ (અલ્લાહની પનાહ!) માંગવી છે એટલે કે "અઊઝુબિલ્લાહિ મિનશશયતાનિર્જુમ" વધુમાં વધુ વિદ્ કરતા રહેવું.

બિસ્મિલ્લાહ શરીફ પણ વધુમાં વધુ પઢતા રહેવું જોઈએ જેના કારણે શૈતાન નાનો થઈ જાય છે એટલે સુધી કે તે કીડી જેટલો થઈ જાય છે. બિસ્મિલ્લાહ શરીફ પઢવાથી શૈતાન સીસા જેમ પીગળે છે.

તાજદારે રિસાલત ﷺ એ ઈર્શાદ ફર્માવ્યો કે જેણે સૂરએ ઈબ્લાસને ફજરની નમાઝ બાદ દસ વાર પઢી તો તે દિવસે તેનાથી કોઈ પણ ગુનાહ નહીં થાય ભલે શૈતાન કેટલીયે કોશિશ કરે. શૈતાનથી બચવાનો એક ઉપાય આ પણ છે કે દુનિયાની મહોબ્બતથી પોતાને દૂર રાખે કારણ કે જે માણસ માલો દૌલતની લાલચમાં રહે છે તેને શૈતાન આસાનીથી ગુનાહોની જાળમાં ફસાવી લે છે. હરામ તથા શકમંદ વસ્તુઓથી પણ બચતો રહે કારણ કે જે માણસને પરવા નથી હોતી કે તેનું ખાવા ક્યાંથી આવે છે ? હરામ છે કે હલાલ ? તો રબ તઆલા પણ પરવા નથી કરતો કે જહન્નમના કયા દરવાજેથી તેને જહન્નમમાં નાખવામાં આવે.

માટે એક મુસલમાને જોઈએ કે ઉપરોક્ત બધી જ વસ્તુનો ખ્યાલ રાખે જેનાથી કુર્આન તથા હદીષમાં બચવાનો હુકમ આવ્યો છે જેથી શૈતાન તેનાથી નાઉમ્મીદ થઈ જાય.

વધુમાં દરેક સમયે ઈમાનની હિફાઝતની ફિક્ક કરવી પણ જરૂરી છે. ઉલમા ફર્માવે છે કે જે માણસને દુનિયામાં પોતાના ઈમાન બરબાદ થવાની ફિક્ક નથી હોતી, સકરાતના સમયે તેનું ઈમાન બરબાદ થવાનો સખત ખતરો રહે છે. ઈમાનની સલામતી સાથે મૌતની દુઆ માંગતા રહેવું જોઈએ.

હે પરવરદિગાર ! સકરાતના સમયે અમારી પાસે શૈતાન ન આવે અને તારા પ્યારા હબીબ ﷺ ની રહમત ઘેરી લે. આમીન

नम्रअ के वक्त मुझे जल्दसे महबूब दिभा
तेरा क्या जाओगा मैं शाद मरुंगा या रब !
कबमें गर न मुहम्मद ﷺ के नगरें होंगे !
हश्र तक कैसे मैं फिर तन्हा रहुंगा या रब !

ઈલ્મે દીનનું મહત્વ

ગુનાહોનો ઈલાજ

(બીજો વિભાગ)

ઈલ્મે દીનનું મહત્વ

આજે મોટાભાગની મુસલમાનોની વસ્તી ઈસ્લામી તા'લીમાત તથા દીની મસાઈલથી નાવાકેફ તથા અજાણ છે. જાણે કે મુસલમાનોમાં દીન શીખવાનો શોખ જ નથી રહ્યો, જ્યારે કે દીનનું શીખવું દરેક મુસલમાન પુરૂષ તથા સ્ત્રી પર ફરજ છે. જેમ કે હદીષ મુબારકમાં ઈર્શાદ છે : "ઈલ્મને હાંસલ કરવું દરેક મુસલમાન પુરૂષ તથા સ્ત્રી પર ફરજ છે." અહીં ઈલ્મથી મુરુદ દુનિયવી ઈલ્મ નથી બલકે ઈસ્લામથી સંબંધિત ઈલ્મ હાંસલ કરવું છે. દા.ત. જ્યારે બાળક બાલિગ થઈ જાય તો એના પર નમાઝ ફરજ થઈ જાય છે, રોઝા ફરજ થઈ જાય છે. હવે આ બંનેવ અરકાનને અદા કરવાના માટે એના મસાઈલ તથા તરીકાનું શીખવું ફરજ થઈ ગયું. કોઈ શખ્સ પર ઝકાત ફરજ થઈ તો ઝકાતના મસાઈલ શીખવા પણ ફરજ થઈ ગયા. જો કોઈના પર હજજ ફરજ થઈ ગયો તો તેના માટે હજજના મસાઈલ શીખવા ફરજ થઈ ગયા. જો શાદી કરવી છે તો નિકાહ તથા તલાકના મસાઈલ શીખવા જરૂરી છે. વેપાર કરવો છે તો તેના અહકામ જાણવા જરૂરી છે. એ જ પ્રમાણે હલાલ તથા હરામ, અલ્લાહના હક્કો તથા બંદાઓના હક્કો, આર્થિક તથા સામાજિક વહેવાર સંબંધી ઈસ્લામી હુકમોને જાણવું જરૂરી છે. પરંતુ વર્તમાનકાળમાં સંજાગો એવા છે કે કદાચ ૫૫% પણ એવા મુસલમાન નહીં હોય જેઓ ઈસ્લામી જાણકારી ધરાવતા હોય. કેટલા પ્રમાણમાં દુઃખની વાત છે કે લોકોની પૂરેપૂરી જિંદગી નમાઝ પઢવામાં પસાર થઈ જાય છે પરંતુ નમાઝ પઢવાની પદ્ધતિ તેમને નથી આવડતી! એટલે કે નમાઝના ફરજો, વાજિબો વગેરેનો તેમને ઈલ્મ નથી હોતો. અને આમ જ નમાઝો બેકાર થઈ જાય છે. દર વર્ષે લાખો લોકો હજજમાં જાય છે પરંતુ એમાંના પાંચ ટકા પણ હજજના મસાઈલથી વાકેફ નથી હોતા !

સારાંશ કે જરૂર એ વાતની છે કે દરેક વ્યક્તિ ચિંતા રાખીને પોતે પણ દીન શીખે અને જ્યાં સુધી શક્ય હોય બીજાઓને પણ શીખવાડે. પાછલી ઉમ્મતો પર કેવળ દીનનું શીખવું તથા અમલ કરવો જ ફર્જ હતું. પરંતુ આ ઉમ્મત પર તો દીન શીખવાડવું પણ ફર્જ છે.

જેમ કે ચોથા પારામાં ઈર્શાદ થાય છે :-

وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ
عَنِ الْمُنْكَرِ ۗ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٣٠﴾

"અને તમારામાં એક ગિરોહ (ગૃપ) એવું હોવું જોઈએ કે ભલાઈની તરફ બોલાવે અને સારી વાતનો હુકમ આપે અને બુરાઈથી મના કરે, અને એ જ લોકો મુરાદે પહોંચ્યા." (સૂરએ આલે ઈમરાન, આ. ૧૦૪)

કુર્આન મજીદમાં એક અન્ય ઠેકાણે ઈર્શાદ છે :-

كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ
الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ

"તમે બેહતર છો તે સર્વ ઉમ્મતોમાં જે તમારા લોકોમાં જાહેર થઈ, ભલાઈનો હુકમ આપો છો અને બુરાઈથી મના કરો છો અને અલ્લાહ ﷻ પર ઈમાન ધરાવો છો." (સૂરએ આલે ઈમરાન, આ. ૧૧૦)

★ એક ગલતફહમીનું નિવારણ ★

અમુક હઝરાત કહે છે કે મસ્જિદા મસાઈલ બયાન કરવું કેવળ આલિમોનું જ કામ છે, એ બયાલ બિલકુલ ગલત છે. કેમ કે ઈસ્લામ જ એક એવો મઝહબ છે જેમાં વ્યક્તિ પૂજા (શપ્સિયત પરસ્તી) નથી. અહીં દરેક વ્યક્તિ નિકાહ પઠાવી શકે છે, નમાઝે જનાઝા પઠાવી શકે છે, મુડદાને ગુસ્લ આપી શકે છે, નવા જન્મેલ બાળકના કાનમાં અઝાન પઠી શકે છે, દુઆ કરી શકે છે, કુર્આન પઠી શકે છે, નમાઝમાં ઈમામત કરી શકે છે, કોઈ જમાઅતનો અમીર બની શકે છે, પંચ બની શકે છે, શર્ત એ છે કે તે એની શરીઅતના હુકમ હેઠળ પાત્રતા ધરાવતો હોય.

અન્ય ધર્મોમાં આ ચીજ નથી.

જેથી આપણામાંથી દરેક શખ્સના માથે એ વાત લાગિમ છે કે જેટલો દીન કોઈને આવડે છે તે એને અન્યો સુધી પહોંચાડે, ચાહે એણે ખુદ ચાલીને પણ કેમ ન જવું પડે.

ખુદ અલ્લાહ તઆલાનો ઈર્શાદ છે :-

وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَكَنَ الْعَظِيمِينَ ﴿٦٧﴾

"અને જે લોકો અમારા દીનના માટે કોશિશ કરે છે અમે એમના માટે જરૂર અમારા માર્ગો ખોલી આપીએ છીએ." (સૂરઅ અન્કબૂત, આ. ૬૮)

આપણે જો એવું સમજીએ કે દીનને ફેલાવવું કેવળ ઉલમાનું જ કામ છે અને આપણે એ જિમ્મેદારીથી મુક્ત છીએ, તો એવું નથી ! બલકે સર્વ મુસલમાન મુબલ્લિગ છે. સૌના પર ફર્જ છે કે લોકોને સારી વાતનો હુકમ આપે અને બુરી વાતોથી રોકે.

મતલબ એ છે કે જેટલું જાણતો હોય એટલું બીજા દીની ભાઈ સુધી પહોંચાડે. જેના સમર્થનમાં હઝરત કિબ્લા મુફ્તી અહમદ યારખાં નઈમી رحمۃ اللہ علیہ તફ્સીરે નઈમીમાં નક્લ કરે છે કે હુઝૂર તાજદારે મદીના عليه وسلم એ ફર્માવ્યું, "بلغوا عني ولو آية" "મારી તરફથી પહોંચાડી આપો ભલે એક જ આયત હોય." (બુખારી શરીફ)

આજના દૌરમાં દરેક શખ્સ "યા શયખ ! અપની અપની દેખ !"ના હેઠળ જિંદગી ગુજારી રહ્યો છે અને પોતાની જાતમાં કાંઈક એવો ગુમ થઈને રહી ગયો છે કે દીનની વાત બીજા સુધી પહોંચાડવાનું સોચતો પણ નથી ! બલકે ખુદ પોતે જ શીખવાની દરકાર નથી. લગભગ આપણા સૌની એક જ વિચારધારા છે કે હું, મારી પત્ની, મારાં બાળકો, મારો કારોબાર વગેરે. અને આ વિચારધારાનું એ જ પરિણામ છે કે ઈન્સાન ખુદા પરસ્તીને બદલે નફ્સ પરસ્તીમાં સંડોવાઈને રહી ગયો છે, અને પોતાની નફ્સાની ખ્વાહિશોને પૂર્ણ કરવાના માટે દરેક જાઈઝ કે નાજાઈઝ તરીકો અપનાવી રહ્યો છે, જેના કારણે

પૂરતો છે. જેને નાપાકી તથા એહતેલામના કારણે ગુસલની હાજત હોય તે પણ અઝાનનો જવાબ આપે, પણ હેઝ તથા નિફાસવાળી સ્ત્રી, ખુત્બો સાંભળનાર, નમાઝે જનાઝા પઢનાર, પોતાની પત્ની સાથે વ્યસ્ત (સંભોગમાં) અથવા શૌચાલયમાં હોય તેના પર જવાબ આપવો જરૂરી નથી. (ફાત્વે શરીઅત)

★ અઝાનના જવાબની ફઝીલત ★

તાજદારે મદીના عليه السلامએ ઈર્શાદ ફર્માવ્યો, "હે સ્ત્રીઓ ! જ્યારે તમે બિલાલને અઝાન તથા ઈફામત કહેતાં સાંભળો તો જે રીતે તે કહે છે તમે પણ કહો, તમારા માટે દરેક કલમાના બદલે એક લાખ નેકીઓ લખવામાં આવશે, એક હજાર દરજા બુલંદ ફર્માવશે અને એક હજાર ગુનાહ માફ ફર્માવશે. સ્ત્રીઓએ અર્ઝ કરી કે આતો "સ્ત્રીઓ" માટે છે અને મદો માટે શું ?! તો ફર્માવ્યું, "મદો" માટે બે ઘા (Double). (ઈબ્ને અસાકિર)

ધ્યારા વાંચકો ! અલ્લાહની રહમત પર કુર્બાન ! તેણે આપણા માટે નેકીઓ કમાવવું, દરજા બુલંદ કરવા અને ગુનાહ મિટાવવું કેટલું આસાન ફર્માવી દીધું છે, પણ અફસોસ ! આટલી આસાનીઓ છતાં આપણે ગફલતમાં શા માટે રહીએ છીએ ?!

★ અઝાન પહેલાં દુરૂદ પઢવા વિશે ★

વસવસો (શક) : કોઈના દિલમાં ખયાલ આવી શકે છે કે સરકારે મદીના عليه السلامની જાહેરી જિંદગી અને ખુદ્ફાએ રાશિદીનના સમયમાં અઝાન પહેલાં દુરૂદ શરીફ પઢવામાં ન આવતું હતું. માટે આમ કરવું ગુનોહ છે. (મઆઝલ્લાહ !)

જવાબ : જો એ વાત માની લેવામાં આવે કે જે કામ તેમના સમયમાં ન થતું હતું તેને અત્યારે કરવું ગુનોહ છે તો અત્યારનો નિઝામ ઉઠલ પાઠલ થઈ જશે. હું અહીં અમુક ઉદાહરણ આપીશ :-

(૧) કુર્આન શરીફમાં ઝબર, ઝેર અને નુક્તા હજજાજ ઈબ્ને યૂસુફે હિ.સ. ૯૫માં લગાવડાવ્યા. (૨) તેણે જ કુર્આને પાકને ત્રીસ પારામાં વહેંચ્યું. તથા

૧/૨, ૧/૩ વગેરે નક્કી કરાવ્યું. (૩) તેણે જ આયત પૂરી તથા ખત્મે આયત વગેરેની નિશાનીઓ લગાવડાવી. (૪) મસ્જિદમાં ઈમામને ઉભા રહેવા માટે મહેરાબ પહેલાં ન હતી, વલીદ મરવાનીના દૌરમાં સૈયદુના ઈબ્ને અબ્દુલ અઝીઝ رضي الله عنه એ ઈજાદ કરી (નવી વસ્તુ કાઢી) અને અત્યારે લગભગ કોઈ જ મસ્જિદ વિના મહેરાબની નથી. (૫) છ કલમા (૬) સર્ફ તથા નહવ (અરબી ગ્રામર)નો ઈલ્મ (૭) ઈલ્મે હદીષ અને તેના પ્રકાર (૮) આલિમ કોર્સ (૯) જબાનથી નિચ્યત (૧૦) એરોપ્લેનથી હજજનો સફર (૧૧) ટેકનિકલ વિજ્ઞાનના હથિયારો વડે જિહાદ.... વગેરે બધા જ કામો તે મુબારક સમયમાં ન હતાં, પણ અત્યારે તેને કોઈ જ ગુનોહ નથી કહેતું. તો પછી અઝાન પહેલાં પ્યારા નબી صلى الله عليه وسلمની બારગાહમાં દુરૂદ પઢવું જ ગુનોહ શા માટે ? યાદ રાખો ! કોઈ પણ મામલામાં નાજાઈઝ હોવાની કોઈ દલીલ ન હોય તો તે જાઈઝ છે. ખરેખર જે વસ્તુથી શરીઅતે માણસને નથી રોક્યો તે જાઈઝ છે અને આ એક હફીફત છે કે અઝાન પહેલાં દુરૂદ શરીફ પઢવાથી પણ કોઈ હદીષમાં રોકવામાં નથી આવ્યા, માટે મના ન હોવું જાઈઝ હોવાની દલીલ છે. જેથી મના ન હોવું પોતે રઝામંદી બની ગયું. અને ઈસ્લામમાં સારી વાતોનો રિવાજ બનાવવા વિશે તો ખુદ પ્યારા નબી صلى الله عليه وسلمનું ફર્માન છે. મુસ્લિમ શરીફના કિતાબુલ ઈલ્મના પ્રકરણમાં આ હદીષ મૌજૂદ છે, "જે ઈસ્લામમાં સારો રિવાજ ઠાબલ કરે તે મોટા સવાબનો હક્કદાર છે." તો બેશક ! જે માણસે અઝાન તથા ઈકામત પહેલાં દુરૂદ શરીફ પઢવાનો રિવાજ બનાવ્યો છે તે સવાબે જારિયાનો હક્કદાર છે. ફયામત સુધી જે મુસલમાનો આ તરીકા પર અમલ કરતા રહેશે તેમને પણ સવાબ મળશે અને આ તરીકો શરૂ કરનારને પણ સવાબ મળતો રહેશે અને બંનેના સવાબમાં કોઈ કમી પણ નહીં થાય.

**પ્યારા નબી ﷺ નું નામ મુબારક સાંભળીને
દુરુદ શરીફ ન પઢવું કેવું ?**

તાજદારે રિસાલત ﷺ નું ફર્માને આલીશાન છે, "કંજૂસ છે તે માણસ જેની સામે મારું નામ લેવામાં આવે અને એ મારા પર દુરુદ શરીફ ન પઢે."

(મિશકાત શરીફ)

"શિફાઉલ કુલૂબ"માં છે : એક શખ્સનો ઈન્તેકાલ થઈ ગયો અને તેના માટે જે કુબ્ર ખોદવામાં આવી એમાં એક ભયાનક કાળો સાપ જોવા મળ્યો. લોકોએ ગભરાયને તે કુબ્ર બંધ કરી અને બીજી કુબ્ર ખોદી, તો ત્યાં પણ તે ભયાનક કાળો સાપ મૌજૂદ હતો. છેવટે ત્રીજી જગાએ કુબ્ર ખોદી તો તે કાળો સાપ ત્યાં પણ મૌજૂદ હતો. છેવટે સાપે ઝબાનથી પોકારીને કહ્યું કે તમે જ્યાં પણ કુબ્ર ખોદશો ત્યાં હું પહોંચીશ ! લોકોએ તેને પૂછ્યું કે આ કહેર તથા ગઝબ શા માટે છે ? સાપ બોલ્યો, આ શખ્સ જ્યારે સરકારે મદીના ﷺ નામ મુબારક સાંભળતો હતો તો દુરુદ પઢવાથી કંજૂસાઈ કરતો હતો, હવે હું આ બખીલને સજા આપ્યા કરીશ !

પ્યારા દીની ભાઈઓ ! કાંપી ઉઠો ! જો ખુદા ન ખ્વાસ્તા આ પ્રકારની આદત પહેલાં તમારી અંદર હતી તો ગભરાયને સાચા દિલથી તૌબા કરી લો અને હવે પછી જ્યારે પણ પ્યારા આફા ﷺ નામ મુબારક સાંભળો તો તરત જ દુરુદ શરીફ એટલે કે, "સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ" (ﷺ) જરૂર પઢવાની આદત બનાવી લો.

★ નામ મુબારક સાંભળી અંગૂઠા ચૂમવા વિશે ★

સામાન્યતઃ એ જોવામાં આવે છે કે જ્યારે કદી સરકાર ﷺ નામ મુબારક લેવામાં આવી રહ્યું હોય અથવા કોઈ આલિમ સાહબ પોતાના બયાનમાં સરકાર ﷺ નામ મુબારક લઈ રહ્યા હોય તો મોટાભાગના લોકો દુરુદ શરીફ

પઢવાથી ગફલત વર્તે છે. તો એવું ન થવું જોઈએ. વળી અઝાનના સમયે પણ જ્યારે સરકાર ﷺ નું ઈસ્મે ગિરામી આવે તો પોતાના અંગૂઠાઓને યૂમીને આંખો પર લગાડો અને દુરુદ શરીફ પઢો. આ હઝરત સૈયદના અબૂબક સિદીક رضی اللہ عنہની સુન્નત છે. સરકારે મદીના ﷺ એ ફર્માવ્યું, "જે મારા આ પ્યારાની જેમ કરે તેના માટે મારી શફાઅત વાજિબ થઈ જાય છે." (મકાસિદે હસના)

તેમજ ફર્માવ્યું કે, "હું ફયામતની સફોમાં તેને શોધીને મારી પાછળ પાછળ જન્નતમાં લઈ જઈશ."

હઝરત ઈમામ હસન رضી થી રિવાયત છે, "જે શખ્સ
أَشْهَدُ أَنْ مُحَمَّدًا رَسُوْلُ اللَّهِ (અશહદુ અન્ન મુહમ્મદરસૂલુલ્લાહ ﷺ) સાંભળીને પોતાના અંગૂઠા યૂમે અને આંખો પર લગાડે તે કદી આંધળો થશે નહીં, ન કદી તેની આંખો દુઃખશે."

હઝરત શયખ નૂરુદ્દીન ખુરાસાની رحمہ اللہ થી નફલ થયેલ છે કે અમુક લોકો એમને અઝાનના સમયે મળ્યા. જ્યારે તેમણે મોઅઝ્ઝિનને કહેતાં أَشْهَدُ أَنْ مُحَمَّدًا رَسُوْلُ اللَّهِ (અશહદુ અન્ન મુહમ્મદરસૂલુલ્લાહ ﷺ) કહેતાં સાંભળ્યા તો તેમણે પોતાના અંગૂઠા યૂમ્યા અને આંખો પર લગાડ્યા. લોકોએ એમને એના વિશે પૂછ્યું તો ફર્માવવા લાગ્યા, હું પહેલાં અંગૂઠા યૂમ્યા કરતો હતો પછી છોડી આપ્યું તો મારી આંખો બીમાર થઈ ગઈ. મેં તાજદારે રિસાલત ﷺ ને ખ્વાબમાં જોયા. આપ ﷺ એ મને ફર્માવ્યું, તમે અઝાનના સમયે અંગૂઠા આંખો પર લગાડવાનું કેમ છોડી આપ્યું છે ?! જો તમે યાહો છો કે તમારી આંખો સાજી થઈ જાય તો પછી આ અમલ ફરીથી શરૂ કરી આપો. જ્યારે હું જાગ્યો તો એ અમલ કરવાનું શરૂ કરી દીધું. પછી એવું સારું થઈ ગયું કે હજી સુધી એ બીમારી ફરી નથી થઈ. (સુખ્હાનલ્લાહ !)

હઝરત સૈયદના આદમ ﷺ ને નૂરે મુસ્તફા ﷺ ને જોવાની તમન્ના કરી તો તે નૂર તેમના અંગૂઠાઓના નખોમાં ચમકાવવામાં આવ્યું. તેમણે ખુશીના આવેશમાં તે નખોને યૂમી લીધા અને આંખોથી લગાડ્યા. (જાઅલ હકફ)

પ્યારા દીની ભાઈઓ ! રિવાયત તથા હિકાયતથી જાણવા મળે છે કે અઝાનમાં અંગૂઠા ચૂમવા અને આંખોથી લગાડવા એ બરકતનો સબબ છે તથા મુસ્તહબ છે.

એ પણ યાદ રાખશો કે દુરૂદ શરીફ પઢવા ઉપરાંત લખવાવાળાનો પણ ઘણો જ મોટો મફામ છે અને અદબનો તકાદો પણ એ જ છે કે દરેક વખતે સરકારે મદીના عليه الصلوة والسلام નામે અફઠસની સાથે શબ્દ ‘عليه وسلم’ જરૂર લખે અને કેવળ લખવાથી જ સંતોષ ન લે બલકે સાથોસાથ જીભ વડે પણ પઢે.

★ દુરૂદને બદલે સલ્અમ વગેરે લખવું કેવું ? ★

ઘણા લોકો આજકાલ દુરૂદ શરીફને બદલે સલ્અમ, સલ. સ.અ.વ. વગેરે લખે છે. ખાસ કરીને વહાબી, દેવબંદીઓની આ જ આદત છે, તો આવું લખવું નાજાઈતું તથા સખત હરામ છે. એ જ પ્રમાણે رضي الله عنهની જગાએ રદી. અને رحمته الله عليهની જગાએ રહ. લખે છે, તો એ પણ ન લખવું જોઈએ. જે લોકોનાં નામ મુહમ્મદ, અલી, હસન, હુસૈન હોય છે, તો એ નામો પાછળ સલ., રદી. લખે છે એ પણ મના છે, કેમ કે એ જગાએ જે તે માણસ મુરાદ છે જેથી ત્યાં દુરૂદ વગેરેને લખવાનો શો મતલબ ? બહારે શરીઅતમાં છે : અલ્લાહ તઆલા ﷻના નામ મુબારકની સાથે પણ ﷻ (અઝ્ઝ વ જલ્લ) પૂરુ લખવું જોઈએ. અડધી જીભ (ح) લખી અટકવું ન જોઈએ.

પ્યારા દીની ભાઈઓ ! આજકાલ કેવો નાઝુક દૌર છે કે બેકાર લખાણ પાછળ તો હજારો પાનાંઓ કાળાં કરી આપે છે, પરંતુ જ્યારે આપણા પ્યારા આફા ﷺનું પ્યારુ નામ મુબારક આવે છે તો લખનાર ભાઈઓ ﷺ જેવું ટૂંકું વાક્ય લખવામાં સુસ્તી કરે છે. આ બીમારી પબ્લિક તો પબ્લિક પણ ૧૪ સદીના કહેવાતા મોટા મોટા અકાબિર કહેવડાવનારાઓમાં પણ ફેલાયેલી છે. કોઈ સલ્અમ લખે છે તો કોઈ ફકત સલ. અને કોઈ عليه السلامને અમ. કે અલ. લખે છે, જ રજમાત્ર શાહી તથા એક બેડકુ કાગળ તથા એક સેકંડનો સમય બચાવવા માટે કેવી કેવી મહાન બરકતોથી વંચિત રહી જાય છે.

હઝરત અલ્લામા જલાલુદ્દીન સિયૂતી શાફઈ رحمة الله عليه ફર્માવે છે : "પ્રથમ જેણે દુરૂદ શરીફનું ટૂંકું સ્વરૂપ શોધ્યું તેનો હાથ કાપી નાખવામાં આવ્યો."

અલ્લાહુ અકબર ! કેટલો મહોબ્બતભર્યો દૌર હતો કે صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ટૂંકું સ્વરૂપ શોધનારનો હાથ જ કાપી નાખવામાં આવ્યો ! કેમ ન હોય ? કે જે કેવળ માલની ચોરી કરે છે તેનો હાથ કાપવામાં આવે છે, તો એ બદ્દનસીબે તો કેવળ માલ નહીં બલકે અઝમતે મુસ્તફા صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ની ચોરી કરવાની કોશિશ કરી હતી ! અને જેના દિલમાં અઝમતે મુસ્તફા صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ જામી ગયો છે તે સારી રીતે સમજે છે કે માલની ચોરી કરતાં શાને મુસ્તફા صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ માં ચોરી કરવી અધિક ગંભીર ગુનો છે, જેથી ઉપરોક્ત સજા પણ તેના માટે ઓછી ગણાય ! પરંતુ અફસોસ કે આજકાલ તો એ ચોરી આમ થઈ ચૂકી છે. દરેક કિતાબ, દરેક મેગેઝિન, દરેક વર્તમાન પત્ર સલ્અમ તથા સા.અ.વ. થી ભરેલું પડેલ છે. હવે નોબત લખવાની હદ સુધી જ નથી રહી, બલકે હવે તો લોકોની ઝબાન પર પણ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ની જગાએ સલ્અમ જ સાંભળવા મળે છે !

યાદ રાખશો ! સલ્અમ એક નિરર્થક શબ્દ છે, એનો કોઈ અર્થ નથી બનતો. મુહમ્મદ મુસ્તફા صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ની સાચી મહોબ્બત ધરાવનાર દીની ભાઈઓ ઉતાવળ થી કામ ન લો અને પૂરું દુરૂદ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ લખવા પઢવાની આદત પાડો.

હઝરત અબૂ સુલૈમાન رحمة الله عليه પોતાના વિશે બનાવ વર્ણવે છે કે એકવાર મેં ખ્વાબમાં મદની સરકાર صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ નો દીદાર કર્યો. સરકાર عليه الصلوة والسلام એ ફર્માવ્યું કે હે અબૂ સુલૈમાન ! તું મારું નામ લે છે અને એના પર દુરૂદ પણ પઢે છે, તો وَسَلَّمَ "વસલ્લમ" કેમ નથી કહેતો ? આ ચાર હર્ફ છે અને દરેક હર્ફ પર દસ નેકીઓ મળે છે. (અલ્ફોલુલ બદીઅ)

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (સલ્લલ્લાહુ અલૈહ) એટલે એમના પર અલ્લાહનું દુરૂદ થજો, એ દુરૂદ શરીફ છે પણ એમાં સલામ સામેલ નથી. જ્યારે કે صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ) એટલે એમના પર અલ્લાહનું દુરૂદ તથા સલામ થજો, એમાં દુરૂદ તથા સલામ બંનેવ સામેલ છે.

પ્યારા દીની ભાઈઓ ! વિચારો કે કેવળ "વસલ્લમ" શબ્દ ત્યજી દેવા પર હુઝૂર ﷺ ખ્વાબમાં આવીને નારાજગી દર્શાવે તો ગાફેલ તથા સુસ્ત લોકો પૂરેપૂરું ﷺ ગાયબ કરી દે અને કેવળ સ.અ.વ., સલ્અમ, સલ. પર ગુજારો કરે છે તેમનાથી હુઝૂર ﷺ કેટલા નારાજ થતા હશે.

પ્યારા દીની ભાઈઓ ! ﷺ તો પૂરું લખવાનું જ છે, પણ એ જ પ્રમાણે સહાબાએ કિરામ તથા અવલિયાએ કિરામના મુબારક નામોની સાથે પણ રહી. તથા રહ.નો રિવાજ પણ ખત્મ થવો જોઈએ. 'رضى الله عنه' તથા 'رحمة الله عليه' પૂરું લખવાનું તથા પઢવાનું છે.

★ વુઝૂમાં વિના કારણે વધુ પાણીનો ઉપયોગ ★

વુઝૂ કરવા માટે પાણીનો ઉપયોગ જરૂરી છે. જે પણ અંગો વુઝૂમાં ધોવાય છે તેને ત્રણ ત્રણ વાર ધોવાં સુન્નત છે પરંતુ વિના કારણે ચાર ચાર તથા પાંચ વાર ધોવાં ઈસ્રાફ (ફુઝૂલ ખર્ચી) ગણાય છે. દા.ત. પગ ધોઈ રહ્યા છે તો વિના કારણે પાંચ કે દસ વાર ધોવું ઈસ્રાફ તથા નાજાઈઝ છે.

પરંતુ ઘણાં પુરૂષ તથા સ્ત્રીઓ ઈસ્રાફના એક બીજા તરીકામાં સપડાયેલ છે, તે એ કે વુઝૂખાના તથા વોશ બેસીન પર વુઝૂ કરતા સમયે ટોટી અથવા નળી ખુલ્લી જ રહેવા દે છે, નળ ચાલુ જ રહે છે અને વુઝૂ કરનાર તેમાંથી હાથ ધોવે છે તો પાણી લે છે, કુલ્લી કરે છે તો પાણી લે છે, મોઢુ ધોવે છે તો પાણી લે છે, દાઢીનો ખિલાલ કરે છે તો પાણી લે છે મતલબ કે આખા વુઝૂ દરમ્યાન નળ ચાલુ જ રહે છે અને પાણી વહેતું રહે છે. આ રીતે પાણી વહાવવું લોકોની સામાન્ય આદત બની ગઈ છે. ઘરો તથા મસ્જિદો બંનેમાં વુઝૂ કરતી સમયે આ જ હાલત હોય છે. આ રીતે પાણી વહાવવું ઈસ્રાફ છે અને ગુનોહ પણ છે જેનો હિસાબ આપવો પડશે.

જ્યારે કે વુઝૂનો મફ્સદ આપણો એ હોય છે કે જે રીતે આપણે જાહેરી પાકી તથા તહારત મેળવીએ છીએ તે જ રીતે ગુનાહોથી પાકી તથા બાતિની તહારત પણ પ્રાપ્ત થાય. આથી જ જ્યારે વુઝૂ કરનાર પોતાનાં અંગો ધોએ છે તો જે તે અંગોથી ગુનાહ નીકળી જાય છે, પરંતુ શૈતાન તથા નફ્સે આપણને

છુપી રીતે ગુનાહમાં નાખી દીધા છે અને હવે આપણા ખયાલમાં પણ નથી આવતું કે આ ગુનોહ છે બલકે આપણે એના આદી થઈ ગયા છીએ અને લાંબા સમયથી આપણે આ ગુનાહમાં સપડાયેલ છીએ. દરેક જગ્યાએ ઘણા લોકોમાં આ કુટેવ જોવા મળશે. પાણી અલ્લાહની એક અઝીમ નેઅમત છે જેને આપણે વિના કારણે આ રીતે વહાવી દઈએ છીએ જેમાં આ નેઅમતની નાકદરી તથા નાશુકી પણ છે અને ઈસ્રાફ તથા ફુઝૂલ ખર્ચી કરવાનો ગુનાહ પણ આપણી ગરદન પર આવે છે. જે વુઝૂ આપણા માટે મગફિરતનો ઝરીયો હતું તેને આપણે પોતાની સુસ્તીના કારણે ગુનાહનું કારણ બનાવી લીધું. માટે જરૂરી છે કે આપણે આપણા વુઝૂ પર ધ્યાન આપીએ, અત્યાર સુધી ઈસ્રાફનો જે ગુનો થયો છે તેનાથી સાચી તૌબા કરીએ અને આજ પછી જ્યારે પણ વુઝૂ કરીએ તો ગુનાહથી જરૂર બચીએ.

આ માટે થોડુક ધ્યાન આપવાની જરૂર છે. માત્ર પોતાનામાં એ એહસાસ જગાડવાની જરૂર છે કે આપણે ઈસ્રાફના ગુનાહમાં સપડાયેલ છીએ અને અલ્લાહ તઆલાની બારગાહમાં પકડ થશે કે તમે પાણી જેવી મોટી નેઅમત વડે ગુનોહ શા માટે કર્યો? જો આ ખોફ આપણા દિલોમાં આવી જાય તો માત્ર એક નમાઝના વુઝૂમાં જ ગુનાહ છૂટી જાય.

આ ગુનાહથી બચવાનો તરીકો એ છે કે ટોટી અને નળ ન એટલો ખોલો કે પાણી જરૂરતથી વધુ વહે અને ન એટલો ઓછો ખોલો કે સુન્નત પણ અદા ન થાય, બલકે દરમ્યાની હોય.

‘બહારે શરીઅત’માં છે કે નાકમાં પાણી નાખતા સમયે અડધો ખોબો કાફી છે, માટે આખા ખોબાનો ઉપયોગ ઈસ્રાફ છે. દરેક અંગના દરેક ભાગ પર કમસે કમ બે ટીપાં પાણી વહી જવું જરૂરી છે, માત્ર પલળી જવા તથા તેલની જેમ પાણી ચોપડી લેવાથી ધોવું ગણાશે નહીં.

માથાના મસહ પહેલાં પણ નળ સારી રીતે બંધ કરી દેવામાં આવે. (વિના કારણે નળ ખુલ્લો છોડી મૂકવો અથવા અધૂરો બંધ કરવો જેથી પાણી ટપકતું રહે એ ગુનો છે.)

મસ્જિદમાં દુનિયવી વાતો કરવી

આ ગુનાહ ખાસ કરી મસ્જિદની અંદર જોવામાં આવે છે. મસ્જિદમાં નમાઝ પઢવા માટે આવનાર લોકો આ ગુનાહમાં પડી જાય છે. ખાસ કરી તે નમાઝી જે પોતાનો વધુ સમય મસ્જિદમાં ગુજારે છે અને નમાઝના સમય પહેલાં મસ્જિદમાં પહેલી સફમાં જમાઅતની રાહ જુએ છે. મસ્જિદમાં જલ્દી જવું અને સફે અવ્વલમાં જમાઅતની રાહ જોવી ખરેખર મોટી સઆદત (સદનસીબી) છે. અલ્લાહ તઆલા આપણને સૌને એ તૌફીફ અતા ફર્માવે. પરંતુ જે નેક કામની જેટલી મોટી ફઝીલત હોય છે તે નેક અમલના સવાબથી રોકવા માટે શૈતાન પણ પોતાની પૂરી તાકાત લગાડી આપે છે. શૈતાન આમ કરે છે કે જે નમાઝી સમય પહેલાં મસ્જિદમાં પહોંચે છે તેને કોઈપણ બહાને દુનિયવી વાતોમાં લગાડી દે છે. પરિણામે મસ્જિદોમાં જલ્દી આવી જે નેકીઓ તેણે મેળવી હતી તે બધી જ ઉપરોક્ત ગુનાહના કારણે બરબાદ થઈ જાય છે. મસ્જિદમાં બેસી દુનિયાની વાતો કરવી ઘણો જ મોટો ગુનોહ છે.

યાદ રાખો કે મસ્જિદો માત્ર નમાઝ તથા ઝિક્રો દુઆ, તિલાવતે કુર્આન, તસ્બીહ તથા દુરૂદ શરીફ પઢવા માટે છે. મતલબ કે મસ્જિદ ગુનાહો માટે નથી જેથી તેમાં ગુનાહનાં કામ કરવું સખત મોટો ગુનોહ છે અને બુરુ છે. એનાથી બચવાનો એક જ ઉપાય છે કે પોતાની જબાન બંધ રાખે અને ખોલે તો અલ્લાહ તથા તેના પ્યારા રસૂલ ﷺ ના ઝિક્ર માટે ખોલે.

★ મસ્જિદમાં જરૂરી વાતો કરવી ★

ઘણીવાર મસ્જિદમાં બેઠાં બેઠાં અચાનક દુનિયાની કોઈ જરૂરી વાત કહેવાની જરૂર પડે છે. દા.ત. સંદેશ વગેરે કહેવાની જરૂર પડી અને તે માણસની મુલાકાત મસ્જિદમાં જ થઈ ગઈ તો આવા સંજોગોમાં થોડી છૂટ છે. એનો તરીફો એ છે કે જે માણસને વાત કહેવી છે તેની પાસે જઈ ધીમા સ્વરે વાત કહી આપે જેથી બીજા લોકોની ઈબાદતમાં કોઈ ખલલ ન પડે. પરંતુ બેહતર એ છે કે આ પ્રકારની જાઈઝ તથા જરૂરી વાત પણ મસ્જિદમાં ન કહે અને જેની સાથે

વાત કરવાની છે તેને ઈશારો કરી બહાર તથા વુઝૂખાના પર બોલાવે. ટૂંકમાં એ કે મસ્જિદમાં બેકાર તથા દુનિયાની વાતો કરવી સખત ગુનોહ છે.

હદીષે પાકમાં ઈર્શાદ છે કે મસ્જિદમાં દુનિયાવી વાતો કરવાથી નેકીઓ એ રીતે ખતમ થઈ જાય છે જે રીતે આગ લાકડીને ખતમ કરી દે છે.

મસ્જિદમાં આપણે નેકીઓ કમાવવા માટે જતા હોઈએ છીએ ન કે કમાયેલ નેકીઓ બરબાદ કરવા ! આ કેટલી ખોટની વાત છે.

બીજી એક હદીષમાં છે કે જ્યારે માણસ મસ્જિદમાં દુનિયાની વાતો કરવા લાગે છે તો ફરિશ્તા તેને સંબોધી કહે છે કે, હે અલ્લાહના વલી યુપ થઈ જા ! આ યોગ્ય નથી કે તું અલ્લાહના ઘરમાં બેસી એવી વાતો કરે જેથી તારો પરવરદિગાર તારાથી નારાજ થઈ જાય ! જો તે માણસ યુપ થઈ જાય છે તો ઠીક છે, નહીં તો ફરી વાર ફરિશ્તો તેને આ રીતે સંબોધે છે, હે અલ્લાહની નજરમાં ઉતરી ચૂકેલ માણસ યુપ થઈ જા ! હજી જો તે માણસ યુપ થઈ જાય તો ઠીક છે, પણ જો યુપ નથી થતો અને લગાતાર વાતો કરતો રહે છે તો ફરિશ્તા તેને સંબોધીને કહે છે : "યુપ થઈ જા ! તારા ઉપર અલ્લાહની લઅનત છે." (અલ મદખલ)

આથી વધુ અલ્લાહ તઆલાનો ગઝબ તથા તેની નારાઝગી શું હશે ?! મસ્જિદ બજાર અથવા આપણું ઘર નથી કે જે પણ ઈચ્છા થાય તે કરીએ, બલકે આ મસ્જિદ અલ્લાહનું ઘર છે અને માત્ર ઈબાદત માટે બનાવવામાં આવ્યું છે. માટે જ્યારે આપણે અલ્લાહના ઘરમાં દાખલ થઈએ તો બજાર, ઘર તથા દુનિયાની વાતો બહાર જ છોડી દેવી જોઈએ, જો મસ્જિદમાં આવ્યા પછી પણ દુનિયાની વાતો ન છોડીએ બલકે દુનિયાની વાતોમાં મશગૂલ રહીએ તો આ બહુતરીન ગુનોહ છે.

મસ્જિદમાં દુનિયાવી વાતોની મનાઈના બારામાં તાજદારે મદીના ﷺ ફર્માને આલીશાન છે, "મારી ઉમ્મતના આખર જમાનામાં એવા લોકો થશે જેઓ મસ્જિદોમાં વર્તુળ (કુંડાળ) બનાવી બેસશે. તેમની પાસે દુનિયાની ચર્ચા હશે અને તેમને દુનિયા પ્રિય હશે. તેમની પાસે કદાપિ બેસશો નહીં, અલ્લાહ તઆલાને એ લોકોની કાંઈ જ જરૂરત નથી.

આજે આપણને એ કુંડાળાં આપણી મસ્જિદોમાં જોવા મળે છે. મોટી મોટી મસ્જિદોમાં તમે જોશો તો ક્યાંક ચાર માણસો તો ક્યાંક પાંચ માણસો કુંડાળું વળીને એ રીતે બેઠેલા છે જાણે પોતાના ઘરની બેઠકમાં બેઠા છે, અને દુનિયવી વાતો થઈ રહી છે. જો એ બજારની મસ્જિદ છે તો બજારની સમસ્યાઓમાં ચર્ચા હેઠળ છે, અને જો ઓફીસોની નજીકની મસ્જિદ છે તો ત્યાં ઓફીસોની વાતો ચર્ચા હેઠળ રહે છે. જો પિકનિક પોઈન્ટ પાસે મસ્જિદ છે તો પિકનિકના બારાના વિષયોની ચર્ચા ચાલી રહી છે. જો ગામની મસ્જિદ છે તો ગામની સર્વ બાબતો તથા ખેતીવાડીની વાતો થઈ રહી છે. વળી મસ્જિદમાં દુનિયવી વાતો કરવાના કેટલાયે પ્રકારો છે. જેમ કે :-

(૧) કારોબારી વાતો : પ્રથમ પ્રકારની વાતો તે છે કે મસ્જિદમાં બેસીને જે વાતો થઈ રહી છે, તે ભલે ગુનાહની વાતો નથી, પરંતુ દુનિયવી વાતો છે. દા.ત. કારોબારીના મામલાની વાતો, આપસના વહેવારની વાતો, વર્તમાન હાલાત પર ચર્ચાઓ વગેરે. અમુક વખતે સર્વ વાતો મસ્જિદની પ્રથમ સફમાં જોર શોરથી થાય છે. મસ્જિદમાં આ પ્રકારની દુનિયવી વાતો કરવી પણ ગુનોહ છે. અને એ હેતુથી મસ્જિદમાં બેસવું પણ ગુનોહ છે.

(૨) ગુનાહની વાતો : મસ્જિદમાં બેસીને બીજા લોકોની ગીબત કરવી, મસ્જિદના ટ્રસ્ટીઓની બુરાઈ કરવી અથવા ઈમામ સાહબની કોઈ શિકાયત છે તો તેની ગીબત કરવી અથવા મોઅઝઝિન તથા મસ્જિદના ખાદિમની ગીબત કરવી, અમુક વખતે ઈમામ કે મોઅઝઝિનને કોઈ નમાઝીથી કોઈ શિકાયત હોય છે તો તે પણ આ ગુનાહમાં શરીક થઈ જાય છે. સામાન્ય સંજોગોમાં બીજી જગાઓએ પણ ગીબત, બોહતાન, યુગલી તથા જૂઠું વગેરે ઘણા જ મોટા ગુનાહો છે. વિચારો, આપણે અલ્લાહ ﷻ ને રાજી કરવા માટે આવીએ છીએ કે પછી અલ્લાહ ﷻ ના ગઝબને દા'વત આપવા માટે આવીએ છીએ ! એટલા માટે જ્યારે પણ મસ્જિદમાં આવો તો એ વાતનો ખાસ ખયાલ રાખો કે અલ્લાહ ﷻ ના ઝિક તથા દીની વાતો સિવાય દુનિયાભરની કોઈ વાત ન કરીએ.

★ એક ઈબ્રતનાક રિવાયત ★

"દફાઈકુલ અખ્યાર"માં છે કે જે મસ્જિદમાં દુનિયવી વાતો કરે છે, જ્યારે ક્યામતના દિવસે સર્વ લોકો મેહશરના મેદાનમાં જમા થશે તો વીછીની નસલનું એક જાનવર નીકળશે જેનું નામ "હરીશ" હશે. તેનું માથું આસ્માન પર હશે અને તેની પૂછડી જમીન પર હશે. એટલે ભારે ભયંકર જાનવર હશે ! અને તે ૭૦ વખત આવો અવાજ લગાડશે કે, "ક્યાં છે તે લોકો જેમણે રબ્બુલ આલમીન ﷻને મુકાબલાની દા'વત આપી છે ?! અને ક્યાં છે તે લોકો જેમણે રબ્બુલ આલમ ﷻની સાથે જંગનું એલાન કર્યું છે ?

હઝરત જિબ્રઈલ عليه السلام એ જાનવરને સંબંધીને પૂછશે, હે હરીશ ! તને ક્યા લોકોની તલાશ છે ? જવાબમાં તે કહેશે, મને પાંચ પ્રકારના લોકોની તલાશ છે ! નમાઝ છોડનારા, ઝકાત ન આપનારા, શરાબ પીનારા, વ્યાજ ખાનારા, વીમો કરનાર તથા કરાવનાર, મસ્જિદમાં દુનિયવી વાતો કરનારા.

જુઓ ! એક તો એ જાનવરના મોઢામાં જવું અને પછી જહન્નમની અંદર જવું, એ કેટલો ભયાનક તથા દર્દનાક અઝાબ હશે ?! જેથી આપણે એ સર્વ ગુનાહોથી તૌબા કરી લેવી જોઈએ. મસ્જિદમાં વાતો કરવાનો ગુનોહ તો આપણી ગળથુથીમાં એવો પડી ગયો છે કે જ્યારે આપણામાંથી કોઈ હજજ કે ઉમરા માટે જાય છે તો બયતુલ હરામ તથા મસ્જિદે નબવી ﷺમાં પણ આપણે દુનિયવી વાતો કરવાથી દૂર નથી રહેતા ! અને ત્યાં અલ્લાહ ﷻના ઘરમાં બેસીને આપણે ત્યાંની ચીજો તથા લોકો પર ચર્ચા શરૂ કરી દઈએ છીએ. આ એક એવી બુરી આદત છે કે ત્યાં જઈને પણ એ આદત નથી છૂટતી ! સારાંશ કે આ ગુનાહને તરત જ છોડવો જરૂરી છે અને આ ગુનાહથી સાચી તૌબા કરવી અનિવાર્ય છે.

નાનાં બાળકોને મસ્જિદમાં લાવવાં કેવું ?

દુનિયવી વાતો ઉપરાંત જે ગુનાહ મસ્જિદમાં થાય છે તે બાળકોથી સંબંધિત છે. બાળકોના ત્રણ પ્રકાર હોય છે : જે હજી નાદાન, નાસમજ અને નાનાં હોય છે, અને જેમને મસ્જિદ તથા નમાઝ વિશે કાંઈ સમજ પણ નથી, ન તેમને મસ્જિદના નિયમોનો ઈત્મ છે. અને એ બાળકોથી એ પણ ખતરો છે કે તે મસ્જિદમાં પેશાબ કરી આપે, અથવા મસ્જિદમાં ખેલે કૂદે અને તેની બેહુર્મતી કરે, જેમ કે પાંચ છ વરસની ઉંમર સુધીનાં બાળકો હોય છે. એવાં બાળકોના બારામાં શરઈ હુકમ એ છે કે એમને મસ્જિદમાં ન લાવવામાં આવે. અને માબાપે એ વાતનો ખયાલ રાખવો જોઈએ કે એવાં બાળકોને મસ્જિદમાં ન લાવે (ન મોકલે). જો તેઓ લાવશે તો મસ્જિદની બેહુર્મતી (બેઅદબી) કરશે જેનો ગુનોહ લાવનાર પર જશે. મસ્જિદના વ્યવસ્થાપકો પણ એવાં બાળકોને મસ્જિદમાં આવવાથી રોકી શકે છે. હકીકતમાં વાત એ છે કે શરીઅતમાં દરેક ચીજની હદ નિશ્ચિત છે એ હદોની આપણે સૌએ પાબંદી કરવી જોઈએ.

બાળકોનો બીજો પ્રકાર તે છે જેઓ એમનાથી થોડાંક મોટાં હોય છે, જેઓ સાત વરસથી ૧૧ વરસની ઉંમર સુધીનાં હોય છે. એવાં બાળકો મસ્જિદને મસ્જિદ સમજે છે, અને ઘણો ખરો એહતેરામ પણ કરે છે, પણ હજી સંપૂર્ણ સમજ ન હોવાના કારણે પૂરો એહતેરામ (અદબ) જાળવી રાખવા સમર્થ નથી હોતાં. એવાં બાળકોને મસ્જિદમાં લાવવાં જાઈજ છે, પણ તેમને પોતાની નિગરાનીમાં રાખી એવી કોઈ હરકત ન કરવા દે જે મસ્જિદના આદાબની વિરુદ્ધ હોય.

ત્રીજો પ્રકાર બાળકોનો તે છે જેઓ બાલિગ થવાની નિકટ છે જેમની ઉંમર ૧૨ થી ૧૪ વરસની હોય છે. અલબત્ત ૧૫ વરસની ઉંમરમાં બાળક શરીઅતની રૂએ બાલિગ સમજવામાં આવે છે, ચાહે તેની અંદર બાલિગ થવાની નિશાની જાહેર હોય કે ન હોય. એવાં બાળકોના બારામાં એ હુકમ છે કે

એમને મસ્જિદમાં લાવવાં જોઈએ જેથી તેમને નમાઝ બાજમાઅત પઢવાની આદત પડી જાય. કેમ કે બાલિગ થતાં જ તેમના પર નમાઝ ફર્જ થઈ જશે અને જમાઅત સાથે મસ્જિદમાં નમાઝ પઢવી વાજિબ થઈ જશે. જો આપણે તેમને પહેલેથી બાજમાઅત નમાઝનાં આદી (આદતવાળાં) ન બનાવ્યાં તો બાલિગ થયા બાદ આદત પડવામાં મોડું થશે, જેનું પરિણામ એ આવશે કે તેઓ નમાઝો પણ ફૂટા કરશે અને જમાઅત પણ છોડશે. જેથી જ્યારે બાળક બાલિગ થવાની નજીક પહોંચી જાય તો તેને મસ્જિદમાં લાવવાનું શરૂ કરી આપે અને ઘરમાં તેમને બતાવતા રહે કે મસ્જિદનો એહતેરામ કઈ રીતે કરવામાં આવે.

બેનમાઝીનો ભયાનક અંજામ !

કુર્આન મજીદમાં અલ્લાહ તઆલાનો ઈર્શાદ છે :-

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿۳۰﴾ "નમાઝ ફાયમ કરો અને મુશ્રિકોમાંથી ન બનો !" (સૂરઅ રૂમ, આ. ૩૧, સૂરત નં. ૩૦)

મુફસ્સિરો કહે છે કે لَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ફિત્રતી તૌહીદની તાકીદ છે જેનું વર્ણન પહેલી આયતોમાં વર્ણવવામાં આવેલ છે. અથવા તો નમાઝથી સંબંધિત છે, કેમ કે નમાઝને છોડવી એ અમલી કુફ છે.

ઉલમાએ કિરામ ફર્માવે છે કે આ વર્ણવેલ આયતોથી જાણવા મળે છે કે મો'મિનની જાહેરી નિશાની નમાઝ પઢવું છે, અને નમાઝ ત્યજવું (ન પઢવું) એ મુશ્રિકની નિશાની છે.

હઝરત જાબિર رضی اللہ عنہ કહે છે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફર્માવ્યું, "કુફ તથા ઈમાન વચ્ચે ભેદરેખા નમાઝનું ત્યજવું છે." (તિર્મિઝી શરીફ) મતલબ એ છે કે જેણે નમાઝ છોડી તેણે જાણે કે કુફ સાથે મિત્રતા જોડી. જેથી નમાઝને છોડવું એ કુફ સાથે સંબંધ જોડવું છે.

ઈમામ અહમદ ઈબ્ને હંબલ અને મુહદિષ દારમી અને મુહદિષ બયહફી

رحمة الله عليهم اجمعين એ પોતાની કિતાબ શોઅબુલ ઈમાનમાં આ હદીષ નફલ કરી છે જેનું લખાણ આ પ્રમાણે છે :-

- ❑ બેનમાઝી કયામતના દિવસે બેનૂર હશે.
- ❑ બેનમાઝી પોતાના ઈમાન પર કોઈ દલીલ ફાયમ કરી શકશે નહીં.
- ❑ બેનમાઝીને માટે કોઈપણ ઝરીયો છૂટકારાનો હશે નહીં.

આ પરથી સાબિત થયું કે બેનમાઝી મુસલમાનોનો સાથી નથી બલકે કાફિરોનાનો સાથી છે. કુર્આન પાકમાં ૧૪મા પારામાં ઈર્શાદ થાય છે, "જેમણે નમાઝ વેડફી કાઢી અને નફસાની ખ્વાહિશાત (મનેચ્છા)ની પાછળ પડી ગયા તો નજીકમાં જ એવા લોકોને "ગય્ય"માં દાખલ કરવામાં આવશે. "ગય્ય" શું છે? "ગય્ય" જહન્નમમાં એક વાદીનું નામ છે, (વાદી એટલે બે પહાડો વચ્ચેનું સપાટ મેદાન) જેની ગરમી તથા ઊંડાઈ સૌથી અધિક છે. એમાં એક ભયાનક કૂવો છે જેનું નામ "હબ હબ" છે. જ્યારે જહન્નમની આગ ઓલવાવા પર આવે છે તો અલ્લાહ તઆલા એ કૂવાને ખોલી દે છે જેનાથી તે અગાઉ જેમ ભડકવા લાગે છે. આ ભયાનક કૂવો બેનમાઝીઓ, વ્યભિચારીઓ (ઝાનીઓ), શરાબીઓ અને માભાપને તકલીફ આપનારાઓના માટે છે. સૂરએ મુદ્ધિષિરમાં ઈર્શાદ થાય છે : "જન્નતી લોકો જહન્નમીઓને સવાલ કરશે કે તમને કઈ વાત દોઝખમાં લઈ ગઈ ?! તેઓ કહેશે, અમે નમાઝ પટલા ન હતા."

એક હદીષમાં એ લખાણ મૌજૂદ છે કે, જો જહન્નમને સોચના નાકા બરાબર દુનિયાની તરફ ખોલી દેવામાં આવે તો તમામ જમીનવાળાઓ એની ગરમી તથા દુર્ગંધથી નષ્ટ થઈ જાય, મરી જાય." તો જે બદ્દનસીબ પોતે જ જહન્નમમાં દાખલ થશે તેનું શું થશે ?!

હે બેનમાઝીઓ ! તમારા માટે ચિંતનનો મફામ છે કે જો ખુદા તઆલા નારાજ થઈ ગયો તો ઘણો જ બુરો અંજામ થશે. જેથી અલ્લાહ વ રસૂલને ખાતર અત્યારે અને આ જ ઘડીએ સાચા દિલથી તૌબા કરીને બાજમાઅત નમાઝોની વ્યવસ્થા કરો, અને જેટલી નમાઝો ફઝા થઈ તેનો હિસાબ લગાડીને "ફઝાએ ઉમરી"ની રીતે પણ અદા કરો.

મેઅરાજની રાત્રે સરવરે કાઈનાત ﷺ એવા લોકો પાસેથી પસાર થયા. જેમનાં માથાં પથ્થર વડે ફોડવામાં આવી રહ્યાં હતાં, અને જ્યારે તે કચડી નાખવામાં આવતાં તો બીજીવાર ફરી અસલી હાલતમાં થઈ જતાં. અને આ ક્રમ થોડીવાર માટે પણ બંધ થતો ન હતો. આપ ﷺની ખિદમતમાં જિબ્રઈલ ﷺએ કહ્યું કે આ નમાઝમાં સુસ્તી કરવાવાળા લોકો છે. (તફસીરે દુર્રે મન્હૂર લિલ્અલ્લામા સિયૂતી, ૪/૧૪૪)

★ ફઘ્રમાં બેનમાઝીના અઝાબ માટે ગંજો અજગર ! ★

આ હદીષ ઘણી મશહૂર છે : નમાઝમાં સુસ્તી કરનારને ફઘ્ર એ રીતે દબાવશે કે એની પાંસળીઓ એકબીજામાં પ્રવેશી જશે, તેમજ તેની ફઘ્રમાં આગ સળગાવવામાં આવશે અને રાત દિવસ તેમાં ઉલટ પલટ કરવામાં આવશે. અલ્લાહ ﷻ એની ફઘ્રમાં એક અજગર સાપ લાગુ કરી દેશે જેનું નામ "અશ્શુજાઉલ્ અફરઅ" (બોડો સાપ) છે. એની આંખ આગની અને નખો લોખંડના છે. દરેક નખની લંબાઈ એક દિવસના અંતર જેટલી હશે. તેનો અવાજ વીજળીના કડાકા જેમ હશે. તે એને કહેશે, મને મારા રબે હુકમ આપ્યો છે કે હું તને ફજરની નમાઝ છોડી દેવાની સજામાં ઝોહર સુધી મારું, અને ઝોહર છૂટવાની સજામાં ઝોહરથી અસર સુધી, અને અસર છોડવાની સજામાં અસરથી મગરિબ સુધી, અને મગરિબ છોડવાની સજામાં ઈશા સુધી, અને ઈશા છોડવાના કારણે ઈશાથી ફજર સુધી માર લગાવું. તે જ્યારે પણ મારશે તો મુડદુ (બેનમાઝી) સિત્તેર ગજ જમીનમાં ઘસી જશે. પછી અજગર પોતાના નખો જમીનમાં દાખલ કરીને તેને કાઢશે. બેનમાઝીની આ સજા ફયામત સુધી સતત ચાલુ રહેશે !

બેનમાઝી તેરી શામત આયેગી
 ફઘ્ર કી દીવાર બસ મિલ જાએગી
 તોળ દેગી ફઘ્ર તેરી પસ્લિયાં
 દોનોં હાથોં કી મિલોં જો ઉંગ્લિયાં

ઉમ્મ મૈં છૂટી હૈં ગર કોઈ નમાઝ
જલ્દ અદા કર લે તૂ આ ગફલતસે બાઝ
કર લે તૌબા રબ કી રહમત હૈં બળી
ફુલ્લ મૈં વરના સજા હોગી કળી

★ ઝાનિયા ખૂની સ્ત્રી કરતાંય બેનમાઝી બદતર ★

કિતાબુઝ્ઝવાજિરમાં અલ્લામા ઈબ્ને હજર બયહકી મક્કી رحمة الله عليه આ રિવાયત નકલ કરે છે કે બની ઈસ્રાઈલની એક સ્ત્રી હઝરત મૂસા عليه السلامની પાસે આવીને એ અર્જ કરવા લાગી કે, હે હઝરત ! મારાથી એક ઘણો જ મહાન ગુનોહ થઈ ગયો છે અને મેં એ ગુનાહથી તૌબા પણ કરી લીધી છે, પણ આપ પણ મારા માટે મગફિરતની દુઆ ફર્માવો તો બેહતર છે. મૂસા عليه السلامએ પૂછ્યું કે કયો ગુનોહ તારાથી થયો છે ? એ સ્ત્રીએ જવાબ આપ્યો કે, હુઝૂર ! પહેલા તો મારાથી ઝિના થયો, પછી એ ઝિનાના પરિણામે જે બાળક પેદા થયું તેને મેં મારી નાખ્યું ! તે સ્ત્રીની આ વાત સાંભળીને મૂસા عليه السلامનો ચહેરો ગુસ્સાથી લાલ થઈ ગયો, અને ફર્માવ્યું કે અહીંથી જલ્દી નીકળી જા કે ક્યાંક તારા કારણે અમારા પર પણ અઝાબ નાઝિલ ન થઈ જાય ! તે સ્ત્રી આપ عليه السلامની આ હાલત જોઈને ચાલી નીકળી. તેનાં જતાં જ હઝરત જિબ્રઈલ عليه السلام તશરીફ લાવ્યા અને ફર્માવ્યું, હે મૂસા ! રબ્બુલ આલમીન આપને એવું પૂછે છે કે એ સ્ત્રી કરતાં વધુ બુરી કોઈ સ્ત્રી, અને આ સ્ત્રીના કુકર્મ કરતાં વધુ બુરુ કોઈ કુકર્મ તમારી નજરમાં છે ?! મૂસા عليه السلامએ જવાબ આપ્યો કે, વળી આના કરતાં બુરુ કુકર્મ કયુ હોય શકે ?! તો ઈશ્આદ થયો કે, હે મૂસા ! عليه السلام જે શખ્સ જાણીબુઝીને નમાઝ છોડી આપે તે આ બદ્કાર તથા ખૂની સ્ત્રી કરતાં પણ ખરાબ અને ગુનેહગાર છે.

પ્યારા દીનીભાઈઓ ! વિચારવાની વાત છે કે હઝરત મૂસા عليه السلامના જમાનામાં કેવળ બે નમાઝો ફર્જ હતી. તો જ્યારે તે બે નમાઝોને ત્યજનારો ઝાનિયા તથા ખૂની સ્ત્રી કરતાં પણ અધિક બુરુ ઠર્યો, તો આપણા પર તો પાંચ નમાઝો ફર્જ છે, તો હવે એને છોડી દેનારા તો એનાથીય વધુ બદતર હશે ! અને

એ પણ વિચારવાની વાત છે કે જો કોઈ શખ્સની પત્ની મઆઝલ્લાહ ! ઝિનામાં પડી જાય, તો ગૈરતમંદ પતિ કેટલા પ્રમાણમાં નારાજ થઈ જાય છે અને છેવટે એવી પત્નીને છોડી પણ આપે છે. પણ અહીં મોટાભાગે શરીફ ઘરાનાની સ્ત્રીઓ તદ્દન નમાઝો જ નથી પઢતી, પરંતુ એમના પતિઓ તથા સગાં સંબંધીઓને રજ માત્ર પરવા નથી હોતી ! જ્યારે કે ઉપરોક્ત રિવાયતના મુતાબિક બેનમાઝી સ્ત્રીઓ બદ્દકાર કરતાં પણ અલ્લાહ ﷻ ની નજીક અધિક બુરી છે. અલ્લાહ તઆલા સારી તૌફીક અતા ફર્માવે. (આમીન)

હવે જુઓ સર્વ અસ્લાફમાં નમાઝનો જઝબો કેટલા પ્રમાણમાં રહેતો હતો. તેમને ખોફે ખુદા અને ક્રયામતનો એહસાસ અને અલ્લાહ ﷻ તથા તેના રસૂલ ﷺ ના એહકામનો કેટલા પ્રમાણમાં લેહાઝ હતો.

★ અંધ રહેવું પસંદ કર્યું પણ નમાઝ ન છોડી ! ★

ઈમામ મુન્ઝરી رحمة الله عليه એ પોતાની જગ વિખ્યાત કિતાબ 'અત્તરગીબ વત્તરહીબ'માં મુસ્નદે બુઝ્ઝારના હવાલાથી નફલ કર્યું છે કે જ્યારે હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને અબ્બાસ رضي الله عنه ની દષ્ટિ જતી રહી તો લોકોએ તેમને અર્જ કરી કે અમે તમારી આંખો ઠીક કરાવી દઈએ પણ તમારે અમુક દિવસો નમાઝ છોડવી પડશે, કેમ કે ઈલાજ દરમ્યાન હલન ચલન નુકસાન કર્તા છે. તો આપ رضي الله عنه એ એ સાંભળીને ફર્માવ્યું કે મારાથી એ નથી થઈ શક્તું, કેમ કે તાજદારે રિસાલત صلى الله عليه وسلم નું ફર્માન મુબારક છે કે જેણે નમાઝ છોડી તેના પર ક્રિયામતના દિવસે અલ્લાહ તઆલા અતિશય ગયઝો ગઝબ તથા સખત ગુસ્સો ફર્માવશે. જેથી હે લોકો ! મને આંધળા રહેવું મન્ઝૂર છે ! હું અલ્લાહ ﷻ ના ગઝબને સહન કરવાની શક્તિ નથી ધરાવતો. જેથી આપ رضي الله عنه એ આંખો ઠીક ન કરાવી અને નાબીના જ રહ્યા.

★ જમાઅત માટે આવી બેફરારી ક્યાં જોવા મળે ? ★

કિતાબ શવાહિદુન્નબુવ્વતમાં આરિફ જામી رحمة الله عليه ફર્માવે છે કે હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضي الله عنهما નાબીના હોવાની હાલતમાં એક છોકરો પોતાની સાથે રાખતા હતા જે નમાઝના સમયમાં આપની લાઠી પકડીને આપને મસ્જિદમાં

લાવ્યા કરતો. એક દિવસે તે છોકરો નમાઝના સમયે હાજર ન થયો અને આપ ખૂબ જ બેચેન થઈ ગયા. બાજમાઅત નમાઝના શોખે આપ رضي الله عنه બેચેન કરી નાખ્યા. છેવટે આપે અલ્લાહ તઆલાની બારગાહમાં ફરિયાદ કરી કે હે અલ્લાહ ! ﷺ મારું નાબીના હોવું કયામતના દિવસે ક્યાંક મને બેઈજજત ન કરે. હે અલ્લાહ ! ﷺ મને કયામતની બેઈજજતીથી બચાવી લે. તે જ વખતે આપની આંખો તુરત જ રોશન થઈ ગઈ અને આપ મસ્જિદમાં ચાલ્યા ગયા. ત્યારબાદ પણ એવું થવા લાગ્યું કે જ્યારે પણ નમાઝનો સમય આવતો તો આપની આંખો રોશન થઈ જતી. અને જ્યારે નમાઝથી ફારિગ થઈને પોતાના ઘરે આવી જતા તો ફરી નાબીના થઈ જતા.

પ્યારા દીની ભાઈઓ ! જોયું તમે કે હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને અબ્બાસ رضي الله عنهماનો જઝબો કેટલા પ્રમાણમાં જબરદસ્ત હતો. જમાઅત તર્ક થવાના ડરે કાંઈક એવો ગલ્બો કર્યો કે રહમતે ખુદાવંદી જોશમાં આવી ગઈ અને અલ્લાહ ﷺના હુકમથી નમાઝના સમયોમાં તેમની આંખો રોશન થઈ જતી હતી. જ્યારે કે શરીઅતે મુતહહરામાં નાબીના શખ્સોને મસ્જિદમાં જઈને જમાઅતથી નમાઝ અદા કરવી વાજિબ નથી. અફસોસ ! આજે સારા તંદુરસ્ત લોકો જમાઅત તો જમાઅત મુદ્દલે નમાઝ જ નથી પઢતા.

તો યાદ રાખો કે જિંદગી બેહદ ટૂંકી છે અને નજીકમાં જ મૌત આવનાર છે. ક્યાંક એવું ન થાય કે નમાઝો છોડવાની હાલતમાં ગુનાહોભરી જિંદગીથી તૌબા કર્યા વિના આ દુનિયાથી રુખસદ થવું પડે ! તો પછી પસ્તાવાથી કે માથુ ફોડવાથી કાંઈ હાથ નહીં આવે. જેથી અત્યારે મોકો છે તો જલ્દી જલ્દી પોતાના ગુનાહોથી સાચી તૌબા કરી લો.

★ નમાઝ ત્યજનાર માટે જહન્નમના અઝાબો ★

યાદ રાખો ! જે કોઈ જાણી બુઝીને એક નમાઝ ફૂગા કરી આપે છે તેને "રોનકુલ મજાલિસ"ની રિવાયતના ખુલાસા પ્રમાણે દુનિયાવી જિંદગીના હિસાબથી બે કરોડ અઢાવીસ લાખ વરસ જહન્નમની આગમાં સળગવું પડશે.

હદીષે પાકમાં આવ્યું છે : જહન્નમમાં એક વાદી છે જેનું નામ "લમલમ" છે, એમાં ઊંટની ગરદનની જેવા મોટા મોટા સાપો છે. દરેક સાપની લંબાઈ

એક મહિનાના અંતર બરાબર છે. જ્યારે એ સાપ બેનમાઝીને ડસશે તો તેનું ઝહેર તેના શરીરમાં સિત્તેર વરસો સુધી જોશ મારતુ રહેશે. અને જહન્નમમાં એક વાદી છે જેનું નામ "હુબ્બુલ હુઝન" છે. એમાં કાળા ખચ્ચરના જેવા વિછી છે. તેના સિત્તેર ડંખો છે અને દરેક ડંખમાં ઝહેરની થેલી છે. તે વિછી જ્યારે બેનમાઝીને ડંખ મારે છે તો તેનું ઝહેર તેના આખા શરીરમાં ફેલાય જાય છે અને એ ઝહેરની ગરમી એક હજાર વરસ સુધી રહે છે. ત્યારબાદ તેનાં હાડકાંઓથી ગોશ્ત ખરે છે અને તેના ગુપ્તાંગથી પરુ વહેવા લાગે છે અને તમામ જહન્નમી એના પર લઅનત મોકલે છે. (કુર્તુલ ઉયૂન)

★ નમાઝ પઢવાના દુનિયવી ઉખરવી ફાયદા ★

હવે જુઓ નમાઝ પઢવાની બરકતો અને ફાયદા કેટલા છે. હદીષ મુબારકમાં ઈર્શાદ છે કે નમાઝ દીનનો સ્તંભ છે. નમાઝ અલ્લાહ તઆલાની ખુશનુદીનો સબબ છે. નમાઝથી રહમત નાઝિલ થાય છે. નમાઝથી ગુનાહ માફ થાય છે. નમાઝ બીમારીઓથી બચાવે છે. નમાઝ દુઆઓની ફૂલૂલિયતનો સબબ છે. નમાઝથી રોજીમાં બરકત થાય છે. નમાઝ અંધારી કુબ્રનો ચિરાગ છે. નમાઝ કુબ્રના અઝાબથી બચાવે છે. નમાઝ જન્નતની કૂંજ છે. નમાઝ પુલસિરાતના માટે આસાની છે. નમાઝ જહન્નમના અઝાબથી બચાવે છે. નમાઝ પ્યારા આફા صلى الله عليه وسلمની આંખોની ઠંડક છે. નમાઝીને સરકાર صلى الله عليه وسلمની શફાઅત નસીબ થશે અને નમાઝીના માટે સૌથી મહાન ઈનામ એ છે કે તેને કુયામતના દિવસે અલ્લાહ ﷻનો દીદાર નસીબ થશે.

અલ્લામા ઈબ્ને હજર અસ્કલાની رحمة الله عليهએ પોતાની કિતાબ ઝવાજિરમાં આ હદીષ નફૂલ કરી છે : જે શખ્સ હમેશાં પાંચ સમયની નમાઝો બાજમાઅત પઢતો રહેશે તેને અલ્લાહ તઆલા પાંચ વાતો અર્પણ કરશે.

પ્રથમ : મૌતની સખ્તીથી બચાવશે. બીજું : કુબ્રના અઝાબથી મહેફૂઝ રાખશે. ત્રીજું : હશરના દિવસે એવો શખ્સ ખૂબ જ અમ્નની સાથે રહેશે. આમાલનામુ તેના જમણા હાથમાં મળશે. ચોથું : પુલસિરાતથી તેજ ઉડનાર પક્ષીની જેમ પસાર થઈ જશે. પાંચમું : જન્નતમાં વિના હિસાબ કિતાબ દાખલ

﴿ गुनाहोनो र्छलाज ﴾

થશે. દુનિયાની જિંદગી ખત્મ થયા બાદ ઈન્સાન પર પાંચ મુસીબત આવે છે. પ્રથમ : મૌત, બીજી : કફ્ર, ત્રીજી : હશરનું મેદાન એટલે ક્રયામતનો ભયાનક મન્ઝર. ચોથું : પુલસિરાત, પાંચમું : જન્નતનો દરવાજો બંધ હોવું. ખુદા તઆલાએ આ મુસીબતોને દૂર કરવા અને તેમને આસાન કરવાના હેતુથી પાંચ નમાઝો ફરજ કરી.

રમઝાનના રોઝા ન રાખવાનો ભયાનક અંજામ

હઝરત સૈયદના અબ્દુલ્લાહ ઈબને અબ્બાસ رضي الله عنه રિવાયત કરે છે કે તાજદારે રિસાલત صلى الله عليه وسلم આલીશાન ફર્માન છે કે જેણે સહીહ મજબૂરી તથા બીમારી વિના રમઝાન મુબારકમાં એક રોઝો પણ જાણીબુઝીને છોડ્યો તો તેને નવ લાખ વરસ દોઝખની આગમાં સળગાવવામાં આવશે. (તઝકેરતુલ વાએઝીન)

તેમજ જેણે એક રોઝો વેડફી નાખ્યો (છોડી દીધો) તો હવે જીવનભર રોઝા રાખતો રહે તો પણ એ છૂટેલા રોઝાની ફઝીલત નથી પામી શકતો. જેથી આપણે કદાપિ કદાપિ ગફલતનો શિકાર બનીને રોઝા જેવી અઝીમુશ્શાન નેઅમત છોડવી જોઈએ નહીં. અમુક ઈસ્લામી ભાઈ તથા બહેનો રોઝો રાખીને કોઈ યોગ્ય મજબૂરી વિના અમુક વખત તોડી નાખે છે તેઓ નીચેની હદીષ વારંવાર પઢે અને અલ્લાહ ﷻ ના કહેર તથા ગઝબથી ખૂબ ડરે !

હઝરત સૈયદના અબૂ અમામા બાહિલી رضي الله عنه ફર્માવે છે કે મેં સરકારે મદીના عليها الصلوة والسلام ને એવું ફર્માવતાં સાંભળ્યા કે હું સૂતેલો હતો તો ખ્વાબમાં બે શખ્સ મારી પાસે આવ્યા અને મને એક મુશ્કેલીવાળા પહાડ પર લઈ ગયા. જ્યારે હું પહાડના મધ્યના હિસ્સે પહોંચ્યો તો ત્યાં ઘણા સખત અવાજો આવી રહ્યા હતા. તો મેં કહ્યું કે આ કેવા અવાજો છે ? તો મને બતાવવામાં આવ્યું, આ જહન્નમીઓના અવાજો છે. પછી મને અધિક આગળ લઈ જવામાં આવ્યો તો હું કેટલાક એવા લોકો નજીકથી પસાર થયો કે તેમને તેમની ઘૂંટીની રગોમાં બાંધીને (ઊંધા) લટકાવાયેલા હતા અને તેમનાં ગાલફોળાં ફાડી નાખવામાં આવ્યાં

હતાં અને તેમના ગાલફોળાંએથી લોહી વહી રહ્યું હતું. તો મેં પૂછ્યું કે આ કોણ લોકો છે ? તો મને બતાવવામાં આવ્યું કે આ લોકો રોજા ઈફતાર કરતા હતા એ પહેલાં કે રોજો ઈફતાર કરવું હલાલ હોય. (ફયઝાને સુન્નત)

પ્યારા દીની ભાઈઓ બહેનો ! રોજો મુદ્દલે જ ન રાખવો કબીરા ગુનોહ, અને રાખીને તોડી નાખવો પણ સખત ગુનોહ છે. સમયથી પહેલાં ઈફતાર કરવાથી મુરાદ એ જ છે કે રોજો તો રાખી લીધો પણ સૂર્યાસ્ત પહેલાં પહેલાં જાણીજોઈને કોઈ સહીહ મજબૂરી વિના તોડી નાખ્યો.

અને જે બદ્દનસીબ રોજો રાખવા છતાં તાશ, શતરંજ, વીડિયો ગેમ્સ, (કેરમ), ફિલ્મી ડ્રામાઓ, ગાવા વગાડવા, ગાળી ગલોચ વગેરે વગેરે નાજઈઝ તથા હરામ કામોમાં દિવસ રાત લાગેલા રહે છે, એટલે રોજાદાર જ્યારે રમઝાન શરીફના મુબારક મહિનામાં હલાલ તથા પવિત્ર ખાવા પીવા છોડી દે છે તો પછી તે જૂઠ, યુગલી, ગાલી ગલોચ વગેરે કામ ન છોડે અને તેને દસ્તૂર પ્રમાણે ચાલુ રાખે તો તે કયા પ્રકારનો રોજાદાર છે ?!

યાદ રાખો, સરકારે મદીના عليه الصلوة والسلام નું ફર્માને આલીશાન છે, "જે બુરી વાત કહેવું અને એના પર અમલ કરવું ન છોડે તો તેના ભૂખ્યા તરસ્યા રહેવાની અલ્લાહ ﷻ ને કોઈ હાજત નથી. (બુખારી શરીફ)

એક અન્ય સ્થળે ફર્માવ્યું, "કેવળ ખાવા પીવાથી દૂર રહેવાનું નામ રોજો નથી, બલકે રોજો તો એ છે કે નિરર્થક તથા બહેદૂા વાતોથી બચવામાં આવે." (હાકિમ)

મતલબ એ છે કે રોજાદારે જોઈએ કે તે રોજામાં જેવી રીતે ખાવા પીવા છોડી આપે છે તેવી જ રીતે જૂઠ, પ્રપંચ, બદ્દમાની, લડાઈ, ઝઘડો વગેરે ગુનાહ પણ છોડી આપે. એક સ્થળે હુઝૂર ﷺ એ ફર્માવ્યું, "તમારી સાથે જો કોઈ લડાઈ કરે, ગાળો આપે તો તમે તેને કહી આપો કે હું રોજાથી છું."

પ્યારા દીની ભાઈઓ ! બહેનો ! આજકાલ તો મામલો ઉલ્ટો જોવા મળે છે, બલકે હવે તો પરિસ્થિતિ એવી થઈ ગઈ છે કે કોઈ કોઈનાથી લડી પણ પડે છે તો ગરજને આવું કહે છે, "ચૂપ થઈ જા ! નહીં તો યાદ રાખજે હું રોજાથી છું અને તારાથી જ રોજો ખોલીશ !" એટલે કે તને ખાય જઈશ ! (મઆઝલ્લાહ !)

આજીજી પ્રદર્શિત કરવી જોઈએ. આહ ! કૃયામતના હોશ ઉડાવી દેનારા મન્ઝરને યાદ કરો, જ્યારે દરેક બાજુએ "નફ્સી નફ્સી"નો આલમ હશે, સૂરજ આગ વરસાવી રહ્યો હશે, જીભો તરસની સખ્તીના કારણે મોંથી બહાર લટકી રહી હશે, પત્ની પતિથી, મા પોતાના જિગરના ટુકડાથી અને બાપ પોતાના નૂરે નઝરથી પોતાને બચાવી રહ્યો હશે, મુજરિમોને પકડી પકડીને લાવવામાં આવી રહ્યા હશે અને તેમનાં અંગો તેમના ગુનાહોની દાસ્તાન સંભળાવી રહ્યાં હશે, તો એવા સમયે અઝાબોથી બચવા માટે શું આપણે સર્વ ગુનાહોથી તોબા ન કરી લેવી જોઈએ ?!

★ ઝકાત ન આપનારાઓનો અંજમ ★

હઝરત અબૂ હુરૈરહ رضي الله عنه થી રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ عليه السلام ઈર્શાદ ફર્માવ્યો, જે શખ્સને અલ્લાહ તઆલાએ માલ આપ્યો હોય અને તે એની ઝકાત અદા ન કરે તો કૃયામતના દિવસે તે માલ એક ગંજા (બોડા) સાપના સ્વરૂપમાં બનાવી દેવામાં આવશે જેના માથામાં ઝહેરની બે થેલીઓ હશે. તે સાપ તેના ગળામાં તોફ બનાવીને રાખી દેવામાં આવશે તો તે તેનાં ગાલફોળાં કરડી કરડીને ખાશે અને કહેશે, હું તારો માલ છું ! હું તારો ખજાનો છું ! (બુખારી શરીફ)

મુસ્લિમ શરીફની એક રિવાયતના પ્રમાણે જે શખ્સ સોના ચાંદીનો માલિક હોય અને તે એની ઝકાત અદા નથી કરતો તો જ્યારે કૃયામતનો દિવસ થશે તો તેના માટે તે આગનાં પતરાં બનાવવામાં આવશે અને પછી એના પર દોઝખની આગ ભડકાવવામાં આવશે અને એના વડે તે ઝકાત ન આપનારાનાં પાસાં, પેશાની તથા પીઠને ડામ દેવામાં આવશે. જ્યારે તે ઠંડાં થવા લાગશે પછી એવાં જ ગરમ કરી દેવામાં આવશે. અને આ અઝાબનો મામલો તે દિવસનો છે જે પચાસ હજાર વરસ લાંબો છે, ત્યાં સુધી કે સર્વ બંદાઓ વચ્ચે ફેંસલો થઈ જશે. હવે તે ઝકાતને ન અદા કરનારો પોતાનો માર્ગ પકડશે જન્મતનો કે દોઝખનો !

મેઅરાજની રાત્રે સરવરે કાઈનાત عليه السلام એ લોકોની એક જમાઅતને જોયી કે તેમના આગળ પાછળના સ્થાને ચિથરાં લટકી રહેલ છે અને તેઓ ઊંટો તથા જાનવરોની જેમ કાંટાળાં ઝાડ ચરી રહ્યાં છે, અને જહન્નમના પથ્થર તથા અંગારા

ખાઈ રહ્યા છે. હુઝૂરે ફર્માવ્યું, મારા પૂછવા પર જિબ્રિલ عليه السلام એ જવાબ આપ્યો, આ પોતાના માલની ઝકાત ન આપનારા લોકો છે. (ઈબ્ને કષીર)

હવે તમારામાં બુદ્ધિ હોય અને દિમાગ હાજર હોય તો વિચારો કે ઝકાત ન અદા કરનારા આવા અનેક અઝાબો વેઠી રહ્યા હશે તો આપ તેમનામાંથી બનવા ન ઈચ્છતા હોવ તો તૌબા કરો અને પાછલી સર્વ ઝકાત બાકીના વરસોની ગણીને આજે જ અદા કરી આપો.

લાંચ તથા વ્યાજ ખાવાનો અંજામ

તાજદારે મદીના عليه الصلوٰة والسلام એ લાંચ આપનાર તથા લાંચ લેનાર અને એ બંનેવ વચ્ચે દલાલી કરનાર પર લઅનત કરી છે. (કન્ઝુલ ઉમ્માલ)

અમીરુલ મો'મિનીન હઝરત સૈયદના ફારૂકે આ'ઝમ رضي الله عنه થી રિવાયત થયેલ છે કે હરામના બે દરવાજા એવા છે કે લોકોએ એ બંનેવ દરવાજેથી ખાય છે, એક લાંચ અને બીજી ઝાનિયાની કમાણી. (કન્ઝુલ ઉમ્માલ)

યાદ રાખશો ! હદીષે મુબારકમાં ઈર્શાદ છે, "તે ગોશત જન્નતમાં જશે નહીં જે હરામ ખોરાકથી બનેલો છે, અને તે ગોશત જે હરામ ખોરાકથી બન્યો હોય તે જહન્નમનો હક્કદાર છે." (મિશકાત)

હઝરત સૈયદના જાબિર رضي الله عنه થી રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ صلى الله عليه وسلم એ ફર્માવ્યું, "વ્યાજ ખાનારા, ખવડાવનારા, અને વ્યાજ લેનારા અને વ્યાજના બંનેવ ગવાહો પર લઅનત ફર્માવી છે. અને એવું ફર્માવ્યું કે આ સૌ ગુનાહમાં સરખા છે." (મિશકાત શરીફ)

રસૂલુલ્લાહ صلى الله عليه وسلم એ ફર્માવ્યું કે, "જેણે વ્યાજનો માલ ખાધો, અલ્લાહ ﷻ એના પેટને જેટલો માલ ખાધો એટલુ આગથી ભરી આપશે. ભલે માલ મહેનત કરીને ખાધો હોય અને અલ્લાહ તઆલા એના અમલને ફૂબૂલ નહીં ફર્માવે અને તે હમેશાં ખુદા ﷻ ની નારાઝગીમાં છે જ્યાં સુધી કે તેની પાસે એક રજકણ પણ વ્યાજનું બાકી છે." (કુર્તુલ ઓયૂન)

તિબ્રાની શરીફની હદીષ છે કે વ્યાજનો એક દિરહમ જે માણસ ખાય જેને

તે જાણે છે (કે આ વ્યાજનો છે) તો એ છત્રીસવાર ઝિનાથી પણ સખત છે.

હઝરત અબ્દુલ્લાહ رضي الله عنهનું ફર્માન છે : વ્યાજના બોત્તેર ગુનાહો છે, સૌથી બદ્દતર ગુનોહ એ છે કે કોઈ ઈસ્લામની હાલતમાં પોતાની મા સાથે બદ્દકારી કરે. (મુકાશફતુલ કુલૂબ)

સરકારે મદીના عليه الصلوة والسلامએ ફર્માવ્યું કે, "મેઅરાજ"ની રાતે જ્યારે અમે સાતમા આસ્માને પહોંચ્યા. મેં ઉપર જોયું તો ગર્જ, વીજળીઓ તથા સખત આંધીઓ હતી. પછી ફર્માવ્યું, અમે એ ફ્રૌમની પાસે આવ્યા જેમના પેટો ઓરડાઓ જેવાં મોટાં મોટાં હતાં, તેમાં સાપ વિછીઓ હતા જે એમનાં પેટોમાં બહારથી જોવામાં આવતા હતા. મેં જિબ્રઈલ عليه السلامને પૂછ્યું, આ કોણ લોકો છે ? તેમણે બતાવ્યું કે આ વ્યાજખોર લોકો છે.

★ મુડદુ ઉઠીને બેઠુ થઈ ગયું ! ★

જૌહરાબાદ (ટન્ડુ આદમ)ના એક કપડાના વેપારીની ખોફનાક દાસ્તાન પઢો અને કાંપી ઉઠો !

વર્તમાનપત્રોના સમાચારો પ્રમાણે ફૂબ્રસ્તાનમાં એક જનાઝો લાવવામાં આવ્યો. ઈમામ સાહબે જેવી નમાઝે જનાઝાની નિયત બાંધી. મુડદુ ઉઠીને બેઠુ થઈ ગયું. લોકોમાં ભાગદોડ મચી ગઈ. ઈમામ સાહબે પણ નિયત તોડી નાખી અને કેટલાક લોકોની મદદથી તેને ફરી સૂવાડી દીધું. ત્રણવાર મુડદુ ઉઠીને બેઠુ થઈ ગયું. ઈમામ સાહબે મહૂમના સગાંઓને પૂછ્યું, શું મરનાર વ્યાજખોર હતું ? તેમણે જવાબ આપ્યો કે, હા ! એના પર ઈમામ સાહબે નમાઝે જનાઝા પઢાવવાથી ઈન્કાર કરી આપ્યો. લોકોએ જ્યારે લાશ ફૂબ્રમાં રાખી તો ફૂબ્ર જમીનની અંદર ધસી. એના પર લોકોએ લાશને માટી વગેરેથી દબાવીને ફાતિહા વિના જ ઘરે ચાલતી પકડી.

★ ફૂબ્રના ભડકા તથા ધૂમાડાઓ ★

આ સનસનીખેઝ બનાવ નવાએ વફતના મેગેઝિનમાં પ્રસિદ્ધ થયો હતો. એક હાજી સાહબ જે પાંચ સમયની નમાઝ પાબંદીથી પઢતા હતા, માલદાર

હોવાની સાથોસાથ ઘણા સખી દિલ પણ હતા. દિલ ખોલીને ગરીબો તથા વિધવાઓની ઈમદાદ કર્યા કરતા હતા. કેટલાયે યતીમ બાળકોની શાદી પર કરાવી આપી. હજજ પણ કર્યો હતો. ઈ.સ. ૧૯૭૩ની એક સવારે તેમનો ઈન્તેકાલ થઈ ગયો. બેહદ મિલનસાર અને બાઅખ્લાક હતા. મહોલ્લાવાળાઓ એમનાથી ખૂબ જ પ્રભાવિત હતા જેથી ગમગીન લોકોની આવન જાવન ખૂબ હતી. એમના જનાઝામાં લોકોની ખૂબ જ ભીડ હતી. સર્વ લોકો કુબ્રસ્તાન આવ્યા, કુબ્ર ખોદીને તૈયાર કરી લીધી. જેવી મૈયત કુબ્રમાં ઉતારવાના માટે લાવ્યા એવામાં ગઝબ થઈ ગયો ! એકાએક કુબ્ર આપોઆપ બંધ થઈ ગઈ. સર્વ લોકો પરેશાન થઈ ગયા. બીજીવાર જમીન ખોદવામાં આવી. જ્યારે મૈયત ઉતારવા લાગ્યા તો ફરી કુબ્ર આપોઆપ બંધ થઈ ગઈ. સર્વ લોકો પરેશાન હતા. એકાદવાર અધિક એવું જ થયું. છેવટે ચોથીવાર દફન કરવામાં કામચાબ થઈ જ ગયા. ફાતિહા પઢી સૌ પરત થઈ ગયા અને હજી થોડાક જ ડગલાં ચાલ્યા હતા એવામાં એવું મહેસૂસ થયું જાણે કે જમીન જોર જોરથી હાલી રહી છે. લોકોએ એકદમ પાછળ ફરીને જોયું તો એક હોશ ઉડાડી દેનારો મન્ઝર હતો. આહ ! કુબ્રમાં તીરાડો પડી ચૂકી હતી, તેમાંથી આગના ભડકા તથા ધૂમાડા ઉઠી રહ્યા હતા અને કુબ્રની અંદર ચીસો પાડવાની અવાજો તદ્દન સાફ સંભળાઈ રહી હતી. આ ધુજાવી દેનારો મન્ઝર જોઈને સૌના હોશ ઉડી ગયા અને સર્વ લોકો જેનાથી જે રીતે બની શક્યું ભાગવા માંડ્યા. સર્વ લોકો ઘણા પરેશાન હતા કે જાહેરમાં નેક, સખી તથા બાઅખ્લાક ઈન્સાનની છેવટે એવી કઈ ખતા હતી જેના સબબે આટલા પ્રમાણમાં ભયાનક અઝાબે કુબ્રમાં સપડાઈ ગયો ?! તેહફીક કરવા પર એના હાલ કાંઈક આ પ્રમાણે સામે આવ્યા :-

"મહૂમ બચપનથી જ ખૂબ જ દિમાગવાળો હતો જેથી મા બાપે ઉચ્ચ તા'લીમ અપાવી. જ્યારે ખૂબ ભણી ગણી લીધું તો કોઈ રીતે પણ સિફારિશ કે લાંચના જોર પર એક સરકારી ખાતામાં નોકરી મેળવી લીધી. લાંચ ખાવાની લત પડી ગઈ. લાંચની દોલતથી પ્લોટ પણ ખરીદ્યા અને ઘણું બધું બેંક બેલેન્સ પણ કરી લીધું, એનાથી હજજ પણ અદા કરી અને સર્વ સખાવત પણ તે હરામ માલથી કર્યા કરતો હતો."

પ્યારા દીની ભાઈઓ ! બહેનો ! જોયું તમે હરામ માલનો કેટલા પ્રમાણમાં દર્દનાક અંજામ થયો. યાદ રાખો ! હદીષના હુકમાનુસાર લાંચ આપનાર તથા લેનાર બંને જહન્નમી છે. હરામ માલથી કરવામાં આવતાં નેક કામો પણ બેકાર જાય છે. કેમ કે અલ્લાહ ﷻ પાક છે અને પાક માલને જ કૃબૂલ ફર્માવે છે. જેમ કે સરકારે મદીના ﷺ આલીશાન ફર્માન છે : "જે શખ્સ હરામનો માલ કમાય છે અને પછી સદકો કરે છે એને કૃબૂલ નહીં કરવામાં આવે, અને એમાંથી ખર્ચ કરશે તો એના માટે એમાં બરકત થશે નહીં અને એને પોતાની પાછળ છોડશે તો એ એના માટે દોઝખનો દરવાજો બનશે." (મિશકાત શરીફ)

★ લાંચિયા ઓફિસરનો ભયાનક અંજામ ! ★

રાવલપિંડીના કૃબ્રસ્તાન રતા ઈમરાલમાં ઉપસ્થિત થનાર સરકારી ખાતાના એક ઓફિસરનો એક અધિક દર્દનાક બનાવ વાંચો :-

૨૭ જમાદિયુલ અવ્વલ હિ.સ. ૧૪૧૧ના રોજ પોલીસ ઓફિસરનો જનાઝો કૃબ્રસ્તાન લાવવામાં આવ્યો. જ્યારે એને કૃબ્રમાં ઉતારવા લાગ્યા તો એની કૃબ્ર એકાએક વાંકી થઈ ગઈ. પહેલાં તો લોકોએ એને કૃબ્ર ખોદનારાઓનો વાંક ઠરાવ્યો. બીજી જગાએ કૃબ્ર ખોદવામાં આવી અને મૈયત ઉતારવા લાગ્યા તો કૃબ્ર એકવાર ફરી વાંકી થઈ ગઈ. હવે લોકોમાં ખોફ તથા ભય ફેલાવા લાગ્યો. ત્રીજીવાર પણ એવું જ થયું કે કૃબ્ર આશ્ચર્યજનક હદ સુધી વાંકી થઈ જતી કે દફન કરવું શક્ય ન રહેતું. છેવટે જનાઝામાં શરીક લોકોએ ભેગા મળીને મર્હૂમના માટે મગફેરતની દુઆ કરી અને પાંચમીવાર વાંકી કૃબ્રમાં પણ ગમે તેમ કરીને ફસાવીને દફનાવી દેવામાં આવ્યો. (બહવાલા રિસાલા પુર અસ્સાર, ભિકારી)

હઝરત સૈયદના અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما થી રિવાયત થયેલ છે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ફર્માને આલીશાન છે : "જે શખ્સ કોઈ ફોમનો વાલી તથા ફાઝી નિયુક્ત થયો તે ફયામતના દિવસે એ હાલતમાં રજૂ થશે કે તેનો હાથ ગરદન સાથે બંધાયેલો હશે. પછી જો તે લાંચીયો ન હતો અને તેના ફૈસલા પણ હક્ક પર આધારિત હતા તો તેને આઝાદ કરી દેવામાં આવશે, જો તે લાંચખોર હતો અને લોકોથી માલ લઈને

હક્કની વિરુદ્ધ ફેંસલો કરતો હતો તો તેને જહન્નમમાં ફેંકી દેવામાં આવશે અને તે ૫૦૦ વરસની જેટલી ઊંડાઈમાં જઈને પડશે.”

ઓછુ તોલવાનો અને ભેળસેળનો ખતરનાક અંજામ

હદીષે પાકમાં આવે છે કે નિ:શંક! જહન્નમમાં એક વાદી છે જેની ગરમીથી જહન્નમવાસીઓ રોજ પાંચવાર પનાહ માગે છે. જો એ વાદીમાં પહાડ નાખી દેવામાં આવે તો તે પણ તેની ગરમીથી ઓગળી જાય. એ વાદીમાં નમાઝમાં સુસ્તી કરનારા અને ઓછુ માપનારા અને ઓછુ તોલનારા (કાંટી મારનારા)ને ફેંદ કરવામાં આવશે. તો અફસોસ છે કે જેણે આવી જન્નતને જેની પહોળાઈ આસ્માનો તથા જમીનના બરાબર છે તેને એક દાણા બે દાણાના બદલામાં વેચી નાખી. (કુર્તુલ ઓયૂન)

“જે શખ્સ તોલ માપમાં ખયાનત કરે છે, કુયામતના દિવસે તેને દોઝખની ગહરાઈઓમાં નાખવામાં આવશે અને બે આગના પહાડોની વચ્ચે બેસાડીને હુકમ આપવામાં આવશે કે આ પહાડોને માપો તથા તોલો. જ્યારે તે તોલવા લાગશે તો આગ તેને સળગાવી દેશે.” (ફયઝાને સુન્નત)

હઝરત સૈયદના માલિક બિન દીનાર રજીએ એક બીમારના સિરહાને તશરીફ લાવ્યા જે મૃત્યુ નજીક હતો. આપ રજીએ કેટલીયેવાર તેને કલ્માની તલ્ફીન કરી પરંતુ તે દસ અગ્યાર, દસ અગ્યારનો અવાજ લગાડતો રહ્યો. જ્યારે એને તેનું કારણ પૂછવામાં આવ્યું તો કહ્યું, મારી સામે આગનો પહાડ છે, જ્યારે હું કલમો પઢવાની કોશિશ કરું છું તો તે આગ મને સળગાવવાના માટે લપકે છે. પછી આપ રજીએ પૂછ્યું, દુનિયામાં તમે શું કામ કરતા હતા ? તેણે કહ્યું, હું ઓછુ તોલ્યા કરતો હતો. (તઝકેરતુલ ઔલિયા)

આહ ! તોલમાપમાં કમી કરવાવાળા ! તારી બરબાદી ! થોડાક સિક્કાઓ ખાતર પોતાની જાતને જહન્નમમના ભડકાઓને ભેટ ધરવાની હિંમત કરનારાઓ ! તમારા માટે ઈબ્રત જ ઈબ્રત છે.

બદ્ કિસ્મતીથી આજકાલ માપ તોલમાં કમી કરવી તદ્દન સામાન્ય થઈ ગયું છે અને મઆઝલ્લાહ ! એને અયબ જ સમજવામાં નથી આવતું, જ્યારે કે એ હરામ તથા ગુનાહે કબીરા છે. બંદાઓનો હક્ક મારવું છે. આવું કરવાથી માલમાં જાહેરી રીતે ટેમ્પરરી માલમાં વધારો થઈ પણ જાય તો તેથી શું થયું ?! પરિણામે તો બર્બાદી જ બર્બાદી છે. દુનિયામાં પણ નુકસાન અને આખેરતમાં દુઃખદાયક અઝાબની ધમકી છે. દુનિયામાં તો હરામ માલ કેટલીકવાર બીમારીઓ, કેસો, કોર્ટના લફરાંઓ, તથા કેટલીકવાર ડાકૂઓની ભેટ ચઢી જ જાય છે.

ઈમામ ગિઝાલી رحمة الله عليه ફર્માવે છે : કપડાનો વેપારી કપડુ લેતી વખતે ઢીલુ રાખીને માપે અને આપતી વખતે સખ્ત (તંગ) કરીને તથા ખેંચીને આપે તે બદ્તરીન ફાસિક્ક લોકોના ગિરોહમાં સામેલ છે. અને તે કસાઈ તે હાડકાને ગોશ્તમાં રાખીને વેચે છે જેને વેચવાનો રિવાજ નથી તે પણ બદ્તરીન ફાસિક્કમાં સામેલ છે. અને જે શખ્સ અનાજ વેચે અને ઉર્ફ તથા નિયમથી વધુ માત્રામાં માટી તથા ધૂળ પડી રહેવા દે તે પણ એમનામાં સામેલ છે. અને આ સર્વ વાતો હરામ તથા નાજાઈઝ છે અને દરેક પ્રકારના કારોબાર અને વહેવારમાં લોકોની સાથે અદ્લો ઈન્સાફ કરવો ફર્જ તથા જરૂરી છે. (કીમિયાએ સઆદત)

એ જ પ્રમાણે સારો માલ ઉપર અને હલકો માલ નીચે રાખવો જ્યારે કે ધોકો આપવાનો હેતુ હોય, સારો માલ દેખાડીને હલકો માલ ધોકાથી પકડાવી દેવો, ફળ વગેરે પણ પાણી છાંટીને વજન વધારી આપવું, એ સૌ હરામ છે. અલ્બત્ત, આ અયબો ગ્રાહકને બતાવ્યા પછી માલ વેચવો ગુનોહ નથી.

હે ભેળસેળ કરનારાઓ ! તમે પણ કાન ખોલીને સાંભળી લો ! બયહફીએ ઈબ્ને મહમૂદ رحمته الله عليه થી રિવાયત કરી કે હું હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને અબ્બાસ رضي الله عنه ની પાસે બેઠો હતો અને કહ્યું, અમે હજજના માટે આવ્યા છીએ અને રસ્તામાં અમારો એક સાથી મૃત્યુ પામ્યો છે. અમે એના માટે કુબ્ર ખોદી તો કુબ્રમાં ભયંકર કાળો સાપ બેઠેલો જોવા મળ્યો. અમે એ જગા છોડી આપી અને બીજી જગાએ કુબ્ર ખોદી તો એ કુબ્રમાં પણ તે જ સાપ બેઠેલો જોવા મળ્યો. પછી અમે ત્રીજી કુબ્ર ખોદી તો એમાં પણ તે જ સાપ જોવા મળ્યો. અમે પરેશાન થઈને હવે આપની પાસે આવ્યા છીએ કે શું કરીએ ?

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضي الله عنهما એ ફર્માવ્યું કે તમે સાપની પાસે જ તેને દફન કરી આપો. ખુદાની કૃપા ! જો તમે આખી જમીન પણ તેના માટે ખોદી કાઢશો તો પણ એ સાપ તમને જરૂર દેખાશે. જેથી અમે તેના માટે એક કુબ્રા ખોદીને તેને સાપની પાસે જ દફન કરી આપ્યો. અને પછી વતન પરત થતાં તેની પત્નીને તેની પરિસ્થિતિ જણાવવા કહ્યું તો તેણીએ જણાવ્યું કે એ આટાનો વેપારી હતો અને આટામાં લાકડાનું ભૂસું મેળવીને વેચ્યા કરતો હતો.

ચોરી કરવાનો અંજામ

હુઝૂર સરકારે મદીના عليه السلام એ ફર્માવ્યું, જેણે કોઈનો થોડો સરખો માલ પણ ચોરી તો કૃયામતના દિવસે તે માલને પોતાની ગરદનમાં આગના તોફાન (હાર)ના રૂપમાં લટકાવીને આવશે. અને જેણે થોડો સરખો હરામ માલ ખાધો તો તેના પેટમાં આગ ભડકાવવામાં આવશે અને એનો એવો ભયંકર અવાજ હશે કે જે દિવસે સર્વ લોકો પોતાની કુબ્રાએથી ઉઠશે તેઓ એને સાંભળીને કાંપી ઉઠશે. વધુમાં ફર્માવ્યું કે નિ:શંક ! પુલસિરાત પર આગની બેડીઓ છે, જેણે હરામનો એક દિરહમ પણ લીધો તેના પગોમાં આગની બેડીઓ નાખવામાં આવશે જેનાથી પુલસિરાતથી પસાર થવું મુશ્કેલ થઈ જશે જ્યાં સુધી દિરહમનો માલિક એની નેકીઓમાંથી બદલો ન લઈ લે. પરંતુ જો એની પાસે નેકીઓ નહીં હોય તો ગુનાહોનો બોજ ઉઠાવવો પડશે. (કુર્તુલ ઓયૂન)

તેમજ જે શખ્સ ચોરનો માલ ખરીદે અને તે જાણતો હોય કે આ ચોરીનો માલ છે તો તે પણ આ ગુનાહમાં ભાગીદાર થઈ ગયો. (બયહકી)

ધારા દીની ભાઈઓ ! બહેનો ! હરામ ઝરીયાઓથી કમાએલા માલને ખાવો, પીવો, પહેરવો કે કોઈ અન્ય કામમાં વાપરવો હરામ તથા ગુનોહ છે. તેની સજા દુનિયામાં માલની કમી તથા બેઈજજતી અને બેબરકતી છે અને આખરતમાં તેની સજા જહન્નમની ભડકતી આગનો અઝાબ છે.

યાદ રાખો ! હરામનો પ્રથમ કોળિયો પેટમાં જતો જ જમીન તથા આસ્માનના સર્વ ફરિશ્તાઓ એ બંદા પર લઅનત કરે છે. જો એ જ હાલતમાં એટલે કે તૌબા કર્યા વિના તે મૃત્યુ પામે તો તેનું ઠેકાણું જહન્નમ હશે. (મુકાશફતુલ કુલૂબ)

★ હરામ કમાણીનાં કેટલાંક દષ્ટાંતો ★

- ૦૧. કર્મચારીનું પોતાની ડ્યૂટી મહેનતથી તથા સમયસર અદા ન કરવું, મોડા આવવું, જલ્દી ચાલ્યા જવું, ડ્યૂટીના નિશ્ચિત સમયોમાં પોતાનું કોઈ અન્ય અંગત કામ કરવું, ડ્યૂટી બજાવવાથી આનાકાની કરવી, લાંચ લેવી, દુકાનદારોનું ચીજોમાં મિલાવટ કરવું, માપ તોલમાં કમી કરવું, સંગ્રહખોરી કરવી, જૂઠી ફસમો ખાઈને માલ વેચવો, સારો માલ બતાવીને હલકો માલ આપવો, તેમજ કોઈ માલ તથા ચીજમાં અયબ જાહેર ન કરવી.
- ૦૨. ધંધો કરતી વખતે નિચ્ચતમાં ખરાબી રાખવી, દાત. ડોક્ટરનું જાણી જોઈને એવી દવા આપવું કે બીમાર અધિક થોડાક દિવસ ઈલાજ હેઠળ રહે. વકીલનું જૂઠું બોલીને અથવા જૂઠું બોલવાની પ્રેરણા આપીને સત્યને છુપાવવું અને જાણવા છતાં પણ કુસૂરવારને બચાવવો અને નિર્દોષને સજા અપાવવું. કોઈ કારીગરનું કોઈ ચીજ બનાવતી વખતે તેમાં કમજોર તથા રદી તથા બેકાર મસાલો લગાડવો.
- ૦૩. ખેડૂતોએ બીજાની ફસલ ચોરવી કે સીનાજોરીથી કાપી લેવું, નાજાઈઝ રીતે અન્યોનું પાણી કાપીને પોતાના ખેતરને પાવું, પોતાના પાલતુ જાતવરોને ચોરી છુપે અન્યોના ખેતરોમાં ચરાવવું. સારાંશ કે કોઈ શખ્સનું ઈમાનદારી તથા ખુલૂસથી કામ ન કરવું અને નિચ્ચતમાં ખોટ રાખવી એ એની કમાણીને હરામ બનાવી દે છે.

જેવી રીતે મણ જેટલા દૂધમાં પેશાબનાં અમુક ટીપાં નાખી દેવાથી સર્વ દૂધ નાપાક થઈ જાય છે અને કોઈ એને પીવા માટે તૈયાર નથી થતું, એ જ રીતે થોડી સરખી હરામ કમાઈ પણ જો હલાલ કમાઈમાં મળી જાય તો સર્વનો સત્યનાશ કરી આપે છે. એટલા માટે હરામ કમાઈ ચાહે એક પાઈ હોય કે સેંકડો રૂપિયા હોય સૌથી બચવું જરૂરી છે.

અફસોસ કે આજકાલ હલાલ રોજી કમાવી દુર્લભ તો નથી પણ મળવી કમ જરૂર છે. વિના જરૂરતે જૂઠું બોલીને મઆઝલ્લાહ ! જૂઠી ફસમો સુદ્ધાં

ખાઈને પોતાનો માલ વેચે છે, માલની ખામી તથા કમી જો છે પણ તેને જાહેર નથી કરતા, બેધડક ભેગસેળ કરે છે, લાંચરૂશવત, વ્યાજ, ધોકો જે પણ ગુનાહનો સહારો લેવો પડે જરૂર લે છે અને માલ કમાય છે અને એ રીતે એમની રોજી હરામ થઈ જાય છે.

જેથી મહેરબાની કરીને પોતાના કમજોર શરીર પર દયા ખાવ અને તેને જહન્નમનું બળતણ બનવાથી બચાવો. જેણે પેદા કર્યા છે તે રોજી પણ અતા કરવાવાળો છે, અને જે કાંઈ મુકદ્દરમાં છે તે મળીને જ રહેશે. હવે એ તમારા પર છે કે આપ એને કેવી રીતે હાંસલ કરો છો.

ચોરી કરનારાઓનો અઝાબ એ છે કે તેનો સાંધે સાંધો કાપવામાં આવશે, ફરી તેમને નવેસરથી શરીર આપવામાં આવશે અને સિત્તેર હજાર ફરિશ્તા તેમના સાંધા કાપવાના માટે છરીઓ હાથમાં લઈને તેમની તરફ આગળ વધશે. (ગુન્યુતાલિબીન)

સંગ્રહખોરીનો અંજામ

સંગ્રહખોરીને ઈસ્લામમાં એહતેકાર કહેવામાં આવે છે. એનો શાબ્દિક અર્થ જુલ્મ છે પરંતુ શરીઅતની ઈસ્તેલાહ (બોલી)માં સંગ્રહખોરી થાય છે કે કોઈ ઉપયોગમાં આવતી ચીજના વેચાણને એ હેતુથી રોકી લેવામાં આવે કે તે મોંઘી થઈ જાય અને જ્યારે તેની અછત થઈ જાય તો મોં માગ્યા ભાવે વેચવામાં આવે. કેમ કે લોકોને તેની સખત જરૂરત હોય છે જેથી તેઓ લાચાર થઈને મોંઘી કિંમતે ખરીદવા તૈયાર થઈ જાય છે. શરીઅતમાં આ જાઈઝ નથી, બલ્કે એવું કરવું હરામ તથા ગુનોહ છે. પરંતુ એ યાદ રાખશો કે વેચાણના હેતુથી જમા કરેલા સ્ટોકને એહતેકાર (સંગ્રહખોરી) નથી કહેવામાં આવતો. (કે જે સ્ટોક હોય તે ગ્રાહક આવે એટલે તેને વેચતો જ હોય છે.)

હઝરત ઈબ્ને ઉમર رضي الله عنه થી રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ صلى الله عليه وسلم એ ફર્માવ્યું કે જે શખ્સ ચાલીસ દિવસ અનાજનો સંગ્રહ કરે છે (વેચતો નથી) અને તેના મોંઘા થવાની રાહ જુએ છે તે શખ્સ અલ્લાહ سبحانه થી દૂર અને તેની નારાઝગીમાં છે.

આ હદીષમાં એ વાતની સ્પષ્ટતા છે કે સંગ્રહખોરી તે છે જેમાં ભાવોના ચઢવાનો હેતુ હોય છે કે ચીજની અછતથી ફાયદો ઉઠાવીને વધુથી વધુ નફો કમાવાની નિયત હોય. અને જે શખ્સ આ નિયતથી સંગ્રહખોરી કરે તે સંગ્રહખોર ગણાશે અને સંગ્રહખોર અલ્લાહ ﷻની રહમતથી દૂર થઈ જાય છે.

હઝરત ઉમર رضي الله عنه રસૂલુલ્લાહ صلى الله عليه وسلم થી વર્ણવે છે કે અનાજ લાવનાર રોજી પામશે અને "સંગ્રહખોર" મલૂન છે.

આ હદીષમાં બતાવવામાં આવ્યું કે જો વેપારી નેક નિયતથી વેપાર કરે તો રોજીમાં વધારો થતો જાય છે અને જો તે સંગ્રહખોરી કરનાર હોય તો એના પર ખુદાની લઅનત પડે છે. અને તે આખરતમાં સજાનો મુસ્તહિક્ક થશે.

એક હદીષે પાકના પ્રમાણે સંગ્રહખોરી કરનારને કોઢ (રક્તપિત્ત) તથા મુફલિસીમાં સપડાવી દેવામાં આવે છે.

હઝરત મઆઝ رضي الله عنه થી રિવાયત છે કે મેં તાજદારે રિસાલત صلى الله عليه وسلم થી સાંભળ્યું, સંગ્રહખોર બંદો બુરો છે, જો અલ્લાહ ﷻ ભાવ સસ્તો કરી આપે તો તે ગમગીન થઈ જાય છે અને મોંઘો કરી આપે તો ખુશ થઈ જાય છે." આ હદીષમાં સંગ્રહખોરી કરવાનો મિઝાજ વર્ણન કરવામાં આવ્યો છે કે સંગ્રહખોર મોંઘવારીથી ખુશ થાય છે અને ભાવ ઉતરતાં ગમગીન થઈ જાય છે. જો અલ્લાહ ﷻ પર મજબૂત ઈમાન એ કક્ષા સુધીનું હોય કે નફો નુકસાન તો અલ્લાહ ﷻ ના હાથમાં છે તો પછી માણસ દરેક હાલતમાં અલ્લાહ ﷻ પર રાજી રહે છે. સારાંશ કે સંગ્રહખોરી હરામ છે, પરંતુ તેમ છતાં વેપારીઓ આ હરકતથી દૂર નથી થતા અને ચીજોનો સંગ્રહ કરીને અછતની રાહ જુએ છે અને મોઢો જોઈને મોં માગી કિંમત વસૂલ કરે છે. એવા હઝરાતે આ કાર્યથી તોબા કરી લેવી જોઈએ કે ક્યાંક એવું ન બને કે આ માલની મસ્તી જહન્નમમાં ઝોંકી દે.

લોકો હરામ શા માટે ખાય છે

આજકાલ જ્યારે પશ્ચિમી કલ્ચરની ચમકદમકથી લોકોની આંખો અંજાય ગઈ છે અને બીજી દુનિયાથી એમનું ઈમાન ઉઠી ગયું છે તે કેવળ ભૌતિક

સાધનોની ભરમાર અને એશો આરામને જ જિંદગીનો હેતુ સમજી બેઠા છે. તેમને એવું મહેસૂસ થાય છે કે જાણે મૌત કદી આવશે નહીં અને આવશે તો તે આ મજા પછી માટીમાં મળી જશે અને કોઈ એમનાથી હિસાબો કિતાબ લેવાવાળો હશે નહીં. એટલા માટે તેઓ કુયામત અને જઝા તથા સજા પર કદાચ દિલથી યક્ષીન નથી રાખતા, જ્યારે કે જીભ વડે તેનો વારંવાર ઈફરાર કરે છે. સારાંશ કે તેઓ જિંદગીની દરેક પળ અને દરેક પૈસાને એશો ઈશરત (મોજ મજા)માં ખર્ચ કરવામાં એટલા ગુમ છે કે હરામ તથા હલાલની તમીઝ જ ઉઠી ગઈ છે.

શરાબ તથા ઝિના, રંગ રાગ તથા ખાવા પીવાની ફિકરમાં દિવસ રાત મસ્ત રહે છે. જાહેર છે કે જ્યારે આ હાલત થઈ જશે તો ફારૂનના ખજાના પણ ખત્મ થઈ જશે. પણ મોજ મજા એશ કરવાના નિત નવા ઢંગ તથા નફ્સાની ખ્વાહિશાતને પૂર્ણ કરવાનો શોખ તથા ઉમંગ વધતો જ જશે. એમને એક કલ્પિત જિંદગીના માળખું છે જેમાં બેંક બેલેન્સ, બંગલો, લાંબી કાર, બ્યૂટી ફૂલ વાઈફ સામેલ છે. આ ચીજો એમને બેચૈન રાખે છે અને એની પ્રાપ્તિ ખાતર તે મોટામાં મોટો જુલ્મ કરવાથી પણ ખચકાતા નથી, એમને રાતોરાત અમીર કબીર બની જવાની ધુન મોટી મોટી ચાલબાજીઓ કરવા પર મજબૂર કરી આપે છે. એ લોકોની ઈજજત તથા અઝમતનું માપદંડ કોઈની શરાફત તથા અખ્લાકી ઉચ્ચપણું નથી, બલકે દોલત અને કેવળ દોલત રહી ગયેલ છે. એટલા માટે દોલતની પ્રાપ્તિ ખાતર દરેક જાઈઝ તથા નાજાઈઝ તરીકો અપનાવે છે. એમને તદ્દન શરમ નથી આવતી, બલકે એ પોતાની કમાઈને કેવળ હલાલ સુધી સીમિત રાખતાં ખૂબ જ શર્મિદા થાય છે. કેમ કે આ રીતે તેઓ પોતાની મોટી મોટી ખ્વાહિશોને પૂર્ણ નથી કરી શકતા. સમાજમાં તેમની માલદારી તથા ઠાઠની ચર્ચા નથી થતી. એટલા માટે તેઓ લાંચ રિશ્વત લે છે, કાળાબજારનો ઘંધો કરે છે, ધોકાબાજી તથા પ્રપંચની નિત નવી તરકીબો તદ્દબીરો વિચારતા રહે છે અને જીવ ભરીને ફૂજૂલખર્ચી કરે છે, જેથી તેમનો ભપકો કાયમ રહે છે. યાદ રાખશો ! હુઝૂર નબી કરીમ ﷺનો ઈર્શાદ છે, જ્યાં સુધી હરામ કમાઈથી બનાવેલા લિબાસનો એક તાર પણ કોઈના શરીર પર રહેશે તેની ઈબાદત કદાપિ ફૂબૂલ થશે નહીં !

હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ રઝી રિવાયત થયેલ છે કે તાજદારે મદીના ﷺ નું ફર્માને આલીશાન છે, લોકો પર એક એવો જમાનો આવશે કે માણસ પરવા પણ નહીં કરે કે એ ચીજને ક્યાંથી મેળવી છે, હલાલથી કે હરામથી.

(સહીહ બુખારી શરીફ)

આહ ! ખરેખર હવે એ દૌર આવી ચૂક્યો છે. હલાલ તથા હરામની તમીઝ ઉઠી ચૂકી છે. ઈન્સાન માલની મહોબ્બતમાં આંધળો થઈ ચૂક્યો છે, તેને બસ માલ જોઈએ, તે કોઈ પણ રસ્તેથી આવે !

કહાં કા હલાલ ઓર કહાંકા હરામ

જો સાહબ ખિલાએ વો ચટ કીજિએ !

અલ્લાહ તઆલા આપણને સૌને હલાલ રોજી કમાવાની તથા ખાવાની તૌફીક અતા ફર્માવે. આમીન.

ભીખ માગવી કેવું ?

યાદ રાખશો ! ધંધા રૂપે ભીખ માગવી હરામ છે. કેવળ તેના માટે સવાલ કરવો હલાલ છે જેની પાસે એક દિવસનું પણ ખાવાનું ન હોય, તે ખાવા માગી શકે છે. એ જ પ્રમાણે જેની પાસે પહેરવા માટે ન હોય તે કપડાં માગી શકે છે. જો એક દિવસનું ખાવા તથા પહેરવાનું મૌજૂદ છે તો તે સવાલ નથી કરી શકતો. જે મુસ્તહિફ (ભીખ માગવા પાત્ર) પણ હોય તે કદાપિ એ રીતે સવાલ ન કરે કે અલ્લાહ ﷻ ના નામ પર મને કાંઈ આપો. આ રીતે સવાલ કરવા પર લઅનતની ચેતવણી આવેલી છે. તેમજ મસ્જિદમાં પણ સવાલ નથી કરી શકતો કે મસ્જિદમાં સવાલ કરવો હરામ છે. ઉલમા ફર્માવે છે કે મસ્જિદમાં સવાલ કરનારને જો એક પૈસો પણ આપ્યો તો સિત્તેર પૈસા અધિક ખચરાત કરે કે જેથી તે એક પૈસાનો કફ્ફારો થઈ જાય. (બહારે શરીઅત)

જે કેવળ માલ વધારવા માટે ભીખ માગે છે એના બારામાં મિશકાત શરીફની ઉદ્દીષ છે. હઝરત સૈયદના અબૂ હુરૈરહ્ રઝી રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ

ફર્માન છે, "જે શખ્સ માલ વધારવા માટે ભીખ માગે છે તો જહન્નમનો અંગારો માગી રહ્યો છે."

પ્યારા દીની ભાઈઓ ! બહેનો ! એવું કરવું તો બેઈજજતી છે. હલાલ રોજી કમાવી જોઈએ. અને હલાલના ફઝાઈલમાં હુજજતુલ ઈસ્લામ ઈમામ મુહમ્મદ ગિઝાલી رحمة الله عليه નક્કલ કરે છે : "હલાલનો પ્રથમ કોળિયો પેટમાં જતાં જ પહેલાંના સર્વ ગુનાહો બખ્શી દેવામાં આવે છે."

હઝરત ઝુબૈર બિન અવામ رضي الله عنه થી રિવાયત છે કે તાજદારે મદીના صلى الله عليه وسلم એ ફર્માવ્યું કે તમારામાંથી કોઈ પોતાનું દોરડું લઈને જાય અને લાકડીઓનો એક ભારો પોતાની પીઠ પર લાદીને લાવે અને તેને વેચીને પોતાની જાતનો ગુજારો કરી લે આ એ વાત કરતાં ઘણું જ સારું છે કે તે લોકોથી ભીખ માગે કે કોઈ એને આપે અને કોઈ મના કરી દે." (મિશકાત)

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર رضي الله عنهما થી રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ صلى الله عليه وسلم ફર્માવે છે : "માણસ સવાલ કરતો રહેશે ત્યાં સુધી કે કૃપામતના દિવસે એ હાલતમાં આવશે કે તેના ચહેરા પર ગોશ્તનો ટુકડો હશે નહીં. એટલે ખૂબ જ બેઈજજત થઈને આવશે." (બહારે શરીઅત)

હા ! જો માગ્યા વિના મળી જાય તો એના બારામાં હઝરત સૈયદના ફારૂકે આ'ઝમ رضي الله عنه થી રિવાયત છે કે તાજદારે મદીના عليه الصلوٰة والسلام મને અતા કરતા તો હું અર્જ કરતો કે કોઈ એવાને આપો જે મારા કરતાં અધિક હાજતમંદ હોય. ઈશાદ ફર્માવ્યો : એને લો અને તમારી માલિકીમાં બનાવી લો, અને ખૈરાત કરી દો. જે માલ તમારી પાસે માગ્યા વિના આવે અને લાલચ વિના આવી જાય તેને લઈ લો, અને જે ન આવે તો તેની પાછળ તમારા નફસને ન ફેંકો." (બહારે શરીઅત)

જૂગાર રમવું કેવું ?

જૂગાર રમવું ગુનાહે કબીરા છે અને જૂગાર થકી આવેલી આવક હરામ છે.

તિબ્રાની શરીફમાં છે : હુઝૂર صلى الله عليه وسلم એ હઝરત સઅદ رضي الله عنه ને ફર્માવ્યું કે હે સઅદ ! رضي الله عنه તમારું ખાવા ઉમદા રાખો તમારી દુઆઓ કૃબૂલ થશે. એ

જાતની કૃસમ ! જેની કુદરતના તાબામાં મુહમ્મદ ﷺની જાન છે, એક આદમી પોતાના પેટમાં હરામનો એક કોળિયો નાખે છે તો ચાલીસ દિવસ સુધી તેનો કોઈ અમલ ફૂલ નથી થતો. અને જે બંદાનો ગોશ્ત હરામથી પેદા થયો હોય તો આગ એની અધિક હક્કદાર છે." (મુકાશફતુલ કુલૂબ)

જૂગાર રમવાનાં સર્વ સાધનો તથા સામાન દા.ત. તાશ, લૂડો, શતરંજ વગેરેનું ખરીદ વેચાણ પણ નાજાઈજ છે. આજકાલ લોટરીની ટિકિટ, કેસીનો વગેરે ખૂબ જોરમાં છે. આ સર્વ જૂગારના પ્રકારો છે અને એના પર ઈનામના નામ પર જે રકમ આપવામાં આવે છે એ પણ હરામ છે. કેવળ મનોરંજન માટે પણ શતરંજ ખેલવું નાજાઈજ છે, અને ટાઈમ પાસ માટે પણ તાશ ખેલવું હરામ છે કે એમાં જાનદારોના ફોટા પટ્ટાં પર હોય છે.

તેમજ લૂડો તથા વીડિયો ગેમ્સ, મોબાઈલ પર કલાકોની રમત, ચેટિંગ, જે આજકાલ નીકળી છે તે પણ તમારાં બાળકોને, યુવાનોને ન રમવા દો, એ નાજાઈજ છે. ઘોડાગાડી, ગઘાગાડી વગેરેમાં અને આજકાલ ક્રિકેટ વગેરે મેચોમાં શરતો લાગે છે, સટ્ટો ખેલાય છે તે પણ હરામ છે. એવી એક તરફી શરત લગાડી શકાય છે કે એકબીજાને કહે કે આવો દોડ લગાડીએ છીએ, તમે જીતી ગયા તો દસ ઈનામ, હું જીતું તો કાંઈ ન આપશો. એ જાઈજ છે.

ઘોકાબાજી કરવું કેવું ?

અમીરુલ મો'મિનીન હઝરત અલી રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺએ ઈર્શાદ ફર્માવ્યો કે જે કોઈ મુસલમાનની સાથે છેતરપિંડી કરે અથવા નુકસાન પહોંચાડે અથવા ઘોકો આપે એ અમારામાંથી નથી. (કન્ઝુલ ઉમ્માલ)

ઘોકો તથા પ્રપંચથી એકબીજાનો હક્ક મરાય જાય છે, એટલા માટે ઈસ્લામમાં ઘોકાબાજીને તદ્દન હરામ અને ગુનાહે કબીરા ઠરાવવામાં આવેલ છે જેની સજા જહન્નમનો મહાન અઝાબ થશે. અસલ ચીજને નકલની સાથે મિલાવીને વેચવી ઈસ્લામી ફાનૂનની તદ્દન વિરુદ્ધ છે. ઘોકો તથા ફરેબ પણ એક જાતનું જૂઠ જ છે. કેમ કે અલ્લાહ તઆલાએ ફર્માવ્યું છે કે, "સત્યને જૂઠ સાથે ન મિલાવો અને જાણીબુઝીને હક્કને ન છૂપાવો." (સૂરઅ બકરહ)

વધુમાં ફર્માવ્યું કે હે ઈમાનવાળાઓ ! તમો આપસમાં એકબીજાનો માલ નાજાઈત તરીકાથી ન ખાવ. સારાંશ કે ધોકાબાજીથી કોઈ ચીજને હાંસલ કરવું સખત ગુનોહ છે. એટલા માટે જિંદગીના કોઈ પણ ક્ષેત્રમાં ધોકાબાજી અપનાવવી જોઈએ નહીં. સારાંશ કે ધોકાબાજી અલ્લાહ ﷻને નારાજ કરનાર કૃત્ય છે જેથી દરેક પ્રકારની ધોકાબાજીથી બચો. હઝરત સૈયદના અબૂબક સિદીક રઝી અલ્લાહી રિવાયત છે કે તાજદારે મદીના ﷺએ ફર્માવ્યું, ત્રણ શખ્સો જન્મતમાં દાખલ થશે નહીં : (૧) ધોકાબાજી (૨) કંજૂસ (૩) એહસાન જતાવનાર. (કન્ઝુલ ઉમ્માલ)

હઝરત અબૂ હુરૈરહ રઝી અલ્લાહી રિવાયત છે કે નબી ﷺએ ફર્માવ્યું, "જે મુસલમાનને નુકસાન પહોંચાડે અલ્લાહ તઆલા તેને નુકસાન પહોંચાડે. અને મુસલમાનને તકલીફમાં નાખે તેને અલ્લાહ તઆલા તકલીફમાં નાખી દેશે." એટલે કે જેવું કરશો તેવું પામશો. હઝરત અબૂ હુરૈરહ રઝી અલ્લાહી મરવી છે કે નબી અકરમ ﷺએ ધોકાબાજીથી મના ફર્માવ્યું. (બુખારી શરીફ)

અમાનતમાં ખયાનત કરવી કેવી ?

અમાનતમાં ખયાનત પણ એક મહાન અપ્લાકી જુર્મ છે. માલિકની ઈજાઝત વિના કોઈની ચીજને પોતાના કામમાં લઈ લેવી ખયાનત છે. આ પણ એક જાતની ચોરી છે, કેમ કે જે હક્ક અદા કરવો વાજિબ છે તેને ઈમાનદારીથી અદા ન કરવો ખયાનત છે. આમ પણ દરેક હક્કદારનો હક્ક અદા ન કરવો ખયાનત છે. એ જ પ્રમાણે પતિના માથે પત્નીના જે હક્કો અદા કરવા વાજિબ થાય છે તેનો ગલત ઉપયોગ ખયાનત છે. કોઈ પણ ખાતાનો ઓફિસર કે કર્મચારી જો પૂરી ડ્યૂટી અંજામ નથી આપતો એ પણ ખયાનતમાં સામેલ છે. તે ઉપરાંત ખયાનત શરીરના દરેક અંગથી થઈ શકે છે, જેથી દિલ, જીભ, હાથ, પગોને અહકામે ઈલાહીની વિરુદ્ધ ઉપયોગ કરવો પણ ખયાનત છે. કેમ કે ઈશાદે બારી તઆલા છે : "અલ્લાહ તમારી આંખોની ખયાનત તથા સીનામાં છુપાયેલ રાઝને જાણે છે." (સૂરઅ અલ મુઅ્મિન)

જો કોઈ કોઈની સાથે વાત કરે અને કહે કે કોઈ બીજાને ન બતાવશો. જો બતાવી દેવામાં આવે તો એ પણ ખયાનત છે. કોઈ અન્યનો વિના ઈજાઝતે પત્ર

﴿﴾ (ગુનાહોનો ઈલાજ) ﴿﴾

વાંચવો એ પણ ખયાનત છે. બદ્કિસ્મતીથી આજે ખયાનત ખૂબ જ આમ થઈ ચૂકી છે, જેથી એનાથી બચવાની દરેક શક્ય કોશિશ કરવી જોઈએ.

હઝરત અબૂ અમામા رضي الله عنه થી રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ صلى الله عليه وسلم આલીશાન ફર્માન છે, મો'મિન દરેક પ્રકારની ખસલતો પર પેદા કરવામાં આવે છે, ખયાનત તથા જૂઠ સિવાય. (અહમદ, બયહકી)

હઝરત અબૂ હુરૈરહ رضي الله عنه થી રિવાયત છે કે રસૂલે અકરમ صلى الله عليه وسلم આલીશાન ફર્માન છે કે મુનાફિકની ત્રણ નિશાનીઓ છે : (૧) જ્યારે વાત કરે છે તો જૂઠ બોલે છે. (૨) જ્યારે વાયદો કરે છે તો તેનાથી વિરુદ્ધ વર્તે છે. (૩) જ્યારે એની પાસે અમાનત રાખવામાં આવે તો ખયાનત (અપ્રમાણિકતા) કરે છે. (બુખારી શરીફ)

જે લોકો ખયાનત કરે છે તેમને એ ચીજોની સાથે લાવવામાં આવશે જેમાં તેમણે ખયાનત કરી હશે. પછી તેમને જહન્નમના દરિયામાં એ ચીજોની સાથે નાખી દેવામાં આવશે. પછી તેમને કહેવામાં આવશે કે દરિયામાં ડૂબકી મારો અને તે ચીજોને કાઢો જેમાં તમે ખયાનત કરી હતી. તે દરિયાના તળિયા સુધી જશે તેની ઊંડાઈનો ઈલ્મ કેવળ ખુદા તઆલાને છે. તે એ દરિયામાં ડૂબકી મારશે અને જ્યારે સ્વાસ લેવા માટે માથુ ઉઠાવશે તો સિતેર હજાર ફરિશ્તા લોખંડના ગુરજો વડે તેને મારશે. આ અઝાબ સતત ચાલુ રહેશે. (ગુન્યતુત્તાલિબીન)

વાદાખિલાફી પર કન્ટ્રોલ

વાદાખિલાફીનો મતલબ એ છે કે કોઈ કામને કરવાનો ઈફ્તાર કરીને એને પૂર્ણ ન કરવામાં આવે. મોટાભાગે લોકો એને ગુનોહ જ નથી સમજતા, જ્યારે કે આ પણ એક પ્રકારનું જૂઠ છે, જેની ગણના કબીરા ગુનાહોમાં થાય છે. જાણી જોઈને વાદા ખિલાફી પર પકડ વધારે છે અને કોઈ કારણસર વિના નિયત થઈ જાય તો એના પર પકડ ઓછી થશે. કોઈ ફોમની અઝમત તથા ઉચ્ચતાનું રાઝ એમાં જ છે કે તે વાયદાનો ભંગ કરનાર ન હોય. કેમ કે વાયદો

એ ફૌલ (ફરાર) છે જેના પર જગતભરનો કારોબાર, સંબંધ તથા લેવડ દેવડનો દારોમદાર છે. સારાંશ કે જિંદગીનું કોઈ ક્ષેત્ર એવું નથી જેમાં વાયદાને સંબંધ ન હોય એટલા માટે વાયદો કરીને એને પૂરો કરવો પ્રગતિના રહસ્યોમાંનું એક રહસ્ય છે.

ઉમ્મુલ મો'મિનીન હઝરત સૈયદના અલી رضي الله عنه થી રિવાયત છે કે મદની તાજદાર عليه السلام એ ઈર્શાદ ફર્માવ્યો, "જે મુસલમાન વચનભંગ (વાદા ખિલાફી) કરે તેના પર અલ્લાહ ﷻ તથા ફરિશ્તાઓ તથા તમામ લોકોની લઅનત છે, અને એનો ન કોઈ ફર્જ કુબૂલ થાય છે ન નફલ. (બુખારી)

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને ઉમર رضي الله عنهما થી રિવાયત છે કે ચાર પ્રકારની વાતો જે શખ્સમાં હશે તે ચોખ્ખો મુનાફિક હશે : (૧) જ્યારે વાત કરે તો જૂઠું બોલે. (૨) જ્યારે વાયદો કરે તો વાયદો પૂરો ન કરે. (૩) જ્યારે કોઈ ફરાર કરે તો વચનભંગ કરે. (૪) જ્યારે ઝઘડો કરે તો ગાળો બોલે. (બુખારી શરીફ)

ધ્યારા દીનીભાઈઓ ! બહેનો ! વાયદો કર્યા પછી તેને પૂરો કરવો ઈસ્લામની તા'લીમાતનો અનિવાર્ય હિસ્સો છે. કેમ કે ઈસ્લામી દૃષ્ટિબિંદુથી એ બાબતને જરૂરી ઠરાવવામાં આવેલ છે કે જે શખ્સની સાથે વાયદો કરવામાં આવે તેને પૂરો કરવામાં આવે. આવું કરવાથી ભાઈચારામાં વધારો થાય છે, અને વાયદાખિલાફીથી નફરતો જન્મ લે છે, એટલા માટે વાદા ખિલાફીથી મના કરવામાં આવ્યું છે.

કુર્આન મજીદમાં વાયદો પૂરો કરવાની તાકીદ કરવામાં આવી છે, કેમ કે વાયદાના બારામાં આખેરતમાં પૂછતાછ થશે. વાયદાના વિશે એ પણ તાકીદ છે કે ઈન્સાન જ્યારે વાયદો કરે તો ઈન્શાઅલ્લાહ ! કહે કેમ કે અલ્લાહ ﷻ ની તૌફીક તથા મરજી વિના કોઈ વાયદો પૂરો નથી કરી શકતા.

અમલી જિંદગીમાં એ વાત મોટાભાગે અનુભવવામાં આવે છે કે કારોબારી હઝરાત લેણેદેણમાં વાદાખિલાફી કરે છે અને તેને મામૂલી વાત સમજે છે અને ગ્રાહકનું કોઈ કામ જો ઓર્ડર પર તૈયાર થઈ રહ્યું હોય તો ફોગટમાં તેને વારંવાર આવજાની તકલીફ આપે છે કે ફલાણા દિવસે આવજો તમારું કામ સંપૂર્ણ થઈ

જશે. પછી જ્યારે ગ્રાહક ભાડુ ખર્ચોને કે તકલીફ ઉઠાવીને જાય છે તો હસીને કે તતડાવીને કહે છે કે ફલાણા દિવસે આવજો. ફરી તે દિવસે જાય છે તો ફરી કોઈ અન્ય વાયદા પર ટાળી દે છે, ત્યાં સુધી કે લોકોને આ રીતે બેહદ પરેશાની વેઠવી પડે છે. આવી વાદાખિલાફીઓમાં સમાજ ઘણો જ આગળ નીકળી ચૂક્યો છે પરંતુ પોતાના કુસૂરની તરફ કોઈ ધ્યાન નથી કરતું અને વાદાખિલાફીને બુરાઈ નથી સમજતા, અને કહે છે કે કારોબારમાં આ તો સામાન્ય છે !

આ નાની સરખી બુરાઈ તરફ ધ્યાન ન કરવાના કારણે ઈન્સાન બેહદ ગુનેહગાર થતો રહે છે. અને પછી જ્યારે તેને પોતાના અમલોના કારણે સજા મળે છે તો પછી અલ્લાહ ﷻથી શિકાયત કરવા લાગે છે અને કહે છે કે, "હું કઈ બુરાઈ કરું છું ! નમાઝો પણ પઢું અને રોઝા પણ રાખું છું તો પછી આ મુસીબત મારા પર શાથી આવી ?! પણ રોજી કમાવાના માટે લોકો સાથે એ જે વાદાખિલાફીઓ કરે છે એના તરફ એની નજર નથી પડતી. જેથી આ ગુનાહની તરફ ખાસ ધ્યાન આપો અને એનાથી પાકી તૌબા કરો.

તાજદારે રિસાલત ﷺની જિંદગી મુબારકનો એક બનાવ છે કે એકવાર વાયદો પૂરો કરવાના હેતુથી ત્રણ દિવસ સુધી એક સ્થળે ઉભા રહ્યા. (અબૂ દાઉદ)

આ હદીષ આપણને એ જ દર્સ આપે છે કે વાયદો કરવામાં સાવધાનીથી કામ લેવું જોઈએ અને કોઈની સાથે કોઈ વાયદો કરી લો તો તેને પૂરો કરવાની દરેક શક્ય તે કોશિશ કરો.

★ ગેરેન્ટીથી જન્મતમાં જવાનો સરળ માર્ગ ! ★

રસૂલુલ્લાહ ﷺએ ફર્માવ્યું કે છ વાતોની જો કોઈ ઝમાનત (જિમ્મેદારી) આપી દે તો હું તેને જન્મતની ઝમાનત આપું છું : (૧) વાત કરો તો સત્ય બોલો. (૨) વાયદો પૂરો કરો. (૩) અમાનતમાં ખયાનત ન કરો. (૪) શર્મગાહોની હિફાઝત કરો. (૫) નિગાહો નીચી રાખો. (૬) પોતાના હાથ બંધ રાખો. (અહમદ)

★ મગફેરતમાં રુકાવટનો અમલ ★

કોઈની વિરુદ્ધ દિલમાં બદલો લેવાની ભાવના રાખવી જ્યારે કે તે કુસૂરવાર

ન હોય, એને અદાવત તથા કીનો કહેવાય છે. એ જ પ્રમાણે કોઈ દુશ્મની કે અદાવતનું દિલમાં મોડે સુધી રાખવું પણ કીનો કહેવાય છે. બુગ્ઝ (અદાવત) તથા કીનો એવી બદ્ અપ્લાકીની બીમારી છે કે તેનાથી દીન તથા ઈમાન ખરાબ થઈ જાય છે અને નેકી બર્હાદ થઈ જાય છે. બુગ્ઝ તથા કીનાથી દિલની પાકીઝગી કાયમ નથી થતી જેનાથી નેક અમલોમાં રુકાવટ પેદા થઈ જાય છે. એટલા માટે અલ્લાહ ﷻ થી દુઆ માગવી જોઈએ કે અલ્લાહ દિલને બુગ્ઝ તથા કીનાથી પાક રાખે. બલકે ખુદ અલ્લાહ તઆલા ફર્માવે છે કે, "હે મો'મિનો ! આ પ્રમાણે મારાથી દુઆ માગો કે હે અમારા પરવરદિગાર ! અમને તથા અમારા ભાઈઓને જે અમારાથી પહેલાં ઈમાનવાળા થયાં માફ ફર્માવ અને અમારા દિલમાં બુગ્ઝ તથા કીનો પેદા ન થવા દે."

હઝરત સૈયદના અબૂ હુરૈરહ્ રઝી અલ્લાહી રિવાયત છે કે દર અઠવાડિયે બે વખત બંદાઓના અમલો અલ્લાહ ﷻ ના દરબારમાં પેશ કરવામાં આવે છે તો અલ્લાહ ﷻ દરેક મો'મિન બંદાને બખ્શી આપે છે, પરંતુ એ બંદાને તેના તથા તેના ભાઈની દરમિયાન બુગ્ઝ તથા કીનો હોય તેની અલ્લાહ તઆલા મગફિરત નથી કરતો. (કન્ઝુલ ઉમ્માલ)

ઉમ્મુલ મો'મિનીન આઈશા સિદીકા રઝી અલ્લાહી રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફર્માવ્યું, શબે બરાતમાં અલ્લાહ તઆલા તમામ બખ્શિશ માગનારાઓની મગફિરત ફર્માવી આપે છે, અને રહમત તલબ કરનારાઓ પર રહમત નાઝિલ ફર્માવે છે, પરંતુ કીનો રાખનારાના મામલાને પાછો ઠેલે છે તથા મુલતવી કરી દે છે. (કન્ઝુલ ઈમાન)

હઝરત સૈયદના અબૂ હુરૈરહ્ રઝી અલ્લાહી રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફર્માવ્યું કે એ હલાલ નથી કે મુસલમાન અદાવત તથા કીનાના કારણે ત્રણ દિવસથી વધુ સંબંધ કાપીને એને છોડી આપે. જે ત્રણ દિવસથી વધુ આ રીતે સંબંધ છોડીને રહેશે અને એ જ હાલતમાં મરી જશે તો તે જહન્નમમાં દાખલ થશે. (મિશકાત શરીફ, બહવાલા અબૂ દાઊદ)

અદાવત તથા કીનાનું મેડિકલ રીતે નુકસાન

દક્ષિણ કેરોલીનાની ડયૂક યુનિવર્સિટીના તે ઉપ હૃદયના નિષ્ણાતો જેમણે રપ વરસ પહેલાં મેડિકલના વિદ્યાર્થીઓની હૈસિયતથી જે મેડિકલ ટેસ્ટ લીધા હતા, તેમણે સંશોધન કર્યું કે બુગ્ગ તથા અદાવત રાખનારા લોકોમાંથી ૩%નું મૌત થયું. આ તે લોકો હતા જેમનામાં આ ભાવના અન્ય લોકો કરતાં ૫૦% ઓછી હતી, જ્યારે કે અન્ય સબબો ઉપરાંત આવી સખત ભાવના ધરાવનારાઓમાં મૌતની માત્રા ૧૫% નોંધવામાં આવી. આ યુનિવર્સિટીના મેડિકલ સેન્ટરમાં થનારી સાત વષિય તેહફીકના પ્રમાણે અને કીનો રાખનારાઓની મૌત નાની શુદ્ધ લોહીવાળી નસો (શિરયાન)ની ખરાબીના કારણે અસ્તિત્વમાં આવી. એમાં મૌતના અન્ય સબબો સામેલ નથી.

જો કે ડો. વિલ્યમ્સ, બુગ્ગ તથા કીનાના કારણે મૃત્યુઓની સહીહ માત્રા કાઢવાથી આજિઝ છે. તેમજ એમના પ્રમાણે એમાં અન્ય લોકો પર અવિશ્વાસ, ગુસ્સો, મામૂલી વાતો પર ગુસ્સે થઈ જવું અને વાત વાત પર ભવાં ચડાવવાં જેવી આદતોની મોટી દખલ છે. એવા લોકો જ્યારે પણ એ કૈફિયતોમાં સપડાય છે ત્યારે તેમના દિલની બીમારીઓમાં સપડાવાની શક્યતાઓ પણ વધી જાય છે. તેમનામાં હાર્મોની સંતુલન ઝડપથી બગડવા લાગે છે. જ્યારે કે ગૃપ "B"થી સંબંધ ધરાવનારા લોકોમાં આ વાત નથી હોતી. અધિક સંશોધન તથા ચોક્કસ પરિણામોના નિર્દેશ સુધી નિષ્ણાતોના મશ્વરા પ્રમાણે એ જ યોગ્ય છે કે દિલની બીમારીઓની તદબીરોમાં બચાવની સાથે પોતાને ગમે તે રીતે હસદ, દુશ્મની તથા ગુસ્સા જેવી નકારાત્મક તથા નુકસાનકર્તા આદતોથી દૂર રાખવામાં આવે. (સાઈકોલોજી ઈન મેડિકલ, સુન્નતે નબવી ઓર સાયન્સ)

જાલિમનો ઈબ્રતનાક અંજામ

જુલ્મનો મતલબ નાજાઈઝ સખ્તી કરવી. ઈસ્લામે ખુદાની મખ્લૂકની સાથે જુલ્મના બદલે રહમનો દર્સ આપ્યો છે. જાલિમ બીજા પર વિના કારણે સખ્તી

કરે છે અને તેનો હક્ક મારે છે એટલા માટે એનાથી મના કરવામાં આવ્યું છે અને તેને ગુનાહે કબીરા ઠરાવવામાં આવેલ છે. કેમ કે અલ્લાહ તઆલા જુલ્મ કરનારાઓને તદ્દન પસંદ નથી કરતો અને ન તો જાલિમોને નજાત આપશે. કૃયામતના દિવસે જાલિમોનો ન કોઈ દોસ્ત હશે ન તો મદદગાર હશે.

સાબિરોને અજમાવવાના માટે અલ્લાહ તઆલા જાલિમોને ઢીલ આપી દે છે, પણ જ્યારે કોઈનો જુલ્મ હદથી વધી જાય છે તો અલ્લાહ ﷻ તેને તુરત જ પોતાની પકડમાં લઈ લે છે. એટલે કે જુલ્મ કરનારાની દુનિયામાં પણ બર્બાદી છે અને આખેરતમાં પણ એમના માટે દર્દનાક અઝાબ છે. એટલા માટે જુર્મથી દરેક શક્ય રીતે બચવાની કોશિશ કરવી જોઈએ. જુલ્મની બુરાઈના સંબંધમાં સરકાર ﷺના આદેશો વાંચો.

હુઝૂર તાજદારે મદીના ﷺએ ફર્માવ્યું કે તમે લોકો જુલ્મ કરવાથી બચો કેમ કે જુલ્મ કૃયામતના દિવસે અંધારામાં રહેવાનો સબબ છે અને કંજૂસાઈથી પણ બચતા રહો, એટલા માટે કે કંજૂસપણાએ તમારા અગાઉના લોકોને બર્બાદ કરી નાખ્યા છે અને તેમની કંજૂસાઈએ જ તેમને એ વાત માટે ઉશ્કેર્યા હતા કે તેમણે પોતાનાં લોહીઓને વહાવ્યાં અને હરામ ચીજો હલાલ ઠરાવી. (મિશકાત બહવાલા મુસ્લિમ)

હઝરત ઈબ્ને ઉમર رضی اللہ عنہથી મરવી છે કે, "જે શખ્સ કોઈ મુકદ્દમામાં કોઈ જાલિમની મદદ કરે તો તે હમેશાં અલ્લાહ તઆલાના ગઝબમાં રહેશે, ત્યાં સુધી કે એનાથી અલગ થઈ જાય." (કન્ઝુલ ઉમ્માલ)

★ ચકલી તથા જાનદાર પર જુલ્મનો અંજમ ! ★

સરકારે મદીના ﷺએ ફર્માવ્યું કે કોઈના માટે હલાલ નથી કે હક્ક વિના જાનદારને તકલીફ પહોંચાડે ભલે ચકલી કેમ ન હોય. જ્યારે ઈન્સાન ચકલી સાથે છેડછાડ કરે, ત્યાં સુધી કે તે મરી જાય, અને તેને હાજત વિના ઝબહ કરે તો તે ચકલી કૃયામતના દિવસે એ હાલમાં આવશે કે દિલો ફાડી નાખનાર કડાકા જેવો તેનો અવાજ હશે. તે કહેશે, હે અલ્લાહ ! ﷻ હું સવાલ કરું છું કે એણે વિના જરૂરત મને શા માટે તકલીફ પહોંચાડી અને શા માટે મને મારી નાખી ?

અલ્લાહ તઆલા ફર્માવશે, મને ફસમ છે મારી ઈજ્જત તથા જલાલની ! હું તારો હક્ક જરૂર અપાવીશ, હું જરૂર એ શખ્સને અઝાબ આપીશ જેણે હક્ક વિના કોઈ જાનને તકલીફ આપી, નહીં તો હું ખુદ જાલિમ ઠરીશ જ્યારે કે જાલિમથી મઝલૂમને પૂરેપૂરો હક્ક ન અપાવું. ત્યાર બાદ અલ્લાહ તઆલા ફર્માવશે, હું મલિકુદયાન છું, હું આજના દિવસે કોઈના પર જુલ્મ કરીશ નહીં. ફસમ છે મને મારી ઈજ્જત તથા જલાલની હું જુલ્મનો બદલો જરૂર લઈશ !

૦૧. જો કોઈએ કોઈને તમાચો માર્યો અથવા હાથ મરોડયો, હું તેને આગની સીંગો વડે જરૂર ઘાયલ કરીશ. જો કોઈએ કોઈને લાકડી ચુભાવી (ખોસી) તો હું તેને લાકડીની સૂળી પર ચઢાવી દઈશ.
૦૨. જો કોઈને પથ્થરથી ઝખ્મી કર્યો છે તો હું તેને પથ્થરની સૂળી આપીશ અને તે જન્નતમાં દાખલ થશે નહીં. જેના પર મઝલૂમનો હક્ક છે જ્યાં સુધી પોતાની નેકીઓથી તેનો હક્ક અદા ન કરી આપે, અને જો તેની નેકીઓ ન હોય તો તે મઝલૂમના ગુનાહોનો બોજ ઉઠાવશે અને જહન્નમમાં જશે. (કુર્તુલ ઓયૂન)

★ મુફલિસ કોણ ? ★

હઝરત અબૂ હુરૈરહ રઝીલ્લાહુનું થી રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફર્માવ્યું, શું તમે જાણો છો કે મુફલિસ કોણ છે ? અર્ઝ કરી કે જેની પાસે દિરહમ તથા દીનાર અને માલ મત્તા (સંપત્તિ) ન હોય. ફર્માવ્યું કે મારી ઉમ્મતમાંથી મુફલિસ તે છે જે ફયામતના દિવસે નમાઝ, રોઝા અને ઝકાતની સાથે આવશે, પરંતુ દુનિયામાં તેણે કોઈને ગાળ આપી હશે, કોઈના પર આક્ષેપ લગાડ્યો હશે, કોઈનો માલ ખાધો હશે, કોઈનું ખૂન વહાવ્યું હશે, કોઈને માર્યો હશે, તેની સર્વ નેકીઓ તે મઝલૂમોને આપી દેવામાં આવશે. જો તેની નેકીઓ સર્વના હક્કો પૂર્ણ થતા પહેલાં ખત્મ થઈ ગઈ તો બાકી લોકોના ગુનાહ તેના માથા પર નાખી દેવામાં આવશે, પછી તેને જહન્નમમાં ફેંકી દેવામાં આવશે.

અમીરુલ મો'મિનીન હઝરત અલી રઝીલ્લાહુનું થી રિવાયત છે કે સરકારે મદીના

عليه الصلوٰة والسلام એ ફર્માવ્યું કે તમે પોતે પોતાને મઝલૂમની બદદુઆથી બચાવો ! એટલા માટે કે તે અલ્લાહ તઆલાથી પોતાના હક્કનો સવાલ કરશે. અલ્લાહ તઆલા કોઈ હક્કવાળાના હક્કને રોકતો નથી. (મિશકાત)

★ કોઈની જમીન પર નાજર્ઈઝ કબજો કરવાની સજા ! ★

હઝરત યઅલા બિન મર્રા رضی اللہ عنہ રિવાયત કરે છે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ઈર્શાદ ફર્માવ્યો, જે કોઈએ કોઈ અન્યની એક વેંત જમીન જુલ્મથી દબાવી લીધી તો એ જમીન ફયામતના દિવસે તેના ગળામાં તોફ (હાર) બનાવીને રાખી દેવામાં આવશે. અને આ એક વેંતની માત્રા પણ સાતેવ જમીનની ગહરાઈ (પાતળ) સુધીનો પૂરો હિસ્સો તોફ બનાવવામાં આવશે અને હડપ કરનારની ગરદનમાં તે તોફ પહેરાવવામાં આવશે. (બુખારી તથા મુસ્લિમ)

મતલબ એ કે તેને મજબૂર કરવામાં આવશે કે એ વજનને ઉઠાવે અથવા એ આદમીને જમીનમાં ધસાવી દેવામાં આવશે અને ગરદન સુધી ધસ્યા બાદ તે જમીન આપોઆપ તોફની જેમ ગરદનમાં આવી જશે.

★ જાદૂની બુરાઈ ★

ઈસ્લામમાં જાદૂ હરામ તથા કબીરા ગુનોહ છે કેમ કે જાદૂમાં શૈતાની શક્તિ વડે એવાં કામ કરાવવામાં આવે છે જે શરીઅત વિરુદ્ધ હોય છે, જેનાથી ઈસ્લામનું અદ્દલનું બંધારણ અસંતુલિત થઈ જાય છે. જાદૂના થકી એવા લોકોનું બુરુ યાહવામાં આવે છે જેમને ખબર સુદ્ધાં નથી હોતી પરંતુ સિફલી શક્તિ વડે તેમને નુકસાન પહોંચાડવામાં આવે છે, જે સરાસર જુલ્મ તથા ઝયાદતી છે, એટલા માટે ઈસ્લામ જાદૂનો સખત વિરોધી છે.

જેથી જે લોકો જાદૂ કરે છે અને જેઓ કરાવે છે અને ખૂદ શીખે તથા શીખવાડે છે તેઓ ગુનેહગાર તથા મુજરિમ છે. એનાથી ઈન્સાનનો દીન તથા દુનિયા બંનેવ તબાહ થઈ જાય છે. જેથી જે લોકો આ બુરા કાર્યમાં પડેલા છે તેમણે પ્રથમ ફુરસદમાં એનાથી તૌબા કરી લેવી જોઈએ.

તિબ્રાની શરીફની હદીષ છે : જેણે ગાંઠમાં ફૂંક મારી તેણે જાદૂ કર્યો અને જેણે જાદૂ કર્યો તે શિર્કમાં સપડાયો.

આગળ ફર્માવ્યું, તે શખ્સ અમારામાંથી નથી જે બુરુ ગુમાન (અપશુકન) લે અથવા એના માટે અપ સુકન લેવામાં આવે અથવા જેના માટે કહાન (જ્યોતિષ વિદ્યા) કરવામાં આવે અથવા જે જાદૂ કરે અથવા કરાવે. (બઝઝાર)

જન્નતમાં શરાબી દાખલ થશે નહીં અને ન જાદૂ પર એ'તેફાદ (યફીન) રાખનારો અને સગાઈ કટ કરનારો. (ઈબ્ને હબ્બાન)

ઈબ્ને મસ્ઉદ رضي الله عنه ફર્માવે છે કે જે શખ્સે જ્યોતિષ કે જાદૂગર કે કાહિનની પાસે જઈને સવાલો કર્યા અને તેની વાતોને સાચી માની, તેણે મુહમ્મદ صلى الله عليه وسلم પર નાઝિલ થયેલા સાથે કુફ્ર કર્યું. (બઝઝાર)

ઈસ્લામે જે રીતે નજૂમી (જ્યોતિષ)ની પાસે ગયબ તથા રાઝની વાતો માલૂમ કરવાની ગરજથી જવું હરામ ઠરાવ્યું છે એવી જ રીતે જાદૂ શીખવા તથા જાદૂગરોની પાસે કોઈ બીમારીના ઈલાજ માટે અથવા કોઈ મુશ્કેલીને હલ કરાવવા જવું પણ હરામ ઠરાવ્યું છે.

તેમજ જાદૂ પર યફીન રાખનારા, તેને પ્રોત્સાહિત કરનારા અને જાદૂગરની વાતોને સહીહ સમજનારા પણ સામેલ છે, અને આ બુરાઈ એ સ્થિતિમાં અધિક વધી જાય છે જ્યારે જાદૂનો ઉપયોગ એવા હેતુઓ માટે જે જાતે પોતે હરામ છે, દા.ત. પતિ પત્ની વચ્ચે જુદાઈ પેદા કરવી, કોઈને શારીરિક નુકસાન પહોંચાડવું... વગેરેના માટે હોય.

ખૂનીની ભયાનક સજા !

હઝરત સૈયદના અબૂ હુરૈરહ رضي الله عنه થી રિવાયત છે કે જો તમામ આસ્માનો તથા જમીનવાળા એક મુસલમાનનું ખૂન કરવામાં શરીક થઈ જાય તો અલ્લાહ તઆલા તે સર્વને મોંઢાભેર ઊંધા કરીને જહન્નમમાં નાખી દેશે.

(મિશકાત બહવાલા તિર્મિઝી)

હઝરત સૈયદના ઈબ્ને અબ્બાસ رضي الله عنهما થી રિવાયત છે કે નબી صلى الله عليه وسلم એ ફર્માવ્યું, ક્રયામતના દિવસે કૃત્લ થનારાની રગોમાંથી લોહી વહેતું હશે અને તે પોતાના ક્રાતિલના માથાનો આગલો હિસ્સો પોતાના હાથે વડે પકડીને એવું

કહેતાં અલ્લાહ તઆલા સમક્ષ હાજર થશે કે હે મારા પરવરદિગાર ! એણે મને કૃત્લ કર્યો છે. ત્યાં સુધી કે તે અર્શની નજીક પહોંચીને ખુદા ﷻના દરબારમાં પોતાનો મુકદ્દમો પેશ કરશે. (ઉપર મુજબ)

અફસોસ ! સેંકડો અફસોસ ! કે આજકાલ કૃત્લ તથા ખૂનામરકીનું બજાર ખૂબ જ ગરમ છે. મુસલમાનોને ખુદાનો ખૌફ તદ્દન જ નથી રહ્યો. આજે કોઈની ઈજજત મહેફૂઝ નથી, કોઈનો માલ મહેફૂઝ નથી, કોઈને પોતાની જાનનો ખતરો લાગેલો છે. ખૂબ જ પ્રમાણમાં સંજોગો અવર્ણનીય થતા જઈ રહ્યા છે. મુસલમાનોમાં જ ભાઈચારો ખત્મ થતો જઈ રહ્યો છે. એકબીજાની ખૈરખવાહી (ભલુ ઈચ્છવા)ને બદલે એકબીજાને નુકસાન પહોંચાડવા તૈયાર છે. જ્યારે કે હદીષે પાકમાં મુસલમાનની વ્યાખ્યાના આ શબ્દો છે કે મુસલમાન તે છે કે જેના હાથ તથા જીભથી બીજો મુસલમાન મહેફૂઝ રહે.

★ ગર્ભ પડાવનારાઓ તથા અન્ય ખૂનીઓ સાવધાન ! ★

તાજદારે રિસાલત ﷺએ ફર્માવ્યું, "ક્યામતના દિવસે (ગર્ભમાંથી) પાડી નંખાયેલ બાળક આવશે અને એનો અવાજ વીજળીના કડાકાની જેમ હશે અને તે ફરિયાદ કરશે, હું મઝલૂમ છું ! ત્યારબાદ તે પોતાની માને લઈને હાજર થશે અને કહેશે કે હે અલ્લાહ ! ﷻ હું એને પૂછું છું કે એણે મને કઈ બિના પર કૃત્લ કર્યો હતો ? અલ્લાહ તઆલા બાળકનું એબોર્શન કરાવનાર માને કહેશે, સાંભળી લે ! મેં જીવને કૃત્લ કરવાને હરામ ઠરાવી દીધું છે, સિવાય કોઈ હક્કના. પછી ફર્માવશે, હે મારા ફરિશ્તાઓ ! આ સ્ત્રી જહન્નમના દરવાન માલિક (عليه السلام)ને સુપ્રત કરી દો જેથી તે તેણીને અહઝાનના કૂવામાં કેદ કરી દે. તો ફરિશ્તા તે સ્ત્રીને ધમકાવતાં પકડી લેશે. કેમ કે ફરિશ્તા એની વિરુદ્ધ નથી કરતા, જે તેમને હુકમ આપવામાં આવે છે તે જ કરે છે. પછી તે ફરિશ્તા તે સ્ત્રીની ગરદનમાં તોફ તથા જંઝીર નાખીને મોંઢાભેર તેણીને જહન્નમની તરફ ઘસેડીને લઈ જશે, અને જહન્નમનો દરવાન તેણીને અહઝાનના કૂવામાં ફેંકી દેશે. તે કૂવો ઘણો ઊંડો છે અને એ આગથી ભરેલો છે જેનું નામ નારુલ અન્યાર છે. જ્યારે જહન્નમ ઠંડી પડવા પર આવે છે તો આ કૂવાનું મોં ખોલી દેવામાં આવે

ખુદકશી (આત્મહત્યા) કરવાની સખ !

﴿﴾ (ગુનાહોનો ઈલાજ) ﴿﴾

છે તો જહન્નમ એની ગરમીથી ફરી તપવા લાગે છે. એમાં દરિન્દાઓ (હિંસક જાનવરો), વરૂ, સાપ તથા વિછી છે જે અઝાબવાળાઓને ડંખ મારે છે અને અઝાબના ફરિશ્તા જેમના હાથોમાં આગના ખંજરો હશે જેના વડે ખૂનીઓને ઘાયલ કરશે. પચાસ હજાર વરસ સુધી એ કૂવામાં રાખીને તેમને અઝાબ આપવામાં આવશે, ત્યાં સુધી કે અલ્લાહ ﷻ તેના હક્કમાં જેવો ચાહે હુકમ ફર્માવશે. (કુર્તુલ ઓયૂન)

કોઈના પર આક્ષેપ લગાડવો કેવો ?

પોતાના તરફથી ઘડીને કોઈના પર કોઈ જૂઠો આક્ષેપ કે અયબ લગાડવી તેને ઈફ્તેરા, તોહમત કે બોહતાન કહે છે. આ ઘણી જ ખબીષ (ગંદી) તથા નીચ આદત છે અને ઘણો જ મહાન ગુનોહ છે. ખાસ કરીને કોઈ પાકદામન પુરૂષ અથવા સ્ત્રી પર ઝિનાકારીનો આક્ષેપ મૂકવો એ તો એટલો મોટો ગુનોહ છે કે અમીરુલ મો'મિનીન હઝરત મૌલા અલી رضی اللہ عنہ થી મરવી છે કે તેમણે ફર્માવ્યું, કોઈ નિર્દોષ પર આક્ષેપ મૂકવો એ એક સો વરસના નેક અમલોને તબાહ તથા બર્બાદ કરી આપે છે. (કન્ઝુલ ઉમ્માલ)

ખુદકશી (આત્મહત્યા) કરવાની સખ !

રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફર્માવ્યું કે કબીરા ગુનાહોમાંથી સૌથી મોટો ગુનોહ ખુદકશી (આત્મહત્યા) કરવી છે. અને જેણે પોતાની જાનને છરી વડે કતલ કર્યો, ફરિશ્તા તેને છરી વડે જહન્નમની વાદીઓમાં હમેશાં હમેશ સુધી સતત ઘાયલ કરતા રહેશે. જો મઆઝલ્લાહ ! તેનો ખાત્મો ઈમાન પર ન થયો હોય તો હમેશાં હમેશ માટે તે જહન્નમમાં રહેશે, અને મારી શફાઅતથી વંચિત રહેશે. અને જો પોતાની જાનને કોઈ ઊંચી જગાએથી ફેંકી અને તે મરી ગયો તો ફરિશ્તા હમેશાં હમેશ સુધી જહન્નમની વાદીમાં ઊંચી ટેકરી પરથી તેને ફેંકતા રહેશે, અને આત્મહત્યા કરનારા લોકોને આગના કૂવાઓમાં ફેંદ કરવામાં આવશે. અને જો પોતાની જાનને પહાડ પર લટકાવી અને મરી ગયો તો તે

﴿﴾ 167 ﴿﴾

હમેશાં હમેશાં આગની ડાળીમાં લટકતો રહેશે, અને તે અલ્લાહ તઆલાની રહમતથી મહેરૂમ તથા નિરાશ રહેશે. જો કોઈ જાનને નાહકું ફત્લ કરી તો એ ફત્લ ઉઘાડી ગુમરાહી છે અને ફરિશ્તા હમેશાં હમેશાં આગની છરીઓ વડે તેને ઝબહ કરતા રહેશે. જ્યારે પણ તેને ઝબહ કરવામાં આવશે તો તેના ગળેથી કિતરાનનું કાળુ લોહી વહેશે, ત્યાર બાદ તે એવો જ થઈ જશે જેવો પહેલાં હતો. ત્યાર બાદ ફરીથી તેને ઝબહ કરવામાં આવશે, અને આ રીતે તેનો આ અઝાબ હમેશાં હમેશાં માટે સતત ચાલુ રહેશે. (હમેશાં હમેશાં જહન્નમમાં તે જ રહેશે જેનો ખાત્મો કુફ્ર પર થયો હોય, અને જે ઈમાન પર મરશે તેને છેવટે જહન્નમથી જરૂર કાઢીને જન્નતમાં દાખલ કરવામાં આવશે) અને ખૂન કરનારા લોકોને જહન્નમના કૂવાઓમાં કૂંદ રાખવામાં આવશે, તેમાં તેઓ હમેશાં હમેશ રહેશે. આપણે અલ્લાહની આ અઝાબથી પનાહ માગીએ છીએ. અને એ જ હાલ તે સ્ત્રીનો થશે જે પોતાના પેટના બાળકનું એબોર્શન (ગર્ભપાત) કરાવે. (કુર્તુલ ઓયૂન)

મા બાપને સતાવવાનો ભયાનક અંજામ

કોટુંબિક જીવનમાં માબાપનો મફામ ઘણો જ ઊંચો છે અને માબાપ પોતાની ઔલાદના માટે અણમોલ નેઅમત છે. ઔલાદને જે મહોબ્બત, ઉલ્ફત તથા ઈખ્લાસ માબાપથી મળે છે તે અન્ય કોઈની નથી મળી શકતાં. કેમ કે તેમની મહોબ્બત તથા પ્યાર તદ્દન નિઃસ્વાર્થ હોય છે. અને મા બાપની દિલી તમન્ના હોય છે કે તેમની ઔલાદ દુનિયવી જિંદગીમાં ઉચ્ચ સ્થાન પામે, એટલા માટે ઔલાદના સુખ માટે તેમણે જાતે પોતે અગણિત દુઃખો સહન કરવાં પડે છે. આ લેહાજથી આપણા મા બાપ આપણા માટે માનને પાત્ર છે. અને અલ્લાહ ﷻએ તેમનું આજ્ઞાપાલન તથા ખિદમતને જરૂરી ઠરાવેલ છે. માબાપની સામે "ઉફ" સુદ્ધાં કહેવું જાઈઝ નથી. એનો મતલબ એ થયો કે મા બાપને ધમકાવવાની કલ્પના પણ નથી કરી શકાતી. અને કેવળ એટલું જ પૂરતું નથી કે "ઉફ" સુદ્ધાં ન કહે અને ન ધમકાવે, બલકે માબાપ સાથે અદબપૂર્વક વાત કરવાનો હુકમ છે.

સૂરએ લુકમાનમાં બતાવવામાં આવ્યું કે મા હુસ્ને સુલૂક (સદ્વર્તાવ)ની અધિક હક્કદાર છે, કેમ કે મા તકલીફ ઉઠાવીને નવ મહિના બાળકને પોતાના પેટમાં રાખે છે. ત્યાર બાદ અસહય તકલીફ ઉઠાવીને તેને જણે છે. પોતાનું દૂધ પીવડાવે છે. પછી ઉછેરવાની મંઝિલ પસાર કરે છે. જાણવા મળ્યું કે જ્યારે મા ઔલાદના માટે દરેક પ્રકારની તકલીફો સહન કરે છે, જેથી અલ્લાહ તઆલાએ તેનો મફામ ઉચ્ચ કરી આપ્યો છે.

★ મા બાપને સતાવવાનો ધુખ્ખવી દેનાર અંજામ ! ★

શહેનશાહે મદીના ﷺએ ફર્માવ્યું, મને એટલો કોઈના અઝાબે રંજ તથા દુઃખમાં નથી નાખ્યો જેટલો માબાપના નાફર્માનોએ મને રંજમય

કર્યો. હું જન્મતમાં હતો ત્યાં માર તથા અઝાબથી તેમની ચીસો હું સાંભળી રહ્યો હતો. મેં તેમના રડવાનો અવાજ સાંભળ્યો. મારુ દિલ એના પર પ્રેમભાવ હેઠળ ભરાય આવ્યું અને મેં અર્શની નીચે સજદો કર્યો અને એ જગાએ એમની શફાઅત કરી. અલ્લાહ રબ્બુલ ઈબ્રજતે ફર્માવ્યું, હે મુહમ્મદ ! ﷺ આપ આપનુ માથુ ઉઠાવો અને જે આપ માગશો હું અતા કરીશ, પરંતુ માબાપના નાફર્માનો સિવાય ! કેમ કે એઓ જહન્નમથી નીકળશે નહીં જ્યાં સુધી તેમનાં માબાપ રાજુ ન થઈ જાય.

એનો મતલબ એ નથી કે સરકાર ﷺની શફાઅત નહીં બિલ્લાહ ! રદ કરી દેવામાં આવી બલકે એ ઉસૂલ તો આપણને સરકાર ﷺએ દુનિયામાં જ બતાવી આપ્યો. પછી હું મારી જગાએ આવી ગયો અને મેં એને ભૂલાવી દીધું. ત્યાર બાદ મેં ફરી તેમની આહોજારી (રૂદન) સાંભળી તો મેં અર્ઝ કરી, હે અલ્લાહ ! ﷺ જહન્નમના દરવાન માલિક ﷺને હુકમ આપ કે એમના તબકાના દરવાજાઓને ખોલે જેથી હું તેમના અઝાબનું નિરીક્ષણ કરું, કેમ કે હું તેમની ચીસોનો અવાજ સાંભળી રહ્યો છું. અલ્લાહ ﷺએ ફર્માવ્યું, મેં એને હુકમ આપી દીધો છે. એ વખતે હું માલિક ﷺની પાસે પહોંચ્યો. તેમણે મારા માટે દરવાજો ખોલ્યો તો મેં ઘણા બધા લોકોને આગની ડાળીઓમાં લટકેલા જોયા અને અઝાબના ફરિશ્તા આગના કોરડાઓ તેમની પીઠો તથા જાંઘો પર મારી રહ્યા છે. અને તેમના પગો નીચે સાપ તથા વિછી દોડી રહ્યા છે જે તેમને ડંખી રહ્યા છે. એ જોઈને હું તેમના પ્રેમભાવ હેઠળ રડી પડ્યો અને મેં ત્રીજીવાર અર્શની નીચે પહોંચીને સિજદો કર્યો અને અલ્લાહ ﷺએ ફર્માવ્યું, "તેમનું નીકળવું માબાપની રજામંદી વિના નથી." એ વખતે મેં અર્ઝ કર્યું, હે પરવરદિગાર ! ﷺ તેમનાં મા બાપ ક્યાં છે ? અલ્લાહ ﷺએ ફર્માવ્યું, જન્મતમાં પોતાની મંઝિલોમાં છે અને એમનામાંથી અમુક એઅરાફમાં છે અને કેટલાક લોકો જન્મતુલ માવામાં છે અને કેટલાક એના સાયામાં છે. પછી મેં અર્ઝ કરી, હે મારા અલ્લાહ ! ﷺ મને પહેચાન અતા ફર્માવ દરેક તે શખ્સની જેનો પિતા જન્મતમાં છે. તો અલ્લાહ ﷺએ મને તેમની પહેચાન અતા કરી, અને મેં તેમની પાસે પહોંચીને કહ્યું,

જો તમે તમારી ઔલાદને જુઓ જેમના પર અઝાબના ફરિશ્તા નિયુક્ત છે અને તેમને અઝાબ આપી રહ્યા છે. મારું દિલ તો તેમના રડવા તથા ચિલ્લાવાથી ભરાઈ ગયું છે. આ સાંભળીને મા બાપે એ બયાન કર્યું જે દુનિયામાં તેમની ઔલાદ થકી એમના પર ગુજર્યું હતું અને એમની માઓમાંથી એક તો એવું કહ્યું કે, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ તેમને અઝાબમાં જ રહેવા દો એટલા માટે કે તેમણે મારું અપમાન કર્યું છે અને મને ગાળ આપી છે અને મારું દિલ ટુકડા ટુકડા કરી દીધું છે. તેઓ દુનિયાના માલ તથા દીનાર પર શક્તિમાન હતા અને હું ભૂખી રાત ગુજારતી હતી. તે પત્નીને ચમકીલો ભપકાદાર લિબાસ પહેરાવતા હતા અને હું નગ્ન રહેતી હતી. અને બીજાએ કહ્યું, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ એમને છોડો ! કેમ કે તે મને મારતા હતા અને મને પોતાના ઘરેથી કાઢી મૂકતા હતા. અને આવો વર્તાવ મારી સાથે સતત કરતા રહ્યા, અને જે કાંઈ વીતી છે એનાથી એમના દિલોમાં કીનો પડી ગયો છે. એ સાંભળીને મેં કહ્યું, દુનિયા ગુજરી ચૂકી છે અને જે કાંઈ ત્યાં થયું તે પણ ગુજરી ચૂક્યું છે, હવે માફ કરી દો ! અને તેમનાથી મારી લીધે દરગુઝર કરો ! હું ખુદ તમારી પાસે તેમનો સિફારશી બનીને આવ્યો છું. એ વખતે અલ્લાહ તઆલા ફર્માવે છે, "હે મારા હબીબ ! ﷺ તમે એમના માટે રંજીદા ન થાવ, કૃસમ છે મને મારી ઈજજત તથા જલાલની હું જહન્નમથી એમની ઔલાદને કાઢીશ નહીં જ્યાં સુધી કે તેમના માબાપનાં દિલ રાજી ન થઈ જાય. એ વખતે મેં અર્જ કરી, હે મારા રબ ! ﷻ એમને હુકમ આપ કે તેઓ મારી સાથે જહન્નમની તરફ જાય જેથી તેમના અઝાબને પોતાની આંખો વડે જુએ. કદાય ! કે તેમને તેમના પર રહમ આવી જાય. તો અલ્લાહ તઆલાએ તેમને મારી સાથે જવાનો હુકમ આપ્યો તો તેઓ જહન્નમની તરફ આવ્યાં, અને જહન્નમના દરવાને તેમના માટે જહન્નમના દરવાજાને ખોલી આપ્યો. જ્યારે તેમણે પોતાની ઔલાદની તરફ જોયું તો તેઓ રડવાં લાગ્યાં અને કહેવા લાગ્યાં, ખુદા તઆલાની કૃસમ ! અમને માલૂમ જ ન હતું કે એ લોકો આટલા સખત અઝાબમાં છે ?! અને દરેક મા પોતાના પુત્રો, પુત્રીઓ માટે ચીખી ઉઠી અને જે બાપ હતા તે પોતાની ઔલાદના માટે ચીખી ઉઠયા. જ્યારે ઔલાદે પોતપોતાનાં મા બાપોના અવાજો સાંભળ્યા તો દરેક રડીને પોતાની માને કહેવા લાગ્યા કે હે મા ! આપે મારા જિગરને સળગાવી

દીધું છે ! હે અમ્માજાન ! હું તમારા પર આના કરતાં ઘણો આસાન હતો. જો હું તડકામાં બેસતો અને એક ઘડી એના તાપમાં રહેતો તો તમે એને સહન ન કરતાં હતાં. હે અમ્માજાન ! તમે મારા શરીર તથા મારા હાડકાંઓ પર રહમ નથી કરતાં ?!

આ સાંભળીને એમનાં મા બાપો સૌ રડવા લાગ્યાં, અને કહેવા લાગ્યાં, હે અમારા આફ્રા ! ﷺ એમના માટે શફાઅત કરો ! અલ્લાહ તઆલાએ ફર્માવ્યું, હું તમને કદાપિ કાઢીશ નહીં પણ તમારી (મા બાપોની) શફાઅતથી, એટલા માટે કે તેમના પર મારો કહેર તથા ગઝબ તમારા લીધે જ છે. તો તેમણે અર્જ કરી, હે અમારા મઅબૂદ ! ﷺ અમારી ઔલાદને જહન્નમથી કાઢીને અમારા પર ફઝ્લો એહસાન ફર્માવ. એ વખતે અલ્લાહ તઆલાએ મા બાપોને ફર્માવ્યું, દરેક તે શખ્સ જેનાં મા બાપ કાઢવામાં રાજી હોય તેને કાઢો અને દરેક તે શખ્સ જેનાં મા બાપ તેમને કાઢવા ન ચાહે તેને છોડી દો કે અઝાબમાં રહે જ્યાં સુધી કે હું ચાહું, ફેંસલો કરું. તો તેમના મા બાપોએ તેમને કાઢી લીધા અને તેઓ કેવળ હાડપિંજર હતા. પછી તેમના પર નેહરે હયાતનું પાણી વહાવવામાં આવ્યું અને તેમનાં શરીરો પર ગોશ્ત, ચામડી, વાળ, ઉગ્યા અને તેઓ જન્નતમાં દાખલ થઈ ગયા. (કુર્તુલ ઓયૂન)

મિશકાત શરીફની એક હદીષનો ખુલાસો એ છે કે જે મા બાપની ઈતાઅત (આજ્ઞાપાલન) કરશે તે જન્નતમાં દાખલ થશે અને જે નહીં કરે તે દોઝખમાં દાખલ થશે. જાણો કે મા બાપ ઈન્સાનની જન્નત પણ છે અને દોઝખ પણ છે. જેનો જીવ ચાહે તેમની ખિદમત કરીને જન્નતને અપનાવે અને જેનો જીવ ચાહે તેમની નાફર્માની કરીને જહન્નમને અપનાવે.

મા બાપની ફર્માબરદારીના દુનિયવી ફાયદા

હઝરત અનસ રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફર્માવ્યું, જે પસંદ કરે છે કે તેની રોજીમાં વધારો થાય અને ઉમર વધારી દેવામાં આવે, તો જોઈએ કે સગાં સાથે સારો વર્તાવ કરે. (મુતફક અલ્લેહ બહવાલા મિશકાત, પૃષ્ઠ : ૪૧૯)

ઘણા જ મોટા અજાબથી માહિતગાર કર્યા છે, અને એ સગાંથી સંબંધ કટ કરવું છે અને એમાં પાયાની હૈસિયત મા તથા બાપની છે. બાકીની સગાઈ તેના સ્થાને છે. એના જ સંબંધે ફર્માવ્યું, જે ક્રોમમાં સગાંથી સંબંધ કટ કરનાર હશે ત્યાં ખુદાની રહમત નહીં ઉતરે. અને કારણ એનું એ છે કે જેટલા પણ સંબંધો છે, દા.ત. મા બાપ, ભાઈ બહેન, કાકા મોટા, મામા, માસી, ફોઈ, દાદા દાદી, નાના નાની વગેરે, અલ્લાહ તઆલાએ તેમને પોતાની રહમતના ઉતરાણનો ઝરીયો બનાવ્યો છે. મા બાપના દિલમાં પોતાની ઔલાદની જે મહોબ્બત મોજાં મારતી હોય છે એ કોઈનાથી છુપુ નથી. અને પછી તેમના વાસ્તાથી બાકી માનવો સગાં સંબંધીઓ મહોબ્બતનું કેન્દ્ર બને છે. અને જ્યારે ઈન્સાન પર તકલીફ આવે છે તો એ વખતે મા બાપ તથા બાકીના સગાં સંબંધીઓના દિલ પર જે ગુજરે છે તેને તેઓ જ જાણે છે છે. પરંતુ જે શખ્સ તે રહીમાના (પ્રેમાળ) સંબંધોને તોડે છે તો તે હફીકતમાં રહમતે ખુદાવંદીનો દરવાજો જાતે જ બંધ કરે છે, અને એનાથી તે એકલો અસર નથી પામતો બલકે પૂરી બિરાદરી અસર પામે છે. દા.ત. જો તે પોતાની માને કોઈ તકલીફ પહોંચાડશે તો માની તરફની સર્વ સગાઈઓ તેનાથી કપાઈ જશે. એ જ પ્રમાણે એ જો બાપને તકલીફ આપશે તો બાપની તરફના સર્વ સંબંધો તેનાથી કપાય જશે. ખૂનરેજી લડાઈ ઝઘડા સુધી નોબત આવશે. કેટલીકવાર સેંકડો માણસો આ ફસાદના હેઠળ આવી જાય છે અને નાહક ફત્લથી ગુનાહે કબીરામાં પડે છે. અને સગાંથી સંબંધ કટ કરવાના આ એક ગુનાહના સબબે હજારો ગુનાહો થાય છે. એટલા માટે તાજદારે રિસાલત عليه السلام એ આ પાયાના ગુનાહથી બચવાની તાલીમ આપી છે અને એની અંદર જે ખતરાઓ નુકસાનો છે તેનાથી ચેતવ્યા છે. એ જ કારણે આજે એ ક્રોમો તથા દેશો જ્યાં આ સગાઈ સંબંધોનો લેહાઝ નથી તેમનામાં જંગલીપણુ, ઘાટકીપણુ તથા બરબરિયત જોવા મળે છે. તેમના દિલોમાં અન્ય લોકોની તો શું પોતાનાં મા બાપની સાથે જ કોઈ મહોબ્બત કે ઉલ્ફત નથી. તેઓ આપસમાં માનવોને એ રીતે ચીરી તથા ફાડી રહ્યા છે જેવી રીતે એક જંગલનું પ્રાણી શિકારને પકડીને ફાડે છે અને જ્યાં એ સગાઈઓનો લેહાઝ છે ત્યાં ઈન્સાન તો શું પ્રાણીઓ પર પણ પ્રેમભાવ તથા રહમ પ્રદર્શિત થતી જોવા મળે છે.

બુલાસો એ નીકળ્યો કે સગાંથી સદવર્તાવ માનવ પ્રગતિ તથા ઉન્નતિનો પાયો તથા સ્તંભ છે, જો એની રક્ષા થશે તો માનવ પ્રગતિના પંથે જશે, નહીં તો માણસ પ્રગતિ નથી કરી શકતો.

એક હદીષે પાકમાં ત્રણ માણસો પર બદ દુઆનું વર્ણન છે અને એના પર રસૂલુલ્લાહ ﷺ "આમીન" ફર્માવવાનું વર્ણન છે. આ દુઆ પર "આમીન"નો મતલબ છે : "હે અલ્લાહ ! આ બદદુઆને કૂબૂલ ફર્માવ !" એ ત્રણ માણસો આ છે : ૧. રોઝા છોડી આપનાર, ૨. હુઝૂર ﷺ નામે પાક સાંભળીને દુરૂદ ન પઢનાર, ૩. મા બાપનો નાફર્માન.

આપણે અત્યારે પહેલા બેની વિગતમાં જવાની જરૂર નથી. અત્યારે કેવળ ત્રીજાના બારામાં વિચારણા કરવાની છે કે તેની વિરૂદ્ધ આટલી મહાન બે હસ્તીઓની બદદુઆ શા માટે છે ? જ્યારે કે નબી કરીમ ﷺ તથા તમામ ફરિશ્તા જિબ્રિલે અમીન ﷺ સહિત સર્વે શફીઉલ મુઝનબીન છે, તેમનું કામ તો ગુનેહગારોની શફાઅત કરવું છે, ન કે તેમની તબાહીના માટે બદદુઆઓ કરવાનું છે ! એટલા માટે કે મફામે તાઈફમાં નબી કરીમ ﷺ એ કાફિરો માટે બદદુઆ નથી ફર્માવી, જ્યારે કે તે જંગલી જાનવર જેવી ખસલતવાળા કાફિરોની પથ્થર વર્ષાથી આપનું શરીર મુબારક ઝખ્મોથી ચૂર ચૂર થઈ ચૂક્યું હતું. આપ ﷺ ને કહેવામાં આવ્યું કે આપ એમના માટે બદદુઆ માગો, તો આપે ફર્માવ્યું, મને અલ્લાહ ﷻ એ એમના માટે રહમત બનાવીને મોકલ્યો છે, ઝહમત બનાવીને નહીં, અને દુઆ ફર્માવી, હે અલ્લાહ ! મારી આ કૌમને હિદાયત અતા ફર્માવ ! એ નાસમજ છે.

હવે મા બાપના નાફર્માન માટે બદદુઆ શા માટે કરી ? વાત અસલમાં એ છે કે આ જે સગાઈ સંબંધો છે તેની માનવીની પ્રગતિ તથા ઘડતરમાં તેમની હૈસિયત પાયાના હિસ્સા તથા તત્વોની છે અને મા બાપ એની ધરી છે, એ સગાઈ સંબંધોના આપસમાં સહકારથી જ સમાજ તથા કૌમ પ્રગતિ પામે છે, અને એમાં ખામી તથા કમજોરી આવવાથી પૂરી કૌમ તબાહીના ખાડામાં ધકેલનાર છે. અને નબી કરીમ ﷺ તો દુનિયાની તમામ કૌમોની નજાત માટે દુનિયામાં મોકલવામાં આવ્યા હતા અને આપ ﷺ એ તે પાયાના

હિસ્સાઓ, તત્વો તથા સંબંધોને જોડીને જે માનવ વંશને પ્રગતિના પંથે દોડતો કરી દીધો હતો. અને લોકો મિલ્લતે ઈસ્લામિયાની રોશનીથી મહેફૂઝ તથા ફાયદો પામી રહ્યા હતા અને સદીઓથી એ તૂટેલા સંબંધોને નવેસરથી જોડી રહ્યા હતા. ભાઈચારો તથા હમદર્દીના નમૂના રૂપ એક એવી જમાઅત તૈયાર થઈ ચૂકી હતી જે ફયામત સુધી આવનારા માનવ વંશના માટે દીવાદાંડીની હેસિયત ધરાવતી હતી. પણ આપને અંદેશો હતો કે કદાચ કોઈ એવું મનચલુ તત્ત્વ પેદા થઈને તે પાયાના હિસ્સાઓમાં રુકાવટ નાખે અને લોકો તેના મહત્ત્વને ન સમજતા હોય અને એના તરફ ધ્યાન ન કરવાને લીધે ફરી તબાહીનો શિકાર ન થઈ જાય, એટલા માટે જિબ્રઈલે અમીન عليه السلام તથા નબી અકરમ عليه وسلم એ બદદુઆ કરીને બતાવી આપ્યું કે એવો ઈન્સાન કેવળ પોતાનાં મા બાપનો દુશ્મન જ નથી બલકે પૂરી ઈન્સાનિયતનો દુશ્મન છે, અને આપ عليه وسلم ની મહેનત પર પાણી ફેરવનાર છે. અને ઉલમાએ લખ્યું છે કે એવો માણસ મુશ્રિકોથી પણ બદતરીન છે. કેમ કે મુશ્રિક તો ઈન્સાનિયતની આ ઈમારત બનાવવામાં રુકાવટ પેદા કરી રહ્યા હતા અને આવો માણસ બનેલી ઈમારતને જમીન બોસ કરે છે. સારાંશ કે મા બાપની નાફર્માનીની ખરાબીના ફેલાવાથી દુનિયામાં એવી નહૂસત પડે છે, એટલા માટે આજે જે દેશો જ્યાં આ બલા ફેલાયી છે ત્યાં મા બાપ ઔલાદની હમદર્દીઓ તથા ઔલાદના પ્રેમભાવથી મેહરૂમ છે અને આજે તે પૂરી ઈન્સાનિયતના માટે તબાહીનો સબબ બનેલા છે.

★ ત્રણ નેકીઓના દુનિયવી ફાયદા ★

હઝરત અબૂ અમામા رضي الله عنه કહે છે કે રસૂલુલ્લાહ عليه وسلم એ ફર્માવ્યું, અન્યોની સાથે એહસાન કરવાથી માણસ બુરી મૌત મરવાથી બચેલો રહે છે અને આકસ્મિક મૌતથી મેહફૂઝ રહે છે. અને જે શખ્સ છુપી રીતે સદકો કરે છે તે ખુદાના ગઝબથી બચેલો રહે છે, અને જે સગાંઓના હક્કો અદા કરે છે તેની ઉમરમાં બરકત થાય છે.

★ મોટા ભાઈનો એહતેરામ પિતા બરાબર ★

હઝરત સઈદ બિન આસ رضي الله عنه કહે છે કે રસૂલુલ્લાહ عليه وسلم એ ફર્માવ્યું, "મોટા ભાઈનો હક્ક બાપની જેમ છે" (બચહકી બહવાલા મિશકાત, પૃજ-૪૨૧)

આ હદીષે પાકમાં તાજદારે રિસાલત ﷺએ મોટા ભાઈનો હક્ક બાપના બરાબર ઠરાવ્યો. એટલે કે નાના ભાઈઓએ જોઈએ કે પોતાના મોટા ભાઈની ઈજ્જત તથા એહતેરામ પોતાના બાપની જેમ કરે, અને મોટા ભાઈએ જોઈએ કે પોતાના નાના ભાઈઓની સાથે બાપની જેમ હેત તથા પ્રેમથી પેશ આવે અને તેમની તર્બિયત તથા કફાલત કરે. એ જ પ્રમાણે મોટી બહેનનો દરજો માના બરાબર છે. એટલે કે બાકીના ભાઈઓ તથા બહેનોએ જોઈએ કે માના બરાબર તેની ઈજ્જત કરે, તેની અદબ બજાવી લાવે, જો એની પર કોઈ મુસીબત આવે તો તેની મદદ કરે. અને મોટી બહેને જોઈએ કે નાના ભાઈ બહેનો સાથે માની જેમ પ્રેમ પૂર્વક વર્તે, તેમની સાથે હમદર્દીનું પ્રદર્શન માની જેમ કરે.

★ જરૂરતથી વધુ મકાનો બનાવવાં કેવાં ? ★

મોહતરમ ઈસ્લામી ભાઈઓ ! યાદ રાખશો દરેક તઅમીર (બાંધકામ) ઈન્સાનના માટે વબાલ છે જે જરૂરતથી વિશેષ હોય. તિબ્રાની શરીફની રિવાયત છે, હઝરત ઈબ્ને મસ્હૂદ رضي الله عنه ફર્માવે છે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺએ ફર્માવ્યું, "જે શખ્સ જરૂરતથી વધુ મકાનો બનાવશે તો ફયામતના દિવસે તે મકાનો તે શખ્સ પર લાદવાનો હુકમ આપવામાં આવશે." હઝરત અમ્માર બિન યાસર رضي الله عنه આ હદીષના રાવી છે કે સરકારે દો આલમ ﷺએ ફર્માવ્યું, "જ્યારે કોઈ શખ્સ જરૂરત વિના અગ્યાર ફૂટથી ઊંચું બાંધકામ લઈ જાય છે તો તેને અફસકુલ ફસ્ફીન કહીને પોકારવામાં આવે છે, અને તેને પૂછવામાં આવે છે કે છેવટે ક્યાં સુધી બુલંદીનો ઈરાદો છે ?!" (ઈબ્ને અબી દુ-યા)

★ પડોશીને તક્લીફ આપવા પર કન્ટ્રોલ ★

પોતાના પડોશીઓને સતાવવાં હરામ છે. એટલા માટે તેમને તંગ કરવાં, ગાળો આપવી કે અવાજો કરવા અને વિના સબબે નફરત કરવી નાજાઈજ છે. રસૂલુલ્લાહ ﷺએ પડોશીને સતાવવાથી આ શબ્દોમાં મના ફર્માવ્યું છે : હઝરત અબૂ હુરૈરહ رضي الله عنه રિવાયત કરે છે કે નબી ﷺએ ફર્માવ્યું કે,

"જે શખ્સ અલ્લાહ ﷺ તથા કુયામત પર યકીન ધરાવે છે તે પોતાના પડોસીને ન સતાવે. (બુખારી વ મુસ્લિમ)

તાજદારે રિસાલત ﷺ એ ફર્માવ્યું કે જેણે પડોસીને તકલીફ પહોંચાડી તેણે મને તકલીફ પહોંચાડી. અને જેણે મને તકલીફ પહોંચાડી તેણે ખુદા ﷻ ને તકલીફ પહોંચાડી. અને જેણે પોતાના પડોસી સાથે લડાઈ કરી તેણે મારી સાથે લડાઈ કરી અને જેણે મારી સાથે લડાઈ કરી તેણે ખુદા સાથે લડાઈ કરી." (તરગીબ)

એનાથી જાણવા મળ્યું કે પડોસીને સતાવવું ઘણો જ મહાન ગુનોહ છે. એક હદીષે પાકમાં ઈર્શાદ છે કે, "તે માણસ જન્નતમાં દાખલ થશે નહીં જેનો પડોસી તેની ઈજાઓથી અમ્નમાં ન હોય." (મુસ્નદ અહમદ)

બુખારી શરીફની હદીષ છે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફર્માવ્યું, "ખુદાની કુસમ ! તે મો'મિન નથી ! ખુદાની કુસમ તે મો'મિન નથી ! ખુદાની કુસમ તે મો'મિન નથી ! સહાબાએ કિરામ رَضَوَانَ اللّٰهُ تَعَالَى عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ એ અર્જ કરી, કોણ યા રસૂલુલ્લાહ ! ﷺ ? ફર્માવ્યું, જેની તકલીફોથી તેનો પડોસી મેહફૂઝ ન હોય."

આ હદીષે પાકથી જાણવા મળ્યું કે ઈમાનનો તકાઝો એ છે કે પડોસીને તકલીફ ન આપવામાં આવે, બલકે હફીફતમાં ઈમાનવાળા તે જ છે જેમના પડોસી તેમનાથી રાજી છે. અલ્લાહ તઆલા આપણને પડોસીઓની ઈજત કરવાની તૌફીક અતા ફર્માવે. આમીન.

હઝરત અબૂ હુરૈરહ رضی اللہ عنہથી રિવાયત છે કે એક શખ્સે અર્જ કરી, યા રસૂલુલ્લાહ ! ﷺ ફલાણી ઔરત નમાઝ, રોઝા, સદકા ખૂબ જ પ્રમાણમાં કરે છે, પણ એ વાત પણ છે કે તે પોતાના પડોસીઓને જીભ વડે તકલીફ પહોંચાડે છે. સરકારે મદીના ﷺ એ ફર્માવ્યું, તેણી જહન્નમમાં છે ! તે શખ્સે ફરી અર્જ કરી, યા રસૂલુલ્લાહ ! ﷺ ફલાણી ઔરતના રોઝા, નમાઝ, સદકા એટલે નવાફિલમાં કમી છે, તે પનીરના ટુકડા સદકો કરે છે અને પોતાની જીભ વડે પડોસીઓને તકલીફ નથી આપતી. આફાએ દો જહાં ﷺ એ ફર્માવ્યું, તે સ્ત્રી જન્નતમાં છે. ફફીહ અબુલ લૈષ નફલ કરે છે કે મદની આફા ﷺ એ ફર્માવ્યું, "જે શખ્સ મરી જાય અને તેના ત્રણ પડોસી હોય અને તેઓ બધા જ તેનાથી રાજી હોય તો એ શખ્સની મગફેરત થઈ જશે."

એક શખ્સ તાજદારે મદીના ﷺ ની ખિદમતમાં હાજર થયો અને પોતાના પડોસીની ફરિયાદ કરી. મદની આફા ﷺ એ ઈર્શાદ ફર્માવ્યો, "સબ્ર કર !" બીજી, ત્રીજી અને ચોથી વાર પણ જ્યારે ફરિયાદ કરી તો આફા ﷺ એ ફર્માવ્યું, તારો સામાન રસ્તામાં નાખી દે. રાવી કહે છે કે લોકોએ જ્યારે તેનો સામાન બહાર રસ્તા પર પડેલો જોયો તો પૂછ્યું, શું વાત છે ? તેણે કહ્યું, મને પડોસી સતાવે છે. લોકો ત્યાંથી પસાર થતા રહ્યા, અને કહેતા રહ્યા, અલ્લાહ તઆલા આ પડોસીને હિદાયત કરે. જ્યારે એ પડોસીને ખબર પડી તો ખૂબ જ શર્મિદો થયો અને માફી માગવા લાગ્યો અને દરખાસ્ત કરી કે તારો સામાન પાછો લઈ લે, બખુદા ! હું ફરી તને કદી તકલીફ આપીશ નહીં. (સુકાશકતુલ કુલૂબ)

સુબ્હાનલ્લાહ ! સરકાર ﷺ ની તાલીમાત પર કુર્બાન ! જો કે પડોસી લાખ ઝઘડો કરે પણ આપણને ઈટનો જવાબ પથ્થર વડે આપવાની ઈજાઝત નથી. ઘર છોડી દો, પણ પડોસી સાથે ન લડો. હઝરત માલિક બિન દીનાર رضي الله عنه એ એક મકાન ભાડે લીધું. એ મકાનની પડોસમાં એક યહૂદીનું મકાન હતું. એ યહૂદીએ એક પરનાળુ બનાવી રાખ્યું હતું અને હમેશાં એ પરનાળાની વાટે નાપાકી હઝરત માલિક બિન દીનાર رضي الله عنه ના ઘરમાં ફેંક્યા કરતો હતો. તેણે એક અરસા સુધી એવું જ કર્યું, પણ હઝરત માલિક رضي الله عنه એ તેને કદી એ શિકાયત ન કરી. છેવટે એક દિવસ એ યહૂદીએ પોતે જ હઝરત માલિક رضي الله عنه ને પૂછ્યું, હઝરત ! આપને મારા પરનાલાથી કોઈ તકલીફ નથી થતી ?! આપે ફર્માવ્યું, થાય તો છે પણ મેં એક ટોપલી તથા ઝાડુ રાખી મૂક્યું છે, જે નાપાકી પડે છે તેને તેના વડે સાફ કરી લઉં છું. તે યહૂદીએ કહ્યું, તમે આટલી તકલીફ શા માટે કરો છો ? અને તમને ગુસ્સો કેમ નથી આવતો ? ફર્માવ્યું કે મારા પ્યારા અલ્લાહ ﷻ નું આલીશાન ફર્માન છે : "અને ગુસ્સો પીવાળાવા અને લોકો સાથે દરગુઝર કરવાવાળા અને નેક લોકો અલ્લાહ ﷻ ના મહબૂબ છે." (પા-૪, રુકૂઅ ૫)

આ આચતે કરીમા સાંભળીને તે યહૂદી અતિશય પ્રભાવિત થયો અને આ પ્રમાણે અર્જ કરવા લાગ્યો, યફીનન ! આપનો મઝહબ અત્યંત ઉમદા છે ! આજથી સાચા દિલથી હું ઈસ્લામ સ્વીકારું છું. પછી તેણે કલ્મો પઢ્યો અને મુસલમાન થઈ ગયો. (તઝકરતુલ ઔલિયા)

કોઈનું દિલ દુઃખવવું કેવું ?

હઝરત સૈયદના મુજાહિદ رضي الله عنهનું ફર્માન છે : "દોઝખીઓ પર ખારિશ (ખુજલી) લાગુ કરી દેવામાં આવશે. તેઓ એટલા પ્રમાણમાં ખંજવાળશે કે તેમની ચામડી તથા ગોશત ઉતરીને હાડકાં જાહેર થઈ જશે. પછી અવાજ આવશે કે શું તમને આનાથી તકલીફ થાય છે ? તેઓ કહેશે, હા ! જવાબ મળશે, આ તેનો બદલો છે જે તમો મો'મિનોને ઈજા આપતા રહેતા હતા."

રસૂલુલ્લાહ صلى الله عليه وسلمએ ફર્માવ્યું, કોઈ મુસલમાનને જાઈઝ નથી કે તે પોતાના ભાઈની તરફ તીવ્ર દ્રષ્ટિથી જુએ. આપ صلى الله عليه وسلمએ ફર્માવ્યું, કોઈ મુસલમાનના માટે જાઈઝ નથી કે તે બીજા મુસલમાનને ડરાવે. વધુમાં ફર્માવ્યું, અલ્લાહ તઆલા મો'મિનોને તકલીફ આપનારને નાપસંદ કરે છે. તિબરાનીની રિવાયત છે, જે કોઈએ વિના શરઈ કારણે કોઈ મુસલમાનને તકલીફ આપી તેણે તાજદારે મદીના صلى الله عليه وسلمને તકલીફ આપી, અને જેણે મને તકલીફ આપી તેણે અલ્લાહ ﷻને તકલીફ આપી. જેણે નાહક કોઈ મોમિન ફફીરને દુઃખ આપ્યું, જાણે તેણે કા'બાને પાડી નાખ્યો, અને એક હજાર મુકર્રબ ફરિશતાઓને ફત્લ કર્યા. (બહવાલા કિતાબે મહક અલ ફિતર)

ઉફ ! આટલો મોટો ગુનોહ ! માલૂમ નહીં મુસલમાન કહેવડાવનારાઓને શું થઈ ગયું ?! આજે ચોરતરફ જુલ્મો સિતમનું બજાર ગરમ છે. વિના કારણે બીજાઓની ઈજાઓને પાયમાલ તથા તેમની જાનો પર સખ્તી કરવામાં આવી રહી છે. પ્રતિ દિન આવા બનાવો વર્તમાન પત્રોમાં તમો પણ વાંચતા સાંભળતા હશો.

નોકર સાથે બુરો વર્તાવ કરવા પર કન્ટ્રોલ

ઈસ્લામે માલિક તથા નોકરમાં ભાઈચારગી તથા હમદદી તથા મધ્યમ માર્ગીપણાને ઉત્તેજન આપવા માટે દર્સ આપ્યો છે. આ ફિતરતનું બંધારણ છે કે કોઈ હાકિમ છે તો કોઈ તેના હેઠળ છે, કોઈ માલિક છે તો કોઈ નોકર છે. પરંતું

બંનેવમાં હક્કોની એક હદ છે જેથી કોઈની હક્ક તલફી ન થાય, એટલા માટે કર્મચારીઓ તથા નોકરો સાથે નરમીનો વર્તાવ કરવો જોઈએ.

"કીમિયાએ સઆદત"માં છે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ એક ગુલામને કોઈ કામના માટે મોકલ્યો. તે મોડેથી પાછો આવ્યો તો સરકારે મદીના ﷺ એ ફર્માવ્યું, "જો ફયામતમાં બદલો ન લેવામાં આવત તો હું તને મારત." જોયું તમે ?! આપણા પ્યારા આફા ﷺ ક્યારે પણ પોતાના નફસને ખાતર બદલો લેતા ન હતા. અને એક આજકાલનો મુસલમાન છે કે નોકર જો કોઈ કામમાં ઉણપ કરી દે તો ગાળોનો વરસાદ ! બલકે મારઘાડ પર ઉતરી આવે છે.

હઝરત અબૂબક સિદીક رضی اللہ عنہથી રિવાયત છે કે નબી અકરમ ﷺ એ ફર્માવ્યું, પોતાના ગુલામથી બુરો વર્તાવ કરનારો જન્નતમાં દાખલ થશે નહીં.
(તિર્મિઝી, ઈબ્ને માજહ)

હઝરત રાફેઅ બિન મકીષ رضی اللہ عنہથી રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફર્માવ્યું, ગુલામ સાથે સારો વર્તાવ કરવો ખુશ બખ્તી છે અને બુરી રીતે વર્તાવ બદબખ્તી છે." (અબૂ દાઉદ)

હઝરત અબૂઝર رضی اللہ عنہથી રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફર્માવ્યું, જે તમારા ભાઈને અલ્લાહ તમારા હેઠળ કરી આપે, જેને અલ્લાહ તઆલા તમારી માલિકીમાં બનાવી દે, તેને તે જ ખવડાવો જે તમે ખાવ છો અને તેને તે જ પહેરાવો જે તમે પહેરો છો. અને એવા કામની તેને તકલીફ ન આપો જે તેને ભારી પડી જાય. અને જો ભારે પડે તેવા કામની તકલીફ આપો તો તેની મદદ કરો. (બુખારી)

હઝરત અબૂ હુરૈરહ رضی اللہ عنہથી રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફર્માવ્યું કે ખાવુ તથા પીવું જે આપણી માલિકીમાં હોય (મમ્લૂક)એ તેનો હક્ક છે અને તેને શક્તિ બહારના કામની તકલીફ ન આપવામાં આવે. (મુસ્લિમ શરીફ)

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને ઉમર رضی اللہ عنہમ્ને ફર્માવ્યું કે એક માણસ નબી ﷺ ની બારગાહમાં હાજર થઈને અર્જ કરવા લાગ્યો, યા રસૂલુલ્લાહ ! ﷺ અમે ખાદિમોને ક્યાં સુધી માફ કરી શકીએ છીએ ? આપ ﷺ ખામોશ રહ્યા.

બીજીવાર તેમણે એ જ વાત પૂછી. ત્યારે પણ આપ ﷺ ખામોશ રહ્યા. જ્યારે ત્રીજીવાર પૂછ્યું તો ફર્માવ્યું, "દરરોજ તેને ૭૦ વખત માફ કરો." (અબૂ દાઉદ)

મુસ્લિમ શરીફમાં છે. હઝરત સૈયદના અબૂ મસ્ઉદ رضی اللہ عنہ ફર્માવે છે કે હું કોઈ કુસૂર પર મારા ગુલામની પિટાઈ કરી રહ્યો હતો, એટલામાં પાછળથી અવાજ આવ્યો, હે અબૂ મસ્ઉદ ! અલ્લાહ ﷻ ને તારા પર અધિક કુદરત છે કુદરત કરતાં જે તને આ ગુલામ પર હાંસલ છે. મેં ધ્યાન કર્યું તો એ રસૂલુલ્લાહ ﷺ હતા. મને તરત જ મારી ગલતીનો એહસાસ થઈ ગયો અને મેં ગલતીની માફી માગતાં અર્ઝ કરી, યા રસૂલુલ્લાહ ! ﷺ મેં અલ્લાહ ﷻ ના માટે આ ગુલામને આઝાદ કર્યો. સરકારે મદીના ﷺ એ ફર્માવ્યું, જો તમે આ એહસાન ન કરત તો દોઝખ તમારા પર ખુલતી અને તમને સ્પર્શી જાત.

પ્યારા દીની ભાઈઓ ! બહેનો ! જોયું તમે ? પરંતુ અફસોસ ! આજે આપણે આપણા હાથ હેઠળનાઓને શરઈ જરૂરત વિના મારીએ ફટકારીએ છીએ. એ વાતની તરફ તદ્દત ધ્યાન નથી આપતા કે અલ્લાહ ﷻ જે આપણાથી જબરદસ્ત છે તે આપણા જુલમ તથા ઝયાદતીને જોઈ રહ્યો છે. બસ, પોતાના હાથ નીચેનાઓ સાથે સદ વર્તન, નરમી અને દરગુઝરમાં જ ભલાઈ છે.

જાનવર પર સખ્તી કરવાની મનાઈ

માનવોની જેમ જાનવર પણ એક મખ્લૂક છે. અને અલ્લાહ તઆલાએ તેને માણસોના ફાયદા અને ઈજજતના માટે પેદા કરેલ છે, બલકે અમુક જાનવર તો એવાં છે જેમની માનવ જીવનમાં ખાસ્સી દખલ છે. તેમનાથી કેટલાયે પ્રકારની હૈવાનાતી ખોરાક હાંસલ થાય છે અથવા એમનાથી ભાર વહનનું કામ લેવામાં આવે છે. વળી ખેતીવાડીનો દારોમદાર કેટલીક હદ સુધી પાલતુ જાનવરો પર છે. જાનવર ચાહે ગમે તે પ્રકારનું હોય એના પર રહમ કરવી જોઈએ, કેમ કે ઈસ્લામે આપણને એ જ દર્સ આપ્યો છે. અલ્લાહ ﷻ રહમાન છે, એટલા માટે એ ચાહે છે કે ઈન્સાન પણ પોતાના હેઠળનાઓ પર રહમની ભાવના પ્રદર્શિત કરે. જાનવરો પર રહમ કરવાના બારામાં હુઝૂરે અકરમ ﷺ ના ઈર્શાદો નીચે પ્રમાણે છે :

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને જઅફર رضي الله عنه રિવાયત કરે છે, એકવાર રસૂલુલ્લાહ صلى الله عليه وسلم એક અન્સારીના બાગમાં તશરીફ લઈ ગયા. ત્યાં એક ઊંટ આપ عليه الصلوٰة والسلام ને જોઈને ભણભણવા લાગ્યું. તેણે દર્દભર્યો અવાજ કાઢ્યો અને તેની આંખોમાં આંસુ આવી ગયાં. આપ صلى الله عليه وسلم એ તેના પર પ્રેમભાવથી હાથ ફેરવ્યો તો ઊંટ શાંત પડી ગયું. આપ صلى الله عليه وسلم એ પૂછ્યું, ઊંટ કોનું છે ? એક અન્સારીએ અર્જ કરી, મારું છે. આપ عليه الصلوٰة والسلام એ ફર્માવ્યું, તમે આ બિયારા જાનવરના બારામાં અલ્લાહથી નથી ડરતા જેણે તમને એનો માલિક બનાવ્યો છે ?! એણે ફરિયાદ કરી છે કે તમે એને ભૂખ્યુ રાખો છો અને અધિક કામ લઈને તેને દુ:ખ આપો છો. (સુનને અબૂ દાઉદ)

★ કૂતરાની દયા ખાવા પર બદચલન સ્ત્રીની બખ્ષિશ ★

હઝરત અબૂ હુરૈરહ رضي الله عنه થી રિવાયત છે કે હુઝૂરે અકફહસ صلى الله عليه وسلم એ ફર્માવ્યું કે એક બદચલન સ્ત્રી એ અમલ પર બખ્ષી દેવામાં આવી છે કે તે એક કૂવા પાસેથી પસાર થઈ. તેણે જોયું કે એક પાલતુ કૂતરો જીભ કાઢેલ સ્થિતિમાં છે જાણે તે તરસથી મરી જ જશે. તેણીએ પોતાની ચામડાની મોજડી પગોએથી કાઢી અને તેને પોતાના માથાની ઓઢણી વડે બાંધી અને એ રીતે પાણી કાઢીને તેને પીવડાવ્યું. તે સ્ત્રીને આ નેક અમલના કારણે બખ્ષી દેવામાં આવી. કોઈએ અર્જ કરી, યા રસૂલુલ્લાહ ! શું જાનવરને ખવડાવવા પીવડાવવામાં પણ સવાબ છે ? આપ صلى الله عليه وسلم એ ફર્માવ્યું, હા ! દરેક જાનવરને ખવડાવવામાં સવાબ છે. (બુખારી શરીફ)

ઊંટ, ઘોડા, ગધેડા, યક્રીનન ! સવારીનાં જાનવરો છે, પરંતું એમાં પણ તેમની રાહતનો ખયાલ રાખવો જરૂરી છે. હુઝૂર صلى الله عليه وسلم એ સવારીના જાનવરોની સાથે જુલમ કરવાથી સખ્તીથી મના કર્યું છે.

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને અબ્બાસ رضي الله عنهما ફર્માવે છે કે હું હજના મોકા પર સરકાર صلى الله عليه وسلم ની સાથે હતો. એવામાં આપે પાછળથી ઊંટોને મારવાનો તથા હાંકવાનો અવાજ સાંભળ્યો. જેથી આપ صلى الله عليه وسلم એ પાછળ ફરીને લોકોની તરફ ઈશારો કરતાં ફર્માવ્યું, હે લોકો ! આરામથી કામ લો, કેમ કે સવારીને દોડાવવું નેકીનું કામ નથી.

જાણવા મળ્યું કે જાનવરોને વિના જરૂરત દોડાવવાં અને ફોગટમાં એક બીજાથી આગળ કાઢવાની કોશિશ કરીને જાનવરને પરેશાન કરવું, જેવું કે ઘોડાગાડીવાળા તથા બળદગાડીવાળા કર્યા કરે છે એ મના તથા નાદુરુસ્ત છે. અમુક વખતે આપણે જાનવરોને કાબૂમાં રાખવા માટે જાલિમાના રવૈયો રાખીએ છીએ. હુઝૂર ﷺ એ એનાથી સખ્તીપૂર્વક રોકેલ છે. એ જ પ્રમાણે ઊંટના ગળામાં તાંત (તાર જેવી પાતળી દોરી) બાંધવી પણ મના છે કેમ કે એનાથી ઊંટને તકલીફ થાય છે.

એ જ પ્રમાણે પક્ષીઓનાં બચ્ચાંને માળાઓમાંથી કાઢી લેવાં અથવા પક્ષીઓને પિંજરામાં બંધ કરી દેવાં અને વિના જરૂરત પક્ષીઓનાં મા બાપ તથા જોડાને દુઃખ પહોંચાડવું ઘણી જ મોટી બેરહમી તથા જુલ્મ છે જે કોઈ મુસલમાનના માટે જાઈઝ નથી.

હઝરત ઉમ્મે કઝર رضی اللہ عنہا થી રિવાયત છે કે મેં તાજદારે રિસાલત ﷺ થી સાંભળ્યું છે કે આપ ﷺ ફર્માવી રહ્યા હતા, પક્ષીઓને તેમનાં માળાઓમાં રહેવા દો. (અબૂ દાઉદ)

જાણવા મળ્યું કે પક્ષીઓને માળાઓમાંથી અને તેમના રહેવાની જગ્યાએથી હટાવવાં અને ઉડાડવાં દુરુસ્ત નથી. અમુક લોકો કોઈ જાનવરને બાંધીને લટકાવી દે છે અને તેના પર ગુલૈલ અથવા બંદૂક વડે નિશાનાબાજીની પ્રેકટીસ કરે છે, એ પણ અતિશય કક્ષાની નિર્દયતા તથા જુલ્મ છે જે દરેક મુસલમાન માટે હરામ છે.

હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ થી મરવી છે કે તાજદારે રિસાલત ﷺ એ તીરંદાઝી વગેરેના માટે જાનવરોને બાંધવાની મનાઈ ફર્માવી છે. (બુખારી, મુસ્લિમ)

તેમજ જાનવરોમાં લડાઈ કરાવવી પણ મના છે. મુર્ગબાજી, બટેરબાજી તથા ઘેટાં, બકરાં લડાવવાં, એ જ રીતે કોઈ જાનવરને લડાવવાં. બદકિસ્મતીથી આજકાલ જાહિલોમાં કૂતરાંઓને લડાવવું એક રિવાજ બનતો જઈ રહ્યો છે એ પણ મનાઈમાં સામેલ છે. ત્યાં સુધી કે બાળકોને રમવા માટે પક્ષી આપવું પણ મના છે, એનાથી પક્ષીને તકલીફ થાય છે. એના હેઠળમાં એક મશહૂર હદીષ છે કે કોઈ શખ્સ કમ્બલમાં કોઈ માદા પક્ષી તથા તેના બચ્ચાંને લપેટીને હુઝૂર

ﷺની ખિદમતે અફઠસમાં લાવ્યો. જ્યારે તેણે કમ્બલ (ઘાબળો) ખોલ્યો તો માદા બાળકો પર પડી ગઈ. તો હુઝૂર ﷺએ ધમકાવતાં ફર્માવ્યું કે એનાં બાળકોના કારણે એને કોણે દુઃખ આપ્યું ? એને પાછા જઈને છોડી આપો.

જે જાનવરોનો ગોશ્ત ખાવો હરામ છે તેઓ જ્યાં સુધી ઈજા ન પહોંચાડે વિના જરૂરતે તેમને કતલ કરવાં મના છે. તે જાનવર ન મૂઝી હોય ન તેનો ગોશ્ત ખાવામાં આવતો હોય, તો એને મારવું તદ્દન જાઈઝ નથી, બલકે ફુઝૂલ છે. જે જાનવરોનો ગોશ્ત હલાલ છે તેને પણ જ્યારે કે ખાવા માટે ન હોય બલકે કેવળ મનોરંજનના માટે કતલ કરવું મના છે. જેમ કે અમુક શિકારી લોકો ખાવા કે કોઈ ફાયદો ઉઠાવવા શિકાર નથી કરતા બલકે કેવળ ખેલકૂદના રૂપે તેનું ખૂન કરીને તેને વેડફી નાખે છે, એ શરીઅતમાં જાઈઝ નથી.

(ચોથો વિભાગ)

અમુક બુરી રસમો

જ્યાં સુધી ઈસ્લામ અરબની જમીન સુધી સીમિત રહ્યો એ વખતે મુસલમાનોનો સમાજ તથા જીવન પદ્ધતિ ઈસ્લામી નિયમો અનુસાર હતી. પરંતુ જ્યારે ઈસ્લામ અરબથી બહાર અન્ય દેશોમાં પહોંચ્યો તો અન્ય ક્રૌમો તથા અન્ય મઝહબવાળાઓના મેલજોલ અને તેમના માહોલથી મુસલમાનોની જીવન પદ્ધતિ પર ખૂબ જ પ્રમાણમાં અસર પડી, અને કાફિરો તથા મુશ્રિકો અને યહૂદ તથા નસારાની ઘણી બધી ગલત તથા મનઘડત રસમોનો મુસલમાનો પર એવો સખત હુમલો થયો કે મુસલમાનો પણ એમાં લપેટાઈ ગયા. આજે પણ બદ ક્રિસ્મતીની શાદી, વિવાહ, ખુશી, ગમી અને અન્ય પ્રસંગોમાં બાપદાદાઓની ચાલી આવતી રસમો જોવા મળે છે, જે અમુક તો યફ્રીનન ! હરામ તથા નાજાઈઝ છે, અને અમુક જાઈઝ પણ છે પરંતુ જરૂરી છે કે જાઈઝ રસમોની પાબંદી એ હદ સુધી હોવી જોઈએ કે એમાં કોઈ હરામ કૃત્ય સામેલ ન થઈ જાય.

મોટા ભાગે ઘણે ઠેકાણે મુસલમાનોમાં રિવાજ છે કે બાળકોની પેદાઈશ અથવા અફ્રીફો અથવા ખત્ના અથવા શાદી વિવાહના પ્રસંગો પર મહોલ્લાની કે સગાંઓની સ્ત્રીઓ ભેગી થાય છે અને ગીત ગાય છે તથા વગાડે છે. આ નાજાઈઝ તથા હરામ છે. પ્રથમ ઢોલ વગાડવું જ હરામ છે તેમાંય સ્ત્રીઓએ ગાવું એથી અધિક બુરુ. સ્ત્રીનો અવાજ નામેહરમોને પહોંચાડવો અને તે પણ ગાવાનો, અને તે પણ ઈશક્ર તથા વિરહ મિલનના ગીતો એ સર્વ ચીજો કેટલાય ફિત્નાઓનું મૂળ છે. એ રીતે રાતભર સ્ત્રીઓ ગાતી વગાડતી રહે છે અને ગુલગુલા (મીઠા પકોડા) બનતાં રહે છે. પછી સવારે ગાતી વગાડતી મસ્જિદમાં તાફ ભરવા માટે જાય છે એમાં ઘણી ખરાબીઓ જોવા મળે છે. ન્યાઝ ઘરમાં પણ થઈ શકે છે. અને જો મસ્જિદમાં જ થાય તો પુરૂષો લઈ જઈ શકે છે,

સ્ત્રીઓએ જવાની શું જરૂરત ? અને તે સ્ત્રીઓના હાથોમાં આટાનો બનાવેલો ચાર બત્તીઓવાળો ચિરાગ પણ હોય છે જે ઘી વડે સળગાવવામાં આવે છે, જ્યારે કે સવાર થઈ ગઈ તો ચિરાગની શું જરૂરત ?! અને વળી તેલની જગાએ ઘીનો ચિરાગ જલાવવામાં આવે છે ! આ સર્વ કાંઈ ફૂજૂલખર્ચી તથા માલને બર્બાદ કરવું છે જે શરીરતની રૂએ હરામ છે.

હવે આજે તો શાદીઓમાં અનેક હરામ રસમો ઘર કરી ગઈ છે જેમ કે બની ઠનીને દુલ્હન બેપદા શરીર જાહેર થાય તેવો ડ્રેસ પહેરીને દુલ્હા સાથે સ્ટેજ પર બેસે છે. એક તરફ તેની સહેલીઓ અને બીજી તરફ દુલ્હાના દોસ્તો હોય છે. પછી જાહેરમાં જે ઢીંગા મસ્તી તથા બેલો થાય છે એ સર્વ હરામ છે અને શાદીઓની બરકતોને ખત્મ કરનાર તથા દુનિયા તથા આખેરતના અઝાબને નોતરનાર છે. તેમજ નાયગાન, ડાન્સ કરવો, સ્ત્રીઓએ કે પુરૂષોએ કે બંનેવે સાથે, ફટાકડા ફોડવા, બેન્ડ બાજા, મ્યુઝિક પાર્ટી, રંડીઓ નચાવવી સ્ટેજ પર, ક્વાલીના મુકાબલા રાખવા આ સર્વ કામો સખત હરામ, અલ્લાહની આપેલી દૌલતની બર્બાદી તથા અલ્લાહ વ રસૂલની નારાજગીનો સામાન છે. રંડી નચાવવામાં લોકો તેને જુએ એ આંખોનો ઝિના, હાથ લાંબા કરી પૈસા આપવાને બહાને તેને સ્પર્શ એ હાથનો ઝિના, તેના બિભત્સ વાક્યો ગીતો સાંભળે એ કાનોનો ઝિના, તેણી પર પૈસા ઉડાડવા ઉઠવું પગોનો ઝિના અને અલ્લાહની આપેલ દૌલતને વેડફવું છે, અને આ સર્વ કામો છેવટે બદકારી સુધી પણ પહોંચાડે છે. આ સર્વ ફટાકડા ફોડવા, રૂપિયા લૂટાવવા એ ફૂજૂલ ખર્ચી છે અને કુર્આન મજીદમાં ફૂજૂલ ખર્ચી કરનારને શૈતાનના ભાઈ ઠરાવવામાં આવ્યા છે. અને આ લોકોથી અલ્લાહ ﷻ તથા તેના રસૂલ ﷺ બેઝાર (નારાજ) છે.

એ જ પ્રમાણે શાદી વિવાહમાં દુલ્હાને મકાનની અંદર બોલાવવો અને ઔરતોનું સામે આવીને અથવા તાક ઝાંક કરીને તેને જોવો, તેને બલાના નામે સ્પર્શવો, તેની સાથે મઝાકો કરવી....વગેરે રસમો હરામ તથા નાજાઈઝ છે.

તેમજ સ્ત્રીઓનું ખૂબ જ બારીક કપડાં પહેરવું, ખન ખન અવાજ કરતાં ઘરેણાં પહેરવાં જેનો અવાજ ગૈર મદ્દો સુધી જાય, આ સર્વ રસમો નાજાઈઝ છે.

સ્ત્રી એવી ખુશબુ લગાડે જેની મહેક ગૈર મદર્દો સુધી પહોંચે એ નાજાઈઝ છે. પરંતુ અફસોસ ! આજે હાલત તો એ છે કે ખાસ કરીને શાદીઓમાં સ્ત્રીઓ બની ઠનીને ગૈર મદર્દોની ભીડમાં બેઘડક ફરતી રહે છે, જ્યારે કે બેપદ્ગી હરામ છે. કાશ ! કે આપણી મા બહેનો પદ્દાના મહત્વને સમજતી અને એમની અંદર ખુદાનો ખૌફ પેદા થતો કે ક્યાંક એવું ન બને કે મૃત્યુ બાદ બેપદ્ગી મોંઘી પડી જાય અને ખુદા ﷻ અને તેના રસૂલ ﷺ ની નાફર્માનીના સબબે જહન્નમમાં ઝોંકી દેવામાં આવે.

અય મેરી બહેનો ! સદા પદ્દા કરો
તુમ ગૈર મદર્દો કે સામને મત ફિરતી રહો
વરના સુન લો ફૂબ્ર મેં જબ જાઓગી
સાંપ બિરહુ દેખકર ચિલ્લાઓગી

વળી અફીફો કેવળ સુન્નત છે, ફર્ઝ કે વાજિબ નથી. અને છોકરાના અફીફામાં બે બકરા (કે મોટા જાનવરના બે હિસ્સા) અને છોકરીના અફીફામાં એક બકરો ઝબહ કરવો અને તેનો ગોશ્ત કાચો કે પકાવીને વહેંચી દેવો અને બાળકના વાળના વજન જેટલી ચાંદી ખેરાત કરી દેવી અને બાળકના માથામાં ઝાફરાન લગાડવું એ સર્વ કામો તો જાઈઝ છે. બાકી એના સિવાય જે રસ્મો થાય છે તે વધારાની તથા નાજાઈઝ છે. વળી ક્યાંક એવી રસમ પણ છે કે જે વખતે બાળકના માથા પર અસ્તરો ચાલે બરાબર તે જ વખતે જાનવર પર છરી ચાલે છે ! એ પણ ગલત છે. ગમે ત્યારે માથુ મૂંડો કે જાનવર ઝબહ કરો કોઈ જ વાંધો નથી. તે ઉપરાંત ખત્તામાં પણ છોકરાની ખત્તા કરનારથી ખત્તા કરાવવા સિવાય કોઈ વિધિ કે રસ્મની જરૂરત નથી. અન્ય વિધિઓ જે થતી હોય તે ફોગટ અને જે શરીઅત વિરુદ્ધ હોય તે હરામ તથા નાજાઈઝ, ફૂઝૂલ ગણાશે.

★ શાદીમાં દહેજ આપવા વિશે ★

મા બાપ અમુક કપડાં, અમુક સામાન, મુસલ્લો, કુર્આન મજીદ કે દીની કિતાબો વગેરે પુત્રીને આપીને તેણીને સાસરીમાં મોકલે છે એ પુત્રીનું દહેજ કહેવાય છે. વિના શંકાએ એ જાઈઝ છે, બલકે સુન્નત છે. કેમ કે આપણા પ્યારા

આફ્રા عليه السلام એ પણ પોતાની પ્યારી દીકરી હઝરત બીબી ફાતિમા ઝહરા رضي الله عنها ને દહેજમાં અમુક સામાન આપીને વિદાય કર્યા હતાં. પરંતુ યાદ રાખશો કે દહેજમાં સામાન આપવો એ મા બાપના પ્રેમ તથા હેતની નિશાની છે. અને એમની ખુશીની વાત છે, મા બાપ પર પુત્રીને દહેજ આપવું ફર્ક કે વાજિબ નથી. પુત્રી તથા જમાઈ માટે એ કદાપિ જઈજ નથી કે તે જબરદસ્તી મા બાપને મજબૂર કરીને પોતાની પસંદનો સામાન દહેજમાં વસૂલ કરે. મા બાપની હૈસિયત એને પાત્ર હોય કે ન હોય છતાં દહેજમાં પોતાની પસંદની ચીજોની માગણી કરવી અને તેમને મજબૂર કરવાં કે તે કરજ લઈને પુત્રી તથા જમાઈની ઈચ્છા પૂરી કરે. આ શરીઅત વિરુદ્ધની વાત છે. બલકે આજકાલ હિંદુઓના જેવી રસમ મુસલમાનોમાં પણ ચાલી નીકળી છે કે શાદી નક્કી કરતી વખતે જ એ શર્ત લગાડી આપે છે કે દહેજમાં ફલાણો ફલાણો સામાન અને આટલી આટલી રકમ આપવી પડશે. જેથી ઘણી બધી ગરીબોની પુત્રીઓ એટલા માટે શાદી વિહોણી રહી જાય છે કે તેમનાં મા બાપ પુત્રીના દહેજની માગ પૂરી કરવાની શક્તિ નથી ધરાવતાં. આ રસમ યકીનન ! શરીઅતની વિરુદ્ધ છે અને જબરદસ્તી જુલ્મી રીતે મા બાપને મજબૂર કરીને દહેજ લેવું એ નાજઈજ છે. જેથી મુસલમાનો પર લાઝિમ છે કે આ બુરી રસમને ખત્મ કરે.

★ તહેવારોની રસમો ★

મુસલમાનોમાં એ રિવાજ છે કે ઈદના દિવસે સેવો પકાવે છે. બકરા ઈદના દિવસે ગોશત ભરેલી પૂરીઓ અને જાત જાતના ફુબાબ બનાવે છે. શબે બરાતના દિવસે હલ્વો પકાવે છે. મુહર્રમમાં ખીચડો પકાવે છે, શરબત બનાવે તથા પીવડાવે છે. રજબના મહિનામાં તબારકની રોટીઓ પકાવે છે અને બુઝૂર્ગોની ફાતેહા અપાવે છે. આપસમાં હરીમળીને ખાય ખવડાવે છે. સગાં સંબંધી, દોસ્તોને ત્યાં તોહફો મોકલે છે. એકબીજાના બાળકોને તોહફા આપે છે. આ સર્વ રસમોમાં શરીઅત વિરુદ્ધ કોઈ વાત નથી એટલા માટે આ સર્વ રસમો જાઈજ છે. અમુક લોકો એ ચીજોને નાજઈજ ઠરાવે છે અને ન્યાઝ ફાતિહાના ખાણાને હરામ ઠરાવે છે, તેઓ ફોગટમાં મુસલમાનો પર એ આક્ષેપ થોપે છે કે

એઓ આ રસમોને ફર્જ તથા વાજિબ સમજે છે. અને જાત જાતની રીતે ખેંચી તાણીને એ જાઈઝ રસમોને મના તથા હરામ બતાવે છે. એ એમની કમઅફલીનું પ્રદર્શન છે કે ખુદાની હલાલ કરેલી ચીજોને કોઈ શરઈ દલીલ વિના હરામ ઠરાવે છે. એ રસમોને કદાપિ કોઈ મુસલમાન ફર્જ તથા વાજિબ નથી સમજતા, બલકે દરેક મુસલમાન એ વાતોને એક જાઈઝ રસ્મો રિવાજ જ સમજીને કર્યા કરે છે. અને યફ્રીનન ! એ સર્વ વાતો જાઈઝ છે, બલકે જો સારી નિયતથી હોય તો મુસ્તહબ તથા સવાબનું કામ છે.

અમુક બાતિલ ફિક્હો (જેમ કે વહાબી, દેવબંદી વગેરે)એ મુસ્લિમ સમાજની જાઈઝ રસમોને હરામ તથા બિદઅત બલકે કુફ્ર તથા શિર્ક સુધી ઠરાવી આપેલ છે, અને એ લોકો ત્યાં સુધી હદથી વધી ગયા છે કે દુલ્હાના માથે સેહરો બાંધવાને કુફ્ર તથા શિર્ક લખી દીધું! અને શણગાર માટે દીવાલો પર, છતો પર થતા ડેકોરેશન, લાઈટિંગને બિદઅત તથા હરામ લખી માર્યું. અને બીજી ઘણી જાઈઝ ચીજો દા.ત. કુબ્રો પર ચાદર ચઢાવવું, બુઝુર્ગોની ન્યાઝ તથા ફાતિહા આપવવા, મુડદાનું ત્રીજીયું, ચાલીસુ કરવું વગેરેને બિદઅત તથા હરામ ઠરાવી દીધું. મીલાદ શરીફની મેહફિલોને હરામ તથા બિદઅત ઠરાવી દીધી, બુઝુર્ગાને દીનના ઉર્સોને નાજાઈઝ તથા હરામ લખ્યું, મુહર્રમમાં ઝિક્રે શહાદત તથા સબીલોથી મના કર્યું, અને વિચારવાની વાત એ છે કે એ લોકોથી જ્યારે આ રસમોના કુફ્ર, શિર્ક તથા બિદઅત તથા હરામ હોવાની દલીલ માગવામાં આવે છે તો કહી આપે છે કે અમે સાવચેતી પૂરતી આ ચીજોને કુફ્ર તથા શિર્ક અને હરામ તથા બિદઅત ઠરાવી છે જેથી લોકો ડરીને એ ચીજોને છોડી આપે !! ખુદાને ખાતર કોઈ એમને પૂછે કે અલ્લાહની હલાલ કરેલી ચીજોને કુફ્ર તથા શિર્ક અને હરામ તથા નાજાઈઝ ઠરાવવું એ સાવધાની છે કે ઉચ્ચ કક્ષાની નિષ્કાળજી ?! જેને અલ્લાહે કુફ્ર, શિર્ક કે હરામ નથી દર્શાવ્યું તેને તમો એવું કહીને ઈસ્લામમાં રહ્યા ખરા ?

અલ્લહુલિલ્લાહ ! આપણે સૌ અહલે સુન્નત વ જમાઅત છીએ જેના મહાન મહાન પેશવાઓમાં મોહકિફ્રે અલલ ઈત્લાફ હઝરત શયખ અબ્દુલ હક્ક મુહદિષે દહેલ્વી رحمۃ اللہ علیہ, મૌલાના શાહ અબ્દુલઅઝીઝ મુહદિષે દહેલ્વી رحمۃ اللہ علیہ,

મૌલાના ફઝલે રસૂલ બદાયૂની رحمة الله عليه, આ'લા હઝરત ઈમામ અહમદ રઝા મુહદિષે બરેલ્વી رحمة الله عليه, મૌલાના સરદાર અહમદ મુહદિષે આ'ઝમ પાકિસ્તાન رحمة الله عليه વગેરે બુઝુર્ગાને દીન છે. અહલે સુન્નત વ જમાઅતના આ મુકદ્દસ બુઝુર્ગોનો મુસલમાનોની રસ્મોના બારામાં આ ફત્વો છે કે મુસલમાનની તે રસ્મો જેને શરીઅતે મના કરી છે તે ચફીનન ! હરામ તથા નાજાઈઝ છે. દા.ત. નાચગાન, વાજિંત્રો વગાડવાં, ફટાકડા ફોડવા, દુલ્હાએ ચાંદી સોનાના ઘરેણા પહેરવાં, આવા પ્રસંગોમાં સ્ત્રીઓ પુરૂષોનું બેપર્દા ભેગા થવું, ઘરમાં સ્ત્રીઓનું દુલ્હાને બોલાવીને તેની સામે બેપર્દા જવું, વિવિધ મઝાકો કરવી, સાળીઓએ હસી મઝાક કરવી, દુલ્હાના જોડાને ચોરી લેવા પછી જબરદસ્તી ઈનામ વસૂલ કરવું વગેરે વગેરે...

પરંતુ શરીઅતે જે રસ્મોને જાઈઝ બતાવી તે રસ્મો તથા જેના બારામાં શરીઅત ખામોશ છે તેમને કદાપિ નાજાઈઝ તથા હરામ નથી કહી શકાતી. સારાંશ કે જ્યાં સુધી કોઈ રસમની મનાઈ શરીઅતમાં ન સાબિત હોય ત્યાં સુધી તેને હરામ તથા નાજાઈઝ નથી કહી શકતા. ફોગટમાં મુસલમાનોની સર્વ રસમોને ખેંચી તાણીને મના તથા હરામ ઠરાવવી અને વિના કારણે મુસલમાનોને બિદઅતી તથા હરામમાં પડેલા કહેવું એ દીનમાં હદથી વધી જવું છે. કેમ કે દરેક શખ્સ એ જાણે છે કે મુસલમાનોની રસ્મો તથા રિવાજોનો આધાર ઉર્ફ પર છે. અને એવું કોઈ પણ નથી સમજતું કે આ રસમો વાજિબ છે. બીજું કે જે વ્યક્તિ કોઈ ચીજને નાજાઈઝ, હરામ કે કુફ્ર, શિર્ક કહે તો તેના માથે અનિવાર્ય છે કે તેને કુર્આન હદીષથી દલીલ પેશ કરે. તમને આવો કોઈ જ્યારે મળે તો તેની પાસે દલીલ માગો.

અમુક મોલ્વીઓનું એવું કહેવું છે કે ફલાણી રસમને લોકો ફર્ઝ સમજવા લાગ્યા છે ! એટલા માટે અમે એમને આ રસ્મથી રોકીએ છીએ કે લોકો ગૈર ફર્ઝને ફર્ઝ ન સમજવા લાગે.

પ્યારા દીની ભાઈઓ ! બહેનો ! સારીરીતે સમજી લો કે આ એક ખૂબ જ મોટો ધોકો છે, અને હફીકૃતમાં એ લોકો પોતે પણ એક ધોકામાં છે અને અન્યોને

પણ ઘોકો આપી રહ્યા છે. યાદ રાખો કે કોઈ સારી ચીજને હમેશાં કરતા રહેવાથી તેને કરવાવાળો તેને ફર્જ સમજીને નથી કરતો. દા.ત. વુઝૂ કરનાર હમેશાં વુઝૂમાં કાનો તથા ગરદનનો મસહ જરૂર કરે છે, કદાપિ એને નથી છોડતો, તો શું કોઈ પણ તેના પર એ વાત લાગુ કરી શકે છે કે તે માથાના મસહની જેમ કાનો તથા ગરદનના મસહને ફર્જ સમજે છે ?!

બસ, એ જ પ્રમાણે જે લોકો હમેશાં ઈદના દિવસે સેવો તથા શબે બરાતમાં હલ્વો પકાવે છે અને મીલાદ શરીફમાં હમેશાં શીરીની વહેંચે છે, અને કદી પણ તેને છોડતા નથી, પણ તેને હમેશાં કરવાથી એ આક્ષેપ નથી લાગતો કે લોકો એ કામોને ફર્જ સમજવા લાગ્યા છે. જેવી રીતે ગરદન અને કાનો પર મસહ કરનારો હમેશાં એ જ અફીદો દિમાગમાં રાખે છે કે કાનો તથા ગરદનનો મસહ ફર્જ નથી, બલકે સુન્નત તથા મુસ્તહબ છે. એ જ પ્રમાણે હમેશાં તહેવારોમાં કોઈ ચીજ પકાવીને વહેંચનારો એને એ જ સમજે છે કે આ ફર્જ નથી બલકે જાઈઝ તથા મુબાહ છે. સાર એ કે મુસલમાનોમાં રિવાજ પામેલી સર્વ રસમો હરામ તથા નાજાઈઝ નથી, બલકે અમુક જાઈઝ છે અમુક નાજાઈઝ છે જેનું વર્ણન થઈ ચૂક્યું.

★ મહિનાઓ તથા દિવસોની નહૂસત ★

જાહિલ મુસલમાન સ્ત્રીઓમાં એ રિવાજ છે કે તે ઝીલ ફૂંદના મહિનાને "ખાલી યાંદ" અને સફરના મહિનાને "તેરા તેજી" કહે છે અને એ બંનેવ મહિનાઓને મનહૂસ સમજે છે. અને એ બંનેવ મહિનાઓમાં શાદી વિવાહ અને ખત્ના વગેરેને નામુબારક જાણે છે. એ જ પ્રમાણે દરેક મહિનાની ૩, ૧૩, ૨૩ તારીખોને ૮, ૧૮, ૨૮ તારીખોને મનહૂસ સમજીને એ તારીખોમાં શાદી વિવાહ તથા બીજા અન્ય પ્રસંગો કરવાને ખૂબ જ બુરુ તથા નહૂસતવાળુ કામ સમજે છે. અમુક જાહિલો "ફૂમર દર અફરબ"માં શાદી વિવાહ કરવાને મનહૂસ તથા નામુબારક માને છે. એ જ પ્રમાણે કેટલાક લોકો મંગળવારને મનહૂસ સમજીને સફર નથી કરતા. કેટલીક સ્ત્રીઓ એ મહિના તથા તારીખોની નહૂસતથી બચવા માટે જાત જાતના ટોચકા કરે કરાવે છે ! વગેરે, જેથી એ તારીખની નહૂસતથી હિફાઝતમાં રહે.

યાદ રાખશો ! આ પ્રકારની સર્વ માન્યતાઓ તદ્દન એકદમ શરીરતની વિરુદ્ધ છે, જેથી એનાથી બચવું જોઈએ. ઈસ્લામી શરીરતમાં ન કોઈ મહિનો મનહૂસ છે ન કોઈ તારીખ ન કોઈ દિવસ. દરેક મહિનો, દરેક તારીખ, દરેક દિવસ અલ્લાહનો પેદા કરેલ છે અને અલ્લાહ તઆલાએ એમાંથી કોઈને ન મનહૂસ બનાવ્યો છે ન નામુબારક રાખ્યો છે. આ સર્વ માન્યતાઓ મુશ્રિકો, જ્યોતિષો તથા રાફઝીઓના મનઘડત અફીદાઓની ઉપજ છે, જે જાહિલ સ્ત્રીઓ તથા જાહિલ તબક્કાઓમાં ચાલી નીકળેલ છે. એવી રસ્મોને મિટાવવી ખૂબ જ જરૂરી છે જેથી આપ પોતે પણ બચો અને અન્યોને પણ બચાવો. અલ્લાહ ﷻ એ જિદો જેહદનો સવાબ આપને પણ આપશે.

★ મુહર્રમની રસ્મો વિશે ★

મુહર્રમના મહિનામાં કેવળ એટલી વાત છે કે હઝરત ઈમામ હુસૈન رضي الله عنه અને શોહદાએ કર્બલા رضوان الله تعالى عليهم اجمعين ના મુકદ્દસ રોઝાઓની તસ્વીર કે નકશો બનાવીને રાખવો અને તેને જોવો એ તો જાઈઝ છે કેમ કે એ ગૈરજાનદાર ચીજની તસ્વીરનો નકશો છે, જેથી જેવી રીતે ખાનએ કા'બા , બૈતુલ મુકદ્દસ, નાલૈન શરીફૈન વગેરેની તસ્વીરો અને તેના નકશા બનાવીને રાખવા શરીરતે જાઈઝ ઠરાવેલ છે, એ જ પ્રમાણે શોહદાએ કર્બલાના રોઝાઓની તસ્વીરો અને નકશા પણ યકીનન ! જાઈઝ જ રહેશે, પરંતુ એની સાથે સાથે મુહર્રમના મહિનામાં જે ઘણી બિદઅતો તથા ખુરાફાતભરી રસ્મો ચાલુ થઈ ચૂકી છે તે યકીનન ! નાજાઈઝ તથા ગુનાહનું કામ છે. દા.ત દર વરસે સૈકડો હજારો રૂપિયો ખર્ચીને રોઝાએ કર્બલાનો નકશો (તા'ઝીયા) બનાવીને તેને શહેરમાં ઘૂમાવી છેવટે પાણીમાં ડૂબાડી દેવું કે જમીનમાં દફન કરી દેવું અથવા જંગલોમાં ફેંકી આવવું એ યકીનન ! હરામ તથા નાજાઈઝ છે. કેમ કે એ આપણા માલને બર્બાદ કરવું છે.

એ જ પ્રમાણે બીજી ઘણી ખરાબીઓ તથા બેકાર ચીજો, દા.ત. ઢોલ ત્રાંસાં વગાડવાં, તાઝીયાંઓને માતમ કરતા કરતા ગલી ગલી ફેરવવાં, છાતીને હાથો કે સાંકળો કે છરીઓ વડે પીટી પીટીને અને મારી મારીને ઉછળતાં કૂદતાં માતમ

કરવું, તા'ઝીયાંઓ નીચે આળોટવું, પોતાનાં બાળકોને સૂવડાવવાં, તા'ઝીયાંની તા'ઝીમના માટે તેમની સામે સજદો કરવો, તા'ઝીયા નીચેથી ઘૂળ ઉઠાવી ઉઠાવીને તબરુક રૂપે ચહેરા પર, માથા પર છાતીઓ પર ઘસવી, પોતાનાં બાળકોને મુહર્રમનો ફકીર બનાવીને મુહર્રમની ન્યાઝના માટે ભીખ મંગાવવી, બાળકોને કર્બલાના પીક તથા ફાસિદ બનાવીને અને એક ખાસ પ્રકારનો પોશાક પહેરાવીને આમ તેમ દોડવતા રહેવું, સોગ મનાવવાના માટે ખાસ પ્રકારનાં કાળાં કે લીલાં કપડાં પહેરીને ઉઘાડા માથે ઉઘાડા પગે ગરેવાન ખોલીને કે ગરેવાન ફાડીને ગલી ગલી ભાગતા ફરવું વગેરે વગેરેની નિરર્થક તથા ખુરાફાતની રસ્મો જે ફેલાયેલી છે એ સૌ મના તથા નાજાઈઝ છે. અને આ સૌ જાહિલિયત તથા રાફઝીઓની કાઢેલી છે. જેનાથી આપ તૌબા કરીને પોતે પણ એ હરામ રસ્મોથી બચો તથા અન્ય લોકોને પણ બચાવો.

એ જ પ્રમાણે તા'ઝીયાનું જુલૂસ જોવા માટે ઔરતોનું બેપદા ઘરોએથી નીકળવું અને પુરૂષોની ભીડમાં જવું અને તા'ઝીયાને ઝુકી ઝુકીને સલામ કરવું આ સર્વ કામો પણ શરીઅતમાં મના તથા ગુનોહ છે. (ફતાવા અઝીઝિયા, રિસાલા તા'ઝિયાદારી, બહારે શરીઅત)

★ મુહર્રમમાં શું કરવું જોઈએ ? ★

મુહર્રમની દસમી તારીખે જેનું નામ "આશૂરા" છે રોઝો રાખવો જોઈએ કે આ રોઝાનો ઘણો જ મહાન સવાબ છે. દુનિયાના ઈતિહાસમાં ઘણો જ મહાન અઝમત તથા ફઝીલતવાળો દિવસ છે. આશૂરાના દિવસે દસ ચીજોને ઉલમાએ મુસ્તહબ લખી છે. અમુક આલિમોએ એને ઈશાદિ નબવી ﷺ કહેલ છે. અને અમુકે હઝરત અલી رضی اللہ عنہનો કૌલ બતાવ્યો છે. આ સર્વ સારા અમલો છે જેથી એને કરવા જોઈએ.

(૧) રોઝો રાખવો (૨) સદકો કરવો (૩) નફ્લ નમાઝો પઢવી (૪) એક હજારવાર કુલ્હુવલ્લાહ પઢવી (૫) ઉલમાની ઝિયારત કરવી (૬) યતીમના માથા પર હાથ ફેરવવો. (૭) પોતાનાં બીવી બચ્ચાંના માટે રિઝ્કમાં વધારો કરવો (૮) ગુસ્લ કરવું (૯) સુરમો લગાડવો (૧૦) નખો કાપવા.

અને અમુક કિતાબોમાં લખેલું છે કે એ ચીજો ઉપરાંત ત્રણ ચીજો અન્ય પણ મુસ્તહબ છે : (૧) બીમારોની અયાદત કરવી (૨) દુશ્મનોથી મિલાપ કરવો (૩) દુઆએ આશૂરા પઢવી. હઝરત અબ્દુલ્લાહ મસ્ઠીદ رضي الله عنه કહે છે કે રસૂલુલ્લાહ صلى الله عليه وسلمએ ફર્માવ્યું કે જે શખ્સ આશૂરાના દિવસે પોતાનાં બાળ બચ્ચાંના ખાણામાં ખૂબ જ પ્રમાણમાં અધિકતા અને વધારો કરશે, અલ્લાહ તઆલા સાલભર સુધી તેની રોજીમાં વિશાળતા તથા ખેરો બરકત અતા ફર્માવશે. (માધબત મિનસ્સુન્નહ)

આશૂરાની રાતમાં ચાર રકાત નફલ નમાઝ એ રીતે પઢે કે દરેક રકાતમાં અલ્લમ્દુલિલ્લાહ પછી આયતુલ કુર્સી એકવાર અને સૂરએ ઈખ્લાસ ત્રણ ત્રણ વાર પઢે અને નમાઝથી ફારિગ થઈને એકસો મર્તબા કુલહુવલ્લાહની સૂરત પઢે, તો ગુનાહોથી પાક થશે અને જન્નતમાં અમાપ નેઅમતો મળશે. (ફઝાઈલુથ શહૂર વસ્સિયામ)

મુહર્રમના અશરામાં ખાસ કરીને આશૂરાના દિવસે મજલિસ ગોઠવવી અને સહીહ રિવાયતોની સાથે શોહદાએ કર્બલા رضوان الله تعالى عليهم اجمعينના ફઝાઈલ તથા કર્બલાના બનાવોને વર્ણન કરવા જાઈઝ અને સવાબનો સબબ છે. અને હદીષ શરીફમાં છે કે, "જે મજલિસોમાં સાલેહીનનો ઝિક્ક થાય ત્યાં રહૂમત નાઝિલ થાય છે." કેમ કે આ બનાવોમાં સબ્ર તથા ધીરજ અને તસ્લીમો રઝા તથા શરીઅતની પાબંદીનો અજોડ અમલી નમૂનો પણ છે. એટલા માટે કર્બલાના બનાવોને વારંવાર વર્ણન કરવાથી મુસલમાનોને દીન પર અડગતા હાંસલ થશે જે ઈસ્લામનું ઈત્ર તથા ઈમાનની રૂહ છે. પણ હા ! એ વાતનો ખયાલ રહે કે એ મજલિસોમાં સહાબાએ કિરામ رضوان الله تعالى عليهم اجمعينનો પણ ઝિક્કે ખેર થઈ જવો જોઈએ જેથી અહલે સુન્નત અને અન્યોની મજલિસોમાં ફરક રહે. (બહારે શરીઅત)

મીલાદ શરીફ તથા ગ્યારહવીં શરીફની મેહફિલોનો પણ એ જ મસ્અલો છે કે એ સર્વ જાઈઝ તથા ઘણી જ બાબરકત મેહફિલો છે અને યફીનન ! સવાબનો સબબ તથા મુસ્તહબ છે. એટલા માટે એનું ખૂબ જ ઈખ્લાસ તથા મહોબ્બતથી આયોજન કરવું જોઈએ અને એ મેહફિલો તથા મજલિસોમાં ખૂબ જ અફીદત

તથા મહોબ્બતથી હાજરી આપવી જોઈએ. એ મેહફિલોથી લોકોને રોકવું એ ગુમરાહોનો તરીકો છે જેથી એમની વાતો પર હરગિઝ કાન ધરવો ન જોઈએ.

ફાતિહા : મુહર્રમના દસ દિવસો, ખાસ કરીને આશૂરાના દિવસે પાણી અથવા શરબત વગેરે પીવડાવવું, ખાણુ ખવડાવવું, શીરીની પર અથવા ખીચડો પકાવીને શોહદાએ કર્બલાની ફાતિહા અપાવવી અને તેમની રૂહોને સવાબ પહોંચાડવું એ સર્વ જાઈઝ તથા સવાબનું કામ છે, અને એ સર્વ ચીજોનો સવાબ યકીનન ! શોહદાએ કર્બલાની રૂહોને પહોંચે છે અને એ ફાતિહા તથા ઈસાલે સવાબના મસ્અલામાં હનફી, શાફી, માલિકી તથા હંબલી એ ચારેવ ઈમામોની એકમતિ છે. (હિદાયહ વ શર્હ અકાઈદ)

મુહર્રમનો ખીચડો : આશૂરાના દિવસે ખીચડો પકાવવો ફર્ઝ કે વાજિબ નથી પરંતુ તેના હરામ તથા નાજાઈઝ હોવાની કોઈ દલીલ પણ નથી. બલકે એક રિવાયત છે કે ખાસ આશૂરાના દિવસે ખીચડો પકાવવો હઝરત નૂહ عليه السلامની સુન્નત છે.

જેમ કે નફલ થયેલ છે કે જ્યારે તોફાનથી નજાત પામીને હઝરત નૂહ عليه السلامની કશ્તી જૂદી પહાડ પર રોકાયી તો આશૂરાનો દિવસ હતો. આપે કશ્તીમાંથી સર્વ અનાજોને બહાર કાઢ્યાં તો ફૂલ, વિવિધ અનાજ ઘઉં, જવ, મસૂર, ચણા, ચાવલ, પ્યાજ, સાત પ્રકારનાં અનાજ મૌજૂદ હતાં. આપે તે સાતેવ અનાજોને એક જ હાંડલીમાં મિલાવીને પકાવ્યાં. જેમ કે અલ્લામા શહાબુદ્દીન કુલ્બૂબીએ ફર્માવ્યું છે કે મિસ્રમાં જ ખાણુ આશૂરાના દિવસે "તબીહુલ હબૂબ" (ખીચડા)ના નામથી પકાવવામાં આવે છે અને અસ્લ દલીલ હઝરત નૂહ عليه السلامનો અમલ છે. (અલ્ફલૂબી)

શબે બરાતનો હલ્વો : આ ન તો ફર્ઝ તથા સુન્નત છે, ન હરામ તથા નાજાઈઝ, બલકે હક્ક વાત એ છે કે શબે બરાતમાં અન્ય સર્વ ખાણાઓની જેમ હલ્વો પકાવવો એ પણ એક મુબાહ અને જાઈઝ કામ છે, અને જો એ નેક નિયતીની સાથે હોય કે એક ઉમદા તથા સ્વાદિષ્ટ ભોજન ફકીરો, મિસ્કીનો અને પોતાનાં બીવી બચ્ચાંને ખવડાવીને નેકી હાંસલ કરે તો એ બિલ્કુલ દુરુસ્ત તથા સવાબનું કામ છે.

અસલમાં એ રાતમાં હલ્વાનો દસ્તૂર એ રીતે નીકળી પડ્યો કે આ મુબારક રાત સદકા તથા ખૈરાત અને ઈસાલે સવાબ તથા સગાં સાથે સદ્વર્તાવની ખાસ રાત છે. જેથી ઈ-સાની ફિતરતનો તકાજો છે કે રાતમાં કોઈ પસંદીદા તથા સ્વાદિષ્ટ ખાણુ પકાવવામાં આવે. અમુક આલિમોની નજર બુખારી શરીફની આ હદીષ પર પડી : **قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : يحب الحلواء والعسل** : "રસૂલુલ્લાહ **ﷺ** હલ્વો (શરીની) તથા મધને ખૂબ પસંદ કરતા હતા."

જેથી આ ઉલમાએ કિરામે આ હદીષ પર અમલ કરતાં આ રાતમાં હલ્વો પકાવ્યો, પછી ક્રમે ક્રમે આમ લોકોમાં પણ તેની ચર્ચા અને રિવાજ થઈ ગયો. જેમ કે શાહ અબ્દુલ અઝીઝ સાહબ કિબ્લા મુહદિષે દહેલ્વી **رحمته الله عليه** ના મલ્કૂઝાતમાં છે કે, "હિંદુસ્તાનમાં શબે બરાતે રોટી અને હલ્વા પર ફાતિહા અપાવવાનો દસ્તૂર છે અને સમરકંદ તથા બુખારામાં "કતલ્હા" જે એક મીઠું ખાણુ છે તેના પર ફાતિહાનો રિવાજ છે." સારાંશ કે શબે બરાતનો હલ્વો હોય કે ઈદની સેવો, મુહર્રમનો ખીચડો હોય કે મલીદો, કેવળ એક રસ્મો રિવાજના રૂપે લોકો પકાવીને ખાય ખવડાવે છે. કોઈ પણ એ અફીદો નથી રાખતો કે આ ફર્જ તથા વાજિબ છે. જેથી એમને નાજાઈઝ કહેવું તદ્દન દુરુસ્ત નથી. યાદ રાખશો કે કોઈ હલાલને હરામ ઠરાવવું એ એકદમ મૂર્ખામી તથા બદ્દતરીન ગુનોહ છે.

તેમજ શબે બરાત અથવા શાદી કે કોઈ પણ અન્ય દિવસે આતશબાજી (ફટાકડા ફોડવા) હરામ છે. જેથી તમો તમારી ઔલાદને આ કામ પર સખ્તીથી મના કરો, નહીં તો ન રોકવાના કારણે તમે પણ ગુનેહગાર થશો. એ જ પ્રમાણે પતંગ ઉડાડવી પણ નાજાઈઝ છે.

બુરી સોહબતથી બચો

સોહબતની અસર સિદ્ધ થયેલ બાબત છે. માણસ પોતાના સાથીની આદતો તથા અખ્લાકૃથી જરૂર અસર પામે છે. બુરી સોહબતને અપનાવનારા લોકો પોતાની ઈજત તથા વફાર તથા હૈસિયતને ગુમાવી દે છે. તેનું દષ્ટાંત એ રીતે સમજો કે એક મધમાખી છે બીજી સાદી માખી છે. મધમાખી ફૂલો પર બેસી રસ

ચૂસી મધ બનાવે છે, તો એ બીજી માખીના બીજા પ્રકારની રવિશને અપનાવે છે. એટલે કે બાગ મૌજૂદ છે, આસપાસ, લીલોતરી ખુશનુમા બગીચો, ગુલો ગુલઝાર પણ છે, તેમ છતાં તે માખી ગંદકી જ પસંદ કરે છે. જેમ કે અનુભવ છે કે તે સર્વ ખૂબસૂરત શરીરને છોડીને કેવળ એ જ સ્થળને પસંદ કરે છે જે ઝખ્મી હોય છે, જેમાં લોહી કે પરુ ભરેલું હોય છે. એટલા માટે લોકો એનાથી નફરત કરતા હોય છે.

અને એ વાત કોણ નથી જાણતું કે કે ગંદા માહોલથી સંબંધ રાખનારી માખીઓ વબા તથા બીમારીનો જ ઝરીયો બને છે, જ્યારે મધમાખી મધ બનાવે છે જે બીમારો માટે શિક્ષાનું કામ આપે છે.

જાણવા મળ્યું કે ગંદી તથા બુરી સોહબતમાં બેસનારા માણસો પોતાના વફાર (પ્રતિષ્ઠા)ને જ ઘાયલ નથી કરતા બલકે બીજાઓની ઈજ્જત તથા વફારને પણ નુકસાન પહોંચાડવાની તાકમાં હોય છે. જેથી જરૂરી છે કે આપણે બુરા માહોલ તથા બુરી સોસાયટીથી બચીને રહીએ.

અલ્લામા જલાલુદ્દીન રૂમી رحمة الله عليه ફર્માવે છે :-

સોહબતે સાલેહ તરા સાલેહ કુનદ

સોહબતે તાલેહ તરા તાલેહ કુનદ

એટલે કે સારા લોકોની સોહબત તને સારો બનાવી દેશે, જ્યારે કે બુરાઓની સોહબત તને બુરો બનાવી દેશે.

સારી સોહબતની બરકતો અને તેનાં પરિણામો જાણવાના માટે આ દૃષ્ટાંત પર વિચારણા ચિંતન કરો કે એક શખ્સ ઈત્ર વેચનારની દુકાન પર પહોંચે, જો ઈત્ર નહીં તો ઈત્રની દિલને આકર્ષનારી ખુશબુ તો જરૂર પામશે.

હઝરત અબૂ મૂસા رضي الله عنه રિવાયત કરે છે કે રસૂલુલ્લાહ صلى الله عليه وسلم એ ફર્માવ્યું કે સારા તથા બુરા સાથીનું દૃષ્ટાંત મુશ્કને ઉઠાવનાર અને ભટ્ટી સળગાવનારની જેમ છે. મુશ્ક એક બેહતરીન ખુશબુનું નામ છે. ઉઠાવનારો તને ક્યાંક આમ જ આપશે અથવા તું એનાથી કાંઈક ખરીદી લઈશ અથવા એનાથી સુગંધ પામીશ. અને ભટ્ટી સળગાવનાર ક્યાં તો તારાં કપડાં સળગાવી દે અથવા તું એનાથી બદબૂ પામીશ.

હઝરત મુજાહિદ رضي الله عليه થી રિવાયત છે કે કોઈ નથી મરતુ પણ તેની મજલિસવાળા તેના સામે પેશ કરવામાં આવે છે. અને જો મરનાર નેક લોકોમાંથી છે તો એ જ નેક લોકો, અને જો બુરા લોકો સાથે સંબંધ રાખનારો છે તો એ જ તેની સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવે છે.

પ્યારા દીની ભાઈઓ ! બહેનો આ રિવાયતને લક્ષમાં રાખીને આપણે નેકોની સોહબત ઈખ્તિયાર કરવી જોઈએ જેથી જ્યારે આપણે મરતી વખતે ઝિક્કવાળાને જોઈએ તો આપણી જીભ પર પણ અલ્લાહ ﷻનો ઝિક્ક ચાલુ થાય.

હદીષ શરીફમાં સારા દોસ્તની પહેચાન બતાવી દેવામાં આવી છે. જેમ કે ફર્માવ્યું, સારો સાથી તે છે કે તેને જોવાથી તમને ખુદા યાદ આવી જાય, અને તેની વાતચીતથી તમારા અમલમાં વધારો થાય અને તેનો અમલ તમને આખરતની યાદ અપાવે. (ફયઝાને સુન્નત)

સારા દોસ્તની સોહબત ન કેવળ દુનિયામાં ફાયદાકારક થાય છે બલકે ફૂલમાં પણ નેકોકારની સોહબત ફાયદો પહોંચાડે છે.

★ ફૂલમાં નેક પડોસીની બરકત ! ★

હઝરત અબુલ્લાહ ઈબને નાફેઅ رضي الله عليه ફર્માવે છે કે એક શખ્સ મદીનામાં ઈન્તેફાલ કરી ગયો. પછી કોઈએ એને ખ્વાબમાં જોયો. જાણે તે દોઝખવાસીઓમાંથી છે. તો તેને એના પર ગમ થયો. પછી સાત કે આઠ દિવસ બાદ બીજીવાર તેને જોવામાં આવ્યો તો જાણે તે જન્નતવાસીઓમાંથી છે. ખ્વાબ જોનારે તેને આ મામલો પૂછ્યો તો તેણે જણાવ્યું કે અમારી સાથે એક નેક મદે સાલેહ દફન કરવામાં આવ્યો, તો તેણે તેના પડોસમાંથી ચાલીસ માણસો માટે સિફારિશ કરી તો એમનામાંથી એક હું પણ હતો. હઝરત અનસ رضي الله عنه થી રિવાયત છે કે હુઝૂર અફઠસ عليه السلامએ ફર્માવ્યું, બુરા સાથીથી બચો કે તું એના સાથે ઓળખવામાં આવીશ. એટલે જેવા લોકો પાસે માણસની ઉઠક બેઠક હોય છે લોકો તેને એવો જ જાણે છે.

પ્યારા દીની ભાઈઓ ! બહેનો ! બુરી સોહબતથી દીન તથા દુનિયા બંનેવ તબાહ તથા બર્બાદ થઈ જાય છે. બુરા માહોલમાં માણસની આદતો તથા તૌર

એકટિંગ અને આ પ્રકારની અન્ય બિભત્સ અદાઓથી તબીઅતમાં વાસના ઉત્પન્ન થાય છે અને સર્વ ઝિના (વ્યભિચાર)ના માર્ગના સહાયક માધ્યમો છે. પરંતુ અફસોસ ! કે આજે બદકિસ્મતીથી કહેવાતા એડવાન્સ લોકો મ્યૂઝિક તથા નાયને ગુનોહ જ નથી સમજતા બલકે તેને મનોરંજન, અકલમંદી તથા રૂહાની ગિઝા (રૂહનો ખોરાક) અને ન જાણે શું શું કહે છે ! પણ હકીકતમાં એ રૂહની ગિઝા નથી બલકે રૂહની સજા છે.

હઝરત અબ્દુરહમાન ઈબ્ને ઓફી રિવાયત છે કે હુઝૂરે અફઠસ ﷺએ ફર્માવ્યું, અલ્લાહ તઆલાએ મને બે અવાજોથી જેમાં મૂર્ખામી તથા ગુનોહ જોવા મળે છે મના ફર્માવ્યું છે : એક ગીતનો અવાજ, બીજો મુસીબતના વખતે ચીસો પાડીને રડવાનો અવાજ, મોહુ પિટવા, ગરેવાન ફાડવા અને હાયવોય (નોહા) કરવાથી જે નીકળે છે." એક હદીષે પાકમાં રસૂલુલ્લાહ ﷺએ ફર્માવ્યું, અલ્લાહ તઆલાએ મને મોં તથા હાથથી વગાડવામાં આવનાર મ્યૂઝિકનાં સાધનોને તોડવા અને વાજિંત્રોને મિટાવવા માટે મોકલ્યો છે." (મુસ્નદે ઈમામ અહમદ)

એક હદીષમાં ફર્માવ્યું, "ગીત દિલમાં નિફાફ (મુનાફિકત) પેદા કરે છે." એક રિવાયતમાં "ગીત"ને શૈતાનનો અવાજ પણ કહેવામાં આવેલ છે.

એક અન્ય જગાએ ઈર્શાદ ફર્માવ્યો, "જેને ત્યાં સ્ત્રી હોય અને તે એની પાસેથી ધ્યાનપૂર્વક ગીત (ગાયન) સાંભળે તો ફયામતના દિવસે તેના કાનોમાં પીગાળેલુ સીસુ નાખવામાં આવશે."

નાય ગાનને હરામ જાણવા છતાં પણ ઘણા બધા લોકો આ લઅનતમાં સપડાયેલ છે અને તેને રોજીનું સાધન બનાવવામાં ફ્રમ મહેસૂસ કરે છે. તો હકીકતની સામે આંખો બંધ કરી લેવી નાદાની છે. જેથી નાય તથા ગાન કરનાર ને સાંભળનાર લોકોએ એનાથી તૌબા કરી લેવી જોઈએ. પહેલાંના દૌરના મુસલમાનોની ગૈરતનો એ આલમ હતો કે મસ્જિદ સામેથી કોઈ જુલૂસ ગાતુ અથવા ઢોલ વગાડતુ પસાર થતુ તો એના પર મુસલમાન ઉશ્કેરાઈ જતા અને ગૈરતમંદ મુસલમાન ખાસ કરીને નવયુવાન જાન સુદ્ધાં આપવાથી પાછા ન

હટતા. પરંતુ આજે મસ્જિદના સાયામાં ગંદી તથા નગ્ન (બિભત્સ) ફિલ્મો ચાલે છે, ગાયનો વાજિંત્રો ચાલે છે પણ કોઈ નવયુવાનની ગૈરત ટસથી મસ નથી થતી! પહેલાંના દૌરના મુસલમાનોના ઘરોમાં કુર્આને પાકની તિલાવતના અવાજો સંભળાતા હતા, હવે આજે ?! દરેક ઘર સીનેમા હાઉસ બનેલ છે. અને હવે આ મોબાઈલ તથા ઈ-ટરનેટના દૌરમાં દરેક વ્યક્તિના હાથમાં સીનેમાનો પર્દો આવી ગયો છે, બલ્કે સીનેમાથીયે અનંતગણી ખતરનાક બિભત્સ વેબસાઈટો આવી ગઈ છે અને બીજું શું નથી થઈ રહ્યું એ સૌ લોકો જાણે છે. (અલ્લાહની પનાહ !)

પહેલાં ગાવાવાળાઓને "નીચ" સમજવામાં આવતા હતા. તેમને મીરાષી, ભાંડ, કુંજર તથા ડોમ (જેમ કે કહે છે ભડવો ! એ અર્થમાં) કહેવામાં આવતા હતા અને એ "નીચ" લોકોની એ હિંમત ન થતી કે કોઈ ઈજ્જતદાર લોકોની સાથે ચારપાઈ કે ખુરશી પર બેસે, એઓએ નીચે જમીન પર બેસવું પડતું. આજે મીરાષી અને કુંજરાઓ (ગવૈયા ફોમ)ને કલાકાર અને ગાયકનું નામ આપવામાં આવે છે અને તેમનું એવું સન્માન કરવામાં આવે છે જે કોઈ મહાનથી મહાન આલિમે દીન અને બુમુર્ગનું પણ નથી થતું ! પાકિસ્તાનમાં હિંદુસ્તાનનો કોઈ મશહૂર એક્ટર કે ગવૈયો આવી જાય છે તો પૂરી ફોમ નીચેથી લઈને ઉપર સુધી તેના માર્ગમાં દિલ બિછાવી દે છે ! ઘણા ખૌફે ખુદાથી દૂર લોકો ઘણા ફખ્તથી કહેતા ફરે છે કે જનાબ સંગીત તો રૂહની ગિઝા (આત્માનો ખોરાક) છે ! પણ હું કહું છું કે એ કેવી ગિઝા છે જેનાથી દિલમાં નિકાક અને દિલમાં સપ્તી પેદા થાય છે ?! જેના કારણે ઝિક, તિલાવત તથા ઈબાદત તથા ફર્માબરદારીની મજા, લિજ્જત ખત્મ થઈ જાય છે અને સ્ત્રીઓને બેપર્દા તથા બેહયા બનાવી દે છે ! એટલા માટે હું એ કહેવા પર હકકના પક્ષે છું કે સંગીત એ રૂહની ગિઝા નહીં બલ્કે રૂહાની સજા તથા અઝાબ છે. એ તો એક નશો છે જેને આપણે ગિઝા સમજી બેઠા !

એ ફૈસર તથા ફિસ્રા (ઈસ્લામ દુશ્મન બાદશાહો) તથા યહૂદી તથા મુશ્રિક, ઈસાઈની ગિઝા છે, મુસલમાનોની નહીં. મુસલમાનોની રૂહાની ગિઝા તો

અલ્લાહનો ઝિક છે. કુર્આનમાં છે : "અલ્લાહના ઝિકમાં દિલોનું ચૈન છે." રૂહની ગિઝા તો કુર્આને પાકની તિલાવત છે. મુસલમાનોની રૂહાની ગિઝા અલ્લાહ તથા તેના રસૂલ ﷺની તારીફ તથા પ્રશંસા છે. મુસલમાનોના રૂહની ગિઝા તથા ઝિક અને ઈસ્તિગફાર છે.

હઝરત અબૂ હુરૈરહ રઝી અલ્લાહી રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺનો ઈર્શાદ છે, જ્યારે લોકો પ્રજાના મહેસૂલને પોતાની દૌલત બનાવી લેશે અને અમાનતને ગનીમત અને ઝકાતને તાવાન (દંડ) સમજવા લાગશે અને ગૈર દીનના માટે ઈલ્મ પઢશે અને પતિ પોતાની પત્નીનો તાબેદાર બની જશે અને માબાપનો નાફર્માન બની જશે, પોતાના દોસ્તને આરામ પહોંચાડશે અને બાપને સતાવશે અને લોકો મસ્જિદોમાં શોર મચાવશે અને ખાનદાનનો સરદાર ફાસિક શખ્સ હશે અને ક્રૌમનો રઈસ એક નીચ માણસ હશે અને માણસની બુરાઈ તથા ઝઘડાથી ડરીને લોકો તેની તા'ઝીમ કરશે, અને ગાવા વગાડવાવાળાંઓ અને ગાવા વગાડવાની ચીજો આમ જાહેર થઈ જશે અને શરાબ પીવામાં આવશે અને આ ઉમ્મતના પાછલા લોકો તેમનાથી આગલાઓ પર લઅનત મોકલશે. આ હાલતમાં લોકો રાહ જુએ કે એક લાલ આંધી ઉઠશે, ધરતીકંપ આવશે, ચંદ્રગ્રહણ થશે, સૂરતો મસ્ખ (બેડોળ) થઈ જશે, આસ્માનથી પથ્થર વરસશે. અને એના ઉપરાંત અન્ય નિશાનીઓ પણ ક્રમે ક્રમે જાહેર થશે, જેવી રીતે કોઈ હારનો દોરો તોડી દેવામાં આવે તો મોતીઓ સતત પડતાં ચાલ્યાં જાય છે.

(પચાસ તફરીરૈ)

બિરાદરાને ઈસ્લામ ! તમારી આસપાસ નજર દોડાવો અને જુઓ કે આ નિશાનીઓમાંથી કઈ નિશાની એવી છે જે આપણા સમાજમાં નથી જોવા મળતી. શું સત્તાધારીઓએ પબ્લિકના ટેક્સ, મહેસૂલને અંગત જાગીર નથી સમજી લીધી ? શું મા બાપ તથા સગાંને નથી સતાવવામાં આવતાં ?! શું ક્રૌમના બદ્દતરીન લોકો લીડર તથા રહનુમા નથી બની બેઠા ? શું રેડીયો, T.V. VCR, મોબાઈલ થકી ગાવા વગાડવાને આમ નથી કરવામાં આવતું ? શું ઝકાતને તાવાન કે ટેક્સ નથી સમજવામાં આવતો ? શું ઘરમાં નાચ ગાનની મેહફિલો નથી થઈ રહી ? નિશાનીઓ તો પૂરી થઈ ચૂકી છે, બસ હવે અલ્લાહના અઝાબની રાહ

જુઓ ! બલકે ઈન્તેઝારનો શો અર્થ ? અઝાબોમાં તો આપણે સપડાયેલા જ છીએ ! બલાઓ તથા આફતોના જગતભરમાં આપણે શિકાર બનેલા છીએ.

શું જાલિમ તથા ફાસિક સત્તાધારીઓ અઝાબે ઈલાહી નથી ? શું આંતર રાષ્ટ્રીય બેઈજજતી થવું અઝાબે ઈલાહી નથી ? શું આપસમાં કૃત્લો કૃતાલ અને નિકાકૃ તથા ઈફતેરાકૃ (જુદાઈ થવી) અઝાબે ઈલાહી નથી, અને હાલની અસલામતીની સ્થિતિ અને ભય તથા ડરનો માહોલ અઝાબે ઈલાહી નથી ? શું માનવ લોહીનું સસ્તુ થવું અઝાબે ઈલાહી નથી ? શું દિલોની બેચૈની અને રૂહોની બેચૈની અઝાબે ઈલાહી નથી ? શું ઈજજત તથા આબરૂની પાયમાલી અઝાબે ઈલાહી નથી ? શું ઘરતીકંપો, આ ઘડાકાઓ, આ પાણીની રેલો, આ આતંકવાદ અને આ જંગો અઝાબે ઈલાહી નથી ? આ સર્વ બલાઓ તથા મુસીબતો આપણે દુનિયાભરમાં આપણી આંખોએથી જોઈએ છીએ અને છતાં આપણને આપણા અમલોની સુધાણા અને તૌબાની તૌફીકૃ નથી થતી બલકે આપણે તો રાત દિવસ ગાવા વગાડવા અને ખેલકૂદ જેવાં ફુઝૂલ કામોમાં લથપથ છીએ !

મેઅરાજની રાત્રે સરવરે કાઈનાત ﷺએ એક મન્ઝર જોયો કે કેટલાક લોકોના કાનો તથા આંખોમાં આગના ખીલા ઠોકેલા છે. બારગાહે રિસાલત ﷺમાં બતાવવામાં આવ્યું કે આ લોકો તે સાંભળતા હતા જે આપ ﷺ ન સાંભળતા, એઓ તેને જોતા હતા જેને આપ ﷺ ન જોતા. એટલે કે હરામ સાંભળવા તથા હરામ જોવાવાળાઓના કાનો તથા આંખોમાં ખીલા ઠોકી દેવામાં આવ્યા. એક રિવાયતમાં છે કે હરામ સાંભળનારાઓના કાનોમાં ઓગળેલુ સીસુ રેડવામાં આવશે.

કુર્તુલ ઓયૂનમાં આ હદીષ છે કે, "હરામ જોનારાઓની આંખોને આગ વડે ભરવામાં આવશે." તો ફિલ્મો, ગીતો, વાજિંત્રો, ડ્રામા, સીરીયલો સાંભળવા જોવાવાળાઓ તથા જોનારાઓના માટે આ હદીષો ઈબ્રત પર ઈબ્રત છે કે એનાથી બોધ લઈને અત્યારે જ તૌબા કરી લે જો દિલમાં ઈમાનની હુંફ બાકી છે તો. અફસોસ ! સદ અફસોસ ! કે આજે અગણિત બુરાઈઓ ફેલવાના સબબે લગભગ તમામનો તમામ સમાજ જ તબાહીની ઊંડી ખીણમાં પડતો ચાલ્યો જઈ રહ્યો છે.

આવારગીથી કેવી રીતે બચવું ?

(ગુનાહોનો ઈલાજ)

આહ ! રાગ આવ્યો	—	ઈબાદત ગઈ
ટી.વી. આવ્યું	—	ઊંઘ ગઈ
ડિશ આવી	—	શરમ ગઈ
વીડિયો આવ્યું	—	હિદાયત ગઈ
ફિલ્મ આવી	—	ઈલ્મ ગયો
ફેશન આવી	—	હયા ગઈ
કલબ આવી	—	મઝહબ ગયો
ક્રિકેટ આવી	—	કામ ગયું
રાજકરણ આવ્યું	—	અમન ગયો
બૅંક આવી	—	બરકત ગઈ
હવસ આવી	—	સુકૂન ગયું
નશો આવ્યો	—	તંદુરસ્તી ગઈ

આવારગીથી કેવી રીતે બચવું ?

આજકાલ બેહયાઈ તથા સ્વચ્છંદતા તથા બિભત્સપણુ પ્રગતિ પર છે. નવયુવાનો પર એશો ઈસ્ત (મોજ મજા, મનોરંજન)ની ધુન સવાર છે અને સ્ત્રીઓ મઆઝલ્લાહ ! બની ઠનીને, સજીઘજીને બજારો તથા ગલીઓની શોભા બની ચૂકી છે. મા બાપને શરમ કે ખુદાનો ડર જ નથી.

મારા અઝીઝ ભાઈઓ ! બહેનો ! તમો તમારા માબાપની તમન્નાઓનું કેન્દ્ર છો, તેમની આંખોની ઠંડક છો, તેમની ઉમ્મીદો તમારી સાથે લાગેલી છે. શું તમે કદી વિચાર્યું છે કે તમો બીજાઓના માટે કેટલા પ્રમાણમાં કિંમતી મૂડી છો ?! અલ્લાહ તઆલાએ તમને અગણિત ક્ષમતાઓ (Abilities), કાબેલિયતોથી નવાઝયા છે જેનાથી આપ આપની જિંદગીમાં પોતાના તથા અન્યોના માટે ઘણું બધું કરી શકો છો. ઈલ્મ હાંસલ કરીને તમારું ભવિષ્ય ઉજ્જવળ તથા શાનદાર બનાવી શકો છો. વિવિધ વિદ્યા કલાઓ શીખીને એક

સારા તથા બાવફાર ઈન્સાન બનીને સમાજમાં તમારું નામ પેદા કરી શકો છો. પરંતુ જો તમે આ ઉમરને આમ જ આવારાપનમાં વેડફી નાખી અને છોકરા તથા છોકરીઓના ચક્કરમાં ફસાયને પોતાની તંદુરસ્તી તથા ઉમરનો સોનેરી હિસ્સો વેડફી નાખ્યો તો પછી આખું જીવન પસ્તાયા કરશો. અને આ આવારાપનના કારણે એક ન એક દિવસે પોતાની તથા પોતાના બાનદાનની નાક પણ કપાવી બેસશો, અને તંદુરસ્તી બગડશે તે અલગ. આ આવારગીના પરિણામે પરેશાનીના કારણે તંદુરસ્તી, ભૂખ અને ઊંઘ તથા સુકૂન બર્બાદ થઈ જાય છે, વાંચવા લખવામાં દિલ નથી લાગતું, ઘરવાળાં પણ બેઝાર થઈ જાય છે, સ્કૂલમાં બદ્નામી અને મહોલ્લાવાળા પણ નફરતથી જુએ છે, અને સાથોસાથ મા બાપની ઈજ્જત પણ બર્બાદ થઈ જાય છે.

અમુક નાદાન ભાઈઓ બુરા દોસ્તોની જાળમાં ફસાયને અથવા પોતે એવું સમજવા લાગે છે કે ફલાણો કે ફલાણી બહુ સુંદર ખૂબસૂરત છે એટલા માટે આખો દિવસ તેનો પીછો કરવામાં પસાર કરી દે છે અને રાતોમાં પણ તેના ખયાલમાં જ સૂએ તથા સપનાં જુએ છે.

યાદ રાખો ! જો કોઈ છોકરીથી મઆઝલ્લાહ ! આપની અન્ડર સ્ટેન્ડિંગ થઈ પણ જાય અને તમે સમજો કે મજા કરી લઈએ અને શાદી કરવામાં ઘણી મજા રહેશે, તો ચક્રીનન જાણો કે તમો બિલ્કુલ નાદાન છો. કેમ કે જે શાદી મા બાપની મરજુની વિરુદ્ધ થાય છે તે સામાન્યતપણે કામચાલ નથી થતી. અને જે તમો જુદ કરીને તેણીથી શાદી પણ કરી લો તો થોડાક જ મહિના બાદ તમને એકબીજાથી નફરત થઈ જશે અને પછી જિંદગીની મજા ધૂળમાં મળી જશે. એ કદાપિ ન ભૂલો કે જે છોકરી ખુદા વ રસૂલ ﷺના ﷲ وَرَجَلٌ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ના હુકમોની નાફર્માની કરીને અને પોતાનાં માબાપની ઈજ્જતને ધૂળ ભેગી કરીને આપની સાથે નાજાઈઝ સંબંધો પેદા કરી શકે છે તે કોઈ પણ દિવસે તમારી ઈજ્જત બર્બાદ કરીને કોઈ અન્યની પત્ની કે મહેબૂબા બની શકે છે. જ્યારે ચાહતનો ઉભરો ઉતરી જાય છે, બંનેવ પતિ પત્ની બનીને રહેવા લાગે છે અને ઘરની જિમ્મેદારી માથા પર આવી પડે છે તો બંનેવની અસલિયત જાહેર થવા લાગે છે. એનાથી પહેલાં બંનેવ એકબીજાને

સારામાં સારાં બનીને દેખાડવાની કોશિશ કર્યા કરતાં હતાં અને બંનેવના અયબ તથા ખામીઓ છુપાય રહેતી હતી, પરંતુ હવે ચોવીસ કલાકના મિલાપથી તેમની છુપાયેલી કમજોરીઓ અને બેવકૂફીઓ જાહેર થવા માંડે છે અને બંનેવમાં તું તું મેં મેં થવા માંડે છે.

યાદ રાખશો ! દરેક ચમકદાર ચીજ સોનું નથી હોતી અને ન તો દરેક મહબૂબા સારી બીવી બની શકે છે. જેમ કે તમે વર્તમાનપત્રોમાં વાંચ્યું હશે કે યૂરોપમાં તલાફ, આપઘાત તથા છૂટાછેડાનું બહુ જ જોર છે અને એનું કારણ કેવળ એ જ છે કે છોકરા છોકરીઓ નવયુવાનીમાં મોજમજા કરતાં રહે છે અને બાદમાં એકબીજાની છબીથી પણ બેઝાર થઈ જાય છે.

આવારગીના વિશે અમે આપને અલ્લાહ ﷻ તથા તેના પ્યારા હબીબ ﷺના ઈર્શાદો બતાવીએ છીએ, આપ એને યાદ રાખો અને એના પર અમલ કરો જેથી દુનિયા તથા આખેરત બંનેમાં અમન તથા આનંદ મયસ્સર થશે.

૦૧. દરેક દીનનો એક વિશિષ્ટ અપ્લાફ હોય છે અને ઈસ્લામનો વિશિષ્ટ અપ્લાફ શર્મવાળા એટલે શરમાળ બનવું છે.
૦૨. હયા પણ ઈમાનની શાખોમાંથી એક શાખ છે.
૦૩. હયા અને ઈમાન સાથે સાથે છે, જ્યારે એક ચીજ ગઈ તો સમજો કે બીજી પણ ગઈ.
૦૪. બિભત્સપણુ (સ્વચ્છંદીપણુ) અયબ છે, હયા શોભા છે. જેનામાં ફુહશ (બિભત્સપણુ) હશે તો અયબ જાહેર થઈ જશે, પણ હયાદારમાં શોભાની ખૂબી પેદા થશે.
૦૫. હયા એ છે કે વિચારો પર પૂરેપૂરું કન્ટ્રોલ રાખવામાં આવે, પેટને હરામથી બચાવવામાં આવે, મોતને યાદ રાખવામાં આવે, ફૂબ્રમાં હાડકાંના સડી જવાનું ધ્યાન રાખવામાં આવે. જે શખ્સ આખેરતનો ઈરાદો ધરાવે છે તે દુનિયાની ઝીનત તથા એશને ત્યજી દે.
૦૬. જો ગૈર સ્ત્રી પર અચાનક નજર પડી જાય તો તરત મોં ફેરવી લે.

૦૭. યાદ રાખો ! જો અજનબી સ્ત્રી પર નજર પડી જાય તો બીજીવાર ન જુઓ કેમ કે બીજીવાર જોવું ગુનોહ છે, અને એવી આંખમાં કયામતના દિવસે ઓગળેલુ સીસુ રેડવામાં આવશે. એક રિવાયત છે, આગના સળીયા નાખવામાં આવશે.
૦૮. ઔરત છુપાવવાની ચીજ છે, જેથી જ્યારે સ્ત્રી બેપર્દા થઈને બહાર નીકળે છે તો શૈતાન તેની તરફ જોવા માટે પુરુષોને આકર્ષિત કરે છે.
૦૯. ગૈર મદોને જોનારી સ્ત્રી અને ગૈર સ્ત્રીને જોનારા પુરુષો પર હુમ્મર عليها الصلوة والسلام એ લઅનત મોકલી છે. (બહવાલા નવજવાનોં કે મસાઈલ)

ફિલ્મ જોવાનાં નુકસાનો

ઈસ્લામ એક પાકીઝા તથા મોહતાત (સાવધાનીવાળો) મઝહબ છે. જિંદગી ગુજારવાના એના જાહેર નિયમો ડગલે ને પગલે મુસલમાનનું માર્ગદર્શન કરે છે. એ જ હાલત જ્યારે ઈસ્લામના એ ફાનૂનની તરફ આવે છે જે ફાનૂનને નિગાહોની હિફાઝતનો ફાનૂન કહે છે. કોઈ ગૈર મેહરમ સ્ત્રીને જોવાથી જે નુકસાનો પેદા થાય છે એમાં સૌથી મોટુ નુકસાન ઈમાનની મીઠાશ છીનવાય જાય છે. એ તો ત્યારે છે જ્યારે એક ગૈર મેહરમ સ્ત્રી નિગાહોથી ઓજલ પણ થઈ જાય, પરંતુ ઉલમાએ આધુનિક શોધો ટી.વી., વી.સી.આર., ડિશ, મોબાઈલ, ઈન્ટરનેટના ઉપયોગ સંબંધે જે મસાઈલ બહાર પાડ્યા છે કે એના પર ગૈર મેહરમ સ્ત્રીને જોવી અતિશય હરામ છે અને સ્ત્રીઓએ પણ ગૈર પુરુષોને જોવા એટલા જ હરામ છે. બરાબર એ જ રીતે કોઈ અન્યની શર્મગાહ (ગુપ્તાંગ)ને જોવું એ ઈસ્લામી ઉસૂલ પ્રમાણે લઅનતને પાત્ર છે. અને જે અમલ હદથી વધી જાય ઈસ્લામમાં લઅનત તેના પર જ કરવામાં આવે છે. એટલા માટે એક સામાન્ય ફિલ્મમાં જેમાં નિગાહોની હિફાઝત, ઈમાનની હિફાઝત તથા અમલોની સુધારણા તદ્દન શક્ય નથી. એનાં નુકસાનો આપણા સમાજમાં શું થઈ રહ્યાં છે તેના વિશે નીચેના લખાણમાં વિગતે જુઓ.

અખ્લાકિયાત (સંસ્કારિકતા)ના લેહાઝથી ફિલ્મો તથા સીનેમાઓએ

સમાજને ઘૃણાસ્પદ તથા અતિશય ક્ષાણો ગંદો બનાવી દીધો છે. વૃદ્ધ, યુવાન, સ્ત્રી તથા પુરુષો, ત્યાં સુધી કે બાળકો પણ ફિલ્મની આદતમાં સપડાયેલાં છે. અને બાળકો તથા બાળકીઓનાં દિલો દિમાગ બુરાઈઓની અસર તરત જ સ્વીકારી લે છે અને આંખો દેખી અને કાને સાંભળેલી વાતોને દિલો દિમાગ પર લાગુ કરી લે છે. સ્ત્રી પુરુષના બેહયા ડાન્સ તથા નખરાં અને ઈશ્કો મહોબ્બતના વાર્તાલાપ અને પ્રેમાળ અદાઓ અને નિગાહોને પોતાના તરફ આકર્ષિત કરનાર શણગાર તથા બેહયાઈભર્યા લિબાસ તથા સજાવટથી ખયાલોનું બાગી બની જવું હકીકતી વાત છે. વળી પછી આવા કમસીન નાની વયના બાળકોનું તો પૂછવું જ શું ? તેઓ તો ફિલ્મ જોઈને શું ખોઈને તથા શું પામીને ઘરે પરત થતાં હશે ? નાદાન છોકરા છોકરીઓનાં દિલો દિમાગ કોરા કાગળ હોય છે, એના પર જેવો ચાહો નકશો નિગાર બનાવી નાખો. એ માસૂમોના બારામાં એ ખયાલ રાખવો કે તેઓ સંસ્કારિક વાતો ફિલ્મથી શીખે અને ભલાઈનો રસ્તો અપનાવે એ તદ્દન ઘોંકો આપનારી વાત છે.

નવયુવાન તબક્કો તો ફિલ્મ જોવા પાછળ વળેલો છે જ, પરંતુ આજની મા બહેનો પણ નવયુવાનોથી પાછળ નથી ! બલ્કે ચાર ફૂદમ આગળ જ છે શું દિલ બહેલાવવા માટે એક ફિલ્મ જોવાનો જ ઝરીયો રહી ગયો છે ? કેટલાક અરસા પહેલાં નિઝામાબાદની ખબર છે કે એક સ્ત્રીએ સીનેમા હોલમાં એક બાળકને જન્મ આપ્યો. જરા વિચારો કે એ છોકરાના મોટા થયા બાદ તેના ખયાલો શું હોય શકે ? જેની મા આ સંજોગોમાં પણ ફિલ્મ જોવાનું ન ટાળી શકી !

વર્તમાનકાળમાં તંદુરસ્તીની બર્બાદીની વાત પર વિચારણા કરીએ તો સીનેમા જોવાનો અસર ન કેવળ શારીરિક બલ્કે રૂહાની તથા અપ્લાકી કિરદાર પર પણ પડી રહ્યો છે. વધુ ને વધુ વાસના ઉશ્કેરતાં દશ્યો જોવાના કારણે નવયુવાનોના જઝબાત બેકાબૂ બનીને અપહરણ, બળાત્કાર, હસ્ત મૈથુન તથા લોંડાબાજીના બનાવો આમ થતા જઈ રહ્યા છે. ફિલ્મબીની નવયુવાન પઠીઓ માટે શારીરિક, સંસ્કારિક તથા ભાવિ પેઠી માટે તબાહીનો સબબ બની રહેલ છે. તેમજ સ્ત્રી પુરુષોમાં આઝાદીની રીતે મેલ મિલાપના કારણે ગંદી જીવલેણ બીમારી જેમ કે એઈડસ વગેરે આમ થતી જઈ રહી છે. જે ફિતરતના ફાયદા

વિરુદ્ધ વર્તનનું પરિણામ છે. તદ્ઉપરાંત દુનિયાના કામકાજ પર પર સીનેમા તથા ફિલ્મની અસરો એકદમ ઉઘાડી છે.

અને હવે તો ફિલ્મ જોવા તથા ગંદા દ્રશ્યો જોવા નવી પેઢીને સીનેમા ટોકીઝ સુધી જવાની જરૂરત નથી રહી, મોબાઈલ તથા ઈન્ટરનેટની શોધે અને અધર્મી પશ્ચિમી જગતે દરેક યુવાન યુવતીના હાથમાં દુનિયા તથા આખેરતની બર્બાદીનો સામાન આપી દીધો છે. ગુનોહ એકદમ સરળ કરી આપ્યો છે. જેના પરિણામો પણ બદથી બદ્દતર આવતાં આપણે રોજ જોઈ રહ્યા છીએ. વીજળીક ગતિથી સમાજ અખ્લાકી ગંદકી તરફ વધી રહ્યો છે બલકે વધી ગયો છે.

સીનેમા જોવાના આશિક્કો રાતના એક વાગે ઘરે પહોંચે છે અને બીજા દિવસે દસ અગ્યાર વાગ્યાથી પહેલાં જાગતા નથી, આ રીતે બીજા દિવસનાં સર્વ કામો થપ થઈ જાય છે. અને હવે મોબાઈલ પર ચેટિંગ તથા ન જોવાનું જોવામાં સવાર કરી દેનારાઓની સંખ્યા વધતી જઈ રહી છે. હવે આવા લોકો શું દીન કે દુનિયામાં પ્રગતિ કરી શકવાના ?! અને એનાં નુકસાનો આજે જાહેર પણ થઈ રહ્યાં છે કે એજ્યુકેશનમાં પછાત અને રખડી ખાનારા યુવાનોની ટોળીઓ વધી રહી છે અને રોજી રોટીથી મેહરૂમ થઈ પૂરા ઘરની સ્થિતિ કફોડી આવા યુવાનો બનાવી રહ્યા છે.

તાજદારે રિસાલત ﷺએ મેઅરાજની રાતે અમુક ભયંકર અઝાબો જોયા જેમાંથી એક અઝાબ આ પણ જોયો કે કેટલાક લોકોના કાનો તથા આંખોમાં ખીલા ઠોકવામાં આવી રહ્યા હતા. આપ ﷺને બતાવવામાં આવ્યું કે આ તે સાંભળતા હતા જે આપ ﷺ નથી સાંભળતા, એઓ એને જોતા હતા જે આપ ﷺ નથી જોતા. એટલે કે હરામ સાંભળવું અને જોવું.

ઉફ ! આટલો દર્દનાક અઝાબ જો ખુદા ન ખ્વાસ્તા ગળે પડી ગયો તો પછી શું થશે ? કોણ ત્યાં ઝખ્મો પર મલમ પટ્ટી લગાડશે ? કોણ આવીને ઓપરેશન કરશે ? આજે ખૂબ મનોરંજન તથા મજા ઉઠાવી રહ્યા છો, પરંતું ક્યાંક એવું ન બને છે મૃત્યુ બાદ આ મજાઓ અતિશય મોંઘી પડી જાય ! અને આપણે અલ્લાહ ﷻ અને તેના હબીબ ﷺની નારાજગીનો સબબ બનીને અઝાબનો શિકાર બની જઈએ.

બેપર્દગીની તબાહકારીઓ

સ્ત્રી પાકીઝગી તથા પાકદામની (સચરિત્રતા)ની પયકર છે. એ હયાની ચાદર છે. પરંતું અફસોસ! કે આજકાલ આપણી મા બહેનોમાં પદો ઉઠતો જઈ રહ્યો છે, અને એવું લાગે છે કે જાણે બેપર્દગીને કોઈ ગુનોહ માનવા પણ તૈયાર નથી. જ્યારે કે બેપર્દગી હરામ છે. કુર્આન મજીદમાં પર્દાની ખાસ તાકીદ કરવામાં આવી છે. જેમ કે ઈર્શાદ છે : "અને પોતાના ઘરોમાં રોકાયેલ રહો અને બેપર્દા ન રહો જેવી કે આગલી જાહિલિયતના બેપર્દગી." (સૂ. અહઝાબ, પા. ૨૨)

ઉપરની આયત બજારો તથા શોપિંગ સેન્ટરોમાં બેપર્દગીની સાથે ઘુમનારીઓ, સ્કૂલ તથા કોલેજમાં નામેહરમ ટીચરોથી પઢનારી તથા ગૈર મહેરમ યુવાનો સાથે છૂટથી ફરનારી, ઓફીસો, કારખાનાંઓ, દવાખાનાંઓ તેમજ વિવિધ સંસ્થાઓમાં પુરૂષો સાથે ખભે ખભો મિલાવી કામ કરનારીઓને ચિંતન માટે દાવત આપી રહી છે. હવે ઘરના વરંડામાં, લોબીઓમાં, બારીઓ તથા દરવાજાઓમાંથી પુરૂષોની આવન જાવનવાળી ગલીઓ તથા બજારોના મન્ઝરો જોનારી ઈસ્લામી બહેનોમાં જો થોડી ઘણી શરમ તથા હયા પણ બાકી છે તો નીચેની હદીષ પઢીને પોતાના ઝમીરને સવાલ કરે કે ગૈર મર્દોને જોવું કેવું ?

હઝરત સૈયદતોના ઉમ્મે સલમા رضي الله عنها ફર્માવે છે કે હું તથા સૈયદતોના મૈમૂના رضي الله عنها બંનેવ બારગાહે રિસાલતમાં હાજર હતાં. એવામાં એક નાબીના સહાબી હઝરત સૈયદના અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમ્મે મકતૂમ رضي الله عنه બારગાહે નબુવ્વત صلى الله عليه وسلم માં હાજર થઈ ગયા. તો સરકાર عليه الصلوٰة والسلام એ ફર્માવ્યું, તમે બંનેવ એમનાથી પર્દો કરી લો. મેં અર્ઝ કરી કે યા રસૂલલ્લાહ ! صلى الله عليه وسلم શું એ નાબીના નથી ? એ તો અમોને જોઈ નથી શકતા ! ફર્માવ્યું, શું તમે બંનેવ નાબીના છો ? શું તમે બંનેવ એમને નથી જોતી ? (તિર્મિઝી, અબૂ દાઉદ)

બાહયા સ્ત્રીઓ ચાહે ગમે તે થઈ જાય પણ બેપર્દગી કર્યા કરતી ન હતી. જેમ કે સૈયદનોના ઉમ્મે ખલ્લાદ رضي الله عنها પર્દો કરીને મોઢા પર નફાબ નાખીને

પોતાના શહીદ ફરજંદની માલૂમાતના માટે બારગાહે રિસાલત عليه السلامમાં હાજર થયાં. કોઈકે આપને કહ્યું, આ હાલતમાં પુત્રની માલૂમાત હાંસલ કરવા આવ્યાં છો કે ચહેરા પર નફાબ પડેલો છે ?! કહેવા લાગ્યાં, "મારો પુત્ર જતો રહ્યો તો શું થયું ? મારી હયા તો નથી ગઈ !" (અબૂ દાઉદ)

આ હિકાયતથી તે બહેનો બોધગ્રહણ કરે કે જેઓ બેપર્દગીના માટે જાત જાતનાં બહાનાં કાઢતી રહે છે. પોતાની મુસીબતો તકલીફોની વાત કરે છે. એ તેણીઓ જણાવે કે શું પહેલાંની બાપદાં સ્ત્રીઓ પર મુસીબતો નથી આવી ? કર્બલાની કેદી ખાતૂનોથી વધીને તો કોના પર મુસીબત આવી હશે ? તો શું મઆઝલ્લાહ ! કર્બલાની ઈફ્ફત મઆઝ બીબીઓએ પદોં ત્યજી દીધો હતો ? નહીં ! હરગિઝ નહીં ! તો પછી મહેરબાની કરીને પોતાના કમજોર શરીર પર દયા કરો અને તેને ફૂલ તથા જહન્નમના અઝાબથી બચાવવાને ખાતર પદાંને અપનાવી લો.

હવે હું આપની બિદમતમાં એક લાંબી હદીષમાંથી ટૂંકાવીને સ્ત્રીઓના અમુક ધુજાવી દેનાર અઝાબનો ભયાનક મંઝર રજૂ કરું છું, તેને વાંચો અને ખુદાના ખૌફથી કાંપો !

હઝરત મૌલાએ કાઈનાત મૌલા અલી رضي الله عنه ફર્માવે છે કે એકવાર હું હઝરત ફાતિમા رضي الله عنهاની સાથે બારગાહે રિસાલતમાં હાજર થયો. આકાએ નામદાર બેકસોના ગમખવાર અશ્રુ સારી રહ્યા હતા. અમે રડવાનો સબબ પૂછ્યો તો ઈર્શાદ ફર્માવ્યો, મેં શબે મેઅરાજ સ્ત્રીઓના અઝાબો જોયા હતા, આજે તે મન્ઝર ફરી યાદ આવી ગયો એટલા માટે રડવું આવી ગયું ! અર્ઝ કરવામાં આવી, અમને પણ બતાવો કે આપ عليه السلامએ શું શું જોયું ? ફર્માવ્યું, "મેં જોયું કે એક સ્ત્રી વાળોથી લટકાવવામાં આવેલી છે અને તેનું ભેજુ ખદબદી રહ્યું છે. આ તે સ્ત્રીની સજા હતી જે પોતાના વાળ ગૈર મદોંથી છુપાવતી ન હતી."

વધુ એક સ્ત્રીને જોયી કે એ રીતે લટકાવવામાં આવેલી છે કે ચારેવ હાથો પગો પેશાનીની તરફ બંધાયલા છે, સાપ તથા વિછી તેના પર

લાગુ થયેલા છે. એ પોતાના પતિની ઈજાઝતના વગર ઘરથી બહાર નીકળતી હતી અને હેઝ તથા નિફાસથી ગુસ્સા કરતી ન હતી." આના પરથી તે બહેનો બોધપાઠ લે કે જેઓ નીલ પોલિશ લગાડે છે. યાદ રાખશો ! નીલ પોલીશમાં સ્પ્રિટ છે અને સ્પ્રિટમાં આલ્કોહોલ (શરાબ) છે અને શરાબ નાપાક છે. તેમજ નીલ પોલિશનું પડ નખો પર જામી જાય છે અને એના લીધે ન વુઝૂ થાય છે ન ગુસલ. કેમ કે નખો પર પડ હોવાથી તેના પર પાણી પહોંચતુ નથી. જેથી તેણી સદા નાપાક રહે છે !

વધુ એક સ્ત્રીને જોયી કે, તેનું શરીર આગની કાતર વડે કાપવામાં આવી રહ્યું હતું. આ તે સ્ત્રીની સજા હતી જે પોતાનું શરીર અને શણગાર ગૈર મદોને દેખાડતી હતી.

એક સ્ત્રીને જોયી કે તે કૂતરાની જેમ છે અને સાપ તથા વિછી તેની આગળથી ઘુસે છે અને મળદ્વારથી બહાર નીકળે છે. અને સાથોસાથ ફરિશ્તા આગના હથોડાથી તેણીને મારી રહ્યા છે. આપ ﷺ ને બતાવવામાં આવ્યું, એ પોતાની પતિથી અદાવત રાખનારી હતી. (દુર્તુન્નાસિહીન)

★ પચાસ સાઈઠ સાપો ! ★

ઈ.સ. ૧૯૮૬ના અખ્બાર "જંગ"માં કોઈ દુઃખચારી માએ આ બયાન આપ્યું હતું. મારી સૌથી મોટી પુત્રીનો હાલમાં જ ઈન્તેકાલ થયો છે. તેને દફન કરવાના માટે જ્યારે કબર ખોદવામાં આવી તો જોત જોતામાં તેમાં ૫૦-૬૦ સાપ ભેગા થઈ ગયા. બીજી કબર ખોદવામાં આવી એમાં પણ એ જ સાપો આવીને પીલ્લુ વળીને એક બીજા પર બેસી ગયા. પછી ત્રીજી કબર તૈયાર કરવામાં આવી એમાં એ બંને કબ્રો કરતાં વધુ સાપો હતા. સર્વ લોકો પર ભય છવાયેલો હતો. સમય પણ ઘણો પસાર થઈ ગયો હતો. લાચાર બનીને આપસમાં મશવરો કરીને મારી વહાલી પુત્રીને સાપો ભરેલી કબરમાં દફન કરીને લોકો દૂરથી જ માટી ફેંકીને ચાલ્યા આવ્યા. મારી મહૂમા બેટીના અબ્બા જાનની કબ્રસ્તાનથી ઘર આવ્યા પછી હાલત ઘણી જ ખરાબ થઈ ગઈ અને ડરના માર્યા વારંવાર પોતાની ગરદન ઝટકતા હતા. દુઃખચારી માનુ આગળ

બયાન છે કે મારી પુત્રી આમ તો નમાઝ રોઝાની પાબંદી હતી પણ તેણી ફેશન કર્યા કરતી હતી. હું તેને પ્યારથી સમજાવવાની કોશિશ કરતી હતી પણ તે પોતાની આખેરતની ભલાઈની વાતો પર કાન ધરવાના બદલે ઉલ્ટી મારા પર નારાજ થઈ જતી અને મને ઝલીલ કરી દેતી હતી. અફસોસ ! મારી કોઈ વાત મારી નાદાન મોડર્ન પુત્રીની સમજમાં ન આવી. (બહવાલા રિસાલા ઝખ્મી સાપ)

પ્યારા દીની ભાઈઓ ! બહેનો ! કદાપિ શૈતાનના બહેકાવામાં ન આવો, જેમ કે અમુક નાદાન લોકો એ પ્રમાણે કહેતા સંભળાય છે કે દુનિયા પ્રગતિ કરી ચૂકી છે, મઆઝલ્લાહ ! ચાદર અને ચાર દીવારી તો રૂઢીચુસ્ત મુસલમાનોનો નારો છે, હવે તો પુરૂષો તથા સ્ત્રીઓને ખભેથી ખભો મિલાવીને કામ કરવું જોઈએ વગેરે. યફીનન ! એક મુસલમાનના માટે કુર્આન તથા હદીષની દલીલ પૂરતી હોય છે.

લેખક આગળ લખે છે કે હઝરત અમીરે દાવતે ઈસ્લામીની બારગાહમાં એક નવયુવાન હાજર થયો. તેના પર ખોફ છવાયેલો હતો. તેણે હલફિયા (કૃસમપૂર્વક) બયાન આપ્યું કે મારા એક સગાની યુવાન પુત્રી અચાનક મૃત્યુ પામી. જ્યારે અને દફનવિધિથી ફારિગ થઈને પલટયા તો મર્દૂમાના પિતાને યાદ આવ્યું કે તેમની એક હેન્ડ બેગ જેમાં મહત્વના કાગળો હતા તે ગલતીથી મૈયત સાથે કૃબ્રમાં જ દફન થઈ ગઈ છે. જેથી મજબૂરન અમે જઈને કૃબ્રને ખોદવાની શરૂ કરી. જેવો તખ્તો હટાવ્યો તો ડરના માર્યા અમારી ચીસો નીકળી ગઈ ! કેમ કે જે યુવાન છોકરીને હમણા હમણા સાફ સુથરા કફનમાં દફનાવી હતી તે કફન ફાડીને બેઠી હતી અને તે પણ કમાનની જેમ વાંકી ! આહ ! એના માથાના વાળો વડે તેની ટાંગો બંધાયેલી હતી, અને કેટલાયે નાના નાના નામાલૂમ ડરામણા જાનવરો એની સાથે ચોટેલાં હતાં. આ ભયાનક મન્ઝર જોઈને ડરના માર્યા રડતાં રડતાં હિચકી બંધાય ગઈ અને હેન્ડબેગ કાઢયા વિના જેમ તેમ કરીને માટી નાખીને અમે ભાગી નીકળ્યા. ઘરે આવીને સગાંને એ છોકરીનો જુર્મ પૂછ્યો તો બતાવવામાં આવ્યું કે એમાં કોઈ હાલના સમયમાં અયબદાર સમજવામાં એવો જુર્મ તો ન હતો. અલ્બત્ત એ સર્વ છોકરીઓની જેમ ફેશન અપીલ હતી ! અને પર્દો કરતી ન હતી. હમણા ઈન્તેકાલ થોડા દિવસો પહેલાં

સગાંમાં શાદી હતી તો તેણીએ ફેશનના વાળ કપાવીને બની ઠનીને સામાન્ય સ્ત્રીઓની જેમ બેપદા શાદીના પ્રસંગમાં હાજરી આપી હતી.

શું આ બદ્દનસીબ ફેશન પરસ્ત છોકરીની દાસ્તાને ગમ વાંચીને આપણી તે બહેનો બોધપાઠ હાંસલ નહીં કરે જેઓ શૈતાનના ઉત્તેજિત કરવા પર એ રીતનાં હીલા બહાનાં કરતી રહે છે કે મારી તો મજબૂરી છે, અમારા ઘરમાં કોઈ પદો નથી કરતું, ખાનદાની રિવાજને પણ જોવો પડે છે, અમારું આખું ખાનદાન એજ્યુકેટેડ છે, સાદગીવાળી તથા બાપદા છોકરી માટે અહીં કોઈ રિશ્તો પણ નથી મોકલતું. બસ, દિલનો પદો હોવો જોઈએ ! અમારી નિયત તો સાફ છે ! વગેરે વગેરે.

શું ખાનદાની રસ્મો રિવાજ તથા નફસની મજબૂરીઓ તમને કૃબ્રના તથા જહન્નમના અઝાબથી નજાત અપાવી દેશે ? શું તમો બારગાહે ખુદાવંદીમાં આ પ્રકારની પોકળ મજબૂરીઓ વર્ણન કરીને છૂટકારો હાંસલ કરવામાં કામયાબ થઈ જશો ? જો નહીં ! અને ખરેખર નહીં ! તો પછી તમારે કોઈ પણ હાલતમાં ફેશન પરસ્તી તથા બેપદગીથી તોબા કરવી પડશે.

યાદ રાખો ! લોહ મેહફૂઝમાં જેનું જ્યાં જોડુ લખેલું છે ત્યાં શાદી થઈ જાય છે, વળી પ્રતિ દિન કેટલીયે ભણેલી ગણેલી મોડર્ન કુંવારી છોકરીઓ પલક ઝપકવામાં મૌતનો શિકાર થઈને રહી જાય છે. બલકે અમુક વાર એવું પણ થાય છે કે દુલ્હન પોતાની વિદાયગીરી પહેલાં જ મૌતના ઘાટ ઉતરી જાય છે અને તેણીને રોશનીઓથી જગમગાતા, ખુશબુઓની છોળો ઉડાડતા રૂમોમાં સુહાગરાત માટે પહોંચાડવાના બદલે કીડા મકોડાથી લબરેઝ, તંગ તથા તારીક (અંધારી) કૃબ્રમાં ઉતારી દેવામાં આવે છે.

તૂ ખુશીકે ફૂલ લેગા કબ તલક

તૂ યહાં ઝિંદા રહેગા કબ તલક

અને એ પતિઓના વિશે જેઓ પોતાની બેગમોને ફાહિશા બનાવે છે, હાથોમાં હાથ નાખીને બજારો, પાર્કો, પિકનિક પોઈન્ટ વગેરેમાં બેપદા ગુમાવે છે તેઓ કાન ખોલીને સાંભળી લે !

હદીષે પાકમાં ઈર્શાદ છે, જેની પત્ની અલંકારો પહેરીને ખુશ્નુ લગાડીને ઘરની બહાર બેપર્દા નીકળે છે, જો પતિ એના પર રઝામંદ છે તો એ સ્ત્રીના એક ફદમના બદલામાં તે પતિના માટે અલ્લાહ ﷻ જહન્નમમાં એક એક ઘર તૈયાર કરે છે. (દુર્રે તુન્નાસિહીન)

હઝરત સૈયદના અબૂ સાઈબ રઝી અલ્લાહુ ફર્માવે છે, એક નવજવાન સહાબી રઝી અલ્લાહુ ની નવી નવી શાદી થઈ હતી. એકવાર બહારથી જ્યારે તે પોતાના ઘરે તશરીફ લાવ્યા તો એ જોઈને તેમને ઘણી ગૈરત (શરમ) આવી કે તેમની દુલ્હન ઘરના દરવાજા પર ઉભી હતી. જલાલના માર્યા ભાલો તાણીને પોતાની દુલ્હનની તરફ લપક્યા. તેણી ગભરાયને પાછળ હટી ગઈ અને રડીને કહેવા લાગી, મારા સરતાજ ! મને ન મારો હું બેકુસૂર છું ! જરા ઘરની અંદર જઈને જુઓ કે કઈ ચીજે મને બહાર કાઢેલ છે. જેથી તે સહાબી રઝી અલ્લાહુ અંદર તશરીફ લઈ ગયા. શું જુએ છે કે એક ખતરનાક ઝેરીલો સાપ ગુછળુ વળીને બિછોના પર બેઠો છે. બેકુરાર થઈને ભાલા વડે સાપ પર હુમલો કર્યો અને તેને ભાલા પર પરોવી લીધો. ઝખ્મી સાપે તડપી તડપીને તેમને ડસી લીધા. ઝખ્મી સાપ તડપી તડપીને મરી ગયો અને તે ગૈરતમંદ સહાબી પણ સાપના ઝહેરની અસરથી શહાદતનો જામ પી ગયા. (રિસાલા ઝખ્મી સાપ બહવાલા મિશકાત શરીફ)

ગૈરતમંદ દીની ભાઈઓ ! જોયું તમે આપણા સહાબાએ કિરામ રઝુઅન અલ્લાહ તૈયાલી અલૈયમ અઝ્ઝમૈન કેટલા પ્રમાણમાં બામુરવ્વત (ગૈરતમંદ, લેહાઝવાળા) હતા. તેમને એ પણ મંઝૂર ન હતું કે તેમના ઘરની સ્ત્રી દરવાજામાં કે બારીમાં ઉભી રહે. પરંતું આજે આપણી હાલત તો એ છે કે પોતાની પત્નીને બનાવ શિંગાર (મેકઅપ) કરાવીને બેપર્દગીની સાથે મેરેજ હોલ, શોપિંગ સેન્ટરો તથા બજારોમાં ફેરવતા તથા ખરીદી કરાવતા હોય છે.

સ્ત્રી માટે જો ઘરેથી નીકળવું જરૂરી હોય તો હાથોમાં પગોમાં મોજા તથા સોકસ પહેરી લે. સફેદ તથા નજરને આકર્ષનાર ચાદર અથવા ખૂબસૂરત બુરખો ઓઢીને બહાર નીકળવાથી સૈયદના ઈમામ ગિઝાલી રઝી અલ્લાહુ એ મના ફર્માવ્યું છે કે આ રીતે ગંદા લોકો એની ચાદર અથવા બુખાને જોઈને લિજજત ઉઠાવે છે. જેથી મોટા જાડા કપડાનો તંબૂટાઈપ પહોળો બુખો પહેરવાની ઈમામ ગિઝાલી રઝી અલ્લાહુ એ

છે જે કુઆને આપણને બતાવી કે હાલતાં ચાલતાં પોતાની નિગાહોને નીચે રાખે અને દિલમાં અલ્લાહ ﷻ નો ખોફ હોય કે અલ્લાહ મને જોઈ રહ્યો છે. જેટલા પ્રમાણમાં અલ્લાહ ﷻ નો ડર વધુ હશે એટલુ જ હરામ ચીજોથી બચવાનુ આસાન થશે.

હદીષે પાકમાં ઈર્શાદ છે કે આંખો ઝિના કરે છે અને એનો ઝિના નામેહરમ સ્ત્રીને જોવું છે અને એ હરામ છે. રિવાયતમાં આવે છે કે હરામ જોનારાઓની આંખોમાં ફયામતના દિવસે આગ ભરી દેવામાં આવશે. જેથી આપણે બદનિગાહીના સર્વે પ્રકારો, રીતોથી પરહેઝ કરવો જોઈએ. દા.ત. ટી.વી., વી.સી.આર. પર અને હવે તો મોબાઈલ, ઈન્ટરનેટ થકી દેખાતા સ્ત્રીઓના ડાન્સ વગેરેનાં દશ્યો તથા દાઢી ન ફૂટી હોય તેવા છોકરાઓને વાસનાની નજરે જોવા, પોતાની જાંગ બીજા સામે જાહેર કરવી અથવા કોઈ અન્યની જાંગ જોવી, તેમજ પોતાની શર્મગાહ દેખાડવી અથવા અન્યોની શર્મગાહ જોવી, જ્યારે કે કોઈ (શરઈ ઉઝર ન હોય) હરામ છે. ડૂંટીથી લઈને ગુથણો પૂરા થતા સુધી કોઈ પણ પુરુષને કોઈ પુરુષની તરફ જોવું હલાલ નથી.

આજ કાલ જે ખેલ દા.ત. ફૂટબોલ, હોકી, ટેબલ ટેનિસ અને કબડ્ડી વગેરેની મેચોમાં મોટાભાગે જાંગો ખુલ્લી રહે છે અને લોકો જુએ છે. મતલબ કોઈની સમક્ષ સતર ખોલવું અથવા કોઈ બીજાના સતરનો કોઈ હિસ્સો જોવો બંનેવ હરામ છે. સ્ત્રી બીજી સ્ત્રીનુ સતર પણ શરઈ મજબૂરી વગર નથી જોઈ શકતી. હઝરત અલી કરમ અલ્લાહુજ્જાલ ક્રીમ થી મરવી છે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ નો ઈર્શાદે ગિરામી છે કે હે અલી ! પોતાની જાંગ અન્ય લોકોની સામે જાહેર ન કરો અથવા કોઈ જીવંત કે મુડદાની જાંગની તરફ ન જુઓ. (મિશકાત, પંજ-૨૯૬)

હઝરત હસન બસરી રઝર અલ્લાહુજ્જાલ થી નકલ છે કે તાજદારે મદીના અલ્લાહુજ્જાલ કરવાવાળા પર અને જેના પર બદનઝરી કરવામાં આવે બંનેવ પર લઅનત ફર્માવી છે. (બયહકી)

મતલબ કે પોતાના સતરને ઉઘાડુ કરનારીઓ અને તેના ઉઘાડા સતરને જોનારી સ્ત્રીઓ તથા પુરુષો મલઉન છે.

બદનિગાહીનું એક નુકસાન એ પણ છે કે તેના (બુરી નજર) થઈ ગયા પછી આંખો પર ગુલ્મત (અંધકાર) છવાય જાય છે, આંખો બેનૂર થઈ જાય છે અને દિલ પર પરેશાની છવાઈ જાય છે. અને એક નુકસાન એ પણ છે કે આ ગુનોહ ચાહે કેટલો પણ કરવામાં આવે, ચાહે હજારો છોકરા તથા છોકરીઓને ઘૂરવામાં આવે અને કલાકો સુધી ઘૂરવામાં આવે તુપ્તિ નથી નથી. પરિણામે "જોનાર તથા દેખાડનાર પણ લઅનત"ના પાત્ર બની જાય છે. અને એ કેટલુ મહાન નુકસાન છે કે આ ગુનાહમાં પડવાના સમયમાં અલ્લાહ ﷻની રહમતથી તે દૂર થઈ જાય. એક નુકસાન એ પણ છે કે આ બીમારી પછી ઈબાદતની મીઠાશ ખત્મ થઈ જાય છે.

★ બે ભાઈઓનો બુરો ખાત્મો ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને અહમદ મુવઝ્ઝિન ર.હ.અ.૨૨ ફર્માવે છે કે, હું કાબાના તવાફમાં મશગૂલ હતો એવામાં મેં એક શખ્સને જોયો કે તે ગિલાફે કાબાથી લપેટાઈને એક ને એક દુઆને રીપીટ કરી રહ્યો હતો, "યા અલ્લાહ ! ﷻ મને દુનિયાથી મુસલમાન જ વિદાય કરજે." મેં તેને પૂછ્યું, એના સિવાય કોઈ અન્ય દુઆ કેમ નથી માગતો ? તેણે કહ્યું, મારા બે ભાઈ હતા. મારો મોટો ભાઈ એક અરસા સુધી મસ્જિદમાં વિના મહેનતાણે અઝાન આપતો હતો. જ્યારે તેના મૃત્યુનો સમય આવ્યો તો તેણે કુર્આને પાક માગ્યું. અમે તેને આપ્યું જેથી એનાથી બરકતો પ્રાપ્ત કરે. પણ તે કુર્આન શરીફ હાથમાં લઈને કહેવા લાગ્યો, તમે સૌ ગવાહ થઈ જાવ કે હું કુર્આનના સર્વ અફીદાઓ તથા હુકમોથી બેઝારી જાહેર કરું છું અને ઈસાઈ ધર્મ અપનાવું છું.

જેથી એ કુફ્રની હાલતમાં મરી ગયો. પછી બીજા ભાઈએ ૩૦ વરસ સુધી મસ્જિદમાં ફી સબીલિલલાહ અઝાન આપી, છતાં તે પણ અંતિમ સમયે ઈસાઈ થઈને મર્યો. જેથી હું મારા ખાત્માના બારામાં બેહદ ચિંતિત છું અને દરેક વખતે ખાત્મા બિલ ખૈરની દુઆ માગતો રહું છું.

હઝરત સૈયદના અબ્દુલ્લાહ બિન અહમદ મોઅઝ્ઝિન ર.હ.અ.૨૨એ તેને પૂછ્યું કે તમારા બંને ભાઈઓ છેવટે એવો કયો ગુનોહ કરતા હતા જેના કારણે

૦૩. જ્યારે મઆઝલ્લાહ ! બદનિગાહી થઈ જાય તો દરેક બદનિગાહી પર આટલી રકાતો નફલ પઢો અને ત્યારબાદ ૩૧૩ વખત દુરુદ શરીફ એક જ સમયમાં પઢો.
૦૪. બદનિગાહી થઈ જાય તો એક ખાસ રકમ જુર્માના રૂપે સદકો કરો જેથી નફ્સ પર ભારે પડે.
૦૫. અદના દરજાની બદનિગાહીની ઉશ્કેરણી પર પોતાની પત્નીથી ખ્વાહિશને પૂર્ણ કરીને શૈતાની તીરોનું ભાથુ ખાલી કરી દો.
૦૬. વિના જરૂરતે આમતેમ નજરો ઘુમાવવાથી પરહેઝ કરો, કે એ સુન્નત નથી.
૦૭. વાતચીત કરતી વખતે પણ નજરો નીચી રાખવાની આદત બનાવો, કેમ કે જેને સંબોધો છે, તેના ચહેરા નજર કરી રાખવી સુન્નત નથી.
૦૮. ગાડીમાં સફર કરતી વખતે કાળજી રાખો કે આંખો ફુલશ (ગંદા) તથા ફુઝૂલ નઝારાઓમાં મશગૂલ ન થાય.

ચેતવણી : યાદ રાખશો ! નજરોની હિફાઝત ન કરવાથી ઈન્સાન ડિપ્રેશન, બેચૈન તથા નિરાશાનો શિકાર થઈ જાય છે, જેનો ઈલાજ શક્ય નથી. કેમ કે નિગાહો માણસના ખ્યાલો તથા જઝબાતને વેર વિખેર કરે છે. આવી ખતરનાક પોઝિશનથી બચવાના માટે ઉપરોક્ત ઈલાજ જરૂર કરવો રહેવો જાઈએ, નહીં તો માણસ અગણિત બીમારીઓ તથા પીડાઓમાં સપડાય જાય છે. કેમ કે નજરો જે જગાએ જામે છે તેની સારી કે બુરી અસર દિમાગની રગો તથા હોર્મોન્સ પર પડે છે. વાસનાની નજરે જોવાથી હોર્મોનની સિસ્ટમની અંદર ખરાબી પેદા થઈ જાય છે, કેમ કે એ નિગાહોની અસર ઝેરીલી રતુબતનો સબબ બની જાય છે. હોર્મોન્સની ગ્રંથિઓ એવી તેજ તથા શરીર વિરુદ્ધ ઝેરીલી રતુબત બહાર પાડે છે જેનાથી આખું શરીર ડિસ્ટર્બ થઈ જાય છે. આ ખતરનાક કૈફિયતથી બચવાના માટે નજરોને નીચી રાખવાની સુન્નત પર અમલ કરવો જરૂરી છે.

ઔલાદની તર્બિયત (કેળવણી)નો તરીકો

હઝરત ઐયૂબ બિન મૂસા رضي الله عنه પોતાના પિતાના વાસ્તાથી પોતાના દાદાથી રિવાયત કરે છે કે રસૂલુલ્લાહ صلى الله عليه وسلم એ ઈર્શાદ ફર્માવ્યો, "સારી તાલીમો તર્બિયતથી વધીને એક બાપનો પોતાની ઔલાદના માટે કોઈ તોહફો નથી."

(તિર્મિઝી શરીફ)

હઝરત જાબિર બિન સમુરહ رضي الله عنه થી રિવાયત છે કે રસૂલે અકરમ صلى الله عليه وسلم ફર્માન છે, માણસના માટે કોઈને ખેરાતમાં ઘણો જ બધો માલ આપવા કરતાં એ બેહતર છે કે પોતાના પુત્રની સારી તર્બિયત કરે અને તેમને નેક આદતો શીખવાડવામાં રૂપિયા ખર્ચ કરે.

સામાન્યતઃ બાપની અસર તેમની ઔલાદ પર થતી હોય છે. જેમ કે હઝરત ફાતિમા رضي الله عنها ની શખ્સિયતથી અંદાજો કરવામાં આવી શકે છે કે સરકારે દો આલમ صلى الله عليه وسلم એ તેમની કેટલી અજોડ તર્બિયત કરી હતી. હઝરત આઈશા رضي الله عنها થી મરવી છે કે હઝરત ફાતિમા رضي الله عنها સ્ત્રીઓથી વધીને દાના હતાં. વાતચીતની પદ્ધતિ, સદવર્તાવ અને વફાર તથા સંસ્કારમાં પોતાના બાબાજાન રહમતે આલમ صلى الله عليه وسلم ના સિવાય એમનો કોઈ ધાની ન હતો.

દરેક મા બાપે એ જાણી લેવું જોઈએ કે બચપનમાં જે સારી કે બુરી આદતો બાળકોમાં પુખ્તા થઈ જાય છે તે જીવનભર નથી છૂટતી. એટલા માટે મા બાપ માટે અનિવાર્ય છે કે બાળકોને બાળપણમાં સારી આદતો શીખવાડો અને બુરી આદતોથી બચાવો. જે લોકો એવું કહીને કે હજી બાળક છે, મોટો થશે તો ઠીક થઈ જશે, બાળકોને શરારતો તથા ગલત આદતોથી નથી રોકતા, તે લોકો હકીકતમાં બાળકોના ભવિષ્યને ખરાબ કરે છે અને મોટા થયા બાદ બાળકોના બુરા અપ્લાક તથા ગંદી આદતો પર રડે તથા માતમ કરે છે. જેથી અતિશય જરૂરી છે કે બચપનમાં જ જો બાળકોમાં કોઈ શરારત કે બુરી આદત જુએ તો તેના પર રોકટોક કરતા રહે, બાળકને કડકાઈથી ધમકાવતાં ફટકારતાં રહે અને વિવિધ રીતે બુરી આદતોથી રોકે અને સારી આદતો પર ખૂબ ખૂબ શાબાશી

આપીને તેમના મનને પ્રોત્સાહિત કરે, બલકે કાંઈક ઈનામ આપીને તેમનો હોસલો બુલંદ કરે.

૦૧. જો બાળક ક્યાંકથી કોઈ ચીજ ઉઠાવી લાવે, ભલે ગમે તેટલી નાની કે મામૂલી ચીજ કેમ ન હોય, તેના પર ઘરવાળાં તુરત જ નારાજ થઈ જાય અને સર્વ ઘરવાળાં બાળકને "ચોર ચોર" કહીને શરમ અપાવે અને બાળકને મજબૂર કરે કે તે તરત જ એ ચીજને જ્યાંથી લાવ્યો છે તે જગાએ મૂકી આવે. પછી ચોરીથી નફરત અપાવવા ખાતર હાથ ધોવડાવે અને કાન પકડીને તેને તોબા કરાવે, જેથી બાળકના દિમાગમાં સારી રીતે એ વાત જામી જશે કે પરાયી ચીજ લેવી ચોરી છે અને ચોરી ઘણું જ બુરુ કામ છે.

૦૨. ચીસો પાડીને બોલવા તથા જવાબ આપવાથી હમેશાં બાળકોને રોકે ખાસ કરીને બાળકીઓને તો ખૂબ ધમકાવે ફટકારે, નહીં તો મોટી થયા બાદ એ જ આદત પડી રહેશે તો પિયર તથા સાસરે બંનેવ જગાએ સૌની નજરોથી ઉતરી જશે અને મુંહફટ તથા બદતમીઝ કહેવાશે.

૦૩. બાળકો ગુસ્સામાં આવીને જો કોઈ ચીજ તોડે ફોડે અથવા કોઈને મારી બેસે તો ખૂબ ધમકાવો બલકે યોગ્ય સજા આપો જેથી ફરી બાળકો એવું ન કરે. એ પ્રસંગે લાડ પ્યાર ન કરો.

૦૪. બાળકોની દરેક હઠ પૂરી ન કરો, કેમ કે એનાથી બાળકનો સ્વભાવ બગડી જાય છે અને જિદ્દી બની જાય છે અને એ આદત જીવનભર નથી છૂટતી.

૦૫. બાળકોને બાળપણથી જ એ વાતની આદત નાખો કે તે પોતાનું કામ ખુદ પોતાના હાથ વડે કરે, પોતાનું પાથરણુ ખુદ પોતાના હાથે પાંથરે અને સવારે ખુદ પોતાના હાથ વડે પોતાનું બિસ્તર લપેટીને તેના ઠેકાણે રાખે. બાળકીઓને ઘર તથા સામાનની સુથરાઈ તથા સજાવટ કપડાં ધોવા, કપડાં રંગવા, સીવવા પરોવવાનું સર્વ કામ માએ શીખવવું લાઝિમ છે જેથી બાળપણથી બાળકીઓને મહેનત તથા તકલીફ ઉઠાવવાની આદત પડે.

૦૬. બાળકની સામે અધિક ખાવાની બુરાઈ કરતા રહો અને દરેક સમયે ખાતા પીતા રહેવાથી પણ બાળકોને નફરત અપાવતા રહો. દા.ત. એવું કહ્યા

કરો કે જે વધારે ખાય તે જંગલી તથા બદ્ધ છે અને દરેક સમયે ખાતા પીતા રહેવું એ વાંદરાઓની આદત છે.

૦૭. અમુક સ્ત્રીઓ પોતાનાં બાળકોને મીઠાઈ પુષ્કળ ખવડાવે છે એ સખત નુકસાન કર્તા છે. વધુ મીઠાઈ ખાવાથી દાંત બગડી જાય છે, પાચન શક્તિ કમજોર થઈ જાય છે અને કેટલીક પેટની બીમારીઓ તથા ફોલ્લા ફોલ્લી બાળકોને થઈ જાય છે. મીઠાઈઓને બદલે ગ્લુકોઝના બિસ્કિટ બાળકો માટે સારો ખોરાક છે. તૈયાર પડીકાં જાત જાતના ગુણનાં હવે તો વેચાય છે તો એનાથી પરહેઝ કરાવે અને ચેક કરીને ખાવાની રજા આપે કે એની બનાવટોમાં પ્લાસ્ટીક જેવું તત્વ વપરાય છે જે ગંભીર બીમારી લાગુ કરી શકે છે. નવા મેવા, નવાં ફળો પ્રથમ બાળકોને ખવડાવે પછી પોતે ખાય કે બાળકો પણ તાજાં ફળો છે, નવા ફળને નવાં ફળ આપવાં સારું છે.

૦૮. બાળકો તથા બાળકીઓ એકબીજાથી છુપાવીને અલગ અલગ રમે તો તેમની રોક ટોક કરે કે એ સારી આદત નથી.

૦૯. ઔલાદને કાંઈક આપતી વખતે માબાપે જોઈએ કે અદ્દલો ઈન્સાફને ધ્યાનમાં રાખે. ઈસ્લામમાં નાના મોટા, છોકરા છોકરીઓ સૌને હક્કો સમાન છે જેથી કોઈને ચીજ આપવી અને કોઈને ન આપવી એ જાઈઝ નથી, બલકે કોઈને મેહરૂમ રાખવું એ જુર્મ છે. ઔલાદથી નાઈન્સાફીનું સૌથી મોટું નુકસાન એ થાય છે કે ભાઈઓ બહેનોમાં અદાવત તથા દુશ્મનીની ભાવનાઓ પેદા થઈ જાય છે.

૧૦. જ્યારે બાળકો બાળકીઓ તાલીમને પાત્ર થઈ જાય તો સૌ પ્રથમ તેમને કુર્આન શરીફ તથા દીનીયાતની તાલીમ અપાવે. જ્યારે બાળક કે બાળકી સાત વરસનાં થઈ જાય તો તેમને તહારત (પાકી) અને વુઝૂ ગુસ્લનો તરીકો શીખવાડો, અને નમાઝની તાલીમ આપીને તેમને નમાઝી બનાવો અને પાકી તથા નાપાકી, હલાલ તથા હરામ અને ફર્ઝ તથા સુન્નતો વગેરે શીખવાડો.

૧૧. જો ઘરમાં નોકરો હોય ચાહે તે પુરૂષ હોય કે સ્ત્રીઓ તેમની સાથે બાળકોને બેતલ્લુફ ન થવા દે. ખાસ કરીને જે નોકરોના અખ્લાક શંકાસ્પદ જોવા

મળે તેમની નિગરાનીમાં બાળકોને કદાપિ ન રાખે. નાનાં બાળકોને અન્ય મોટાં બાળકો સાથે રહેવા તથા રમવાથી રોકી દે અને ન બાળકોને એક સાથે સૂવાનો મોકો આપે. તેમજ મહોલ્લાનાં બુરાં બાળકોની સાથે મેલજોલથી મના કરી આપે.

૧૨. ૧૨ થી ૧૪ વરસની ઉંમરમાં બાળકને ગુસલખાનામાં એકલુ ગુસ્લ કરવા ન દે, બલકે તેમને કપડુ વગેરે બંધાવીને પોતાની નિગરાનીમાં નવડાવે અને ન તો સૂવા માટે રાતે અલગ રૂમમાં ઈજાઝત આપે, બલકે તેની ચારપાઈ સર્વ ઘરવાળાંઓની પાસે હોવી જોઈએ.

૧૩. છોકરીઓ જ્યારે બાલિગ થઈ જાય તો તેમને પદો કરાવી દો, સામાન્યતઃ નવ વરસની ઉંમરમાં જ પદો કરાવી દેવો જરૂરી છે.

૧૪. મા બાપની ફરજ છે કે બાળકો જ્યારે યુવાન થઈ જાય તો તેમની શાદી કરાવી દે, પરંતું શાદીમાં છોકરા તથા છોકરીનું રાજી હોવું જરૂરી છે, કેમ કે ઈસ્લામમાં જબરદસ્તી નથી. હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ رضي الله عنهما થી રિવાયત છે કે તાજદારે રિસાલત عليه وسلم એ ફર્માવ્યું કે જે ઘરમાં બાળક પેદા થાય તો એનું સારું નામ રાખે, તેની તર્બિયત કરે. જ્યારે બાલિગ થઈ જાય તો તેની શાદી કરે. જો બાલિગ થવા પર તેની શાદી ન કરી અને ગુનાહમાં પડી ગયું તો એ ગુનાહમાં એનો બાપ પણ શરીક છે.

૧૫. હઝરત અનસ رضي الله عنهما થી રિવાયત છે કે સરકારે મદીના عليه وسلم એ ફર્માવ્યું કે :-

- ૦૧.** જ્યારે બાળક એક અઠવાડિયાનું થઈ જાય તો તેનો અફીફો કરો અને નામ રાખો અને તેને પાક કરો.
- ૦૨.** છ વરસનું થઈ જાય તો તેને આદાબની તાલીમ આપો.
- ૦૩.** નવ વરસનું થઈ જાય તો તેનું બિસ્તર અલગ કરો.
- ૦૪.** તેર વરસનું થઈ જાય તો નમાઝ ન પઢવા પર તેને સજા આપો.
- ૦૫.** સોળ વરસનું થઈ જાય તો તેની શાદી કરાવી દો. (ભલે વિદાયગીરી મોડી કરો)

૧૬. ખરાબ છોકરા છોકરીઓની સોહબત, તેમની સાથે રમવા તેમજ નાયગાન, સીનેમા, થિયેટર, તથા ટી.વી. મોબાઈલ વગેરેથી બાળકોને ખાસ કરીને બચાવો અને પોતે પણ બચો, કેમ કે આ સર્વ ચીજો નિરર્થક ચીજોમાંથી છે. તેમાં ગુમ રહેનારી ઔલાદ કદાપિ અપ્લાકી તૌર પર સારી નથી બની શકતી. બલ્કે એ ચીજો અસંખ્ય ફિલ્નાઓની જડ છે અને દુનિયા તથા આખેરતના માટે ખૂબ જ નુકસાન કર્તા છે, એનો ખાસ કરીને ખયાલ રાખશો. ખુદા ન ખ્વાસ્તા જો તમે એ ચીજો ટી.વી. વગેરે લાવીને રાખી દીધી તો તમને આખા ઘરવાળાના બરાબર ગુનોહ મળશે, મળતો રહેશે. તેમજ એનાથી બાળકો તથા બાળકીઓની તર્બિયત પર ગલત અસર પડશે અને તેઓ બુરી આદતોનો શિકાર બનીને તબાહ થઈ જશે. એક બનાવ પણ આપ ઈબ્રતના માટે સાંભળી લો :-

અરબ શરીફમાં બે બાઅમલ દોસ્ત રહેતા હતા. એક રિયાઝમાં અને બીજો જિદા શરીફમાં. રિયાઝવાળા દોસ્તનો ઈન્તેકાલ થઈ ગયો. એક દિલ જિદા શરીફવાળા દોસ્તે રિયાઝવાળા મરનાર દોસ્તને ખ્વાબમાં જોયો કે તે અઝાબમાં સપડાયેલો છે. તેણે અઝાબનો સબબ પૂછ્યો તો તે દોસ્ત કહેવા લાગ્યો, મને ફિલ્મો તથા ડ્રામાઓથી જો કે નફરત હતી પણ મારાં બાળકોના આગ્રહ પર મેં તેમને ટી.વી. ખરીદીને લાવી આપ્યું. આહ ! હું જ્યારથી મૃત્યુ પામ્યો મારાં ઘરવાળાંઓ ટી.વી. પર ડ્રામા જોઈ રહ્યા છે અને હું કુબરમાં અઝાબ વેઠી રહ્યો છું. ભાઈ ! મહેરબાની કરો ! મારા પર દયા કરો ! અને મારાં ઘરવાળાંને સમજાવો કે તેઓ ટી.વી.ને ઘરેથી કાઢી નાખે.

જ્યારે સવાર થઈ તો જિદા શરીફવાળા દોસ્તને રાતવાળો ખ્વાબ યાદ ન રહ્યો. બીજી રાતે ફરી એ જ પ્રમાણે ખ્વાબ જોયો જેમાં એનો દોસ્ત ચીસો પાડી રહ્યો હતો કે તમો મારા ઘરેથી જલ્દીથી ટી.વી. કઢાવી નાખે.

જેથી તે વિમાન મારફતે તરત રિયાઝ પહોંચી ગયો. સર્વ ઘરવાળાંને ભેગાં કરીને તેણે પોતાનો ખ્વાબ સંભળાવ્યો. સાંભળતાં જ સૌ રડવા લાગ્યાં. મોટો છોકરો જઝબાતના આલમમાં ઉઠ્યો અને ઉઠીને ટી.વી.ને ઊંચકીને જોરથી જમીન પર પટકી દીધું. એક ધમાકા સાથે ટી.વી.ના ટુકડા થઈ ગયા. તેણે ઘરમાં

એલાન કર્યું, ઈ-શાઅલ્લાહ ! આજ પછી કદી પણ મનહૂસ ટી.વી. અમારા ઘરમાં દાખલ થશે નહીં કે એના કારણે અમારા પ્યારા અબ્બાજાન કુબ્રામાં અઝાબમાં સપડાય ગયા. જિદ્દા શરીફવાળો દોસ્ત જ્યારે રાતે સૂતો તો તેણે પોતાના મરનાર દોસ્તને ખ્વાબમાં સારી હાલતમાં જોયો. તે મુસ્કુરાઈને કહી રહ્યો હતો, જે વખતે મારા પુત્રએ ટી.વી. જમીન પર પટકયું અલ્લહ્મદુલિલ્લાહ ! એ જ વખતથી મારાથી અઝાબ દૂર થઈ ગયો.

પ્યારા દીનીભાઈઓ ! જોયું તમે કે ટી.વી. કેટલા અંશે તબાહ કરનાર છે. અફસોસ ! દરેક વ્યક્તિ આ તબાહ કરનારનો શિકાર છે. અફસોસ ! આજે ટી.વી., વી.સી.આર. પર ફિલ્મો ડ્રામા જોવા એ મોટાભાગના લોકોની નજીક મઆઝલ્લાહ ! અયબ જ નથી રહ્યું ! જો કોઈ સમજાવે તો જવાબ મળે છે કે જનાબ ! અમને ફિલ્મો જોવાનો શોખ નથી, અમે તો કેવળ બાળકોના માટે લીધું છે ! જો અમે ઘરમાં ટી.વી. ન રાખીએ તો બાળકો પડોશીઓનાં ઘરોમાં જઈને જુએ છે. પ્યારા દીની ભાઈઓ ! શું આ જવાબ તમને કુબ્રા તથા મહેશરમાં છોડાવી લેશે ?! નહીં ! કદાપિ નહીં ! બલકે પોતાનાં બાળ બચ્ચાંની સુધારણાની પણ જિમ્મેદારી તમારા પર છે. જેમ કે સૂરએ તહરીમની આયત નં. ૬માં અલ્લાહ તઆલા ઈર્શાદ ફર્માવે છે : "હે ઈમાનવાળાઓ ! પોતાની જાનો તથા પોતાનાં ઘરવાળાંઓને એ આગથી બચાવો જેનું બળતણ માણસ તથા પથ્થર છે."

ખરેખર મા બાપ જો આ આયતને સામે રાખે તો ન કેવળ પોતે તેમને પોતાની ફિકર લાગુ થશે બલકે ઔલાદની તર્બિયતના માટે એમનામાં અધિક જઝબો પેદા થશે. અને પોતાની દીની જિમ્મેદારીઓને અધિક ઉમદા રીતે અદા કરી શકશે. દેખભાળ અને ઈસ્લામી તર્બિયતથી બાળકના અખ્લાક દુરુસ્ત થશે અને શરીર તંદુરસ્ત થશે, બુદ્ધિ તથા ઈલ્મ પુખ્તા થશે અને બાળક માનસિક તથા સામાજિક લેહાઝથી કામિલ તથા મુકમ્મલ થશે અને દેખભાળ તથા નિગરાનીથી બાળક બુરા દોસ્તોથી તથા બુરી સોહબતથી અને આઝાદ તથા આવારા સાથીઓની સોહબતથી બચી જશે. અને સર્વ ચીજોથી પણ બચી જશે જે એને ખોટી ચાલવાળો અને ખરાબ બનાવી દે છે. જેમ કે સીનેમા જોવી,

ટી.વી. તથા મોબાઈલ પર બિભત્સ ગંદી ફિલ્મો તથા ડ્રામાઓથી મહેફૂઝ રહેશે અને તે મેગેઝિનો વાંચવાથી બચી જશે જે વાસના ઉશ્કેરનાર બિભત્સ હોય છે, એ જ પ્રમાણે એવા જ કિસ્સા, કહાનીઓ, ડ્રામાઓથી બચી જશે.

એવાં મા બાપ કેટલાં સારાં હોય છે જેઓ સવાર સાંજ પોતાનાં બાળકો સાથે સમય પસાર કરે છે અને પોતાના જિગરના ટુકડાઓની ઈસ્લામી તા'લીમાતના માટે યોગ્ય વ્યવસ્થા કરે છે. બલ્કે અલ્લાહ ﷻ ને ત્યાં એ વખતે તેમને કેટલો અજરો સવાબ મળતો હશે જ્યારે તેઓ બાળકોની પાસે તેમનો સબક સાંભળવાના માટે બેસે છે, અથવા બાળકને કોઈ ઉમદા અખ્લાકની તરફ ધ્યાનિત કરે છે, અથવા ઉમદા રીતે કુર્આન તથા કિરાઅતની તા'લીમ આપે છે.

અને તે બાપ કેટલા પ્રમાણમાં જુલ્મ કરે છે અને તેમના હક્કને બર્બાદ કરે છે અને તેની ઈ-સાનિયતનો ફાતિલ બને છે જ્યારે તે પોતાના ફારિગ સમયોને પોતાના દોસ્તોની સાથે હોટલ કે કલબોમાં ફૂઝૂલ ગુઝારે છે, અથવા કોઈ બેહૂદા પ્રકારના ડ્રામા જોવામાં પોતાના આઝાદ આવારા બદઅખ્લાક દોસ્તોના સાથે સમય બર્બાદ કરે છે. મા બાપના સિવાય કોણ બાળકને ઉચ્ચ આ'લા અખ્લાક તથા બેહતરીન અદબની તર્બિયત આપી શકે છે. મા બાપના સિવાય બાળકની માનસિક તથા બુદ્ધિ તથા સમજના પાયાના ઉસૂલ તથા ફાયદા તથા બંધારણ પર કોણ તર્બિયત કરી શકે છે ?

મા બાપના સિવાય બાળકને કોણ આ કેળવણી આપી શકે છે કે અન્યોના હક્કોનો ખયાલ રાખે અને લોકો તથા સમાજના આદાબનો પાબંદ રહે. અને જો મા બાપ ખેલ તથા મનોરંજનમાં વ્યસ્ત રહેતાં હોય તો બાળકમાં આ ફઝાઈલ તથા ખૂબીઓ કોણ પેદા કરશે.

જેથી મા બાપ જ પ્રથમ તથા છેલ્લાં બાળકની ઈમાની તથા અખ્લાકી તર્બિયત, માનસિક વફાર તથા સહનશક્તિ પેદા કરવાનાં હફીફી જિમ્મેદાર અને સારા ઈલ્મોથી સજ્જ કરવાનાં જિમ્મેદાર છે.

હસ્ત મૈથુન અને તેનાથી બચવાનો તરીકો

પોતાના હાથ વડે વાસના પૂરી કરવી હરામ છે. એનાં અગણિત નુકસાનો છે. હઠીષે પાકમાં એવા શખ્સને મલગીન કહેવામાં આવ્યો છે. આ બુરી આદતમાં સપડાનારો સામાન્યતઃ શાદીના લાયક નથી રહેતો. આ લઅનતની બુરી અસરોથી ગુપ્તાંગ ખાસ વાંકુ અને મૂળેથી પાતળુ થઈ જાય છે. તેના રૂહ, રીહ તથા લોહીનો દૌરો સંપૂર્ણપણે નથી હોતો, બલ્કે એના બદલે પીળા રંગનો મવાદ (જથ્થો) રગોમાં ભરાય જાય છે. તબીયત દિન પ્રતિદિન બગડતી જાય છે. આમ શારીરિક તથા અઅસાબી કમજોરી પેદા થઈને મર્દાની કુલ્લત તબાહ થઈને રહી જાય છે.

બીમાર, બુઝદિલ, ગમગીન, ચિંતિત, બેહિંમત, પરેશાન હાલ તથા યાદ શક્તિ તથા દિમાગ બેહદ કમજોર થઈ જાય છે. કામ કરવા માટે જીવ ચાહતો નથી. કેટલીક વાર તો જિંદગીથી નફરત કરતો તથા પરેશાન થઈને મૌતને અગ્રતા આપે છે.

હસ્તમૈથુનની ખાસ નિશાની આ છે : બીમારની નિગાહો સામાન્યતઃ લોકોની સામે ઝુકેલી હશે, આંખોની આસપાસ કાળાં કુડાળાં પડી જવું, માથુ ચકરાવે ચઢે, જો બેસીને ઉઠે તો આંખોની આગળ અંધારુ છવાય જાય છે. પેશાબ તેજ તથા બળતરાવાળો આવે, હાથ તદ્દન ઠંડા અથવા ખૂબ જ ગરમ રહેવું, ગાલો પર કઠીક સફેદી, કઠીક કરચલીઓ, નાકની અણી વાંકી, વધારે ચાલવાથી શ્વાસ ફૂલી જવો, કમજોરી રોજ બરોજ વધતી જવી. હસ્ત મૈથુનની તબાહકુન આદતથી બેચૈની વધે છે. દિમાગ અતિશય કમજોર થઈ જાય છે, આત્મ વિશ્વાસ ઘટતો ચાલ્યો જાય છે અને દિમાગી ઉલ્લઝનો એવા નવયુવાનો માટે પ્રગતિ તથા તંદુરસ્તીના સર્વ માર્ગો બંધ કરી દે છે.

એનો સબબ સામાન્યતઃ બુરી સોસાયટી તથા ગંદા દોસ્તો છે જે પોતાના બેતકલ્લુફ સગા વગેરે ઓછી ઉમરના ભોળા ભાળા છોકરાઓને આ બુરી આદતમાં લગાડવા તથા તેના પ્રતિ આકર્ષવામાં અધિક હિસ્સો લે છે. અને જાત

જાતની રીતે ગલત બયાની કરીને એમને આ ગંદી આદતના ગુલામ બનાવી દે છે, જો કે એની કેટલીય અન્ય સૂરતો પણ મૌજૂદ છે, દા.ત. મોબાઈલ પર બિભ્સ દશ્યો, ગંદી નોવેલો.... વગેરે ઘણા નવયુવાનોને આ બલા તરફ વાળે છે.

આ બીમારી તથા બલાથી બચવાનો તરીકો : એ છે કે સારી સોહબત અને પોતે પોતાને વધુથી વધુ વ્યસ્ત તથા કામકાજ પ્રતિ પરોવાયેલો રાખે. બેકારી, એકાંત તથા અખ્લાક બગાડનાર સાહિત્યો તથા ગંદા ખ્યાલોથી બચે અને ચાલતી વખતે નિગાહોને નીચી રાખે.

જો નાસમજીના કારણે ખુદા ન ખ્વાસ્તા આ બીમારીમાં સપડાયા હોવ તો તરત ત્યજી દઈને તૌબા કરો અને પછી એના પર મજબૂતીથી કાયમ રહો.

એ ડરને દિમાગમાંથી કાઢી નાખવામાં આવે કે મારામાં કમજોરી પેદા થઈ ગઈ છે, કેમ કે અમુક નવયુવાન ગભરાયને ઉલ્ટા સીધા ઈલાજ કરે છે અને જાત જાતની દવાઓમાં ઉલઝીને પોતાની શારીરિક વ્યવસ્થા ખરાબ કરી લે છે. ઝેરીલી તથા ખતરનાક પ્રકારની દવાઓ ખાસ અંગ પર લગાડી લગાડીને તેને અધિક બેકાર બનાવી લે છે જ્યારે સામાન્યતઃ તેની જરૂરત નથી હોતી.

સારાંશ કે આ બીમારીના કારણે જે કમજોરી પેદા થઈ જાય છે તેનો ઈલાજ કેવળ એ છે કે સર્વ રીતે શારીરિક તંદુરસ્તી પર ધ્યાન આપવામાં આવે. આ મફ્સદના માટે સારો તથા યોગ્ય ખોરાક લેતો રહે તો આ રીતે ક્રમે ક્રમે સર્વ ખરાબીઓ દૂર થઈ જશે.

લવાતત (સૃષ્ટિ પિરુક્ ફૂત્ય)ની તબાહકારીઓ

પુરૂષનું પુરૂષ સાથે પોતાની વાસનાનુ પૂર્ણ કરવું એને લવાતત કહે છે. એ પોતાની પાછળ એક લાંબો ઈતિહાસ ધરાવે છે. આપે કુર્આન મજીદમાં એક જલીલુલ ફદર પયગંબર લૂત عليه السلامનું વર્ણન વાંચ્યું હશે. તે હઝરત ઈબ્રાહીમ عليه السلامના ભત્રીજા હતા અને ઉદ્દુનના તે ઈલાકામાં રહેતા હતા જ્યાં હવે બહરે મરદાર આવેલ છે. એ સમયે એ જગાએ સદૂમ તથા અમૂરા નામને બે મોટાં મોટાં શહેર આબાદ હતાં. લોકો ઘણા ખુશહાલ હતા અને ઘણા ઠાઠમાઠથી રહેતા

હતા. શૈતાને એ લોકોને એક એવા બુરા કામમાં ફસાવી દીધા જે એમનાથી પહેલાં દુનિયામાં કોઈ ક્રૌમ કે વ્યક્તિએ કર્યું ન હતું અને ન કોઈને એની ખબર હતી. તે બુરુ કામ એ હતુ કે પુરુષ નવયુવાન છોકરાઓ સાથે બદ્દફેલી કરતા હતા, પોતાની વાસના સ્ત્રીઓને બદલે છોકરાઓથી પૂરી કરતા હતા. એના પર અલ્લાહ ﷻ એ પોતાના પયગંબર હઝરત લૂત عليه السلامને હુકમ ફર્માવ્યો કે તે પોતાની ક્રૌમને તેનાથી દૂર રાખવા માટે વઅઝ તથા નસીહત કરે. છેવટે તે બદ્દખખત તથા મલઉન લોકો આ કબીરા ગુનાહથી દૂર ન થયા, બલકે આ બુરુ કામ એમની નજીક સારુ બની ગયું અને નોબત ત્યાં સુધી પહોંચી કે તેઓને એલાનિયા પોતાની મજલિસોમાં આવુ કામ કરવામાં ખચકાટ થતો ન હતો.

એમની શૈતાનિયતનો એ હાલ હતો કે જ્યાં કોઈ ખૂબસૂરત ચહેરવાળાને જોયો તો એના પર તૂટી પડતા.

સૂરએ હૂદ, સાતમા રુકૂઅમાં રબ્બુલ ઈઝ્ઝતે તે સમયનો નફશો ખેંચ્યો છે જ્યારે અઝાબના ફરિશતા નવયુવાનના સ્વરૂપમાં મહેમાન બનીને લૂત عليه السلامની પાસે પહોંચ્યા. તો લૂત عليه السلامની ક્રૌમ એ મહેમાનોની બેહુમતી માટે તૈયાર થઈ ગઈ. લૂત عليه السلامની પરેશાનીનો એ આલમ હતો કે ક્રૌમને સમજાવી રહ્યા હતા કે સ્ત્રીઓ સાથે પોતાની વાસના સંતોષો, આ અપ્રાકૃતિક કૃત્ય પાછળ તમે કેમ આગ્રહી બન્યા છો.

છેવટે પરિણામ એ આવ્યું કે અલ્લાહ તઆલાનો અઝાબ આવ્યો અને બુરી રીતે ક્રૌમે લૂત તળે ઉપર થઈ ગઈ. જમીનને ઉલ્ટાવીને એ ક્રૌમ પર દઈ મારી અને આસ્માનથી પથ્થર વર્ષા થઈ અને એ બંનેવ શહેરને ગર્ક કરીને ત્યાં સમુદ્ર બનાવી દીધો, એને આજકાલ બહરે મરદાર કહે છે જેનું પાણી ખૂબ જ દુર્ગંધમય તથા કડવુ છે. એટલે સુધી કે એ પાણીમાં માછલી પણ જીવંત નથી રહી શકતી. સારાંશ કે એ જાલિમોમાંથી એક માણસ પણ જીવતો ન રહ્યો. અને આ બુરા કામના કારણે અલ્લાહ તઆલાએ એ ક્રૌમને તેમના સર્વ માલ સામાન તથા શાનો શૌકતની સાથે હમેશાં હમેશાં માટે ગર્ક કરી આપી.

પ્યારા દીની ભાઈઓ ! કુર્આને પાકમાં લૂત عليه السلامનો બનાવ વિવિધ

જગાઓએ વિગતવાર આવ્યો છે અને આ બુરાઈથી હઝરત લૂત عليه السلام એ જે રીતે પોતાની કૌમને સમજાવી અને એ તરફ નિર્દેશ કરવામાં આવ્યો છે કે જે કોઈમાં અમરદ પરસ્તીની આદત પડી જાય છે તેની અખ્લાકી હાલત કેટલા પ્રમાણમાં નીચ તથા બેઈજજતભરી હદ સુધી પહોંચી જાય છે. પછી કૌમની ઈબ્રતઅંગે સજાનો ચિતાર રજૂ કર્યો જેથી કુઆનને પઢવાવાળા આ બુરાઈના અંજામથી સારી રીતે વાકેફ થઈ જાય અને એ રીતે પોતે પોતાને આ ગૈર ફિતરી (અપ્રાકૃતિક) કૃત્ય (હોમો સેકસુઅલ)થી મહેફૂઝ રાખે.

આ બુરા કામને અગૂલામ અથવા લવાતત (લોંડાબાજી) પણ કહે છે અને એનાથી બચવું અત્યંત જરૂરી છે. જે ભોળાભાળા બાળકો ખૂબસૂરત હોય છે તે એવા શૈતાનોના શિકાર બની જાય છે. બુરા તથા ગંદા લોકો એમને દોસ્ત બનાવીને અને જાત જાતની લાલચો આપીને તેમની સાથે શૈતાની હરકત કરે છે. એ રીતે પોતે પણ તબાહ થાય છે અને નાદાન બાળકોને પણ ગલત માર્ગે નાખી દે છે.

★ સહાબાના યુગનો બનાવ ★

હઝરત ખાલિદ બિન વલીદ رضي الله عنه ને માહિતી આપવામાં આવી કે એક શખ્સ એવો છે જે સૃષ્ટિ વિરુદ્ધ કૃત્ય કરે છે. હઝરત ખાલિદ رضي الله عنه એ આ બનાવ હઝરત સિદીકે અકબર رضي الله عنه ને લખી મોકલ્યો. અને મશ્વરો માગ્યો, કેમ કે આ નવીન જાતનો બનાવ હતો. હઝરત અબૂબક સિદીકે رضي الله عنه એ સલાહકાર સમિતિ બોલાવી અને આ મસ્અલો રજૂ કર્યો. એના અનુસંધાનમાં હઝરત અલી رضي الله عنه એ રાય આપતાં ફર્માવ્યું કે આ અમલનો સંબંધ કૌમે લૂત عليه السلام ના અમલથી છે જેથી સજા પણ એ જ પ્રકારની થવી જોઈએ. મારી રાય એ છે કે એ શખ્સને સળગાવી દેવામાં આવે. હઝરત અબૂબક رضي الله عنه એ રાય પસંદ આવી અને આપ رضي الله عنه એ હઝરત ખાલિદ બિન વલીદ رضي الله عنه ને લખી મોકલ્યું જેથી તેમણે તેને ગિરફતાર કરીને આગમાં જલાવી દીધો. (અલજવાબુલ કાફી)

★ બે પુરૂષોને એક સાથે સૂવું ★

એના અનુસંધાનમાં એ જણાવી દેવું જરૂરી છે કે આ જ ફિત્નાના કારણે હુઝૂરે અકરમ صلى الله عليه وسلم એ ફર્માવ્યું કે એક ચાદરમાં બે પુરૂષો ન સૂએ. ઈશાદે

નબવી ﷺ છે કે એક પુરૂષ બીજા પુરૂષની સાથે એક કપડામાં ન આવે. (મિશકાત)

હઝરત શાહ વલીયુલ્લાહ رحمة الله عليه આ હદીષ હેઠળ ફર્માવે છે કે એક કપડામાં આડા પડવા કે સૂવાથી સેક્સ્યુઅલ આકર્ષણમાં જોશની કૈફિયત પેદા થાય છે. જેનાથી કદી કદી લવાતતનું આકર્ષણ પેદા થઈ જાય છે. આ હદીષને દલીલ બનાવીને ઈમામ રાઝી رحمة الله عليه ફર્માવે છે, "બે પુરૂષોનું એક સાથે સૂવું જાઈઝ નથી ભલે બંનેવ બિસ્તરના કિનારે કિનારે પણ કેમ ન હોય."

આ હુકમ નફ્સિયાતના બરાબર મુતાબિક્ક છે. બે શખ્સોનું એક જગાએ હોવું કોઈ સ્થિતિમાં બુરાઈથી ખાલી નથી. તે બુઝુર્ગાને દીન જેઓ પોતાના ઈલ્મો અમલ તથા ઝુહ્દો તફવામાં સિદ્ધ થયેલા છે અને યફીનન ! એમની હિદાયતો બિલકુલ દુરુસ્ત તથા કાબિલે અમલ છે અને આપણા માટે તેમના બનાવો ખૂબ જ સુધારણા સૂચક છે. જે પુરૂષો છોકરાઓ પાસે પગો દબાવે છે અને ખૂબ જ નિઃસંકોચપણે તેમનાથી મળે છે, હું એવું નથી કહેતો કે તેમની નિયતોમાં ખોટ છે, બલકે સાવધાન એ કરવા છે કે ફિત્નાના નિમંત્રકથી પોતાની હિફાઝત કરવી એ એક જરૂરી ફરીઝો છે.

ફફીહોની દષ્ટિએ અમરદના ચહેરા પર નજર ફેંકવી હરામ છે જ્યારે કે આકર્ષણનો અંદેશો હોય. અમુક ઉલમા તો લખે છે કે અમરદ જો હસીન છે તે સ્ત્રીના હુકમમાં છે. એટલે માથાથી પગો સુધી તેનું શરીર સતર છે. એની તરફ જોવું જોઈએ નહીં. ઈબ્ને કત્તાન ફર્માવે છે, અમરદ જેની દાઢી હજી ન નીકળી હોય, મજા ઉઠાવવાનો સબબ છે અને તેની ખૂબસૂરતીથી ફાયદો ઉઠાવવાના ઈરાદાથી એવા છોકરાને જોવો એકમતિએ હરામ છે અને મજા લેવાનો હેતુ ન હોય, અને જોનારો ફિત્નાથી સુરક્ષિત હોય તો જાઈઝ છે. (દુર્રે મુપ્તાર)

સારાંશ કે સબબ વાસના છે, ચાહે દાઢી વિનાના છોકરાને જોઈને પેદા થાય કે દાઢીવાળાને, બલકે જાનવરને જોવાથી વાસના આવે તો એને પણ જોવાથી બચો. સ્ત્રીને તો વિના વાસનાએ પણ નથી જોઈ શકતા.

વાસના કોને કહે છે, એની તફસીરમાં વિવિધ કથનો છે, પણ જમાનાના લેહાઝથી અલ્લામા બયહફીની તફસીર અધિક સહીહ છે કે "શહવત (વાસના) નામ છે દિલના આકર્ષણનું."

હોમા સેકસ્યુઅલ (સજાતિય સંભોગ) એ એવું બુરુ કૃત્ય છે જેમાં પડનાર પર અલ્લાહના રસૂલ ﷺ એ વારંવાર લા'નત ફર્માવી અને તેની ખરાબીને જાહેર કરી.

હુઝૂર તાજદારે મદીના ﷺ એ ફર્માવ્યું, સાત માણસો જેમના પર અલ્લાહ તઆલા લઅનત ફર્માવે છે અને કૃયામતના દિવસે એમની તરફ નજર ફર્માવશે નહીં, બલકે એ હુકમ થશે કે તમે પણ જહન્નમીઓની સાથે જહન્નમમાં જાવ : (૧) ફાઈલ (કરનાર) (૨) મફૂલ (કરાવનાર) જેમણે ફૌમે લૂતની જેમ કુકર્મ કર્યું (૩) મા તથા તેની પુત્રી સાથે નિકાહ કરનાર (૪) પોતાના પડોસીની પત્ની સાથે ઝિના કરનાર (૫) પોતાની પત્ની સાથે પાછળના સ્થાને સંભોગ કરનાર (૬) હસ્તમૈથૂન કરનાર (૭) અને જે પોતાના પડોસીને તકલીફ આપે. (કુર્તુલ ઓયૂન)

★ આ બદ્કૃત્યથી બચવાની તદબીરો ★

ઈસ્લામ ચાહે છે કે આ અપ્રાકૃતિક તબાહ કરનાર કૃત્યથી માણસ પોતે પોતાને મહેફૂઝ રાખે. એ રીતે કે ખૂબસૂરત છોકરાઓથી દૂર રહે, બલકે તેમના ચહેરાઓને ધ્યાનપૂર્વક જોવાથી બચે અને તેમનાથી અલગ થલગ રહેવાની કોશિશ કરવામાં આવે. હાફિઝ ઈબ્ને હજર રહ્મૈલ્લાહુએ નફલ કરે છે : માલદારોના છોકરાઓની સાથે ઉઠવા બેસવાથી પરહેઝ કરવું જોઈએ, કેમ કે એ પોતાની શકલો સૂરત તથા લિબાસ અને પોશાકથી માથાથી પગ સુધી ફિત્નો છે, કે અમુકવાર સ્ત્રીઓથી વધીને સાબિત થાય છે.

પછી તેમણે હઝરત સુફ્યાન ધૌરી રહ્મૈલ્લાહુએનો આ બનાવ લખ્યો કે એક દિવસે હઝરત સુફ્યાન રહ્મૈલ્લાહુએ ગુસ્લખાનામાં દાખલ થયા. સંજોગોવસાત એ જ વખતે એક છોકરાએ પણ ગુસ્લખાનામાં દાખલ થવા ચાહ્યું. આપે જોયું તો ફર્માવ્યું, આને અહીંથી કાઢો અને જલ્દી કાઢો ! અને કારણ એ વર્ણવ્યું કે સ્ત્રીની સાથે મને એક જ શૈતાન જોવા મળે છે પણ અમરદની સાથે અન્ય દસ શૈતાન હોય છે.

એ જ પ્રમાણે એક અન્ય બનાવ હઝરત અહમદ રહ્મૈલ્લાહુએનો લખેલો છે કે

ઈમામ મૌસૂફની બિદમતમાં એક શખ્સ કોઈ જરૂરત માટે હાજર થયો. એ શખ્સની સાથે એક છોકરો પણ હતો એને જોઈને આપે પૂછ્યું કે આ કોણ છે ? એ શખ્સે કહ્યું, ભાણીયો થાય છે. એ સાંભળીને આપે ફર્માવ્યું, જુઓ હવે બીજીવાર એને અમારે ત્યાં ન લાવશો અને તમે પણ એને સાથે લઈને બજારમાં બીજીવાર ચક્કર ન લગાડશો જેથી કોઈને તમારા વિશે બદ્દગુમાની કરવાનો મોકો ન મળે. (મિફતાહુલ ખરજ)

અને દસ વરસની ઉમરે બાળક પહોંચે તો તેને અલગ બિસ્તરમાં સૂવાડવાનો હુકમ હદીષમાં પણ છે. ઉમરના આ હિસ્સામાં બાળકોનું બિસ્તર અલગ કરી દેવાથી નફસયાતી રીતે પણ ઘણો ફાયદો થશે અને તંદુરસ્તીના એતબારથી પણ બાળકો ફાયદામાં રહેશે. ઉમરના આ હિસ્સામાં જાતિય આકર્ષણ તથા સુઝબુઝ શરૂ થવા લાગે છે.

આપણા આ દૌરમાં ખાસ રીતે એના પર અમલ થવો જોઈએ કે આ દૌરમાં એ ચીજની ખૂબ અધિકતા છે જે જાતિય આકર્ષણને ઉશ્કેરતી રહે છે અને લગભગ મોટાભાગે એની અસર પણ પડે છે. જેથી આ ચીજ પણ નજરો સમક્ષ રહેવી જોઈએ કે જેવી રીતે એ હરામ છે કે એક પુરૂષ બીજા પુરૂષના હિસ્સાને ન જુએ જેને સતર કહેવામાં આવે છે. અને એ પણ સખત સાવધાની રાખવામાં આવે કે વિના જરૂરતે બે પુરૂષોના શરીરો એ રીતે ન મળે કે વચમાં કોઈ ચીજ આડ ન રહે. હા ! આ હુકમથી મુસાફો, મુઆનિકા વગેરે પ્રકારની ચીજો અપવાદ છે.

અમુક લોકો મુઆનિકાના સમયે જાંગો પણ એકબીજા સાથે ચિપકાવી દે છે, એનાથી પણ બચવું જોઈએ, કેવળ છાતી સાથે છાતી લગાડવી સુન્નત છે.

મુસાફા અથવા મુઆનિકામાં એ સાવધાની જરૂરી છે કે ફિત્નાનો અંદેશો ન હોય. જો મઆઝલ્લાહ ! વાસનાની સાથે કોઈએ મુસાફો તથા મુઆનિકો કર્યા કે હાથ અથવા પેશાનીનો બોસો લીધો તો એ હરામ છે. હદીષે પાકમાં આવે છે કે જે પુરૂષ કોઈ છોકરાને વાસનાની સાથે બોસો આપશે તેને પાંચસો વરસ જહન્નમની આગમાં સળગાવવામાં આવશે. (મુકાશફતુલ કુલૂબ)

હાફિઝ ઈબ્ને હજર رحمۃ اللہ علیہ એની પણ સ્પષ્ટતા કરે છે કે બીજાના સતરને

હાથ લગાડવો હરામ છે. એમાં કોઈ ફરક નથી કે શરીરના કોઈ હિસ્સાથી સતર સ્પર્શ સૌ હરામ છે. (ફતહુલ બારી)

આપણા આ દૌરમાં એ લોકોના માટે બોધપાઠનો મફત છે કે જેઓ છોકરાઓ સામે ગુથણો ખોલવાને તથા તેલની માલિશ કરવાને વગેરેને અયબદાર નથી સમજતા. વળી આજે કેટલાક લોકોએ જાંગો દેખાય એવા ચક્રા પહેરવાની ફેશન બનાવી છે તો તેઓ પણ બોધગ્રહણ કરે અને એનાથી બચે. હદીષે પાકમાં છે કે એક પુરૂષ બીજા પુરૂષના સતરને ન જુએ.

સમલિંગી સંબંધોના મેડિકલ નુકસાનો

પાછલા પૃષ્ઠોમાં તમે સમલિંગી સંબંધોના દીની તથા ઐતિહાસિક નુકસાનો વાંચી લીધાં, હવે તેના મેડિકલ તથા શારીરિક નુકસાનો દર્શાવી છીએ.

સજાતિય સંબંધોના કારણે દુનિયાની સૌથી ખતરનાક તથા લાઈલાજ બીમારી એઈડઝ પૂરી દુનિયા, ખાસ કરીને પૂરા યૂરોપ તથા સા. આફ્રિકા, અમેરિકાને એની લપેટમાં લઈ લીધું છે. એના હેઠળ ડો. જેન્ટ ગ્રેસને પોતાની તેહફીકમાં નીચે જણાવેલ બીમારીઓની તેહફીક કરી :-

૦૧. એવો માણસ હમેશાંના માથાના દુઃખાવામાં સપડાય શકે છે જેના કારણે તેની દ્રષ્ટિ કમજોર અને આંખની કીકી ખતમ થઈ શકે છે. મારા અનુભવમાં એવા લોકો જેઓ સતત આ કુકર્મમાં સપડાયેલા રહે છે એઓ આંધળા થઈ ગયા છે. એવા પણ છે જેમની નજર કમજોર તથા યાદદાશત ખતમ થઈ ચૂકી છે.
૦૨. એવો શખ્સ તદ્દન નકામો બની જાય છે અને રગોનું નિયંત્રણ બગડી જાય છે. તેની ચાલમાં લડખડાહટ પેદા થઈ જાય છે. સ્ત્રીથી તેને નફરત અને રૂપાળા છોકરાઓની પ્રતિ સંપૂર્ણ ધ્યાન તથા મહોબ્બત થઈ જાય છે.
૦૩. એવા લોકો પાચન શક્તિ નકામી કરી ચૂક્યા હોય છે. કબજીયાત અથવા ચૂંક તેમનું મુકદ્દર હોય છે. જો એવું નથી થતું તો સારા લોહીની પેદાશ તો રોકાય જ જાય છે. (જિન્સી ઝિંદગી, ઈસ્લામ ઓર જદીદ સાયન્સ)

એવા (સમલિંગી) લોકોનાં દિમાગ ચોવીસ કલાક એ કુકર્મના બારામાં વિચારતાં રહે છે. એમની નજરો દર વખતે નવા નવા શિકારની તલાશમાં રહે છે અને ક્રમે ક્રમે તેઓ માનસિક બીમારીના અઝાબમાં સપડાય જાય છે. લોંડાબાજીની આદતવાળા લોકોની દિમાગી હાલત અને દિલ એટલા પ્રમાણમાં કમજોર થઈ જાય છે કે જોઈને આશ્ચર્ય થાય છે. લોંડાબાજી વખતે જે પ્રકારનું ઘર્ષણ તથા હરકત થાય છે અને પેટનું ગંદું રગો તથા પટ્ટાઓમાં શોષાતું હોવાથી અમુક અરસા બાદ એવી કમજોરી તથા નામદી પેદા થઈ જાય છે જેને અગાઉના ડોકટરો લાઈલાજ દર્શાવેલ છે. લોંડાબાજીનો આદી પત્નીથી સખત શર્મિદગી ઉઠાવે છે, કેમ કે તેના અંગને કેવળ હોમાસેક્સ્યુઅલની આદત હોય છે એટલા માટે તે ત્યાં નિષ્ફળ જાય છે. એવા શખ્સના ચહેરા પર સિયાહી ફેલાતી (નિરાશા) જાય છે તેના ચહેરા પર કદાપિ સ્ફૂર્તિ પેદા નથી થતી.

જવાનીની હિફાઝત

માનવ જીવનના ત્રણ દૌર આવે છે. પ્રારંભિક દૌરને બચપણ અને અંતિમ ઉમરને વૃદ્ધાવસ્થા અને બંનેવ દૌરની મધ્યની મુદ્દતને "જવાની" અથવા "શબાબ" કહે છે. જવાનીની શરૂઆત એ માનવજીવનની વસંતનો કાળ છે. બાલિગ થવાની ઉમર આબોહવા, ખોરાક, સંજોગો તથા માહોલના લેહાઝથી દરેક દેશમાં વિવિધ હોય છે. પાકિસ્તાનમાં મોટાભાગે ૧૪ વરસના છોકરા બાલિગ થઈ જાય છે. બાલિગ થવાના બાદવાળા જમાનાને "ગફવાને શબાબ" કહે છે જે લગભગ ૧૮ અથવા ૨૦ વરસ સુધી ચાલુ રહે છે. એ જમાનામાં શારીરિક અંગોની સાથોસાથ દિમાગ તથા સમજશક્તિ પૂર્ણપણે હાંસલ કરીને છોકરો એક પુખ્તા આદમી બની જાય છે અને એ પાત્ર થઈ જાય છે કે જિંદગીનો બોજ ખુદ ઉઠાવી શકે અને બાપ બની શકે. બાલિગ હોવાના અરસામાં શારીરિક અંગો તથા તેનાં કાર્યોમાં તબદીલીઓ પેદા થઈ જાય છે. માનવની આદત તથા ફિતરતનો તકાજો એ છે કે જ્યારે કોઈ માણસમાં કોઈ કમાલ પેદા થાય છે તો તરત જ તેનું પ્રદર્શન કરવાના વલવલા દિલમાં વળ ખાતા હોય છે. શાઈર જ્યારે

કોઈ શેઅર લખી નાખે છે તો તેનું દિલ ચાહે છે કે કોઈ આ કલા જાણનાર એને સાંભળે. હસીનો જમીલ ચાહે છે કે મારા હુસ્નો જમાલનો કુદર કરનારા આવે અને મને જુએ. મુકર્રિર ચાહે છે કે મારી તફરીર સાંભળીને લોકો ખુશ થઈ જાય અને હું મારો કમાલ દેખાડું. સોની, લુહાર, લલિયો સારાંશ કે દરેક કલાકાર કમાલ પ્રાપ્ત કર્યા પછી પોતાનો કમાલ દેખાડવા ચાહે છે. કોઈ શખ્સની પાસે દોલત આવે છે, સત્તા મળે છે તો તેની સાથોસાથ તેનો દેખાવ તથા પ્રદર્શન કરવાનો ખ્યાલ પણ પેદા થઈ જાય છે. ક્યારેક તે તેના પ્રદર્શન માટે આલીશાન મકાન બનાવે છે, ફર્નિચર સજાવે છે, ઉમદા પોશાક પહેરે છે અને દોસ્ત તથા સગાંને બોલાવે છે. બાદશાહી મળે છે તો શાનો શૌકતના પ્રદર્શન માટે મોટા મોટા દરબાર ભરે છે, રઈસો તથા અમીરોને બોલાવવામાં આવે છે, અજાઈબ તથા ગરાઈબ સામાનો હોય છે. સારાંશ માનવ પ્રકૃતિનો જઝબો છે કે કમાલનું પ્રદર્શન કરવામાં આવે. એ જ પ્રમાણે શક્તિના પ્રદર્શન માટે પણ એક અજબો ગરીબ વલવલો ઉભરાતો હોય છે અને ખાસ માદો ઉપયોગમાં લાવવાને માટે અમુક સમયે મજબૂર થઈ બેકરાર કરી દે છે, બલ્કે એવું આપોઆપ બનાવી દે છે કે જો એ હાલતને પાગલપન (જનૂન) સાથે સરખાવવામાં આવે તો યોગ્ય ગણાશે. સારાંશ કે "જવાની દીવાની"થી એ જ મુરાદ તથા મતલબ તદ્દન દુરુસ્ત છે કે તે જૌહર જ્યારે પોતાનો કમાલ દેખાડવાની આરજૂઓ લઈને મેદાનમાં આવવા ચાહે છે. તો જ્યાં તેનો ઉપયોગ ફુઝૂલ જ નહીં બલ્કે તબાહ કરનારી રીતો વડે વેડફવું સખ્તરીન જુર્મ સમજવામાં આવશે.

દિવસ રાત પરસેવો પાડીને તથા પૂરી મહેનત તથા તકલીફ ઉઠાવીને વેપાર થકી જે દોલત હાથ આવે તો જરૂરી છે કે તેને જરૂરી કામોના માટે પણ ખર્ચ કરવામાં ન આવે એને કંજૂસાઈ તથા અખ્લાફી ખરાબી ગણવામાં આવશે. પરંતુ જાહેર છે કે એનાં અયોગ્ય જગાએ ઉપયોગ અને આવક કરતાં અધિક ખર્ચ કરવો માણસને એક ન એક દિવસે જરૂર કંગાળ બનાવી દેશે અને પરેશાનીઓ અલગથી સતાવશે.

સમજદારોનું એ કામ છે કે જો વેપારને પ્રગતિ આપવાનો હેતુ હોય તો કમસે કમ અમુક દિવસ નફાને પણ અસલમાં ઉમેરીને વેપારના સરમાયાને વૃદ્ધિ આપતા.

માનવ જવાહિરાત (વિર્યના માદા)નો આ અણમોલ ખજાનો માનવ શરીરની અમૂલ્ય ખાણો અને જિંદગીના સમંદરની ગહરાઈઓથી નીકળીને માનવ શરીરની અમુક મહેફૂઝ કોઠરીઓમાં પહોંચે છે. જો જવાનીના જમાનામાં આ સંદૂકમાં બંધ રહે તો ફરીવાર લોહીમાં શોષાયને લોહીને શક્તિ આપનાર, તંદુરસ્તીને ઠીકઠાક અને શરીરને મજબૂત બનાવનાર હશે. રુઆબ, દાબ, હુસ્નો જમાલને વધારનાર અને મદર્માં મદર્ના, ઔરતોમાં ઝનાના ખાસિયતોને ચાર ચાંદ લગાડનાર સાબિત થશે, દિમાગની તીવ્રતા તરકકી પામશે, યાદ શક્તિમાં તેજી આવશે, આંખોમાં લાલ રેખાઓ આ માલદારી પર દલીલ પૂરી પાડનાર અને હિંમતનું ઊંચું ઉડાન, હોસલાની સરબુલંદી આ દૌલતમાં અધિક્તાની નિશાની છે. અલ્બત્ત એના પછી જ્યારે આ જિંદગીનો સરમાયો પૂરતી માત્રાએ પહોંચી જાય છે કે માલદારોની યાદી તથા ઉચ્ચ વેપારીઓની લિસ્ટમાં નામ ગણાવા માંડે એ વખતે અમલના મેદાનની તરફ જાઈઝ ફટમ ઉઠાવો, એટલે કે નિકાહ કરો. પરંતુ જો તમે એનાથી ઘણા પહેલાં જ આ અણમોલ દૌલતને વેડફી નાખી અને સબ્રથી કામ ન લીધું તો પછી બુરી રીતે પસ્તાશો. કદાચ તમે હજી સુધી નથી સમજ્યા કે આ કિંમતી ખજાનામાં શું શું જવાહિરાત મૌજૂદ છે. એ શું શું બનનાર છે ? એ એક બીજ છે જેનાથી ઘણા છોડવા ઉગશે, ઘણા ફળ પે નીકળશે, ઘણા ફૂલો ઉગશે. આજે જો એ બીજ સલામત રહ્યું તો એનામાં તમારી ભાવિ જિંદગી તથા વંશની વસંત છુપાયેલી છે.

જેથી તેને વેડફી ન કાઢવાની ભરપૂર ફિકર રાખો અને એને વેડફવાના જે શૈતાની સબબો છે એનાથી માઈલો દૂર રહો. ટી.વી., વી.સી.આર., ગંદી નોવેલ, ફિલ્મો જોવી, ઈશફો મહોબ્બતની કહાનીઓ પઢવી, મોબાઈલ પર ગંદાં દશ્યો જોવાં, બુરી સોહબતને કારણે ગંદા દોસ્તોની બેહૂદા વાતોમાં દિલચસ્પી લેવી અને નજરોને ઝુકાવીને ન ચાલવાથી ખૂબ જ મુશ્કેલ છે કે તમો તમારી જવાનીને મહેફૂઝ રાખી શકો.

ઝિનાકારીનો ઈબ્તનાક અંજમ

ઈસ્લામ એક દીને ફિતરત છે તેના અનુયાયીઓ એટલે મુસલમાન ઈસ્લામના ફર્માન પર હમેશાં ચાલતા રહીને સુકૂન, અમન તથા ચૈનથી રહે છે. અને જ્યારે આ જ મુસલમાન યહૂદી તથા ક્રિસ્તી તરીકા પર ચાલીને ઈસ્લામની સરહદો અને તથા હદો તોડતો આગળ વધ્યો તો પડતી તથા ગુમરાહીના ખાડામાં પડતો ચાલ્યો ગયો.

નિકાહ તથા શાદીથી માનવ જઝબાત તથા ખ્વાહિશોની પરિપૂર્ણતા માનવ વંશનો ક્રમ આગળ વધે છે. પરંતુ જો નિકાહ તથા શાદી નથી તો પછી ઈસ્લામે નિગાહોની હિફાઝત, નફસને મારવા રોઝા રાખવા, અને શર્મગાહની રક્ષાના હુકમો બહાર પાડ્યા. મફસદ એ છે કે આ માનવી ઝિનાથી બચેલો રહે. જેમ કે ઈશ્આદે બારી તઆલા છે : **وَلَا تَقْرُبُوا الزَّوْجِيَّ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً ۖ وَسَاءَ سَبِيلًا ﴿٣٠﴾**
"અને ઝિનાની નજીક પણ ન જાવ ! બેશક ! એ (બેહયાઈ) તથા બુરો રસ્તો છે." (સૂરઅં ઈસ્રા, આ. ૩૨)

ઝિનાનો સામાન્ય અર્થ છે કે એક પુરૂષ તથા એક સ્ત્રી જાઈઝ રિશતો પતિ પત્નીનો સ્થાપિત કર્યા વિના આપસમાં સંભોગમાં પડે. અને એવી સર્વ બાબતો જેના પરિણામે ઝિના ઉદ્ભવ પામે છે ઈસ્લામે તે માર્ગોને પણ બંધ કરી આપ્યા છે. દા.ત. અજનબી સ્ત્રી તરફ શરઈ ઉઝર વગર જોવું.

આંખનો ઝિના : બુરી નજર કરવું, સીનેમા જોવી તથા બિભત્સ દ્રશ્યો જોવાં બેપદર્ગી.

કાનનો ઝિના : ગૈર મેહરમનો અવાજ, ગાયનની મજા માણવી.

નાકનો ઝિના : ગૈર ઔરતની ખુશબુથી ખુશી પામવું. એટલા માટે શરીઅતે સ્ત્રીઓને તીવ્ર (ફેલાનાર) ખુશબુથી મના કર્યું છે.

હાથનો ઝિના : પર સ્ત્રીને સ્પર્શવું, ગળે મળવું, ચુંબન કરવું વગેરે.

પગોનો ઝિના : વાસનાથી કુદમ ઉઠાવીને ગૈર મેહરમ સ્ત્રી તરફ ચાલવું.

દિલનો ઝિના : વાસનાની ખ્વાહિશ કરવી, લલચાવું.

★ બેઈજજતીભરી સજાઓ ★

બદ્દતરીન ગુનાહોમાં ઈસ્લામી શરીઅતે ઈબ્રતનાક સજાઓ રાખેલી છે જેથી તેમાં પડવાથી બચીને પરિણામે દુનિયા ફિત્ના ફસાદ તથા તબાહીથી મહેફૂઝ રહે.

- ૦૧. પરણીત પુરૂષ તથા સ્ત્રી જો ઝિના કરે તો તેમને સંગસાર (પથ્થર વરસાવી) કરો જેથી બંનેવ મૃત્યુ પામે.
- ૦૨. ઝિના કરનાર સ્ત્રી તથા ઝાની પુરૂષ જો અપરણીત હોય તો બંનેવમાંથી દરેકને સો સો કોરડા મારવામાં આવશે.

જો કે આ દુનિયામાં આપવામાં આવનાર સજાઓ છે, પરંતુ જો દુનિયામાં કોઈ રીતે બચી પણ ગયા તો અલ્લાહ ૐને ત્યાં એ લોકો માટે દર્દનાક અજાબ છે.

હદીષ મુબારકમાં છે કે ઝાની (વ્યભિચારીઓ)ને ફયામતના દિવસે એ હાલમાં લાવવામાં આવશે કે એમના ચેહરાઓએથી આગ ભડકતી હશે અને શર્મગાહોની બદબૂના સબબે લોકોની વચ્ચે ઓળખાય જશે. તેમને મોટાભેર જમીનમાં ઘસેડવામાં આવશે. પછી જ્યારે તેઓને જહન્નમમાં દાખલ કરવામાં આવશે તો જહન્નમનો દરવાન તેમને આગની કમીસ પહેરાવશે. જો ઝાનીના આ કમીસને ઊંચા પહાડની ટોચ પર ફાલવાર માટે રાખી દેવામાં આવે તો ચફીનન ! તે પહાડ સળગીને રાખનો ટગલો થઈ જાય. ત્યારબાદ જહન્નમનો દરવાન ફરિશ્તાઓને હુકમ આપશે કે ઝાનીઓની આંખોને આગની સળીઓ વડે ડામી દો કે તેઓ હરામની તરફ જોતા હતા અને આગની સાંકળો વડે તેમના હાથોને બાંધી દો, એઓ હરામની તરફ હાથ લંબાવતા હતા અને આગની બેડીઓ તેમના પગોમાં પહેરાવી દો કે એ હરામની તરફ ચાલતા હતા.

જેથી ફરિશ્તા તેમના હાથોને આગની સાંકળો વડે તથા પગોને આગની બેડીઓ વડે જકડી દેશે અને આંખોને આગની સળીઓ વડે ડામી દેશે. તેઓ

તકલીફથી બૂમો પાડીને પુકારશે, હે ફરિશ્તાઓ ! અમારા પર રહમ કરો અને પળવાર માટે અમારા પરના અઝાબમાં કમી કરી દો ! ફરિશ્તા કહેશે, અમે તમારા પર કેવી રીતે રહમ કરીએ જ્યારે કે રબ્બુલ આલમીન ﷻ તમારા પર ગઝબનાક છે. (કુર્તુલ ઓયૂન)

પ્યારા દીની ભાઈઓ ! બહેનો ! ખુદાના ખૌફથી કાંપી ઉઠો ! ઝિના તથા તેના માધ્યમો આંખનો ઝિના, હાથોનો ઝિના, દિલનો ઝિના, દિમાગનો ઝિના, તથા દરેક પ્રકારના ઝિનાથી સાચા દિલથી તૌબા કરી લો. રિવાયતમાં આવે છે કે જેણે હરામ કરેલ સ્ત્રી સાથે ઝિના કર્યો તો અલ્લાહ ﷻ તેને તેની ફઝરેથી તરસ્યો, રડતો રડતો, ગમગીન અને કાળા ચહેરાવાળો ઉઠાવશે અને તેને અંધારામાં ઉભો રાખશે અને તેની ગરદનમાં આગનો હાર હશે અને એના શરીર પર ડામરનો લિભાસ હશે. અલ્લાહ ﷻ ન તેનાથી વાત કરશે ન તેને પાક કરશે અને એના માટે દર્દનાક અઝાબ હશે.

મેઅરાજની રાતે નબીએ કરીમ ﷺ એ કેટલાક પુરૂષોને તથા સ્ત્રીઓને સાપ તથા વિછીઓ સાથે કૈદમાં જોયા. વિછી તેઓને ડંખ મારી રહ્યા હતા, સાપ તેમને ડસી રહ્યા હતા. તેમની શર્મગાહની જગાએ કાણુ બનેલું હતું જેમાં ઘુસી ઘુસીને વિછી ડંખ મારતા તથા ગોશ્ત કરડતા હતા. એ શર્મગાહોથી પરુ વહેતુ હતુ જેની દુર્ગંધથી દોઝખીઓ ચીસો પાડતા હતા.

સરકારે દો આલમ ﷺ ના પૂછવા પર હઝરત જિબ્રઈલ ﷺ એ અર્જ કરી, આ ઝાની પુરૂષો તથા ઝાનિયા સ્ત્રીઓ છે.

★ તડપતી લાશ ! ★

એક ડોક્ટરનું બયાન છે કે એક રાતે મેં એક સનસનીખેઝ ખ્વાબ જોયો. ખ્વાબમાં ને ખ્વાબમાં હું એક કબરની અંદર દાખલ થયો એમાં મને તડપતી લાશ જોવા મળી. ચીસ પાડવાના અંદાજમાં મોં ખોલવા છતાં તેના મોઢેથી અવાજ નીકળતો ન હતો. ઘણીવાર પછી તે સ્થિર થઈ ગયો. એટલામાં એક શખ્સે ચાબુક જેવો ચમકદાર સળીયો એ પુરૂષના લિંગના કાણામાં દાખલ કરી દીધો

એની તકલીફથી એ લાશ એકવાર ફરી પહેલાંની જેમ તડપવા લાગી. પુરુષની આ તકલીફદાયક હાલત પર મારાથી ન રહેવાયું અને મેં એ શખ્સને પૂછ્યું, આ મૈયતને આ દર્દનાક અઝાબ કેમ થઈ રહ્યો છે ? તે બતાવ્યું, આ મુઠ્ઠુ પોતાની દુનિયવી જિંદગીમાં વ્યભિચારી (ઝિનાકાર) હતો. હવે જ્યારથી મૃત્યુ પામ્યો છે ત્યારથી આ જ અઝાબ આપવામાં આવી રહ્યો છે. મને મુઠ્ઠાની હાલત પર ઘણી જ દયા આવી રહી હતી. એટલામાં કોઈએ મને પકડીને જમીન પર સૂવાડી દીધો અને એવો જ સળીયો મારી પેશાબગાહમાં દાખલ કરી દીધો. હું સખત તકલીફના કારણે પાણી વિનાની માછલી જેમ તડપવા લાગ્યો. ઘણીવાર પછી મારી આંખ ખુલી તો હું સખત તકલીફમાં હતો. મારી પથારી ભીની હતી. મને મેહસૂસ થયું કે મારો પેશાબ નીકળી ગયો, પણ જોયું તો બિસ્તર, તકીયા સુધી ભીનુભીનુ હતું. મેં જ્યારે ઉઠીને પેશાબ કર્યો તો લોહીના જેમ લાલ હતો. અને એ લોહીવાળો પેશાબ છ મહિના સુધી થતો રહ્યો. એ દરમ્યાન હું ઘણો જ કમજોર થઈ ગયો. દરેક પ્રકારના લેબોરેટરી ટેસ્ટ, કીડની વગેરેના એક્સ રે વગેરે કરાવ્યાં, કેટલાય ડોક્ટરોથી સલાહ લીધી પણ ન બીમારીનું કારણ સામે આવ્યું ન તો બીમારીમાં કમી થઈ. એ દરમ્યાન મેં નોકરીમાંથી લાંબી રજાઓ લઈ લીધી. જ્યારે દરેક બાજુની દવા નિષ્ફળ સાબિત થઈ તો પછી હું દુઆ તથા ઈસ્તિગ્ફારની તરફ વળ્યો તો અલ્લાહ  એ મને આ મુસીબતથી નજાત બખ્શી. આજે પણ એ તડપતી લાશ જ્યારે યાદ આવે છે તો ડરના માર્યા રૂંવાટી ઉભી થઈ જાય છે.

કર લે તોબા રબકી રહમત હે બળી

ફઘ્ર મેં વરના સઝા હોગી બળી

ઝિના કરવાથી બરકત ઉઠી જાય છે, મોંની રોનક જતી રહે છે, ચહેરા પર નહૂસત છવાય જાય છે, ચિંતા તથા પરેશાની લાગુ પડીને ઝાની બેઈજજત, બીમાર તથા નાદાર થઈને લાયાર થઈ જાય છે. ખાનદાનની ઈજજત આબરૂનો જનાઝો પણ નીકળી જાય છે.

ઝિનાના કારણે મોટાભાગે ગુપ્તાંગમાં "ગરમી" તથા જલન તથા સોજો થઈ જવાની બીમારી થઈ જાય છે, જેના કારણે બંનેવ પાત્રોના ગુપ્તાંગોની

અંદરની ચામડીમાં જંતુઓની મૌજૂદગીથી વરમ, પીપ, જલન તથા અન્ય તકલીફોનો સામનો કરવો પડે છે. એક પ્રકારનાં જંતુઓ સામાન્યતઃ બદકાર સ્ત્રીઓ સાથે ઝિનાકારીના પરિણામે એકબીજામાં તબદીલ થઈ જાય છે જ્યારે એ જંતુઓની અસર વિર્ય બનાવતાં અંગોમાં પહોંચી જાય છે તો પુરૂષ વાંઝ થઈ જાય છે.

સુક્ષ્મદર્શક યંત્રમાં ગોળ ગોળ જંતુઓ જેને Gono-coal કહે છે જેનાથી ગુંપ્તાંગ પર એક ગંદો તથા પરુ ભરેલો ફોલ્લો થઈ જાય છે, તેને આતિશક કહે છે. એમાં ખુજલી, દર્દ તથા જલન પણ થાય છે, એની અસર આખા શરીરમાં ફેલાય જાય છે. એના કારણે માણસ આંધળો તથા કોઢી પણ થઈ જાય છે. સાંધાના દુઃખાવાનો શિકાર પણ થઈ જાય છે. જો મહિનાઓ સુધી ઈલાજ કરાવ્યા બાદ જો આરામ પણ થઈ જાય છે તો એની અસર આવનારી નસલો સુધી રહે છે. એટલે કે બાપની બીમારી પુત્ર તથા પૌત્રમાં તબદીલ થઈ જાય છે. ઝિના એવો બદ્દતરીન ગુનોહ છે જેનું દુનિયા તથા આખેરતમાં નુકસાન જ નુકસાન છે જેથી એનાથી બચવું જરૂરી છે.

હરામકારીના માટે બની ઠનીને નીકળનારાઓની સજા

એકવાર તાજદારે રિસાલત عليه السلام એ ફર્માવ્યું કે મેં મેઅરાજની રાતે કેટલાક પુરૂષોની એક જમાઅત જોઈ કે તેમનાં શરીરો આગની કાતરો વડે કાપવામાં આવી રહ્યાં હતાં. મેં જિબ્રઈલ عليه السلام ને પૂછ્યું કે આ કોણ લોકો છે ? તેમણે બતાવ્યું કે આ તે લોકો છે જેઓ શણગાર અપનાવતા હતા. (એટલે કે હરામકારીના માટે બની ઠનીને નીકળતા હતા) પછી મેં એક કૂવો જોયો જેમાંથી ખૂબ જ બદબૂ આવી રહી હતી અને ચીસો પાડવાના અવાજો આવી રહ્યા હતા. મેં જિબ્રઈલ عليه السلام ને પૂછ્યું કે આ કોણ છે ? તેમણે બતાવ્યું, આ તે સ્ત્રીઓ છે જે હરામકારી માટે શણગાર સજતી હતી અને નાજાઈઝ કામ કરતી હતી.

(દુર્રે મન્હૂર)

ઝિનાના સબબો પર કન્ટ્રોલ

અલ્લાહ તઆલાએ ઈન્સાનમાં જેવી રીતે ઝિના કરવાની તાકૂત રાખી છે તેવી રીતે ન કરવાની પણ રાખી છે અને આ હાથ, પગો, આંખો વગેરે તેના સબબો છે. અને બંનેનાં પરિણામો પણ વર્ણવી આપ્યાં છે. હવે જે શખ્સ એ સબબોનો ઉપયોગ કરશે તો આપોઆપ એ ફેઅલ અમલમાં આવશે અને તેનું પરિણામ બંને જહાનમાં ભોગવશે. જેથી માણસે જોઈએ કે એ સબબો પર કન્ટ્રોલ કરે જેથી ઝિના જેવા બુરા કૃત્યથી બચી જાય.

ઝિનાના ફિત્નાથી બચવા માટે : નજરોને નીચી રાખવાનો હુકમ આપવામાં આવ્યો છે.

- ★ સ્ત્રીઓને નરમ તથા લયકદાર વાતચીત કરવાથી મના કરી દેવામાં આવ્યું છે.
- ★ ફિત્નાવાળો અવાજ, ઘરેણાની ઝનકાર તથા ગાવું વગાડવું વગેરેથી રોકવામાં આવેલ છે.
- ★ સ્ત્રીઓને તીવ્ર ખુશબુની ઈજાઝત નથી આપવામાં આવી કેમ કે ખુશબુ પણ જોશ પેદા કરે છે.
- ★ **નગ્નતાનો ફિત્નો :** ઈસ્લામમાં લિબાસનું મહત્વ તથા શણગાર કરતાં અધિક સતરપોશી છે જે સ્ત્રી તથા પુરુષ બંનેવને શરીરના તે સર્વ હિસ્સા છુપાવવાનો હુકમ આપે છે, જેમાં જાતિય આકર્ષણ જોવા મળે છે. સ્ત્રીએ ગૈર મદ્દોથી પૂરા શરીરને ઢાકવાનો હુકમ છે.
- ★ નગ્નતા એક એવી અસભ્યતા છે જેને ઈસ્લામી હયા કોઈ હાલતમાં પણ સહન નથી કરતી.
- ★ ઈસ્લામ તો એ પણ પસંદ નથી કરતો કે પતિ પત્ની એકબીજાની સામે નગ્ન થાય.

ઈબ્ને માજહની હદીષ છે, જ્યારે કોઈ તમારામાંથી પોતાની પત્નીની પાસે જાય તો તેઓ પદો કરે, તદ્દન નગ્ન ન થાય ગર્ધાંની જેમ.

- ★ નગ્નતાની હાલતમાં તે ફરિશ્તા અલગ થઈ જાય છે જે તમારા પર નિયુક્ત છે, સિવાય કુદરતી હાજત તથા સંભોગના. (તિર્મિઝી શરીફ)

ઝિનાથી બચવાનો અંજામ

ખુશબુદાર માણસ : બસરામાં એક બુઝુર્ગ رحمۃ اللہ علیہ મુસ્કીના નામથી મશહૂર હતા. મુસ્કને અરબીમાં "મુશ્ક" (કસ્તૂરી)ને કહે છે, જેથી એનો અર્થ થયો મુશ્કની ખુશબુમાં વસેલો. તે બુઝુર્ગ رحمۃ اللہ علیہની ખાસિયત એ હતી કે એ દરેક સમયે મોઅત્તર તથા મુશ્કબાર રહ્યા કરતા હતા, ત્યાં સુધી કે જે રસ્તેથી પસાર થતા તે રસ્તો પણ મહેકી ઉઠતો. જ્યારે મસ્જિદમાં દાખલ થતા તો તેમની ખુશબુથી લોકોને માલૂમ થઈ જતું કે હઝરત મુસ્કીન તશરીફ લઈ આવ્યા છે. કોઈએ આગ્રહપૂર્વક પૂછ્યું કે છેવટે આપ رحمۃ اللہ علیہ કયું અત્તર વાપરો છો જે આપ رحمۃ اللہ علیہથી આટલા પ્રમાણમાં ખુશબુ આપે છે ? તેમણે ફર્માવ્યું, હું કોઈ ખુશબુ નથી લગાડતો. મારો કિસ્સો ઘણો જ અજીબ છે. હું બગદાદ શરીફનો રહેવાસી છું. મારા પિતાએ મારી ઈસ્લામી ઉસૂલો પ્રમાણે તર્બિયત કરી. હું જવાનીમાં ખૂબ જ હસીનો જમીલ હતો અને શર્મો હયાવાળો પણ. એક કપડાવાળાની દુકાન પર મેં નોકરી અપનાવી હતી. એક દિવસ એક વૃદ્ધા આવી અને તેણે અમુક કિંમતી કપડાં કઢાવ્યાં. પછી દુકાન માલિકને કહ્યું કે આ કપડાંને હું મારી સાથે લઈ જવા ચાહું છું, આ નવજવાનને મારી સાથે મોકલી આપો, જે પસંદ આવશે તે રાખી લેવામાં આવશે, પછી તેની કિંમત અને બાકીનાં કપડાં આ નવયુવાનના હાથે મોકલી દેવામાં આવશે. જેથી દુકાન માલિકના કહેવા પર હું વૃદ્ધા સાથે ગયો. તે મને એક આલીશાન કોઠી પર લઈ ગઈ અને મને એક રૂમમાં બેસાડી દીધો. થોડીવાર બાદ એક નવયુવાન સ્ત્રી રૂમમાં દાખલ થઈ અને તેણે રૂમનો દરવાજો બંધ કરી દીધો. પછી મારી પાસે નજીકમાં બેસી ગઈ. હું ગભરાઈને નજરો નીચી કરીને તરત જ ત્યાંથી હટી ગયો. પણ તેણી પર વાસના સવાર હતી. તે મારી પાછળ પડી ગઈ. મેં તેને ઘણું કહ્યું કે અલ્લાહ ﷻથી ડર ! તે આપણને જોઈ રહ્યો છે. પરંતું તે મારી સાથે મોહુ કાળુ કરવા

માટે જીદ પર હતી. મારા દિમાગમાં ગુનાહથી બચવાની એક તજવીજ આવી ગઈ, જેથી તેને મેં કહું કે મને જાજરૂ જવા દો. તેણીએ ઈજાજત આપી. મેં જાજરૂમાં જઈને દિલ મજબૂત કરીને ત્યાંની નાપાકી મારા હાથ તથા મોઢા અને કપડાં પર ચોપડી લીધી. હવે જેવો હું બહાર આવ્યો તો મારી આશિકા ગભરાયને નાઈ અને કોઠીમાં પાગલ પાગલનો શોર ઉઠ્યો. મેં ત્યાંથી ભાગીને એક બાગમાં પનાહ લીધી અને ત્યાં જઈને ગુસ્લ કર્યું અને કપડાં પાક કર્યા. ઘરે જઈને રાતે જ્યારે સૂતો તો ખ્વાબમાં જોયું કે કોઈ આવ્યું છે અને મારા ચહેરા તથા લિબાસ પર હાથ ફેરવી રહ્યું છે અને કહી રહ્યું છે, મને જાણો છો હું કોણ છું? સાંભળો! હું જિબ્રઈલ عليه السلام છું! જ્યારે મારી આંખ ઉઘડી તો મારા આખા શરીર તથા લિબાસ પર ખુશ્બુ આવી રહી હતી જે આજ સુધી ફાયમ છે. આ સર્વ સૈયદના જિબ્રઈલ عليه السلامના મુબારક હાથની બરકત છે. (ફેઝાને સૂન્નત, બહવાલા રૌઝરિયાહીન)

પ્યારા દીની ભાઈઓ! આપે જોયું! ગુનાહથી બચવાનું કેટલા પ્રમાણમાં અઝીમુશ્શાન ઈનામ હઝરત મુસ્કી عليه السلامને અર્પણ થયું. પોતાના નફસને ખ્વાહિશમાં રોકનારને ઈનામમાં જન્નત અતા ફર્માવવામાં આવશે. જેમ કે પરવરદિગાર عليه السلامનો ઈર્શાદ ખુશ્બુદાર છે: "અને જે પોતાના રબની સમક્ષ ઉભા થવાથી ડર્યો અને નફસની ખ્વાહિશથી રોકાયો તો બેશક! જન્નત જ એનું ઠેકાણુ છે. (રૂ. ૪, પા. ૩૦)

એ જ પ્રમાણે એક અન્ય ઈમાન અફરોઝ હિકાયત વાંચો :

બની ઈસ્રાઈલનો એક હસીનો જમીલ નવયુવાન ટોપલીઓ બનાવીને વેચ્યા કરતો હતો. એકવાર તે ટોપલીઓ લઈને શાહી મહેલ પાસેથી પસાર થયો. બાદશાહની રાણીની જ્યારે એના પર નજર પડી તો તેણી તેના પર આશિક થઈ ગઈ. કોઈ બહાને તેણીએ તેને પોતાના મહેલમાં બોલાવી લીધો. અને રૂમનો દરવાજો બંધ કરીને પોતાની વાસના બુઝાવવા ચાહ્યું. તે નવજુવાન ખૂબ જ પાકબાઝ તથા પરહેઝગાર હતો જેથી પરેશાન થઈ ગયો, અને તેણે ગુનોહ કરવાથી ઈન્કાર કરી દીધો. રાણીએ તેને લાલચ આપી કે હું તને માલામાલ કરીને ટોપલીઓ વેચવાથી મુક્ત કરી દઈશ, મારી વાત માની જા તેણે તો પણ ઈન્કાર કર્યો પરંતુ રાણી પર મસ્તી છવાયેલી હતી. તેણીએ કહ્યું, તું મારી ખ્વાહિશ

પૂરી કર્યા વિના અહીંથી નથી નીકળી શકતો. તેણે જ્યારે સર્વ રસ્તા બ્લોક જોયા તો તેણે રાણીને કહ્યું કે સારું મને છતના જાજરમાં જવાની ઈજાઝત આપી દો. તેણીએ એવી વિચારીને કે એ આટલા ઊંચા મહેલની છતથી ભાગી તો નથી શકતો, ઈજાઝત આપી દીધી. તે છતપર ચઢ્યો અને ખોફે ખુદાના સબબે ગુનાહથી બચવાના માટે છલાંગ મારી દીધી.

ખુદાના હુકમથી સૈયદના જિબ્રઈલ عليه السلام એ તેને પોતાની પાંખો પર લઈને જમીન પર એ રીતે રાખી દીધો જેવી રીતે પ્રેમાળ બાપ પોતાના લખ્તે જિગરને રાખે છે.

એ ખોફે ખુદા રાખનારો ખુશનસીબ નવયુવાન ઘણી જ મોટી કસોટીમાંથી કામચાબ થઈને મગરિબના સમયે ઘરે પહોંચ્યો. પત્નીએ કહ્યું, ટોપલીઓની કમાણી ક્યાં છે ? તેણે કહ્યું, આજે કોઈ કિંમત વસૂલ ન થઈ. તેણીએ કહ્યું, આજે શું ખાઈશું ? બોલ્યો, ઈન્શાઅલ્લાહ ! ﷻ સબ્ર કરી લઈશું.

પછી કહ્યું ભટ્ટીમાં આગ સળગાવી દો કે આગ ન જોઈને પડોસીઓને શંકા થશે. જેથી નેક બખ્ત પત્નીએ ભટ્ટીમાં આગ સળગાવી દીધી અને ચાલી આવી. એટલામાં પડોસણ આગ લેવા માટે ભટ્ટી પર આવી અને ત્યાંથી જ બૂમ પાડીને કહ્યું, હે ફલાણી ! તું બે ફિકર બેઠી છે અને અહીં ભટ્ટી પર રોટલીઓ પાકીને તૈયાર થઈ ગઈ છે, જલ્દી કાઢી લે નહીં તો સળગી જશે. તેણી એ ઉઠી અને જોયું તો ખરેખર ભટ્ટી રોટલીઓથી ભરેલી હતી. તેણીએ રોટલીઓ કાઢી લીધી અને વાસણમાં રાખીને પોતાના પતિની પાસે હાજર થઈ ગઈ અને કહેવા લાગી, અલ્લાહ ﷻ એ આપના પર ઘણો ફઝલો કરમ કર્યો છે, આપે આજે કરામત દેખાડી ! આપ અલ્લાહ ﷻ થી દઆ કરો કે આપણી બાકીની જિંદગી પણ ખુશહાલ ગુજરે. તે નેક બંદાએ કહ્યું, હે અલ્લાહ ﷻ ની બંદી ! સબ્ર કર ! લાલચ ન કર ! પત્ની દુઆના માટે આગ્રહી રહી, જેથી મજબૂર થઈને તેણે અડધી રાતે ઉઠીને નફલો પઢયા બાદ દુઆ માગવી શરૂ કરી, યા અલ્લાહ ! ﷻ મારી પત્નીએ મને સવાલ કર્યો કે અમારી બાકીની જિંદગી ખુશહાલ ગુજરે. હજી આટલું કહ્યું હતું એવામાં છત ખુલી ગઈ અને હિરા જવાહેરાતથી ભરેલ એક થાળી ઉતરી. સાચા મોતીઓની ચમક દમકથી આખું ઘર મુનવ્વર થઈ ગયું.

તેણે નજીકમાં જ સૂતેલી પત્નીને જગાડતાં કહ્યું કે ઉઠો ! અને જે દુનિયાની દૌલત માગી છે તે લઈ લો. તેણીએ જાગૃત થતાં બતાવ્યું કે હમણા હમણા મેં ખ્વાબમાં જોયું કે લાલ યાકૂત અને લીલા ઝુમરદથી જડેલી સોનાની ખુરશીઓ બિછાવેલી છે પણ તેમાં કાણુ છે. મેં પૂછ્યું, એ કોના માટે છે ? બતાવવામાં આવ્યું કે એ તારા પતિ માટે છે. મેં પૂછ્યું આ કાણાં કેવાં છે ? અવાજ આવ્યો, એ તારી ઉતાવળના કારણે છે.

ખ્વાબ બતાવ્યા બાદ પત્નીએ કહ્યું, મારા સરતાજ ! મને માફ કરી દો ! મારી ઉતાવળની મને આ ખ્વાબથી નસીહત મળી ગઈ છે. હવે મને દુનિયાની દૌલત તથા એશ આરામ નહીં, આખેરતની નેઅમત તથા સુખ સગવડ જોઈએ છે. મહેરબાની કરીને દુઆ કરો કે આ હિરા જવાહેરાત પરત થઈ જાય. જેથી તેણે ફરી દુઆ કરી અને થાળી પાછી જતી રહી અને છત ફરી હતી એવી થઈ ગઈ.

પ્યારા દીની ભાઈઓ ! બહેનો ! જોયું તમે ?! ખુદાના ખોફના કારણે ગુનાહથી બચવા પર બની ઈસ્રાઈલના નવ યુવાન પર ખુદાએ રહમાન કેટલા પ્રમાણમાં મહેરબાન થઈ ગયો. અને એ નવયુવાનને કેવી કેવી કરામતો મળી. અને એ પણ જાણવા મળ્યું કે દુનિયાની આસાનીઓના માટે જલ્દી કરવી અને માલ દૌલતને જલ્દી મેળવી લેવાની તડપ પણ યોગ્ય નથી. એક ખુદા رحمة الله عليه ફર્માવે છે, "દુનિયામાં જે કોઈ નેઅમત મળે છે તેના સબબે આખેરતની નેઅમતોમાં સો હિસ્સા કમી આવી જાય છે."

નશાકારક ચીજોનાં નુકસાનો

આ એક એવી બીમારી છે જે માણસની પોતાની પેદા કરેલી છે. એમાં કેટલીક દખલ આપણા સમાજની અવ્યવસ્થાની પણ છે. નશો વેચનારા તે ઝેરીલા નાગ છે જેઓ ક્રોમના બાળકોનું લોહી પી રહ્યા છે. કોઈ ફેલનારો રોગ આટલી ઝડપથી નથી ફેલાતો જેટલી ઝડપથી નશો આપણા દેશમાં ફેલાય રહ્યો છે. આ તે આગ છે જે ઓલવવાથી પણ ન ઓલવાય તેવી છે.

નશાથી માણસની કારકિર્દી અને તંદુરસ્તી બંનેવ અસર પામે છે. રંગ પીળો કે લીલો, આંખો નશામય અને અંદર ઘસેલી, પગોમાં લડખડાહટ, ભૂખની કમી, જિગરની ખરાબી અને માનસિક બીમારીઓ લાગુ થઈ જાય છે. જો કોઈ હાર્ટ એટેક, બ્લડ પ્રેશર વગેરેનો બીમાર હશે તો તેની ખ્વાહિશ હશે કે સારામાં સારો ઈલાજ કરાવું જેથી મને શિક્ષા હાંસલ થાય. આ બીમારીઓમાં સપડાયેલા બીમારોને તંદુરસ્તીની ફિક્કર હોય છે અને તેઓ ઈલાજ માટે કોશિશ કરે છે, પરંતું નશાખોર કદી નહીં ચાહે કે હું નશો છોડી આપુ અથવા એનો યોગ્ય ઈલાજ કરાવું. બલકે એ લોકો આ બીમારીને બીજાઓથી છુપાવવાની કોશિશ કરે છે અને મા બાપ તથા અન્ય સગાંને ત્યારે ખબર મળે છે જ્યારે તેમનું બાળક નશાના મેદાનમાં એટલો આગળ નીકળી ચૂક્યો હોય છે કે જ્યાંથી પરત થવું અશક્ય હોય છે.

નશાખોરીના આદીઓ શરૂમાં નશાની હાલતમાં બેહાલ થતા જાય છે, પરંતું બાદમાં જ્યારે તેમને નશો ન મળે તો તેમની હાલત ખરાબ થવા લાગે છે માથામાં દર્દ તથા શરીરમાં સખત દુઃખાવાનો એહસાસ થાય છે, શરીર કાંપે છે, જીભ ભારે મેહસૂસ થાય છે, ઊંઘ નથી આવતી અને જુલાબ શરૂ થઈ જાય છે. નશાની હાલતમાં આ લોકો "બેતાજ બાદશાહ" બનેલા હોય છે. ખયાલી

પુલાવ પકાવે છે અને પોતાને સૌથી ઉચ્ચ સમજે છે. તેમનું દિમાગ એટલું ચક્રાચેલું હોય છે કે નાની સરખી નાળી પણ નહેર જણાય છે ! અને નાળીને નહેર સમજીને પાર કરતાં એમાં ગભડી પડે છે. મોહું ઢીલું કરીને બોલે છે, અવાજ બદલાય જાય છે અને ચાલ ડગમગવા માંડે છે. જ્યારે પડી જાય છે તો કૂતરાં એમનું મોં સાફ કરે છે !

એવો જ એક નશાખોર ગંદી નાળીમાં (મોરીમાં) પડેલો હતો. કૂતરું તેનું મોં ચાટવા લાગ્યું, પરંતું તે કહી રહ્યો હતો, "તુ પણ..... હું પણ....." દોસ્તી નિભાવીએ જ્યારે કૂતરાએ એના પર પેશાબ કર્યો તો કહેવા લાગ્યો, "રહમતકા મહિના પાના મુઝે છોળકર ન જાના !" આ પ્રકારનાં કેટલાયે દૃષ્ટાંતો તમે પણ જોયાં કે સાંભળ્યાં હશે. અને અંદાજો હશે કે નશો કરવાથી ઈન્સાન ઈન્સાન નથી રહેતો, પાગલો જેવી હરકતો કરે છે, લોકો એની મઝાક ઉડાવે છે. જ્યારે નશો આટલી બુરી હાલત કરી દે છે તો વિચારવાની વાત છે કે એવા લોકો જાણવા છતાં પણ કે અમારી હાલત બહુ બુરી થઈ જાય છે, નશો શા માટે કરે છે ? આ સવાલનો જવાબ જરા લાંબો છે.

★ ઈસ્લામમાં નશાની બુરાઈ ★

અલ્લાહ ﷻ કુર્આન મજીદમાં ઈર્શાદ ફર્માવે છે : "હે ઈમાનવાળાઓ ! બેશક ! શરાબ તથા જૂગાર તથા મૂર્તિ તથા પાસા એ સર્વ ગંદાં કામો છે શૈતાનનાં, તો એનાથી બચતા રહો જેથી તમે ભલાઈ પામો." (સૂ. માઈદા-૯૦)

જ્યારે પણ કુર્આન મજીદ તથા હદીષના હવાલાથી નશાની વાત આવે છે તો નશાથી મુરાદ શરાબ લેવામાં આવે છે. પરંતું હફીફત એ છે કે કુર્આનનો ઉપરોક્ત હુકમ કેવળ શરાબથી સંબંધિત નથી, તેમાં દરેક તે ચીજ સામેલ છે જે નશો લાગુ કરે છે. નીચેની હદીષ નશાની વિશાળતા વર્ણવે છે :-

જેમ કે ઈર્શાદે નબવી ﷺ છે, દરેક તે ચીજ ખિમ્રના ગૃપમાં આવે છે જે નશાકારક હોય, અને તે હરામ છે. દરેક નશાકારક ચીજથી બચો. (જામેએ સગીર)

હઝરત ઉમર ફારૂક رضی اللہ عنہ એ એક જુમ્આના ખુત્બામાં દર્શાવ્યું, ખિમ્રનો અર્થ કોઈ ચીજને ઢાંકી દેવી અથવા પર્દો નાખી દેવો. અને ખિમ્રથી મુરાદ દરેક

પ્રેમમાં નિષ્ફળતા પર ગમને દૂર કરવાના માટે અમુક લોકો સુકૂન મળે તેવી દવાઓનો ઉપયોગ કરે છે, અને ક્રમે ક્રમે તેના આદી થઈ જાય છે.

સદમાનો માનસિક ઈલાજ જે ઈસ્લામે બતાવ્યો છે જો તેના પર અમલ કરવામાં આવે તો દિલને સુકૂન તથા તસલ્લી મળી જાય છે. સરકારે દો આલમ عليه السلامનો ઈર્શાદ છે કે રંજ કે દુઃખ પહોંચે તો કહો : **إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاغِبُونَ** આ શબ્દોમાં એ ઝખ્મનું મલમ છે જે સદમાથી લાગ્યું હોય, તેમજ અન્ય પણ એવી દુઆઓ કિતાબોમાં વર્ણન થયેલી છે. કેટલાય નિષ્ફળ રાજકરણીઓ પણ નશાના મેદાનમાં ઉતરી આવે છે.

બુરી સોસાયટી : નશાને ફેલાવવામાં બુરા દોસ્તો સૌથી મોટો સબબ છે. જે શખ્સ તંબાકુ પીતો હોય, ફૂજૂલખર્ચી કરનાર અને આવારા હોય એવો શખ્સ દોસ્તીના પાત્ર નથી. એનાથી તો માઈલો દૂર ભાગવું જોઈએ. સ્કૂલો તથા કોલેજો ઉપરાંત દરેક મહોલ્લા તથા ગલીમાં બદકિસ્મતીથી એવા અમુક નશાખોર હોય છે જેમને નશાની લત હોય છે, એઓ પોતાનાથી નાની વયના લોકોને દોસ્ત બનાવીને એમને પણ એનું આકર્ષણ અપાવે છે. શરૂમાં પોતાની પાસેથી એઓ મફતમાં નશો પૂરો પાડે છે પછી બાદમાં જ્યારે જુએ છે કે એ આદી થઈ ચૂક્યો છે તો પછી પોતાનો ખર્ચો પણ તેના ખિસ્સાથી પૂરો કરે છે.

સેક્સ સંબંધી કારણો : સેક્સ માણવાની ઐયાશીના માટે નશાનો ઉપયોગ ખૂબ જ અધિક પ્રમાણમાં કરવામાં આવે છે. નશાકારક ચીજો કેમ કે હોશ વિનાના કરી દે છે એનાથી ટેમ્પરરી ઈમ્સાક (સ્ખલનનો સમય) વધી જાય છે એટલા માટે અમુક લોકો એવી ચીજોનો ઉપયોગ કરે છે. તેમજ અમુક હકીમો પણ જાતિય વિષયના બીમારોને એવી દવાઓ આપે છે જે દવાઓથી તેમના જાતિય અંગો દિન પ્રતિ દિન અધમૂઆં થઈ જાય છે અને તેમની જાતિય શક્તિ તદ્દન ખત્મ થઈ જાય છે. નશાના આદી લોકોમાં હિજડા પેદા થવાની સંખ્યા ઘણી અધિક છે.

પ્રતિકૂળ સંજોગો અને દિમાગી પરેશાનીઓ : અમુક લોકો એટલા ભાવુક હોય છે કે જરા સરખી વાત પણ તેમને બહુ મહાન લાગે છે. મામૂલી પરેશાનીથી મુક્ત નથી થઈ શકતા. દરેક વ્યક્તિને જિંદગીના સફરમાં ડગલે ને

પગલે કોઈ ન કોઈ પરેશાની તથા ઉલ્લસનથી વાસ્તો પડે છે જે લોકોની નિશ્ચયશક્તિ મજબૂત હોય છે તેઓ ખૂબ જ હોસલા સાથે પ્રતિકૂળ સંજોગોથી મુક્ત થઈ જાય છે પરંતું નાઝુક તબીઅતના માલિક એ પરેશાનીઓને દિમાગ પર સવાર કરી લે છે. દરેક વખતે સોચ વિચારમાં ખોવાયેલા રહે છે, એકાંત પ્રિય બની જાય છે અને નશાકારક દવાઓમાં સુકૂન શોધે છે. જિંદગીથી બેઝારી અને મૌતની તમન્ના તેમનામાં પેદા થઈ જાય છે. અમલી કામ કરવાથી કતરાય છે અને નશાની દુનિયામાં પોતાનું જહાન આબાદ કરી લે છે. જે શિક્ષિત નવયુવાનોને નોકરી નથી મળતી તેઓ પણ આ બીમારીનો શિકાર બની જાય છે.

ફેશન તથા શોખ પૂરતુ સેવન : અમુક લોકો અન્યોનું જોઈને દેખા દેખીમાં ફેશન રૂપે નશો પીવાનું શરૂ કરી આપે છે અને ઘણા ખાસ અંદાજથી કશ લગાડે છે અને ઘણા જ ગર્વની સાથે પોતાના સાથીઓને કહે છે કે આજે મેં આટલી પીધી. મોટાભાગે એવું પણ થાય છે કે નશાનો બીમાર સામાન્ય માણસને એટલા ફાયદા વર્ણવે છે કે બીજો માણસ અનુભવ ખાતર તે નશો વાપરવા લાગી જાય છે.

ખાત્રી કરવાની ટેવ : આ માનવપ્રકૃતિ છે કે જે ચીજથી એને રોકવામાં આવે તો તેની કોશિશ એ રહે છે કે તે કામ જરૂર કરીને બતાવે. ટી.વી. પર જાહેરાત તથા વર્તમાન પત્રોના પાનાંઓ પર હેરોઈન તથા નશાકારક ચીજોના વિરુદ્ધ દરરોજ ઉલ્લેખ થાય છે તો અમુક લોકો તેની નકારાત્મક અસર લે છે. બસ એ સોચ એમને લઈ ડૂબે છે. આજકાલ નાનાં બાળકો પણ નશાકારક ચીજોના નામોથી વાકેફ છે. અમુક વિદેશી ફિલ્મો આ ખયાલને ઉત્તેજન આપે છે. એટલા માટે ઘણા લોકો કેવળ તેહફીફ (ખાત્રી) કરવાની ટેવના સબબે તેના આદી બની જાય છે.

મા બાપની ગફલત : જે મા બાપ પોતાની ઔલાદ પર કડક નજર નથી રાખતાં, પોતાની ઔલાદની યોગ્ય નિગરાની નથી કરતાં, ઔલાદને મહાર (લગામ) વિનાનું ઊંટ હોય તેમ છોડી મૂકે છે. તેમની ઔલાદ સિગરેટ પીવાથી શરૂઆત કરીને હેરોઈનના સ્ટેજ પર પહોંચી જાય છે. અમુક લોકો પોતાની નશાની ચીજો ઔલાદના થકી મંગાવે છે જેનાથી ઔલાદ પણ એ રસ્તે ચાલી

નીકળે છે. જો તેમને ઔલાદની જિંદગીની ફિકર છે તો તેમની સાથે સિગરેટ પણ ન મંગાવવી જોઈએ, નહીં તો કાલે જો તે સિગરેટ પીશે તો આપ તેને રોકી નહીં શકો. આપનો કિરદાર એની સામે હશે.

મા બાપનું કામ જેવી રીતે ઔલાદના માટે ખોરાક, લિબાસ તથા તેમની અન્ય જરૂરતો પૂરી કરવું છે તેવી જ રીતે એ પણ માબાપનો ફર્જ છે કે તેમની અખ્લાકી તર્બિયત પણ કરે, નહીં તો એ જ ઔલાદ બદ્દઅખ્લાકી તથા નશાની ઝિલ્લતમાં ડૂબીને એક દિવસે આપના ગરેવાનમાં હાથ નાખશે.

★ માનવ અંગો પર નશાની અસરો ★

સ્વાસની બીમારી : નશા કરનારાઓ મોટાભાગે સ્વાસની બીમારીના શિકાર બની જાય છે. સિગરેટની સાથે હેરોઈનના કશ લગાડવું સોના પર સુહાગાનું કામ કરે છે. ફેફસાંઓમાં ઝખ્મ તથા સ્વાસનળીઓ સાંકડી થઈ જાય છે. અફીણ, ચરસ તથા ભાંગના આદી લોકોનાં ફેફસાંમાં કફ જામી જાય છે, નળીઓ તથા ફેફસાં શુષ્ક થઈ જાય છે. ડોકટરી દવાઓ પણ એ જ કામ અંજામે છે. એનાથી મુરાદ તે દવાઓ જે નશાના રૂપમાં ઉપયોગમાં લેવામાં આવે છે. ફેફસાંની હરકતો સુસ્ત પડે છે અને લાંબા લાંબ સ્વાસો લેવા પડે છે. શરીરને ઓકસીજન ઓછો મળે છે.

આ નશાકારક ચીજોનો ઉપયોગ કરવાવાળા અસ્થમા, દમ, બ્રોન્કાઈટિસ તથા સ્વાસ લેવામાં તકલીફનો સામનો કરે છે. તેમની સ્વાસનળીઓમાં ઝખ્મ તથા સોજા તથા કાણાં પડી શકે છે જેના કારણે લોહી મોં કે નાક વાટે વહેતું થઈ શકે છે, અને મૌત થોડા ફઠમ પર રહી જાય છે.

પેટની બીમારીઓ અને નશાકારક ચીજો : તમામ નશાકારક ચીજો પેટના ગેસ્ટ્રીક જોશ પર બુરી અસર કરે છે અને કેટલીક નશાકારક ચીજો ગેસ્ટ્રીક જોશની ઉપજ ઘટાડી દે છે. કેટલીક એવી છે જેનાથી ગેસ્ટ્રીક જોશની ઉપજ વધી જાય છે જેનાથી અપચો, પેટમાં સોજો, પેટમાં ઝખ્મ, પેટમાં ફોલલો પડવું, ભૂખમાં કમી, ઉબકા તથા લોહયુક્ત ઉલ્ટીની શિકાયત પેદા થઈ જાય છે. અમુક નશા કબજિયાત અને અમુક પેટમાં ચૂંક લાગુ કરી દે છે. દરેક નશો કરનાર

પેટની આ બીમારીઓમાં જરૂર સપડાય છે. એ લોકો મૂર્ખાઓની સોચ ધરાવે છે જેઓ નશો કરતા રહે છે કે અમો આજે એ બીમારીઓના શિકાર નથી બન્યા અને કાલે પણ નહીં બનીએ ! તેમણે યાદ રાખવું જોઈએ કે જો કોઈ ઝાડના થડ પર રોજ આડી ચલાવવામાં આવે તો તે એક દિવસ જરૂર તૂટીને પડશે. મેં અહીં નશા થકી લાગુ પડનારા રોગો બતાવ્યા છે તે દરેક નશો કરનારને જરૂરથી થાય છે. એ મારો અનુભવ છે કે મેં મારી આંખોએ તેમને આ બીમારીના શિકાર બનતા જોયા છે.

દિમાગી બીમારીઓ અને નશાકારક ચીજો : સૌથી વધુ બુરી અસર દિમાગ પર જાહેર થાય છે. બલ્કે પ્રથમ સ્ટેજમાં નશો કરનાર દિમાગી બીમારીઓમાં સપડાય છે. દિમાગની કાર્યવાહી સૌ પ્રથમ સુસ્ત થાય છે જેનાથી શરીરના દરેક તંત્રનું કામકાજ સુસ્ત થઈ જાય છે. તે દિમાગી બીમારીઓ જે નશાથી લાગુ થાય છે તેમાં ભૂલકણાપણુ, ખેંચ આવે, માથું ચકરાય, ઊંઘની ઉણપ, પાગલપન, વિચારવાની તથા નિર્ણય શક્તિની ઉણપ નોંધપાત્ર છે.

નસોની બીમારીઓ અને નશાકારક ચીજો : શરીરમાં શુષ્કતા અને ઝેરીલા તત્વની અધિકતાના કારણે કંપવા, લકવો, ડગમગતી ચાલ, હરકતમાં સુસ્તી તથા નસોમાં તણાવ પેદા થાય છે.

દિલની બીમારીઓ અને નશાકારક ચીજો : હૃદય લોહી બનાવવાથી લાચાર થઈ જાય છે. ખૂબ થોડું લોહી પેદા થાય છે. લોહીની ઉણપ, આંખો તથા ચહેરાની પીળાશ, હૃદયનું સંકોચાય જવું કે સોજવાળું થવું જેવી બીમારીઓ પેદા થાય છે.

નશાકારક ચીજો અને શરીરની કમજોરી : બીમાર દિન પ્રતિ દિન સૂકાતો જાય છે, ઠંડી ગરમી નથી વેઠાતી, કેમ કે જે માણસનાં ફેફસાં, દિમાગ, પેટ તા જિગર તબાહ થઈ ચૂક્યાં હોય તે સૂકાયને કાંટો નહીં બને તો શું થશે ?!

ટક્કરની (સામનો કરવાની) શક્તિમાં કમી : શરીર બીમારીઓ સામે ટકરાવાની શક્તિ (Resistance Power) નથી રહેતી. એવો બીમાર બીમારીઓનો ઘણો જ જલ્દી શિકાર બને છે. જો ત્યાં કોઈ બીમારી ફેલાય તો સૌ પ્રથમ એનો શિકાર એ બનીને મોતને ભેટે છે.

બીમારીઓનું દબાય રહેવું : નશો કરનારના શરીરમાં અમુક સખત પ્રકારની બીમારીઓ હોય છે પણ બેહોશીના કારણે મહેસૂસ નથી થતી. દા.ત. જો કોઈને કીડનીમાં પથરી છે તો દર્દ મહેસૂસ નથી થતું. ત્યારે ખબર પડે છે જ્યારે પથરી મોટી થઈને પેશાબ પર અસર ઉભી કરે છે. અને કીડનીમાં સખત દર્દની લહેરો પેદા થાય છે.

નશાકારક ચીજો અને ચામડીની બીમારીઓ : નશો કરનારા ખુજલી, ચહેરો પર કરચલીઓ, ચામડીની શુષ્કતામાં સપડાય જાય છે.

ગરદન પર અસર : ગરદનથી લોહી ગંદા તત્વો સાફ કરવાનું ઓછું કરી આપે છે અને અમુક વખતે ગરદનમાં પસીનો નીકળવાના શરીરના છિદ્રો બંધ થવાનું શરૂ થઈ જાય છે, પેશાબમાં લોહી આવે છે, કીડની ફેઈલ થઈ જાય છે. ક્યારેક પેશાબ ખૂબ જ અધિક આવે છે, પરંતુ અધિકતર પેશાબ બનવાનું બંધ થઈને મૌત આવી જાય છે.

નશો અને અપૂર્ણ અવલાદ : નશો કરનારને ત્યાં જે ઔલાદ પેદા થાય છે તે દિમાગી રીતે અવિકસીત અથવા કોઈ જન્મજાત ખરાબીમાં સપડાયેલ હોય છે. તેમનાં બાળકો કમજોર તથા વિવિધ બીમારીઓમાં સપડાયેલ હોય છે.

દષ્ટિમાં કમજોરી : શરીરમાં શુષ્કતા વધી જવાની અસર આંખો પર પણ પડે છે. અને દષ્ટિ દિન પ્રતિ દિન કમજોર થઈ જાય છે. આંખોની હિફાઝત કરનારી જરૂરી રતૂબત (ચીકાશ)નું બહાર પડવું રોકાય જાય છે અને આંખોનાં સ્નાયુ સંકોચાય જાય છે.

ઘરની બર્બાદી : નશા કરનારની પત્નીઓ તલાક લઈ લે છે. ભાઈ બહેન સાથે છોડી આપે છે. ઔલાદ પણ મોં ફેરવી લે છે. નશા પર જે રકમ ખર્ચ થાય છે એનાથી માણસ મહેલોથી નીકળીને દર દરની ઠોકરો ખાવાનો મોહતાજ થઈ જાય છે. કોઈ એની સાથે વાત કરવાનું પસંદ નથી કરતું એ ડરથી કે લોકો ક્યાંક મને પણ નશાખોર ન સમજે.

નશો અને ચોરી : દરેક નશો કરનાર સામાન્યતઃ ચોર જરૂર હોય છે કેમ કે કોઈની પાસે કારૂનનો ખજાનો નથી હોતો કે કમાયા વિના હાથ પર હાથ

★ સિગરેટ પીવાનો ઇતિહાસ ★

- ❑ દક્ષિણ અમેરિકાની ઉપજ. જેની હસ્પાનવી રહેવાસી કોલંબસે ઈ.સ. ૧૪૯૨માં શોધ કરી.
- ❑ ૧૫૫૬ ઈ.સ.માં અમેરિકી રેડ ઈન્ડિયનોથી શીખ્યું.
- ❑ ૧૫૬૫ ઈ.સ. અમેરિકાથી બ્રિટન પહોંચ્યું.
- ❑ દક્ષિણ અમેરિકામાં ઈ.સ. ૧૭૫૦ પ્રથમ અમેરિકી સિગરેટ બની.
- ❑ ઈ.સ. ૧૭૮૮માં હેમ્બર્ગમાં સિગરેટનું કારખાનું બન્યું.
- ❑ બીજા વિશ્વયુદ્ધમાં ૨૫ કરોડ સિગરેટ દરરોજ બ્રિટનમાં તૈયાર થતી હતી. હવે પૂરા જગતમાં ૧૫૦ અબજ સિગરેટ બને છે.
- ❑ દિલના સો બીમારોમાંથી ૮૮ સિગરેટ પીનારા હોય છે.
- ❑ દિલના દર્દ અને સિગરેટ પીવાને ગાઢ સંબંધ છે.
- ❑ બ્રિટનમાં વાર્ષિક ૪૦ હજાર સિગરેટ પીવાના કારણે દિલની નળીઓ સંકોચાય જાય છે. જેના કારણે દિલની સહીહ લોહી ભ્રમણ અસર પામે છે.

★ સિગરેટમાં દસ ઝહેર ★

નિકોટીન : ૨૦ મિ.ગ્રા. પ્રતિ સિગરેટ હોય છે જે જીવલેણ ઝહેર કૂતરા સુદ્ધાના જાનવર માટે પૂરતું છે. કૂતરાને ૧૦% લોશન ત્રણ ચાર મિનિટમાં ખતમ કરી શકે છે.

કાર્બન મોનોક્સાઇડ : ધૂમાડામાં ૨.૫% હોય છે જે લોહીના લાલ તત્વમાં શોષાયને શ્વાસને રોકે છે અને અધિક્તામાં મૌત આવી જાય છે.

ગારસિનોઝંક : કેન્સર પેદા કરનાર ૧૬ કીમીયાઈ તત્વો. જેના ધૂમાડાનો જાનવરો પર પ્રયોગ કરવાથી કેન્સર પેદા થવું સાબિત થયું.

એસિડ : બાષ્પ બનીને ઉડનાર જીવલેણ તેજાબ.

કર્બોલ : એ પણ જીવલેણ ઝહેર છે. (સાઈનાઈડ)

સુંખ્યા : જે સિગરેટથી ધૂમાડામાં જોવા મળે છે. જો કોઈ જાનવરને

ખવડાવવામાં આવે તો તે માથાભેર આળોટી આળોટીને દમ તોડે છે.

એમોનિયા : એ પણ તબીબતને નુકસાનકર્તા છે. દમ ઘૂંટાવા લાગે છે. ફેફસાંને સળગાવીને ફાયમી તકલીફમાં મૂકે છે.

કોલતાર : એ પણ ઝહેર છે. એક કિલો દરરોજ એક વરસ સુધી પીએ તો એક પ્યાલા કોલતાર (ડામર જેવું પ્રવાહી)ના સમાન છે. જે.....જનારી બારીક નાળીઓને બેકાર કરી દે છે. તેમજ.....ની અંદરની ચામડીને પણ નુકસાન પહોંચાડે છે.

આલ્કોહોલ : એ પણ જીવલેણ ઝહેર છે.

આ સર્વ તે ઝહેરો છે જે આમ સિગરેટ પીનારના શરીરમાં શોષણ પામે છે જે એની ખુશનુમા તથા આનંદમય જિંદગીને શુષ્ક કરી દે છે, ડર તથા ભય, કમજોરી, દિમાગી, ઉલ્કન, કશ્મકશ, અજંપાનો શિકાર થઈ જાય છે જે જીવંત રહીને પણ જીવનને તરસે છે.

દરેક સિગરેટ પીનાર એવું જ કહેશે કે એનો કોઈ ફાયદો નથી. નુકસાન જ નુકસાન છે, પરંતુ તેમ છતાં પણ પીએ જ જાય છે ! સિગરેટ પીનારને ધૂમાડો ઉડાડવાથી ટેમ્પરરી માનસિક સુકૂન મળે છે. સિગરેટ પીવા માટે એ લોકોએ તાવીલો બનાવી રાખી છે કે જો છોડી દઈએ તો ગેસ પેદા થાય છે, ખાવા હજમ નથી થતુ, કબજિયાતની શિકાયત થાય છે, સુકૂન ખત્મ થઈ જાય છે. આ સૌ બહાનાબાજી છે અને ન છોડવાની નિચ્ચત છે, નહીં તો સિગરેટ રોજની પીવાવાળાઓએ એક ઝટકે સિગરેટ બંધ કરી છતાં કોઈ ખાસ પ્રત્યાઘાત નથી પડયા. જો કાંઈક તકલીફો પેદા થઈ જાય તો એનો ઈલાજ પણ થઈ શકે છે, કબજિયાત દૂર કરી શકાય છે, ગેસના ખાત્માનો ઈલાજ કરી શકાય છે. સિગરેટ છોડવાથી જે તકલીફો પેદા થાય છે એનો તો કામચાબ ઈલાજ છે, પરંતુ સિગરેટ ફૂંકવાનુ ચાલુ રાખવાથી જે બીમારીઓ પેદા થશે તેનો ઈલાજ કેટલો મુશ્કેલ છે એના વિશે કદી વિચારણા કરી ?!

૧૭ જૂન ઈ.સ. ૧૯૬૮માં અમેરિકી વૈજ્ઞાનિકોએ કૂતરાંઓને સિગરેટ પીવાનાં આદી બનાવીને બનાવટી રીતે તેમને ફેફસાંની બીમારીમાં સપડાવ્યાં

હતાં જેથી "નિકોટીન" તંબાકુના ઝહેરની અસરોનો અનુભવ કરવામાં આવી શકે. અમેરિકી એસોસિએશન કોંગ્રેસના પ્રમાણે વૈજ્ઞાનિકોએ દસ કૂતરાંના ફેફસાં એક માનવઅંગોનાં ફેફસાંના સમાન હોય છે. કૂતરાંને દરરોજ ૧૨ સિગરેટનાં બાકાયદા આદી બનાવવામાં આવ્યાં. સિગરેટ પીવાનો આદી માણસ પણ દરરોજ લગભગ આટલી સિગરેટ પીએ છે. કૂતરાંએ શરૂમાં બાળકો જેમ ખાંસી ખાવાનું શરૂ કર્યું, તેમની આંખો લાલ થઈ ગઈ અને તેઓ બીમાર થઈ ગયાં. જ્યારે તેમને સિગરેટ પીવાના રૂમ તરફ લઈ જવામાં આવતાં તો તેઓ પૂછડી હલાવીને પોતાની ખુશીનું પ્રદર્શન કરતાં. પ્રયોગ દરમ્યાન હૃદય તથા લોહીની બીમારીઓમાં સપડાયને તેમાંથી પાંચ કૂતરાં મરી ગયાં અને બાકીનાં સર્વ કૂતરાંના ફેફસાં ખરાબ થઈ ગયાં. (માખૂઝ અઝ રહનુમાએ દક્કન, જૂન-૧૯૬૮)

ઓક્સફર્ડ યુનિવર્સિટીના વૈજ્ઞાનિકોની રીસર્ચ પ્રમાણે જે લોકો ૨૩ વરસથી ઓછી ઉંમરમાં સિગરેટ પીવાનું છોડી આપે છે તેમનાં ફેફસાંના કેન્સરનો ખતરો ૮૦%થી ઓછો થઈ જાય છે અને જે લોકો ૫૦ વરસની ઉંમરમાં સિગરેટ પીવાનું છોડી દે છે એમનામાં ફેફસાંના કેન્સરનો ખતરો ૫૦% ઓછો થઈ જાય છે. અને નિષ્ણાતોનું કહેવું છે કે હવે એ વાત પણ સાબિત થઈ ગઈ છે કે સિગરેટ છોડવાના માટે કોઈ ઉંમરની કેદ નથી. આ રીસર્ચ ઈંગ્લેન્ડમાં ઓક્સફર્ડ યુનિવર્સિટીના વૈજ્ઞાનિકોએ કરી છે જેનાં કારણો બ્રિટનના મેડિકલ જનરલમાં પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યાં છે. ફેફસાના કેન્સરથી સૌથી વધુ તે લોકો મૃત્યુ પામે છે જેઓ સિગરેટ પીવાના આદી છે. એ ઉપરાંત ૨૦થી વધુ બીમારીઓનો સંબંધ તંબાકુથી પણ છે, જેમાં હૃદય રોગ, મુત્રાશયનું કેન્સર સામેલ છે. આ રીસર્ચમાં બતાવવામાં આવ્યું છે કે સિગરેટ પીવાથી ફેફસાંને જે નુકસાન પહોંચે છે એમાં કોઈ બીમારી એવી હોય છે જેનો કોઈ ઈલાજ જ નથી. (રોઝનામા ખબરે, ૧૮-૯-૨૦૦૦)

પ્રેસ એશિયા ઈન્ટરનેશનલે બ્રાઝિલના નિષ્ણાતોના હવાલાથી આ ખબર આપતાં કહ્યું છે કે સિગરેટ પીવાથી શરીરમાં એક પ્રકારનું ઝહેર ફેલાય જાય છે જે જાતિય સુખ ઉઠાવવામાં રુકાવટ બને છે. (રાહનુમા શિકમ, માર્ચ-૧૯૮૨)

સિગરેટ છોડવાનો તરીકો

ગુનાહોનો ઈલાજ

મેટ્રીયા મેડિકામાં ડો. જીલાનીએ લખ્યું છે કે તંબાકુથી લોહીનું પ્રેશર ઘટી જાય છે અને તેની અધિકતાથી કોમા તથા મૌતનો બનાવ બની શકે છે. સિગરેટ પીવાથી ટી.બી.નો ડર રહે છે. શ્વાસ નળીઓ સાંકડી થઈને દમની બીમારીનો પણ ખતરો રહે છે. તદ્ઉપરાંત ઊંઘમાં કમી ઉભી થાય છે, કમજોરી આવી જાય છે, શરીરમાં વિટામીનોની સખત ઉણપ, ગળાની જલન અને અન્નળીમાં ઝખ્મની રેખાઓ થઈ જાય છે. હૃદય રોગો તથા હાઈ બ્લડ પ્રેશરના દર્દીઓના માટે તંબાકુનું સેવન અતિશય નુકસાનકર્તા છે. દાંત કાળા પડી જાય છે. જીભ પર ઝખ્મ થઈ જાય છે. મોંઢાનાં અંગો અથવા ફેફસામાં કેન્સર પેદા થઈ જાય છે જેનાથી સિગરેટ પીનાર ફિતરી મૌત મરવાથી પહેલાં મરી જાય છે. સિગરેટ પીનારનો મિજાજ ગરમ રહે છે. ઘરમાં બીવી બચ્ચાં અથવા માબાપથી લડતો ઝઘડતો રહે છે અને ઓફિસમાં પોતાના સાથીઓ પર સખ્તી કરે છે. એવો માણસ સમાજ તથા મજલબથી હટીને રહી જાય છે. એના કારણે એવો માણસ કોઈની સાથે મળવા મિલાપથી કતરાતો રહે છે કે દોસ્તોમાં બેસીને ધૂમાડા છોડીશ તો તેઓ નફરત કરશે. રમઝાનુલ મુબારકના રોઝા સિગરેટ પીનારા ઓછા જ રાખે છે, કેમ કે સિગરેટના ધૂમાડાથી લાંબો વિરહ એમનાથી સહન નથી થતો. આવા નાસમજ તથા બદ્દકિસ્મત લોકો નમાઝ, રોઝા પણ છોડી આપે છે, સિગરેટ નથી છોડી શકતા. તંબાકુનું સેવન (સ્મોકિંગ) કરનાર બસોમાં સહીહ રીતે સફર નથી કરી શકતો. જ્યારે પણ સિગરેટ સળગાવી તો સ્ત્રીઓ ટોકી દે છે કે અમને ઉલ્ટી આવે છે ! પીવાનું બંધ કરો ! આ નામુરાદે સિગરેટના કારણે ઉલ્ટી સીધી વાતો સાંભળવી પડે છે.

સિગરેટ છોડવાનો તરીકો

સિગરેટ છોડવાનો તરીકો એ છે કે એકદમ છોડી આપે. કેમ કે જે એક એક ઓછી કરીને છોડવાનું કહે છે, એ રીતે ફરીથી તે સિગરેટની સંખ્યા વધારવી શરૂ કરી આપે છે. જેથી મજબૂત નિશ્ચય કરીને એકદમ જ છોડી આપે અને પોતાના મિત્રોમાં ખબર ફેલાવી દે કે મેં સિગરેટ છોડી દીધી છે જેથી બીજવાર

પીવાનો હોસલો ન રહે કે એઓ શું વિચારશે ! કાલે તો સિગરેટ છોડવાનું કહ્યું અને આજે ફરી પી રહ્યો છે ! સિગરેટ છોડતાં જ તમો બીજા સિગરેટ પીનારાઓને સમજાવો જેથી આપના જઝબાત મજબૂત થાય અને સિગરેટની વિરુદ્ધ અધિક નફરત દિમાગમાં બેસી જાય. સિગરેટ છોડ્યા પછી ખુદા ન ખ્વાસ્તા એની તલબ જાગે તો શેકેલી (ફોડેલી) મકાઈ ચાવે અથવા ચ્યુંઈગ ગમ મોંમા રાખી દે, મીઠી વરીયાળી પણ જરૂરતના સમયે વાપરે. મીઠી વરીયાળી ચાવવાનો ફાયદો એ થશે કે ગેસ તથા કબજાયાત પેદા નહીં થાય. તેમજ સિગરેટ છોડ્યા પછી દિમાગમાં આવા ખુશ કરનારા ખયાલો રાખે કે સિગરેટથી છૂટકારો પામીને મેં ફલાણી ફેલાણી બીમારીથી મુક્તિ મેળવી લીધી, હવે હું તંદુરસ્ત છું અને અન્ય માણસોની જેમ નોર્મલ છું. અલ્લાહ ﷻ નો શુક્ર છે કે ઘણી જ મોટી બલા માથેથી ઉતરી ગઈ.

યાદ રાખશો ! સિગરેટ છોડ્યા બાદ કદાપિ ફક્ત એક સિગરેટ પીવાની કોશિશ પણ ન કરશો, કેમ કે એક સિગરેટનો કશ લેવાથી બીજાવાર નવેસરથી તમે તેના આદી બની જશો.

શરાબનાં નુકસાનો

હુઝૂર નબી કરીમ ﷺ એ શરાબના બારામાં દસ શખ્સો પર લઅનત કરી :-

(૧) બનાવનાર (૨) બનાવડાવનાર (૩) પીનાર (૪) પીવડાવનાર (૫) ઉઠાવીને લઈ જનાર (૬) રાખનાર (૭) વેચનાર (૮) ખરીદનાર (૯) મફત આપનાર (૧૦) કિંમત લેનાર. (તિર્મિઝી)

★ પેટની બીમારી અને શરાબ ★

શરાબના કારણે પેટની ખતરનાક બીમારીઓ પેદા થઈ જાય છે. આ એટલા માટે થાય છે કે એ લોહીમાં રહેલ લાઈપેડ જે એક ખાસ પ્રકારની ચરબી હોય છે તે શરાબના ઉપયોગથી નષ્ટ થઈ જાય છે એટલે લાઈપેડ એક પ્રકારનું રક્ષક પડ પૂરું પાડે છે જેના પર એસીડમય ચીજની નુકસાનકર્તા અસર

નથી થતી. અને એ પડના કારણે જઠર ખૂદ પોતે પોતાને હજમ નથી કરી શકતું. જો કે એ હાલમાં સંપૂર્ણપણે સાબિત નથી થયું કે જેવી રીતે શરાબ ગળા તથા અન્નળીમાં કેન્સરનો ઝરીયો બને છે પેટના મામલામાં પણ એવું જ છે. પરંતુ આ ખયાલને મજબૂતી મળતી જઈ રહી છે કે પેટના ફોલ્લાઓમાં પણ શરાબનો રોલ રહેલો છે.

★ આંતરડાંની બીમારીઓ અને શરાબ ★

શરાબની સૌથી અધિક અસર બાર આંગળી આંતરડા પર થાય છે. એ જગાએ ખૂબ જ ગંભીર એસીડિક અસરો અસ્તિત્વ પામે છે. શરાબ તેની એ ખાસિયતને અસર કરે છે જે ખાસ હજમ કરનાર પ્રવાહી બહાર પાડવાની ક્ષમતા સંબંધ ધરાવે છે અને તેની અદભૂત ક્ષમતા પર અસર કરે છે. હજમ શક્તિ માટેના આ મહત્વના માર્ગની તબાહી પછી શરાબ જિગરથી પેદા થનાર હજમ કરનાર પ્રવાહી Bileના નીકળવા પર પણ અસર પહોંચાડે છે. સર્વ શરાબોની ૧૨ આંગળવાળા આંતરડા અને પિત્તાની ચામડી હમેશાં બીમારીનો શિકાર બને છે અથવા એમનું કાર્ય મોટાભાગે બરાબર નથી થતું. આ હાલત દરેક શરાબીને ગેસ, અપચાના થકી મુસીબતમાં નાખેલ રાખે છે. પેટની આ તકલીફો આંતરડાં પર પણ અસર ફેંકે છે.

★ હૃદય રોગ અને શરાબ ★

માનવ હૃદય તે સક્રિય લેબોરેટરી છે જે શરાબના નાનાથી નાના Atoms Moleculerને ઝહેરની જેમ મહેસૂસ કરે છે. જિગર પર શરાબની અસર બે રીતે થાય છે :-

૦૧. શરાબ પીવાની સ્થિતિમાં હૃદયના કોશો આલ્કોહોલ ખત્મ થવાની જિમ્મેદારીમાં સંપૂર્ણપણે વ્યસ્ત રહે છે. આ રીતે તે પોતાના અન્ય કામો પડતાં મૂકે છે.

૦૨. હૃદયની રસાયણિક પ્રક્રિયાઓ જે એકથી એક સક્રિય હોય છે. એ શરાબની રોકટોક વગરની અસરથી ભાગી પડે છે તેના પરિણામે એવું બને છે કે જે હૃદયને એક જ અમલ વારંવાર દોહરાવવો પડે છે અને આ રીતે અતિશય

અને વારંવારની તથા વિના જરૂરતની મહેનત તથા તકલીફથી હૃદયની કમજોરી ઉભી થાય છે. આ અસરો હૃદયના માટે ખતરનાક પરિણામો ખડાં કરે છે. એ અસરોમાં અધિક મશહૂર હૃદયનું સંકોચાવું છે જે એનો ઝિંદા સબૂત હોય છે કે હૃદયની બર્બાદી સંપૂર્ણપણે થઈ ચૂકી.

તદ્ઉપરાંત હૃદયની મજબૂતીના કારણે શારીરિક રક્ષણનાં અંગો જેમ કે વિવિધ પ્રકારનાં ગ્લોબીન બને છે તે શરાબીઓમાં ભયજનક હદ સુધી ઓછાં થઈ જાય છે. પરિણામે એ લોકોમાં રોગો સામે પ્રતિકારકતા ખત્મ થઈ જાય છે.

શરાબ કેટલીકવાર હૃદયના કાર્યોના અચાનક રોકાય જવાનું કારણ પણ બને છે. આ સ્થિતિમાં એક શરાબી બેહોશીના આલમમાં જ મરી જાય છે, એને હૃદયનું દેવાળીયાપણુ કહે છે. હૃદયના બારામાં એક દષ્ટાંત પણ એવું નથી મળતુ જેમાં એના પર શરાબની નુકસાનકર્તા અસરોનો સબૂત ન મળતો હોય.

★ કીડનીઓ પર શરાબની અસર ★

માનવ કીડનીઓ જેમને લોહીના ભ્રમણની વ્યવસ્થાનું અંતિમ સ્થાન સમજવામાં આવે છે તેને શરાબના વપરાશથી સખત નુકસાન પહોંચે છે. એટલા માટે કે કીડનીઓ ખૂબ જ સક્રિય રીતે રસાયણિક તત્વોનું મિશ્રણ Valenceના સ્થાન પર ચારણીનું કામ આપે છે. પરંતુ શરાબ આ ગંભીર પ્રક્રિયાને પણ વેરવિખેર કરી નાખે છે. એ સ્વીકૃત હકીકત છે કે તે દારૂઓ જેમાં આલ્કોહોલની માત્રા ઓછી હોય છે તે કીડનીઓ માટે અધિક નુકસાનકર્તા હોય છે, જેથી અધિક માત્રામાં બીયર પીનારાઓની કીડનીઓ મોટાભાગે ખરાબ થઈ જાય છે.

Lamphatic વ્યવસ્થાનું માનવ શરીરમાં ઘણુ જ મહત્વ છે. આ વ્યવસ્થાની લોહીવાળી નળીઓ શરાબના લીધે ઈલાજને પાત્ર નહીં એવું નુકસાન ઉઠાવે છે, એટલા માટે કે ચરબી મિશ્રિત લાઈપેડનું આ વ્યવસ્થામાં મહત્વનું સ્થાન હોય છે. શરાબની નુકસાનકર્તા અસર આ આશ્ચર્યજનક હદ સુધી હિફાઝત પહોંચાડનાર વ્યવસ્થાને બર્બાદ કરી દે છે.

★ હાર્ટની બીમારી અને શરાબ ★

શરીરમાં લોહીનું ભ્રમણ ચાલુ રાખનારી હાર્ટની નળીઓ (નસો) તથા શુદ્ધ લોહીવાળી નાની નસો તથા ઝીણી ઝીણી રગોની બીમારીઓમાં વધારો થઈ રહ્યો છે. એના માટે શરાબનો ઉપયોગ એક મહત્વની સમસ્યા બની ગઈ છે. હવે એ વાત નથી રહી કે બીમારીઓ કાંઈક કાંઈક નજર આવતી હતી. આ બીમારીની શરૂઆતનાં કેટલાયે કારણો છે, એ ખતરનાક શક્યતાઓમાં એક તત્વ ખોરાક, શરીર તથા લોહીમાં મૌજૂદ ચરબી છે. શરીરમાં અધિક ગરમી પેદા કરનાર આલ્કોહોલના પ્રકારો દા.ત. બ્રાન્ડી તથા વ્હિસ્કીથી માનવના હૃદયનું હલન ચલન બંધ થઈ જવાની શક્યતાઓ વધી જાય છે.

વર્તમાન રીસર્ચ પ્રમાણે ચરબીના જે પ્રકારો લોહી ફેંકનારી નળીઓમાં બારીક રગોની બીમારીઓ પેદા કરે છે એમાં ટ્રાય ગલી સેરાઈન્ડ સૌથી અધિક મહત્વની છે અને આ જ માદો (તત્વ) જે આલ્કોહોલના વપરાશથી લોહીમાં વધી જાય છે. જેઓ આલ્કોહોલ અધિક માત્રમાં પીતા રહે છે તે લોહીના ભ્રમણને અસર કરે છે અને હૃદયનું હલન ચલન બંધ કરી દેવાનો સબબ બની શકે છે. આદી તથા અધિક માત્રામાં શરાબ પીનારાઓમાં એક બીમારી પેદા થાય છે જેને આલ્કોહોલ કાર્ડિયોમાયોથી કહે છે.

★ નસોનું તંત્ર અને શરાબ ★

શરાબથી દિમાગ પર એટલી બુરી અસર પડે છે કે કમે કમે તમામ નસોનું તંત્ર બર્બાદ થઈને રહી જાય છે. એનાથી વિચારવાની તથા નિર્ણય કરવાની શક્તિ ઓછી થઈ જાય છે. શરાબની પ્રતિકારક શક્તિ કમજોર પડી જાય છે. સામાન્ય દવાઓ પણ તેના પર અસર નથી કરતી. એટલા માટે શરાબીને જો કોઈ બીમારી લાગુ થઈ જાય તો તેનો ઈલાજ ખૂબ જ મુશ્કેલીથી થાય છે. દારૂ તથા શરાબ નસોના કોશોની તે બારીક ચામડીમાં પ્રવેશી જાય છે જે લાઈપેડની રક્ષામાં હોય છે, તેની બુરી અસર નસોના તંત્રના કેન્દ્રો પર નાકાબિલે ઈલાજની હદ સુધી પડે છે. શબ્દોનું ભૂલવું અને હાથોની કરચલીઓ આ નસોના નુકસાનની નિશાનીઓ હોય છે. શરાબમાં ચરબી પીગળાવવાની કેપસિટી હોય છે. સર્જનાત્મક

કોશોમાં દાખલ થઈને એને બેહદ નુકસાન પહોંચાડે છે. એનું સામાન્ય સમજાય એવું દષ્ટાંત નવી પેઢીમાં દિમાગી શક્તિની કમી તથા અપૂર્ણ વૃદ્ધિ સામેલ છે. ઘણા જ અભ્યાસો તથા સર્વે પછી એ હકીકત જાહેર થઈ રહી છે કે દિમાગી કમજોર બાળકોનાં માબાપ મોટાભાગે સખત પ્રકારની શરાબ પીતા હતા. એ પણ જોવામાં આવ્યું છે કે શરાબ સ્ત્રીની ગર્ભદાનીના કોશોને ખૂબ જ આસાનીથી નુકસાન પહોંચાડે છે. એના પરિણામે શરાબી માઓનાં બાળકો મોટાભાગે વારસાગત રીતે દિમાગી અથવા હાર્ટના ઝટકાનો શિકાર થઈ જાય છે. શરાબી બાપની તરફથી એવા બનાવોની સંખ્યા ૩૦%થી વધુ સુધી હોય છે. શરાબમાં પહેલાં કરતાં જાતિય શક્તિ વધી જાય છે પણ બાદમાં એટલી કમજોરી પેદા થાય છે જે શરમનો સબબ બને છે.

દુનિયા અત્યારે એઈડઝના ખતરાથી કાંપી રહી છે, પરંતુ એઈડઝને પેદા કરવામાં શરાબ તથા અન્ય નશાકારક ચીજોનો હાથ છે.

★ શરાબી સામાજિક અસરો ★

૦૧. એક દારૂડીયો માણસ એવી એવી વિચિત્ર, અયોગ્ય તથા માનવતા વિહોણી હરકતોમાં પડતો જોવા મળે છે કે કોઈ બાવકાર ઈન્સાન એને જોવાનું પણ પસંદ નથી કરતો.
૦૨. શરાબીઓમાં શોર્ટ ટેમ્પર (જલ્દી ગુસ્સે થવું) તથા ગુસ્સા સાથે તરત હુમ્લો કરવું એ તેમને સમાજમાં અનેક ઝઘડાઓમાં ઉલટાવી રાખે છે. શરાબમાં ડૂબેલો ક્યારેક જોશમાં આવીને ગાળાગાળી બલકે મરવા મારવા પર ઉતરી આવે છે. ક્યારેક રડવા લાગે છે અને ક્યારેક ભયભીત બનીને કાંપવા લાગે છે.
૦૩. અસંખ્ય સતત તલાકો સમાજના પાયાના માળખાને હલાવીને રાખી દે છે અને પરિણામે ગુનાહિત વિચારધારાવાળાં બાળકોની વધતી સંખ્યાના કારણે સમગ્ર સમાજ ભયજનક હદે અસર પામે છે.
૦૪. વિવિધ પ્રકારનાં કામકાજ કરનારા મજૂરો તથા કારીગરો પર શરાબના કારણે અરૂચી તથા સુસ્તીનો પ્રભાવ છવાય જાય છે, જેના કારણે તેમની

કારકિર્દી તથા નિપૂણતા પર બુરી અસર પડે છે, જેનું સરવાળે નુકસાન સમાજને પહોંચે છે.

- ૦૫. શરાબના કારણે માનવોમાં એકબીજા પ્રતિ ગૈરહમદદર્દીની અસરો ઉદ્ભવ પામે છે જેના પરિણામે ક્રૌંમી ચિંતન, સામાજિક એકતા તથા સામાજિક પ્રશ્નો તરફ જેહાદનો જઝબો સંપૂર્ણપણે ખત્મ થઈ જાય છે.
- ૦૬. શૈતાન શરાબ તથા જૂગાર થકી માનવીઓ વચ્ચે મુનાફિકત તથા ઝઘડા પેદા કરે છે એટલા માટે ખુદા તઆલાએ સૂરએ માઈદામાં ફર્માવ્યું : "એ ગંદા કામો શૈતાની અમલ છે, તો એનાથી બચતા રહો જેથી તમારી જિંદગી સારી રીતે પસાર થાય." સારાંશ કે એ કામો તબાહી તથા બર્બાદીના સબબો હોય છે.

હેરોઈનની તબાહી

પહેલાં લોકો અફીણ તથા ભાંગનો નશો કરતા હતા. પરંતુ હવે માર્ફિયા તથા હેરોઈને તબાહી મચાવી રાખી છે. આ ચીજોની આદત સ્કૂલો કોલેજોથી શરૂ થાય છે. એકવાર કોઈ છોકરાએ કશ લગાવી દીધો અને આખા જીવન માટે તબાહી આવી ગઈ. દુઃખની વાત એ છે કે પહેલાં છોકરા આ ચીજોને વાપરતા હતા હવે છોકરીઓએ પણ તેમની સાથે ખભે ખભા મિલાવીને ચાલવાનું શરૂ કરી દીધું છે. આધુનિક નશાકારક ચીજોના ઉપયોગથી ઘણી જ ઝડપભેર બીમારીઓ લાગુ પડી જાય છે.

આજકાલ હેરોઈનમાં બેરીયમ સલ્ફાઈડની મિલાવટ કરવામાં આવે છે અને આ રસાયણ એટલું ઝેરીલું અને ખુજલી પેદા કરનાર છે કે જ્યાં જ્યાં એની અસર પડે છે. એ ખુજલી પેદા કરે છે. એ વાળોને પણ સાફ કરી દે છે. હેરોઈનના આદી વ્યક્તિઓને ફેફસામાં ઝખ્મ થઈ જાય છે તે કોઈ વખતે પણ ફાટી શકે છે. જઠરની ચામડી સડવા લાગે છે, લોહીની નળીઓ ફાટવાથી કેટલીકવાર નસકોરી ફૂટવા લાગે છે. થૂંકની સાથે લોહી આવવા માંડે છે. દિલ દિન પ્રતિ દિન કમજોર થવા લાગે છે, જે કોઈ પણ સમયે પોતાની ઘડકન બંધ

કરી શકે છે. હરામ મગૂઝ અસર પામે છે. નસોની બીમારીઓ, પટ્ટાઓની ખેંચ તથા દિમાગમાં લોહી જામી જવાથી લકવો થઈ શકે છે. જાતિય કમજોરી લાગુ થઈ જાય છે. બલ્ડ પ્રેશર પણ નોર્મલ નથી રહેતું. શરીર તૂટતુ રહે છે. દરેક વખતે થાકલા જેવું રહે છે. ઘણી બીમારીઓ શરીરમાં મૌજૂદ હોય છે, પરંતુ બેહોશીના કારણે જાહેર નથી થતી. હેરોઈનની વધુ માત્રા લેવાના કારણે અમુક લોકોના શુક્રાણુઓ ડેડ અથવા સુસ્ત ગતિવાળાં થઈ જાય છે અને એ લોકો ઔલાદને પાત્ર નથી રહેતા. શરીરની ચરબી દિન પ્રતિ દિન પીગળીને હાડકાં રહી જાય છે. જે લોહી પેદા થાય છે તે સડેલું બદબૂદાર થઈ જાય છે. કીડની સંપૂર્ણપણે લોહી સાફ નથી કરતી. કીડનીની ચારણીઓ દિન પ્રતિ દિન સંકોચાવા માંડે છે. છેવટે કીડનીઓ ફેઈલ થઈ જાય છે અને પેશાબ બનવાનું બંધ થઈને મૌત આવી પડે છે. જઠરમાં ઘા થઈ જવાના કારણે જલન મહેસૂસ થાય છે. પાચન બરાબર રીતે નથી થતુ. પેટમાં દર્દ રહેવા લાગી જાય છે. ખાવા પીવાની રૂચી ઓછી થઈ જાય છે. ફેફસાંના ઝખ્મોના કારણે ફેફસાંઓમાં પરુ પડી જાય છે અને સખત કામ કરવા અથવા ભૂમો પાડવાથી ફેફસાં ફાટી જાય છે. એ હાથો જે એક મણ વજન ઉઠાવતા હતા તે હવે ૧૦ કિલોનો બોજ ઉઠાવવાથી લાચાર બની જાય છે. (ઈસ્રાએ આમ્મા)

અફીણની ભયાનક અસરો

અફીણ ખાવાના આદી લોકોની નસો ઢીલી તથા કમજોર થઈ જાય છે. માથાનો દુઃખાવો, બેહોશીની કેફિયત, કીકીઓનું સંકોચાઈ જવું, ખરડેદાર શ્વાસ આવવા લાગે છે. મોંઢું શુષ્ક અને સખત કબજીયાત થાય છે. સુસ્તી, આળસ, ચામડી પીળી અને સૂકી રહે છે. શરીર કમજોર અને કરચલીઓવાળુ થઈ જાય છે. શ્વાસ લેવાના અંગો નિષ્ક્રિય થઈ જાય તો મૌત આવી શકે છે. શરીર જકડાવું અને લકવો તો મોટાભાગે થયા કરે છે. અફીણની વાત વિશ્વાસ પાત્ર નથી હોતી, કેમ કે મજબૂત ક્રયાસની શક્તિમાં કમજોરી આવી જવાના કારણે તેને નેક તથા બદ (સારા કે બુરા)ની તમીઝ નથી રહેતી. ભૂખ ઉડી જાય છે અને મોં શુષ્ક રહે છે.

એનો ઉપયોગ કરવાથી માણસ અનિશ્ચિત ખયાલોના સમુદ્રમાં ગર્ક થઈ જાય છે. મોટાભાગે પોતાની દુનિયાને ભૂલીને કેવળ ખયાલોની વાદીઓમાં ભટકવા લાગે છે. કમ હિંમત, અખ્લાકી પડતી, નાસમજી વધતી જાય છે, ત્યાં સુધી કે તેનો આદી સમાજ માટે નાસૂર બની જાય છે. આ સર્વ બુદ્ધિ તથા તંદુરસ્તીની બર્બાદીઓ ઉપરાંત માયાપુંજીની બર્બાદીનો સબબ બની જાય છે અને આર્થિક સ્થિતિ દિવસે દિવસે તબાહ થતી જાય છે. આદતની પૂર્ણતા માટે બીવી બચ્ચાંના હક્કને મારે છે. કરજદાર બની જાય છે, ત્યાં સુધી કે ચોરી, ડાકૂગીરી અને ખૂના મરકીમાં સપડાય જાય છે. ઈસ્લામનો એ નિયમ છે કે તેણે તમામ નુકસાનકર્તા તથા બર્બાદ કરનાર ચીજોને જે ન કેવળ તંદુરસ્તીની દષ્ટિએ બલકે અન્ય અગણિત એતબારોથી દા.ત. માનસિક, સંસ્કારિક, સામાજિક તથા આર્થિક લેહાઝથી સખત નુકસાનકર્તા છે તેને હરામ ઠરાવેલ છે જે સર્વ માનવજાતની ઉપર મહાન એહસાન છે. ફકીહો ફર્માવે છે, જે અફીણનો આદી હશે તેને મૃત્યુ વખતે કલમો નસીબ થશે નહીં.

હશીશના નુકસાનો

હશીશ ભાંગને કહે છે. એ છોડનાં પાંદડાં, ડાળીઓ ઘસીને પીવાથી નશા જેવી કૈફિયત પેદા થાય છે, માથુ ચકરાય છે અને દરેક વખતે ગફલત જેવું છવાયેલ રહે છે. ગાંજો અને ચરસ પણ એ જ છોડથી હાંસલ કરવામાં આવે છે, તે પણ એ પ્રકારની અસરો ઉભી કરે છે. અલબત્ત એને તંબાકુમાં મિલાવીને પણ વાપરવામાં આવે છે, અને એ રીતે અધિક નુકસાનકારક બની જાય છે. તેના ઉપયોગથી લોહીની કમી, બેહિંમતી તથા દિમાગી અસંતુલન લાગુ થઈ જાય છે, જેની સરવાળે તંદુરસ્તી પર ઘણી જ બુરી અસર પડે છે. અને ઈન્સાનની સહીહ સોચ તથા ફિક્ક જતી રહે છે. એવા લોકો કેટલીકવાર બકવાસ કરવા મંડી પડે છે. વધુ માત્રામાં ઉપયોગ કરવાથી માણસ બેકાબૂ થઈ જાય છે છેવટમાં ફૌમામાં સરી પડીને મૃત્યુ પામે છે.

★ અમુક ડોક્ટરી દવાઓ ★

આપણી હેલ્થ પોલીસીમાં કમજોરીના કારણે ઘણી ડોક્ટરી દવાઓનો ઉપયોગ સામાન્ય હાથોમાં ચાલ્યો ગયો છે. તે દવાઓ જે ડોક્ટરી પ્રિસ્ક્રિપ્શનના વિના મના હોવી જોઈએ તે સરે આમ મળી રહી છે. આ દવાઓ માનસિક સમસ્યાઓથી ઉદ્ભવનાર ડિપ્રેશનને દૂર કરવાના માટે તજવીઝ કરવામાં આવી છે, પરંતુ તેનો ઉપયોગ નશો લાવવા માટે કરવામાં આવે છે. અને એ લોકો એટલા પ્રમાણમાં તેનો ઉપયોગ કરે છે કે પોતાના માટે ભયંકર ખાઈ તૈયાર કરે છે.

એ દવાઓનો નશો કરવાથી માથામાં કાયમી દુઃખાવો પેદા થઈ જાય છે અને ભૂલવાની બીમારી પેદા થઈ જાય છે. પેશાબમાં અકુદરતી અંશો નીકળે છે. દરેક વખતે ભય છવાયેલો રહે છે. અમુક દવાઓ એટલી ઝેરીલી છે જે લોહીના કોશોને નષ્ટ કરી દે છે અને જિંદગી માટે ખતરો બની જાય છે. અમુક દવાઓના વપરાશથી સખત કબજીયાત, પેશાબની અધિકતા, સીનામાં જલન, તથા દિલની ઘડકનની બીમારી લાગુ થઈ જાય છે. લોહીના સફેદ કણો ઘટી જાય છે અને કમરાનો ખતરો રહે છે. દમના બીમારો માટે આ દવાઓનો ઉપયોગ ખતરનાક છે. જો કોઈ દવા વેચનારે પોતાની દુકાન પર આ પ્રમાણેની જાહેરાત લગાડેલી હોય કે, "મારી પાસે એવી દવા છે જે કંપવા, કબજીયાત, જિગરની ખરાબી, જઠરની ખરાબી, પાગલપન, માથાનો દુઃખાવો, શ્વાસની તંગી અને નજરમાં કમજોરી પેદા કરે છે, આપણા ખિસ્સાં ખાલી કરાવવા તથા મૂઝી બુમારીઓની જાળમાં ફસાવા માટે મારી દવાઓ ખરીદો." તો દરેક જણ જોડા ઉઠાવીને તેની પાછળ પડી જશે. પરંતુ આશ્ચર્યની વાત છે કે નશાના આદી લોકો જાણવા છતાં પણ એવી દવાઓનો પુષ્કળ ઉપયોગ કરે છે અને પોતાની તંદુરસ્તી, યુવાની તથા દૌલતનો સત્યાનાશ કરે છે.

કોઈપણ ડોક્ટર અને તબીબે આ દવાઓના નામ પોતાની કિતાબમાં નોંધવાં ન જોઈએ. કેમ કે જે ચીજ પબ્લિક ફાયદાના માટે લખવામાં આવે છે અથવા જે ચીજનું નામ બતાવીને લોકોને ડરાવવામાં આવે છે, અમુક અંજામ વિશે ન વિચારનારા લોકો એનો ગલત ઉપયોગ કરવા લાગી જાય છે.

જેવી રીતે શરૂમાં હેરોઈનના નામથી કેવળ અમુક વ્યક્તિઓ વાકેફ હતી. પરંતુ આપણુ મીડિયા અખ્બારો તથા રેડીયો, ટી.વી. પર એના નામનો એટલો અધિક પ્રમાણમાં ઉલ્લેખ કરે છે કે આજે દરેક બાળક હેરોઈનના નામથી વાકેફ છે. અને દરેકના દિમાગમાં જોશ ઉદ્ભવ પામે છે કે હેરોઈન કેવા પ્રકારની હોય છે, જોવું જોઈએ ! અને જોવાના ચક્કરમાં લોકો હેરોઈનના આદી બની રહ્યા છે.

ચાચ પીવાનાં નુકસાનો

ચાચને મેં નશાકારક ચીજોના ટાઈટલ હેઠળ એટલા માટે લખી છે કે એ અંદરને અંદર શરીરને ખોખરૂ કરી નાખે છે. બાળકો તથા સ્ત્રીઓને ખાસ કરીને નુકસાન પહોંચાડે છે.

યાદ રાખશો ! ચાચની આદત પણ નશાકારક ચીજોની જેમ ઓછી નુકસાનકર્તા નથી. સારાંશ કે વિના કોઈ જરૂરત ચાચથી બચવું જોઈએ કેમ કે પેટની જે બીમારીઓ આજે ખૂબ જ અધિક પ્રમાણમાં પેદા થઈ રહી છે, એમાં ચાચનો ઘણો જ મોટો રોલ છે. ખાસ કરીને પેટમાં એસીડિક જલન (એ.સી.ડી.ટી.) અને ભૂખની કમી એના પરિણામે છે.

લાંબા અરસા સુધી વાપરવાથી બીનાઈને કમજોર કરે છે. લોહીને ખરાબ તથા જિગરને અસર પહોંચાડે છે. હરકતવાળી હોવાથી પેશાબના સ્થાનમાં ગરમી પેદા કરે છે અને કીડનીઓ જરૂરતથી અધિક પાણી બહાર ફેંકવા લાગે છે. પરસેવાની અધિકતાથી ક્ષાર ચામડી વાટે બહાર પડે છે. ચાચ અધિક પીવાથી લોહીમાં ગંદા તત્વો એકત્ર થઈ જાય છે. અનિદ્રા તથા કાયમી કબજીયાત લાગુ પડી જાય છે. બ્લડપ્રેશર અને હૃદય રોગના દર્દીઓ માટે ખૂબ જ નુકસાનકર્તા છે. પેટની ગરમીના દર્દીને પણ ચાચ ખૂબ જ નુકસાનકર્તા છે. ઘાતની બીમારી, સ્વપ્નદોષ તથા શીઘ્ર પતન પણ પેદા થાય છે. આમ તંદુરસ્તી માટે ભારે નુકસાનકર્તા છે.

જો ચાચ પીવી તમારા માટે જરૂરી હોય તો ગોરખપાન તાજુ હાંસલ કરીને

સૂકાવી લો અને તેને ચાચના રૂપે ઉપયોગ કરો. જે નુકસાન બીજી ચાચો પીવાથી થાય છે તે સર્વ ફાયદા આ ચામાં મૌજૂદ છે. અથવા મારી કિતાબ "સુન્નતે ઓર ઉનકી બરકતે"માં ચાચના એક નુસ્ખાને લખ્યો છે એને તમારાં ઘરોમાં રિવાજ આપશો.

(છઠ્ઠો વિભાગ)

મૌતની સકરાત

આ દુનિયામાં દરેક રૂહવાળાને નિશ્ચિત સમય પછી મૌત છે. કેમ કે દરેક ઈન્સાનની એક હદ સુધી જિંદગી નિશ્ચિત છે, જ્યારે એ તેને પૂર્ણ કરી લે છે તો એણે આ જહાન છોડવું પડે છે. એના બારામાં ઈશ્દિ બારી તઆલા છે : "દરેક જીવે (નફ્સે) મૌતનો સ્વાદ ચાખવાનો છે." એટલે કે જે આ દુનિયામાં પેદા થયો છે એણે જરૂર મરવાનું છે.

જે શખ્સે આ હકીકતને દિમાગમાં બેસાડી રાખેલી છે કે મારે છેવટે મૌતથી ભેટવું જ પડશે અને પછી કબ્રમાં મુદતો સુધી રહેવું પડશે અને પછી કયામતના મેદાનમાં મને ઉભો કરવામાં આવશે, જે પચાસ હજાર વરસનો એક દિવસ હશે. અને પછી જન્નત તથા દોઝખમાંથી કોઈ એક જગાએ મારું ઠેકાણું બનીને રહેશે. એના માટે તો પછી કોઈ અંદેશો મૌતના અંદેશાથી વધીને મહત્વનો તથા જરૂરી થશે નહીં, એ શર્તે કે બુદ્ધિનું એક રજકણ પણ એનામાં મૌજૂદ હોય. ઉલમાનો ફૌલ છે કે મૌત બિલ્કુલ નષ્ટ થવાનું કે ફના થઈ જવાનું નામ નથી, બલકે મૌત તો શરીરથી રૂહના સંબંધને ખત્મ થઈ જવાનું નામ છે અને આ એક પદો છે જે રૂહ તથા શરીરના વચ્ચે ફાયમ થઈ જાય છે અને એક ઘરથી બીજા ઘરની તરફ તબદીલ થવાનું નામ છે.

હઝરત ઉમર રઝી અલ્લાહી રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ પૂછવામાં આવ્યું કે સૌથી બુદ્ધિશાળી મો'મિન કોણ છે ? ફર્માવ્યું કે જે મૌતને અધિકતર યાદ કરે, અને મૌતના પછીના માટે સૌથી સારી તૈયારી કરે એ બુદ્ધિવાન છે."

(ઈબ્ને માજહ)

ધ્યારા દીની ભાઈઓ ! બહેનો ! આજે આપણે દુનિયાની મસ્તીઓમાં અને એની રંગીનીઓમાં કાંઈક એટલા અંશે ખોવાય ચૂક્યા છીએ કે મૌત તથા

ફૂલનું ધમકાવવું !

﴿﴾ ગુનાહોનો ઈલાજ ﴿﴾

એની તૈયારીથી આપણે તદ્દન ગાફેલ જણાય રહ્યા છીએ. દુનિયાની સુખ સગવડો, મોજ મજા, રાહતો તથા આસાનીઓ તો સૌ તલબ કરે છે, પરંતુ મૌતની સકરાતની આસાનીઓને માગવાવાળુ કોઈ નથી. ઉજ્જવળ ભવિષ્યની ફિકર દરેકમાં જોવા મળે છે પરંતુ રોશન ફૂલની ફિકર આપણામાં જોવા નથી મળતી.

હઝરત શદાદ બિન અવસ رضي الله عنه થી રિવાયત છે કે મૌત દુનિયા તથા આખેરતની ભયાનકતાઓમાં સૌથી અધિક ભયાનક છે. એ આરીઓ વડે ચીરવામાં, કાતરોથી કાપવામાં, હાંડલીઓમાં ઉકાળવાથી અધિક તકલીફદાયક છે. જો મડદુ જીવંત થઈને મૌતની સખ્તી લોકોને બતાવી દે તો એ સૌની એશ તથા ઊંઘ સર્વ કાંઈ ખત્મ થઈ જાય. (શરહુસ્સુદૂર)

હઝરત મયસરા رضي الله عنه થી રિવાયત છે કે જો મૌતની તકલીફોનું એક ટીપુ સર્વ આસ્માનો તથા જમીન પર રહેનારાઓ પર ટપકાવી દેવામાં આવે તો સૌ મરી જાય, પરંતુ ફયામતમાં એક ઘડીની તકલીફ આ તકલીફ કરતાં ૭૦ ગણી વધારે હશે. (હવાલો ઉપર મુજબ)

હઝરત અનસ رضي الله عنه થી રિવાયત છે કે મરનાર ઈન્સાનને ફરિશ્તા બાંધી દે છે, નહીં તો તે જંગલોમાં નાસતો ફરતો.

હઝરત ફતાદા رضي الله عنه થી રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ عليه الصلوة والسلام એ ઈર્શાદ ફર્માવ્યો કે શહીદ મૌતની તકલીફ કેવળ એટલી જ પામે છે જેટલી કોઈને કીડીના કરવાથી થાય છે.

હે અમારા પ્યારા રબ ! يا رب અમારા સૌના પર મૌતની સખ્તીને આસાન ફર્માવી દે. (આમીન)

ફૂલનું ધમકાવવું !

હઝરત ઈમામ મુહમ્મદ ગિઝાલી رحمته الله عليه "કીમિયાએ સઆદત"માં આ હદીષ નફલ કરે છે : "જ્યારે કોઈ મૈયતને ફૂલમાં ઉતારી દેવામાં આવે છે તો ફૂલ તરત જ એને સવાલ કરે છે કે હે માણસ ! તું મને શા માટે ભૂલાવી રાખી

﴿﴾ 276 ﴿﴾

હતી ? શું તને એટલી પણ ખબર ન હતી કે હું દુઃખોનું ઘર છું જેમાં રંજ, દર્દ તથા તકલીફ જ તકલીફ છે. અંધાર્યું ઘર છું જેમાં અંધકાર જ અંધકાર છે, એકાંતનું ઘર છું. તો હે શખ્સ ! તું કઈ વાત પર અકડાઈ અકડાઈને ફરતો હતો ? ત્યાં સુધી કે મારી ઉપરથી પસાર થતી વખતે તારો એક પગ હેરતથી ક્યાં પડતો હતો તો બીજો ક્યાં ! કૃબ્રના ધમકાવવાને સાંભળીને જો તે મુડદુ કોઈ નેક બંદાનું હોય તો એક ગયબી અવાજ એવું કહીને કૃબ્રને સંતુષ્ટ કરી આપે છે કે, હે કૃબ્ર ! આ તું કોને કહી રહી છે ?! આ તો એક નેક તથા પાકીઝા બંદો છે જે હમેશાં નેકીનો હુકમ આપ્યા કરતો રહ્યો અને બુરાઈથી મના કરતો રહ્યો. આ સાંભળીને કૃબ્ર કહે છે, સારું ! જો એ વાત છે તો આ લે હું એના માટે ગુલઝાર બની જાઉં છું ! જેથી પછી એ શખ્સનું શરીર નૂરમાં ફેરવાય જાય છે અને તેની રૂહ આસ્માનની તરફ પરવાઝ કરી જાય છે.

આ હદીષે પાક પર આપ જરા વિચારણા કરો કે જ્યારે કોઈ કૃબ્રમાં જાય છે, ચાહે તે નેક હોય બુરો તેને કૃબ્રમાં ડરાવવામાં આવે છે. હે ઈસ્લામની તબ્લીગ કરનારાઓ ! તમને મુબારકબાદ થાય ! હે નેકીનાં કામો કરનારાઓ ! તમને મુબારકબાદ થાય કે કૃબ્રમાં આપના માટે ગુલઝાર બની જશે. અને યાદ રાખો ! કૃબ્રમાં કેવળ અમલ જશે, આપની ઊંચી ઊંચી બિલ્ડિંગો, મહેલો, મકાનો, આપની દૌલત, આપનું બેંક બેલેન્સ, આપનો વિશાળ કારોબાર, આપના મોટા મોટા પ્લોટ, આપનાં હરીયાળીથી લયપય ખેતરો અને ખુશ્નુમા બાગો, એ આપની સાથે કૃબ્રમાં આવશે નહીં. જેમ કે હદીષે પાકમાં આવે છે : "જ્યારે મૈયતને કૃબ્રમાં રાખવામાં આવે છે તો સૌ પ્રથમ તેનો અમલ આવીને તેની ડાબી જાંગને હરકત આપે છે અને કહે છે, હું તારો અમલ છું. તે મુડદુ પૂછે છે, મારાં બાલ બચ્યાં ક્યાં છે ? મારી નેઅમતો ક્યાં છે ? મારી દૌલતો ક્યાં છે ? તો અમલ કહે છે એ સૌ તારી પાછળ રહી ગયાં અને મારા સિવાય તારી સાથે કૃબ્રમાં કોઈ નથી આવ્યું."

★ ફૂલનો વર્તાવ ★

હઝરત ઉમર બિન અબ્દુલઅઝીઝ رضي الله عنه એકવાર કોઈ જનાઝાની સાથે તશરીફ લઈ ગયા. જ્યારે ફૂલસ્તાન પહોંચ્યા તો એક અલગ જગા પર બેસીને ઊંડા વિચારમાં પડી ગયા. લોકોએ અર્ઝ કરી, હે અમીરુલ મો'મિનન ! આપ તો આ જનાઝાના વલી હતા અને આપ જ અલગ બેસી ગયા ? ફર્માવ્યું, હા ! મને એક ફૂલરે અવાજ આપ્યો અને મને એવું કહ્યું કે હે ઉમર ઈબ્ને અબ્દુલઅઝીઝ ! તું મને એવું કેમ નથી પૂછતો કે હું એ આવનારાઓની સાથે કેવો વર્તાવ કરું છું ? મેં કહ્યું, તું મને જરૂર બતાવ ! તેણે કહ્યું, હું એમનાં કફન ફાડી નાખુ છું, શરીરના ટુકડા કરી દઉં છું, સર્વ લોહી ચૂંસી લઉં છું, ગોશ્ત ખાય લઉં છું અને બતાવું કે માણસના સાંધાઓ સાથે શું કરું છું ? ખભાઓને સાંધાઓએથી અલગ કરી દઉં છું અને થાપાને જાંગોથી અલગ કરી દઉં છું અને જાંગોથી ગુઠણોને ગુઠણોને પિંડલીઓથી, અને પિંડલીઓને પગોથી અલગ અલ કરી દઉં છું.

આવું ફર્માવીને ઉમર ઈબ્ને અબ્દુલ અઝીઝ رضي الله عنه રડવા લાગ્યા અને ફર્માવ્યું કે દુનિયાનું રોકાણ ખૂબ જ થોડું છે અને એનો ધોકો ઘણો જ અધિક છે. એમાં જે અઝીઝ છે તે આખેરતમાં ઝલીલ છે, એમાં જે દૌલતવાળો છે તે આખેરતમાં ફફીર છે. એનો યુવાન ખૂબ જ જલ્દી વૃદ્ધ થઈ જશે, એનો જીવંત ખૂબ જ જલ્દી મરી જશે. એનું તમારી તરફ ધ્યાનિત થવું તમને ધોકામાં ન નાખી દે, જ્યારે કે તમો જોઈ રહ્યા છો કે કેટલી જલ્દી એ મોં ફેરવી લે છે, અને કેટલો નાદાન છે તે શખ્સ જે એના ધોકામાં ફસાય જાય. ક્યાં ગયા તેના તે ચાહકો જેમણે મોટાં મોટાં શહેરો આબાદ કર્યાં, મોટી મોટી નહેરો કાઢી, મોટા મોટા બાગો લગાડ્યા અને ખૂબ જ થોડો અરસો રહીને સર્વ કાંઈ છોડીને ચાલી નીકળ્યા. તેઓ પોતાની તબીઅત તથા તંદુરસ્તીના જોર પર ગુનાહોમાં સપડાવા અને એ લોકો માલની અધિક્તાના કારણે ફાબિલે રશ્ક હતા. તેમ છતાં પણ કે માલ કમાવામાં તેમને ખૂબ જ રુકાવટો આવતી હતી, પણ ખૂબ કમાતા હતા. એમના પર લોકો હસદ કરતા હતા પરંતુ તેઓ તદ્દન બેફિકર થઈને માલને જમા કરતા રહેતા હતા અને એને જમા કરવામાં દરેક પ્રકારની તકલીફોને

ખુશીભેર સહન કરી લેતા હતા પરંતુ હવે જોઈ લો કે માટીએ તેમનાં શરીરોના શા હાલ કર્યા અને માટીએ તેમના શરીરો પર શું બનાવી દીધું. કીડીઓએ તેમના સાંધાઓ અને તેમના હાડકાંઓના શું હાલ બનાવી દીધા ? એ લોકો દુનિયામાં ઊંચી ઊંચી મચ્છરદાનીઓ, ઊંચા ઊંચા ફર્શ પર અને નરમ નરમ ગાદલાઓ પર નોકરો તથા ખાદિમોની વચ્ચે આરામ કરતા હતા. સગાં સંબંધી, પડોશીઓ દરેક સમયે દિલદારી માટે તૈયાર રહેતાં હતાં, પરંતુ હવે શું થઈ રહ્યું છે ! કોઈ અવાજ આપીને તેમને પૂછે છે કે તમારા પર શું ગુજરી રહી છે ?

ગરીબ અમીર સૌ એક જ મેદાનમાં પડેલા છે. કોઈ માલદારને પૂછે કે, હે ભાઈ માલદાર ! તારા માલે તારી કુબ્રમાં શું સાથ આપ્યો ? કોઈ ગરીબને પૂછે કે, હે ભાઈ ગરીબ ! તારી ગરીબીએ તને કુબ્રમાં શું નુકસાન પહોંચાડ્યું ? એમની ઝબાનનો હાલ પૂછ જે ખૂબ કલ્લોલ કરતી હતી, એમની આંખોને જો જે દરેક બાજુ જોતી હતી. તેમની નરમ નરમ ચામડીઓનો હાલ પૂછ, તેમના ખૂબસૂરત તથા દિલરૂબા ચહેરાઓનો હાલ પૂછ કે તેને શું થયું ? તેમના નાજુક શરીરોનો હાલ પૂછ કે ક્યાં ગયાં ? અને કીડીઓએ તે સૌનો શું અંજામ કર્યો ? તેમના રંગ કાળા કરી નાખ્યા, તેમનો ગોશ્ત ખાઈ નાખ્યો, તેમના મોં પર માટી નાખી દીધી, અંગને છૂટાં છૂટાં કરી દીધાં, સાંધાઓને તોડી કાઢ્યા.

આહ ! ક્યાં છે તેમના તે ખુદા જુઓ દરેક સમયે "હાઝિર હું જી" કહેતા હતા. ક્યાં છે તેમના તંબૂઓ અને ખૂબસૂરત રૂમો જેમાં આરામ કરતા હતા ? ક્યાં છે તેમના તે માલ તથા ખજાનાઓ જેને તેઓ જોડી જોડીને રાખ્યા કરતાં હતા. તે ખાદિમોએ તેમને કુબ્રમાં ખાવા માટે કાંઈ તોશો પણ ન આપ્યો ?! એમની કુબ્રમાં કોઈ બિસ્તર પણ ન બિછાવી આપ્યું ?! કોઈ તકીયો જ લગાડી દીધો હોત ! આમ જ જમીન પર રાખી દીધા ?! કોઈ બગીચો તથા કોઈ ફૂલવાડી પણ ન લગાડી આપી ? આહ ! હવે તે બિલ્કુલ એકલા જ પડ્યા છે અને અંધારામાં પડ્યા છે. એમના માટે હવે રાત દિવસ એક સમાન છે. દોસ્તોને પણ નથી મળી શક્તા અને ન તો કોઈને પોતાની પાસે બોલાવી શકે છે.

હવે એવા હાલમાં પડેલા છે કે તેમની પત્નીઓએ બીજા નિકાહ કરી લીધા, તેણીઓ અન્યોના પડખામાં મજા ઉડાડી રહી છે ! વારસોએ મકાનો પર કબજો

જમાવી લીધો અને માલની વહેંચણી કરી લીધી.

પણ અમુક ખુશનસીબ એવા પણ છે જેઓ પોતાની કુબ્રોમાં પણ મજા ઉડાડી રહ્યા છે. તરોતાઝા (તાજગીયુક્ત) ચહેરાઓ સાથે રાહત તથા સુકૂનમાં છે. પરંતુ એ તે જ લોકો છે જેમણે આ ધોકાના ઘરમાં કુબ્રને યાદ રાખી અને પોતાના માટે તોશો (ભાથુ) જમા કરતા રહ્યા અને પોતાના પહોંચતા પહેલાં પોતાના જવાનો સામાન કરી લીધો.

હે મારા નાદાન દીની ભાઈ ! તું નજીકમાં જ કુબ્રમાં જરૂરથી જઈશ. આ દુનિયાને છોડવી જ પડશે. તો પછી છેવટે કઈ ચીજે તને ધોકામાં મૂકી રાખ્યો છે ? તને ઉમ્મીદ છે કે આ કમબખ્ત દુનિયા તારી સાથે રહેશે ? શું તને એ ઉમ્મીદ છે કે તું આ કૂચના ઘરમાં હમેશાં રહીશ ?! તારાં આ વિશાળ મકાનો, તારાં આ બાગોનાં પાકેલાં ફળો, તારા નરમ નરમ બિસ્તરો, તારા ગરમી ઠંડીના મોંઘેરા લિબાસ, તમામે તમામ એકદમ એવાં ને એવાં જ રહી જશે. જ્યારે મલકુલ મૌત عليه السلام આવી જશે તો કોઈ ચીજ તેમને રોકી નહીં શકે. પરસેવા પર પરસેવા થવા માંડશે, તરસની સખ્તી વધી જશે અને જાંકનીની સખ્તીમાં પાસાં બદલતો રહી જઈશ.

અફસોસ ! સેંકડો અફસોસ ! હે મારા તે ભાઈ કે જે આજે મરતી વખતે પોતાના ભાઈની આંખ બંધ કરી રહ્યા છે, કોઈ પોતાના પુત્રની આંખ બંધ કરી રહ્યો છે, કોઈ પોતાના બાપની આંખ બંધ કરી રહ્યો છે. એમનામાંથી કોઈ કોઈને ગુસ્લ આપી રહ્યો છે, કોઈને કફન પહેરાવી રહ્યો છે, કોઈના જનાઝાની સાથે જઈ રહ્યો છે, કોઈને કુબ્રના ખાડામાં મૂકી રહ્યો છે. કાલે તારો પણ આ સૌમાંથી પસાર થવાનું છે. પછી હઝરત ઉમર બિન અબ્દુલ અઝીઝ رضي الله عنه એ બે શેઅર પઢયા જેનો તર્જુમો છે : "માણસ એવી ચીજની સાથે ખુશ થાય છે જે નજીકમાં જ નાશ પામનારી છે અને લાંબી લાંબી તમન્નાઓ અને દુનિયાની ઉમ્મીદોમાં મશગૂલ રહે છે.

તારો આખો દિવસ ગફલતમાં પસાર થાય છે અને રાત તારી સૂવામાં પસાર થઈ જાય છે, અને મૌત તારા ઉપર સવાર છે. દુનિયામાં ચોપગાં આ રીતે જિંદગી પસાર કરે છે જેવી રીતે તું જિંદગી પસાર કરી રહ્યો છે. કહે છે કે

આ બનાવ પછી એક અઠવાડિયુ પણ ન પસાર થયું હતું એટલામાં હઝરત ઉમર ઈબ્ને અબ્દુલ અઝીઝ رضي الله عنه નો વિસાલ થઈ ગયો.

★ ફઘ્રની કસૌટી ★

પ્યારા દીની ભાઈઓ ! બહેનો ! આહ ! એક ન એક દિવસ આપણને પણ ફઘ્રના ભયાનક ખાડામાં ઉતારી દેવામાં આવશે. હા ! હા ! આપણે આપણને દફન કરનારાઓને પણ જોઈ રહ્યા હશે. જ્યારે તેઓ માટી નાખી રહ્યા હશે એ પણ દેખાતુ હશે, પરંતુ કાંઈ બોલી શકીશુ નહીં. દફન કર્યા બાદ આપણો નાઝ ઉઠાવનારા જઈ રહ્યા હશે, એટલામાં પોતાના લાંબા લાંબા દાંતો વડે ફઘ્રની દીવાલોને ચીરતા ભયાનક શફલોવાળા, ડરામણા વાળોને લટકાવીને બે ફરિશ્તા મુન્કર નકીર ફઘ્રમાં આવી પહોંચશે. તેમની આંખોથી ભડકા નીકળતા હશે અને તેઓ સખ્તીપૂર્વક બેસાડશે અને કડક લહેજમાં સવાલો કરશે.

؟ مَنْ تَارُو رَبِّ كَوْشٍ ؟ આહ ! રબ الله ને ક્યારે યાદ કર્યો હોત ! જવાબ નથી બની રહ્યો. જે ઈમાન બર્બાદ કરી બેઠો તેની જીભથી નીકળી રહ્યું છે : هِيَهَاتْ هِيَهَاتْ لَا اَدْرِي "અફસોસ ! અફસોસ ! મને કાંઈ નથી માલૂમ ! પછી પૂછવામાં આવશે : ؟ مَا دُرِيْتُكَ ؟ "તારો દીન શું છે ?" ઈમાન બર્બાદ કરીને ફઘ્રમાં જનાર મુડદુ વિચારી રહ્યું છે કે અમે તો આજ સુધી દુનિયા જ વસાવી હતી, ફઘ્રની પરીક્ષાની તરફ કદી દિમાગ જ ગયું ન હતું. બસ કેવળ દુનિયાની રંગીનીઓમાં જ ખોવાયેલા હતા, અમને ફઘ્રની પરીક્ષાની ક્યાં ખબર હતી ?! કાંઈ સમજ નથી પડતી અને જીભથી નીકળી રહ્યું છે : هِيَهَاتْ هِيَهَاتْ لَا اَدْرِي "અફસોસ ! અફસોસ ! મને કાંઈ માલૂમ નથી." પછી એક હસીનો જમીલ નૂર વરસાવતો ચેહરો બતાવવામાં આવશે અને સવાલ થશે : كَيْفِي رِيْتِ اَوْجَابِشِ ؟! "આમના બારામાં તું શું કહેતો હતો ?" કેવી રીતે ઓળખશે ?! દાઢીથી તો લગાવ હતો નહીં. યહૂદીઓનો તરીકો પ્રિય હતો ! આ તો દાઢીવાળી શખ્સિયત છે ! કદી જિંદગીમાં અમામો પહેરવાનું વિચાર્યુ પણ ન હતું અને આ તો અમામાવાળા સાહબ છે ! આ બુઝુર્ગ તો ઝુલ્ફોવાળા

છે, અમને તો અંગ્રેજી વાળ પ્રિય હતા ! એમણે તો કુર્તો શરીફ પહેર્યો છે અને અમે તો પેન્ટ, શર્ટ, જર્સી, ઈનસર્ટ કરીને ફરતા હતા. અમે શું જાણીએ આ કોણ સાહબ છે ? અમને તો કલાકારો, ગાયકોનાં નામ યાદ છે, અમને નથી ખબર કે આ કોણ સાહબ છે. જે બદ્દનસીબનો ખાત્મો ઈમાન પર નથી થયો તેના મોઢેથી નીકળશે : هیئات هیئات لا ادری "અફસોસ ! અફસોસ ! મને તો કાંઈ માલૂમ નથી !" એટલામાં જન્નતની ખિડકી ખુલશે અને તરત જ બંધ થઈ જશે. પછી જહન્નમની ખિડકી ખુલશે અને કહેવામાં આવશે, જો તે બરાબર જવાબ આપ્યા હોત તો તારા માટે તે જન્નતની ખિડકી હતી. આ સાંભળીને તેને અફસોસ પ્રતિ અફસોસ થશે. કફનને આગના કફનથી ફેરવી દેવામાં આવશે. આગનું બિસ્તર ફૂંચમાં બિછાવવામાં આવશે, સાપ તથા વિછી લપેટાઈ જશે.

અને જ્યારે મો'મિન તથા નેક બંદો ફૂંચમાં જશે અને તેને સવાલ કરવામાં આવશે, مَنْ رَبُّكَ ؟ "તારો રબ કોણ છે ?" તો તે કહેશે : رَبِّي اللهُ "મારો રબ અલ્લાહ છે.", مَا دِينُكَ ؟ "તારો દીન કયો છે ?" ઝબાનથી નીકળશે : دِينِي الْإِسْلَام "મારો દીન ઈસ્લામ છે." પછી પૂછવામાં આવશે : أَمْ كُنْتَ تَقُولُ فِي حَقِّ هَذَا الرَّجُلِ "આ હસ્તીના બારામાં તું શું કહે છે ? તો જીભ વડે આપોઆપ બોલાય જશે : هُوَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "આ અલ્લાહના રસૂલ છે." ત્યાર બાદ જહન્નમની ખિડકી ખુલશે અને તરત બંધ થઈ જશે, અને જન્નતની ખિડકી ખુલશે. કહેવામાં આવશે, જો તે સહીહ જવાબો ન આપ્યા હોત તો તારા માટે એ દોઝખની ખિડકી હતી. આ સાંભળીને તેને ખુશી થશે. હવે જન્નતી કફન હશે, જન્નતી બિછાવણી હશે. ફૂંચ નજરની હદ સુધી વિશાળ કરી દેવામાં આવશે અને મજા અને મજાઓ જ હશે.

ફયામતનું મેદાન

ધ્યારા દીની ભાઈઓ ! બહેનો ! આનાથી પહેલાં મૌતની તકલીફો, ફૂંચનો વર્તાવ તથા ફૂંચની કસૌટીની ચર્ચા કરવામાં આવી છે જેથી આપણે એને વાંચીને

ગુનાહો ભરી જિંદગીને છોડીને નેકીઓની તરફ ધ્યાનિત થઈએ અને અલ્લાહ ﷻનો ડર આપણા દિલોમાં પેદા થાય. એ જ હેતુસર હવે કૃયામતનું ટૂંકમાં વર્ણન રજૂ કરીએ છીએ.

કૃબ્રમાં હજારો સાલ રહ્યા પછી જ્યારે આપણને કૃબ્રોએથી કાઢવામાં આવશે તો કૃયામતનો પચાસ હજાર વરસનો એક દિવસ હશે. જમીન તાંબાની હશે અને સૂરજ સવા નેજા પર રહીને આગ વરસાવી રહ્યો હશે અને આપણને ઉઘાડા પગે ઉભા કરવામાં આવશે. સખત ગરમીનો આલમ હશે. દરેક શખ્સ પોતાના બુરા અમલોના સબબે પરસેવામાં ડૂબેલો હશે. કોઈને પરસેવો પગો પર ચઢેલો હશે, કોઈને પિંડલી સુધી, કોઈને પેટ સુધી તો કોઈને મોં સુધી, તો કોઈ પરસેવામાં ડૂબકીઓ ખાય રહ્યા હશે.

એક હદીષે પાકના પ્રમાણે લોકો જેવી રીતે પોતાની માના પેટથી પેદા થાય છે એવી જ રીતે ઉઘાડા પગે કૃયામતના મેદાનમાં હશે. હઝરત આઈશા رضي الله عنهاએ અર્ઝ કરી, યા રસૂલલ્લાહ ! عليه الصلوة والسلام તેઓ નગ્ન હોવાના કારણે એક બીજાને જોશે ? ઈશાદ ફર્માવ્યો કે લોકોને એ વખતે પોત પોતાની પડી હશે અને પોતાની મુસીબતમાં એટલા પ્રમાણમાં ગુંચવાયેલા હશે કે એકબીજાને જોવાની ફુરસદ નહીં હોય. સૌની આંખો ઉપરની તરફ લાગેલી હશે. એ વખતે એક એક શખ્સનું નામ લઈને પોકારવામાં આવશે. તે મજમાથી નીકળીને ત્યાં હાજર થશે અને અલ્લાહ ﷻના આલીશાન દરબારમાં રજૂ કરવામાં આવશે અને એલાન કરવામાં આવશે કે આ શખ્સના માથે જેનું જેનું માગતું હોય તે આવે. સારાંશ કે એના માથે જેનો કાંઈ હક્ક હશે અથવા એના તરફથી જેના પર કોઈ પ્રકારનો જુલ્મ થયો હશે તેઓને એક એક કરીને પુકારવામાં આવશે અને તેની નેકીઓમાંથી તેમના હક્કો અદા કરવામાં આવશે. અને જો નેકીઓ નહીં હોય તો તે લોકોના ગુનાહો એના પર નાખી દેવામાં આવશે. અને જ્યારે તે પોતાના ગુનાહોની સાથે અન્યોના ગુનાહોને પણ પોતાના માથે લેશે તો તેને કહેવામાં આવશે કે જા ! હાવિયહમાં ચાલ્યો જો. સૂરએ અલ્ફારિયહમાં એનું વર્ણન છે. (એટલે કે ભડકતી જહન્નમમાં) હિસાબ તથા અઝાબની આ સખ્તીને જોતાં કોઈ મુકુર્બ ફરિશતો અથવા નબી એવો ન હશે જેને પોતાનો ખોફ ન હશે,

પણ તે લોકો જેમને અલ્લાહ ﷻ મહેફૂઝ રાખે.

એ વખતે દરેક વ્યક્તિને આ ચાર સવાલ કરવામાં આવશે :—

૦૧. ઉમર કયા કયા કામમાં ખર્ચ કરી ?
૦૨. યુવાની કેવી રીતે પસાર કરી ?
૦૩. માલ કેવી રીતે કમાયો અને ક્યાં ખર્ચ કર્યો ?
૦૪. પોતાના ઈલ્મ પર ક્યાં સુધી અમલ કર્યો ?

આહ ! આજે આપણે એ ચાર સવાલોમાંથી કોઈ એકની પણ તૈયારી નથી કરી. અફસોસ ! સદ્ અફસોસ ! કે જિંદગી પૂરેપૂરી બેકાર કામો તથા ફુઝૂલ પ્રવૃત્તિઓમાં બર્બાદ થતી જઈ રહી છે.

અફસોસ ! સેંકડો અફસોસ ! કે કયામતના દિવસે આપણને નેકીઓનો એહસાસ થશે, આજે ખૂબ ગુનાહ પર ગુનાહ કર્યે જઈ રહ્યા છીએ. હઝરત ઈકરમા રઝી અલ્લાહે કહે છે કે તે દિવસે બાપ પોતાના પુત્રને કહેશે કે હું દુનિયામાં તારો બાપ હતો ! તો પુત્ર તેનાં એહસાનોનો ઈફરાર કરશે. ત્યાર બાદ બાપ કહેશે, મને કેવળ એક નેકીની જરૂરત છે. તો પુત્ર કહેશે, મને તો મારો હાલ પણ માલૂમ નથી કે મારા પર શું ગુજરશે ? હું તો કાંઈ નેકી નથી આપી શકતો. ત્યાર બાદ તે શખ્સ પોતાની પત્નીને પોતાનાં એહસાનો તથા સંબંધો જતાવીને નેકી માગશે તો તેણી પણ આ જ પ્રમાણે સાફ ઈન્કાર કરી દેશે. સારાંશ કે એ જ પ્રમાણે એ શખ્સ દરેકથી નેકી માગતો ફરશે. ઈકરમા રઝી અલ્લાહેની આ રિવાયત દુરે મન્પૂરમાં અધિક સ્પષ્ટ શબ્દોમાં છે.

પુલસિરાત શું છે ?

પુલની જેવો એક રસ્તો છે જેને સિરાત કહેવામાં આવે છે. એ સિરાત વાળથી વધુ બારીક અને તલ્વારથી વધુ તેજ હશે. આ પુલ જહન્નમની ઉપર બનેલો છે અને જન્નતમાં જવા માટે એ પુલથી પસાર થઈને જવું પડશે.

હઝરત અબૂ સઈદ રઝી અલ્લાહેની રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ઈશાદ

ફર્માવ્યો કે અમુક મુસલમાન જહન્નમથી નજાત પામશે તો તેમને જન્નત અને દોઝખ વચ્ચે એક પુલ પર રોકી લેવામાં આવશે કે એકબીજાથી એ જુલ્મોનો બદલો લે જે દુનિયામાં કર્યા હતા, ત્યાં સુધી કે જ્યારે બંદાઓના હક્કોનો મામલો સાફ થઈ જશે ત્યારે તેમને જન્નતમાં દાખલ થવાની રજા આપવામાં આવશે.

એ પુલ પરથી ગુજરવાની સ્થિતિઓ પોત પોતાના અમલોના પ્રમાણે હશે. નેક લોકોના માટે આ સિરાતને પાર કરવો તદ્દન આસાન હશે, જ્યારે કે ગુનેહગારોના માટે એને પસાર કરવો ઘણો જ મુશ્કેલ તથા અઘરો હશે. નેકકારોમાં અમુક તો એવી ઝડપભેર ગુજરી જશે જેમ કે વીજળીનો ચમકારો કે હમણા ચમકી અને હમણા ગાયબ થઈ ગઈ ! હમણા આ બાજુ હતા અને હમણા પેલી બાજુ પહોંચી ગયા ! અમુક તેજ હવાની જેમ. કોઈ એ રીતે જેવી રીતે પક્ષી ઉડતુ હોય. અમુક તેજ ઘોડાની જેમ અને અમુક એવી રીતે જેવી રીતે માણસ દોડે છે. અમુક ધીરે ધીરે, ત્યાં સુધી કે અમુક સીટ પર ઘસડાતા ઘસડાતા અને અમુક પડતા અથડાતા, લંગડાતા લંગડાતા એ પુલ પરથી પસાર થશે. અને અમુક કીડીઓની ચાલની જેમ ચાલીને પાર થઈ જશે.

જ્યારે મુસ્લિમ ઉમ્મતના લોકો પુલથી પસાર થઈ રહ્યા હશે તો ઉમ્મતના વાલી તાજદારે મદીના عليه السلام ઉમ્મતની સલામતીની દુઆ ફર્માવી રહ્યા હશે. અને આપ عليه السلام ની દુઆથી જ ઘણા બધા મુસલમાન એ પુલની ખૂબ જ સરળતાપૂર્વક પાર કરી લેશે. એટલે રસૂલુલ્લાહ عليه السلام થી મહોબ્બત રાખનારાઓને જ ફાયદો પહોંચાડશે.

પુલસિરાતનો રસ્તો ત્રીસ હજાર વરસના અંતર બરાબર હશે. પુલ સિરાતની બંને બાજુ મોટા મોટા આંકડા (હુક) લટકતા હશે. જે શખ્સના બારામાં હુકમ થશે તે એને પકડી લેશે. પણ અમુક તો ઝખ્મી થઈને નજાત પામી લેશે અને અમુકને જહન્નમમાં ફેંકી દેશે અને તેઓ તબાહ થઈ જશે.

દોઝખ અને દોઝખનીઓની હાલતો

દોઝખ એક એવું સ્થળ છે જેને અલ્લાહ તઆલાએ સજા પામેલા લોકો માટે બનાવેલ છે. એ જગા ગુનેહગારો, નાફર્માનો તથા સરકશોને સજા આપવાના માટે છે. મુસલમાનોની ઝબાન પર આમ તો દોઝખનો ઉલ્લેખ આવ્યા જ કરે છે પણ એનાથી બચવા તથા મહેફૂઝ રહેવાના કાર્યો તથા અમલોથી એ એટલા માટે ગાફિલ છે કે એનું દિલ હલાવી દેનાર અઝાબ અને એ મુસીબતોથી બેખબર છે જે દોઝખીઓ પર થશે. એટલા માટે અહીં જહન્નમની હાલતો વિશે ટૂંકમાં વર્ણન કરવામાં આવે છે જેથી આપણે ગુનાહોથી આસાનીપૂર્વક બચી શકીએ.

યાદ રાખો ! દોઝખનો અઝાબ એક હફીફત છે. એની અસલિયતથી ઈન્કાર કરવો ઈસ્લામથી વિરુદ્ધ અને કુફ્રમાં સામેલ છે.

★ દોઝખની ઊંડાઈ ★

હઝરત અબૂ મૂસા અશ્શરી رضي الله عنه તાજદારે મદીના عليه وسلمથી રિવાયત કરે છે કે જો એક પથ્થર દોઝખમાં નાખવામાં આવે તો દોઝખના તળીયા સુધી પહોંચતા પહેલાં સિત્તેર વરસ સુધી પડતો ચાલ્યો જાય છે.

હઝરત અબૂ હુરૈરહ رضي الله عنهથી રિવાયત છે કે એકવાર અમે રસૂલુલ્લાહ عليه وسلمની ખિદમતમાં બેઠેલા હતા એવામાં અમે કોઈ ચીજના પડવાનો અવાજ સાંભળ્યો તો તાજદારે મદીના عليه وسلمએ ફર્માવ્યું, શું તમે જાણો છો કે આ અવાજ શાનો છે ? અમે અર્જ કરી કે અલ્લાહ عز وجل અને તેના રસૂલ عليه وسلم જ સારી રીતે જાણે છે. તો ફર્માવ્યું, આ એક પથ્થર છે જેને ખુદાએ જહન્નમના મોઢા પરથી તળીયે પડવા માટે છોડ્યો હતો અને તે સિત્તેર વરસો સુધી પડતાં પડતાં હવે દોઝખના તળીયો પહોંચ્યો છે. આ તે પથ્થરના પડવાનો ઈલાજ છે. (મુસ્લિમ શરીફ)

★ દોઝખની દીવાલો ★

તાજદારે મદીના عليه وسلمએ ઈર્શાદ ફર્માવ્યો કે દોઝખને ચાર દીવાલોએ ઘેરેલ છે, જેમનામાંની દરેક દીવાલની પહોળાઈ ચાલીસ વરસ સુધી ચાલવાનું

અંતર ધરાવે છે. (તિર્મિઝી) એટલે કે દોઝખની દીવાલો એટલી મોટી છે કે કેવળ એક દીવાલની પહોળાઈ પાર કરવા માટે ચાલીસ વરસ ખર્ચ થશે.

★ દોઝખના દરવાજા ★

કુર્આન શરીફમાં સૂરએ હજર, પારા ૧૪માં દોઝખના દરવાજાઓના વિશે ફર્માવ્યું : "અને એ સૌથી જહન્નમનો વાયદો છે જેના સાત દરવાજા છે દરેક દરવાજાના માટે એ લોકોના અલગ અલગ હિસ્સા છે.

ખુદ તાજદારે રિસાલત ﷺ ફર્માને આલીશાન છે કે દોઝખના સાત દરવાજા છે, જેમનામાંથી એક એના માટે છે જે મારી ઉમ્મત પર તલ્વાર ઉઠાવે. (મિશકાત)

★ દોઝખની આગ ★

તાજદારે મદીના ﷺ એ ઈર્શાદ ફર્માવ્યો કે દોઝખને એક હજાર વરસ સુધી સળગાવવામાં આવી તો તેની આગ લાલ થઈ ગઈ. પછી એક હજાર વરસો સુધી ભડકાવવામાં આવી તો તેની આગ સફેદ થઈ ગઈ. પછી એક હજાર વરસ સુધી ભડકાવામાં આવી તો તેની આગ કાળી થઈ ગઈ. જેથી અત્યારે દોઝખની આગ કાળી તથા અંધકારમય છે. (તિર્મિઝી શરીફ)

બુખારી તથા મુસ્લિમની એક રિવાયતમાં છે કે તાજદારે મદીના ﷺ નો ઈર્શાદ છે, તમારી આ આગ જેને તમે સળગાવો છો એ દોઝખની આગનો સિત્તેરમો હિસ્સો છે સહાબાએ કિરામ رضوان الله تعالى عليهم اجمعين એ અર્જ કરી, (સળગાવવા માટે તો) આ જબરુ છે ! આપ ﷺ એ ફર્માવ્યું, હા ! તેમ છતાં પણ દુનિયાની આગથી દોઝખની આગ ૭૦ દરજા વધારે છે.

એક રિવાયતમાં છે કે જો દોઝખીને દોઝખની આગથી કાઢી દુનિયાની આગમાં નાખી દેવામાં આવે તો તેને ઊંઘ આવી જાય. (તરગીબ)

કેમ કે દોઝખની આગની સરખામણીમાં દુનિયાની આગ ખૂબ જ વધુ ઓછી ગરમ છે જેથી એને એમાં દોઝખ કરતાં આરામ માલૂમ પડશે.

એક રિવાયતમાં છે કે દુનિયાની આગ અલ્લાહ ﷻ થી દુઆ કરે છે કે અલ્લાહ ! મને જહન્નમની આગ પરત ન લઈ જતો. એટલે આગ, આગથી

પનાહ માગી રહી છે, પરંતું આ ઈન્સાન આટલો કમજોર તથા અશક્ત છે છતાં આ આગથી છેવટે એ કેમ નથી ડરતો, બલકે એ તો આગળ વધીને પોતાની જાતને એ આગના હવાલે કરી રહ્યો છે કે જે આગથી ખુદ આગને હવાલે નથી થવું ? એ જ પ્રમાણે જૂઠું બોલવું, ગાળો બકવી, ગીબત, યુગલી કરવી વગેરે વગેરે... જેટલા પણ ગુનાહો છે તો આપણને સૌને ખબર છે કે આ ગુનાહો પર જહન્નમનો અઝાબ છે, પરંતું તેમ છતાં ગુનાહોને ઈરાદાપૂર્વક ખુશી ખુશી કરવા કેટલા પ્રમાણમાં મૂર્ખામી તથા નાદાની છે.

★ દોઝખના અઝાબનો અંદાજો ★

તાજદારે મદીના ﷺ નું ફર્માને આલીશાન છે કે દોઝખનો સૌથી હલકો અઝાબ એ છે કે પગોમાં આગના જોડા પહેરાવી દેવામાં આવશે જેના કારણે તેનું દિમાગ હાંડલી જેમ ખદબદતુ હશે, તે સમજશે કે મને જ સૌથી વધુ અઝાબ થઈ રહ્યો છે ! જ્યારે કે તેને સૌથી ઓછો અઝાબ થતો હશે.

એક રિવાયતના પ્રમાણે જો દોઝખને સોયની અણી બરાબર ખોલી દેવામાં આવે તો તમામ જમીનવાળાઓ તેની તપીશ (ગરમી)ના કારણે મરી જાય.
(બુખારી વ મુસ્લિમ)

★ દોઝખના સાપ તથા વિછીઓ ★

હદીષ મુબારકમાં ઈર્શાદ છે કે જહન્નમમાં ઊંટની ગરદનની જેમ જાડા જાડા સાપ છે. દરેક સાપની લંબાઈ એક મહિનાની મુસાફરી જેટલા અંતર બરાબર છે. જ્યારે એ સાપ ડસશે તો તેનું ઝહેર તેના શરીરમાં ૭૦ વરસ સુધી જોશ મારતુ રહેશે. બીજી રિવાયતમાં છે કે જહન્નમમાં કાળા ખચ્ચરની જેટલા વિછી છે. તેમના સિત્તેર ડંખ છે અને દરેક ડંખમાં ઝહેરની થેલી છે. જ્યારે તે વિછી ડંખ મારશે તો તેનું ઝહેર માણસના આખા શરીરમાં પ્રવેશી જશે અને તેના ઝહેરની ગરમી એક હજાર વરસ સુધી રહેશે. ત્યારબાદ તેનાં હાડકાઓએથી ગોશ્ત ખરે છે અને તેની શર્મગાહેથી પરુ વહેવા માંડે છે અને સર્વ જહન્નમી તેના પર લઅનત મોકલે છે. (કુર્તુલ ઓયૂન)

કુઆન મજીદમાં છે : زِدْنَا هُمْ عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ "અમે એમના માટે અઝાબ પર અઝાબ વધારી દઈશું એ શરારતના બદલામાં જે તેઓ કરતા હતા."

હઝરત ઈબ્ને મસ્ઊદ رضي الله عنه એ આ આયતની તફસીરમાં ફર્માવ્યું કે આગના આમ અઝાબ સિવાય તેમના માટે આ અઝાબ વધારી દેવામાં આવશે કે તેમના પર સાપ, વિછી લાગુ કરી દેવામાં આવશે જેમના મોટા મોટા દાંત લાંબી લાંબી ખજૂરોના બરાબર હશે.

★ દોઝખીઓનો ખોરાક ★

દોઝખીઓને ઉકળતા ઝરણાનું પાણી મળશે અને કાંટાવાળા ઝાડ સિવાય એમનાં માટે ખાવાનું કાંઈ નહીં હોય, જે ન શક્તિ આપશે ન ભૂખ દૂર કરશે. ઝરીઅ એટલે આગના કાંટા. બેશકુ ! તેમનો ખોરાક ઓગળતા તાંબા જેવું ઝકૂમનું ઝાડ છે જે પેટોમાં ગરમ પાણીની જેમ ઉકળશે. અસલમાં ઝકૂમ એક ઝાડ છે જે દોઝખની જડમાંથી નીકળે છે. એનાં ફળો એવાં છે જેમ કે સાપોની ફેણ. ઝકૂમનો તર્જુમો સુનીઠ કરવામાં આવે છે જે મશહૂર કડવું ઝાડ છે. પરંતું આ કેવળ સમજાવવાના માટે છે, કેમ કે ત્યાંની દરેક ચીજ કડવાશ તથા દુર્ગંધમાં અહીંની ચીજોથી કેટલાય અંશે અધિક બદતર છે અને કેટલો બુરો મન્ઝર હશે જ્યારે કે એ ઝાડથી ખાશે અને પછી ઉપરથી ઉકળતું પાણી પીશે અને તે પણ થોડું ઘણું નહીં બલકે તરસ્યા ઊંટોની જેમ ખૂબ જ પીશે. તાજદારે મદીના عليه السلام નું ફર્માને આલીશાન છે, જો ઝકૂમનું એક ટીપુ દુનિયામાં ટપકાવી દેવામાં આવે તો તે યફીનન ! તમામ દુનિયાવાળાઓનો ખોરાક બગાડી નાખે, એટલે સર્વ કડવો થઈ જાય. હવે બતાવો કે એનો હાલ શું થશે જેનો ખોરાક જ ઝકૂમ હશે ?!

(તિર્મિઝી, ઈબ્ને માજહ તથા ઈબ્ને હબ્બાન)

હાકિમની રિવાયતમાં છે કે ખુદાની ફસમ ! જો ઝકૂમનું એક ટીપુ દુનિયાના દરિયાઓમાં નાખી દેવામાં આવે તો તે તમામ દુનિયાવાળાઓનો ખોરાક કડવો કરી નાખે.

સૂરએ નબામાં ઈર્શાદ છે : "તે દોઝખમાં ઉકળતા પાણી તથા ગૃસ્સાફના સિવાય કોઈ ઠંડક તથા પીવાની ચીજનો સ્વાદ ન ચાખી શકશે.

તાજદારે મદીના عليه السلام નો ઈર્શાદ છે, જો ગરસાફની એક ડોલ દુનિયામાં નાખી દેવામાં આવે તો તમામ દુનિયાવાળા સળગી જાય. (તિર્મિઝી તથા હાકિમ)

સૂરએ ઈબ્રાહીમમાં ઈર્શાદ છે : "દોઝખીને પરુનું તે પાણી પીવડાવવામાં આવશે જેને એઓ ઘૂંટડો ઘૂંટડો કરીને પીશે અને તેને ગળાથી મુશ્કેલીથી ઉતારી શકશે અને તેને દરેક બાજુ મૌત આવતી નજર આવશે, પણ તે મરશે નહીં.

સૂરએ મુહમ્મદમાં ઈર્શાદ થાય છે : "અને દોઝખીઓને ઉકળતુ પાણી પીવડાવવામાં આવશે જે એમનાં આંતરડાંના ટુકડે ટુકડા કરી નાખશે."

સૂરએ મુઝમ્મિલમાં ઈર્શાદ છે : "બેશક ! (એ કાફિરોના માટે) અમારી પાસે બેડીઓ તથા આગનો ઢગલો અને ગળામાં અટકી જનાર ભોજન અને દર્દનાક અઝાબ છે."

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضي الله عنهما ફર્માવે છે કે طاعمر ذى غصة એક કાંટો હશે જે ગળામાં અટકી જશે, ન બહાર નીકળશે ન નીચે ઉતરશે.

હઝરત અબૂ અમામા رضي الله عنه રિવાયત કરે છે કે રસૂલુલ્લાહ عليه السلام ઈર્શાદ ફર્માવ્યો : يسقى من ماء صديد يتجرعه : પઠીને ફર્માવ્યું, સદીદ (પરુનું પાણી) જ્યારે દોઝખી મોઢાની નજીક લઈ જશે તો તે એનાથી નફરત કરશે. પછી વધુ નજીક કરવામાં આવશે તો ચહેરાને શેકી કાઢશે અને તેના માથાની ચામડી ખરી પડશે. પછી જ્યારે તેને પીશે તો આંતરડાં કાપી નાખશે અને છેવટે મળદ્વારના સ્થાનેથી બહાર નીકળી જશે.

ધ્યારા દીની ભાઈઓ ! બહેનો ! દોઝખની આગ, સાપ વિછી તથા ખાવા પીવાની ચીજો એ સર્વ કાંઈ અઝાબ જ અઝાબ હશે, બલકે જે કાંઈ વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે એ દોઝખના અઝાબનો એ થોડો સરખો હિસ્સો છે. કુર્આન હદીષથી માલૂમ થાય છે કે એ તરીફાઓ ઉપરાંત અન્ય પણ ઘણા તરીફાઓથી અઝાબ આપવામાં આવશે. જેમ કે સૂરએ હજમાં ઈર્શાદ થાય છે : "એમનાં માથાંઓ પર બળબળતુ પાણી નાખવામાં આવશે જેની તીવ્રતાથી તેમના પેટમાંથી અને ચામડીમાંથી સર્વ સડીને બહાર નીકળી આવશે. અને દોઝખીઓને મારવાના માટે લાખંડના ગુર્જ છે. એ લોકો જ્યારે પણ દોઝખની ગુગરામણથી નીકળવા

ચાહશે, ફરી એમાં જ ધકેલી દેવામાં આવશે અને તેમને કહેવામાં આવશે કે સળગવાનો અઝાબ ચાખતા રહો. (સૂ. હજજ)

તાજદારે મદીના ﷺ ફર્માને આલીશાન છે કે દોઝખનો લોખંડનો એક ગુર્જ જમીન પર મૂકી દેવામાં આવે તો જો એને તમામ જિન્નાત તથા ઈન્સાનો મળીને ઉઠાવવા ચાહે તો નથી ઉઠાવી શકતા. (રવાહ અહમદ વ અબૂ મઅલા)

એક અન્ય રિવાયતમાં છે કે જહન્નમનો લોખંડનો ગુર્જ જો પડાહ પર મારી દેવામાં આવે તો તે રજકણ થઈને રાખ બની જશે.

હઝરત હસન બસરી રઝી મન્કૂલ છે કે દોઝખીઓને દરરોજ સિતેર હજાર વખત આગથી સળગાવવામાં આવશે. દરેક વખતે જ્યારે આગ સળગાવશે તો કહેવામાં આવશે, જેવા હતા એવા જ થઈ જાવ ! જેથી તેઓ દરેકવાર એવા જ થઈ જશે. (અતરગીબ વત્તરહીબ)

★ દોઝખીને જકડવાની સાંકળો ★

આસમાન તથા જમીન વચ્ચેના અંતર કરતાં પણ લાંબી હશે. હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ રઝી ફર્માવે છે કે આ સાંકળો તેમના શરીરમાં પરોવી દેવામાં આવશે. મળદારેથી દાખલ કરવામાં આવશે, પછી તેને આગમાં એ રીતે શેકવામાં આવશે જેવી રીતે સીખમાં કબાબ અને તેલમાં તીડ શેકવામાં આવે છે. (ઈબ્ન કયીર)

★ દોઝખીઓનાં આંસૂં ★

હઝરત અનસ રઝી રિવાયત કરે છે કે અલ્લાહના મહબૂબ, દાનાએ ગુયૂબ ﷺ ફર્માવ્યું, હે લોકો ! રડો અને રડી ન શકો તો રડમશ ચહેરો બનાવો કેમ કે, દોઝખમાં દોઝખી એટલો રડશે કે તેમનાં આંસૂથી ચેહરામાં ઉપર નાળીઓ જેમ બનાવી દેશે. રડતાં રડતાં આંસૂં નીકળવાં બંધ થઈ જશે તો લોહી વહેવા લાગશે જેના કારણે આંખો ઝખ્મી થઈ જશે અને આંસૂં તથા લોહીની એટલી અધિકતા થશે કે તેમનામાં નાવડીઓ છોડી દેવામાં આવે તો તે પણ તરવા લાગે !

★ ચિંતનની પળ ★

દોઝખ તથા દોઝખીઓની હાલતો વિશે વાંચીને આપે હવે શું વિચારણા કરી ? મારા ખયાલમાં જો એને વિચારણા તથા ચિંતનપૂર્વક વારંવાર વાંચવામાં આવે તો સખતથી સખત દિલવાળો ઈન્સાન પણ પોતાની જિંદગીને ખૂબ જ આસાનીપૂર્વક તબદીલ કરી શકે છે, અને પોતાના નફસને દોઝખની હાલતો સમજાવીને નેકીઓના માર્ગે લાવી શકે છે, જો અલ્લાહ ﷻ અને તેના રસૂલ ﷺ પર ઈમાન ધરાવે છે તો.

હદીષ મુબારકમાં ઈર્શાદ છે કે દોઝખને લિજજતો તથા વાસનાઓમાં છુપાવી દેવામાં આવી છે, અને જન્નત પરેશાનીઓ, તકલીફો તથા નાપસંદીદગીમાં છુપાવી દેવામાં આવેલી છે. (બુખારી, મુસ્લિમ)

હફીકૃતમાં જો દોઝખની આગ, તેના સાપો, વિછીઓ તથા દોઝખીઓનો ખોરાક વગેરે લક્ષમાં રહે તો પછી ખૂબ જ અધિક દૌલત જમા કરવા અને સંપત્તિ ભેગી કરવા માટે હરામ ધંધા તથા મોટા મોટા ગુનાહોમાં પડીને આપણે આપણી આખેરત કદાપિ ખરાબ નથી કરી શકતા.

વળી જેની સમક્ષ "દોઝખની ભૂખ" હોય તે રોઝા કેવી રીતે છોડી શકે છે ?! અને જે દોઝખની બેચેની, તકલીફોથી વાફેક હોય તે જરા સરખી ઊંઘ તથા ફાની આરામના માટે નમાઝ બર્ખાદ નથી કરી શકતો, અને જે દોઝખના સાપ, વિછીઓના ડસવાના જોશથી બાખબર હોય તે એવું કેવી રીતે કઠી શકે છે કે દાટી રાખવાથી મને ખુજલી થાય છે ?!

જેને જબ્બુલ્ હુઝનની ખબર હોય તે રિયાકારીના માટે ઈબાદત કેવી રીતે કરી શકે છે અને જેમને તસ્વીકશી (ફોટો આલ્બમ, વીડિયોગ્રાફી)ના અંજામની ખબર હોય તે તસ્વીર (ફોટા) કેવી રીતે બનાવી શકે છે. અને જેમને એ યફીન હોય કે શરાબ પીવાની સજામાં દોઝખીઓના શરીરનું ધોવાણ અથવા નીચોડ પરુ પીવું પડશે તે શું શરાબ, દારૂની પાસે જઈ શકે છે ?! કદાપિ નહીં !

પરંતું અફસોસ ! સેંકડો અફસોસ ! કે જન્નત તથા દોઝખની હાલતો કેવળ જીભની ટોચ સુધી જ સીમિત રહી ગયેલ છે અને દિલમાં જાણે કે એનું યફીન

નથી રહ્યું ! નહીં તો મોટા ગુનાહ તો ઠીક નાના ગુનાહોની પાસે જવું પણ કલ્પનાથી પણ દૂર છે.

★ હઝરત અલી કરમ الله وجهه الكريم ના ઈમાન તથા યફીનની મજબૂતી ★

હઝરત અલી કરમ الله وجهه الكريم ફર્માવે છે કે જો જન્નત તથા દોઝખ મારી સામે રાખી દેવામાં આવે તો મારા યફીનમાં થોડો સરખો વધારો પણ થશે નહીં. એટલે કે મારું ઈમાન બિલગયબ એટલા પ્રમાણમાં મજબૂત છે કે આંખોએથી જોઈને પણ એટલું જ યફીન થઈ શકે છે જેટલું જોયા વિના છે. સારાંશ કે જે લોકોને દોઝખની હાલતોની ખબર હોય તેઓ ગુનાહ તો શું કરતા, આ દુનિયામાં હસતા ન ખુશી મનાવતા.

સહીહ મુસ્લિમની રિવાયતમાં છે કે તાજદારે રિસાલત عليه الصلوة والسلام એ એક વાર ઈર્શાદ ફર્માવ્યો કે એ જાતની કૃસમ ! જેની કુદરતના કબજા હેઠળ મારી જાન છે, જો તમે તે મન્ઝર જોયો હોત જે મેં જોયો છે તો તમે જરૂર હસતા થોડું અને રડતા વધુ. સહાબાએ કિરામ رضوان الله تعالى عليهم اجمعين એ અઝ્કરી, આપ عليه الصلوة والسلام એ શું જોયું ?! ફર્માવ્યું, મેં જન્નત તથા દોઝખને જોયાં. (તરગીબ)

સારાંશ કે સમજદાર તે જ છે જે પોતાની આખેરતની જિંદગીની ફિકરમાં લાગી જાય અને દુનિયવી જિંદગીમાં એશ આરામ તથા ગુનાહોમાં પડીને પોતાની જાતને જહન્નમના હવાલે ન કરે.

(સાતમો વિભાગ)

જન્મલિપિ નઝારા

અલ્લાહ તઆલા ﷻ એ પોતાનાં બંદાઓને તેમના સારા સારા અમલોનો પોતાના ફઝલો કરમથી બદલો તથા ઈનામ આપવાના માટે આખેરતમાં જે શાનદાર મકામ તૈયાર કરી રહ્યો છે એનું નામ જન્મલિપિ છે અને તેને જ બહિશ્ત કહે છે.

જન્મલિપિ જન્મલિપિ શા માટે કહે છે ? એટલા માટે કે આ મકામ લોકોની નજરોથી આ દુનિયામાં પોશીદા તથા છુપાયેલ છે અને આ આંખો વડે તેને કોઈ નથી જોઈ શકતો. અને ન કોઈ શખ્સ પોતાના આ કાનો વડે તેની પૂરી હકીકત સાંભળી શકે છે.

અલ્લાહ તઆલાએ ત્યાંની રાહતો અને દરેક પ્રકારની સુખ સગવડો તથા ઈનામો મખ્લૂકની નજરોથી છુપાવી રાખેલ છે *لا عين رأت ولا اذن سمعت* (બુખારી)

જન્મલિપિમાં દરેક પ્રકારની રાહત તથા ખુશી તથા આનંદનો સામાન મૌજૂદ છે. સોના ચાંદી અને મોતી તથા જવાહેરાતના લાંબા પહોળા તથા ઊંચા ઊંચા મહેલ બનેલા છે. અને ઠેક ઠેકાણે રેશમી કીડાઓના ખૂબસૂરત તથા ઉમદા તંબુઓ લાગેલા છે. દરેક બાજુ જાત જાતના સ્વાદિષ્ટ તથા દિલ પસંદ મેવાઓના ગીચ લીલાંછમ તથા સાયાદાર ઝાડોના બાગો છે અને એ બાગોમાં મીઠું પાણી, ઉમદા દૂધ તથા શરાબે તહૂર (પાકીઝા શરાબ)ની નહેરો છે. વિવિધ પ્રકારોનાં બેહતરીન ભોજનો અને વિવિધ ફળ ફૂટ સાફ સુથરાં તથા ચમકદાર વાસણોમાં તૈયાર રાખેલાં છે. ઉચ્ચ કક્ષાના રેશમી લિબાસ તથા તારાઓથી વધીને ચમકતા તથા જગમગતા સોના ચાંદી તથા મોતી તથા જવાહેરાતના અલંકારો, ઊંચા ઊંચા જવેરાતથી જડેલા તખ્ત, તેના પર ગાલીયા અને ચાંદનીઓ બિછાએલી અને મસ્નદો (બેઠકો) લાગેલી છે. એશ તથા નિશાત (આનંદ) માટે દુનિયાની સ્ત્રીઓ તથા જન્મલિપિ હૂરો છે જેઓ અનહદ ખૂબસૂરત તથા હસીન છે.

ખિદમતના માટે ખૂબસૂરત છોકરા ચારેવ તરફ હાથ બાંધીને દરેક સમયે હાજર છે. સારાંશ કે જન્મતમાં દરેક પ્રકારની અગણિત રાહતો તથા નેઅમતો તૈયાર છે અને જન્મતની દરેક નેઅમત એટલી અજોડ તથા એટલી અનુપમ છે કે ન કદી કોઈ આંખે જોયી ન કોઈ કાને સાંભળી ન કોઈ દિલમાં એનો ખયાલ ગુજર્યો. જન્મતી લોકો રોકટોક વિના એ તમામ નેઅમતો તથા લજજતોથી મજા માણશે અને એ સર્વ નેઅમતોથી વધીને જન્મતમાં સૌથી મોટી નેઅમત એ મળશે કે જન્મતમાં જન્મતીઓને ખુદા તઆલાનો દીદાર થશે. જન્મતમાં ન કોઈને ઊંઘ આવશે ન કોઈ બીમાર પડશે ન મૌત આવશે ન ઘડપણ આવશે, બલકે હમેશાં તંદુરસ્ત તથા યુવાન જ રહેશે.

જન્મતવાસીઓ ખૂબ જ ખાશે પીશે પણ તેમને પેશાબ જાજરૂની હાજત થશે નહીં ન તેઓ થૂંકશે ન તેમનું નાક વહેશે, બસ એક ઓડકાર આવશે અને મુશકથી વધુ ખુશબુદાર પરસેવો વહેવા લાગશે અને ખાવા પીવા હજમ થઈ જશે. જન્મતી દરેક પ્રકારની ફિકરોથી આઝાદ અને રંજ તથા ગમથી મહેફૂજ રહેશે. હમેશાં હરદમ અને હર ફદમ પર ખુશી તથા આનંદના વાતાવરણમાં ખુશહાલ રહેશે અને વિવિધ પ્રકારની નેઅમતો વિવિધ વિવિધ લિજજતોથી મજા માણતા રહેશે. (ખુલાસો : કુર્આન હદીથ)

★ જન્મત કયાં છે ? ★

અધિક સહીહ ફૌલ એ છે કે જન્મત સાતમા આસ્માનની ઉપર છે, કેમ કે કુર્આન મજીદમાં છે : عند سدرة المنتهى عندها جنة المأوى "સિદરતુલ મુન્તહાની પાસે જન્મતુલ માવા છે. અને એક હદીથ શરીફમાં આવ્યું છે કે જન્મતની છત અર્શ પર છે." (હાશિયા શર્હ અફાઈદ, સફીના : ૮૦)

★ જન્મતો કેટલી છે ? ★

જન્મતોની સંખ્યા આઠ છે : (૧) દારુલ જલાલ (૨) દારુલ ફરાર (૩) દારુસ્સલામ (૪) અદન (૫) જન્મતુલ માવા (૬) જન્મતુલ ખુલ્દ (૭) જન્મતુલ ફિરદૌસ (૮) જન્મતુન્નઈમ. (તફસીરે રૂહુલ ખયાન, પેજ : ૮૨)

★ જન્નતની મંઝિલો ★

જન્નતમાં સો મંઝિલો છે. દરેક બે મંઝિલોની દરમ્યાન એટલુ અંતર છે જેટલુ આસ્માન તથા જમીનની દરમ્યાન છે અને ફિરદોસ સૌથી ઉપરના દરજાનું નામ છે અને એનાથી જન્નતની ચારેવ નેહરો નીકળે છે. અને જન્નતુલ ફિરદોસની ઉપર અર્શે ઈલાહી છે. જ્યારે તમે અલ્લાહ ﷻ થી માગો તો જન્નતુલ ફિરદોસને માગો. (તિર્મિઝી શરીફ)

એક અન્ય હદીષમાં આવ્યું છે કે જન્નતી લોકો જન્નતના બાલાખાનાઓને (ઉપલા માળોને) એવી રીતે જોશે જેવી રીતે તમે જમીન પરથી પૂર્વ કે પશ્ચિમમાં ચમકતા તારાઓને જોયા કરો છો. (મિશકાત, ૨/૪૯૬)

★ જન્નતી ઈમારતો ★

હદીષે પાકમાં ફર્માવ્યું કે જન્નતની ઈમારતમાં એક એક ઈંટ સોનાની છે અને એક એક ઈંટ ચાંદીની, કાંકરીઓ, મોતીઓ તથા યાકૂતની છે અને તેની માટી મુશકની બનેલી અને ખુશબુદાર હશે. જે કોઈ એમાં દાખલ થશે તે ચૈન તથા આરામમાં રહેશે અને હમેશાં હમેશાં જીવંત રહેશે. તેનાં કપડાં કદી જૂનાં થશે નહીં, ન તેની જવાની કદી ફના થશે. (મુસ્નદે અહમદ, તિર્મિઝી)

અને એ પણ મરવી છે કે અમુક ઈમારતો નૂરની, અમુક લાલ યાકૂતની અને અમુક ઝુમરુદની છે. (રહુલ બયાન, ૨૧/૮૨)

★ જન્નતની ફાટકો ★

હદીષ શરીફમાં છે કે જન્નતના ફાટક એટલા મોટા મોટા છે કે બેના બંનેવ બાઝૂઓની વચ્ચે ચાલીસ વરસનો રસ્તો છે, પણ જ્યારે જન્નતી જન્નતમાં દાખલ થવા માંડશે તો એ ફાટકો પર ભીડની અધિક્તાથી સંકડાશ મહેસૂસ થશે ! (મિશકાત, ૨/૪૯૨)

★ જન્નતના બાગો ★

જન્નતના બાગોના બારામાં હદીષ મુબારકમાં છે કે મો'મિન જ્યારે

જન્મતમાં દાખલ થશે તો તે સિત્તેર હજાર એવા બાગો જોશે કે દરેક બાગમાં સિત્તેર હજાર ઝાડો હશે અને દરેક ઝાડ પર આ લખેલું હશે !
 لا اله الا الله محمد رسول الله امته مذنبيه ورب غفور
 પહોળાઈ પૂર્વથી પશ્ચિમ સુધીના બરાબર હશે. (રૂહુલ બયાન)

એક અન્ય રિવાયતમાં છે કે જન્મતનાં સર્વ ઝાડોનાં પાંદડાં સોનાનાં છે. (મિશકાત)

★ જન્મતની નહેરો ★

જન્મતમાં મીઠા પાણી, મધ, દૂધ, શરાબની નહેરો વહે છે. (મિશકાત) આ ચારેવ નહેરો એક હોજમાં પડી રહી છે, જેનું નામ "હૌઝે કૌષર" છે. એ જ હોઝ હુઝૂરે અકરમ ﷺની તે હૌઝે કૌષર છે જે હમણા જન્મતની અંદર છે પરંતુ કયામતના દિવસે મેહશરના મેદાનમાં લાવવામાં આવશે, જ્યાં હુઝૂર ﷺ તે હોઝથી પોતાની ઉમ્મતને સૈરાબ કરશે. (રૂહુલ બયાન)

★ જન્મતનાં ઝરણાં ★

એ ચાર નહેરો ઉપરાંત જન્મતનાં બીજા ઝરણાં પણ હશે જેમનાં નામો આ પ્રમાણે છે : (૧) કાફૂર (૨) ઝન્જલ (૩) રહીક (૪) તસ્નીમ. (રૂહુલ બયાન)

★ જન્મતમાં ખાણાઓ ★

જન્મતમાં ખાવાના માટે દરેક પ્રકારનું રિઝૂક મળશે. ખાસ કરીને જન્મતનું રિઝૂક ફળો તથા મેવાઓનું હશે. જન્મતીને જ્યારે કોઈ ચીજ ખાવાની ઈચ્છા થશે તો તે ચીજ આપોઆપ તેની પાસે પહોંચી જશે. અલ્લાહ તઆલાએ જન્મતના રિઝૂકને રિઝૂકે કરીમ કહ્યું છે. જન્મતમાં કેળાં, ખજૂરો, દાડમ, દ્રાક્ષના બાગો હશે, બલકે દરેક પ્રકારના મેવાઓ હશે. જન્મતમાં ઝાડો ખૂબ જ લીલાંછમ તથા ખીલેલાં હશે. ખાવા ખાધા પછી જન્મતીના શરીરમાં કોઈ પ્રકારની નજાસત ન થશે બલકે જન્મતી જે ખોરાક ખાશે તે પૂરેપૂરો હિકમતે ઈલાહીથી શરીરમાં જ શોષાય જશે, બલકે ખાધા પછી જન્મતીને આનંદ આપનાર ઓડકાર આવશે તો સર્વ ખાણા હજમ થઈ જશે. તે ઉપરાંત જન્મતમાં દરેક જાતની એશ છે.

★ જન્મતીઓના તાજ ★

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી رضي الله عنه થી રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ صلى الله عليه وسلم એ ઈર્શાદ ફર્માવ્યો કે જન્મતવાસીઓનાં માથાંઓ પર તાજ હશે જેમાં અદના મોતીની ચમક એટલા પ્રમાણમાં હશે કે તે પૂર્વ તથા પશ્ચિમની દરિમયાનના અવકાશને રોશન કરી શકે છે. એટલે એ તાજોમાંથી જો અદના મોતી આ દુનિયામાં આવી જાય તો પૂર્વથી પશ્ચિમ સુધી પૂરા વાતાવરણને રોશન કરી આપે.

(તિર્મિઝી શરીફ)

★ જન્મતની હૂરો ★

તાજદારે રિસાલત صلى الله عليه وسلم ફર્માને આલીશાન છે : "અલ્લાહ ﷻ ના રસ્તે સવાર કે સાંજે નીકળવું દુનિયા અને તેની સર્વ ચીજોથી બેહતર છે. અને જો જન્મતની કોઈ હૂર જમીનની તરફ ઝાંકી લે તો તેની ખૂબસૂરતીના કારણે પૂર્વ તથા પશ્ચિમ રોશન થઈ જાય અને પૂર્વથી પશ્ચિમ સુધી તમામ વાતાવરણને ખુશબુથી મહેકાવી આપે. અને તેની ઓટણી દુનિયા તથા એમાં જે કંઈ છે તેનાથી બેહતર છે !

રસૂલુલ્લાહ صلى الله عليه وسلم એ ઈર્શાદ ફર્માવ્યો, અલ્લાહ તઆલાએ હૂરનો ચેહરો ચાર પ્રકારનો પેદા કર્યો છે. સફેદ, લીલો, પીળો, લાલ. તેનું શરીર ઝાફરાન, મુશ્ક, કાફૂર અને અંબરથી બનાવવામાં આવ્યું છે. તેના વાળ લવિંગથી બનેલા છે એટલે વાળોમાંથી લવિંગની ખુશબુ આવે છે. પગોની આંગળીઓ તથા ગુઠણો સુધીનો હિસ્સો ઝાફરાનનો છે. ગુઠણોથી હાથો સુધી મુશ્કનું છે. હાથોથી ગરદન સુધી અંબર છે અને ગરદનથી માથા સુધી કાફૂરનું છે. તેના સીના પર તેના પતિનું નામ અને અલ્લાહ તઆલાનું નામ લખેલું છે. તેના બંનેવ ખભાઓ વચ્ચે એક ફરસંગનું અંતર છે. તેના દરેક હાથમાં સોનાની દસ બંગડીઓ છે. દરેક આંગળીમાં વિટીઓ છે. તેના પગોમાં જવાહિર તથા મોતીની દસ ઝાંઝરો છે. જો તેના લિબાસનો એક ટુકડો જાહેર થઈ જાય તો પછી દુનિયા સૂર્ય તથા ચંદ્રની જરૂરત ન રહે. (તઝકેરતુલ વાઈઝીન)

હૂર તે સ્ત્રીને કહે છે જેની આંખની સફેદી ખૂબ જ ચમકીલી અને કીકી ખૂબ જ ગાઢ કાળી હોય. "અયન" અર્થ ફરખ ચશ્મ એટલે મોટી મોટી આંખોવાળી.

હદીષ મુબારકમાં ઈર્શાદ છે કે જન્નતમાં એક મજલિસ થશે જેમાં હૂરો એવી ખુશઅવાઝીથી ગાશે કે એ પ્રકારનો અવાજ મખ્લૂકે એનાથી પહેલાં કદી પણ નહીં સાંભળ્યો હશે, અને એમનું ગીત આ હશે : "અમે હમેશાં રહેનારીઓ છીએ, અમે કદી ફના થાશું નહીં, અમે ચૈનમાં રહેનારીઓ છીએ, જેથી અમો કદી નારાજ ન થાશું. મુબારકબાદ છે તેમના માટે જે અમારા માટે હોય અને અમે એમના માટે હોય.

★ જન્નતની લખ્તા ★

સરકારે મદીના عليها السلام એ ફર્માવ્યું, જન્નતી પુરુષ જન્નતમાં સિત્તેર તક્રિયાઓ પર એ રીતે આરામ કરશે કે એક પાસાથી જ્યારે બીજું પાસું બદલશે તો એ અરસામાં જાત જાતના તક્રિયા લગાડશે. એ અરસામાં એક સ્ત્રી આવશે અને નાઝ કરતાં કરતાં તે પુરુષના ખભાઓ પર અચાનક હાથ મારશે. તે પુરુષ મોં ફેરવીને જ્યારે જોશે તો તે સ્ત્રીનો ચહેરો આઈનાથી વધુ ચમકદાર અને સાફ હશે અને તે શપ્સને તેના ચહેરામાં પોતાનું પ્રતિબિંબ જોવા મળશે. અને એ સ્ત્રીના લિબાસનો એ હાલ હશે કે એમાં જે મોતી લાગેલાં હશે એમાંથી અદના દરજાના મોતીની કૈફિયત એ હશે કે જો તે મોતી દુનિયામાં કદી મૌજૂદ હોય તો પોતાની ચમકના કારણે પૂર્વથી લઈને પશ્ચિમ સુધીને ઉજ્જવળ કરી આપે અને પછી સૂરજની જરૂરત ન રહે. એ વખતે એ સ્ત્રી તે જન્નતી પુરુષને સલામ કરશે. તે પુરુષ તેના સલામનો જવાબ આપીને પૂછશે કે તું કોણ છે? તે જવાબ આપશે કે અલ્લાહ તઆલાએ જન્નતની બાકી નેઅમતો ઉપરાંત મને આપની ખિદમતના માટે મોકલી છે. જેટલા પ્રમાણમાં આપનો હક્ક હતો એ તો આપને મળી જ ગયો છે, હવે અલ્લાહ તઆલાએ અધિકમાં મને તમને આપેલ છે. અને એ સ્ત્રીની ઉપર રંગબેરંગી સિત્તેર કપડાં એ રીતનાં બારીક હશે કે એ પુરુષની નજર તે કપડાં પર પસાર થઈને સ્ત્રીના શરીર પર એવી રીતે પડશે

જેમ કે નગ્ન શરીર પર નજર પડે છે અને તેની પિંડલીનો માવો તેના કપડાંની અંદરથી નજર આવશે. અને એ સ્ત્રીના માથા પર એવો મોઘેરો તાજ હશે જેનાં અદના દરજાનાં મોતી આખા જગત રોશન કરી આપે. (મુસ્નદે અહમદ)

★ જન્મતમાં પત્નીઓની અધિકતા ★

જન્મતમાં એક પુરુષને કેટલી પત્નીઓ મળશે એના વિશે ઘણી બધી રિવાયતો આવેલી છે. મુસ્નદે અહમદની એક રિવાયતના પ્રમાણે અદના જન્મતના માટે દુનિયવી પત્નીઓ ઉપરાંત ૭૨ પત્નીઓ હશે.

ઈબ્ને માજહની એક રિવાયતમાં છે કે ૭૨ પત્ની હૂરોમાંથી અને ૭૨ દુનિયાની સ્ત્રીઓમાંથી મળશે. તદ્ ઉપરાંત અન્ય પણ અમુક રિવાયતો ફત્હુલબારીએ નક્કલ કરી છે. આ સિલસિલાની રિવાયત સનદની રૂએ મજબૂત પણ છે અને ઝઈફ પણ છે. ટૂંકમાં એ માલૂમ પડ છે કે જન્મતીઓને અન્ય નેઅમતોની સાથે અતિ અધિક સંખ્યામાં પત્નીઓની નેઅમત વડે પણ નવાઝવામાં આવશે. અને એવો તો કોઈ પણ હશે નહીં જેને કમસેકમ બે પત્નીઓ ન હોય.

★ જન્મતી મદની મદાનગી ★

તાજદારે રિસાલત عليه السلام એ ઈશાદ ફર્માવ્યો કે જન્મતી પુરુષને જન્મતમાં એટલી શક્તિ આપવામાં આવશે જે ૭૨ સ્ત્રીઓ માટે પૂરતી હશે. સહાબાએ કિરામે અર્જ કરી, યા રસૂલુલ્લાહ ! عليه السلام એટલી સ્ત્રીઓ સાથે સોહબત કરવાની એ પુરુષમાં શક્તિ હશે ? આપ عليه السلام એ ફર્માવ્યું કે જ્યારે તેને સો પુરુષોની શક્તિ આપવામાં આવશે તો પછી એટલી સ્ત્રીઓ સાથે સોહબત કરવાની શક્તિ શાથી ન હોય ?! (તિર્મિઝી શરીફ)

જન્મતી પુરુષોના ચહેરા પર દાઢી હશે નહીં જેવી રીતે નવી નવી જવાનીમાં બાલિગોના ગાલો પર વાળ નથી હોતા. એમની આંખો કુદરતી સૂરમગી (સૂરમો લાગેલી) હશે. તેમની જવાની ફના થશે નહીં. તેમનાં કપડાં જૂનાં તથા મેલાં થશે નહીં. (તિર્મિઝી શરીફ, દારમી)

★ જન્મતીઓની ઉમરો ★

દરેક જન્મતી ચાહે બચપનમાં મર્યો કે વૃધ્ધાવસ્થામાં વફાત પામ્યો હોય જન્મતમાં તેની ઉમર ૩૦ વરસ જ રહેશે. એનાથી વધુ કદી એની ઉમર વધશે નહીં. અને તે હમેશાં હમેશાં એ જ પ્રમાણે જવાન રહીને આરામ તથા રાહતની જિંદગી બસર કરતો રહેશે. (તિર્મિઝી શરીફ)

★ પત્નીઓ તથા ખાદિમો ★

મામૂલી દરજાના જન્મતીને એસી હજાર ખાદિમો અને ૭૨ પત્નીઓ મળશે. અને તેના માટે મોતી, ઝુમરદ, ચાકૂતનો એટલો લાંબો પહોળો તંબૂ લગાડવામાં આવશે કે જેટલો જાબિયહ અને સન્આ બે શહેરો વચ્ચે ફાસલો છે. (તિર્મિઝી શરીફ)

★ જન્મતનાં બજારો ★

દર જુમ્આના દિવસે જન્મતમાં એક બજાર લાગશે કે એમાં શુમાલી હવા ચાલશે જે જન્મતીઓના ચેહરાઓ તથા કપડાં પર લાગશે તો તેમના હુસ્નો જમાલમાં નિખાર પેદા થઈને તે ખૂબ જ અધિક ખૂબસૂરત થઈ જશે. અને જ્યારે તે બજારથી પલટીને પોતાના ઘરે જશે તો તેનાં ઘરવાળાં કહેશે કે તમે તો ખુદાની કૃસમ ! હુસ્નો જમાલમાં ખૂબ વધી ગયા છો ! તો એ લોકો કહેશે કે અમારી પાછળ તમારા લોકોનું હુસ્નો જમાલ ખૂબ જ વધી ગયું છે. (મિશકાત, ૨/૪૮૬)

★ જન્મતમાં ખુદા તઆલાનો દીદાર ★

તાજદારે મદીના عليه السلامનો ઈર્શાદ છે કે જ્યારે જન્મતતી જન્મતમાં દાખલ થઈ જશે તો ખુદા તઆલાનો મુનાદી એવું એલાન કરશે કે જન્મતવાસીઓ ! હજી તમારા માટે ખુદા તઆલાનો એક વાયદો પણ છે. તો જન્મતવાળા કહેશે કે અલ્લાહ ﷻએ અમને જહન્નમથી નજાત આપીને જન્મતમાં દાખલ નથી કરી આપ્યા ? તો મુનાદી (પોકારનાર) જવાબ આપશે કે કેમ નહીં ! પછી એકદમ ખુદાવંદે કુદુસ પોતાના હિજાબે અક્રદસને દૂર ફર્માવી દેશે અને જન્મતી લોકો

ખુદાનો દીદાર કરી લેશે અને જન્નતીઓને એનાથી વધુ જન્નતની કોઈ નેઅમત પ્યારી ન હશે. (તિર્મિઝી, ૨/૭૮)

એ જ પ્રમાણે બુખારી તથા મુસ્લિમની હદીષમાં છે, હઝરત જરીર બિન અબ્દુલ્લાહ رضي الله عنه કહે છે કે અમે લોકો રસૂલુલ્લાહ ﷺની ખિદમતમાં બેઠેલા હતા. તો હુઝૂર ﷺએ ૧૪મી રાતના ચાંદને જોઈને ઈર્શાદ ફર્માવ્યો કે તમે લોકો નજીકમાં જ (ફયામતના દિવસે) તમારા પરવરદિગારને જોશો, જેવી રીતે લોકો ચાંદને જોઈ રહ્યા છે. એટલે ચાંદને જોવામાં કોઈ કોઈના માટે હિજાબ તથા આડ નથી બનતો એવી જ રીતે તમે લોકો તમારા રબને જોશો. તો જો તમારા લોકોથી થઈ શકે તો ફજરની નમાઝ તથા અસરની નમાઝ ન છોડો. (મિશકાત)

(પ્રથમ વિભાગ)

ઈસ્લામી આદાબ

દસ ફિતરી ચીજો

૧. દાઢી વધારવી

દાઢી પુરૂષોની શોભા ઈસ્લામની નિશાની તથા અંબિયા ﷺની સુન્નત છે. બરેલીના તાજદાર, ઈમામે અહલે સુન્નત, મુજદિદે દીનો મિલ્લત ઈમામ અહમદ રઝા મુહદિધે બરેલ્વી رضي الله عنه એ અઢાર મુકુદસ આયતો, બોત્તેર હદીષ તથા સાઈઠ બુઝુર્ગાને દીનના અકુવાલે શરીફા (કથનો)ની રોશનીમાં દાઢી વધારવી વાજિબ અને મૂંડાવવી અથવા કતરાવીને એક મુઢ્ઢીથી ઓછી કરી દેવી હરામ સાબિત કર્યું છે. (લમઅતુદુહા)

દુરે મુખ્તાર, ફતુલ કદીર, બહરુરઈક વગેરે વિશ્વસનીય ફિકુહની કિતાબોમાં લખ્યું છે કે જ્યાં સુધી દાઢી એક મુઢ્ઢીથી ઓછી છે તો એમાંથી કાંઈ લેવું, જેવું કે અમુક પશ્ચિમી હિજડા કરે છે એ કોઈની નજીક હલાલ નથી, અને સર્વ લઈ લેવું એટલે બિલકુલ મૂંડાવી દેવી અગ્નિપૂજકો, યહૂદીઓ, હિંદુઓ તથા અમુક ફિરંગીઓ એટલે અંગ્રેજો (ઈસાઈઓ)નું કૃત્ય છે.

દાઢીને નાની કરી દેનારાઓ બલકે સાફ કરાવી દેનારા લોકો ફુકુહાએ કિરામ رحمة الله تعالى عليهم اجمعين ના ઉપરોક્ત ઈર્શાદથી બોધ ગ્રહણ કરે બલકે ખાસ બોધપાત્ર એ છે કે જેવું કે હઝરત ઈમામે અહલે સુન્નત ઈમામ અહમદ રઝા رضي الله عنه એ "લમઅતુદુહા"માં હઝરત સૈયદના કઅબ અહબાર رضي الله عنه વગેરેનો આ કૌલ નકલ કર્યો છે કે, "આખરી જમાનામાં કેટલાક લોકો થશે કે દાઢીઓ કતરાવશે, તેઓ નર્યા બદનસીબ હશે." એટલે કે એમનો મારા દીનમાં

કોઈ હિસ્સો નથી અને આખેરતમાં પણ બેહરા એટલે હિસ્સો નથી. જોયું તમે ! એટલે દાઢીને કતરાવીને એક મુટ્ટીથી ઓછી કરી દેનારા દીન તથા દુનિયામાં બદનસીબ છે.

સગે ઈરાન ખુસ્રુ પરવેઝની પાસે હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન હુઝાફા رضي الله عنهના હાથે સરકારે મદીના صلى الله عليه وسلمનું તબ્લીગીનામુ પહોંચ્યું તો તે જાલિમ તથા ગુસ્તાખે નામા મુબારકને જોતાં જ ગુસ્સાથી શહીદ કરી દીધું (ફાડી નાખ્યું) અને એ બદલબાને કહ્યું, (પરવેઝનું બેઅદબી ભયુ વાક્ય નકલ કરવાની હિંમત નથી જેથી નથી લખ્યું.).....

ત્યારબાદ સગે ઈરાન ખુસ્રુ (પરવેઝ) એ બાઝાનને જે યમનમાં એનો ગવર્નર હતો અને અરબનો સર્વ મુલક તેની સત્તા હેઠળ સમજવામાં આવતો હતો તેને આ પ્રમાણે હુકમ મોકલ્યો કે..... (અહીં પણ લખી શકાય તેવા શબ્દો નથી)

બાઝાને એક ફોજી દળ તૈયાર કર્યો જેના અફસરનું નામ ખરશુરવ હતું. તેમજ સરકારે મદીના صلى الله عليه وسلمની અસર તથા પહોંચ પર ગહરી નજર કરવા માટે એક મુલકી ઓફિસરને પણ તેની સાથે ગયો જેનું નામ બાનવિયહ હતું. એ બંનેવ ઓફિસરો જ્યારે સરકારે મદીના صلى الله عليه وسلمની બારગાહે બેકસ પનાહમાં રજૂ કરવામાં આવ્યા તો રોઅબે નબુવ્વત صلى الله عليه وسلمના કારણે તેમની ગરદનની રગો થથરી રહી હતી. એ લોકો અગ્નિપૂજક પારસી હતા એટલા માટે દાઢીઓ મૂંડેલી અને મૂંછો વધેલી હતી અને પોતાના બાદશાહ પરવેઝને રબ કહ્યા કરતા હતા. તેમના ચહેરા જોઈને પ્યારા આફા عليه الصلوة والسلامને તકલીફ પહોંચી, અણગમા સાથે ફર્માવ્યું, "તમારા પર બર્બાદી થાય કે આવી સૂરત બનાવવાનું તમને કોણે કહ્યું છે ?" તેમણે જવાબ આપ્યો, "અમારા રબ પરવેઝે !" પ્યારા આફા عليه الصلوة والسلامએ ફર્માવ્યું, "પણ મારા રબ તઆલાએ મને એ હુકમ આપ્યો છે કે દાઢી વધારો અને મૂંછો કતરાવો." (તારીખે ખમીસ વ તબરી)

પ્યારા દીની ભાઈઓ ! આ બનાવ પર વિચારણા કરો અને સમજમાં ન આવે તો ફરી પઢો અને વિચારણા કરો. બે એવા શખ્સો જે અત્યારે કાફિર છે,

મુસલમાન નથી થયા, શરીઅતના હુકમોથી વાકેફ પણ નથી અને એના બંધાએલા પણ નથી, પરંતું કેમ કે તેમણે ફિતરી દેખાવ સાથે ઝિયાદતી કરી (જુલ્મ કર્યો) અને ચહેરાના કુદરતી હુસ્નને બર્બાદ કર્યું. તો સરકાર ﷺની તબીઅત મુબારકને એમનો આ દાઢી મૂંડાવવાનો અમલ અતિશય નાપસંદ લાગ્યો અને રહમતુલ લિલ્ આલમીન હોવા છતાં ફર્માવ્યું, "તમારા પર બર્બાદી થાય !"

હે પ્યારા મહબૂબ ﷺની સુન્નતને પાયમાલ કરનારાઓ ! જરા આ મુબારક હદીષ પર વિચારણા કરો :-

૦૧. મૂંઘો ખૂબ પસ્ત એટલે નાની કરો અને દાઢીઓને માફી આપો. (એટલે વધવા દો અને યહૂદીઓ જેવી સૂરત ન બનાવો. (લમ્અતુદ્દહા)
૦૨. જે મારી સુન્નત અપનાવે તે મારો, અને જે મારી સુન્નતથી મોં ફેરવે તે મારો નથી. (ઇબ્ને અસાકિર)
૦૩. જે મારી સુન્નત પર અમલ ન કરે તે મારામાંથી નથી.
૦૪. જેણે મારી સુન્નતને વેડફી કાઢી તેના માટે મારી શફાઅત હરામ છે. (મુકાશફતુલ કુલુબ)

મહબૂબતે રસૂલ ﷺનો દમ ભરનારાઓ ! વિચારો ! હવે પછી કોના દરવાજા પર શફાઅતની ભીખ લેવા જશો ?! કોણ અલ્લાહ ﷻના કહેરો ગઝબથી બચાવનાર થશે ? અત્યારે મોકો છે, જ્યાં સુધી શ્વાસ બાકી છે, સમય છે, ઝટપટ તૌબા કરી લો. તમારા ચહેરાને પ્યારા નબી ﷺની મીઠી મીઠી સુન્નત વડે સજાવી લો. તમારા ચહેરા પર મહોબ્બતની નિશાની સજાવી લો. એ ખુશફહમી (ભ્રમ) દૂર કરી દો કે હજી તો ઉમર જ શું છે ? બાદમાં રાખી લઈશું. શાદી બાદ દેખા જાએગા ! ભોળાભાળા ભાઈઓ ! શૈતાનના ચક્કરમાં ન આવો, જિંદગીનો શું ભરોસો છે ?!

કોઈટાની નજીક એક ગામમાં કોઈ કલીન શેવ નવ યુવાનની લાવારિષ લાશ મળી. જરૂરી કાર્યવાહી પછી લોકોએ મળીને તેને દફન કરી આપ્યો. એટલામાં મહૂમનાં વારસો શોધતા શોધતા આવી પહોંચ્યા અને તેમણે લોકો

સમક્ષ એવી ખ્વાહિશ જાહેર કરી કે અમે અમારા આ સગાની કુંબર અમારા ગામમાં બનાવવા ચાહીએ છીએ. જેથી કુંબરથી માટી ખોદીને હટાવી દેવામાં આવી અને જ્યારે ચહેરા તરફથી પથ્થરની સિલ હટાવવામાં આવી તો એ જોઈને લોકોની ચીસો નીકળી ગઈ કે હમણા જે કલીન શેવ નવયુવાનને દફન કર્યો હતો તેના ચહેરા પર કાળી દાઢી બનેલી છે અને તે દાઢી કાળા વાળોની નહીં બલકે કાળા વિછીઓની !

આ હોશ ઉડાડી દેનાર મન્ઝર જોઈને લોકો ઈસ્તિગ્ફાર પઢવા લાગ્યા અને જેમ તેમ કરીને કબર બંધ કરીને ભયભીત હાલતમાં પરત થઈ ગયા
(કિતાબ કાલે બિરહ)

અમુક જાહિલ તથા નાદાન લોકો કહે છે કે દાઢી રાખો તો સવાબ છે, ન રાખો તો કોઈ ગુનોહ નથી ! જ્યારે કે દાઢી રાખવી વાજિબ અને મૂંડાવવી કે એક મુઝીથી કમ કરવી હરામ છે. અને અમુકને શૈતાન એ વસવસામાં નાખે છે કે દાઢી રાખવી તો કેવળ મોલ્વીઓનું કામ છે અને જો તમે પણ દાઢી રાખી તો મુલ્લા બની જશો ! નબીઝુબિલ્લાહિ મિન્ ઝાલિક.

મારા પ્યારા ભોળાભાળા ભાઈઓ ! જો મુલ્લા એનું નામ છે કે દાઢી રાખવી કે અમામા શરીફ પહેરવો તો આવો હું તમારું ધ્યાન દોરું છું કે જેનો આપણે સૌએ કલ્મો પઢ્યો છે એના ચહેરા અન્વરની તરફ તો નજર કરો ! એમના ચહેરાએ અફ્દસ પર કેટલી રહમતભરી દાઢી લહેરાય રહી છે ! કેવો નૂરાની અમામો શરીફ એમના હુસ્નને બમણુ કરી રહ્યો છે ! કેવી હસીન મુલ્કો તેમના ખભાઓને બોસા લઈ રહી છે ! હવે તમે બતાવો કે આ કોનું કામ અને કોની નકલ છે ?

બરાએ ખાકે મદીના ! તમારા ચેહરાઓને મુસ્તફાના દુશ્મનોની નહૂસતથી પાક કરીને દાઢી શરીફની પ્યારી સુન્નતથી સજ્જ કરો, અને જીવનમાં જ્યાં સુધી દાઢી મૂંડાવતા રહ્યા હતા તેની તૌબા પણ કરી લે.

★ દાઢી રાખવાના મેડિકલી ફાઈદા ★

જાતિય શક્તિના વધારા માટે મદદગાર સાબિત થાય છે. એના કારણે

લોહીમાં નર હોર્મોન ખૂબ જ પ્રમાણમાં પેદા થાય છે જ્યારે કે દાઢી મૂંડાવવાની સ્થિતિમાં લોહીની અંદર માદા હોર્મોનની પેદાઈશ અધિક થાય છે કેમ કે આ સ્થિતિમાં ચહેરો સ્ત્રીના જેવો હોય છે. અને મશહૂર છે કે દાઢીવાળા પુરૂષોની જાતિય શક્તિ દાઢી મૂંડા યુવાનો કરતાં કેટલાય અંશે અધિક હોય છે. ડો. મેરી ફ્રાન્કે પોતાના પુસ્તકમાં લખ્યું છે કે દાઢી રહેવાથી જાતિય અમલ વખતે સ્ત્રી ઉત્તેજિત થાય છે. વિચાર કરવો જોઈએ કે દાઢી ન હોવાથી પુરૂષો તથા સ્ત્રીઓને કેટલું નુકસાન થાય છે. (ઈસ્લામ ઓર જદીદ સાયન્સ)

★ ઉઘાડે માથે ન ફરો ★

યાદ રાખશો કે ઉઘાડે માથે ફરવું અંગ્રેજોનો તરીકો છે. આપણા આફ્રિકાના આલિયેહીસલામ એ હમેશાં માથા મુબારક પર ટોપીની ઉપર અમામા શરીફ સજાવેલો રાખ્યો. અમામા શરીફ લાઝમી, ફાયમની મુતવાતિર સુન્નત છે. મદીનાના તાજદાર આલિયેહીસલામ ફર્માવે છે :-

"અમામો બાંધો કે એનાથી તમારો વફાર વધશે." આપ આલિયેહીસલામ એ અમામા શરીફની તરફ ઈશારો કરીને ફર્માવ્યું, "ફરિશ્તાઓના તાજ આવા જ હોય છે." તેમજ લિબાસ પણ સફેદ તથા દરેક પ્રકારની ફેન્સી નકશો નિગાર, ડિઝાઈનથી મુક્ત તથા બિલકુલ સાદો પહેરો અને અંગ્રેજી લિબાસથી પરહેઝ કરો. જે લોકો કેવળ ટોપી પહેરે છે તેમણે જોઈએ કે અમામા શરીફની સુન્નત પણ સજાવી લે કેમ કે એમાં અગણિત ફાયદા તથા હિકમતો છે.

ફિજીયોલોજીની તેહફીફ તથા રીસર્ચના પ્રમાણે જ્યારે હરામ મગૂઝ મેહફૂઝ રહેશે તો શરીરનું નસોનું તંત્ર તથા શારીરિકતંત્ર દુરુસ્ત તથા વ્યવસ્થિત રહેશે અને એવું અમામાના શિમ્લામાં શક્ય છે. તેમજ અમામાનો શિમ્લો નીચલા ઘડને લકવાથી બચાવે છે, કેમ કે અમામાનો શિમ્લો હરામ મગૂઝને ઠંડી ગરમી તથા ઋતુઓના ફેરફારથી મેહફૂઝ રાખે છે, એટલા માટે એવા માણસોને સરસામ (દિમાગમાં સોજાઓ)ના ખતરાઓ ખૂબ જ કમ રહે છે. માથાના દર્દના માટે પણ અમામા શરીફ ખૂબ જ ફાયદામંદ છે. દિમાગી શક્તિ તથા યાદદાશ્ત વધારવામાં અજબ રીતે અસરકર્તા છે તેમજ અમામો બાંધવાથી ફાયમી શરદી

નથી થતી, જો થઈ પણ જાય તો તેની અસરો ખૂબ ઓછી થશે. જમાલયાતી (સુંદરતા)ની દૃષ્ટિએ પણ અમામો "ચહેરા"ને રૂઆબદાર અને આકર્ષક બનાવી દે છે. ઉઘાડા માથે વાળો પર ડાયરેક્ટ તાપની ગરમી, ઠંડીની અસરોથી ન કેવળ વાળ બલકે પૂરો ચહેરો અને દિમાગ પણ પ્રભાવિત થશે જેની તબીબત પણ અસર પામે છે.

પોતાના માથાના વાળ પણ અંગ્રેજી સ્ટાઈલના ન રાખે, બલકે સુન્નતના પ્રમાણે જુલ્ફો રાખે. તેહફીફના પ્રમાણે જુલ્ફો ઋતુમય સખ્તીઓથી મેહફૂજ રાખવાનો લાઝમી તથા કુદરતી ઓજાર છે અને તેમને સમારવા તથા કાંસકી કરવાનો પણ ખયાલ રાખવાનો છે.

૨. મૂંછો કતરાવવી

જેમ કે દાઢીના વર્ણન હેઠળ તમે આ હદીષ પઢી લીધી હશે કે મૂંછો નાની રાખો, દાઢી વધારો અને ખાસ કરીને હોઠો પરથી કતરાવવી જોઈએ. મૂંછોને જડથી કાપી લેવી અથવા મૂંડી લેવી જરૂરી નથી, અને બેહતર એ જ છે કે મૂંછો ભવાં જેમ રાખવામાં આવે. મૂંછને એ રીતે વધારવી કે મોઢામાં આવે એ હરામ છે (અહકામે શરીઅત) અમુક બુજુર્ગાથી લાંબી મૂંછો સાબિત છે, અને લાંબી મૂંછોમાં વાંધો પણ નથી, બસ ઉપરના હોઠવાળોથી ન છુપાય.

તાજદારે રિસાલત عليه وسلمનું ફર્માને આલીશાન છે, જે શખ્સ મૂંછો ન કપાવે તે અમારામાંથી નથી. (તિમિઝી તથા નિસાઈ)

★ મેડિકલી ગુકસાનો ★

તેહફીફના પ્રમાણે જો મૂંછો મોટી હોય તો જંતુઓ એમાં અટકી જશે અને એ જંતુઓ એ વખતે અંદર ચાલ્યાં જાય છે જ્યારે આપણે ખાવા ખાઈએ છીએ, જેનાથી જાત જાતની બીમારીઓ જન્મ લઈ શકે છે. તાજદારે રિસાલત عليه وسلمએ સદીઓ પહેલાં આપણને માહિતગાર કર્યાં અને એના પર સાયન્સ હવે તેહફીફ કરી રહ્યું છે !

૩. મિસ્વાક કરવું

મિસ્વાક કરવી સુન્નતે મુબારકા છે. રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ મિસ્વાકથી ઢાંતોની સફાઈની વ્યવસ્થા કરી છે જેથી ઢાંતોની હિફાઝત અને એમનો હુસ્નો જમાલ સલામત રહે. સહીહ હદીષમાં છે : જો મારી ઉમ્મતને મુશ્કેલી ખડી ન થાત તો હું મિસ્વાક ફર્જ ઠરાવી દેત.

ઘરમાં દાખલ થતી વખતે, સૂવાથી પહેલાં, જ્યારે સૂઈને ઉઠે, તેમજ જ્યારે મોઢામાં બદબૂ થઈ જાય એને દૂર કરવાના માટે મિસ્વાક કરવી સુન્નતે મુબારકા છે. વુઝૂમાં મિસ્વાક કરવી સુન્નતે મોઅક્કદા છે જે લોકો કેવળ બ્રશ વાપરવાના આદી છે તેમણે જોઈએ કે મિસ્વાકનો ઉપયોગ કરે, કેમ કે અર્વાચીન તેહફીફ પ્રમાણે બ્રશની અંદર જંતુઓનું પડ જામી જાય છે. જો તેને પાણી વડે સાફ પણ કરવામાં આવે તો પણ જંતુઓ ઉછરવાનું ચાલુ રહે છે. જંતુઓના નિષ્ણાતોની વરસોની તેહફીફ પછી એ વાત સિધ્ધ થઈ ચૂકી છે. કે જે બ્રશને એકવાર વાપરવામાં આવે તેનો ઉપયોગ તંદુરસ્તી માટે એ સમય સુધી નુકસાનકર્તા છે જ્યારે તેને ફરીવાર ઉપયોગમાં લેવામાં આવે.

તારીકિયો સે જેહાલત કી જબ ઉલ્ઝને બળ્હી

હર મોળ પર ચિરાગ લિએ આપ ﷺ હી મિલે

★ મેડિકલી નુકસાનો ★

નિષ્ણાંતોના સર્વ પ્રયોગો તથા તેહફીફના પ્રમાણે ૮૦% પેટની બીમારીઓ પેટ, કેવળ ઢાંતોની ખરાબીના કારણે થાય છે, મિસ્વાકની સુન્નત છોડવાના કારણે થાય છે. વર્તમાનકાળમાં પેટની બીમારીઓ આપની સમક્ષ છે, કેમ કે ઢાંતોનો મેલ ખોરાકની સાથે અથવા ખોરાક વિના થૂંકની સાથે મળીને પેટમાં જાય છે જેના પરિણામે ખોરાક બદ્બૂદાર થઈને બીમારીનો સબબ બને છે. એ હફીફત પર આધારિત છે કે જેમ જેમ જમાનો સુન્નતોથી દૂર થતો ગયો તેમ તેમ સમાજમાં બીમારીઓ જોર પકડતી ગઈ.

૪. નખો કાપવા

હઝરત સૈયદના અબૂ હુરૈરહ رضي الله عنه થી મરવી છે કે સરકારે મદીના صلى الله عليه وسلم નું ફર્માન છે : "જે ડૂંટી નીચેના વાળને ન મૂડે અને નખો ન કતરાવે અને મૂંછો ન કાપે તે અમારામાંથી નથી." (મુસ્લિમ)

આ કેટલી અફસોસનાક બાબત છે કે અમુક પુરૂષો ખાસ કરીને સ્ત્રીઓ નખો વધારીને ફિતરતથી જંગ કરવા ચાહે છે અને તેમના રાત દિવસ એવી રીતે ગુજરે છે જેમ કે તે ઈન્સાન નહીં જંગલી પશુઓ છે. વળી નિલ પોલિશ પણ હરામ છે, એટલા માટે કે પેન્ટિંગના રંગના (પડના) કારણે પાણી નખોના પડ તથા સપાટી સુધી નથી પહોંચતુ અને પેન્ટિંગ કરનાર કરાવનારીઓનાં ગુસ્લ, વુઝૂ સર્વ અપૂર્ણ તથા બાતિલ થઈ જાય છે. કેમ કે એ સ્થળે વાળના બરાબર જગા પાણી વહેવાથી ખાલી રહી જાય તો વુઝૂ અથવા ગુસ્લ થશે નહીં. અલબત્ત મોંદીની રતાશ જે કોઈ પ્રકારના પડથી ખાલી હોય છે તે સ્ત્રીઓના હાથો પગો અને પુરૂષોની સફેદ દાઢીઓને રંગ બેસાડવા માટે જાઈઝ છે.

★ મેડિકલી નુકસાન ★

અધિક વધેલા નખો જંતુઓની પનાહગાહ તથા મોટાભાગની ચેપી બીમારીઓ દા.ત. ટાઈફોઈડ, જુલાબ વગેરે તથા આંતરડાના કીડા ઈન્સાની નખોમાં છુપાયેલા છે અને જ્યારે માણસ ખાવા ખાય છે તો તે ખોરાક સાથે સામેલ થઈને પેટની અંદર ચાલ્યાં જાય અને અંદરને અંદર ઉછેર પામતાં રહે છે.

૫. નાકમાં પાણી ચઢાવવું

નાકમાં પાણી નાખવાથી નાકની સારી રીતે સફાઈ થાય છે. દિમાગના વાયરસથી બચવાના માટે નાકમાં પાણી લેવાથી બેહતર કોઈ તદબીર નથી કે દિમાગની તરફ જે વખતે અમુક ખતરનાક બીમારીઓના સુક્ષ્મ જંતુઓ ઘર કરી જાય છે તો મોટી મોટી શક્તિશાળી દવાઓ એને મૃત્યુ પામવાથી રોકવામાં

નિષ્કળ જાય છે, પણ આશ્ચર્ય છે કે કેવળ એક પાણીનું ટીપુ તે જંતુઓનું યક્રીની ક્રાંતિલ તથા નુકસાનને દૂર કરનાર પુરવાર થાય છે. અમે હવે વુઝૂની બરકતથી દિવસમાં પાંચ વખત નાક સાફ કરીએ છીએ, જેથી શક્ય જ નથી કે કોઈ પ્રકારનું કોઈ જંતુ નાકમાં ઉછેર પામી શકે.

૬. આંગળીઓ બેડકાંને ઘોવું

આંગળીઓ તથા બેડકાંઓના સાંધા ખૂબસૂરત ઈન્સાની ફિતરતની અતિ નિકટ છે. કેમ કે આંગળીઓનાં બેડકાં સારી રીતે ઘોવાથી એમના પર ગંદકી જામવા નથી પામતી અને હાથ ખૂબસૂરત નજર આવે છે.

૭. બગલના વાળો ઉખેડવા

હઝરત સૈયદના અબૂ હુરૈરહ્ رضي الله عنه થી મરવી છે કે તાજદારે રિસાલત صلى الله عليه وسلم નું ફર્માન છે : પાંચ ચીજો ફિતરતથી છે, એટલે આગલા અંબિયા عليهم السلام ની સુન્નતમાંથી છે : (૧) ખત્ના કરવી (૨) ડૂંટી નીચેના વાળ મૂંડવા (૩) મૂંછો ઓછી કરવી (૪) નખો કાપવા (૫) બગલના વાળ ઉખેડવા. (બુખારી તથા મુસ્લિમ)

પ્યારા દીની ભાઈઓ ! જાણવા મળ્યું કે આ સૌ કામો એવાં છે કે ફિતરતની (પ્રાકૃતિક) રીતે સદ્બુદ્ધિ પણ એ પાંચ વાતોને સ્વીકારે છે અને એ પાંચેવ કામો સુન્નતે અંબિયા عليهم السلام થી પણ છે.

૮. ઈસ્તિન્જા (જાજરૂ, પેશાબ) કરવો

ઈસ્તિન્જા આપણા શરીરની સફાઈનો અતિ મહત્વનો ભાગ છે. ઈસ્લામમાં પાણી તહારત (પાકી પામવા)નું મહત્વ સ્પષ્ટ છે. તહફીફના મુજબ કે જે પુરૂષોમાં વાંઝિયાપણુ હોય. તે વિર્યમાંની કમીથી થતુ હોય છે. તેમણે જોઈએ કે પોતાના ખુસ્યાઓ (ગોળીઓ)ને પાણી વડે વારંવાર ધૂએ જેનાથી વિર્યની

પેદાઈશ વધે છે. જે હાજત પૂરી કર્યા બાદ પાણીથી તહારત (પાકી હાંસલ) નથી કરતા તેઓ મોટાભાગે ડૂંટી નીચેની બીમારીઓના શિકાર થઈ જાય છે. જેમાં મોટાભાગે જે ફોલ્લા ગુદા પાસે થઈ જાય છે જેને ભગંદર કે નાસૂર કહેવામાં આવે છે, જેમાં ઓપરેશન સિવાય ચારો નથી, એ પણ શક્ય છે આવા ફોલ્લા ગુદા પાસેના કેન્સરમાં તબદીલ થઈ જાય. અલ્લહુલિલ્લાહ ! ખાલિકે કાઈનાતે ઈસ્લામી તરીકામાં સર્વ ખૂબીઓ એક જગાએ કરી આપી છે અને આપણે કેટલીયે ખતરનાક બીમારીઓથી મહેફૂઝ થઈ જઈએ છીએ.

૯. ડૂંટી નીચેના વાળોને મૂંડવું

માણસના ડૂંટી નીચેના વાળોને કાઢવું પણ જરૂરી છે. આ અમલ માનવ શરીરને કેટલાક નુકસાનકર્તા જંતુઓથી બચાવે છે. અને સંવનન શક્તિમાં વધારાનો છે સબબ પણ છે. બગલ તથા ડૂંટી નીચેના વાળોને ચાલીસ દિવસથી વધુ રાખવું મના બલકે ઈબાદતમાં ખામીનો સબબ ઠરાવવામાં આવેલ છે.

૧૦. ખત્ના કરાવવું

આ કાર્ય ન કેવળ મુસલમાનોને અન્ય ફોમોથી વિશિષ્ટ રાખે છે બલકે ખત્ના કરવાના કારણે પેશાબની બીમારીઓથી મહેફૂઝ રહે છે. જેમ કે તેના ફાયદાઓને લક્ષમાં રાખીને ખાસ કરીને યહૂદીઓ તથા ઈસાઈ તથા અન્ય ફોમો પણ ખત્નાના અમલને તેજીથી અપનાવી રહી છે.

ખાવાના આદબ

ખાવું પીવું ઈન્સાનની પાયાની જરૂરતોમાંથી છે, કેમ કે એના વિના કોઈ ચારો નથી. ખાવાને જો આપણે ઈસ્લામી આદાબ તથા સુન્નતના પ્રમાણે ખાઈશું તો આપણને બેશુમાર બરકતોના ઉપરાંત સવાબ પણ હાથ આવશે ખાવાના નીચે પ્રમાણેના આદાબ (નિયમો) છે :-

- ★ અલ્લાહ તઆલાનો ઈર્શાદ છે : "ખાવા પીઓ પણ ફુઝૂલખર્ચી ન કરો."
(અઅરાફ-૩૧)
- ★ સૈયદુલ અંબિયા عليه الصلوة والسلامએ કદી પેટ ભરીને ખાવા નથી ખાધું.
- ★ આપ صلى الله عليه وسلم અને સહાબાએ કિરામ عليهم السلامનો દસ્તૂર હતો કે જ્યાં સુધી ભૂખ ન લાગે ન ખાતા." અને થોડી ભૂખ (બાકી) રહેવા પર ખાવાથી હાથ ઉઠાવી લેતા. (ઝહુલ્ મિઆદ)
- ★ આપ صلى الله عليه وسلم ફર્માવતા કે ઈન્સાનને થોડાક કોળીયા જે એની પીઠ સીધી રાખી શકે પૂરતા છે.
- ★ ખાવાથી મફ્સદ આખેરતના માર્ગ માટે શક્તિ છે. એની સ્થિતિ એ હોવી જોઈએ કે : (૧) લાલચ ન હોય (૨) હલાલનો સબબ હોય (૩) ખાવાના નિયમોની કાળજી હોય.
- ★ અહયાઉલ ઉલૂમમાં છે કે મુસલમાન જ્યારે હલાલનો પહેલો લુકૂમો ખાય છે તો એના પેટના ગુનાહ માફ કરી દેવામાં આવે છે.
- ★ મુરદાર, વહાવેલુ લોહી અને (ઝબહ વેળા) ગૈરુલ્લાહના નામ પર ઝબહ કરેલ હરામ છે.

★ ખાવાથી પહેલાંના નિયમો ★

- ★ રસૂલુલ્લાહ صلى الله عليه وسلمએ ફર્માવ્યું કે ખાવાથી પહેલાં બંનેવ હાથોને ધોવા અને કુલ્લી કરવી બરકતનો સબબ છે. (અહયાઉલ ઉલૂમ)
- ★ જો નાનાં બાળકો સાથે હોય તો પહેલાં એમના હાથો ધોવડાવો.
- ★ જમીન પર લાલ દસ્તરખાન બિછાવીને ખાયા કરો. (શમાઈલે તિર્મિઝી)
- ★ ખાવાથી પહેલાં જે હાથ ધૂઓ એ હાથોને ટુવાલ કે રૂમાલથી ન લૂછો.
(શમાઈલે રસૂલ)
- ★ આપ صلى الله عليه وسلمએ રાતે ભૂખ્યા સૂવાથી મના કર્યું. (ઝહુલ્ મિઆદ)
- ★ ફર્માવ્યું, સાથે મળીને ખાવાથી પોતાના સાથીનો ખયાલ રાખો.

- ★ મેવો તથા ખાવા જે ભેગાં હોય તો ફર્માવ્યું કે પ્રથમ મેવો ખાવામાં આવે.
اوله الطفه (જમએ સગીર સ્થિતી)

★ ખાવા પર બેસવાનો તરીકો ★

ખાતી વખતે ડાબો પગ બિછાવી દે અને જમણો પગ ઉભો રાખે અથવા સીટ પર બેસી જાય અને બંને ગુઠણો ઉભા રાખે અથવા ગુઠણભેર (દો ઝાનૂ) બેસી જાય, ત્રણેવમાંથી જે રીતે બેસે સુન્નત અદા થઈ જશે.

★ ખાવા દરમિયાનના નિયમો ★

- ★ રસૂલે અકરમ ﷺ ખાવાથી પહેલાં અને બાદમાં નમક (Salt)નો ઉપયોગ કરતા હતા.
- ★ જો ભૂલથી ખાવાના શરૂમાં "બિસ્મિલ્લાહ" કહેવું ભૂલી જાય તો કહે :
"બિસ્મિલ્લાહિ અવ્વલહૂ વ આખિરહૂ." (શમાઈલે રસૂલ)
- ★ શરૂમાં "બિસ્મિલ્લાહિ વઅલા બરકતિલ્લાહ" થોડા મોટા અવાજે પઢે. (ઉપર મુજબ)
- ★ જમણા હાથ વડે નાના કોળીયા (ત્રણ આંગળીઓની મદદથી) બનાવે અને પોતાની સામેથી ખાય. (ઝહુલ્ મિઆદ)
- ★ દરેક કોળિયાને ખૂબ ચાવી ચાવીને ખાય.
- ★ સાલન (શાક) કે ચટણીની પ્યાલી રોટી પર ન રાખે.
- ★ ગરમ ગરમ ખાવા તથા તેના પર ફૂંક મારવાથી રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ મના કર્યું છે.
- ★ આપ ﷺ ખાવામાં અચબ કાઢતા ન હતા, પસંદ ન હોય તો છોડી આપતા.
- ★ આપ ﷺ ખાવા દરમિયાન સખત જરૂરત વિના પાણી ન પીતા.
(અહયાઉલ ઉલૂમ)
- ★ ખાધા પછી તરત જ પાણી પીવાની આદત ન હતી.

- ★ આપ عليه الصلوة والسلام થોડીક ભૂખ રહેવા પર હાથ ખેંચી લેવાની તાકીદ કરતા.
- ★ ફર્માવતા કે જો પોતાના સાથીઓ પહેલાં ખાય ચૂકો તેમ છતાં ધીરે ધીરે ખાતા રહો જેથી તમારા સાથી ભૂખ્યા ન રહી જાય. જો જરૂરત હોય તો સાથીથી ઈજાઝત લઈને ઉઠી શકે છે.
- ★ આપ عليه الصلوة والسلام મહેમાનને વારંવાર ફર્માવતા, "और भाव अने लो" અને જ્યારે તે ધરાઈ જતો અને ના પાડતો ત્યારે આપ عليه وسلم આગ્રહ ન કરતા.
- ★ આપ عليه وسلم કોઈ ચીજની વહેંચણી પોતાની જમણી બાજુથી શરૂ કરતા અને પોતાનાથી વધુ બીજા લોકોનો ખયાલ રાખતા.
- ★ પોતાના ખાવાના વાસણને ખૂબ સારી રીતે સાફ કરતા અને પોતાની આંગળીઓને પણ ચૂસી લેતા હતા. રોટલીના ટુકડા પણ વીણીને ખાતા. ખાવાના વાસણમાં હાથ ધોવાને અયબદાર સમજતા. (શમાઈલે રસૂલ)
- ★ ફર્માવ્યું, ખાવા પીવાની ચીજ કોઈની પાસે લઈ જાવ તો ઢાંકીને લઈ જયા કરો. (મુતફફ ઈલેહ)
- ★ ખાવા દરમ્યાન ટૂંકાણમાં ઉમઠા વાતચીત પણ કરવામાં આવે. (કેમ કે યહૂદ, મજૂસ ચૂપચાપ ખાય છે) એટલા માટે એમનાથી વિરુદ્ધ કરવાનો હુકમ છે. (જામેએ સગીર)

★ ખાધા પછીના અહકામ ★

- ★ આપ عليه وسلم ખાધા પછી બંને હાથોને ખૂબ સારી રીતે ધોતા અને ફર્માવતા કે પોતાના હાથોને ખાવાની ગંધથી પાક કરી લો જેથી લોકો તેની ગંધથી તકલીફ ન પામે. (એટલા માટે સાબુ વગેરે વાપરે) અને એના પછી કપડા વગેરેથી હાથ લૂછી નાખે. (તિબ્રાની)
- ★ પ્યારા આફ્રા عليه الصلوة والسلام ખાધા પછી ખિલાલ કરતા અને ઈર્શાદ ફર્માવતા મારી ઉમ્મતમાં જે લોકો વુઝૂમાં મિસ્વાક અને ખાધા પછી ખિલાલ એટલે દાંતોમાં સળી કરે છે તે સારું છે. (તિબ્રાની)

- ★ જ્યારે પી ચૂકો તો "અલ્હમ્દુલિલાહ" કહો.
- ★ પીણામાં દૂધને પસંદ ફર્માવતા અને દૂધ પીધા બાદ કુલ્લી કરવાનો હુકમ ફર્માવ્યો કે એમાં ચીકાશ હોય છે. (જે દાંતોના માટે નુકસાનકર્તા છે) (તિર્મિઝી)
- ★ વુઝૂનું બચેલું પાણી અને આબે ઝમઝમ આપ ﷺ ઉભા થઈને પીતા રહેતા.
- ★ ફર્માવતા કે પીણાનાં વાસણોને ઠાંકી દો અથવા એના પર કપડું બાંધી દો.
- ★ આપ ﷺ શરાબને નાપાક તથા મળમૂત્રના બરાબર ઠરાવી દીધું. જે ચીજ નશાકારક હોય તેની માત્રા પણ હરામ ઠરાવી.
—(ફલસફા કુતબી, મુસ્લિમ)

★ ક્યારે પાણી પીવું મના છે ? ★

- ★ ફર્માવ્યું, ખાવા દરમ્યાન અથવા ખાધા બાદ તરત (પણ જરૂરત મુજબ).
- ★ વધુ ગરમ તથા વધુ ઠંડું પાણી વગેરે.
- ★ રિયાઝત તથા થાક પછી (આબે ઝમઝમ સિવાય).
- ★ ફળ ખાધા પછી.
- ★ હમામ અથવા સંભોગના બાદ તરત પાણી ન પીએ. (શમાઈલે રસૂલ ﷺ)

★ પસંદીદા ખોરાકો ★

- ★ ખોરાકોમાં આપ ﷺને ખજૂર, મધ, હલ્વો, ઝૈતૂનનું તેલ, ષરીદ (ઘંઉનો આટો, ગોશત ઘીનું મિશ્રણ), દૂધી ખૂબ જ પસંદ હતાં.
- ★ જવની રોટી ચાર્યા વિનાની (આટાને ચારતા ન હતા) બલ્કે કેવળ ભૂસી ફૂંકી દેતા હતા.
- ★ રોટીના ટીકડાને નાનો અને સંખ્યાની અધિકતાનો સબબ બતાવતા.
(શમાઈલે રસૂલ ﷺ)
- ★ ગોશતમાં બટેર (તેતર), મરઘી, માછલી, સસલુ, ઘેટુ, બકરી, મેંઢાનો

ગોશ્ત ખાતા. (બુખારી શરીફ)

- ★ દસ્ત (આંગલી ટાંગ)નો ગોશ્ત અધિક પસંદ હતો. (ફવાઈદે મુદિરિયહ)
- ★ મેવાઓમાં દ્રાક્ષ, ખજૂર, ખરબૂજા, તડબૂચ, કાકડી અને દાડમને બેહદ પસંદ કરતા.

★ નાપસંદીદા ખોરાકો ★

- ❖ જેમાં પ્યાજ, લસણ હોય મતલબ કે બદબૂદાર ચીજથી હુજૂર عليه الصلوٰة والسلام ને નફરત હતી. જે કોઈના મોઢેથી બદબૂ આવતી તો આપ صلي الله عليه وسلم તેને મસ્જિદથી કાઢી મૂકાવતા. (નબીયુલ હુદા, ભાગ : ૩)
- ❖ ફર્માવ્યું, જે કોઈ બદબૂ ફેલાવનારી ચીજ (છોડ, મૂળ, ફળ જેમાં તંબાકુને સામેલ કરી શકાય છે) ખાય તે અમારી મસ્જિદની નજીક પણ ન આવે, કેમ કે જે ચીજોથી માણસ બેઝાર થાય છે ફરિશ્તા પણ બેઝાર થાય છે. (મિશકાત)

★ મેજબાનીના આદાબ ★

- ★ મહેમાન આવવા પર તેનું ખુશીથી સ્વાગત કરો. એના માટે તાજદારે મઠીના عليه وسلم એ ફર્માવ્યું, જે લોકો ખુદા તથા આખેરતના દિવસ પર ઈમાન ધરાવે છે તેમણે પોતાના મહેમાનની આગતા સ્વાગતા કરવી જોઈએ. (મિશકાત બહવાલા બુખારી, મુસ્લિમ)
- ★ મહેમાનની તા'ઝીમમાં મહેમાનોની સેવા ચાકરીમાં દરેક પ્રકારની સેવા ચાકરી સામેલ છે. દા.ત. મહેમાનનો આરામ તથા સુકૂન, ઉઠવા બેસવાની વ્યવસ્થા તથા અન્ય જરૂરતો દા.ત. વુજૂ, ગુસ્લ, ખાવા, રોકાવા વગેરેનો જાતે પોતે બયાલ રાખે. જેમ કે ખુદ સરકાર عليه الصلوٰة والسلام જાતે પોતે પોતાના મોઅઝઝઝ મહેમાનોની ચાકરી કરતા હતા.
- ★ ત્રણ દિવસ સુધી ઝિયાફત મહેમાનનો હક્ક છે અને એના પર જે કાંઈ ખર્ચ કરવામાં આવે એ બેહતરીન સદકો છે.
- ★ હઝરત ઈમામ માલિક رحمته الله عليه હઝરત ઈમામ શાફઈ رحمته الله عليه ની

મહેમાનીમાં ઈસ્તિજાનો લોટો ખુદ પકડીને ઉભા રહેતા હતા.

- ★ કોઈ તમારી મહેમાનીનો હક્ક અદા કરે કે ન કરે પણ તમે દરેક હાલતમાં પોતાના મહેમાનનો હક્ક અદા કરો. (મિશકાત)
- ★ જ્યારે સહાબાએ કિરામ رضوان الله تعالى عليهم اجمعين ના મહેમાન વિદાય થતા તો તેઓ તેમની સવારીઓની લગામ પકડીને દુઆની દરખાસ્ત કરતા કે "હુઝૂર" આપ અમારા માટે દુઆ કરો. (તિર્મિઝી)

★ મહેમાનીના આદાબ ★

- ★ જ્યારે તમે કોઈની પાસે જાવ તો હૈસિયત પ્રમાણે મેઝબાન કે મેઝબાનનાં બાળકોના માટે તોહફા ભેટ લઈ જાવ. અને મેઝબાનના શોખનો ખ્યાલ રાખવામાં આવે તો અધિક બેહતર.
- ★ રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફર્માવ્યું કે જાઈઝ નથી કે પોતાના અધિક રોકાણથી મેઝબાનને પરેશાન કરવામાં આવે. કોશિશ કરે કે ત્રણ દિવસથી વધુ રોકાણ ન થાય પણ ખાસ સંજોગો અથવા મેઝબાનના આગ્રહ પર એવું થઈ શકે છે.
- ★ ઋતુના હિસાબથી પોતાનો જરૂરી સામાન સાથે લે.
- ★ પોતાના મેઝબાનની વ્યસ્તતા તથા જિમ્મેદારીનો લેહાઝ રાખે.
- ★ તાજદારે મદીના ﷺ એ મેઝબાનના માટે ખૈર તથા બરકતની દુઆ કરી.
- ★ મેઝબાનની ગેર હાજરીમાં તેમની સ્ત્રીઓથી ન બેપદા બને અને ન વિના કારણે વાત કરે.
- ★ આપ ﷺ એ ફાસિક લોકોની દા'વત સ્વીકારવાથી મના કર્યું.

સૂવાના આદાબ

સુન્નતના પ્રમાણે સૂવામાં મોટી ભલાઈ તથા રાહત છે. અલ્લાહ વાળાઓએ ઊંઘને મૌતની નાની બહેન ઠરાવી દીધી છે. એટલા માટે સૂએ તો અલ્લાહ ﷻ થી

પોતાના ગુનાહોની માફી માગીને સૂએ અને જ્યારે ઉઠે તો તેનો શુક અદા કરે કે તેણે ફરી બીજીવાર જિંદગી બખ્શી.

બિસ્તર મુબારક : અર્શ પર જનાર આફ્રા عليه الصلوة والسلام કદી ફલોરની માટી પર તો કદી ચામડાના કદી ટાટના કંબલ તથા કોથળા પર આરામ કરતા. (સરાપા) ખરબચડી ખાટલી પર સૂવું પણ સુન્નત છે. આપણા પ્યારા આફ્રા صلى الله عليه وسلم મુકદ્દન પાથરણુ ચામડાનું હતું અને એમાં નરમ નરમ રૂને બદલે ખજૂરની સખત છાલ ભરેલી હતી. તેની લંબાઈ લગભગ બે ગજ અને પહોળાઈ લગભગ એક ગજ અને એક હાથ હતી. (શમાઈલે રસૂલ صلى الله عليه وسلم)

આપ عليه الصلوة والسلامએ બિસ્તરની નરમીને નાપસંદ કરી. એકવાર હઝરત હફ્સા رضي الله عنهاને ફર્માવ્યું કે બિસ્તરની નરમીએ મને તહજજુદથી રોક્યો. હે હફ્સા ! رضي الله عنها મારા ટાટને ડબલ જ રહેવા દો, ચાર ગડી ન કરો. (શમાઈલે ઝાદુલ મિઆદ)

★ સૂવાથી પહેલાંના આદાબ ★

- ★ રસૂલુલ્લાહ عليه الصلوة والسلام ન જરૂરતથી વધુ આરામ કરતા અને ન જરૂરતથી વધુ જાગતા. દરેક કામની જેમ એમાં પણ મધ્યમમાર્ગી રહેતા. (ઝાદુલ મિઆદ)
- ★ ફર્માવ્યું, સૂતા પહેલાં બિસ્મિલ્લાહ કહીને દરવાજાઓને બંધ કરી દો. મશકો (પાણીનાં વાસણો)ના મોં બાંધી દો. વાપરવાનાં વાસણો ઊંધાં મૂકી દો અથવા એના પણ ઢાંકણુ મૂકો. આગ તથા ચિરાગ ઓલવી નાખો. રાતે મોડે સુધી કહાનીઓ તથા કિસ્સાઓથી, અને હવે મોબાઈલ, ટી.વી., ઈન્ટરનેટ, ચેટિંગ વગેરેથી પરહેઝ કરો. સૂતી વખતે બિસ્તરને ખંખેરી લો (ઝાપટી લો), રાત શરૂ થતાં જ તમારાં બાળકોને સમેટી લો. (ઘરે બોલાવી લો). (બુખારી, મુત્તફક ઈલેહ)

★ બિસ્તર મુબારક પાસે મોજૂદ ચીજો ★

- ★ પીવાનું પાણી ઢાંકેલું પ્યાલા સાથે, વુજૂનું પાણી લોટો સાથે ઢાંકેલું, લાઠી, રોશની માટે કોઈ ચીજ (ચકમક વગેરે). આજકાલ એના બદલે માચીસ

કે ટોચ રાખી શકાય છે. પેશાબનું વાસણ ચારપાઈની નીચે. આપ ﷺએ પેશાબ માટે રાતમાં ઉઠીને બહાર જવાથી મના ફર્માવ્યું જેથી સરકાર ﷺની પાસે એક પાત્ર હતું. (શમાઈલે રસૂલ ﷺ)

- ★ મિસ્વાકની (લોટાની બાજુમાં ઉભુ રાખેલુ કે થેલીમાં), જૂતા મુબારક નજીક જ રહેતા. આપ ﷺ પહેરતી વખતે જોડાઓને ખૂબ સારી રીતે ખંખેરી લેતા હતા. એક થેલી સરકાર ﷺના સિરહાને રાખેલી રહેતી જેમાં કાંસકો, સુરમાદાની જે રાતે સૂતી વખતે લગાડતા, મિસ્વાક, આઈનો, કાતર વગેરે હોતું. (અબૂ દાઉદ, નિસાઈ)

★ આરામ કરવાનો તરીકો ★

- ★ સૂતા પહેલાં મિસ્વાક કરવું અને વુજૂ સૂવું સુન્નત છે.
- ★ હુઝૂરે અન્વર ﷺ મોટાભાગે જમણા પડખા પર ગાલોના નીચે જમણો રાખીને ફિખલા તરફ આરામ ફર્માવતા હતા. (અહ્યાઉલ ઉલૂમ, તિર્મિઝી) અને **اللَّهُمَّ بِأَسْمِكَ أَمُوتُ وَأَحْيَى - "અલ્લાહુમ્મ બિસ્મિક અમૂતુ વ અહ્યા."** પઢતા.

આપ ﷺ કઠી તકીયાથી ટેક લગાડતા, કઠી જમણી બાજુ, કઠી ડાબી બાજુ આરામ કરતા. ક્યારેક ચઢાપાટ સૂતી વખતે ડાબા પગ મુબારક પર જમણા પગ મુબારક રાખતા હતા. (ઝાહુલ મિઆદ)

★ સરકાર ﷺ એ કેવુ સૂવાથી મના કર્યું ? ★

- ★ પેટના બળે (ઊંઘા) સૂવાને દોઝખીઓનો તરીકો ઠરાવ્યો. (મિશકાત બહવાલા, ઈબ્ને માજહ, તિર્મિઝી)
- ★ આપ ﷺએ પોતાની છત (ઘાબા) પર સૂવાથી મના ફર્માવ્યું જેના પર આડશની દીવાલ ન હોય. લોકો આ ફર્માનની વિરુદ્ધ વર્તાવ કરે છે અને પડીને મરી જાય છે.
- ★ દિવસ ઢળતાં "કેલૂલા" કરે અને દિવસના અંતમાં સૂવુ મૂર્ખતા છે.
- ★ આપ ﷺ આરામ કરતા પહેલાં અને જાગ્યા બાદ મિસ્વાક જરૂર કરતા. (શમાઈલ, તિર્મિઝી)

- ❖ દુઆ : સૂવાથી પહેલાં મુઅવ્વઝ (ફલક તથા નાસ) પઢીને દમ કરી લેતા.
- ❖ જાગ્યા પછી આ દુઆ પઢવી સુન્નત છે :-
 الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ النُّشُورُ
 "અલ્હમ્દુલિલ્લાહિલ્લમી અહ્યાના બઅદ મા અમાતના વર્થલેહિન્નુશૂર." (બુખારી)
- ❖ સૂઈને ઉઠ્યા પછી જ્યાં સુધી હાથ ન ધોઈ લો કોઈ વાસણમાં હાથ નાખવાથી મના ફર્માવ્યું. (મુતફક ઈલેહ, બલૂગુલ હરામ)

★ વાતચીતના આદાબ ★

પ્યારા દીની ભાઈઓ! આ જિંદગીમાં આપણે દરેક સમયે વાતચીત કરવાની જરૂરત પડતી રહે છે. પણ બદ્દકિસ્મતીથી આપણે મોટાભાગે ફૂજૂલ તથા વિના જરૂરત બોલતા રહીએ છીએ. જ્યારે કે આપણા પ્યારા મદની આફા عليه السلام એ પોતાની જીભ મુબારકથી કદી કોઈ ફાલતુ શબ્દ નથી કાઢ્યો.

કાશ! કે આપણને પણ આ સુન્નત પર અમલ કરવાનું નસીબ થઈ જાય. આપણે હેતુસર વાત કરવી જોઈએ જેમાં દુનિયા તથા આખેરતનો કોઈ ફાયદો હોય, નહીં તો ખામોશીમાં જ ભલાઈ છે.

હવે વાતચીતની અમુક સુન્નતો તથા આદાબ રજૂ કરીએ છીએ :-

- ૦૧. સસ્મિત અને ખુશ ચહેરે વાત કરવી સુન્નત છે.
- ૦૨. અટકી અટકીને તથા દિલનશી (મનમોહક) અંદાઝમાં વાત કરવી સુન્નત છે.
- ૦૩. બૂમો પાડી પાડીને વાત કરવી જેમ કે આજકાલ બેતકલ્ફીમાં દોસ્તો કરે છે એ સુન્નતની વિરુદ્ધ છે.
- ૦૪. ટૂંકી વાતચીત અધિક ફાયદાકારક હોય છે.
- ૦૫. વાતચીત કરતી વખતે જેને સંબોધન છે તેના ચેહરા પર નજરો રાખીને વાત કરવી સુન્નત છે.

૦૬. જાહિલો તથા અનપઠ લોકો સાથે મુશ્કેલ શબ્દો ન કહેવા.
૦૭. લહેજામાં નરમી, ગંભીરતા તથા વફારનો ખયાલ રાખવો.
૦૮. કટાક્ષમય વાક્યોથી પરહેઝ કરો, એટલા માટે કે આપની સામેવાળાના દિલને ઠેસ પહોંચી શકે છે.
૦૯. વાતચીત કરતી વખતે સાંભળનારાઓના જઝબાત અને એહસાસોને પણ લક્ષમાં રાખવા.
૧૦. વાતચીત હમેશાં સમય અને સંજોગને અનુરૂપ હોય. કટાક્ષમાં અને મોફા વગરની વાતચીતનું વજન નથી રહેતું.
૧૧. જ્યાં સુધી બીજો વાત કરી રહ્યો હોય તેને ઈત્મિનાનથી સાંભળો, તેની વાત કાપીને આપણી વાત શરૂ ન કરવી.
૧૨. અધિક વાતો કરવી તથા અટ્ટહાસ્ય કરવું એનાથી વફાર (પ્રતિષ્ઠા) ઘાયલ થઈ જાય છે.
૧૩. જેને આપ સંબોધી રહ્યા છો તેને જો ખુશ કરવા યાહો છો તો તેના માટે સારી ભાવનાઓને પ્રદર્શિત કરો.
૧૪. બિભત્સ વાણી તથા બેહયાઈની વાતો કરનારા પર જન્નત હરામ છે.
૧૫. વાતચીત દરમ્યાન એકબીજાના હાથ પર તાલી મારવી બરાબર નથી, તાલીઓ વગાડવી હરામ છે. (ફયઝને સુન્નત)

★ મજલિસના આદાબ ★

૦૧. સારા તથા નેક લોકોની સોહબતમાં બેસવું.
૦૨. સારો સાથી તે છે કે જેને જોવાથી તમને ખુદા યાદ આવી જાય અને એની વાણીથી તમારા અમલમાં અધિકતા થાય અને એનો અમલ તમને આખેરતની યાદ અપાવો.
૦૩. મજલિસવાળાઓને "અસ્સલામુ અલૈકુમ" કહો. હા! જો દીની મજલિસ હોય અને વઅઝ વગેરે ચાલુ હોય તો સલામ કર્યા વિના ખામોશીથી બેસી જાય.

૦૪. મજલિસમાં જ્યાં જગા મળે ત્યાં બેસી જાય અને લોકોની ગરદનો ન ફલાંગતો ફરે.
૦૫. જો કોઈ મજલિસથી ઉઠીને થોડીવાર માટે ક્યાંક ચાલ્યો જાય તો તેની જગા પર કબજો ન કરે.
૦૬. જો લોકો ઘેરો કરીને બેઠા હોય તો તેમની વચ્ચે ન બેસે.
૦૭. જો બે માણસો આપસમાં વાતો કરી રહ્યા હોય તો તેમની રજા વિના તેમની વચ્ચે ન બેસે.
૦૮. જ્યારે કોઈ બીજો મુસલમાન આવે તો તેના માટે સરકી જવું અને જગા વિશાળ કરવી સુન્નત છે. (ફયઝાને સુન્નત)
૦૯. જ્યારે કોઈ આલિમે બાઅમલ અથવા મુત્તફી શખ્સ અથવા સૈયદ સાહબ અથવા મા બાપ આવે તો તા'જીમ માટે ઉભા થવું સવાબ છે.
૧૦. પોતાની મજલિસની શરૂઆત તથા અંત અલ્લાહ ﷻ તથા તેના પ્યારા રસૂલ ﷺ ના ઝિક પર થવો જોઈએ.
૧૧. મજલિસથી ફારિગ થઈને આ દુઆ ત્રણ વાર પઢી લે તો ગુનાહ માફ થઈ જશે અને સારી વાતો તથા ખૈરના કલેમાત પર મોહર લગાડી દેવામાં આવશે.

سبحانك اللهم وبحمدك لا اله الا انت استغفرک واتوب اليك

"સુબહાનકલ્લાહુમ્મ વ બિહમ્દિક લાઈલાહ ઈલ્લા અન્ત અસ્તગફિરુક વઅતુબુ ઈલૈક." (અબૂ દાઉદ)

ચાલવાના આદાબ

ચાલવું ફરવું માનવીની રોજનીશીમાંથી છે. દરેક શખ્સ ચાહે તે નાનો હોય કે મોટો કોઈ ન કોઈ જરૂરત હેઠળ તેણે ઘરથી બહાર જવું પડે છે. હરવા ફરવામાં ફિતરતના તકાઝા મુજબ ઈસ્લામે પોતાના અનુયાયીઓને અમુક નિયમો

શિખવાડયા છે જેથી ચાલવા ફરવામાં માણસનો વફાર તથા સુઘડ સમાજ વ્યવસ્થા સલામત રહે.

૦૧. મધ્યમ ચાલે ચાલવું જોઈએ, ન એકદમ સુસ્ત ન અધિક ઝડપી.
૦૨. ચાલવામાં સભ્યતા તથા ગંભીરતા હોવી જોઈએ. અકડાઈને તથા છાતી કાઢીને ચાલવું ઘમંડ તથા અભિમાનની નિશાની છે.
૦૩. પ્યારા આફા ﷺએ ફર્માવ્યું, એક શખ્સ ઘમંડની સાથે તેહબંદ ઘસેડીને ચાલી રહ્યો હતો, તો તેને જમીનમાં ઘસાવી દેવામાં આવ્યો અને તે કુયામત સુધી જમીનમાં ઘસતો ચાલ્યો જશે. (બુખારી શરીફ)
૦૪. ચાલવામાં એ કાળજી પણ રાખો કે જોડાનો અવાજ પેદા ન થાય.
૦૫. રસ્તામાં બે સ્ત્રીઓ ઉભી હોય અથવા જઈ રહી હોય તો તેમની વચ્ચેથી ન પસાર થાય. (અબૂ દાલિદ)
૦૬. ચાલતી વખતે રસ્તાનો હક્ક પણ અદા કરવો જોઈએ, જેથી રસ્તામાં આવારા બેસવું યોગ્ય નથી. હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી رضي الله عنهથી રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺએ ફર્માવ્યું કે રસ્તાઓમાં બેસવાથી બચો. લોકોએ અર્જ કરી કે અમારો એવી જગાઓ પર બેસવા સિવાય કોઈ ચારો નથી કેમ કે ત્યાં અમે વાતચીત કરીએ છીએ. તો ફર્માવ્યું કે જો તમારે બેસવું જરૂરી જ છે તો રસ્તાનો હક્ક અદા કરો. અને તે એ છે કે નજરો નીચી રાખવી, હાથ રોકવા, સલામનો જવાબ આપવો, નેકીનો હુકમ આવો બુરાઈથી રોકવું.
૦૭. બજાર, ગલી કૂચામાં બલકે દરેક જગાએ સ્ત્રીઓએ પુરૂષો સાથે મલીજુલીને ન ચાલવું જોઈએ, બલકે પુરૂષોથી રસ્તામાં એક તરફ થઈને ચાલવું જોઈએ.
૦૮. જ્યારે અમુક લોકો હરી મળીને ચાલી રહ્યા હોય તો સૌની સાથે રહીને ચાલવું જોઈએ. સૌની આગળ અલગ પડીને ચાલવાથી પરહેઝ કરવી, કેમ કે એવું કરવાથી દિલમાં ઘમંડ જનમ લે છે. કેમ કે નબી કરીમ ﷺનો નિયમ હતો કે જ્યારે પણ સહાબાએ કિરામ رضوان الله تعالى عليهم اجمعين સાથે ચાલતા

તો એમનામાં પોતાની વિશિષ્ટ શાન જાહેર થવા ન દેતા. અલબત્ત સહાબાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین અદબ તથા એહતેરામના કારણે આપ ﷺની પાછળ પાછળ ચાલતા.

સફર (પ્રવાસ)ના નિયમો

પ્યારા દીની ભાઈઓ ! મોટાભાગે આપણે એક શહેરથી બીજા શહેર, બલકે કદી કદી એક દેશથી બીજા દેશ પણ જવું પડે છે.

સામાન્યતઃ ઈલ્મ પ્રાપ્તિ, રોજની પ્રાપ્તિ, હજજનો ફર્જ અદા કરવા તથા દીનની તબ્લીગ વગેરે ખાતર સફર કરવામાં આવે છે, જેથી આપણે દુનિયા તથા આખેરતની ભલાઈના ખાતર હમેશાં સુન્નત તથા ઈસ્લામી આદાબના પ્રમાણે સફર કરવો જોઈએ.

૦૧. તાજદારે રિસાલત ﷺ સફરના માટે ખુદ રવાના થતા અથવા કોઈ અન્યને રવાના કરતા તો જુમેરાતનો દિવસ રવાનગી માટે યોગ્ય જાણતા.
૦૨. જ્યાં સુધી શક્ય હોય એકલો સફર ન કરે, ખાસ કરીને રાતમાં. (બુખારી)
૦૩. સાથીઓમાંથી એક હમસફરને પોતાનો અમીર બનાવી લે.
૦૪. ફરાગતની (સહુલતવાળી) સવારી હોય તો પગપાળા ચાલનારાઓને પણ સવાર કરવા જોઈએ. તેમના આરામ તથા રાહતનો ખયાલ રાખે.
૦૫. સ્ત્રીઓએ ગૈર મેહરમ સાથે સફર ન કરવી જોઈએ, ભલે એ સફર એક મંઝિલથી ઓછા અંતરનો જ કેમ ન હોય.
૦૬. હુઝૂર ﷺ સફરમાં ગમે તેટલી ઓછી મુદત રોકાણ હોય પણ બે રકાત નમાઝ અદા કર્યા વિના ન આરામ કરતા ન કૂચ કરતા. (શમાઈલે નબવી ﷺ)
૦૭. સફરથી પરત થતાં આપ ﷺ મસ્જિદમાં બે રકાત નમાઝ અદા કરતા, ત્યાર બાદ ઘર મુબારકમાં તશરીફ લઈ જતા.
૦૮. સફરથી એકદમ અચાનક ઘરે ચાલ્યા જવાથી મના કરતા.

૦૯. મુસાફરને વિદાય કરતા તો પોતાના માટે દુઆનું કહેતા કે ભાઈ ! અમને તમારી દુઆઓમાં ન ભૂલશો.
૧૦. સફરમાં સહપ્રવાસીઓ સાથે કામકાજમાં પણ હિસ્સો લેતા.
૧૧. સફરમાં સામાન ઓછામાં ઓછો રાખવો, કેવળ જરૂરી ચીજો જ સાથે લેવી.
૧૨. કોઈને વિદાય કરો તો થોડે દૂર સાથે જાવ અને દુઆ આપીને વિદાય કરો.
૧૩. આપ ﷺ સવારી પર સવાર થતા પહેલાં આ દુઆ પઢતા :-
 سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ.
 "સુબહાનલ્લાહી સખ્ખર લના હાઝા વમા કુન્ના લહુ મુફરિનીન.
 વર્ધન્ના ઈલા રબ્બિના લમુન્ફલિબૂન."
૧૪. કમસે કમ ૫૭ માઈલ ૩ ફલાંગ (૯૨ કિ.મિ.)નો સફર શરીઅતની રૂએ મુસાફર કહેવાય છે. (બહારે શરીઅત)

લિબાસના આદાબ

લિબાસ કુદરતની બેહતરીન ભેટ છે જેનાથી માણસ પોતાનું શરીર ઢાંકે છે અને શોભાનો સબબ પણ છે. શરીરને ઢાંકવું માનવ પ્રકૃતિમાં સામેલ છે, કેમ કે ઋતુઓની અસરોથી શરીરને બચાવવા માટે લિબાસ જ કામ આવે છે. એનાથી જાણવા મળ્યું કે લિબાસ દરેક લેહાઝથી શરીરના માટે જરૂરી છે. દરેક ક્રૌમનો જુદો જુદો લિબાસ હોય છે. પણ મુસલમાનનો લિબાસ સૌથી વિશિષ્ટ છે.

૦૧. સફેદ લિબાસ દરેક લિબાસથી બેહતર છે. અને સરકારે મદીના ﷺ ની સુન્નત છે. આપ ﷺ નો લિબાસ પાક તથા સાફ, મોટાભાગે સફેદ, બેતકલ્લુફ, ન ઢીલો ન બેહદ યુસ્ત બલકે હલકો ફુલકો રહેતો હતો.
૦૨. તેહબંદ બાંધવું સુન્નત છે, પાયજામો (લેંગો) પહેરવો પણ જાઈઝ છે.

દરમ્યાન ઈસ્લામી રીતભાત અપનાવવામાં આવે તો મુલાકાત પણ સવાબને પાત્ર અમલ બની જશે અને નેકીઓમાં વધારાનો સબબ બની જશે. જેથી મુલાકાત વખતે ઈસ્લામી આદાબનો લેહાઝ રાખવો જોઈએ.

૦૧. મુલાકાતના સમયે સલામમાં પહેલ કરવી જોઈએ, કેમ કે એનો અધિક સવાબ છે. અને સલામમાં પહેલ કરવી સુન્નત છે. સલામમાં આમ તેમના શબ્દો ન વાપરવા બદલે : السلام عليكم "અસ્સલામુ અલૈકુમ" કહે. તેના જવાબમાં : وعليكم السلام "વઅલૈકુમ સલામ" કહેવું. ત્યાર બાદ "કેમ છો ?!", "શું ખબર છે ?", "મિજાઝ શરીફ", "તબીઅત કેવી છે ?" અને યોગ્ય લાગે તો ઘરવાળાંની ખબર પૂછે.

૦૨. મુસાફો કરતી વખતે બંનેવ હથેળીઓ ખાલી હોવી જોઈએ. પ્યારા આફા عليه الصلوة والسلام મુસાફો કરતી વખતે પોતાનો હાથ તુરત જ છોડાવવાની કોશિશ ન કરતા, જ્યાં સુધી બીજો ન છોડી આપે.

૦૩. મુલાકાતના સમયે મહોબ્બત પ્રદર્શિત કરવી જોઈએ, એટલા માટે ચહેરા પર સ્મિત હોવું જોઈએ. કેમ કે ચહેરા પર સ્મિત એ મહોબ્બતની દલીલ છે. અને મહોબ્બતથી સંબંધોમાં મજબૂતી પેદા થાય છે.

૦૪. મુલાકાત બે જાતની છે, એક આકસ્મિક અને બીજી ખાસ રીતે. જ્યારે ખાસ કરીને કોઈની મુલાકાત માટે જાય તો સાફ સુથરો લિબાસ પહેરીને જાય, કેમ કે સફાઈ ઈસ્લામી સભ્યતા તથા સંસ્કૃતિનું અનિવાર્ય અંગ છે.

૦૫. કોઈની પાસે જાય તો કામની વાતો કરો, બેકાર વાતો કરીને તેનો તમારો સમય બર્બાદ ન કરો.

૦૬. મુલાકાત અથવા કોઈ અન્ય કામના માટે કોઈના ઘરમાં જવા માટે ઘરવાળાથી ઈજાઝત લેવી પણ જરૂરી છે, કેમ કે માણસ અમુક સમયે એવી હાલતમાં હોય છે કે તે એ હાલતમાં બીજાને મળવું પસંદ નથી કરતો.

૦૭. મુલાકાતના સમયે આવતાં કે જતાં એવાં વાક્યો ન બોલે જેમાં કોઈ મહેણુ

છુપુ હોય, અથવા કોઈને નીચા પાડવું થતું હોય, બલકે સારા શબ્દો વાપરે. મહેણા ટોણાથી નફરત પેદા થાય છે.

- ૦૮. જ્યારે કોઈ જરૂરતમંદ આપને મળવા આવે તો જ્યાં સુધી શક્ય હોય તેની જરૂરત પૂરી કરો. જો જરૂરત પૂરી ન કરી શકો તો પ્યારભર્યા અંદાઝમાં માફી માગી લો, ફોગટમાં તેને આશાવાદી ન બનાવી રાખો.
- ૦૯. આવનારો જો મોહતરમ તથા દીની અઝમત તથા શખ્સિયતવાળો હોય તો તેને જોઈને મહોબ્બત તથા અફીદતના જોશમાં ઉભા થઈ જવું પણ અદબનો કમાલ છે. આ પ્રકારના મોકાઓ પર ખુશ આમદિદના શબ્દો દા.ત. મરહબા ! કહેવાનું દષ્ટાંત પણ શરીઅતમાં મૌજૂદ છે.

અયાદત (બીમારની ખબરગીરી)ના આદાબ

અયાદત (બીમારપુર્સી) ખિદમતે બલકુનો એ અતિ મહત્વનો હિસ્સો છે. એ કેવળ એક સામાજિક મસ્લેહત અથવા સામૂહિક જીવનની જરૂર જ નથી બલકે ઈબાદતનો ભાગ છે.

ઈસ્લામી અખ્લાકના બંધારણમાં બીમારની સેવા ચાકરીને મોતી હૈસિયત હાંસલ છે. એક તરફ એનાથી ગમખ્વારી તથા આપસમાં સહકારની ભાવનાને મજબૂતી મળે છે, બીજી તરફ અલ્લાહ ﷻની રઝા હાંસલ થાય છે.

- ૦૧. બીમારની ખબર લેવા જવું સુન્નત છે. સરકાર عليه الصلوة والسلام એ પોતાનાંની તથા ગૈરોની પણ અયાદત કરી છે.
- ૦૨. બીમાર સાથે વાતચીત સીધી સાદી રીતે કરવામાં આવે, ખુશમિજાજીથી તેની હોસલા અફઝાઈ અયાદતનો બેહતરીન તરીકો છે.
- ૦૩. અયાદતનો અજૂર અન્ય નફલી ઈબાદતો કરતાં પણ અધિક છે, તે ઉપરાંત અયાદતના માટે થોડીવાર બીમાર પાસે બેસવું જોઈએ.
- ૦૪. બીમારને પોતાના માટે દુઆની દરખાસ્ત કરવી અને બીમારની તંદુરસ્તી માટે અલ્લાહ ﷻથી દુઆ કરવી એ અયાદતનો ભાગ છે.

૦૫. હઝરત ખૌબન رضي الله عنه થી રિવાયત છે કે તાજદારે રિસાલત عليه الصلوٰة والسلام એ ફર્માવ્યું, જ્યારે કોઈ મુસલમાન કોઈ મુસલમાન ભાઈની અયાદત કરે છે તો જ્યાં સુધી તે પરત નથી આવતો જન્નતના ઈલાકામાં રહે છે. (મુસ્લિમ, મિશકાત)
૦૬. હઝરત અનસ رضي الله عنه થી રિવાયત છે, જેણે વુઝૂ કર્યું અને સારી રીતે વુઝૂ કર્યું અને પોતાના મુસલમાન ભાઈની અયાદત (ખબર કાઢી) તો તે જહન્નમથી સિત્તેર ખરીફ દૂર થઈ જાય છે. (સુનને અબૂ દાલિદ)
૦૭. જ્યારે કોઈ મુસલમાન પોતાના મુસલમાન ભાઈની અયાદત કરે છે તો પુકારનાર આસ્માનથી પુકારે છે, તમે સારા રહ્યા, તમારું ચાલવું સારું રહ્યું. તમે જન્નતમાં પોતાનું ઠેકાણુ બનાવી લીધું. (તિર્મિઝી)

ખુશી મનાવવાના નિયમો

ઈસ્લામમાં દરેક ચીજની હદ નિશ્ચિત કરવામાં આવેલ છે, જેથી અસંતુલન પેદા ન થાય. ખુશી લગભગ દરેક માણસને જીવનમાં હાંસલ થાય છે પણ એ ખુશીના પ્રદર્શનની એક હદ છે જેથી કરીને અન્ય લોકોને એનાથી તકલીફ ન પહોંચે. રોજનીશીમાં સામાન્યતઃ જોવામાં આવે છે કે અમુક ચીજોની પ્રાપ્તિ પર ઈન્સાનને આપોઆપ ખુશી હાંસલ થઈ જાય છે. દા.ત. માલ તથા દૌલત, નોકરી, હોદ્દો, કોઈ પરીક્ષામાં સફળતા... વગેરે. એ જ પ્રમાણે અમુક તહેવારો એવા છે જેના પર માણસ ખુશી અનુભવે છે, દા.ત. શાદી, ઈદ તથા અન્ય ઈસ્લામી તહેવાર વગેરે. એ જ પ્રમાણે લાંબી સફર પછી પોતાના વતન પરત થતાં અને સગાં વહાલાંને મળતાં ખુશી હાંસલ થાય છે. સારાંશ કે દરેક માનવીની જિંદગીમાં સૈકડો મોઢાઓ એવા આવે છે જેના પર આપોઆપ ખુશી પ્રદર્શિત થઈ જાય છે. પરંતુ અમુક લોકો આ ખુશીમાં હદથી વધી જાય છે જે અન્ય લોકો માટે તકલીફ તથા દિલને રંજીત થવાનો સબબ બને છે અને જેને ખુશી હાંસલ થાય છે તે ઘમંડ તથા અભિમાનમાં સપડાય જાય છે, નફ્સનું હું પદ વધી જાય છે. આ સર્વ વાતોને મધ્યમ માર્ગે

રાખવા માટે તાજદારે રિસાલત ﷺ એ મસરત (ખુશી)ના આદાબ નિશ્ચિત કર્યા છે જેના પ્રમાણે ખુશીનું પ્રદર્શન અયન (તદન) નેક નસીબી તથા સવાબ છે.

૦૧. ખુશી પ્રદર્શિત કરવાનો સુન્નત તરીકો એ છે કે અલ્લાહ ﷻ નો શુક્ર કરવામાં આવે. કેમ કે ખુશી અલ્લાહ તઆલાના ફૂલો કરમથી જ હાંસલ થાય છે. એટલા માટે દરેક મુસલમાને જોઈએ કે જ્યારે કોઈ ખુશીનો મકામ આવે તો સૌથી પ્રથમ દિલમાં અલ્લાહ ﷻ નો શુક્ર અદા કરે અને તેની સાથે પોતાના અમલથી પણ અલ્લાહ ﷻ નો શુક્ર અદા કરે. અને ખુશીમાં અમલથી શુક્રિયા એ છે કે ખુશી પ્રદર્શિત કરવા શરીઅતની પાબંદી કરવામાં આવે. જો કોઈ મોટી ખુશી હાંસલ થઈ જાય તો સજદએ શુક્ર અદા કરે જેથી મસરતની અતિશયતામાં દુનિયવી ફખ્ર કે ગુરૂરને બદલે નિયાઝમંદીનો ઈઝહાર થાય છે. તાજદારે રિસાલત ﷺ ની એ જ કાર્યપદ્ધતિ હતી કે જ્યારે કોઈ મસરત (ખુશી) વાળો બનાવ બનતો તો આપ શુક્રનો સજદો કરતા.

૦૨. શરઈ હદોમાં રહીને ઈસ્લામી તહેવારોમાં ખુશીનું પ્રદર્શન જાઈઝ છે. શાદી પ્રસંગે ખુશી મનાવવી, પોતાનાં સગાં સંબંધીઓને દોસ્તોને બોલવવા સુન્નત છે. પરંતુ એમાં બેન્ડબાજા, ડી.જે.ની ધમાલ, ફટાકડા, સુરંગો ઉડાડવી, રંડીઓ નચાવવી, બેહયા બની સ્ત્રીઓનું ગેર મદર્દો વચ્ચે બનીઠનીના પોતાના શરીરને પ્રદર્શનમાં મૂકવું, વી.ડી.ઓ.વાળા પાસે અન્ય ઔરતો તેમજ દુલ્હનની મેદી દેખાડવા કે શણગાર દેખાડવા હાથ ઊંચા નીચા કરી સાંધે સાંધાના ફોટા લેવડાવવા... વગેરે સૌ હરામ છે. અને સ્ટેજ શોમાં મોડેલો તથા હીરો હીરોઈનોના જેમ તમાશા કરવા સૌ હરામ છે અને એમાં અનેક ગુનાહો છે. એ પોતાના માલને ફૂલૂલ બર્બાદ કરવું છે અને ફૂલૂલ ખર્ચનારાઓને કુર્આનમાં શૈતાનના ભાઈ કહ્યા છે. તેમજ નાચગાન, બેહયાઈ વગેરે કબીરા ગુનાહો છે જેનો જહન્નમમાં સખત અઝાબ છે.

સારાંશ કે ઈસ્લામે ખુશીના પ્રદર્શનમાં ફૂલૂલખર્ચી તથા અન્ય ગૈર શરઈ કામોથી રોકેલ છે જેથી શરીઅત વિરુદ્ધ કોઈ કામ ખુશીના આવેશમાં કરવું જોઈએ નહીં.

મસ્જિદના આદાબ

હુઝૂર તાજદારે મદીના ﷺ એ ઈર્શાદ ફર્માવ્યો, એક જમાનો એવો આવશે કે મસ્જિદોમાં દુનિયાની વાતો થશે. તમે તેમની સાથે ન બેસશો કે એમને અલ્લાહ ﷻ થી કોઈ કામ નથી. (બયહકી)

૦૧. દુનિયાની વાત જ્યારે કે ફી નફસેહી (જાતે પોતે) મુબાહ એટલે જાઈઝ અને સાચી હોય તો પણ મસ્જિદમાં વિના જરૂરતે કરવી હરામ છે. જરૂરત એવી જેમ કે એ'તેકાફવાળાએ પોતાની હાજતો માટે, જરૂરતો માટે વાત કરવી. મતલબ ગૈર એ'તેકાફવાળા દુનિયાની વાત મસ્જિદમાં ફરી જ નથી શકતા.
૦૨. "ગમઝુલ ઓયૂન"માં ખઝાનતુલ ફિક્કુહથી છે, "જે મસ્જિદમાં દુનિયાની વાત કરશે, અલ્લાહ ﷻ તેના ચાલીસ વરસના નેક અમલો બર્બાદ જશે." (ફતાવા રઝવિયહ)
૦૩. મદારિક શરીફમાં છે કે સરકારે મદીના ﷺ નું ફર્માને આલીશાન છે, "મસ્જિદમાં દુનિયાની વાતો કરવી નેકીઓને એવી રીતે ખાય જાય છે જેવી રીતે ચોપગુ ઘાસને ખાય જાય છે." (ફતાવા રઝવિયહ)
૦૪. તાજદારે રિસાલત ﷺ નો ઈર્શાદ છે : "મસ્જિદમાં હસવું ફઘ્લમાં અંધારુ લાવે છે."
૦૫. "જઝબુલ કુલૂબ"માં છે : મસ્જિદમાં જે તણખલુ પણ ફેંકે છે તો એનાથી મસ્જિદને એટલા પ્રમાણમાં તકલીફ થાય છે કે માણસને પોતાની આંખમાં તણખલુ પડી જવાથી થાય છે.
૦૬. મસ્જિદમાં દોડવું અથવા જોરથી પગો મારવા જેનાથી ધમક પેદા થાય મના છે.
૦૭. વુઝૂ કર્યા બાદ વુઝૂનાં અંગોએથી એક પણ છાંટો પાણી મસ્જિદના ફર્શ પર ન પડે. વુઝૂ પછી મોં તથા હાથેથી પાણી લુછીને મસ્જિદ ખંખેરવું નાજાઈઝ છે.

૦૮. મસ્જિદની અંદર કાયો પ્યાજ, મૂળી, લસણ ખાયને મોઢામાં બદબૂ ખત્મ થતા પહેલાં જવું નાજઈઝ છે.
૦૯. એ જ પ્રમાણે બદબૂદાર લિબાસ પહેરીને પણ મસ્જિદમાં દાખલ થવું નાજઈઝ છે. કેમ કે બદબૂદાર ચીજોથી ફરિશ્તાઓને તકલીફ થાય છે.
૧૦. મસ્જિદના ફર્શ પર કોઈ ચીજ ફેંકવામાં ન આવે, બલકે આહિસ્તાથી મૂકી દેવામાં આવે. દા.ત. પંખો કે ટોપી અથવા ચાદર કે છત્રી વગેરે. લોકો દૂરથી છોડી દે છે, એની મનાઈ છે.
૧૧. મસ્જિદમાં હદથ (હવા સારવું) મના છે. જરૂરત હોય તો બહાર ચાલ્યા જાય, અલબત્ત એ તેકાફવાળાને હાજત હોય તો મજબૂરન મસ્જિદમાં જ હવા સારી દે, એના માટે બહાર નથી જઈ શકતો.
૧૨. કિબલા તરફ પગો ફેલાવવા તો દરેક સ્થળે મના છે. મસ્જિદમાં કોઈ બાજુ ન ફેલાવે કે એ દરબારના આદાબની વિરુદ્ધ છે.
૧૩. વપરાયેલ જોડાને મસ્જિદ પહેરીને જવું એ ગુસ્તાખી તથા બેઅદબી છે.

દાંમ્પત્ય જીવનના નિયમો

તાજદારે રિસાલત ﷺ એ ઈર્શાદ ફર્માવ્યો, નિકાહ મારી સુન્નત છે, મારો લાવેલો દીન છે અને મારો ફેલાવેલો દસ્તૂર છે. એને કોઈ ફુજૂલ રસ્મ ન સમજી બેસશો, અથવા ફોગટની ક્રેદ નથી. ઈસ્લામમાં શાદીને જ સ્ત્રી તથા પુરૂષના દરમિયાન મિલાપનો એકલો જ જાઈઝ ઝરીયો ઠરાવવામાં આવ્યો છે.

- ❑ "નિકાહ અલ્લાહની મરજીને પૂરી કરે છે અને સુન્નતની અદાયગી છે."
- ❑ જાતિય (Sexual) આવારગીના સર્વ દરવાજાઓને બંધ કરે છે.
- ❑ જાતિય સંબંધોને દાંમ્પત્યના વર્તુળમાં સીમિત કરે છે.
- ❑ તસ્કીન (સંતોષ)નો દરેક સમયે સામાન પૂરો પાડે છે.

અલ્લામા હાફિઝ ઈબ્ને કૈયિમ رحمۃ اللہ علیہ ઝાદુલ મિઆદમાં લખે છે કે,

"સંભોગના બારામાં પણ આપ عليه الصلوة والسلامનો તરીકો તંદુરસ્તીની રક્ષા અને લિજ્જતો તથા નફ્સના આનંદોની પૂર્ણતા, દરેક એ 'તબારથી કામિલ તથા મુકમ્મલ હતો અને એના મફ્સદોનો ઝરીયો પણ, જેના માટે (આ કામ સોહબત) કાઢવામાં આવે છે.

૦૧. ફિતરી તથા તબઈ (સ્વભાવિક) તરીકો એ છે કે સ્ત્રીના ચહેરાની સામેની બાજુથી આવે.
૦૨. બંનેવ પાકીઝગીવાળાં અને બાવુઝૂ હોય અને કિબ્લા રૂખ ન હોય, કેમ કે કિબ્લા એહતેરામની વિરુદ્ધ છે.
૦૩. ખુશ્બુ લગાડવી તાજદારે રિસાલત صلى الله عليه وسلمની સુન્નતથી સાબિત છે.
૦૪. એનાથી ઉલ્ટુ દરેક નાપસંદ ગંધ ચાહે તે મેલી કૂચેલી હાલતના કારણે હોય, પરસેવાની બદબૂ હોય કે તંબાકુ વગેરેની નાપસંદ હોય એ વાસનાને મુદ્દા કરી દે છે, અને આકર્ષણને નફરતમાં ફેરવી નાખે છે. અને બંનેવનું ખુશ્બુથી મોઅત્તર રહેવું લિજ્જતોમાં વધારાનો સબબ બને છે.
૦૫. કુઆને પાક તથા દીની કિતાબો વગેરે પર કપડુ વગેરે ઢાંકી દેવું જોઈએ.
૦૬. જો હાથમાં એવી વિટી હોય જેના પર અલ્લાહ ﷻનું નામ કોતરેલુ હોય તો તેને પણ ઉતારી લે.
૦૭. રસૂલે અકરમ صلى الله عليه وسلم પોતાને અને પોતાની પત્નીને ચાદર વડે સતર સુધી ઢાંકી લેતા. (ઈબ્ને માજહ)
૦૮. હઝરત આઈશા رضي الله عنها ફર્માવે છે, ન આપ عليه الصلوة والسلامએ મારા સતરના મફામને જોયો અને ન મેં આપ صلى الله عليه وسلمના. એનાથી તબીઅતમાં ઘૃણા ઉપજે છે અને વાસનામાં ઉણપ આવી જાય છે.
૦૯. જ્યારે તમારામાંથી કોઈ પોતાની પત્ની પાસે જાય તો બંનેવે જોઈએ કે ગઘેડાં જેમ નગ્ન ન થાય. (ઈબ્ને માજહ)
૧૦. જુમ્આની રાતે સંભોગ કરવુ મુસ્તહબ છે.
૧૧. હઝરત ઈમામ મુહમ્મદ ગિઝાલી رحمة الله عليهએ લખ્યું છે કે આપસમાં

કેટલીક એવી વાતો કરે જેનાથી પ્યાર મહોબ્બત બલ્કે નિઃસંકોચપણાનો ઈજ્જાર થતો હોય અને ચુંબન તથા મસાજથી ઉત્તેજિત કરે. (અહયાઉલ ઉલૂમ)

૧૨. હદીષે પાકમાં ફર્માવ્યું, તમારો કોઈ ચોપગાં જેમ પોતાની પત્ની પર ન જઈને પડે, બલ્કે પ્યાર મહોબ્બત સાથો ચુંબન વગેરે કરીને તૈયાર કરે. (અહયાઉલ ઉલૂમ)
૧૩. હૈઝ (માસિક)ની હાલતમાં સંભોગ કરવું હરામ છે. નિફાસ (ડિલીવરી પછી)નો પણ એ જ હુકમ છે.
૧૪. જો સ્ત્રી હૈઝવાળી છે તો એના પર વાજિબ છે કે પોતાની હાલતથી પતિને ખબરદાર કરી આપે, નહીં તો સ્ત્રી ગુનેહગાર થશે.
૧૫. સંભોગથી પરવાર્યા બાદ ગુસ્લ કરીને સૂવું અફઝલ છે. જો બીજીવાર સંભોગનો ઈરાદો હોય તો દરમ્યાનમાં વુઝૂ કરી લેવું જોઈએ.
૧૬. વિના મજબૂરીએ ચાર મહિનાથી વધુ સ્ત્રીથી જુદાઈની ઈજ્જત નથી.
૧૭. જો માદાના ઈખરાજને વધુ દિવસો સુધી રોકી દેવામાં આવે તો વિવિધ નસોની તથા દિમાગી (માનસિક) તકલીફો જેમ કે વહેમી બની જવું, ખેંચ, પાગલપન વગેરે પેદા જશે. (હાલીનૂસ)
૧૮. જે સ્ત્રી પોતાના પતિથી સગર્ભા થાય છે તેને રાતભર ઈબાદત અને દિવસભર રોઝા રાખવાનો સવાબ મળે છે. અને અલ્લાહ ﷻના રસ્તામાં જેહાદનો સવાબ મળે છે.
૧૯. હઝરત આઈશા رضی اللہ عنہا ફર્માવે છે, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ પુરુષનો સવાબ પણ બતાવી આપો. ફર્માવ્યું, જે પોતાની પત્ની સાથે મહોબ્બત કરે છે તો દસ નેકીઓ અને જનાબતના ગુસ્લ પર દરેક વાળ ના બરાબર નેકી અને તે ખેર જે દુનિયા તથા તેમાં જે કાંઈ છે તે સર્વ બેહતર હોય. ફર્માવ્યું કે પત્ની પતિની સાથે તથા પતિ પત્નીની સાથે સદ્વર્તાવ કરે તો તેમને એક હજાર શહીદોનો સવાબ મળે છે.

૨૦. પત્ની માટે પતિની આગોશ અને ફ઼લ્લાના સિવાય કોઈ ચીજ બેહતર નથી થઈ શકતી. (શુન્નતનાલિબીન)

તંદુરસ્તીના આદાબ

તંદુરસ્તી એ અલ્લાહ તઆલાની ઘણી જ મોટી નેઅમત તથા મહાન અમાનત છે. તંદુરસ્તીની ક઼દર તથા તેની હિફાઝત આપણા પર લાઝિમ છે. એકવાર બગડી જાય તો ફરી ઘણી મુશ્કેલીથી સુધરે છે. આ નેઅમતનો શુક અદા કરવો દરેક ઈન્સાન પર ફર઼ છે. ફાનૂને ઈલાહી છે કે કોઈ નેઅમતની નાક઼દરી એ નેઅમતના ઈનવાઈ જવાનો સબબ બને છે, બલ્કે અલ્લાહના ગઝબનો સબબ પણ બની જાય છે. જેથી પોતાની તંદુરસ્તીનો ખયાલ રાખવો અને તંદુરસ્તી સાચવવાના નિયમો પર અમલ કરતા રહેવું દરેક મુસલમાનના માટે એક ફરીઝાની હૈસિયત ધરાવે છે.

- ★ તંદુરસ્તીની સલામતી માટે દુઆ કરવી સુન્નતે નબવી ﷺ છે.
- ★ આપ ﷺનું ફર્માન છે : તમારા શરીરનો પણ તમારા પર હક્ક છે, અને તે એ જ હક્ક છે કે માણસ પોતાના શરીરની હિફાઝત કરે અને એવા સબબો પેદા થવા ન દે કે શરીરને બીમારીઓની હદ સુધી પહોંચાડી દેવામાં આવે.
- ★ આપ ﷺએ એવાં કામોથી બચવાની તા'લીમ આપી છે જે તંદુરસ્તી માટે નુકસાનકારક હોય. દા.ત. રાત્રે વાસણો ઉઘાડાં રહેવા દેવાં, દરવાજા બંધ ન કરવા, ચિરાગ સળગતો રહેવા દેવો, આગ ન ઓલવવી... વગેરે.
- ★ તાજદારે રિસાલત ﷺએ ગાયના દૂધ, મધ, માખણ, ખજૂર જેવી ફાયદાકારક ચીજોને તંદુરસ્તી માટે સહાયક દર્શાવી છે.
- ★ નબી કરીમ ﷺ ફર્માવે છે : "સીધા સાદા રહો, મધ્યમ માર્ગ અપનાવો, અને સ્ફૂર્તિલા રહો. (મિશકાત) હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને હારિષ رضی اللہ عنہ કહે છે, મેં રસૂલુલ્લાહ ﷺથી વધુ અધિક મુસ્કુરાનાર કોઈને નથી જોયો. (તિમિઝી)

- ★ પોતાના જઝબાત તથા ખ્વાહિશો પર ફાબૂ રાખવો એક મુસલમાનની ખૂબી છે અને શરીર તથા રૂહના માટે તંદુરસ્તીની શર્ત છે. ખયાલોનું બેકારપણુ તથા દિમાગી આવારાપણાથી કેવળ દિલ જ મુદા નથી થતુ બલકે ચહેરાની માસૂમિયત તથા ફિતરી હુસ્ન પણ ખત્મ થઈ જાય છે.
- ★ મુબારક છે તે લોકો જેઓ શૈતાની વસવસાઓ અને ગંદા ખયાલોથી પોતે પોતાને સુરક્ષિત રાખે છે અને એ રીતે પોતાના શરીર તથા જાતને સલામત રાખે છે.
- ★ હદીષ મુબારકમાં છે કે અલ્લાહ ﷻની નજરમાં એક મજબૂત મો'મિન કમજોર મો'મિનની સરખામણીમાં બેહતર તથા પસંદીદા છે. આ હદીષ એ વાત પર જોર આપે છે કે મુસલમાનોએ પોતાની તંદુરસ્તીનો ખયાલ કરવો જોઈએ અને હમેશાં તંદુરસ્ત રહેવાની કોશિશ કરવી જોઈએ. એ વાત નોંધપાત્ર છે કે કેવળ બીમારી તથા કમજોરી દૂર કરવાનું નામ તંદુરસ્તી નથી બલકે સંપૂર્ણપણે શારીરિક, રૂહાની, સામાજિક સમૃદ્ધિનું નામ તંદુરસ્તી છે.
- ★ તંદુરસ્તીની સલામતીના નિયમો બાબતે હુઝૂર ﷺની એટલી કાળ જી હતી કે અબૂ કેસ રઝી અલ્લાહ સહાબી ખિદમતે અકદસમાં એવા સમયે હાજર થયા કે તે ખુત્બો સાંભળવા તડકામાં ઉભા થઈ ગયા. હુઝૂર ﷺએ તેમને હુકમ આપ્યો અને તે છાંયડા તરફ હટી ગયા. (અદબુલ મુફરદ)
- ★ હઝરત અબૂ હુરૈરદ્દુલ્લાહ ﷺની વર્ણવેલી એક હદીષનો આ હિસ્સો દરેક મુસાફિરે પોતાની નજરો સમક્ષ રાખવી જોઈએ. સફર દરમ્યાન રાત પસાર કરવા માટે જાહેર માર્ગથી હટીને આરામ કરવો જોઈએ. કેમ કે સડક ચોપગાંઓને પસાર થવાની જગા તથા કીડા મકોડાઓનું ઠેકાણુ છે. (મુસ્લિમ)
- ★ તાજદારે રિસાલત ﷺએ ફર્માવ્યું, જ્યારે તમારામાંથી કોઈ શખ્સ છાંયડામાં હોય અને છાંયડો તેના પરથી એ રીતે પસાર થવા લાગે કે

તેના શરીરનો એક હિસ્સો છાંયડા હેઠળ આવી જાય અને બીજો હિસ્સો છાંયડામાં હોય તો તેણે જોઈએ કે ઉભો થઈ જાય. (અબૂ દાવુદ)

★ એટલે અડધા તડકા અને અડધા છાંયડામાં ન રહે, કેમ કે એનાથી બીમારીનો ખતરો રહે છે.

આ વિષય પર અમે એક સંક્ષિપ્ત ચર્ચા રજૂ કરીએ છીએ જે હુઝૂરે અકરમ ﷺ તથા તેમના એક સહાબી હઝરત અબી દરદા رضي الله عنه ના વચ્ચે થઈ. સહાબીએ અર્જ કરી, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ જો મને તંદુરસ્તી તથા સાજાપણુ હાંસલ રહે તો હું શુક્ર અદા કરું છું, અને એ વાત મને એ બાબત કરતાં અધિક પ્રિય છે કે હું બીમારીથી આજમાઈશમાં પડું અને સબ્ર કરું. તાજદારે મદીના ﷺ એ આ સાંભળીને જવાબ આપ્યો, "અને અલ્લાહ ﷻ ના રસૂલ ﷺ પણ તારી સાથે તંદુરસ્તી તથા સાજાપણાને પ્રિય રાખે છે. (તિબ્બે નબવી ﷺ)

સફાઈ તથા તહારત (પાકી)ના નિયમો

સફાઈ તથા તહારત બે અલગ અલગ વાતો છે, પરંતુ એકના વિના બીજાથી કોઈ ફાયદો નથી. કેમ કે બંનેવ એકબીજાનો લાઝમી હિસ્સો છે.

સફાઈનો સંબંધ કેવળ જાહેરી સજાવટથી છે. દા.ત. શરીર તથા કપડાં ઉપરથી સાફ સુથરાં હોય, ભલે તે હફીફતમાં નાપાક હોય.

તહારત હફીફી પાકીનું નામ છે એટલે શરીર તથા લિબાસમાં કોઈ પ્રકારની કોઈ જાહેરી કે છુપી નાપાકી ન હોય. અમુક લોકોને તહારત (પાકી)ની કોઈ ફિકર નથી હોતી અને આ અતિશય અફસોસનાક વાત છે. કપડાં આઈનટાટ, તેના પર કોઈ કરચલી, ડાઘ કે ઘબ્બાનું નિશાન નથી. શરીરથી ખુશ્બુ આવી રહી છે, પરંતુ ન જાજરૂ પછી સંપૂર્ણ પાકીની કાળજી છે અને ન પેશાબ બાદ ઈસ્તિંજા કરવામાં આવે છે. પરિણામે લિબાસ તથા શરીર બંનેવ સાફ સુથરાં હોવા છતાં નાપાક રહે છે. અને આ રીતે ન નમાઝ થઈ શકે છે, ન મસ્જિદમાં દાખલ થઈ શકે છે, ન જનાઝામાં શરીક થઈ શકે છે.

૦૧. ઈસ્લામે પાકીને ઈમાનનો એક હિસ્સો ઠરાવી દીધો છે, જેથી જાહેરી તથા હકીકી બંને પ્રકારની પાકીઝગી થવી જોઈએ.
૦૨. તાજદારે રિસાલત عليه الصلوة والسلام પર જે સૌથી પ્રથમ વહી નાઝિલ થઈ એમાં તહારત (પાકી)નો હુકમ સામેલ છે.
૦૩. ઈબાદત માટે પાકી શર્ત છે. જો શરીર, લિબાસ અને જગા પાક ન હશે તો નમાઝ થશે નહીં.
૦૪. દાંતોની પાકીઝગીના માટે "મિસ્વાક" કરવી સુન્નતે મુબારકા છે. નખો કાપવા, ડૂંટી નીચે તથા બગલોના વાળ મૂંડવા એ પણ સુન્નતમાં સામેલ છે.
૦૫. જાજરૂ તથા પેશાબના પછી ઈસ્તિંજા (પાણી વડે ધોવું) કરવો પાકીની લાઝમી શર્ત છે.
૦૬. ઈસ્તિંજો જમણા હાથે ન કરે, ન કોઈ વાસણની અંદર ઈસ્તિંજો કરે. (સુનને અબૂ દાઉદ)
૦૭. પાણી વડે ઈસ્તિંજો કરતા પહેલા ઢેકું વાપરે. (સુનને નિસાઈ)
૦૮. હાડકાં તથા લીંડ વડે ઈસ્તિંજો કરવામાં ન આવે. (તિર્મિઝી, નિસાઈ)
૦૯. ફકત કાગળ (ટીસ્યૂ) વડે પૂરી તહારત તથા સફાઈ નથી થતી. એના પરિણામે માણસ વિવિધ બીમારીઓનો શિકાર બની જાય છે.

★ પેશાબથી ન બચનારાઓની સખ ★

હઝરત શફી ઈબ્ને માતેઅ અસજી رضي الله عنه એક લાંબી હદીષની નીચે રસૂલે કરીમ صلى الله عليه وسلم થી નકલ કરે છે કે તાજદારે માહે નબુવ્વત صلى الله عليه وسلم એ ફર્માવ્યું, દોઝખમાં એક શખ્સ પોતાનાં આંતરડાંને ખેંચતો હશે. દોઝખવાસીઓ તેનાથી પરેશાન થઈને પૂછશે કે તારો શો અમલ હતો ? તે કહેશે કે હું પેશાબની કાળજી લેતો ન હતો અને બે પરવાઈથી દરેક જગાએ પેશાબ કરવા બેસી જતો હતો. (તિબ્રાની)

★ ગુસ્લ કરવાનો તરીકો ★

યાદ રાખશો કે ગુસ્લ ફર્જ થવા માટેનાં પાંચ કારણો છે :-

(૧) વિર્યનું પોતાના સ્થાનેથી વાસના સાથે અલગ થઈને ગુપ્ત અંગ વડે નીકળવું. (૨) એહતેલામ એટલે સૂવાની હાલતમાં વિર્યનું નીકળી જવું. (સ્વપ્નદોષ થવો). (૩) શર્મગાહમાં હષફા (પુરૂષના ગુપ્તાંગના સોપરી જેવો ભાગનું) દાખલ થઈ જવું, યાહે વાસના સાથે હોય કે ન હોય, વિર્ય સ્ખલન થાય કે ન થાય. (૪) હેઝ (માસિક) સ્ત્રીનું ફારિગ થવું. (૫) નિફાસ (બાળ જન્મ પછી જે લોહી આવે છે તે) બંધ થવું.

મોટાભાગે સ્ત્રીઓમાં એ મશહૂર છે કે બાળ જન્મ પછી સ્ત્રી ૪૦ દિવસ સુધી લાઝમી રીતે નાપાક રહે છે, એ વાત તદ્દન ગલત છે. એનો ખુલાસો કાંઈક આ પ્રમાણે છે કે નિફાસની મુદત વધુમાં વધુ ૪૦ દિવસ છે એટલે ૪૦ દિવસ પછી પણ લોહી બંધ ન થાય તો બીમાર છે. જેથી ચાલીસ દિવસ પૂરા થતાં જ ગુસ્લ કરી લે અને ચાલીસ દિવસથી પહેલાં બંધ થઈ જાય તો જે સમયથી બંધ થાય ગુસ્લ કરે અને નમાઝ તથા રોઝો શરૂ થઈ ગયા. એટલે સુધી કે અમુક સમયે બાળક પેદા થયા પછી લોહી આવતુ જ નથી. જો એવું થાય તો ગુસ્લ કરી લે કે સ્ત્રી પાક છે અને તેણીને નમાઝ તથા રોઝા માફ નથી. અમુક સ્ત્રી પુરૂષો નમાઝનાં આદી નથી હોતાં અથવા કેવળ આળસ તથા જૂઠી શરમ તથા હયાથી જનાબતનું ગુસ્લ કર્યા વિના કેટકેટલા દિવસો પસાર કરી દે છે, આ સર્વ નહૂસત તથા બે બરકતી છે. યાદ રાખશો ! જુનુબીના ઘરમાં રહમતના ફરિશ્તા પણ પ્રવેશતા નથી. જેથી જ્યારે પણ ગુસ્લ ફર્જ થાય તો તરત જ કરી લેવું જોઈએ. કેવળ ઘરવાળાંઓથી શરમાયને આખેરતની ભયાનક શર્મને ન ભૂલવી.

★ ગુસ્લનો તરીકો ★

જીભ હલાવ્યા વિના દિલમાં એ રીતે નિચ્યત કરે કે હું પાકી હાંસલ કરવા માટે ગુસ્લ કરું છું. પ્રથમ બંનેવ હાથોને કાંડાં સુધી ત્રણ ત્રણ વાર ધૂએ. પછી ઈસ્તિજાની જગા ધૂએ યાહે નાપાકી હોય કે ન હોય. પછી શરીર પર જો ક્યાંય

નજાસત હોય તો તેને દૂર કરે, પછી નમાઝના જેવું વુજૂ કરે પણ પગો ન ધૂએ. હા ! જો ચોકી વગેરે પર ગુસ્લ કરી રહ્યો છે તો પગોને પણ ધોય લે. પછી શરીર પર તેલની જેમ પાણી ચોપડી લે. ખાસ કરીને માથાંઓમાં (એ દરમ્યાન સાબુ પણ લગાડી શકો છો) પછી ત્રણવાર જમણા ખભા પર પાણી વહાવે. પછી ત્રણ વાર ડાબા ખભા પર. પછી માથા પર અને તમામ શરીર પર ત્રણવાર. પછી ગુસ્લની જગાએથી અગલ થઈ જાય અને વુજૂ કરવામાં પગો ન ધોયા હતા તો હવે ધોઈ લે. નહાવામાં કિબ્લા તરફ મોં ન થાય. સમગ્ર શરીર પર હાથ ફેરવીને ઘસીને નહાય. એવી જગાએ નહાય કે કોઈની નજર ન પડે. જો એ શક્ય ન હોય તો પછી મદાના સતર (ડૂંટીથી લઈને ગુંઠણો સહિત) કોઈ જાડા કપડાથી છુપાવી લે. જાડુ કપડુ ન હોય તો જરૂરત પ્રમાણે બે કે ત્રણ કપડાં લપેટી લે. કેમ કે બારીક કપડુ હશે તો તે પાણીથી શરીર પર ચમક પામશે. અને મઆઝલ્લાહ ! ગુઠણો અથવા જાંગોની રંગત જાહેર થશે. સ્ત્રીએ તો એથી પણ વિશેષ સાવધાનીની જરૂરત છે. ગુસ્લ દરમ્યાન કોઈ પ્રકારની વાતચીત ન કરે. કોઈ દુઆ પણ ન પઢે. નહાયા પછી ટુવાલ વગેરેથી શરીર લૂછવામાં વાંધો નથી. નહાયા પછી તરત કપડાં પહેરી લે. જો મકરૂહ સમય ન હોય તો બે રકાત નફ્લ અદા કરવી મુસ્તહબ છે.

★ ગુસ્લમાં ત્રણ ફઝો છે ★

(૧) કુલ્લી કરવી (૨) નાકમાં પાણી ચઢાવવું (૩) સર્વ જાહેરી શરીર પર પાણી વહાવવું.

(૧) કુલ્લી કરવી : મોંઠામાં થોડુ સરખુ પાણી લઈને પચ કરીને ફેંકી નાખવાનુ નામ કુલ્લી નથી, બલકે મોઠાની અંદરના દરેક ગોશતના હિસ્સા, હોટથી ગળાની જડ સુધી દરેક જગાએ પાણી વહી જાય. એ જ પ્રમાણે દાઢીઓ પાછળ ગાલોની સપાટીમાં, દાંતોના પોલાણો અને મૂળો તથા જીભની દરેક કરવટ પર બલકે ગળાના કિનારા સુધી પાણી વહે, રોઝો ન હોય તો ગરગરો પણ કરે. દાંતોમાં સોપારીના દાણા અથવા બોટીના રેસાઓ વગેરે હોય તો તેમને છોડાવવા જરૂરી છે. હા ! જો છોડાવવામાં નુકસાનનો અંદેશો હોય તો માફ છે. ગુસ્લથી

પહેલાં દાંતોમાં રેસા વગેરે મહેસૂસ ન થયા અને રહી ગયા. નમાઝ પણ પઢી લીધી. બાદમાં માલૂમ થવા પર છોડાવીને પાણી વહાવવું ફર્જ છે. પહેલાં જે નમાઝ પઢી લીધી તે થઈ ગઈ. જો હાલતો દાંત મસાલાથી જમાવવામાં આવ્યો અથવા તારથી બાંધવામાં આવ્યો અને તાર કે મસાલાની નીચે પાણી ન પહોંચતુ હોય તો માફ છે. જે રીતની એક કુલ્લી ગુસ્લના માટે ફર્જ છે એવી રીતની ત્રણ કુલ્લીઓ વુઝૂના માટે સુન્નત છે.

(૨) નાકમાં પાણી ચટાવવું : જલ્દી જલ્દી નાકની ટોચ પર પાણી લગાડી લેવાથી કામ ચાલશે નહીં, બલકે જ્યાં સુધી નરમ જગા છે એટલે સખત હાડકાના શરૂ થતા સુધી ધોવું લાઝમી છે, અને એ એવી રીતે થઈ શકશે કે પાણીને સૂંધીને ઉપર ખેંચે. યાદ રાખશો કે વાળ બરાબર પણ જગા ધોવાથી ન રહી જાય, નહીં તો ગુસ્લ થશે નહીં. નાકની અંદર જો લીંટ સૂકાઈ ગયું છે તો એને છોડાવવું ફર્જ છે.

(૩) સર્વ જાહેરી શરીર પર પાણી વહાવવું : એટલે કે માથાના વાળોથી લઈને પગોનાં તળિયાં સુધી શરીરના દરેક હિસ્સા તથા દરેક દરેક રુંવાટી પર પાણી વહી જવું જરૂરી છે. શરીરની અમુક જગાઓ એવી છે કે જો કાળજી ન રાખી તો તે સૂકી રહી જશે અને ગુસ્લ થશે નહીં.

★ પુરૂષ તથા સ્ત્રી માટે બંનેવના ગુસ્લની ૨૧ કાળજીઓ ★

(૧) જો પુરૂષના માથાના વાળ ગુંથેલા હોય તો તેને ખોલીને મૂળથી ટોચ સુધી પાણી વહાવવું ફર્જ છે. અને સ્ત્રીએ કેવળ મૂળ તર કરી લેવું જરૂરી છે, ખોલવું જરૂરી નથી. હા ! જો ચોટલો એટલો સખત ગાંઠેલો હોય કે ખોલ્યા વિના મૂળો તર ન થશે તો ખોલવું જરૂરી છે. (૨) જો કાનોમાં બાલી (હેરીંગ) અથવા નાકમાં રવાનું છિદ્ર હોય અને જો તે બંધ ન હોય તો તેમાં પાણી વહાવવું ફર્જ છે. વુઝૂમાં કેવળ નાકના "રવા"ના છિદ્રમાં અને ગુસ્લમાં જો કાન તથા નાક બંનેવમાં છિદ્ર હોય તે બંનેવમાં પાણી વહાવો. (૩) ભવાં, મૂંછો તથા દાઢીના વાળનું મૂળથી ટોચ સુધી અને એની પાછળની ચામડીનું ધોવું. (૪) કાનનો દરેક હિસ્સો અને તેના કાણાનું મુખ ધૂએ. (૫) કાનોની પાછળના વાળ હટાવીને પાણી વહાવે.

(૬) હડપચી તથા ગળાનો સાંધો કે મોં ઉઠાવ્યા વિના નહીં ધોઈ શકાશે. (૭) હાથોને સારી રીતે ઉઠાવીને બગલોને ધૂએ. (૮) બાજૂ (બાવડા)ના દરેક પાસાને ધૂએ. (૯) પીઠનો દરેક રજકણ ધૂએ. (૧૦) પેટની ગળીઓ ઉઠાવીને ધૂએ. (૧૧) જો પાણી વહેવામાં શક હોય તો ડૂંટીને આંગળી નાખીને ધૂએ. (૧૪) જ્યારે બેસીને નહાય તો જાંગ પિંડલીના સાંધાઓ પર પણ વહાવવાનું યાદ રાખે. (૧૫) બંનેવ સીટોને ભેગી થવાની જગાનો ખયાલ રાખે, ખાસ કરીને જ્યારે કે ઉભા થઈને નહાય. (૧૬) જાંગોની ગોળાઈ (૧૭) પિંડલીઓના પાસાંઓ પર પાણી વહાવે. (૧૮) ગુપ્તાંગ તથા ગોળીઓની મળવાની સપાટીઓ અલગ કર્યા વિના ન ધૂએ. (૧૯) ગોળીઓની નીચલી જગા મૂળ સુધી ધૂએ. (૨૦) જેનો ખત્નો ન થયો હોય તે જો ચામડી ચડાવી શક્તો હોય તો ચઢાવીને ધૂએ અને ચામડીની અંદર પાણી ચઢાવે.

★ સ્ત્રીઓ માટે સાત સાવધાનીઓ ★

(૧) ઢળી ગયેલા સ્તનને ઉઠાવીને પાણી વહાવે. (૨) સ્તન તથા પેટના જોડાણની રેખા ધૂએ. (૩) સ્ત્રીના ગુપ્તાંગની બહારના દરેક હિસ્સાનો દરેક ખૂણો, દરેક ભાગ પર ઉપર નીચે ખૂબ સાવધાનીથી ધૂએ. (૪) શર્મગાહના આંત્રિક હિસ્સામાં આંગળી નાખીને ધોવું ફર્જ નથી, મુસ્તહબ છે. (૫) જો હેઝ તથા નિફાસથી ફારિગ થઈને ગુસ્લ કરે તો કોઈ જૂના કપડાથી ગુપ્તાંગની અંદરના હિસ્સાથી લોહીની અસર સાફ કરી લેવી મુસ્તહબ છે. (૬) પેશાની પર જો ચમકદાર ચમક ચોંટાડેલ હોય તો તેનું એક એક રજકણ છોડાવવું જરૂરી છે. (૭) જો નીલ પોલિશ નખો પર લાગેલી છે તો તેને છોડાવવું પણ ફર્જ છે, નહીં તો ગુસ્લ થશે નહીં.

★ ઝખ્મની પટ્ટી ★

કોઈ ઝખ્મ પર પટ્ટી વગેરે બાંધી હોય અને તેને ખોલવાથી નુકસાન અથવા વાંધો હોય તો પટ્ટી પર જ મસહ કરી લેવો પૂરતો છે. તેમજ કોઈ જગાએ બીમારી અથવા દર્દના કારણે પાણી વહાવવું નુકસાન કર્તા હોય તો તે પૂરા અંગ પર મસહ કરે. પટ્ટી જરૂરતથી વધુ જગાને ઘેરેલ હોવી જોઈએ નહીં, નહીં તો

મસહ પૂરતો થશે નહીં. જો જરૂરતથી અધિક જગા ઘેર્યા વિના પટ્ટી બાંધવી શક્ય ન હોય, જેમ કે હાથ પર ઝખ્મ છે પણ પટ્ટી હાથની ગોલાઈમાં બાંધી છે જેના સબબે હાથોનો હિસ્સો પણ પટ્ટીની અંદર છુપાયેલો છે તો જો ખોલવું શક્ય હોય તો ખોલીને એ હિસ્સાને ધોવું ફર્જ છે. જો શક્ય ન હોય અથવા ખોલવું તો શક્ય છે પણ ફરી એવી બાંધી શકાશે નહીં, અને એ રીતે ઝખ્મ વગેરેને નુકસાન પહોંચવાનો અંદેશો છે, તો આખી જ પટ્ટી પર મસહ કરી લેવો પૂરતો છે. શરીરનો તે સારો હિસ્સો પણ ધોવાથી માફ થઈ જશે.

★ વહેતા પાણીમાં ગુસ્લનો તરીકો ★

જો વહેતા પાણીમાં દા.ત. નદી કે નહેરમાં નહાયો તો થોડી વાર તેમાં રોકાવાથી ત્રણવાર ધોવાથી, ક્રમ તથા વુઝૂ એ સર્વ સુન્નતો અદા થઈ ગઈ. એની પણ જરૂરત નથી કે અંગોને ત્રણવાર હરકત આપે. જો તળાવ વગેરે સ્થિર પાણીમાં નહાયો તો અંગોને ત્રણવાર હલાવવાથી અથવા જગા બદલવાથી ત્રણવાર ધોવાની સુન્નત અદા થઈ જશે. વરસાદમાં ઉભા થવું વહેતા પાણીમાં ઉભા થવાના હુકમમાં છે. વહેતા પાણીમાં વુઝૂ કર્યું તો ત્યાં થોડીવાર તેમાં અંગોને રહેવા દીધાં અને સ્થિર પાણીમાં હરકત આપવી ત્રણવાર ધોવાના સ્થાને છે. (બહારે શરીઅત) ગુસ્લની આ સર્વ સ્થિતિઓમાં કુલ્લી કરવી અને નાકમાં પાણી ચઢાવવું પડશે.

★ ફુવારાની સાવધાનીઓ ★

જો આપના બાથરૂમમાં ફુવારો હોય તો તેને સારી રીતે જોઈ લો કે એની તરફ મોંઢું કરીને નગ્ન નહાવામાં મોં કે પીઠ કિબ્લા શરીફની તરફ તો નથી થઈ રહી. ઈસ્તિંજા ખાનામાં પણ એ જ રીતે કાળજી રાખે. કિબ્લાની તરફ મોં કે પીઠ થવાનો અર્થ એ છે કે ઝપ અંશના ખૂણાની અંદર અંદર હોય. જેથી એ કાળજી પણ જરૂરી છે કે પોતે ઝપ અંશના હિસ્સાની બહાર હોય. આ મસ્અલાથી મોટાભાગના લોકો નાવાકેફ છે. મહેરબાની કરીને આપણા ઘર વગેરેના ફુવારાની દિશા, દિશાસૂચક ચંત્ર વડે પારખીને માલૂમ કરીને જોઈ લે. જો ગલત હોય તો એની સુધારણા કરી લે જેથી દુનિયાની આ થોડી સરખી ઝેહમત આખેરતની ખૌફનાક મુસીબતથી બચવાનો સબબ બની શકે.

અમુક કુફી વાફયો

વર્તમાનકાળમાં જેહાલતના કારણે પુરુષો તથા સ્ત્રીઓ એટલા પ્રમાણમાં બેલગામ છે કે જે એમના મોઢામાં આવે છે તે બોલી નાખે છે. જેથી અમુક કુફના શબ્દો પણ લોકોની જીભો પરથી નીકળી જાય છે. અને એ રીતે લોકો કાફિર થઈ જતાં હોય છે અને એમના નિકાહ તૂટી જાય છે. પણ તેમને ખબર પણ નથી થતી કે તે કાફિર થઈ ગયા અને તેમના નિકાહ તૂટી ગયા છે. એટલા માટે અમે અહીં અમુક કુફી વાણીઓનો ઉલ્લેખ કરીએ છીએ જેથી લોકોને એ કુફિયાતનો ઈલ્મ થઈ જાય અને લોકો એ વાતોને બોલવાથી હમેશાં જીભને રોકેલા રહે. અને જો ખુદા ન ખ્વાસ્તા આ કુફી શબ્દો તેમના મોઢેથી નીકળી ગયા હોય તો તુરત જ તૌબા કરીને નવેસરથી કલ્મો પઢીને મુસલમાન બને અને બીજીવાર નિકાહ કરે.

(૧) ખુદાના માટે મકાન તથા જગા સાબિત કરવું કુફ છે. અમુક લોકો એવું કહી દીધા કરે છે કે ઉપર અલ્લાહ નીચે પંચ, અથવા ઉપર અલ્લાહ નીચે તમે, આવું કહેવું કુફ છે. (ખાનિયહ)

(૨) કોઈને કહ્યું કે ગુનાહ ન કરો, નહીં તો ખુદા જહન્નમમાં નાખી દેશે. તેણે કહ્યું, "હું જહન્નમથી નથી ડરતો" અથવા કહ્યું, "મને ખુદાના અઝાબની કોઈ પરવા નથી." અથવા એ કે બીજાને કહ્યું, શું તું ખુદાથી નથી ડરતો ?! તેણે કહી દીધું કે, "ખુદા ક્યાં છે ?" આ સૌ કુફી વાણીઓ છે. (આલમગીરી)

(૩) કોઈએ કહ્યું કે ઈ-શાઅલ્લાહ ! તમે આ કામને કરશો. તેણે કહી દીધું, "હું વગર ઈ-શાઅલ્લાહ ! કરીશ." તો કુફ લાગુ થઈ ગયું.

(૪) કોઈ માલદારને જોઈને એવું કહી દીધું કે, "છેવટે આ કેવો ઈ-સાફ છે કે એને માલદાર બનાવી દીધો અને મને ગરીબ !" આવું કહેવું કુફ છે. (આલમગીરી)

(૫) ઔલાદ વગેરેના મરવા પર રંજ તથા ગુસ્સામાં આ પ્રકારની બોલીઓ બોલવા લાગે કે, "ખુદાને બસ મારો છોકરો જ મારવા માટે મળ્યો હતો !

દુનિયાભરમાં મારવા માટે મારા પુત્ર સિવાય ખુદાને બીજો કોઈ મળતો જ ન હતો ?! ખુદાએ આવો જુલમ ન કરવો જોઈતો હતો. અલ્લાહ ﷻ એ આ ઘણુ જ બુરુ કર્યુ કે મારા એકના એક પુત્રને મારીને મારુ ઘર બેચિરાગ બનાવી દીધું." (મઆઝલ્લાહ !) આ પ્રકારની બોલીઓ બોલી દેવાથી માણસ કાફિર થઈ જાય છે.

(૬) ખુદા તઆલાની શાનમાં અસભ્ય શબ્દો બોલવા અથવા એનાં કામોમાં અયબ કાઢવી અથવા ખુદાનો મઝાક ઉડાડવો અથવા ખુદા તઆલાને એવા શબ્દો વડે યાદ કરવો જે એની શાનને લાયક નથી. એ સૌ કુફ્રની વાતો છે.

(૭) કોઈ નબી ﷺ અથવા ફરિશ્તાને હકીર (તુચ્છ) જાણવું, અને એમની શાનમાં ગુસ્તાખી કરવી અથવા તેમની અયબ કાઢવી, બેઅદબીની સાથે તેમનું નામ લેવું કુફ્ર છે.

(૮) જે શખ્સ તાજદારે મદીના ﷺને અંતિમ નબી ન માને અથવા સરકાર ઈબ્રાહીમની કોઈ ચીજ કે કોઈ વાતને તુચ્છ (હલકી) જાણે અથવા અયબ કાઢે, અથવા કોઈ સુન્નત મુબારકની બેઅદબી કરે, દા.ત. દાઢી વધારવી, મૂંછો નાની કરવી, અમામો બાંધવો, અમામાનો શિમ્લો લટકાવવો, ખાધા પછી આંગળીઓને ચાટી લેવી, અથવા કોઈ પણ સુન્નતની મઝાક ઉડાડવી, અથવા એને બુરી સમજે તો તે મુસલમાન નથી રહેતો, બલકે કાફિર થઈ જાય છે.

(૯) જે શખ્સ કોઈ ક્રાતિલ કે ખૂની, ડાકૂને જોઈને તૌહીનની નિયતથી કહી દે કે "મલકુલ મૌત" આવી ગયા ! એ કુફ્ર છે.

(૧૦) કુર્આનની કોઈ આયતની સાથે ઠટ્ટાપણુ કરવું કુફ્ર છે. જેમ કે અમુક દાઢીમૂંડા કહી દીધા કરે છે કે કુર્આનમાં "کلا سوف تعلمون" "કલ્લા સૌફ તઅલમૂન" આવ્યું છે, અને અર્થ એ બતાવે કે, "કલ્લા = સાફ કરાવતા રહો" અથવા એકલો નમાઝ પઢનાર કહી આપે કે, ان الصلوة تنهى અને અર્થ એ બતાવે કે "નમાઝ એકલા પઢયા કરો" આ વાતોને બોલી દેવાથી માણસ કાફિર થઈ જાય છે. કેમ કે આ કુર્આનની સાથે ઠટ્ટાપણુ પણ છે અને કુર્આનનો અર્થ બદલી કાઢવું પણ છે. અને આ બંને વાતો કુફ્ર છે.

(૧૧) ઈસ્લામમાં શંકા કરવી અથવા પોતાના ધર્મ પર અફસોસ કરવો

અને કહેવું કે હું મુસલમાન થઈ ગયો એ સારું નથી કર્યું, કાશ ! હું કોઈ અન્ય મઝહબમાં હોત ! અથવા કોઈ કુફ્રની વાતને સારી સમજવી, અથવા કોઈને કુફ્રની વાત શીખવાડવી, એવું કહેવું કે, "ન હું હિંદુ છું ન મુસલમાન ! હું તો ઈન્સાન છું !" અથવા કહેવું કે હું ન મસ્જિદથી સંબંધ રાખુ છું, ન મંદિરથી. અથવા એવું કહેવું કે ખાનએ કા'બા તો મામૂલી પથ્થરોનું એક પૂરાણુ ઘર છે, એમાં શું રાખેલું છે કે હું એની તા'ઝીમ કરું ?! અથવા એવું કહેવું કે નમાઝ પઢવી તો બેકાર લોકોનું કામ છે, અમને નમાઝના માટે ક્યાં ફુરસદ છે ?! અથવા એવું કહે કે જ્યારે ખુદાએ ખાવાનું આપ્યું છે તો રોઝા રાખીને ભૂખે શા માટે મરે ? અથવા અઝાનનો અવાજ સાંભળીને એવું કહેવું કે શું ફોગટનો શોર મચાવી રાખ્યો છે ! અથવા એવું કહેવું કે નમાઝ પઢવું ન પઢવું બંનેવ બરાબર છે. અથવા કહેવું કે નમાઝ પઢવું ન પઢવું બંનેવ સરખું છે. અથવા એવું કહેવું કે હું તો કેવળ રમઝાનમાં નમાઝ પઢું છું, બાકીના દિવસોમાં ન કદી પઢી ન કદી પઢીશ. અથવા એવું કહેવું કે નમાઝ મને માફક નથી આવતી, હું જ્યારે નમાઝ પઢું છું તો કાંઈ ન કાંઈ નુકસાન જરૂર થઈ જાય છે. અથવા એવું કહેવું કે ઝકાત ખુદાઈ ટેકસ છે જે મુલ્લા લોકોએ માલદારો પર લગાડી રાખ્યો છે અથવા એવું કહેવું કે હજજ તો એક પિકનિકનો સફર છે અથવા બ્લેક માર્કેટનો ઘંઘો છે ! હું એવું કામ શા માટે કરું ?! વગેરે વગેરે, આ પ્રકારની સર્વ બકવાસો ઉઘાડી કુફ્ર છે, આ સર્વ બોલીઓથી માણસ કાફિર થઈ જશે.

(૧૨) એવું કહેવું કે રામ તથા રહીમ બંનેવ એક જ છે અને વેદ તથા કુર્આનમાં કાંઈ ફર્ક નથી, અથવા એવું કહેવું, "મસ્જિદ તથા મંદિર બંનેવ ખુદાનાં ઘરો છે, બંનેવ જગાએ ખુદા મળે છે." એ કુફ્ર છે.

(૧૩) કાફિરોને ખુશ કરવા માટે એમના જલસા તથા મેળાઓમાં કુફ્રની શાનો શૌકત વધારવા અથવા કાફિરોને ખુશ કરવા માટે શરીક થવું, અથવા એ કુફ્રી તહેવારોની તા'ઝીમ કરવી, કોઈ ચીજ એ તહેવારોના દિવસે તોહફા રૂપે મુશ્રિકોના ઘરે મોકલી જ્યારે હેતુ એ દિવસનું સન્માન હોય તો એ કુફ્ર છે.

(બહારી શરીઅત)

(૧૪) જે શખ્સ એવું કહી દે કે હું શરીઅતને નથી માનતો, અથવા શરીઅતનો કોઈ હુકમ અથવા ફતવાને ચૂલામાં નાખી દો, અથવા કહી દે કે હું શરીઅત બરીઅતને નથી જાણતો અથવા કહી દે કે અમે શરીઅત પર અમલ કરીશું નહીં, અમે તો બિરાદરીની રસમોની પાબંદી કરીશું. અથવા એવું કહી આપે કે બિસ્મિલ્લાહ તથા સુબ્હાનલ્લાહ રોટીની જગાએ કામ નહીં આપે, અમારે રોટી જોઈએ, બિસ્મિલ્લાહ, સુબ્હાનલ્લાહ ન જોઈએ, તો તે શખ્સ કાફિર થઈ જશે.

(૧૫) દારૂ પીતી વખતે અથવા ઝિના કરતી વખતે અથવા જૂગાર રમતી વખતે બિસ્મિલ્લાહ શરીફ પઢવું કુફ છે.

(૧૬) મુસલમાનને મુસલમાન જાણવો તથા કાફિરને કાફિર જાણવો જરૂરિયાતે દીનમાંથી છે. કોઈ મુસલમાનને કાફિર કહેવો અથવા કોઈ કાફિરને મુસલમાન કહેવો કુફ છે.

(૧૭) જે કોઈ કાફિરના માટે તેના મૃત્યુ બાદ મગફિરતની દુઆ માગે અથવા કોઈ મુદ્દા કાફિર કે મુર્તદને મર્દૂમ તથા મગફૂર કહે અથવા કોઈ હિંદુ મુડદાને વૈકુંઠવાસી કહે તે ખુદ કાફિર છે. (બહારે શરીઅત)

(૧૮) ખુદાની હરામ કરેલી ચીજોને હલાલ કહેવી અથવા ખુદા તઆલાની હલાલ કરેલી ચીજોને હરામ કહેવી અથવા ખુદાની ફર્જ કરેલી ચીજોમાંથી કોઈ ચીજનો ઈન્કાર કરવો એ સૌ કુફ છે.

(૧૯) જરૂરિયાતે દીનમાંથી કોઈ ચીજનો ઈન્કાર કરવો, દા.ત. તૌહીદ, રિસાલત, ફયામત, ફરિશતા, જન્નત, દોઝખ, આસ્માની કિતાબો, એમાંથી કોઈ ચીજનો ઈન્કાર કરવો કુફ છે.

ધ્યારા દીની ભાઈઓ ! તથા બહેનો ! વિચાર કરો કે આ સર્વ શબ્દો અને એના ઉપરાંત અન્ય ઘણા શબ્દો છે જેને બોલવાથી માણસ કાફિર થઈ જાય છે, જેથી બોલવામાં ખાસ કરીને ધ્યાન રાખવું જોઈએ, બહુ હોશિયારી ન મારતાં પોતાની જીભ કાબૂમાં રાખવી જોઈએ. ખબરદાર ! બેલગામ બનીને કાતરની જેમ જીભ હલાવીને જે મોંમાં આવે તે ન બકતા રહો. તાજદારે રિસાલત عليه وسلم એ

ફર્માવ્યું કે, "પોતાની જાભની હિફાજત કરો અને એને ફાબૂમાં રાખો કેમ કે ઘણી બધી જાભથી નીકળેલી વાતો માણસને જહન્નમમાં ઝોંકી દે છે."

અલ્લાહ તઆલા દરેક મુસલમાનને ફુઝૂલ વાતો તથા કુફી વાણીઓથી બચાવે. (આમીન)

ધ્યારા દીની ભાઈઓ! બહેનો! દિવસ તથા રાતમાં તૌબાને પોતાનો નિયમ બનાવી લો. અન્ય ગુનાહોની તૌબા ઉપરાંત તજદીદે ઈમાન પણ (ફરીથી કલમો પઢી) કરી લીધા કરો. આ રીતે કે, "યા અલ્લાહ! ﷺ આજના દિવસે મારાથી જો કોઈ કુફ થઈ ગયું તો હું એનાથી તૌબા કરું છું. પછી પઢે : "લાઈલાહ ઈલ્લાહ મુહમ્મદુર્રસૂલુલ્લાહ (ﷺ)".

ફોટો ખેંચવાની બુરાઈ

ઈસ્લામી દષ્ટિ બિંદુથી જાનદારોની તસ્વીરો (ફોટા) બનાવવી જાઈજ નથી, બલકે જાનદારોની તસ્વીરો બનાવવી તથા બનાવડાવવી, અને તે રાખવી અને તેને વેચવી હરામ છે. અલબત્ત કોઈ ગૈર જાનદાર જેમ કે ઝાડ, મકાન વગેરેના ફોટા બનાવવા, તેને રાખવા તથા તેના ખરીદ વેચાણમાં કોઈ વાંધો નથી.

કેટલાક લોકો મકાનોમાં શોભાના માટે માણસો તથા જાનવરોની તસ્વીરો, ફોટાઓ અથવા મૂર્તિઓ રાખે છે એ હરામ છે. એ જ પ્રમાણે કેટલાક લોકો માટી અથવા પ્લાસ્ટીક અથવા ધાતુની મૂર્તિઓ બાળકોને રમવા માટે ખરીદે છે એ સૌ મના તથા હરામ છે. પોતાનાં બાળકોને એ લાવીને આપવી જોઈએ નહીં અને એવાં રમકડાં તથા ઢીંગલીઓને તોડી ફોડી કે સળગાવી દેવી જોઈએ.

હઝરત આઈશા રઝી અલ્લાહી રિવાયત છે કે અલ્લાહના મહબૂબ, દાનાએ ગોયૂબ ﷺ પોતાના કાશાનાએ અફઠસમાં કોઈ તસ્વીર ન રાખતા, પણ તેને તોડી કાઢતા. (બુખારી)

તાજદારે રિસાલત ﷺએ ઈર્શાદ ફર્માવ્યો, ફયામતના દિવસે સૌથી સખત અઝાબ એ લોકોને થશે જેઓ અલ્લાહ ﷻની શાને તખ્લીફી (સર્જનની શાન)થી મુકાબલો કરે છે. (બુખારી)

ફસમ અને તેનો કફ્ફારો

(ગુનાહોનો ઈલાજ)

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضي الله عنهما થી રિવાયત છે કે મેં રસૂલુલ્લાહ صلى الله عليه وسلم ને ફર્માવતાં સાંભળ્યું, "દરેક તસ્વીરકાર જહન્નમમાં છે. દરેક તસ્વીર જે એણે બનાવી હશે તેને જાનદાર બનાવવામાં આવશે જે તેને અઝાબ આપશે." (બુખારી)

હઝરત આઈશા رضي الله عنها થી રિવાયત છે કે તેમણે એક પદો ખરીદ્યો જેનામાં તસ્વીરો હતી. જ્યારે રસૂલુલ્લાહ صلى الله عليه وسلم એ તેને જોયી તો દરવાજા પર ઉભા થઈ ગયા અને અંદર દાખલ ન થયા. તો મેં ચેહરાએ અન્વર પર નારાઝગીની અસરો પહેચાની લીધી. અર્ઝ કરી, યા રસૂલુલ્લાહ ! صلى الله عليه وسلم હું અલ્લાહ عز وجل તથા તેના રસૂલ صلى الله عليه وسلم ની તરફ તૌબા કરું છું, મેં શું ગુનોહ કર્યો છે ?! ઈર્શાદ ફર્માવ્યો કે આ પદાનો શો હાલ છે ?! અર્ઝ કરી કે મેં એને એટલા માટે ખરીદ્યો કે આપ عليه الصلوة والسلام એના પર બેસો અને એની સાથે ટેકો લગાડો. ફર્માવ્યું કે, આ તસ્વીરવાળાઓને ફયામતના દિવસે અઝાબ આપવામાં આવશે અને તેમને કહેવામાં આવશે કે જે (તસ્વીરો) તમે બનાવી છે એમાં જાન પૂરો. અને ફર્માવ્યું કે જે ઘરમાં જાનદારની તસ્વીરો હોય એમાં રહમતના ફરિશ્તા દાખલ નથી થતા. (બુખારી શરીફ)

ફસમ અને તેનો કફ્ફારો

ફસમ ખાવી જાઈઝ છે પણ જ્યાં સુધી શક્ય હોય કમી બેહતર છે અને વાત વાત પર ફસમ ન ખાવી જોઈએ. અમુક લોકોએ ફસમને આદત બનાવી રાખી છે અને ઈરાદાપૂર્વક કે વિના ઈરાદે ઝબાન પર ચાલુ રહે છે. અને એનો ખયાલ પણ નથી રાખતા કે વાત સાચી છે કે જૂઠી. અને ગૈર ખુદાની ફસમ એ ફસમ નથી. દા.ત. તમારી ફસમ, તમારી જાનની ફસમ, મા બાપની ફસમ, ઔલાદની ફસમ, રોજની ફસમ, આંખોની ફસમ.... વગેરે. ગૈરુલ્લાહની ફસમ ખાવી મકરૂહ છે એને એના તોડવા પર કોઈ કફ્ફારો પણ નથી.

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને ઉમર رضي الله عنهما થી રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ صلى الله عليه وسلم એ ઈર્શાદ ફર્માવ્યો, અલ્લાહ عز وجل એ તમને તમારા બાપદાદાઓની ફસમ

ખાવાથી મના કર્યું છે. જેણે ફસમ ખાવી હોય તે અલ્લાહ ﷻની ફસમ ખાય અથવા ચૂપ રહે. (મુસ્લિમ શરીફ)

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી رضي الله عنهથી રિવાયત છે કે તાજદારે મદીના عليه الصلوة والسلامને જ્યારે ફસમમાં અતિશ્યોક્તિ મંજૂર હોતી તો ફર્માવતા, એ જાતની ફસમ જેના ફબજામાં અબુલ ફાસિમની જાન છે ! (અબૂ દાઉદ)

જાણીબુજીને જૂઠી ફસમ ખાધી જેને ગમૂસ કહે છે, એ સખત ગુનોહ છે, એના પર તૌબા તથા ઈસ્તિગ્ફાર લાઝમી છે, પણ કફ્ફારો નથી.

(ફતાવા આલમગીરી)

ફસમ તોડવાનો કફ્ફારો : એ છે કે દસ ફકીરો (મિસ્કીનો)ને એક એક સદકાએ ફિત્ર જેટલુ અદા કરે અથવા એક જ મિસ્કીનને દસ દિવસ સુધી દરરોજ એક સદકાએ ફિત્ર જેટલુ આપી દેવામાં આવે. સદકાએ ફિત્રની માત્રા લગભગ બે કિલો પચાસ ગ્રામ ઘઉં અથવા એનો આટો છે. એટલા ઘઉંની રકમ પણ અદા કરી શકે છે. જો ખર્ચ કરવા શક્તિમાન ન હોય તો સતત ત્રણ રોઝા રાખે. ભૂતકાળના બારામાં જૂઠી ફસમ ખાવાનો કોઈ કફ્ફારો નથી કેવળ તૌબા કરે. કફ્ફારો કેવળ એ ફસમને તોડવા પર છે જે ભવિષ્યના માટે ખાવામાં આવે. એટલે ફસમ ખાય કે ફલાણુ કામ નહીં કરું પણ કરી બેઠો, તો હવે કફ્ફારો આપવો પડશે. તેમજ કફ્ફારો ફસમ તોડ્યા બાદ આપવો પડશે. જો પહેલાં અદા કરી આપ્યો પછી ફસમ તોડી તો જે આપી ચૂક્યો તે નહીં ચાલે, ફરીથી આપવો પડશે. અને ફસમનો કફ્ફારો આપવાની નિયત પણ કરે, વિના નિયતે કફ્ફારો અદા થશે નહીં.

નિયત દિલના ઈરાદાનું નામ છે. દિલમાં એ નિયત હોય કે મેં જે ફસમ તોડી હતી તેનો કફ્ફારો અદા કરી રહ્યો છું.

★ બેચેની (ટેન્શન) અને તેનો ઈલાજ ★

આજે દુનિયામાં દરેક શખ્સ એ શિકાયત કરતો જોવા મળે છે કે તેને ચેન સુકૂન હાંસલ નથી. બેચેની તથા બેફરારીએ તેના હાડકાં સુદ્ધાં ઓગાળી દીધાં છે અને દિલી સુકૂન મયસ્સર નથી. દૌલત, ખ્યાતિ તથા દરેક પ્રકારનો આરામ

હોવા છતાં તેની રૂહ બેચેન છે. દિલ ઉદાસ તથા દિમાગ પરેશાન છે. અને દરેક શબ્દ સુકૂનની તલાશમાં માર્યો માર્યો ફરે છે. શરાબ તથા દારૂની મેહફિલો, સીનેમા ઘરો, ડ્રામાઓ, બિબ્લિયો તથા નગ્નતાથી ભરપુર નાઈટ ક્લબો તથા મોબાઈલ પર ગંદી વેબ સાઈટો, રોમેન્ટિક તથા ગંદી નોવેલનો અભ્યાસ કરવા છતાં તેમની બેચેની દિલી દૂર નથી થતી, બલકે એનાથી ઓર વધે છે !

એનાથી સાબિત થયું કે :-

- સુકૂન એશો ઈશરત (મોજ મજા)થી હાંસલ નથી થઈ શકતું.
- સુકૂન દવાઓથી હાંસલ નથી થઈ શકતું.
- સુકૂન, એ આવારાગર્દી તથા જાતિય સંતોષ માટેની આઝાદીથી હાંસલ નથી થઈ શકતો.
- સુકૂન નાયગાન તથા સીનેમા જોવાથી હાંસલ નથી થઈ શકતો.
- સુકૂન દૌલતના અંબાર લગાડવાથી નથી હાંસલ થઈ શકતો.
- સુકૂન માણસના સૂચવેલા તરીકાઓથી નથી હાંસલ થઈ શકતો.
- તો પછી છેવટે સુકૂન કઈ રીતે હાંસલ થઈ શકે છે ?
- એના જવાબથી પહેલાં એ જાણવું જરૂરી છે કે સુકૂન છેવટે છે શું ?!

સામાન્યતઃ એવું સમજવામાં આવે છે કે ઠાઠ માઠ, ઉમદા ખાવા પીવા, દોસ્તોની મજલિસોની મજા માણવી, નશાખોરી, સ્ત્રીઓ સાથે મોજ મજા કરવી સૌ સુકૂનના સબબો છે, પરંતુ હકીકત એ છે કે આ સર્વ ચીજોથી જે રાહત તથા સુકૂન હાંસલ થાય છે તે બિલકુલ ટેમ્પરરી (ક્ષણિક) છે અને જ્યારે આ હાલત તથા માહોલ બદલાય જાય છે તો સર્વ મજા ધૂળમાં મળી જાય છે. એના બદલે બેશર્મીપણા તથા નફ્ટટાઈનો એહસાસ રૂહને કચડવા લાગે છે અને સુકૂનને બદલે બેચેની, ઉદાસી, ગભરાહટ દિલો દિમાગ પર સવાર થઈ જાય છે.

સુકૂન (સંતોષ) અસલમાં એ કૈફિયતનું નામ છે જે ઈન્સાનને ખુશી તથા ગમથી એટલો પ્રભાવિત ન થવા દે કે તેના અખ્લાક તથા કિરદાર અને તૌર તરીકામાં કોઈ નોંધપાત્ર સારી કે બુરી અસર પેદા થવા દે. દા.ત. દુઃખ તથા

તકલીફની હાલતમાં ખુદા તઆલાને પણ મઆઝલ્લાહ ! બોલવાનું (કોસવાનું) શરૂ કરી આપે, અને પોતાને દુનિયાનો સૌથી બદ્નસીબ ઈન્સાન સમજવા લાગે. અથવા ખુશીના આલમમાં અખ્લાફી હદો તથા પાબંદીઓને ફલાંગીને પોતે પોતાને પણ ભૂલી જાય, બલ્કે ગમ તથા ખુશી બંનેમાં કોઈ પણ ડગમગાવી ન શકે. ઐશમાં ખુદાની યાદ અને તૈશમાં ખૌફે ખુદાનું હોવું એ હફીફતમાં દિલી સુકૂનની નિશાની છે.

સુકૂનને બર્બાદ કરનારી ચીજો બે છે, ગમ તથા ખૌફ. એનો જવાબ કુર્આને મજીદે આ શબ્દોમાં આપ્યો છે :-

"જે લોકોએ કહ્યું અલ્લાહ અમારો રબ છે અને એના પર અડગતા દેખાડી તેમને કોઈ ગમ તથા ખૌફ થશે નહીં."

ગમથી મુરાદ ભૂતકાળની નિષ્ફળતા, નિરાશા અને દુઃખો હોય છે. ખૌફનો સંબંધ ભવિષ્ય સાથે હોય છે કે આવું થઈ જાય, તેવું થઈ જાય, ક્યાંક આવો બનાવ ન બની જાય, રાઝ ફાશ ન થઈ જાય, દુર્ઘટના ન બને...વગેરે.

જો બંનેવ ચીજોથી નજાત મેળવી લેવામાં આવે તો પછી સુકૂન બર્બાદ નથી થઈ શકતું. એટલે કે ભૂતકાળના બનાવો પર અફસોસ કરવો અને તેનો ગમ દિલમાં પાળતા રહેવાને જો છોડી દેવામાં આવે અને ભવિષ્યમાં ઉપસ્થિત થનાર બનાવોથી ગભરાવાને બદલે ખુદા તઆલા પર ભરોસો રાખવામાં આવે તો ગમ તથા ખૌફ બંનેવથી છૂટકારો પામી શકાય છે. પરંતું આ આસન વાત નથી કેમ કે માણસ એહસાસો અને ભાવનાઓનું પૂતળું છે. થોડી સરખી વાત એના પર અસર કરે છે, એટલા માટે ગમ તથા ડરથી પ્રભાવિત થવું કુદરતી વાત છે. પરંતુ એ અસરોને એટલા પ્રમાણમાં સખત ન થવા દેવામાં આવે કે ગમમાં સૂકાઈને કાંટો બની જાય અને ખુશીમાં ફૂલાયને ફાળકો બની જાય. અને આ એ સ્થિતિમાં શક્ય છે કે આપણે અલ્લાહ ﷻ પર જ યકીન કરીએ તથા તેની જ રઝા પર રાજી રહેવાનું શીખી લઈએ, જેનું પરિણામ એ આવશે કે ગમ તથા ખૌફના મોફા પર દિલથી અવાજ આવશે કે, "ગભરાવ છો શા માટે ?! આ સર્વ કાંઈ અલ્લાહના હુકમથી છે અને અલ્લાહ મહેરબાન છે. તેના દરેક કામમાં

હિકમત છે. એ વાત તમારી સમજમાં આવે કે ન આવે ગમે તેમ પણ એમાં જ બેહતરી છે, જેથી અલ્લાહનો શુક્ર અદા કરો અને આના પર સબ્ર કરો."

વિશ્વાસ રાખો કે આ અવાજ ગમ તથા ખોફની સર્વ સખ્તીને એકદમ ખત્મ કરી આપશે અને આ રીતે સમજો કે સુકૂન હાંસલ કરવું આસાન થઈ જશે.

તદ્ઉપરાંત અલ્લાહ ﷻએ સુકૂન હાંસલ કરવાના માટે એક અન્ય ફોર્મ્યુલા પણ બતાવી છે.

اَلَا بِذِكْرِ اللّٰهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ ﴿٢٧﴾ "સાંભળી લો ! અલ્લાહની યાદમાં જ દિલોનું ચૈન છે." (સૂ. રઅદ, આ-૨૮)

એટલે જો અલ્લાહને યાદ કરતા રહેશો તો તમારું દિલ મુત્મઈન (સંતુષ્ટ) રહેશે, તમને સુકૂન હાંસલ થશે. હવે એમાં નમાઝ પણ અલ્લાહનું ઝિક્ર છે. કુર્આને પાકની તિલાવત અલ્લાહનો ઝિક્ર છે, દુરુદો સલામ પણ અલ્લાહનો ઝિક્ર છે. સારાંશ એ કે સમજો લો કે અલ્લાહ ﷻની યાદ અને તેના પ્યારા રસૂલ ﷺની ઈતાઅત કરવી એ સુકૂન હાંસલ કરવાનો બેહતરીન ઝરીયો છે.

અલ્લાહ તઆલા આપણને સૌને આ વાતો પર અમલની તૌફીક અતા ફર્માવે. આમીન, બિજાહિન્નબી કરીમ ﷺ.

